៕ នមោ តស្ស ភគវតោ អរហតោ សម្មាសម្ពុទ្ធស្ស៕

ទីឃនិកាយោ

មហាវគ្គបាឡិ

១. មហាបទានសុត្តំ

បុព្ពេនិវាសបដិសំយុត្តកថា

១. ឯវំ មេ សុតំ – ឯកំ សមយំ ភគវា សាវត្ថិយំ វិហរតិ ជេតវនេ អនាថបិណ្ឌិកស្ស អារាមេ ករេរិកុដិកាយំ។ អថ ខោ សម្ពហុលានំ ភិក្ខូនំ បច្ឆាភត្តំ បិណ្ឌបាតបដិក្កន្តានំ ករេរិមណ្ឌលមាឡេ សន្និសិន្នានំ សន្និបតិតានំ បុព្ពេនិវាសបដិសំយុត្តា ធម្មី កថា ឧទបាទិ – ‘‘ឥតិបិ បុព្ពេនិវាសោ, ឥតិបិ បុព្ពេនិវាសោ’’តិ។

២. អស្សោសិ ខោ ភគវា ទិព្ពាយ សោតធាតុយា វិសុទ្ធាយ អតិក្កន្តមានុសិកាយ តេសំ ភិក្ខូនំ ឥមំ កថាសល្លាបំ។ អថ ខោ ភគវា ឧដ្ឋាយាសនា យេន ករេរិមណ្ឌលមាឡោ តេនុបសង្កមិ; ឧបសង្កមិត្វា បញ្ញត្តេ អាសនេ និសីទិ, និសជ្ជ ខោ ភគវា ភិក្ខូ អាមន្តេសិ – ‘‘កាយនុត្ថ, ភិក្ខវេ, ឯតរហិ កថាយ សន្និសិន្នា; កា ច បន វោ អន្តរាកថា វិប្បកតា’’តិ?

ឯវំ វុត្តេ តេ ភិក្ខូ ភគវន្តំ ឯតទវោចុំ – ‘‘ឥធ, ភន្តេ, អម្ហាកំ បច្ឆាភត្តំ បិណ្ឌបាតបដិក្កន្តានំ ករេរិមណ្ឌលមាឡេ សន្និសិន្នានំ សន្និបតិតានំ បុព្ពេនិវាសបដិសំយុត្តា ធម្មី កថា ឧទបាទិ – ‘ឥតិបិ បុព្ពេនិវាសោ ឥតិបិ បុព្ពេនិវាសោ’តិ។ អយំ ខោ នោ, ភន្តេ, អន្តរាកថា វិប្បកតា។ អថ ភគវា អនុប្បត្តោ’’តិ។

៣. ‘‘ឥច្ឆេយ្យាថ នោ តុម្ហេ, ភិក្ខវេ, បុព្ពេនិវាសបដិសំយុត្តំ ធម្មឹ កថំ សោតុ’’ន្តិ? ‘‘ឯតស្ស, ភគវា, កាលោ; ឯតស្ស, សុគត, កាលោ; យំ ភគវា បុព្ពេនិវាសបដិសំយុត្តំ ធម្មឹ កថំ ករេយ្យ, ភគវតោ សុត្វា [ភគវតោ វចនំ សុត្វា (ស្យា.)] ភិក្ខូ ធារេស្សន្តី’’តិ។ ‘‘តេន ហិ, ភិក្ខវេ, សុណាថ,សាធុកំ មនសិ ករោថ, ភាសិស្សាមី’’តិ។ ‘‘ឯវំ, ភន្តេ’’តិ ខោ តេ ភិក្ខូ ភគវតោ បច្ចស្សោសុំ។ ភគវា ឯតទវោច –

៤. ‘‘ឥតោ សោ, ភិក្ខវេ, ឯកនវុតិកប្បេ យំ [ឯកនវុតោ កប្បោ (ស្យា. កំ. បី.)] វិបស្សី ភគវា អរហំ សម្មាសម្ពុទ្ធោ លោកេ ឧទបាទិ។ ឥតោ សោ, ភិក្ខវេ, ឯកតឹសេ កប្បេ [ឯកតឹ សកប្បោ (សី.) ឯកតឹ សោ កប្បោ (ស្យា. កំ. បី.)] យំ សិខី ភគវា អរហំ សម្មាសម្ពុទ្ធោ លោកេ ឧទបាទិ។ តស្មិញ្ញេវ ខោ, ភិក្ខវេ, ឯកតឹសេ កប្បេ វេស្សភូ ភគវា អរហំ សម្មាសម្ពុទ្ធោ លោកេ ឧទបាទិ។ ឥមស្មិញ្ញេវ [ឥមស្មឹ (កត្ថចិ)] ខោ, ភិក្ខវេ, ភទ្ទកប្បេ កកុសន្ធោ ភគវា អរហំ សម្មាសម្ពុទ្ធោ លោកេ ឧទបាទិ។ ឥមស្មិញ្ញេវ ខោ, ភិក្ខវេ, ភទ្ទកប្បេ កោណាគមនោ ភគវា អរហំ សម្មាសម្ពុទ្ធោ លោកេ ឧទបាទិ។ ឥមស្មិញ្ញេវ ខោ, ភិក្ខវេ, ភទ្ទកប្បេ កស្សបោ ភគវា អរហំ សម្មាសម្ពុទ្ធោ លោកេ ឧទបាទិ។ ឥមស្មិញ្ញេវ ខោ, ភិក្ខវេ, ភទ្ទកប្បេ អហំ ឯតរហិ អរហំ សម្មាសម្ពុទ្ធោ លោកេ ឧប្បន្នោ។

៥. ‘‘វិបស្សី, ភិក្ខវេ, ភគវា អរហំ សម្មាសម្ពុទ្ធោ ខត្តិយោ ជាតិយា អហោសិ, ខត្តិយកុលេ ឧទបាទិ។ សិខី, ភិក្ខវេ, ភគវា អរហំ សម្មាសម្ពុទ្ធោ ខត្តិយោ ជាតិយា អហោសិ, ខត្តិយកុលេ ឧទបាទិ។ វេស្សភូ, ភិក្ខវេ, ភគវា អរហំ សម្មាសម្ពុទ្ធោ ខត្តិយោ ជាតិយា អហោសិ, ខត្តិយកុលេ ឧទបាទិ។ កកុសន្ធោ, ភិក្ខវេ, ភគវា អរហំ សម្មាសម្ពុទ្ធោ ព្រាហ្មណោ ជាតិយា អហោសិ, ព្រាហ្មណកុលេ ឧទបាទិ។ កោណាគមនោ, ភិក្ខវេ, ភគវា អរហំ សម្មាសម្ពុទ្ធោ ព្រាហ្មណោ ជាតិយា អហោសិ, ព្រាហ្មណកុលេ ឧទបាទិ។ កស្សបោ, ភិក្ខវេ, ភគវា អរហំ សម្មាសម្ពុទ្ធោ ព្រាហ្មណោ ជាតិយា អហោសិ, ព្រាហ្មណកុលេ ឧទបាទិ។ អហំ, ភិក្ខវេ, ឯតរហិ អរហំ សម្មាសម្ពុទ្ធោ ខត្តិយោ ជាតិយា អហោសឹ, ខត្តិយកុលេ ឧប្បន្នោ។

៦. ‘‘វិបស្សី , ភិក្ខវេ, ភគវា អរហំ សម្មាសម្ពុទ្ធោ កោណ្ឌញ្ញោ គោត្តេន អហោសិ។ សិខី, ភិក្ខវេ, ភគវា អរហំ សម្មាសម្ពុទ្ធោ កោណ្ឌញ្ញោ គោត្តេន អហោសិ។ វេស្សភូ, ភិក្ខវេ, ភគវា អរហំ សម្មាសម្ពុទ្ធោ កោណ្ឌញ្ញោ គោត្តេន អហោសិ។ កកុសន្ធោ, ភិក្ខវេ, ភគវា អរហំ សម្មាសម្ពុទ្ធោ កស្សបោ គោត្តេន អហោសិ។ កោណាគមនោ, ភិក្ខវេ,

ភគវា អរហំ សម្មាសម្ពុទ្ធោ កស្សបោ គោត្តេន អហោសិ។ កស្សបោ, ភិក្ខវេ, ភគវា អរហំ សម្មាសម្ពុទ្ធោ កស្សបោ គោត្តេន អហោសិ។ អហំ, ភិក្ខវេ, ឯតរហិ អរហំ សម្មាសម្ពុទ្ធោ គោតមោ គោត្តេន អហោសិ។

៧. “វិបស្សិស្ស, ភិក្ខវេ, ភគវតោ អរហតោ សម្មាសម្ពុទ្ធស្ស អសីតិវស្សសហស្សានិ អាយុប្បមាណំ អហោសិ។ សិខិស្ស, ភិក្ខវេ, ភគវតោ អរហតោ សម្មាសម្ពុទ្ធស្ស សត្តតិវស្សសហស្សានិ អាយុប្បមាណំ អហោសិ។ វេស្សភុស្ស, ភិក្ខវេ, ភគវតោ អរហតោ សម្មាសម្ពុទ្ធស្ស សដ្ឋិវស្សសហស្សានិ អាយុប្បមាណំ អហោសិ។ កកុសន្ធស្ស, ភិក្ខវេ, ភគវតោ អរហតោ សម្មាសម្ពុទ្ធស្ស ចត្តាលីសវស្សសហស្សានិ អាយុប្បមាណំ អហោសិ។ កោណាគមនស្ស, ភិក្ខវេ, ភគវតោ អរហតោ សម្មាសម្ពុទ្ធស្ស តឹសវស្សសហស្សានិ អាយុប្បមាណំ អហោសិ។ កស្សបស្ស, ភិក្ខវេ, ភគវតោ អរហតោ សម្មាសម្ពុទ្ធស្ស វីសតិវស្សសហស្សានិ អាយុប្បមាណំ អហោសិ។ មយ្ហំ, ភិក្ខវេ, ឯតរហិ អប្បកំ អាយុប្បមាណំ បរិត្តំ លហុកំ; យោ ចិរំ ជីវតិ, សោ វស្សសតំ អប្បំ វា ភិយ្យោ។

៨. “វិបស្សី, ភិក្ខវេ, ភគវា អរហំ សម្មាសម្ពុទ្ធោ បាដលិយា មូលេ អភិសម្ពុទ្ធោ។ សិខី, ភិក្ខវេ, ភគវា អរហំ សម្មាសម្ពុទ្ធោ បុណ្ឌរីកស្ស មូលេ អភិសម្ពុទ្ធោ។ វេស្សភូ, ភិក្ខវេ, ភគវា អរហំ សម្មាសម្ពុទ្ធោ សាលស្ស មូលេ អភិសម្ពុទ្ធោ។ កកុសន្ធោ, ភិក្ខវេ, ភគវា អរហំ សម្មាសម្ពុទ្ធោ សិរីសស្ស មូលេ អភិសម្ពុទ្ធោ។ កោណាគមនោ, ភិក្ខវេ, ភគវា អរហំ សម្មាសម្ពុទ្ធោ ឧទុម្ពរស្ស មូលេ អភិសម្ពុទ្ធោ។ កស្សបោ, ភិក្ខវេ, ភគវា អរហំ សម្មាសម្ពុទ្ធោ និគ្រោធស្ស មូលេ អភិសម្ពុទ្ធោ។ អហំ, ភិក្ខវេ, ឯតរហិ អរហំ សម្មាសម្ពុទ្ធោ អស្សត្ថស្ស មូលេ អភិសម្ពុទ្ធោ។

៩. “វិបស្សិស្ស , ភិក្ខវេ, ភគវតោ អរហតោ សម្មាសម្ពុទ្ធស្ស ខណ្ឌតិស្សំ នាម សាវកយុគំ អហោសិ អគ្គំ ភទ្ទយុគំ។ សិខិស្ស, ភិក្ខវេ, ភគវតោ អរហតោ សម្មាសម្ពុទ្ធស្ស អភិភូសម្ភវំ នាម សាវកយុគំ អហោសិ អគ្គំ ភទ្ទយុគំ។ វេស្សភុស្ស, ភិក្ខវេ, ភគវតោ អរហតោ សម្មាសម្ពុទ្ធស្ស សោណុត្តរំ នាម សាវកយុគំ អហោសិ អគ្គំ ភទ្ទយុគំ។ កកុសន្ធស្ស, ភិក្ខវេ, ភគវតោ អរហតោ សម្មាសម្ពុទ្ធស្ស វិធុរសញ្ជីវំ នាម សាវកយុគំ អហោសិ អគ្គំ ភទ្ទយុគំ។ កោណាគមនស្ស, ភិក្ខវេ, ភគវតោ អរហតោ សម្មាសម្ពុទ្ធស្ស ភិយ្យោសុត្តរំ នាម សាវកយុគំ អហោសិ អគ្គំ ភទ្ទយុគំ។ កស្សបស្ស, ភិក្ខវេ, ភគវតោ អរហតោ សម្មាសម្ពុទ្ធស្ស តិស្សភារទ្វាជំ នាម សាវកយុគំ អហោសិ អគ្គំ ភទ្ទយុគំ។ មយ្ហំ, ភិក្ខវេ, ឯតរហិ សារិបុត្តមោគ្គល្លានំ នាម សាវកយុគំ អហោសិ អគ្គំ ភទ្ទយុគំ។

១០. “វិបស្សិស្ស, ភិក្ខវេ, ភគវតោ អរហតោ សម្មាសម្ពុទ្ធស្ស តយោ សាវកានំ សន្និបាតា អហេសុំ។ ឯកោ សាវកានំ សន្និបាតោ អហោសិ អដ្ឋសដ្ឋិភិក្ខុសតសហស្សំ, ឯកោ សាវកានំ សន្និបាតោ អហោសិ ភិក្ខុសតសហស្សំ, ឯកោ សាវកានំ សន្និបាតោ អហោសិ អសីតិភិក្ខុសហស្សានិ។ វិបស្សិស្ស, ភិក្ខវេ, ភគវតោ អរហតោ សម្មាសម្ពុទ្ធស្ស ឥមេ តយោ សាវកានំ សន្និបាតា អហេសុំ សព្ពេសំយេវ ខីណាសវានំ។

“សិខិស្ស, ភិក្ខវេ, ភគវតោ អរហតោ សម្មាសម្ពុទ្ធស្ស តយោ សាវកានំ សន្និបាតា អហេសុំ។ ឯកោ សាវកានំ សន្និបាតោ អហោសិ ភិក្ខុសតសហស្សំ, ឯកោ សាវកានំ សន្និបាតោ អហោសិ អសីតិភិក្ខុសហស្សានិ, ឯកោ សាវកានំ សន្និបាតោ អហោសិ សត្តតិភិក្ខុសហស្សានិ។ សិខិស្ស, ភិក្ខវេ, ភគវតោ អរហតោ សម្មាសម្ពុទ្ធស្ស ឥមេ តយោ សាវកានំ សន្និបាតា អហេសុំ សព្ពេសំយេវ ខីណាសវានំ។

“វេស្សភុស្ស, ភិក្ខវេ, ភគវតោ អរហតោ សម្មាសម្ពុទ្ធស្ស តយោ សាវកានំ សន្និបាតា អហេសុំ។ ឯកោ សាវកានំ សន្និបាតោ អហោសិ អសីតិភិក្ខុសហស្សានិ, ឯកោ សាវកានំ សន្និបាតោ អហោសិ សត្តតិភិក្ខុសហស្សានិ, ឯកោ សាវកានំ សន្និបាតោ អហោសិ សដ្ឋិភិក្ខុសហស្សានិ។ វេស្សភុស្ស, ភិក្ខវេ, ភគវតោ អរហតោ សម្មាសម្ពុទ្ធស្ស ឥមេ តយោ សាវកានំ សន្និបាតា អហេសុំ សព្ពេសំយេវ ខីណាសវានំ។

“កកុសន្ធស្ស, ភិក្ខវេ, ភគវតោ អរហតោ សម្មាសម្ពុទ្ធស្ស ឯកោ សាវកានំ សន្និបាតោ អហោសិ ចត្តាលីសភិក្ខុសហស្សានិ។ កកុសន្ធស្ស, ភិក្ខវេ, ភគវតោ អរហតោ សម្មាសម្ពុទ្ធស្ស អយំ ឯកោ សាវកានំ សន្និបាតោ អហោសិ សព្ពេសំយេវ ខីណាសវានំ។

“កោណាគមនស្ស, ភិក្ខវេ, ភគវតោ អរហតោ សម្មាសម្ពុទ្ធស្ស ឯកោ សាវកានំ សន្និបាតោ អហោសិ តឹសភិក្ខុសហស្សានិ។ កោណាគមនស្ស, ភិក្ខវេ, ភគវតោ អរហតោ សម្មាសម្ពុទ្ធស្ស អយំ ឯកោ សាវកានំ សន្និបាតោ អហោសិ សព្ពេសំយេវ ខីណាសវានំ។

“កស្សបស្ស, ភិក្ខវេ, ភគវតោ អរហតោ សម្មាសម្ពុទ្ធស្ស ឯកោ សាវកានំ សន្និបាតោ អហោសិ វីសតិភិក្ខុសហស្សានិ។ កស្សបស្ស, ភិក្ខវេ, ភគវតោ អរហតោ សម្មាសម្ពុទ្ធស្ស អយំ ឯកោ សាវកានំ សន្និបាតោ អហោសិ

សព្ពេសំយេវ ខីណាសវានំ។

“មយ្ហំ, ភិក្ខវេ, ឯតរហិ ឯកោ សាវកានំ សន្និបាតោ អហោសិ អឌ្ឍតេឡសានិ ភិក្ខុសតានិ។ មយ្ហំ, ភិក្ខវេ, អយំ ឯកោ សាវកានំ សន្និបាតោ អហោសិ សព្ពេសំយេវ ខីណាសវានំ។

១១. “វិបស្សិស្ស, ភិក្ខវេ, ភគវតោ អរហតោ សម្មាសម្ពុទ្ធស្ស អសោកោ នាម ភិក្ខុ ឧបដ្ឋាកោ អហោសិ អគ្គុបដ្ឋាកោ។ សិខិស្ស, ភិក្ខវេ, ភគវតោ អរហតោ សម្មាសម្ពុទ្ធស្ស ខេមង្ករោ នាម ភិក្ខុ ឧបដ្ឋាកោ អហោសិ អគ្គុបដ្ឋាកោ។ វេស្សភុស្ស, ភិក្ខវេ, ភគវតោ អរហតោ សម្មាសម្ពុទ្ធស្ស ឧបសន្តោ នាម ភិក្ខុ ឧបដ្ឋាកោ អហោសិ អគ្គុបដ្ឋាកោ។ កកុសន្ធស្ស, ភិក្ខវេ, ភគវតោ អរហតោ សម្មាសម្ពុទ្ធស្ស ពុទ្ធិជោ នាម ភិក្ខុ ឧបដ្ឋាកោ អហោសិ អគ្គុបដ្ឋាកោ។ កោណាគមនស្ស, ភិក្ខវេ, ភគវតោ អរហតោ សម្មាសម្ពុទ្ធស្ស សោត្ថិជោ នាម ភិក្ខុ ឧបដ្ឋាកោ អហោសិ អគ្គុបដ្ឋាកោ។ កស្សបស្ស, ភិក្ខវេ, ភគវតោ អរហតោ សម្មាសម្ពុទ្ធស្ស សព្ពមិត្តោ នាម ភិក្ខុ ឧបដ្ឋាកោ អហោសិ អគ្គុបដ្ឋាកោ។ មយ្ហំ, ភិក្ខវេ, ឯតរហិ អានន្ទោ នាម ភិក្ខុ ឧបដ្ឋាកោ អហោសិ អគ្គុបដ្ឋាកោ។

១២. “វិបស្សិស្ស, ភិក្ខវេ, ភគវតោ អរហតោ សម្មាសម្ពុទ្ធស្ស ពន្ធុមា នាម រាជា បិតា អហោសិ។ ពន្ធុមតី នាម ទេវី មាតា អហោសិ ជនេត្តិ [ជនេត្តី (ស្យា.)]។ ពន្ធុមស្ស រញ្ញោ ពន្ធុមតី នាម នគរំ រាជធានី អហោសិ។

“សិខិស្ស , ភិក្ខវេ, ភគវតោ អរហតោ សម្មាសម្ពុទ្ធស្ស អរុណោ នាម រាជា បិតា អហោសិ។ បភាវតី នាម ទេវី មាតា អហោសិ ជនេត្តិ។ អរុណស្ស រញ្ញោ អរុណវតី នាម នគរំ រាជធានី អហោសិ។

“វេស្សភុស្ស, ភិក្ខវេ, ភគវតោ អរហតោ សម្មាសម្ពុទ្ធស្ស សុប្បតិតោ នាម [សុប្បតីតោ នាម (ស្យា.)] រាជា បិតា អហោសិ។ វស្សវតី នាម [យសវតី នាម (ស្យា. បី.)] ទេវី មាតា អហោសិ ជនេត្តិ។ សុប្បតិតស្ស រញ្ញោ អនោមំ នាម នគរំ រាជធានី អហោសិ។

“កកុសន្ធស្ស, ភិក្ខវេ, ភគវតោ អរហតោ សម្មាសម្ពុទ្ធស្ស អគ្គិទត្តោ នាម ព្រាហ្មណោ បិតា អហោសិ។ វិសាខា នាម ព្រាហ្មណី មាតា អហោសិ ជនេត្តិ។ តេន ខោ បន, ភិក្ខវេ, សមយេន ខេមោ នាម រាជា អហោសិ។ ខេមស្ស រញ្ញោ ខេមវតី នាម នគរំ រាជធានី អហោសិ។

“កោណាគមនស្ស, ភិក្ខវេ, ភគវតោ អរហតោ សម្មាសម្ពុទ្ធស្ស យញ្ញទត្តោ នាម ព្រាហ្មណោ បិតា អហោសិ។ ឧត្តរា នាម ព្រាហ្មណី មាតា អហោសិ ជនេត្តិ។ តេន ខោ បន, ភិក្ខវេ, សមយេន សោភោ នាម រាជា អហោសិ។ សោភស្ស រញ្ញោ សោភវតី នាម នគរំ រាជធានី អហោសិ។

“កស្សបស្ស, ភិក្ខវេ, ភគវតោ អរហតោ សម្មាសម្ពុទ្ធស្ស ព្រហ្មទត្តោ នាម ព្រាហ្មណោ បិតា អហោសិ។ ធនវតី នាម ព្រាហ្មណី មាតា អហោសិ ជនេត្តិ។ តេន ខោ បន, ភិក្ខវេ, សមយេន កិកី នាម [កី កី នាម (ស្យា.)] រាជា អហោសិ។ កិកិស្ស រញ្ញោ ពារាណសី នាម នគរំ រាជធានី អហោសិ។

“មយ្ហំ, ភិក្ខវេ, ឯតរហិ សុទ្ធោទនោ នាម រាជា បិតា អហោសិ។ មាយា នាម ទេវី មាតា អហោសិ ជនេត្តិ។ កបិលវត្ថុ នាម នគរំ រាជធានី អហោសី”តិ។ ឥទមវោច ភគវា, ឥទំ វត្វាន សុគតោ ឧដ្ឋាយាសនា វិហារំ បាវិសិ។

១៣. អថ ខោ តេសំ ភិក្ខូនំ អចិរបក្កន្តស្ស ភគវតោ អយមន្តរាកថា ឧទបាទិ – “អច្ឆរិយំ, អាវុសោ, អព្ភុតំ, អាវុសោ, តថាគតស្ស មហិទ្ធិកតា មហានុភាវតា។ យត្រ ហិ នាម តថាគតោ អតីតេ ពុទ្ធេ បរិនិព្ពុតេ ឆិន្នបបញ្ចេ ឆិន្នវដុមេ បរិយាទិន្នវដ្ដេ សព្ពទុក្ខវីតិវត្តេ ជាតិតោបិ អនុស្សរិស្សតិ, នាមតោបិ អនុស្សរិស្សតិ, គោត្តតោបិ អនុស្សរិស្សតិ, អាយុប្បមាណតោបិ អនុស្សរិស្សតិ, សាវកយុគតោបិ អនុស្សរិស្សតិ, សាវកសន្និបាតតោបិ អនុស្សរិស្សតិ – ‘ឯវំជច្ចា តេ ភគវន្តោ អហេសុំ ឥតិបិ, ឯវំនាមា ឯវំគោត្តា ឯវំសីលា ឯវំធម្មា ឯវំបញ្ញា ឯវំវិហារី ឯវំវិមុត្តា តេ ភគវន្តោ អហេសុំ ឥតិបី’”តិ។

“កឹ នុ ខោ, អាវុសោ, តថាគតស្សេវ នុ ខោ ឯសា ធម្មធាតុ សុប្បដិវិទ្ធា, យស្សា ធម្មធាតុយា សុប្បដិវិទ្ធត្តា តថាគតោ អតីតេ ពុទ្ធេ បរិនិព្ពុតេ ឆិន្នបបញ្ចេ ឆិន្នវដុមេ បរិយាទិន្នវដ្ដេ សព្ពទុក្ខវីតិវត្តេ ជាតិតោបិ អនុស្សរតិ, នាមតោបិ អនុស្សរតិ, គោត្តតោបិ អនុស្សរតិ, អាយុប្បមាណតោបិ អនុស្សរតិ, សាវកយុគតោបិ អនុស្សរតិ, សាវកសន្និបាតតោបិ អនុស្សរតិ – ‘ឯវំជច្ចា តេ ភគវន្តោ អហេសុំ ឥតិបិ, ឯវំនាមា ឯវំគោត្តា ឯវំ

សីលា ឯវំធម្មា ឯវំបញ្ញា ឯវំវិហារី ឯវំវិមុត្តា តេ ភគវន្តោ អហេសុំ ឥតិបី’តិ, ឧទាហុ ទេវតា តថាគតស្ស ឯតមត្ថំ អារោចេសុំ, យេន តថាគតោ អតីតេ ពុទ្ធេ បរិនិព្ពុតេ ឆិន្នបបញ្ចេ ឆិន្នវដុមេ បរិយាទិន្នវដ្ដេ សព្ពទុក្ខវីតិវត្តេ ជាតិតោបិ អនុស្សរតិ, នាមតោបិ អនុស្សរតិ, គោត្តតោបិ អនុស្សរតិ, អាយុប្បមាណតោបិ អនុស្សរតិ, សាវកយុគតោបិ អនុស្សរតិ, សាវកសន្និបាតតោបិ អនុស្សរតិ – ‘ឯវំជច្ចា តេ ភគវន្តោ អហេសុំ ឥតិបិ, ឯវំនាមា ឯវំគោត្តា ឯវំសីលា ឯវំធម្មា ឯវំបញ្ញា ឯវំវិហារី ឯវំវិមុត្តា តេ ភគវន្តោ អហេសុំ ឥតិបី’”តិ។ អយញ្ច ហិទំ តេសំ ភិក្ខូនំ អន្តរាកថា វិប្បកតា ហោតិ។

១៤. អថ ខោ ភគវា សាយន្ហសមយំ បដិសល្លានា វុដ្ឋិតោ យេន ករេរិមណ្ឌលមាឡោ តេនុបសង្កមិ; ឧបសង្កមិត្វា បញ្ញត្តេ អាសនេ និសីទិ។ និសជ្ជ ខោ ភគវា ភិក្ខូ អាមន្តេសិ – “កាយនុត្ថ, ភិក្ខវេ, ឯតរហិ កថាយ សន្និសិន្នា; កា ច បន វោ អន្តរាកថា វិប្បកតា”តិ?

ឯវំ វុត្តេ តេ ភិក្ខូ ភគវន្តំ ឯតទវោចុំ – “ឥធ, ភន្តេ, អម្ហាកំ អចិរបក្កន្តស្ស ភគវតោ អយំ អន្តរាកថា ឧទបាទិ – ‘អច្ឆរិយំ, អាវុសោ, អព្ភុតំ, អាវុសោ, តថាគតស្ស មហិទ្ធិកតា មហានុភាវតា, យត្រ ហិ នាម តថាគតោ អតីតេ ពុទ្ធេ បរិនិព្ពុតេ ឆិន្នបបញ្ចេ ឆិន្នវដុមេ បរិយាទិន្នវដ្ដេ សព្ពទុក្ខវីតិវត្តេ ជាតិតោបិ អនុស្សរិស្សតិ, នាមតោបិ អនុស្សរិស្សតិ, គោត្តតោបិ អនុស្សរិស្សតិ, អាយុប្បមាណតោបិ អនុស្សរិស្សតិ, សាវកយុគតោបិ អនុស្សរិស្សតិ, សាវកសន្និបាតតោបិ អនុស្សរិស្សតិ – “ឯវំជច្ចា តេ ភគវន្តោ អហេសុំ ឥតិបិ , ឯវំនាមា ឯវំគោត្តា ឯវំសីលា ឯវំធម្មា ឯវំបញ្ញា ឯវំវិហារី ឯវំវិមុត្តា តេ ភគវន្តោ អហេសុំ ឥតិបី”តិ។ កឹ នុ ខោ, អាវុសោ, តថាគតស្សេវ នុ ខោ ឯសា ធម្មធាតុ សុប្បដិវិទ្ធា, យស្សា ធម្មធាតុយា សុប្បដិវិទ្ធត្តា តថាគតោ អតីតេ ពុទ្ធេ បរិនិព្ពុតេ ឆិន្នបបញ្ចេ ឆិន្នវដុមេ បរិយាទិន្នវដ្ដេ សព្ពទុក្ខវីតិវត្តេ ជាតិតោបិ អនុស្សរតិ, នាមតោបិ អនុស្សរតិ, គោត្តតោបិ អនុស្សរតិ, អាយុប្បមាណតោបិ អនុស្សរតិ, សាវកយុគតោបិ អនុស្សរតិ, សាវកសន្និបាតតោបិ អនុស្សរតិ – “ឯវំជច្ចា តេ ភគវន្តោ អហេសុំ ឥតិបិ, ឯវំនាមា ឯវំគោត្តា ឯវំសីលា ឯវំធម្មា ឯវំបញ្ញា ឯវំវិហារី ឯវំវិមុត្តា តេ ភគវន្តោ អហេសុំ ឥតិបី”តិ។ ឧទាហុ ទេវតា តថាគតស្ស ឯតមត្ថំ អារោចេសុំ, យេន តថាគតោ អតីតេ ពុទ្ធេ បរិនិព្ពុតេ ឆិន្នបបញ្ចេ ឆិន្នវដុមេ បរិយាទិន្នវដ្ដេ សព្ពទុក្ខវីតិវត្តេ ជាតិតោបិ អនុស្សរតិ, នាមតោបិ អនុស្សរតិ, គោត្តតោបិ អនុស្សរតិ, អាយុប្បមាណតោបិ អនុស្សរតិ, សាវកយុគតោបិ អនុស្សរតិ, សាវកសន្និបាតតោបិ អនុស្សរតិ – ‘ឯវំជច្ចា តេ ភគវន្តោ អហេសុំ ឥតិបិ, ឯវំនាមា ឯវំគោត្តា ឯវំសីលា ឯវំធម្មា ឯវំបញ្ញា ឯវំវិហារី ឯវំវិមុត្តា តេ ភគវន្តោ អហេសុំ ឥតិបី’តិ? អយំ ខោ នោ, ភន្តេ, អន្តរាកថា វិប្បកតា, អថ ភគវា អនុប្បត្តោ”តិ។

១៥. “តថាគតស្សេវេសា, ភិក្ខវេ, ធម្មធាតុ សុប្បដិវិទ្ធា, យស្សា ធម្មធាតុយា សុប្បដិវិទ្ធត្តា តថាគតោ អតីតេ ពុទ្ធេ បរិនិព្ពុតេ ឆិន្នបបញ្ចេ ឆិន្នវដុមេ បរិយាទិន្នវដ្ដេ សព្ពទុក្ខវីតិវត្តេ ជាតិតោបិ អនុស្សរតិ, នាមតោបិ អនុស្សរតិ, គោត្តតោបិ អនុស្សរតិ, អាយុប្បមាណតោបិ អនុស្សរតិ, សាវកយុគតោបិ អនុស្សរតិ, សាវកសន្និបាតតោបិ អនុស្សរតិ – ‘ឯវំជច្ចា តេ ភគវន្តោ អហេសុំ ឥតិបិ, ឯវំនាមា ឯវំគោត្តា ឯវំសីលា ឯវំធម្មា ឯវំបញ្ញា ឯវំវិហារី ឯវំវិមុត្តា តេ ភគវន្តោ អហេសុំ ឥតិបី’តិ។ ទេវតាបិ តថាគតស្ស ឯតមត្ថំ អារោចេសុំ, យេន តថាគតោ អតីតេ ពុទ្ធេ បរិនិព្ពុតេ ឆិន្នបបញ្ចេ ឆិន្នវដុមេ បរិយាទិន្នវដ្ដេ សព្ពទុក្ខវីតិវត្តេ ជាតិតោបិ អនុស្សរតិ, នាមតោបិ អនុស្សរតិ, គោត្តតោបិ អនុស្សរតិ, អាយុប្បមាណតោបិ អនុស្សរតិ, សាវកយុគតោបិ អនុស្សរតិ, សាវកសន្និបាតតោបិ អនុស្សរតិ – ‘ឯវំជច្ចា តេ ភគវន្តោ អហេសុំ ឥតិបិ, ឯវំនាមា ឯវំគោត្តា ឯវំសីលា ឯវំធម្មា ឯវំបញ្ញា ឯវំវិហារី ឯវំវិមុត្តា តេ ភគវន្តោ អហេសុំ ឥតិបី’តិ។

“ឥច្ឆេយ្យាថ នោ តុម្ហេ, ភិក្ខវេ, ភិយ្យោសោមត្តាយ បុព្ពេនិវាសបដិសំយុត្តំ ធម្មឹ កថំ សោតុ”ន្តិ? “ឯតស្ស, ភគវា, កាលោ; ឯតស្ស, សុគត, កាលោ; យំ ភគវា ភិយ្យោសោមត្តាយ បុព្ពេនិវាសបដិសំយុត្តំ ធម្មឹ កថំ ករេយ្យ, ភគវតោ សុត្វា ភិក្ខូ ធារេស្សន្តី”តិ។ “តេន ហិ, ភិក្ខវេ , សុណាថ, សាធុកំ មនសិ ករោថ, ភាសិស្សាមី”តិ។ “ឯវំ, ភន្តេ”តិ ខោ តេ ភិក្ខូ ភគវតោ បច្ចស្សោសុំ។ ភគវា ឯតទវោច –

១៦. “ឥតោ សោ, ភិក្ខវេ, ឯកនវុតិកប្បេ យំ វិបស្សី ភគវា អរហំ សម្មាសម្ពុទ្ធោ លោកេ ឧទបាទិ។ វិបស្សី, ភិក្ខវេ, ភគវា អរហំ សម្មាសម្ពុទ្ធោ ខត្តិយោ ជាតិយា អហោសិ, ខត្តិយកុលេ ឧទបាទិ។ វិបស្សី, ភិក្ខវេ, ភគវា អរហំ សម្មាសម្ពុទ្ធោ កោណ្ឌញ្ញោ គោត្តេន អហោសិ។ វិបស្សិស្ស, ភិក្ខវេ, ភគវតោ អរហតោ សម្មាសម្ពុទ្ធស្ស អសីតិវស្សសហស្សានិ អាយុប្បមាណំ អហោសិ។ វិបស្សី, ភិក្ខវេ, ភគវា អរហំ សម្មាសម្ពុទ្ធោ បាដលិយា មូលេ អភិសម្ពុទ្ធោ។ វិបស្សិស្ស, ភិក្ខវេ , ភគវតោ អរហតោ សម្មាសម្ពុទ្ធស្ស ខណ្ឌតិស្សំ នាម សាវកយុគំ អហោសិ អគ្គំ ភទ្ទយុគំ។ វិបស្សិស្ស, ភិក្ខវេ, ភគវតោ អរហតោ សម្មាសម្ពុទ្ធស្ស តយោ សាវកានំ សន្និបាតា អហេសុំ។ ឯកោ សាវកានំ សន្និបាតោ អហោសិ អដ្ឋសដ្ឋិភិក្ខុសតសហស្សំ, ឯកោ សាវកានំ សន្និបាតោ អហោសិ ភិក្ខុសត

សហស្សំ, ឯកោ សាវកានំ សន្និបាតោ អហោសិ អសីតិភិក្ខុសហស្សានិ។ វិបស្សិស្ស, ភិក្ខវេ, ភគវតោ អរហតោ សម្មាសម្ពុទ្ធស្ស ឥមេ តយោ សាវកានំ សន្និបាតា អហេសុំ សព្ពេសំយេវ ខីណាសវានំ។ វិបស្សិស្ស, ភិក្ខវេ, ភគវតោ អរហតោ សម្មាសម្ពុទ្ធស្ស អសោកោ នាម ភិក្ខុ ឧបដ្ឋាកោ អហោសិ អគ្គុបដ្ឋាកោ។ វិបស្សិស្ស, ភិក្ខវេ, ភគវតោ អរហតោ សម្មាសម្ពុទ្ធស្ស ពន្ធុមា នាម រាជា បិតា អហោសិ។ ពន្ធុមតី នាម ទេវី មាតា អហោសិ ជនេត្តិ។ ពន្ធុមស្ស រញ្ញោ ពន្ធុមតី នាម នគរំ រាជធានី អហោសិ។

ពោធិសត្តធម្មតា

១៧. "អថ ខោ, ភិក្ខវេ, វិបស្សី ពោធិសត្តោ តុសិតា កាយា ចវិត្វា សតោ សម្បជានោ មាតុកុច្ឆឹ ឱក្កមិ។ អយមេត្ថ ធម្មតា។

១៨. "ធម្មតា, ឯសា, ភិក្ខវេ, យទា ពោធិសត្តោ តុសិតា កាយា ចវិត្វា មាតុកុច្ឆឹ ឱក្កមតិ។ អថ សទេវកេ លោកេ សមារកេ សព្រហ្មកេ សស្សមណព្រាហ្មណិយា បជាយ សទេវមនុស្សាយ អប្បមាណោ ឧឡារោ ឱភាសោ បាតុភវតិ អតិក្កម្មេវ ទេវានំ ទេវានុភាវំ។ យាបិ តា លោកន្តរិកា អឃា អសំវុតា អន្ធការា អន្ធការតិមិសា , យត្ថ បិមេ ចន្ទិមសូរិយា ឯវំមហិទ្ធិកា ឯវំមហានុភាវា អាភាយ នានុភោន្តិ, តត្ថបិ អប្បមាណោ ឧឡារោ ឱភាសោ បាតុភវតិ អតិក្កម្មេវ ទេវានំ ទេវានុភាវំ។ យេបិ តត្ថ សត្តា ឧបបន្នា, តេបិ តេនោភាសេន អញ្ញមញ្ញំ សញ្ជានន្តិ – 'អញ្ញេបិ កិរ, ភោ, សន្តិ សត្តា ឥធូបបន្នា'តិ។ អយញ្ច ទសសហស្សី លោកធាតុ សង្កម្បតិ សម្បកម្បតិ សម្បវេធតិ។ អប្បមាណោ ច ឧឡារោ ឱភាសោ លោកេ បាតុភវតិ អតិក្កម្មេវ ទេវានំ ទេវានុភាវំ។ អយមេត្ថ ធម្មតា។

១៩. "ធម្មតា ឯសា, ភិក្ខវេ, យទា ពោធិសត្តោ មាតុកុច្ឆឹ ឱក្កន្តោ ហោតិ, ចត្តារោ នំ ទេវបុត្តា ចតុទ្ទិសំ [ចាតុទ្ទិសំ (ស្យា.)] រក្ខាយ ឧបគច្ឆន្តិ – 'មា នំ ពោធិសត្តំ វា ពោធិសត្តមាតរំ វា មនុស្សោ វា អមនុស្សោ វា កោចិ វា វិហេឋេសី'តិ។ អយមេត្ថ ធម្មតា។

២០. "ធម្មតា ឯសា, ភិក្ខវេ, យទា ពោធិសត្តោ មាតុកុច្ឆឹ ឱក្កន្តោ ហោតិ, បកតិយា សីលវតី ពោធិសត្តមាតា ហោតិ, វិរតា បាណាតិបាតា, វិរតា អទិន្នាទានា, វិរតា កាមេសុមិច្ឆាចារា , វិរតា មុសាវាទា, វិរតា សុរាមេរយមជ្ជប្បមាទដ្ឋានា។ អយមេត្ថ ធម្មតា។

២១. "ធម្មតា ឯសា, ភិក្ខវេ, យទា ពោធិសត្តោ មាតុកុច្ឆឹ ឱក្កន្តោ ហោតិ, ន ពោធិសត្តមាតុ បុរិសេសុ មានសំ ឧប្បជ្ជតិ កាមគុណូបសំហិតំ, អនតិក្កមនីយា ច ពោធិសត្តមាតា ហោតិ កេនចិ បុរិសេន រត្តចិត្តេន។ អយមេត្ថ ធម្មតា។

២២. "ធម្មតា ឯសា, ភិក្ខវេ, យទា ពោធិសត្តោ មាតុកុច្ឆឹ ឱក្កន្តោ ហោតិ, លាភិនី ពោធិសត្តមាតា ហោតិ បញ្ចន្នំ កាមគុណានំ។ សា បញ្ចហិ កាមគុណេហិ សមប្បិតា សមង្គីភូតា បរិចារេតិ។ អយមេត្ថ ធម្មតា។

២៣. "ធម្មតា ឯសា, ភិក្ខវេ, យទា ពោធិសត្តោ មាតុកុច្ឆឹ ឱក្កន្តោ ហោតិ, ន ពោធិសត្តមាតុ កោចិទេវ អាពាធោ ឧប្បជ្ជតិ។ សុខិនី ពោធិសត្តមាតា ហោតិ អកិលន្តកាយា, ពោធិសត្តញ្ច ពោធិសត្តមាតា តិរោកុច្ឆិគតំ បស្សតិ សព្ពង្គបច្ចង្គិំ អហីនិន្ទ្រិយំ។ សេយ្យថាបិ, ភិក្ខវេ, មណិ វេឡុរិយោ សុភោ ជាតិមា អដ្ឋំសោ សុបរិកម្មកតោ អច្ឆោ វិប្បសន្នោ អនាវិលោ សព្ពាការសម្បន្នោ។ តត្រាស្ស [តត្រស្ស (ស្យា.)] សុត្តំ អាវុតំ នីលំ វា បីតំ វា លោហិតំ វា ឱទាតំ វា បណ្ឌុសុត្តំ វា។ តមេនំ ចក្ខុមា បុរិសោ ហត្ថេ ករិត្វា បច្ចវេក្ខេយ្យ – 'អយំ ខោ មណិ វេឡុរិយោ សុភោ ជាតិមា អដ្ឋំសោ សុបរិកម្មកតោ អច្ឆោ វិប្បសន្នោ អនាវិលោ សព្ពាការសម្បន្នោ។ តត្រិទំ សុត្តំ អាវុតំ នីលំ វា បីតំ វា លោហិតំ វា ឱទាតំ វា បណ្ឌុសុត្តំ វា'តិ។ ឯវមេវ ខោ, ភិក្ខវេ, យទា ពោធិសត្តោ មាតុកុច្ឆឹ ឱក្កន្តោ ហោតិ, ន ពោធិសត្តមាតុ កោចិទេវ អាពាធោ ឧប្បជ្ជតិ, សុខិនី ពោធិសត្តមាតា ហោតិ អកិលន្តកាយា , ពោធិសត្តញ្ច ពោធិសត្តមាតា តិរោកុច្ឆិគតំ បស្សតិ សព្ពង្គបច្ចង្គិំ អហីនិន្ទ្រិយំ។ អយមេត្ថ ធម្មតា។

២៤. "ធម្មតា ឯសា, ភិក្ខវេ, សត្តាហជាតេ ពោធិសត្តេ ពោធិសត្តមាតា កាលង្ករោតិ តុសិតំ កាយំ ឧបបជ្ជតិ។ អយមេត្ថ ធម្មតា។

២៥. “ធម្មតា ឯសា, ភិក្ខវេ, យថា អញ្ញា ឥត្ថិកា នវ វា ទស វា មាសេ គព្ភំ កុច្ឆិនា បរិហរិត្វា វិជាយន្តិ, ន ហេវំ ពោធិសត្តំ ពោធិសត្តមាតា វិជាយតិ។ ទសេវ មាសានិ ពោធិសត្តំ ពោធិសត្តមាតា កុច្ឆិនា បរិហរិត្វា វិជាយតិ។ អយមេត្ថ ធម្មតា។

២៦. “ធម្មតា ឯសា, ភិក្ខវេ, យថា អញ្ញា ឥត្ថិកា និសិន្នា វា និបន្នា វា វិជាយន្តិ, ន ហេវំ ពោធិសត្តំ ពោធិសត្តមាតា វិជាយតិ។ ឋិតាវ ពោធិសត្តំ ពោធិសត្តមាតា វិជាយតិ។ អយមេត្ថ ធម្មតា។

២៧. “ធម្មតា ឯសា, ភិក្ខវេ, យទា ពោធិសត្តោ មាតុកុច្ឆិម្ហា និក្ខមតិ, ទេវា បឋមំ បដិគ្គណ្ហន្តិ, បច្ឆា មនុស្សា។ អយមេត្ថ ធម្មតា។

២៨. “ធម្មតា ឯសា, ភិក្ខវេ, យទា ពោធិសត្តោ មាតុកុច្ឆិម្ហា និក្ខមតិ, អប្បត្តោវ ពោធិសត្តោ បថវិំ ហោតិ, ចត្តារោ នំ ទេវបុត្តា បដិគ្គហេត្វា មាតុ បុរតោ ឋបេន្តិ – ‘អត្តមនា, ទេវិ, ហោហិ; មហេសក្ខោ តេ បុត្តោ ឧប្បន្នោ’តិ។ អយមេត្ថ ធម្មតា។

២៩. “ធម្មតា ឯសា, ភិក្ខវេ, យទា ពោធិសត្តោ មាតុកុច្ឆិម្ហា និក្ខមតិ, វិសទោវ និក្ខមតិ អមក្ខិតោ ឧទេន [ឧទ្ទេន (ស្យា.), ឧទរេន (កត្ថចិ)] អមក្ខិតោ សេម្ហេន អមក្ខិតោ រុហិរេន អមក្ខិតោ កេនចិ អសុចិនា សុទ្ធោ [វិសុទ្ធោ (ស្យា.)] វិសទោ។ សេយ្យថាបិ, ភិក្ខវេ, មណិរតនំ កាសិកេ វត្ថេ និក្ខិត្តំ នេវ មណិរតនំ កាសិកំ វត្ថំ មក្ខេតិ, នាបិ កាសិកំ វត្ថំ មណិរតនំ មក្ខេតិ។ តំ កិស្ស ហេតុ? ឧភិន្នំ សុទ្ធត្តា។ ឯវមេវ ខោ, ភិក្ខវេ, យទា ពោធិសត្តោ មាតុកុច្ឆិម្ហា និក្ខមតិ, វិសទោវ និក្ខមតិ អមក្ខិតោ, ឧទេន អមក្ខិតោ សេម្ហេន អមក្ខិតោ រុហិរេន អមក្ខិតោ កេនចិ អសុចិនា សុទ្ធោ វិសទោ។ អយមេត្ថ ធម្មតា។

៣០. “ធម្មតា ឯសា, ភិក្ខវេ, យទា ពោធិសត្តោ មាតុកុច្ឆិម្ហា និក្ខមតិ, ទ្វេ ឧទកស្ស ធារា អន្តលិក្ខា បាតុភវន្តិ – ឯកា សីតស្ស ឯកា ឧណ្ហស្ស យេន ពោធិសត្តស្ស ឧទកកិច្ចំ ករោន្តិ មាតុ ច។ អយមេត្ថ ធម្មតា។

៣១. “ធម្មតា ឯសា, ភិក្ខវេ, សម្បតិជាតោ ពោធិសត្តោ សមេហិ បាទេហិ បតិដ្ឋហិត្វា ឧត្តរាភិមុខោ [ឧត្តរេនាភិមុខោ (ស្យា.) ឧត្តរេនមុខោ (ក.)] សត្តបទវីតិហារេន គច្ឆតិ សេតម្ហិ ឆត្តេ អនុធារិយមានេ, សព្ពា ច ទិសា អនុវិលោកេតិ, អាសភិំ វាចំ ភាសតិ ‘អគ្គោហមស្មិ លោកស្ស, ជេដ្ឋោហមស្មិ លោកស្ស, សេដ្ឋោហមស្មិ លោកស្ស, អយមន្តិមា ជាតិ, នត្ថិទានិ បុនព្ភវោ’តិ។ អយមេត្ថ ធម្មតា។

៣២. “ធម្មតា ឯសា, ភិក្ខវេ, យទា ពោធិសត្តោ មាតុកុច្ឆិម្ហា និក្ខមតិ, អថ សទេវកេ លោកេ សមារកេ សព្រហ្មកេ សស្សមណព្រាហ្មណិយា បជាយ សទេវមនុស្សាយ អប្បមាណោ ឧឡារោ ឱភាសោ បាតុភវតិ, អតិក្កម្មេវ ទេវានំ ទេវានុភាវំ។ យាបិ តា លោកន្តរិកា អឃា អសំវុតា អន្ធការា អន្ធការតិមិសា, យត្ថ បិមេ ចន្ទិមសូរិយា ឯវំមហិទ្ធិកា ឯវំមហានុភាវា អាភាយ នានុភោន្តិ, តត្ថបិ អប្បមាណោ ឧឡារោ ឱភាសោ បាតុភវតិ អតិក្កម្មេវ ទេវានំ ទេវានុភាវំ។ យេបិ តត្ថ សត្តា ឧបបន្នា, តេបិ តេនោភាសេន អញ្ញមញ្ញំ សញ្ជានន្តិ – ‘អញ្ញេបិ កិរ, ភោ, សន្តិ សត្តា ឥធូបបន្នា’តិ។ អយញ្ច ទសសហស្សី លោកធាតុ សង្កម្បតិ សម្បកម្បតិ សម្បវេធតិ អប្បមាណោ ច ឧឡារោ ឱភាសោ លោកេ បាតុភវតិ អតិក្កម្មេវ ទេវានំ ទេវានុភាវំ។ អយមេត្ថ ធម្មតា។

ទ្វត្តិំសមហាបុរិសលក្ខណា

៣៣. “ជាតេ ខោ បន, ភិក្ខវេ, វិបស្សិម្ហិ កុមារេ ពន្ធុមតោ រញ្ញោ បដិវេទេសុំ – ‘បុត្តោ តេ, ទេវ [ទេវ តេ (ក.)], ជាតោ, តំ ទេវោ បស្សតូ’តិ។ អទ្ទសា ខោ, ភិក្ខវេ, ពន្ធុមា រាជា វិបស្សិំ កុមារំ, ទិស្វា នេមិត្តេ ព្រាហ្មណេ អាមន្តាបេត្វា ឯតទវោច – ‘បស្សន្តុ ភោន្តោ នេមិត្តា ព្រាហ្មណា កុមារ’ន្តិ។ អទ្ទសំសុ ខោ, ភិក្ខវេ, នេមិត្តា ព្រាហ្មណា វិបស្សិំ កុមារំ, ទិស្វា ពន្ធុមន្តំ រាជានំ ឯតទវោចុំ – ‘អត្តមនោ, ទេវ, ហោហិ, មហេសក្ខោ តេ បុត្តោ ឧប្បន្នោ, លាភា តេ, មហារាជ, សុលទ្ធំ តេ, មហារាជ, យស្ស តេ កុលេ ឯវរូបោ បុត្តោ ឧប្បន្នោ។ អយញ្ហិ, ទេវ, កុមារោ ទ្វត្តិំសមហាបុរិសលក្ខណេហិ សមន្នាគតោ, យេហិ សមន្នាគតស្ស មហាបុរិសស្ស ទ្វេវ គតិយោ ភវន្តិ អនញ្ញា។ សចេ អគារំ អជ្ឈាវសតិ, រាជា ហោតិ ចក្កវត្តី ធម្មិកោ ធម្មរាជា ចាតុរន្តោ វិជិតាវី ជនបទត្ថាវរិយប្បត្តោ សត្តរតនសមន្នាគតោ។ តស្សិមានិ សត្តរតនានិ ភវន្តិ។ សេយ្យថិទំ – ចក្ករតនំ ហត្ថិរតនំ អស្សរតនំ មណិរតនំ ឥត្ថិរតនំ គហបតិរតនំ បរិណាយករតនមេវ សត្តមំ។ បរោសហស្សំ ខោ បនស្ស បុត្តា ភវន្តិ សូរា វីរង្គរូបា បរសេនប្បមទ្ទនា។ សោ ឥមំ បថវិំ សាគរបរិយន្តំ អទណ្ឌេន អសត្ថេន ធម្មេន

អភិវិជិយ អជ្ឈាវសតិ។ សចេ ខោ បន អគារស្មា អនគារិយំ បព្ពជតិ, អរហំ ហោតិ សម្មាសម្ពុទ្ធោ លោកេ វិវដច្ឆទោ។

៣៤. ‘កតមេហិ ចាយំ, ទេវ, កុមារោ ទ្វត្តឹសមហាបុរិសលក្ខណេហិ សមន្នាគតោ, យេហិ សមន្នាគតស្ស មហាបុរិសស្ស ទ្វេវ គតិយោ ភវន្តិ អនញ្ញា។ សចេ អគារំ អជ្ឈាវសតិ, រាជា ហោតិ ចក្កវត្តី ធម្មិកោ ធម្មរាជា ចាតុរន្តោ វិជិតាវី ជនបទត្ថាវរិយប្បត្តោ សត្តរតនសមន្នាគតោ។ តស្សិមានិ សត្តរតនានិ ភវន្តិ ។ សេយ្យថិទំ – ចក្ករតនំ ហត្ថិរតនំ អស្សរតនំ មណិរតនំ ឥត្ថិរតនំ គហបតិរតនំ បរិណាយករតនមេវ សត្តមំ។ បរោសហស្សំ ខោ បនស្ស បុត្តា ភវន្តិ សូរា វីរង្គរូបា បរសេនប្បមទ្ទនា។ សោ ឥមំ បថវិំ សាគរបរិយន្តំ អទណ្ឌេន អសត្ថេន ធម្មេន អភិវិជិយ អជ្ឈាវសតិ។ សចេ ខោ បន អគារស្មា អនគារិយំ បព្ពជតិ, អរហំ ហោតិ សម្មាសម្ពុទ្ធោ លោកេ វិវដច្ឆទោ។

៣៥. ‘អយញ្ហិ, ទេវ, កុមារោ សុប្បតិដ្ឋិតបាទោ។ យំ បាយំ, ទេវ, កុមារោ សុប្បតិដ្ឋិតបាទោ។ ឥទម្បិស្ស មហាបុរិសស្ស មហាបុរិសលក្ខណំ ភវតិ។

‘ឥមស្ស, ទេវ [ឥមស្ស ហិ ទេវ (?)], កុមារស្ស ហេដ្ឋា បាទតលេសុ ចក្កានិ ជាតានិ សហស្សារានិ សនេមិកានិ សនាភិកានិ សព្ពាការបរិបូរានិ។ យម្បិ, ឥមស្ស ទេវ, កុមារស្ស ហេដ្ឋា បាទតលេសុ ចក្កានិ ជាតានិ សហស្សារានិ សនេមិកានិ សនាភិកានិ សព្ពាការបរិបូរានិ, ឥទម្បិស្ស មហាបុរិសស្ស មហាបុរិសលក្ខណំ ភវតិ។

‘អយញ្ហិ ទេវ, កុមារោ អាយតបណ្ហិ…បេ….

‘អយញ្ហិ, ទេវ, កុមារោ ទីឃង្គុលិ…

‘អយញ្ហិ, ទេវ, កុមារោ មុទុតលុនហត្ថបាទោ…

‘អយញ្ហិ, ទេវ កុមារោ ជាលហត្ថបាទោ…

‘អយញ្ហិ, ទេវ, កុមារោ ឧស្សង្ខបាទោ…

‘អយញ្ហិ, ទេវ, កុមារោ ឯណិជង្ឃោ…

‘អយញ្ហិ, ទេវ, កុមារោ ឋិតកោវ អនោនមន្តោ ឧភោហិ បាណិតលេហិ ជណ្ណុកានិ បរិមសតិ [បរាមសតិ (ក.)] បរិមជ្ជតិ…

‘អយញ្ហិ , ទេវ, កុមារោ កោសោហិតវត្ថគុយ្ហោ…

‘អយញ្ហិ, ទេវ, កុមារោ សុវណ្ណវណ្ណោ កញ្ចនសន្និភត្តចោ…

‘អយញ្ហិ, ទេវ, កុមារោ សុខុមច្ឆវី; សុខុមត្តា ឆវិយា រជោជល្លំ កាយេ ន ឧបលិម្បតិ [ឧបលិប្បតិ (ស្យា.)] …

‘អយញ្ហិ, ទេវ, កុមារោ ឯកេកលោមោ; ឯកេកានិ លោមានិ លោមកូបេសុ ជាតានិ…

‘អយញ្ហិ, ទេវ, កុមារោ ឧទ្ធគ្គលោមោ; ឧទ្ធគ្គានិ លោមានិ ជាតានិ នីលានិ អញ្ជនវណ្ណានិ កុណ្ឌលាវដ្ដានិ ទក្ខិណាវដ្ដកជាតានិ…

‘អយញ្ហិ, ទេវ, កុមារោ ព្រហ្មុជុគត្តោ…

‘អយញ្ហិ, ទេវ, កុមារោ សត្តុស្សទោ…

‘អយញ្ហិ , ទេវ, កុមារោ សីហបុព្ពទ្ធកាយោ…

‘អយញ្ហិ, ទេវ, កុមារោ ចិតន្តរំសោ [បិតន្តរំសោ (ស្យា.)] …

‘អយញ្ហិ, ទេវ, កុមារោ និគ្រោធបរិមណ្ឌលោ យាវតក្វស្ស កាយោ តាវតក្វស្ស ព្យាមោ, យាវតក្វស្ស ព្យាមោ, តាវតក្វស្ស កាយោ…

‘អយញ្ហិ , ទេវ, កុមារោ សមវដ្ដក្ខន្ធោ…

‘អយញ្ហិ, ទេវ, កុមារោ រសគ្គសគ្គី…

‘អយញ្ហិ, ទេវ, កុមារោ សីហហនុ…

‘អយញ្ហិ, ទេវ, កុមារោ ចត្តាលីសទន្តោ…

‘អយញ្ហិ, ទេវ, កុមារោ សមទន្តោ…

‘អយញ្ហិ, ទេវ, កុមារោ អវិវឡទន្តោ…

‘អយញ្ហិ, ទេវ, កុមារោ សុសុក្កទាឋោ…

‘អយញ្ហិ, ទេវ, កុមារោ បហូតជិវ្ហោ…

‘អយញ្ហិ, ទេវ, កុមារោ ព្រហ្មស្សរោ ករវីកភាណី…

‘អយញ្ហិ, ទេវ, កុមារោ អភិនីលនេត្តោ…

‘អយញ្ហិ, ទេវ, កុមារោ គោបខុមោ…

ឥមស្ស, ទេវ, កុមារស្ស ឧណ្ណា ភមុកន្តរេ ជាតា ឱទាតា មុទុតូលសន្និភា។ យម្បិ ឥមស្ស ទេវ កុមារស្ស ឧណ្ណា ភមុកន្តរេ ជាតា ឱទាតា មុទុតូលសន្និភា, ឥទម្បិមស្ស មហាបុរិសស្ស មហាបុរិសលក្ខណំ ភវតិ។

‘អយញ្ហិ , ទេវ, កុមារោ ឧណ្ហីសសីសោ។ យំ បាយំ, ទេវ, កុមារោ ឧណ្ហីសសីសោ, ឥទម្បិស្ស មហាបុរិសស្ស មហាបុរិសលក្ខណំ ភវតិ។

៣៦. ‘ឥមេហិ ខោ អយំ, ទេវ, កុមារោ ទ្វត្តឹសមហាបុរិសលក្ខណេហិ សមន្នាគតោ, យេហិ សមន្នាគតស្ស មហាបុរិសស្ស ទ្វេវ គតិយោ ភវន្តិ អនញ្ញា។ សចេ អគារំ អជ្ឈាវសតិ, រាជា ហោតិ ចក្កវត្តី ធម្មិកោ ធម្មរាជា ចាតុរន្តោ វិជិតាវី ជនបទត្ថាវរិយប្បត្តោ សត្តរតនសមន្នាគតោ។ តស្សិមានិ សត្តរតនានិ ភវន្តិ។ សេយ្យថិទំ – ចក្ករតនំ ហត្ថិរតនំ អស្សរតនំ មណិរតនំ ឥត្ថិរតនំ គហបតិរតនំ បរិណាយករតនមេវ សត្តមំ។ បរោសហស្សំ ខោ បនស្ស បុត្តា ភវន្តិ សូរា វីរង្គរូបា បរសេនប្បមទ្ទនា។ សោ ឥមំ បថវិំ សាគរបរិយន្តំ អទណ្ឌេន អសត្ថេន ធម្មេន [ធម្មេន សមេន (ស្យា.)] អភិវិជិយ អជ្ឈាវសតិ។ សចេ ខោ បន អគារស្មា អនគារិយំ បព្ពជតិ, អរហំ ហោតិ សម្មាសម្ពុទ្ធោ លោកេ វិវដច្ឆទោ’តិ។

វិបស្សីសមញ្ញា

៣៧. ‘‘អថ ខោ, ភិក្ខវេ, ពន្ធុមា រាជា នេមិត្តេ ព្រាហ្មណេ អហតេហិ វត្ថេហិ អច្ឆាទាបេត្វា [អច្ឆាទេត្វា (ស្យា.)] សព្ពកាមេហិ សន្តប្បេសិ។ អថ ខោ, ភិក្ខវេ, ពន្ធុមា រាជា វិបស្សិស្ស កុមារស្ស ធាតិយោ ឧបដ្ឋាបេសិ។ អញ្ញា ខីរំ បាយេន្តិ, អញ្ញា ន្ហាបេន្តិ, អញ្ញា ធារេន្តិ, អញ្ញា អង្កេន បរិហរន្តិ។ ជាតស្ស ខោ បន, ភិក្ខវេ, វិបស្សិស្ស កុមារស្ស សេតច្ឆត្តំ ធារយិត្ថ ទិវា ចេវ រត្តិញ្ច – ‘មា នំ សីតំ វា ឧណ្ហំ វា តិណំ វា រជោ វា ឧស្សាវោ វា ពាធយិត្ថា’តិ។ ជាតោ ខោ បន, ភិក្ខវេ, វិបស្សី កុមារោ ពហុនោ ជនស្ស បិយោ អហោសិ មនាបោ។ សេយ្យថាបិ, ភិក្ខវេ, ឧប្បលំ វា បទុមំ វា បុណ្ឌរីកំ វា ពហុនោ ជនស្ស បិយំ មនាបំ; ឯវមេវ ខោ, ភិក្ខវេ, វិបស្សី កុមារោ ពហុនោ ជនស្ស បិយោ អហោសិ មនាបោ។ ស្វាស្សុទំ អង្កេនេវ អង្កំ បរិហរិយតិ។

៣៨. ‘‘ជាតោ ខោ បន, ភិក្ខវេ, វិបស្សី កុមារោ មញ្ជុស្សរោ ច [កុមារោ ព្រហ្មស្សរោ មញ្ជុស្សរោ ច (សី. ក.)] អហោសិ វគ្គុស្សរោ ច មធុរស្សរោ ច បេមនិយស្សរោ ច។ សេយ្យថាបិ, ភិក្ខវេ, ហិមវន្តេ បព្ពតេ ករវីកា នាម

សកុណជាតិ មញ្ជុស្សរា ច វគ្គុស្សរា ច មធុរស្សរា ច បេមនិយស្សរា ច; ឯវមេវ ខោ, ភិក្ខវេ, វិបស្សី កុមារោ មញ្ជុស្សរោ ច អហោសិ វគ្គុស្សរោ ច មធុរស្សរោ ច បេមនិយស្សរោ ច។

៣៩. “ជាតស្ស ខោ បន, ភិក្ខវេ, វិបស្សិស្ស កុមារស្ស កម្មវិបាកជំ ទិព្ពចក្ខុ បាតុរហោសិ យេន សុទំ [យេន ទូរំ (ស្យា.)] សមន្តា យោជនំ បស្សតិ ទិវា ចេវ រត្តិញ្ច។

៤០. “ជាតោ ខោ បន, ភិក្ខវេ, វិបស្សី កុមារោ អនិមិសន្តោ បេក្ខតិ សេយ្យថាបិ ទេវា តាវតិំសា។ ‘អនិមិសន្តោ កុមារោ បេក្ខតី’តិ ខោ, ភិក្ខវេ [អនិមិសន្តោ បេក្ខតិ, ជាតស្ស ខោ បន ភិក្ខវេ (ក.)], វិបស្សិស្ស កុមារស្ស ‘វិបស្សី វិបស្សី’ ត្វេវ សមញ្ញា ឧទបាទិ។

៤១. “អថ ខោ, ភិក្ខវេ, ពន្ធុមា រាជា អត្ថករណេ [អដ្ដ ករណេ (ស្យា.)] និសិន្នោ វិបស្សី កុមារំ អង្កេ និសីទាបេត្វា អត្ថេ អនុសាសតិ ។ តត្រ សុទំ, ភិក្ខវេ, វិបស្សី កុមារោ បិតុអង្កេ និសិន្នោ វិចេយ្យ វិចេយ្យ អត្ថេ បនាយតិ ញាយេន [អដ្ដេ បនាយតិ ញាណេន (ស្យា.)]។ វិចេយ្យ វិចេយ្យ កុមារោ អត្ថេ បនាយតិ ញាយេនាតិ ខោ, ភិក្ខវេ, វិបស្សិស្ស កុមារស្ស ភិយ្យោសោមត្តាយ ‘វិបស្សី វិបស្សី’ ត្វេវ សមញ្ញា ឧទបាទិ។

៤២. “អថ ខោ, ភិក្ខវេ, ពន្ធុមា រាជា វិបស្សិស្ស កុមារស្ស តយោ បាសាទេ ការាបេសិ, ឯកំ វស្សិកំ ឯកំ ហេមន្តិកំ ឯកំ គិម្ហិកំ; បញ្ច កាមគុណានិ ឧបដ្ឋាបេសិ។ តត្រ សុទំ, ភិក្ខវេ, វិបស្សី កុមារោ វស្សិកេ បាសាទេ ចត្តារោ មាសេ [វស្សិកេ បាសាទេ វស្សិកេ] និប្បុរិសេហិ តូរិយេហិ បរិចារយមានោ ន ហេដ្ឋាបាសាទំ ឱរោហតី”តិ។

បឋមភាណវារោ។

ជិណ្ណបុរិសោ

៤៣. “អថ ខោ, ភិក្ខវេ, វិបស្សី កុមារោ ពហូនំ វស្សានំ ពហូនំ វស្សសតានំ ពហូនំ វស្សសហស្សានំ អច្ចយេន សារថិំ អាមន្តេសិ – ‘យោជេហិ, សម្ម សារថិ, ភទ្ទានិ ភទ្ទានិ យានានិ ឧយ្យានភូមិំ គច្ឆាម សុភូមិទស្សនាយា’តិ។ ‘ឯវំ, ទេវា’តិ ខោ, ភិក្ខវេ, សារថិ វិបស្សិស្ស កុមារស្ស បដិស្សុត្វា ភទ្ទានិ ភទ្ទានិ យានានិ យោជេត្វា វិបស្សិស្ស កុមារស្ស បដិវេទេសិ – ‘យុត្តានិ ខោ តេ, ទេវ, ភទ្ទានិ ភទ្ទានិ យានានិ, យស្ស ទានិ កាលំ មញ្ញសី’តិ ។ អថ ខោ, ភិក្ខវេ, វិបស្សី កុមារោ ភទ្ទំ ភទ្ទំ យានំ [ភទ្រំ យានំ (ស្យា.), ភទ្ទំ យានំ (បី.) ចត្តារោ មាសេ (សី. បី.)] អភិរុហិត្វា ភទ្ទេហិ ភទ្ទេហិ យានេហិ ឧយ្យានភូមិំ និយ្យាសិ។

៤៤. “អទ្ទសា ខោ, ភិក្ខវេ, វិបស្សី កុមារោ ឧយ្យានភូមិំ និយ្យន្តោ បុរិសំ ជិណ្ណំ គោបានសិវង្កំ ភោគ្គំ [ភគ្គំ (ស្យា.)] ទណ្ឌបរាយនំ បវេធមានំ គច្ឆន្តំ អាតុរំ គតយោព្ពនំ។ ទិស្វា សារថិំ អាមន្តេសិ – ‘អយំ បន, សម្ម សារថិ, បុរិសោ កិំកតោ? កេសាបិស្ស ន យថា អញ្ញេសំ, កាយោបិស្ស ន យថា អញ្ញេស’ន្តិ។ ‘ឯសោ ខោ, ទេវ, ជិណ្ណោ នាមា’តិ។ ‘កិំ បនេសោ, សម្ម សារថិ, ជិណ្ណោ នាមា’តិ? ‘ឯសោ ខោ, ទេវ, ជិណ្ណោ នាម។ ន ទានិ តេន ចិរំ ជីវិតព្ពំ ភវិស្សតី’តិ។ ‘កិំ បន, សម្ម សារថិ, អហម្បិ ជរាធម្មោ, ជរំ អនតីតោ’តិ? ‘ត្វញ្ច, ទេវ, មយញ្ចម្ហ សព្ពេ ជរាធម្មា, ជរំ អនតីតា’តិ។ ‘តេន ហិ, សម្ម សារថិ, អលំ ទានជ្ជ ឧយ្យានភូមិយា។ ឥតោវ អន្តេបុរំ បច្ចនិយ្យាហី’តិ។ ‘ឯវំ, ទេវា’តិ ខោ, ភិក្ខវេ, សារថិ វិបស្សិស្ស កុមារស្ស បដិស្សុត្វា តតោវ អន្តេបុរំ បច្ចនិយ្យាសិ។ តត្រ សុទំ, ភិក្ខវេ, វិបស្សី កុមារោ អន្តេបុរំ គតោ ទុក្ខី ទុម្មនោ បជ្ឈាយតិ – ‘ធិរត្ថុ កិរ, ភោ, ជាតិ នាម, យត្រ ហិ នាម ជាតស្ស ជរា បញ្ញាយិស្សតី’តិ!

៤៥. “អថ ខោ, ភិក្ខវេ, ពន្ធុមា រាជា សារថិំ អាមន្តាបេត្វា ឯតទវោច – ‘កច្ចិ, សម្ម សារថិ, កុមារោ ឧយ្យានភូមិយា អភិរមិត្ថ? កច្ចិ, សម្ម សារថិ, កុមារោ ឧយ្យានភូមិយា អត្តមនោ អហោសី’តិ? ‘ន ខោ, ទេវ, កុមារោ ឧយ្យានភូមិយា អភិរមិត្ថ, ន ខោ, ទេវ, កុមារោ ឧយ្យានភូមិយា អត្តមនោ អហោសី’តិ។ ‘កិំ បន, សម្ម សារថិ, អទ្ទស កុមារោ ឧយ្យានភូមិំ និយ្យន្តោ’តិ? ‘អទ្ទសា ខោ, ទេវ, កុមារោ ឧយ្យានភូមិំ និយ្យន្តោ បុរិសំ ជិណ្ណំ គោបានសិវង្កំ ភោគ្គំ ទណ្ឌបរាយនំ បវេធមានំ គច្ឆន្តំ អាតុរំ គតយោព្ពនំ។ ទិស្វា មំ ឯតទវោច – “អយំ បន, សម្ម សារថិ, បុរិសោ កិំកតោ, កេសាបិស្ស ន យថា អញ្ញេសំ, កាយោបិស្ស ន យថា អញ្ញេស”ន្តិ? “ឯសោ ខោ, ទេវ, ជិណ្ណោ នាមា”តិ។ “កិំ បនេសោ, សម្ម សារថិ, ជិណ្ណោ នាមា”តិ? “ឯសោ ខោ, ទេវ, ជិណ្ណោ នាម ន ទានិ តេន ចិរំ ជីវិតព្ពំ ភវិស្សតី”តិ។ “កិំ បន, សម្ម សារថិ, អហម្បិ ជរាធម្មោ, ជរំ អនតីតោ”តិ? “ត្វញ្ច, ទេវ, មយញ្ចម្ហ សព្ពេ ជរាធម្មា, ជរំ អនតីតា”តិ។

‘‘‘តេន ហិ, សម្ម សារថិ, អលំ ទានជ្ជ ឧយ្យានភូមិយា, ឥតោវ អន្តេបុរំ បច្ចនិយ្យាហី’’’តិ។ ‘‘ឯវំ, ទេវា’’តិ ខោ អហំ, ទេវ, វិបស្សិស្ស កុមារស្ស បដិស្សុត្វា តតោវ អន្តេបុរំ បច្ចនិយ្យាសឹ។ សោ ខោ, ទេវ, កុមារោ អន្តេបុរំ គតោ ទុក្ខី ទុម្មនោ បជ្ឈាយតិ – ‘‘ធិរត្ថុ កិរ ភោ ជាតិ នាម, យត្រ ហិ នាម ជាតស្ស ជរា បញ្ញាយិស្សតី’’’តិ។

ព្យាធិតបុរិសោ

៤៦. ‘‘អថ ខោ, ភិក្ខវេ, ពន្ធុមស្ស រញ្ញោ ឯតទហោសិ –

‘មា ហេវ ខោ វិបស្សី កុមារោ ន រជ្ជំ ការេសិ, មា ហេវ វិបស្សី កុមារោ អគារស្មា អនគារិយំ បព្ពជិ, មា ហេវ នេមិត្តានំ ព្រាហ្មណានំ សច្ចំ អស្ស វចន’ន្តិ។ អថ ខោ, ភិក្ខវេ, ពន្ធុមា រាជា វិបស្សិស្ស កុមារស្ស ភិយ្យោសោមត្តាយ បញ្ច កាមគុណានិ ឧបដ្ឋាបេសិ – ‘យថា វិបស្សី កុមារោ រជ្ជំ ករេយ្យ, យថា វិបស្សី កុមារោ ន អគារស្មា អនគារិយំ បព្ពជេយ្យ, យថា នេមិត្តានំ ព្រាហ្មណានំ មិច្ឆា អស្ស វចន’ន្តិ។

‘‘តត្រ សុទំ, ភិក្ខវេ, វិបស្សី កុមារោ បញ្ចហិ កាមគុណេហិ សមប្បិតោ សមង្គីភូតោ បរិចារេតិ។ អថ ខោ, ភិក្ខវេ, វិបស្សី កុមារោ ពហូនំ វស្សានំ…បេ….

៤៧. ‘‘អទ្ទសា ខោ, ភិក្ខវេ, វិបស្សី កុមារោ ឧយ្យានភូមឹ និយ្យន្តោ បុរិសំ អាពាធិកំ ទុក្ខិតំ ពាឡ្ហគិលានំ សកេ មុត្តករីសេ បលិបន្នំ សេមានំ [សយមានំ (ស្យា. ក.)] អញ្ញេហិ វុដ្ឋាបិយមានំ អញ្ញេហិ សំវេសិយមានំ។ ទិស្វា សារថឹ អាមន្តេសិ – ‘អយំ បន, សម្ម សារថិ, បុរិសោ កឹកតោ? អក្ខីនិបិស្ស ន យថា អញ្ញេសំ, សរោបិស្ស [សិរោបិស្ស (ស្យា.)] ន យថា អញ្ញេស’ន្តិ? ‘ឯសោ ខោ, ទេវ, ព្យាធិតោ នាមា’តិ។ ‘កឹ បនេសោ, សម្ម សារថិ, ព្យាធិតោ នាមា’តិ? ‘ឯសោ ខោ, ទេវ, ព្យាធិតោ នាម អប្បេវ នាម តម្ហា អាពាធា វុដ្ឋហេយ្យា’តិ។ ‘កឹ បន, សម្ម សារថិ, អហម្បិ ព្យាធិធម្មោ, ព្យាធឹ អនតីតោ’តិ? ‘ត្វញ្ច, ទេវ, មយញ្ចម្ហ សព្ពេ ព្យាធិធម្មា, ព្យាធឹ អនតីតា’តិ។ ‘តេន ហិ, សម្ម សារថិ, អលំ ទានជ្ជ ឧយ្យានភូមិយា, ឥតោវ អន្តេបុរំ បច្ចនិយ្យាហី’តិ។ ‘ឯវំ ទេវា’តិ ខោ, ភិក្ខវេ, សារថិ វិបស្សិស្ស កុមារស្ស បដិស្សុត្វា តតោវ អន្តេបុរំ បច្ចនិយ្យាសិ។ តត្រ សុទំ, ភិក្ខវេ, វិបស្សី កុមារោ អន្តេបុរំ គតោ ទុក្ខី ទុម្មនោ បជ្ឈាយតិ – ‘ធិរត្ថុ កិរ ភោ ជាតិ នាម, យត្រ ហិ នាម ជាតស្ស ជរា បញ្ញាយិស្សតិ, ព្យាធិ បញ្ញាយិស្សតី’តិ។

៤៨. ‘‘អថ ខោ, ភិក្ខវេ, ពន្ធុមា រាជា សារថឹ អាមន្តាបេត្វា ឯតទវោច – ‘កច្ចិ, សម្ម សារថិ, កុមារោ ឧយ្យានភូមិយា អភិរមិត្ថ, កច្ចិ, សម្ម សារថិ, កុមារោ ឧយ្យានភូមិយា អត្តមនោ អហោសី’តិ? ‘ន ខោ, ទេវ, កុមារោ ឧយ្យានភូមិយា អភិរមិត្ថ, ន ខោ, ទេវ, កុមារោ ឧយ្យានភូមិយា អត្តមនោ អហោសី’តិ។ ‘កឹ បន, សម្ម សារថិ, អទ្ទស កុមារោ ឧយ្យានភូមឹ និយ្យន្តោ’តិ? ‘អទ្ទសា ខោ, ទេវ, កុមារោ ឧយ្យានភូមឹ និយ្យន្តោ បុរិសំ អាពាធិកំ ទុក្ខិតំ ពាឡ្ហគិលានំ សកេ មុត្តករីសេ បលិបន្នំ សេមានំ អញ្ញេហិ វុដ្ឋាបិយមានំ អញ្ញេហិ សំវេសិយមានំ។ ទិស្វា មំ ឯតទវោច – ‘‘អយំ បន, សម្ម សារថិ, បុរិសោ កឹកតោ, អក្ខីនិបិស្ស ន យថា អញ្ញេសំ, សរោបិស្ស ន យថា អញ្ញេស’’ន្តិ? ‘‘ឯសោ ខោ, ទេវ, ព្យាធិតោ នាមា’’តិ។ ‘‘កឹ បនេសោ, សម្ម សារថិ, ព្យាធិតោ នាមា’’តិ? ‘‘ឯសោ ខោ, ទេវ, ព្យាធិតោ នាម អប្បេវ នាម តម្ហា អាពាធា វុដ្ឋហេយ្យា’’តិ។ ‘‘កឹ បន, សម្ម សារថិ, អហម្បិ ព្យាធិធម្មោ, ព្យាធឹ អនតីតោ’’តិ? ‘‘ត្វញ្ច, ទេវ, មយញ្ចម្ហ សព្ពេ ព្យាធិធម្មា, ព្យាធឹ អនតីតា’’តិ។ ‘‘តេន ហិ, សម្ម សារថិ, អលំ ទានជ្ជ ឧយ្យានភូមិយា, ឥតោវ អន្តេបុរំ បច្ចនិយ្យាហី’’តិ។ ‘‘ឯវំ, ទេវា’’តិ ខោ អហំ, ទេវ, វិបស្សិស្ស កុមារស្ស បដិស្សុត្វា តតោវ អន្តេបុរំ បច្ចនិយ្យាសឹ។ សោ ខោ, ទេវ, កុមារោ អន្តេបុរំ គតោ ទុក្ខី ទុម្មនោ បជ្ឈាយតិ – ‘‘‘ធិរត្ថុ កិរ ភោ ជាតិ នាម, យត្រ ហិ នាម ជាតស្ស ជរា បញ្ញាយិស្សតិ, ព្យាធិ បញ្ញាយិស្សតី’’’តិ។

កាលង្កតបុរិសោ

៤៩. ‘‘អថ ខោ, ភិក្ខវេ, ពន្ធុមស្ស រញ្ញោ ឯតទហោសិ – ‘មា ហេវ ខោ វិបស្សី កុមារោ ន រជ្ជំ ការេសិ, មា ហេវ វិបស្សី កុមារោ អគារស្មា អនគារិយំ បព្ពជិ, មា ហេវ នេមិត្តានំ ព្រាហ្មណានំ សច្ចំ អស្ស វចន’ន្តិ។ អថ ខោ, ភិក្ខវេ, ពន្ធុមា រាជា វិបស្សិស្ស កុមារស្ស ភិយ្យោសោមត្តាយ បញ្ច កាមគុណានិ ឧបដ្ឋាបេសិ – ‘យថា វិបស្សី កុមារោ រជ្ជំ ករេយ្យ, យថា វិបស្សី កុមារោ ន អគារស្មា អនគារិយំ បព្ពជេយ្យ, យថា នេមិត្តានំ ព្រាហ្មណានំ មិច្ឆា អស្ស វចន’ន្តិ។

“តត្រ សុទំ, ភិក្ខវេ, វិបស្សី កុមារោ បញ្ចហិ កាមគុណេហិ សមប្បិតោ សមង្គីភូតោ បរិចារេតិ។ អថ ខោ, ភិក្ខវេ, វិបស្សី កុមារោ ពហូនំ វស្សានំ…បេ….

៥០. “អទ្ទសា ខោ, ភិក្ខវេ, វិបស្សី កុមារោ ឧយ្យានភូមឹ និយ្យន្តោ មហាជនកាយំ សន្និបតិតំ នានាវត្តានញ្ច ទុស្សានំ វិលាតំ កយិរមានំ។ ទិស្វា សារថឹ អាមន្តេសិ – ‘កឹ នុ ខោ, សោ, សម្ម សារថិ, មហាជនកាយោ សន្និបតិតោ នានាវត្តានញ្ច ទុស្សានំ វិលាតំ កយិរតី’តិ? ‘ឯសោ ខោ, ទេវ, កាលង្កតោ នាមា’តិ។ ‘តេន ហិ, សម្ម សារថិ, យេន សោ កាលង្កតោ តេន រថំ បេសេហី’តិ។ ‘ឯវំ, ទេវា’តិ ខោ, ភិក្ខវេ, សារថិ វិបស្សិស្ស កុមារស្ស បដិស្សុត្វា យេន សោ កាលង្កតោ តេន រថំ បេសេសិ។ អទ្ទសា ខោ, ភិក្ខវេ, វិបស្សី កុមារោ បេតំ កាលង្កតំ, ទិស្វា សារថឹ អាមន្តេសិ – ‘កឹ បនាយំ, សម្ម សារថិ, កាលង្កតោ នាមា’តិ? ‘ឯសោ ខោ, ទេវ, កាលង្កតោ នាម។ ន ទានិ តំ ទក្ខន្តិ មាតា វា បិតា វា អញ្ញេ វា ញាតិសាលោហិតា, សោបិ ន ទក្ខិស្សតិ មាតរំ វា បិតរំ វា អញ្ញេ វា ញាតិសាលោហិតេ’តិ។ ‘កឹ បន, សម្ម សារថិ, អហម្បិ មរណធម្មោ មរណំ អនតីតោ; មម្បិ ន ទក្ខន្តិ ទេវោ វា ទេវី វា អញ្ញេ វា ញាតិសាលោហិតា; អហម្បិ ន ទក្ខិស្សាមិ ទេវំ វា ទេវឹ វា អញ្ញេ វា ញាតិសាលោហិតេ’តិ? ‘ត្វញ្ច, ទេវ, មយញ្ចម្ហ សព្ពេ មរណធម្មា មរណំ អនតីតា; តម្បិ ន ទក្ខន្តិ ទេវោ វា ទេវី វា អញ្ញេ វា ញាតិសាលោហិតា; ត្វម្បិ ន ទក្ខិស្សសិ ទេវំ វា ទេវឹ វា អញ្ញេ វា ញាតិសាលោហិតេ’តិ។ ‘តេន ហិ, សម្ម សារថិ, អលំ ទានជ្ជ ឧយ្យានភូមិយា, ឥតោវ អន្តេបុរំ បច្ចនិយ្យាហី’តិ។ ‘ឯវំ, ទេវា’តិ ខោ, ភិក្ខវេ, សារថិ វិបស្សិស្ស កុមារស្ស បដិស្សុត្វា តតោវ អន្តេបុរំ បច្ចនិយ្យាសិ។ តត្រ សុទំ, ភិក្ខវេ, វិបស្សី កុមារោ អន្តេបុរំ គតោ ទុក្ខី ទុម្មនោ បជ្ឈាយតិ – ‘ធិរត្ថុ កិរ, ភោ, ជាតិ នាម, យត្រ ហិ នាម ជាតស្ស ជរា បញ្ញាយិស្សតិ, ព្យាធិ បញ្ញាយិស្សតិ, មរណំ បញ្ញាយិស្សតី’តិ។

៥១. “អថ ខោ, ភិក្ខវេ, ពន្ធុមា រាជា សារថឹ អាមន្តាបេត្វា ឯតទវោច – ‘កច្ចិ, សម្ម សារថិ, កុមារោ ឧយ្យានភូមិយា អភិរមិត្ថ, កច្ចិ, សម្ម សារថិ, កុមារោ ឧយ្យានភូមិយា អត្តមនោ អហោសី’តិ? ‘ន ខោ, ទេវ, កុមារោ ឧយ្យានភូមិយា អភិរមិត្ថ, ន ខោ, ទេវ, កុមារោ ឧយ្យានភូមិយា អត្តមនោ អហោសី’តិ។ ‘កឹ បន, សម្ម សារថិ, អទ្ទស កុមារោ ឧយ្យានភូមឹ និយ្យន្តោ’តិ? ‘អទ្ទសា ខោ, ទេវ, កុមារោ ឧយ្យានភូមឹ និយ្យន្តោ មហាជនកាយំ សន្និបតិតំ នានាវត្តានញ្ច ទុស្សានំ វិលាតំ កយិរមានំ។ ទិស្វា មំ ឯតទវោច – “កឹ នុ ខោ, សោ , សម្ម សារថិ, មហាជនកាយោ សន្និបតិតោ នានាវត្តានញ្ច ទុស្សានំ វិលាតំ កយិរតី”តិ? “ឯសោ ខោ, ទេវ, កាលង្កតោ នាមា”តិ។ “តេន ហិ, សម្ម សារថិ, យេន សោ កាលង្កតោ តេន រថំ បេសេហី”តិ។ “ឯវំ ទេវា”តិ ខោ អហំ, ទេវ, វិបស្សិស្ស កុមារស្ស បដិស្សុត្វា យេន សោ កាលង្កតោ តេន រថំ បេសេសឹ។ អទ្ទសា ខោ, ទេវ, កុមារោ បេតំ កាលង្កតំ, ទិស្វា មំ ឯតទវោច – “កឹ បនាយំ, សម្ម សារថិ, កាលង្កតោ នាមា”តិ ? “ឯសោ ខោ, ទេវ, កាលង្កតោ នាម។ ន ទានិ តំ ទក្ខន្តិ មាតា វា បិតា វា អញ្ញេ វា ញាតិសាលោហិតា, សោបិ ន ទក្ខិស្សតិ មាតរំ វា បិតរំ វា អញ្ញេ វា ញាតិសាលោហិតេ”តិ។ “កឹ បន, សម្ម សារថិ, អហម្បិ មរណធម្មោ មរណំ អនតីតោ; មម្បិ ន ទក្ខន្តិ ទេវោ វា ទេវី វា អញ្ញេ វា ញាតិសាលោហិតា; អហម្បិ ន ទក្ខិស្សាមិ ទេវំ វា ទេវឹ វា អញ្ញេ វា ញាតិសាលោហិតេ”តិ? “ត្វញ្ច, ទេវ, មយញ្ចម្ហ សព្ពេ មរណធម្មា មរណំ អនតីតា; តម្បិ ន ទក្ខន្តិ ទេវោ វា ទេវី វា អញ្ញេ វា ញាតិសាលោហិតា, ត្វម្បិ ន ទក្ខិស្សសិ ទេវំ វា ទេវឹ វា អញ្ញេ វា ញាតិសាលោហិតេ”តិ។ “តេន ហិ, សម្ម សារថិ, អលំ ទានជ្ជ ឧយ្យានភូមិយា, ឥតោវ អន្តេបុរំ បច្ចនិយ្យាហី’តិ។ ‘“ឯវំ, ទេវា”តិ ខោ អហំ, ទេវ, វិបស្សិស្ស កុមារស្ស បដិស្សុត្វា តតោវ អន្តេបុរំ បច្ចនិយ្យាសឹ។ សោ ខោ, ទេវ, កុមារោ អន្តេបុរំ គតោ ទុក្ខី ទុម្មនោ បជ្ឈាយតិ – “ធិរត្ថុ កិរ ភោ ជាតិ នាម, យត្រ ហិ នាម ជាតស្ស ជរា បញ្ញាយិស្សតិ, ព្យាធិ បញ្ញាយិស្សតិ, មរណំ បញ្ញាយិស្សតី”’តិ។

បព្ពជិតោ

៥២. “អថ ខោ, ភិក្ខវេ, ពន្ធុមស្ស រញ្ញោ ឯតទហោសិ – ‘មា ហេវ ខោ វិបស្សី កុមារោ ន រជ្ជំ ការេសិ, មា ហេវ វិបស្សី កុមារោ អគារស្មា អនគារិយំ បព្ពជិ, មា ហេវ នេមិត្តានំ ព្រាហ្មណានំ សច្ចំ អស្ស វចន’ន្តិ។ អថ ខោ, ភិក្ខវេ, ពន្ធុមា រាជា វិបស្សិស្ស កុមារស្ស ភិយ្យោសោមត្តាយ បញ្ច កាមគុណានិ ឧបដ្ឋបេសិ – ‘យថា វិបស្សី កុមារោ រជ្ជំ ករេយ្យ, យថា វិបស្សី កុមារោ ន អគារស្មា អនគារិយំ បព្ពជេយ្យ, យថា នេមិត្តានំ ព្រាហ្មណានំ មិច្ឆា អស្ស វចន’ន្តិ។

“តត្រ សុទំ, ភិក្ខវេ, វិបស្សី កុមារោ បញ្ចហិ កាមគុណេហិ សមប្បិតោ សមង្គីភូតោ បរិចារេតិ។ អថ ខោ, ភិក្ខវេ, វិបស្សី កុមារោ ពហូនំ វស្សានំ ពហូនំ វស្សសតានំ ពហូនំ វស្សសហស្សានំ អច្ចយេន សារថឹ អាមន្តេសិ – ‘យោជេហិ, សម្ម សារថិ, ភទ្ទានិ ភទ្ទានិ យានានិ, ឧយ្យានភូមឹ គច្ឆាម សុភូមិទស្សនាយា’តិ។ ‘ឯវំ, ទេវា’តិ ខោ, ភិក្ខវេ, សារថិ វិបស្សិស្ស កុមារស្ស បដិស្សុត្វា ភទ្ទានិ ភទ្ទានិ យានានិ យោជេត្វា វិបស្សិស្ស កុមារស្ស បដិវេទេសិ

– ‘យុត្តានិ ខោ តេ, ទេវ, ភទ្ទានិ ភទ្ទានិ យានានិ, យស្ស ទានិ កាលំ មញ្ញសី’តិ។ អថ ខោ, ភិក្ខវេ, វិបស្សី កុមារោ ភទ្ទំ ភទ្ទំ យានំ អភិរុហិត្វា ភទ្ទេហិ ភទ្ទេហិ យានេហិ ឧយ្យានភូមឹ និយ្យាសិ។

៥៣. “អទ្ទសា ខោ, ភិក្ខវេ, វិបស្សី កុមារោ ឧយ្យានភូមឹ និយ្យន្តោ បុរិសំ ភណ្ឌុំ បព្ពជិតំ កាសាយវសនំ។ ទិស្វា សារថឹ អាមន្តេសិ – ‘អយំ បន, សម្ម សារថិ, បុរិសោ កឹកតោ? សីសំបិស្ស ន យថា អញ្ញេសំ, វត្ថានិបិស្ស ន យថា អញ្ញេស’ន្តិ? ‘ឯសោ ខោ, ទេវ, បព្ពជិតោ នាមា’តិ។ ‘កឹ បនេសោ, សម្ម សារថិ, បព្ពជិតោ នាមា’តិ? ‘ឯសោ ខោ, ទេវ, បព្ពជិតោ នាម សាធុ ធម្មចរិយា សាធុ សមចរិយា [សម្មចរិយា (ក.)] សាធុ កុសលកិរិយា [កុសលចរិយា (ស្យា.)] សាធុ បុញ្ញកិរិយា សាធុ អវិហឹសា សាធុ ភូតានុកម្បា’តិ។ ‘សាធុ ខោ សោ, សម្ម សារថិ, បព្ពជិតោ នាម, សាធុ ធម្មចរិយា សាធុ សមចរិយា សាធុ កុសលកិរិយា សាធុ បុញ្ញកិរិយា សាធុ អវិហឹសា សាធុ ភូតានុកម្បា។ តេន ហិ, សម្ម សារថិ, យេន សោ បព្ពជិតោ តេន រថំ បេសេហី’តិ។ ‘ឯវំ, ទេវា’តិ ខោ, ភិក្ខវេ, សារថិ វិបស្សិស្ស កុមារស្ស បដិស្សុត្វា យេន សោ បព្ពជិតោ តេន រថំ បេសេសិ។ អថ ខោ, ភិក្ខវេ, វិបស្សី កុមារោ តំ បព្ពជិតំ ឯតទវោច – ‘ត្វំ បន, សម្ម, កឹកតោ, សីសម្បិ តេ ន យថា អញ្ញេសំ, វត្ថានិបិ តេ ន យថា អញ្ញេស’ន្តិ? ‘អហំ ខោ, ទេវ, បព្ពជិតោ នាមា’តិ។ ‘កឹ បន ត្វំ, សម្ម, បព្ពជិតោ នាមា’តិ? ‘អហំ ខោ, ទេវ, បព្ពជិតោ នាម, សាធុ ធម្មចរិយា សាធុ សមចរិយា សាធុ កុសលកិរិយា សាធុ បុញ្ញកិរិយា សាធុ អវិហឹសា សាធុ ភូតានុកម្បា’តិ។ ‘សាធុ ខោ ត្វំ, សម្ម, បព្ពជិតោ នាម សាធុ ធម្មចរិយា សាធុ សមចរិយា សាធុ កុសលកិរិយា សាធុ បុញ្ញកិរិយា សាធុ អវិហឹសា សាធុ ភូតានុកម្បា’តិ។

ពោធិសត្តបព្ពជ្ជា

៥៤. “អថ ខោ, ភិក្ខវេ, វិបស្សី កុមារោ សារថឹ អាមន្តេសិ – ‘តេន ហិ, សម្ម សារថិ, រថំ អាទាយ ឥតោវ អន្តេបុរំ បច្ចនិយ្យាហិ។ អហំ បន ឥធេវ កេសមស្សុំ ឱហារេត្វា កាសាយានិ វត្ថានិ អច្ឆាទេត្វា អគារស្មា អនគារិយំ បព្ពជិស្សាមី’តិ។ ‘ឯវំ, ទេវា’តិ ខោ, ភិក្ខវេ, សារថិ វិបស្សិស្ស កុមារស្ស បដិស្សុត្វា រថំ អាទាយ តតោវ អន្តេបុរំ បច្ចនិយ្យាសិ។ វិបស្សី បន កុមារោ តត្ថេវ កេសមស្សុំ ឱហារេត្វា កាសាយានិ វត្ថានិ អច្ឆាទេត្វា អគារស្មា អនគារិយំ បព្ពជិ។

មហាជនកាយអនុបព្ពជ្ជា

៥៥. “អស្សោសិ ខោ, ភិក្ខវេ, ពន្ធុមតិយា រាជធានិយា មហាជនកាយោ ចតុរាសីតិ បាណសហស្សានិ – ‘វិបស្សី កិរ កុមារោ កេសមស្សុំ ឱហារេត្វា កាសាយានិ វត្ថានិ អច្ឆាទេត្វា អគារស្មា អនគារិយំ បព្ពជិតោ’តិ។ សុត្វាន តេសំ ឯតទហោសិ – ‘ន ហិ នូន សោ ឱរកោ ធម្មវិនយោ, ន សា ឱរកា [ឱរិកា (សី. ស្យា.)] បព្ពជ្ជា, យត្ថ វិបស្សី កុមារោ កេសមស្សុំ ឱហារេត្វា កាសាយានិ វត្ថានិ អច្ឆាទេត្វា អគារស្មា អនគារិយំ បព្ពជិតោ។ វិបស្សីបិ នាម កុមារោ កេសមស្សុំ ឱហារេត្វា កាសាយានិ វត្ថានិ អច្ឆាទេត្វា អគារស្មា អនគារិយំ បព្ពជិស្សតិ, កិមង្គំ [កិមង្គ (សី.)] បន មយ’ន្តិ។

“អថ ខោ, សោ ភិក្ខវេ, មហាជនកាយោ [មហាជនកាយោ (ស្យា.)] ចតុរាសីតិ បាណសហស្សានិ កេសមស្សុំ ឱហារេត្វា កាសាយានិ វត្ថានិ អច្ឆាទេត្វា វិបស្សឹ ពោធិសត្តំ អគារស្មា អនគារិយំ បព្ពជិតំ អនុបព្ពជឹសុ។ តាយ សុទំ, ភិក្ខវេ, បរិសាយ បរិវុតោ វិបស្សី ពោធិសត្តោ គាមនិគមជនបទរាជធានីសុ ចារិកំ ចរតិ។

៥៦. “អថ ខោ, ភិក្ខវេ, វិបស្សិស្ស ពោធិសត្តស្ស រហោគតស្ស បដិសល្លីនស្ស ឯវំ ចេតសោ បរិវិតក្កោ ឧទបាទិ – ‘ន ខោ មេតំ [ន ខោ បនេតំ (ស្យា.)] បតិរូបំ យោហំ អាកិណ្ណោ វិហរាមិ, យំនូនាហំ ឯកោ គណម្ហា វូបកដ្ឋោ វិហរេយ្យ’ន្តិ។ អថ ខោ, ភិក្ខវេ, វិបស្សី ពោធិសត្តោ អបរេន សមយេន ឯកោ គណម្ហា វូបកដ្ឋោ វិហាសិ, អញ្ញេនេវ តានិ ចតុរាសីតិ បព្ពជិតសហស្សានិ អគមំសុ, អញ្ញេន មគ្គេន វិបស្សី ពោធិសត្តោ។

ពោធិសត្តអភិនិវេសោ

៥៧. “អថ ខោ, ភិក្ខវេ, វិបស្សិស្ស ពោធិសត្តស្ស វាសូបគតស្ស រហោគតស្ស បដិសល្លីនស្ស ឯវំ ចេតសោ បរិវិតក្កោ ឧទបាទិ – ‘កិច្ឆំ វតាយំ លោកោ អាបន្នោ, ជាយតិ ច ជីយតិ ច មីយតិ ច [ជិយ្យតិ ច មិយ្យតិ ច (ក.)] ចវតិ ច ឧបបជ្ជតិ ច, អថ ច បនិមស្ស ទុក្ខស្ស និស្សរណំ នប្បជានាតិ ជរាមរណស្ស, កុទាស្សុ នាម ឥមស្ស ទុក្ខស្ស និស្សរណំ បញ្ញាយិស្សតិ ជរាមរណស្សា’តិ?

“អថ ខោ, ភិក្ខវេ, វិបស្សិស្ស ពោធិសត្តស្ស ឯតទហោសិ – ‘កិម្ហិ នុ ខោ សតិ ជរាមរណំ ហោតិ, កឹបច្ចយា ជរាមរណ’ន្តិ? អថ ខោ, ភិក្ខវេ, វិបស្សិស្ស ពោធិសត្តស្ស យោនិសោ មនសិការា អហុ បញ្ញាយ អភិសមយោ – ‘ជាតិយា ខោ សតិ ជរាមរណំ ហោតិ, ជាតិបច្ចយា ជរាមរណ’ន្តិ។

“អថ ខោ, ភិក្ខវេ, វិបស្សិស្ស ពោធិសត្តស្ស ឯតទហោសិ – ‘កិម្ហិ នុ ខោ សតិ ជាតិ ហោតិ, កឹបច្ចយា ជាតី’តិ? អថ ខោ, ភិក្ខវេ, វិបស្សិស្ស ពោធិសត្តស្ស យោនិសោ មនសិការា អហុ បញ្ញាយ អភិសមយោ – ‘ភវេ ខោ សតិ ជាតិ ហោតិ, ភវបច្ចយា ជាតី’តិ។

“អថ ខោ, ភិក្ខវេ, វិបស្សិស្ស ពោធិសត្តស្ស ឯតទហោសិ – ‘កិម្ហិ នុ ខោ សតិ ភវោ ហោតិ, កឹបច្ចយា ភវោ’តិ? អថ ខោ, ភិក្ខវេ, វិបស្សិស្ស ពោធិសត្តស្ស យោនិសោ មនសិការា អហុ បញ្ញាយ អភិសមយោ – ‘ឧបាទានេ ខោ សតិ ភវោ ហោតិ, ឧបាទានបច្ចយា ភវោ’តិ។

“អថ ខោ, ភិក្ខវេ, វិបស្សិស្ស ពោធិសត្តស្ស ឯតទហោសិ – ‘កិម្ហិ នុ ខោ សតិ ឧបាទានំ ហោតិ, កឹបច្ចយា ឧបាទាន’ន្តិ? អថ ខោ, ភិក្ខវេ, វិបស្សិស្ស ពោធិសត្តស្ស យោនិសោ មនសិការា អហុ បញ្ញាយ អភិសមយោ – ‘តណ្ហាយ ខោ សតិ ឧបាទានំ ហោតិ, តណ្ហាបច្ចយា ឧបាទាន’ន្តិ។

“អថ ខោ, ភិក្ខវេ, វិបស្សិស្ស ពោធិសត្តស្ស ឯតទហោសិ – ‘កិម្ហិ នុ ខោ សតិ តណ្ហា ហោតិ, កឹបច្ចយា តណ្ហា’តិ? អថ ខោ, ភិក្ខវេ, វិបស្សិស្ស ពោធិសត្តស្ស យោនិសោ មនសិការា អហុ បញ្ញាយ អភិសមយោ – ‘វេទនាយ ខោ សតិ តណ្ហា ហោតិ, វេទនាបច្ចយា តណ្ហា’តិ។

“អថ ខោ, ភិក្ខវេ, វិបស្សិស្ស ពោធិសត្តស្ស ឯតទហោសិ – ‘កិម្ហិ នុ ខោ សតិ វេទនា ហោតិ, កឹបច្ចយា វេទនា’តិ? អថ ខោ, ភិក្ខវេ, វិបស្សិស្ស ពោធិសត្តស្ស យោនិសោ មនសិការា អហុ បញ្ញាយ អភិសមយោ – ‘ផស្សេ ខោ សតិ វេទនា ហោតិ, ផស្សបច្ចយា វេទនា’តិ។

“អថ ខោ, ភិក្ខវេ, វិបស្សិស្ស ពោធិសត្តស្ស ឯតទហោសិ – ‘កិម្ហិ នុ ខោ សតិ ផស្សោ ហោតិ, កឹបច្ចយា ផស្សោ’តិ? អថ ខោ, ភិក្ខវេ, វិបស្សិស្ស ពោធិសត្តស្ស យោនិសោ មនសិការា អហុ បញ្ញាយ អភិសមយោ – ‘សឡាយតនេ ខោ សតិ ផស្សោ ហោតិ, សឡាយតនបច្ចយា ផស្សោ’តិ។

“អថ ខោ, ភិក្ខវេ, វិបស្សិស្ស ពោធិសត្តស្ស ឯតទហោសិ – ‘កិម្ហិ នុ ខោ សតិ សឡាយតនំ ហោតិ, កឹបច្ចយា សឡាយតន’ន្តិ? អថ ខោ, ភិក្ខវេ, វិបស្សិស្ស ពោធិសត្តស្ស យោនិសោ មនសិការា អហុ បញ្ញាយ អភិសមយោ – ‘នាមរូបេ ខោ សតិ សឡាយតនំ ហោតិ, នាមរូបបច្ចយា សឡាយតន’ន្តិ។

“អថ ខោ, ភិក្ខវេ, វិបស្សិស្ស ពោធិសត្តស្ស ឯតទហោសិ – ‘កិម្ហិ នុ ខោ សតិ នាមរូបំ ហោតិ, កឹបច្ចយា នាមរូប’ន្តិ? អថ ខោ, ភិក្ខវេ, វិបស្សិស្ស ពោធិសត្តស្ស យោនិសោ មនសិការា អហុ បញ្ញាយ អភិសមយោ – ‘វិញ្ញាណេ ខោ សតិ នាមរូបំ ហោតិ, វិញ្ញាណបច្ចយា នាមរូប’ន្តិ។

“អថ ខោ, ភិក្ខវេ, វិបស្សិស្ស ពោធិសត្តស្ស ឯតទហោសិ – ‘កិម្ហិ នុ ខោ សតិ វិញ្ញាណំ ហោតិ, កឹបច្ចយា វិញ្ញាណ’ន្តិ? អថ ខោ, ភិក្ខវេ, វិបស្សិស្ស ពោធិសត្តស្ស យោនិសោ មនសិការា អហុ បញ្ញាយ អភិសមយោ – ‘នាមរូបេ ខោ សតិ វិញ្ញាណំ ហោតិ, នាមរូបបច្ចយា វិញ្ញាណ’ន្តិ។

៥៨. “អថ ខោ, ភិក្ខវេ, វិបស្សិស្ស ពោធិសត្តស្ស ឯតទហោសិ – ‘បច្ចុទាវត្តតិ ខោ ឥទំ វិញ្ញាណំ នាមរូបម្ហា, នាបរំ គច្ឆតិ។ ឯត្តាវតា ជាយេថ វា ជិយ្យេថ វា មិយ្យេថ វា ចវេថ វា ឧបបជ្ជេថ វា, យទិទំ នាមរូបបច្ចយា វិញ្ញាណំ, វិញ្ញាណបច្ចយា នាមរូបំ, នាមរូបបច្ចយា សឡាយតនំ, សឡាយតនបច្ចយា ផស្សោ, ផស្សបច្ចយា វេទនា, វេទនាបច្ចយា តណ្ហា , តណ្ហាបច្ចយា ឧបាទានំ, ឧបាទានបច្ចយា ភវោ, ភវបច្ចយា ជាតិ, ជាតិបច្ចយា ជរាមរណំ សោកបរិទេវទុក្ខទោមនស្សុបាយាសា សម្ភវន្តិ។ ឯវមេតស្ស កេវលស្ស ទុក្ខក្ខន្ធស្ស សមុទយោ ហោតិ’។

៥៩. “‘សមុទយោ សមុទយោ’តិ ខោ, ភិក្ខវេ, វិបស្សិស្ស ពោធិសត្តស្ស បុព្ពេ អននុស្សុតេសុ ធម្មេសុ ចក្ខុំ ឧទបាទិ, ញាណំ ឧទបាទិ, បញ្ញា ឧទបាទិ, វិជ្ជា ឧទបាទិ, អាលោកោ ឧទបាទិ។

៦០. “អថ ខោ, ភិក្ខវេ, វិបស្សិស្ស ពោធិសត្តស្ស ឯតទហោសិ – ‘កិម្ហិ នុ ខោ អសតិ ជរាមរណំ ន ហោតិ, កិស្ស និរោធា ជរាមរណនិរោធោ’តិ? អថ ខោ, ភិក្ខវេ, វិបស្សិស្ស ពោធិសត្តស្ស យោនិសោ មនសិការា អហុ

បញ្ញាយ អភិសមយោ – ‘ជាតិយា ខោ អសតិ ជរាមរណំ ន ហោតិ, ជាតិនិរោធា ជរាមរណនិរោធោ’តិ។

“អថ ខោ, ភិក្ខវេ, វិបស្សិស្ស ពោធិសត្តស្ស ឯតទហោសិ – ‘កិម្ហិ នុ ខោ អសតិ ជាតិ ន ហោតិ, កិស្ស និរោធា ជាតិនិរោធោ’តិ? អថ ខោ, ភិក្ខវេ, វិបស្សិស្ស ពោធិសត្តស្ស យោនិសោ មនសិការា អហុ បញ្ញាយ អភិសមយោ – ‘ភវេ ខោ អសតិ ជាតិ ន ហោតិ, ភវនិរោធា ជាតិនិរោធោ’តិ។

“អថ ខោ, ភិក្ខវេ, វិបស្សិស្ស ពោធិសត្តស្ស ឯតទហោសិ – ‘កិម្ហិ នុ ខោ អសតិ ភវោ ន ហោតិ, កិស្ស និរោធា ភវនិរោធោ’តិ? អថ ខោ, ភិក្ខវេ, វិបស្សិស្ស ពោធិសត្តស្ស យោនិសោ មនសិការា អហុ បញ្ញាយ អភិសមយោ – ‘ឧបាទានេ ខោ អសតិ ភវោ ន ហោតិ, ឧបាទាននិរោធា ភវនិរោធោ’តិ។

“អថ ខោ, ភិក្ខវេ, វិបស្សិស្ស ពោធិសត្តស្ស ឯតទហោសិ – ‘កិម្ហិ នុ ខោ អសតិ ឧបាទានំ ន ហោតិ, កិស្ស និរោធា ឧបាទាននិរោធោ’តិ? អថ ខោ, ភិក្ខវេ, វិបស្សិស្ស ពោធិសត្តស្ស យោនិសោ មនសិការា អហុ បញ្ញាយ អភិសមយោ – ‘តណ្ហាយ ខោ អសតិ ឧបាទានំ ន ហោតិ, តណ្ហានិរោធា ឧបាទាននិរោធោ’តិ។

“អថ ខោ, ភិក្ខវេ, វិបស្សិស្ស ពោធិសត្តស្ស ឯតទហោសិ – ‘កិម្ហិ នុ ខោ អសតិ តណ្ហា ន ហោតិ, កិស្ស និរោធា តណ្ហានិរោធោ’តិ? អថ ខោ, ភិក្ខវេ, វិបស្សិស្ស ពោធិសត្តស្ស យោនិសោ មនសិការា អហុ បញ្ញាយ អភិសមយោ – ‘វេទនាយ ខោ អសតិ តណ្ហា ន ហោតិ, វេទនានិរោធា តណ្ហានិរោធោ’តិ។

“អថ ខោ, ភិក្ខវេ, វិបស្សិស្ស ពោធិសត្តស្ស ឯតទហោសិ – ‘កិម្ហិ នុ ខោ អសតិ វេទនា ន ហោតិ, កិស្ស និរោធា វេទនានិរោធោ’តិ? អថ ខោ, ភិក្ខវេ, វិបស្សិស្ស ពោធិសត្តស្ស យោនិសោ មនសិការា អហុ បញ្ញាយ អភិសមយោ – ‘ផស្សេ ខោ អសតិ វេទនា ន ហោតិ, ផស្សនិរោធា វេទនានិរោធោ’តិ។

“អថ ខោ, ភិក្ខវេ, វិបស្សិស្ស ពោធិសត្តស្ស ឯតទហោសិ – ‘កិម្ហិ នុ ខោ អសតិ ផស្សោ ន ហោតិ, កិស្ស និរោធា ផស្សនិរោធោ’តិ? អថ ខោ, ភិក្ខវេ, វិបស្សិស្ស ពោធិសត្តស្ស យោនិសោ មនសិការា អហុ បញ្ញាយ អភិសមយោ – ‘សឡាយតនេ ខោ អសតិ ផស្សោ ន ហោតិ, សឡាយតននិរោធា ផស្សនិរោធោ’តិ។

“អថ ខោ, ភិក្ខវេ, វិបស្សិស្ស ពោធិសត្តស្ស ឯតទហោសិ – ‘កិម្ហិ នុ ខោ អសតិ សឡាយតនំ ន ហោតិ, កិស្ស និរោធា សឡាយតននិរោធោ’តិ? អថ ខោ, ភិក្ខវេ, វិបស្សិស្ស ពោធិសត្តស្ស យោនិសោ មនសិការា អហុ បញ្ញាយ អភិសមយោ – ‘នាមរូបេ ខោ អសតិ សឡាយតនំ ន ហោតិ, នាមរូបនិរោធា សឡាយតននិរោធោ’តិ។

“អថ ខោ, ភិក្ខវេ, វិបស្សិស្ស ពោធិសត្តស្ស ឯតទហោសិ – ‘កិម្ហិ នុ ខោ អសតិ នាមរូបំ ន ហោតិ, កិស្ស និរោធា នាមរូបនិរោធោ’តិ? អថ ខោ, ភិក្ខវេ, វិបស្សិស្ស ពោធិសត្តស្ស យោនិសោ មនសិការា អហុ បញ្ញាយ អភិសមយោ – ‘វិញ្ញាណេ ខោ អសតិ នាមរូបំ ន ហោតិ, វិញ្ញាណនិរោធា នាមរូបនិរោធោ’តិ។

“អថ ខោ, ភិក្ខវេ, វិបស្សិស្ស ពោធិសត្តស្ស ឯតទហោសិ – ‘កិម្ហិ នុ ខោ អសតិ វិញ្ញាណំ ន ហោតិ, កិស្ស និរោធា វិញ្ញាណនិរោធោ’តិ? អថ ខោ, ភិក្ខវេ, វិបស្សិស្ស ពោធិសត្តស្ស យោនិសោ មនសិការា អហុ បញ្ញាយ អភិសមយោ – ‘នាមរូបេ ខោ អសតិ វិញ្ញាណំ ន ហោតិ, នាមរូបនិរោធា វិញ្ញាណនិរោធោ’តិ។

៦១. “អថ ខោ, ភិក្ខវេ, វិបស្សិស្ស ពោធិសត្តស្ស ឯតទហោសិ – ‘អធិគតោ ខោ ម្យាយំ មគ្គោ សម្ពោធាយ យទិទំ – នាមរូបនិរោធា វិញ្ញាណនិរោធោ, វិញ្ញាណនិរោធា នាមរូបនិរោធោ, នាមរូបនិរោធា សឡាយតននិរោធោ, សឡាយតននិរោធា ផស្សនិរោធោ, ផស្សនិរោធា វេទនានិរោធោ, វេទនានិរោធា តណ្ហានិរោធោ, តណ្ហានិរោធា ឧបាទាននិរោធោ, ឧបាទាននិរោធា ភវនិរោធោ, ភវនិរោធា ជាតិនិរោធោ, ជាតិនិរោធា ជរាមរណំ សោកបរិទេវទុក្ខទោមនស្សុបាយាសា និរុជ្ឈន្តិ។ ឯវមេតស្ស កេវលស្ស ទុក្ខក្ខន្ធស្ស និរោធោ ហោតិ’។

៦២. “‘និរោធោ និរោធោ’តិ ខោ, ភិក្ខវេ, វិបស្សិស្ស ពោធិសត្តស្ស បុព្ពេ អននុស្សុតេសុ ធម្មេសុ ចក្ខុំ ឧទបាទិ, ញាណំ ឧទបាទិ, បញ្ញា ឧទបាទិ, វិជ្ជា ឧទបាទិ, អាលោកោ ឧទបាទិ។

៦៣. “អថ ខោ, ភិក្ខវេ, វិបស្សី ពោធិសត្តោ អបរេន សមយេន បញ្ចសុ ឧបាទានក្ខន្ធេសុ ឧទយព្ពយានុបស្សី វិហាសិ – ‘ឥតិ រូបំ, ឥតិ រូបស្ស សមុទយោ, ឥតិ រូបស្ស អត្ថង្គមោ; ឥតិ វេទនា, ឥតិ វេទនាយ សមុទយោ, ឥតិ វេទនាយ អត្ថង្គមោ; ឥតិ សញ្ញា, ឥតិ សញ្ញាយ សមុទយោ, ឥតិ សញ្ញាយ អត្ថង្គមោ; ឥតិ សង្ខារា, ឥតិ សង្ខារានំ សមុទយោ, ឥតិ សង្ខារានំ អត្ថង្គមោ; ឥតិ វិញ្ញាណំ, ឥតិ វិញ្ញាណស្ស សមុទយោ,

ឥតិ វិញ្ញាណស្ស អត្ថង្គមោ’តិ, តស្ស បញ្ចសុ ឧបាទានក្ខន្ធេសុ ឧទយព្ពយានុបស្សិនោ វិហរតោ ន ចិរស្សេវ អនុបាទាយ អាសវេហិ ចិត្តំ វិមុច្ចី”តិ។

ទុតិយភាណវារោ។

ព្រហ្មយាចនកថា

៦៤. “អថ ខោ, ភិក្ខវេ, វិបស្សិស្ស ភគវតោ អរហតោ សម្មាសម្ពុទ្ធស្ស ឯតទហោសិ – ‘យំនូនាហំ ធម្មំ ទេសេយ្យ’ន្តិ។ អថ ខោ, ភិក្ខវេ, វិបស្សិស្ស ភគវតោ អរហតោ សម្មាសម្ពុទ្ធស្ស ឯតទហោសិ – ‘អធិគតោ ខោ ម្យាយំ ធម្មោ គម្ភីរោ ទុទ្ទសោ ទុរនុពោធោ សន្តោ បណីតោ អតក្កាវចរោ និបុណោ បណ្ឌិតវេទនីយោ។ អាលយរាមា ខោ បនាយំ បជា អាលយរតា អាលយសម្មុទិតា។ អាលយរាមាយ ខោ បន បជាយ អាលយរតាយ អាលយសម្មុទិតាយ ទុទ្ទសំ ឥទំ ឋានំ យទិទំ ឥទប្បច្ចយតាបដិច្ចសមុប្បាទោ។ ឥទម្បិ ខោ ឋានំ ទុទ្ទសំ យទិទំ សព្ពសង្ខារសមថោ សព្ពូបធិបដិនិស្សគ្គោ តណ្ហាក្ខយោ វិរាគោ និរោធោ និព្ពានំ។ អហញ្ចេវ ខោ បន ធម្មំ ទេសេយ្យំ, បរេ ច មេ ន អាជានេយ្យុំ; សោ មមស្ស កិលមថោ, សា មមស្ស វិហេសា’តិ។

៦៥. “អបិស្សុ, ភិក្ខវេ, វិបស្សី ភគវន្តំ អរហន្តំ សម្មាសម្ពុទ្ធំ ឥមា អនច្ឆរិយា គាថាយោ បដិភំសុ បុព្ពេ អស្សុតបុព្ពា –

‘កិច្ឆេន មេ អធិគតំ, ហលំ ទានិ បកាសិតុំ;
រាគទោសបរេតេហិ, នាយំ ធម្មោ សុសម្ពុធោ។

‘បដិសោតគាមី និបុណំ, គម្ភីរំ ទុទ្ទសំ អណុំ;
រាគរត្តា ន ទក្ខន្តិ, តមោខន្ធេន អាវុដា’តិ។

“ឥតិហ , ភិក្ខវេ, វិបស្សិស្ស ភគវតោ អរហតោ សម្មាសម្ពុទ្ធស្ស បដិសញ្ចិក្ខតោ អប្បោស្សុក្កតាយ ចិត្តំ នមិ, នោ ធម្មទេសនាយ។

៦៦. “អថ ខោ, ភិក្ខវេ, អញ្ញតរស្ស មហាព្រហ្មុនោ វិបស្សិស្ស ភគវតោ អរហតោ សម្មាសម្ពុទ្ធស្ស ចេតសា ចេតោបរិវិតក្កមញ្ញាយ ឯតទហោសិ – ‘នស្សតិ វត ភោ លោកោ, វិនស្សតិ វត ភោ លោកោ, យត្រ ហិ នាម វិបស្សិស្ស ភគវតោ អរហតោ សម្មាសម្ពុទ្ធស្ស អប្បោស្សុក្កតាយ ចិត្តំ នមតិ [នមិ (ស្យា.ក.), នមិស្សតិ (?)], នោ ធម្មទេសនាយា’តិ។ អថ ខោ សោ, ភិក្ខវេ, មហាព្រហ្មា សេយ្យថាបិ នាម ពលវា បុរិសោ សមិញ្ជិតំ វា ពាហំ បសារេយ្យ, បសារិតំ វា ពាហំ សមិញ្ជេយ្យ; ឯវមេវ ព្រហ្មលោកេ អន្តរហិតោ វិបស្សិស្ស ភគវតោ អរហតោ សម្មាសម្ពុទ្ធស្ស បុរតោ បាតុរហោសិ។ អថ ខោ សោ, ភិក្ខវេ, មហាព្រហ្មា ឯកំសំ ឧត្តរាសង្គំ ករិត្វា ទក្ខិណំ ជាណុមណ្ឌលំ បថវិយំ និហន្ត្វា [និទហន្តោ (ស្យា.)] យេន វិបស្សី ភគវា អរហំ សម្មាសម្ពុទ្ធោ តេនញ្ជលិំ បណាមេត្វា វិបស្សី ភគវន្តំ អរហន្តំ សម្មាសម្ពុទ្ធំ ឯតទវោច – ‘ទេសេតុ, ភន្តេ, ភគវា ធម្មំ, ទេសេតុ សុគតោ ធម្មំ, សន្តិ [សន្តី (ស្យា.)] សត្តា អប្បរជក្ខជាតិកា; អស្សវនតា ធម្មស្ស បរិហាយន្តិ, ភវិស្សន្តិ ធម្មស្ស អញ្ញាតារោ’តិ។

៦៧. “ឯវំ វុត្តេ [អថ ខោ (ក.)], ភិក្ខវេ, វិបស្សី ភគវា អរហំ សម្មាសម្ពុទ្ធោ តំ មហាព្រហ្មានំ ឯតទវោច – ‘មយ្ហម្បិ ខោ, ព្រហ្មេ, ឯតទហោសិ – “យំនូនាហំ ធម្មំ ទេសេយ្យ”ន្តិ។ តស្ស មយ្ហំ, ព្រហ្មេ, ឯតទហោសិ – “អធិគតោ ខោ ម្យាយំ ធម្មោ គម្ភីរោ ទុទ្ទសោ ទុរនុពោធោ សន្តោ បណីតោ អតក្កាវចរោ និបុណោ បណ្ឌិតវេទនីយោ។ អាលយរាមា ខោ បនាយំ បជា អាលយរតា អាលយសម្មុទិតា។ អាលយរាមាយ ខោ បន បជាយ អាលយរតាយ អាលយសម្មុទិតាយ ទុទ្ទសំ ឥទំ ឋានំ យទិទំ ឥទប្បច្ចយតាបដិច្ចសមុប្បាទោ។ ឥទម្បិ ខោ ឋានំ ទុទ្ទសំ យទិទំ សព្ពសង្ខារសមថោ សព្ពូបធិបដិនិស្សគ្គោ តណ្ហាក្ខយោ វិរាគោ និរោធោ និព្ពានំ។ អហញ្ចេវ ខោ បន ធម្មំ ទេសេយ្យំ, បរេ ច មេ ន អាជានេយ្យុំ; សោ មមស្ស កិលមថោ, សា មមស្ស វិហេសា”តិ។ អបិស្សុ មំ, ព្រហ្មេ , ឥមា អនច្ឆរិយា គាថាយោ បដិភំសុ បុព្ពេ អស្សុតបុព្ពា –

“កិច្ឆេន មេ អធិគតំ, ហលំ ទានិ បកាសិតុំ;
រាគទោសបរេតេហិ, នាយំ ធម្មោ សុសម្ពុធោ។

“បដិសោតគាមី និបុណំ, គម្ភីរំ ទុទ្ទសំ អណុំ;

រាគរត្តា ន ទក្ខន្តិ, តមោខន្ធេន អាវុដា’’តិ។

‘ឥតិហ មេ, ព្រហ្មេ, បដិសញ្ចិក្ខតោ អប្បោស្សុក្កតាយ ចិត្តំ នមិ, នោ ធម្មទេសនាយា’តិ។

៦៨. ‘‘ទុតិយម្បិ ខោ, ភិក្ខវេ, សោ មហាព្រហ្មា…បេ.… តតិយម្បិ ខោ, ភិក្ខវេ, សោ មហាព្រហ្មា វិបស្សី ភគវន្តំ អរហន្តំ សម្មាសម្ពុទ្ធំ ឯតទវោច – ‘ទេសេតុ, ភន្តេ, ភគវា ធម្មំ, ទេសេតុ សុគតោ ធម្មំ, សន្តិ សត្តា អប្បរជក្ខជាតិកា, អស្សវនតា ធម្មស្ស បរិហាយន្តិ, ភវិស្សន្តិ ធម្មស្ស អញ្ញាតារោ’តិ។

៦៩. ‘‘អថ ខោ, ភិក្ខវេ, វិបស្សី ភគវា អរហំ សម្មាសម្ពុទ្ធោ ព្រហ្មុនោ ច អជ្ឈេសនំ វិទិត្វា សត្តេសុ ច ការុញ្ញតំ បដិច្ច ពុទ្ធចក្ខុនា លោកំ វោលោកេសិ។ អទ្ទសា ខោ, ភិក្ខវេ, វិបស្សី ភគវា អរហំ សម្មាសម្ពុទ្ធោ ពុទ្ធចក្ខុនា លោកំ វោលោកេន្តោ សត្តេ អប្បរជក្ខេ មហារជក្ខេ តិក្ខិន្ទ្រិយេ មុទិន្ទ្រិយេ ស្វាការេ ទ្វាការេ សុវិញ្ញាបយេ ទុវិញ្ញាបយេ [ទុវិញ្ញាបយេ ភព្ពេ អភព្ពេ (ស្យា.)] អប្បេកច្ចេ បរលោកវជ្ជភយទស្សាវិនេ [ទស្សាវិនោ (សី. ស្យា. កំ. ក.)] វិហរន្តេ, អប្បេកច្ចេ ន បរលោកវជ្ជភយទស្សាវិនេ [ទស្សាវិនោ (សី. ស្យា. កំ. ក.)] វិហរន្តេ។ សេយ្យថាបិ នាម ឧប្បលិនិយំ វា បទុមិនិយំ វា បុណ្ឌរីកិនិយំ វា អប្បេកច្ចានិ ឧប្បលានិ វា បទុមានិ វា បុណ្ឌរីកានិ វា ឧទកេ ជាតានិ ឧទកេ សំវឌ្ឍានិ ឧទកានុគ្គតានិ អន្តោ និមុគ្គបោសីនិ។ អប្បេកច្ចានិ ឧប្បលានិ វា បទុមានិ វា បុណ្ឌរីកានិ វា ឧទកេ ជាតានិ ឧទកេ សំវឌ្ឍានិ សមោទកំ ឋិតានិ។ អប្បេកច្ចានិ ឧប្បលានិ វា បទុមានិ វា បុណ្ឌរីកានិ វា ឧទកេ ជាតានិ ឧទកេ សំវឌ្ឍានិ ឧទកា អច្ចុគ្គម្ម ឋិតានិ អនុបលិត្តានិ ឧទកេន។ ឯវមេវ ខោ, ភិក្ខវេ, វិបស្សី ភគវា អរហំ សម្មាសម្ពុទ្ធោ ពុទ្ធចក្ខុនា លោកំ វោលោកេន្តោ អទ្ទស សត្តេ អប្បរជក្ខេ មហារជក្ខេ តិក្ខិន្ទ្រិយេ មុទិន្ទ្រិយេ ស្វាការេ ទ្វាការេ សុវិញ្ញាបយេ ទុវិញ្ញាបយេ អប្បេកច្ចេ បរលោកវជ្ជភយទស្សាវិនេ វិហរន្តេ, អប្បេកច្ចេ ន បរលោកវជ្ជភយទស្សាវិនេ វិហរន្តេ។

៧០. ‘‘អថ ខោ សោ, ភិក្ខវេ, មហាព្រហ្មា វិបស្សិស្ស ភគវតោ អរហតោ សម្មាសម្ពុទ្ធស្ស ចេតសា ចេតោបរិវិតក្កមញ្ញាយ វិបស្សី ភគវន្តំ អរហន្តំ សម្មាសម្ពុទ្ធំ គាថាហិ អជ្ឈភាសិ –

‘សេលេ យថា បព្ពតមុទ្ធនិដ្ឋិតោ, យថាបិ បស្សេ ជនតំ សមន្តតោ;
តថូបមំ ធម្មមយំ សុមេធ, បាសាទមារុយ្ហ សមន្តចក្ខុ។

‘សោកាវតិណ្ណំ [សោកាវកិណ្ណំ (ស្យា.)] ជនតមបេតសោកោ,
អវេក្ខស្សុ ជាតិជរាភិភូតំ;
ឧដ្ឋេហិ វីរ វិជិតសង្គាម,
សត្ថវាហ អណណ វិចរ លោកេ។
ទេសស្សុ [ទេសេតុ (ស្យា. បី.)] ភគវា ធម្មំ,
អញ្ញាតារោ ភវិស្សន្តី’តិ។

៧១. ‘‘អថ ខោ, ភិក្ខវេ, វិបស្សី ភគវា អរហំ សម្មាសម្ពុទ្ធោ តំ មហាព្រហ្មានំ គាថាយ អជ្ឈភាសិ –

‘អបារុតា តេសំ អមតស្ស ទ្វារា,
យេ សោតវន្តោ បមុញ្ចន្តុ សទ្ធំ;
វិហឹសសញ្ញី បគុណំ ន ភាសិ,
ធម្មំ បណីតំ មនុជេសុ ព្រហ្មេ’តិ។

‘‘អថ ខោ សោ, ភិក្ខវេ, មហាព្រហ្មា ‘កតាវកាសោ ខោម្ហិ វិបស្សិនា ភគវតា អរហតា សម្មាសម្ពុទ្ធេន ធម្មទេសនាយា’តិ វិបស្សី ភគវន្តំ អរហន្តំ សម្មាសម្ពុទ្ធំ អភិវាទេត្វា បទក្ខិណំ កត្វា តត្ថេវ អន្តរធាយិ។

អគ្គសាវកយុគំ

៧២. ‘‘អថ ខោ, ភិក្ខវេ, វិបស្សិស្ស ភគវតោ អរហតោ សម្មាសម្ពុទ្ធស្ស ឯតទហោសិ – ‘កស្ស នុ ខោ អហំ បឋមំ ធម្មំ ទេសេយ្យំ, កោ ឥមំ ធម្មំ ខិប្បមេវ អាជានិស្សតី’តិ? អថ ខោ, ភិក្ខវេ, វិបស្សិស្ស ភគវតោ អរហតោ សម្មាសម្ពុទ្ធស្ស ឯតទហោសិ – ‘អយំ ខោ ខណ្ឌោ ច រាជបុត្តោ តិស្សោ ច បុរោហិតបុត្តោ ពន្ធុមតិយា រាជ

ធានិយា បដិវសន្តិ បណ្ឌិតា វិយត្តា មេធាវិនោ ទីឃរត្តំ អប្បរជក្ខជាតិកា។ យំនូនាហំ ខណ្ឌស្ស ច រាជបុត្តស្ស, តិស្សស្ស ច បុរោហិតបុត្តស្ស បឋមំ ធម្មំ ទេសេយ្យំ, តេ ឥមំ ធម្មំ ខិប្បមេវ អាជានិស្សន្តី’តិ។

៧៣. “អថ ខោ, ភិក្ខវេ, វិបស្សី ភគវា អរហំ សម្មាសម្ពុទ្ធោ សេយ្យថាបិ នាម ពលវា បុរិសោ សមិញ្ជិតំ វា ពាហំ បសារេយ្យ, បសារិតំ វា ពាហំ សមិញ្ជេយ្យ; ឯវមេវ ពោធិរុក្ខមូលេ អន្តរហិតោ ពន្ធុមតិយា រាជធានិយា ខេមេ មិគទាយេ បាតុរហោសិ។ អថ ខោ, ភិក្ខវេ, វិបស្សី ភគវា អរហំ សម្មាសម្ពុទ្ធោ ទាយបាលំ [មិគទាយបាលំ (ស្យា.)] អាមន្តេសិ – ‘ឯហិ ត្វំ, សម្ម ទាយបាល, ពន្ធុមតី រាជធានី បវិសិត្វា ខណ្ឌញ្ច រាជបុត្តំ តិស្សញ្ច បុរោហិតបុត្តំ ឯវំ វទេហិ – វិបស្សី, ភន្តេ, ភគវា អរហំ សម្មាសម្ពុទ្ធោ ពន្ធុមតី រាជធានី អនុប្បត្តោ ខេមេ មិគទាយេ វិហរតិ, សោ តុម្ហាកំ ទស្សនកាមោ’តិ។ ‘ឯវំ, ភន្តេ’តិ ខោ, ភិក្ខវេ, ទាយបាលោ វិបស្សិស្ស ភគវតោ អរហតោ សម្មាសម្ពុទ្ធស្ស បដិស្សុត្វា ពន្ធុមតី រាជធានី បវិសិត្វា ខណ្ឌញ្ច រាជបុត្តំ តិស្សញ្ច បុរោហិតបុត្តំ ឯតទវោច – ‘វិបស្សី, ភន្តេ, ភគវា អរហំ សម្មាសម្ពុទ្ធោ ពន្ធុមតី រាជធានី អនុប្បត្តោ ខេមេ មិគទាយេ វិហរតិ; សោ តុម្ហាកំ ទស្សនកាមោ’តិ។

៧៤. “អថ ខោ, ភិក្ខវេ, ខណ្ឌោ ច រាជបុត្តោ តិស្សោ ច បុរោហិតបុត្តោ ភទ្ទានិ ភទ្ទានិ យានានិ យោជាបេត្វា ភទ្ទំ ភទ្ទំ យានំ អភិរុហិត្វា ភទ្ទេហិ ភទ្ទេហិ យានេហិ ពន្ធុមតិយា រាជធានិយា និយ្យឹសុ។ យេន ខេមោ មិគទាយោ តេន បាយឹសុ។ យាវតិកា យានស្ស ភូមិ, យានេន គន្ត្វា យានា បច្ចោរោហិត្វា បត្តិកាវ [បទិកាវ (ស្យា.)] យេន វិបស្សី ភគវា អរហំ សម្មាសម្ពុទ្ធោ តេនុបសង្កមឹសុ។ ឧបសង្កមិត្វា វិបស្សឹ ភគវន្តំ អរហន្តំ សម្មាសម្ពុទ្ធំ អភិវាទេត្វា ឯកមន្តំ និសីទឹសុ។

៧៥. “តេសំ វិបស្សី ភគវា អរហំ សម្មាសម្ពុទ្ធោ អនុបុព្ពឹ កថំ [អានុបុព្ពិកថំ (សី. បី.)] កថេសិ, សេយ្យថិទំ – ទានកថំ សីលកថំ សគ្គកថំ កាមានំ អាទីនវំ ឱការំ សំកិលេសំ នេក្ខម្មេ អានិសំសំ បកាសេសិ។ យទា តេ ភគវា អញ្ញាសិ កល្លចិត្តេ មុទុចិត្តេ វិនីវរណចិត្តេ ឧទគ្គចិត្តេ បសន្នចិត្តេ, អថ យា ពុទ្ធានំ សាមុក្កំសិកា ធម្មទេសនា, តំ បកាសេសិ – ទុក្ខំ សមុទយំ និរោធំ មគ្គំ។ សេយ្យថាបិ នាម សុទ្ធំ វត្ថំ អបគតកាឡកំ សម្មទេវ រជនំ បដិគ្គណ្ហេយ្យ, ឯវមេវ ខណ្ឌស្ស ច រាជបុត្តស្ស តិស្សស្ស ច បុរោហិតបុត្តស្ស តស្មិំយេវ អាសនេ វិរជំ វីតមលំ ធម្មចក្ខុំ ឧទបាទិ – ‘យំ កិញ្ចិ សមុទយធម្មំ, សព្ពំ តំ និរោធធម្ម’ន្តិ។

៧៦. “តេ ទិដ្ឋធម្មា បត្តធម្មា វិទិតធម្មា បរិយោគាឡ្ហធម្មា តិណ្ណវិចិកិច្ឆា វិគតកថំកថា វេសារជ្ជប្បត្តា អបរប្បច្ចយា សត្ថុសាសនេ វិបស្សឹ ភគវន្តំ អរហន្តំ សម្មាសម្ពុទ្ធំ ឯតទវោចុំ – ‘អភិក្កន្តំ, ភន្តេ, អភិក្កន្តំ, ភន្តេ។ សេយ្យថាបិ, ភន្តេ, និក្កុជ្ជិតំ វា ឧក្កុជ្ជេយ្យ, បដិច្ឆន្នំ វា វិវរេយ្យ, មូឡ្ហស្ស វា មគ្គំ អាចិក្ខេយ្យ, អន្ធការេ វា តេលបជ្ជោតំ ធារេយ្យ “ចក្ខុមន្តោ រូបានិ ទក្ខន្តី”តិ។ ឯវមេវំ ភគវតា អនេកបរិយាយេន ធម្មោ បកាសិតោ។ ឯតេ មយំ, ភន្តេ, ភគវន្តំ សរណំ គច្ឆាម ធម្មញ្ច។ លភេយ្យាម មយំ, ភន្តេ, ភគវតោ សន្តិកេ បព្ពជ្ជំ, លភេយ្យាម ឧបសម្បទ’ន្តិ។

៧៧. “អលត្ថុំ ខោ, ភិក្ខវេ, ខណ្ឌោ ច រាជបុត្តោ, តិស្សោ ច បុរោហិតបុត្តោ វិបស្សិស្ស ភគវតោ អរហតោ សម្មាសម្ពុទ្ធស្ស សន្តិកេ បព្ពជ្ជំ អលត្ថុំ ឧបសម្បទំ។ តេ វិបស្សី ភគវា អរហំ សម្មាសម្ពុទ្ធោ ធម្មិយា កថាយ សន្ទស្សេសិ សមាទបេសិ សមុត្តេជេសិ សម្បហំសេសិ; សង្ខារានំ អាទីនវំ ឱការំ សំកិលេសំ និព្ពានេ [នេក្ខម្មេ (ស្យា.)] អានិសំសំ បកាសេសិ។ តេសំ វិបស្សិនា ភគវតា អរហតា សម្មាសម្ពុទ្ធេន ធម្មិយា កថាយ សន្ទស្សិយមានានំ សមាទបិយមានានំ សមុត្តេជិយមានានំ សម្បហំសិយមានានំ នចិរស្សេវ អនុបាទាយ អាសវេហិ ចិត្តានិ វិមុច្ចឹសុ។

មហាជនកាយបព្ពជ្ជា

៧៨. “អស្សោសិ ខោ, ភិក្ខវេ, ពន្ធុមតិយា រាជធានិយា មហាជនកាយោ ចតុរាសីតិបាណសហស្សានិ – ‘វិបស្សី កិរ ភគវា អរហំ សម្មាសម្ពុទ្ធោ ពន្ធុមតី រាជធានី អនុប្បត្តោ ខេមេ មិគទាយេ វិហរតិ។ ខណ្ឌោ ច កិរ រាជបុត្តោ តិស្សោ ច បុរោហិតបុត្តោ វិបស្សិស្ស ភគវតោ អរហតោ សម្មាសម្ពុទ្ធស្ស សន្តិកេ កេសមស្សុំ ឱហារេត្វា កាសាយានិ វត្ថានិ អច្ឆាទេត្វា អគារស្មា អនគារិយំ បព្ពជិតា’តិ។ សុត្វាន នេសំ ឯតទហោសិ – ‘ន ហិ នូន សោ ឱរកោ ធម្មវិនយោ, ន សា ឱរកា បព្ពជ្ជា, យត្ថ ខណ្ឌោ ច រាជបុត្តោ តិស្សោ ច បុរោហិតបុត្តោ កេសមស្សុំ ឱហារេត្វា កាសាយានិ វត្ថានិ អច្ឆាទេត្វា អគារស្មា អនគារិយំ បព្ពជិតា។ ខណ្ឌោ ច រាជបុត្តោ តិស្សោ ច បុរោហិតបុត្តោ កេសមស្សុំ ឱហារេត្វា កាសាយានិ វត្ថានិ អច្ឆាទេត្វា អគារស្មា អនគារិយំ បព្ពជិស្សន្តិ, កិមង្គំ បន មយ’ន្តិ។ អថ ខោ សោ, ភិក្ខវេ, មហាជនកាយោ ចតុរាសីតិបាណសហស្សានិ ពន្ធុមតិយា រាជធានិយា

និក្ខមិត្វា យេន ខេមោ មិគទាយោ យេន វិបស្សី ភគវា អរហំ សម្មាសម្ពុទ្ធោ តេនុបសង្កមឹសុ; ឧបសង្កមិត្វា វិបស្សឹ ភគវន្តំ អរហន្តំ សម្មាសម្ពុទ្ធំ អភិវាទេត្វា ឯកមន្តំ និសីទឹសុ។

៧៩. “តេសំ វិបស្សី ភគវា អរហំ សម្មាសម្ពុទ្ធោ អនុបុព្ពិំ កថំ កថេសិ។ សេយ្យថិទំ – ទានកថំ សីលកថំ សគ្គកថំ កាមានំ អាទីនវំ ឱការំ សំកិលេសំ នេក្ខម្មេ អានិសំសំ បកាសេសិ។ យទា តេ ភគវា អញ្ញាសិ កល្លចិត្តេ មុទុចិត្តេ វិនីវរណចិត្តេ ឧទគ្គចិត្តេ បសន្នចិត្តេ , អថ យា ពុទ្ធានំ សាមុក្កំសិកា ធម្មទេសនា, តំ បកាសេសិ – ទុក្ខំ សមុទយំ និរោធំ មគ្គំ។ សេយ្យថាបិ នាម សុទ្ធំ វត្ថំ អបគតកាឡកំ សម្មទេវ រជនំ បដិគ្គណ្ហេយ្យ, ឯវមេវ តេសំ ចតុរាសីតិបាណសហស្សានំ តស្មិំយេវ អាសនេ វិរជំ វីតមលំ ធម្មចក្ខុំ ឧទបាទិ – ‘យំ កិញ្ចិ សមុទយធម្មំ សព្ពំ តំ និរោធធម្ម’ន្តិ។

៨០. “តេ ទិដ្ឋធម្មា បត្តធម្មា វិទិតធម្មា បរិយោគាឡ្ហធម្មា តិណ្ណវិចិកិច្ឆា វិគតកថំកថា វេសារជ្ជប្បត្តា អបរប្បច្ចយា សត្ថុសាសនេ វិបស្សឹ ភគវន្តំ អរហន្តំ សម្មាសម្ពុទ្ធំ ឯតទវោចុំ – ‘អភិក្កន្តំ, ភន្តេ, អភិក្កន្តំ, ភន្តេ។ សេយ្យថាបិ, ភន្តេ, និក្កុជ្ជិតំ វា ឧក្កុជ្ជេយ្យ, បដិច្ឆន្នំ វា វិវរេយ្យ, មូឡ្ហស្ស វា មគ្គំ អាចិក្ខេយ្យ, អន្ធការេ វា តេលបជ្ជោតំ ធារេយ្យ “ចក្ខុមន្តោ រូបានិ ទក្ខន្តី”តិ។ ឯវមេវំ ភគវតា អនេកបរិយាយេន ធម្មោ បកាសិតោ។ ឯតេ មយំ, ភន្តេ, ភគវន្តំ សរណំ គច្ឆាម ធម្មញ្ច ភិក្ខុសង្ឃញ្ច [( ) នត្ថិ អដ្ឋកថាយំ, បាឡិយំ បន សព្ពត្ថបិ ទិស្សតិ]។ លភេយ្យាម មយំ, ភន្តេ, ភគវតោ សន្តិកេ បព្ពជ្ជំ លភេយ្យាម ឧបសម្បទ”ន្តិ។

៨១. “អលត្ថុំ ខោ, ភិក្ខវេ, តានិ ចតុរាសីតិបាណសហស្សានិ វិបស្សិស្ស ភគវតោ អរហតោ សម្មាសម្ពុទ្ធស្ស សន្តិកេ បព្ពជ្ជំ, អលត្ថុំ ឧបសម្បទំ។ តេ វិបស្សី ភគវា អរហំ សម្មាសម្ពុទ្ធោ ធម្មិយា កថាយ សន្ទស្សេសិ សមាទបេសិ សមុត្តេជេសិ សម្បហំសេសិ; សង្ខារានំ អាទីនវំ ឱការំ សំកិលេសំ និព្ពានេ អានិសំសំ បកាសេសិ។ តេសំ វិបស្សិនា ភគវតា អរហតា សម្មាសម្ពុទ្ធេន ធម្មិយា កថាយ សន្ទស្សិយមានានំ សមាទបិយមានានំ សមុត្តេជិយមានានំ សម្បហំសិយមានានំ នចិរស្សេវ អនុបាទាយ អាសវេហិ ចិត្តានិ វិមុច្ចិំសុ។

បុរិមបព្ពជិតានំ ធម្មាភិសមយោ

៨២. “អស្សោសុំ ខោ, ភិក្ខវេ, តានិ បុរិមានិ ចតុរាសីតិបព្ពជិតសហស្សានិ – ‘វិបស្សី កិរ ភគវា អរហំ សម្មាសម្ពុទ្ធោ ពន្ធុមតិំ រាជធានិំ អនុប្បត្តោ ខេមេ មិគទាយេ វិហរតិ, ធម្មញ្ច កិរ ទេសេតី’តិ។ អថ ខោ, ភិក្ខវេ, តានិ ចតុរាសីតិបព្ពជិតសហស្សានិ យេន ពន្ធុមតី រាជធានី យេន ខេមោ មិគទាយោ យេន វិបស្សី ភគវា អរហំ សម្មាសម្ពុទ្ធោ តេនុបសង្កមឹសុ; ឧបសង្កមិត្វា វិបស្សឹ ភគវន្តំ អរហន្តំ សម្មាសម្ពុទ្ធំ អភិវាទេត្វា ឯកមន្តំ និសីទឹសុ។

៨៣. “តេសំ វិបស្សី ភគវា អរហំ សម្មាសម្ពុទ្ធោ អនុបុព្ពិំ កថំ កថេសិ។ សេយ្យថិទំ – ទានកថំ សីលកថំ សគ្គកថំ កាមានំ អាទីនវំ ឱការំ សំកិលេសំ នេក្ខម្មេ អានិសំសំ បកាសេសិ។ យទា តេ ភគវា អញ្ញាសិ កល្លចិត្តេ មុទុចិត្តេ វិនីវរណចិត្តេ ឧទគ្គចិត្តេ បសន្នចិត្តេ, អថ យា ពុទ្ធានំ សាមុក្កំសិកា ធម្មទេសនា, តំ បកាសេសិ – ទុក្ខំ សមុទយំ និរោធំ មគ្គំ។ សេយ្យថាបិ នាម សុទ្ធំ វត្ថំ អបគតកាឡកំ សម្មទេវ រជនំ បដិគ្គណ្ហេយ្យ, ឯវមេវ តេសំ ចតុរាសីតិបព្ពជិតសហស្សានំ តស្មិំយេវ អាសនេ វិរជំ វីតមលំ ធម្មចក្ខុំ ឧទបាទិ – ‘យំ កិញ្ចិ សមុទយធម្មំ សព្ពំ តំ និរោធធម្ម’ន្តិ។

៨៤. “តេ ទិដ្ឋធម្មា បត្តធម្មា វិទិតធម្មា បរិយោគាឡ្ហធម្មា តិណ្ណវិចិកិច្ឆា វិគតកថំកថា វេសារជ្ជប្បត្តា អបរប្បច្ចយា សត្ថុសាសនេ វិបស្សឹ ភគវន្តំ អរហន្តំ សម្មាសម្ពុទ្ធំ ឯតទវោចុំ – ‘អភិក្កន្តំ , ភន្តេ, អភិក្កន្តំ, ភន្តេ។ សេយ្យថាបិ, ភន្តេ, និក្កុជ្ជិតំ វា ឧក្កុជ្ជេយ្យ, បដិច្ឆន្នំ វា វិវរេយ្យ, មូឡ្ហស្ស វា មគ្គំ អាចិក្ខេយ្យ, អន្ធការេ វា តេលបជ្ជោតំ ធារេយ្យ “ចក្ខុមន្តោ រូបានិ ទក្ខន្តី”តិ។ ឯវមេវំ ភគវតា អនេកបរិយាយេន ធម្មោ បកាសិតោ។ ឯតេ មយំ, ភន្តេ, ភគវន្តំ សរណំ គច្ឆាម ធម្មញ្ច ភិក្ខុសង្ឃញ្ច។ លភេយ្យាម មយំ, ភន្តេ, ភគវតោ សន្តិកេ បព្ពជ្ជំ លភេយ្យាម ឧបសម្បទ”ន្តិ។

៨៥. “អលត្ថុំ ខោ, ភិក្ខវេ, តានិ ចតុរាសីតិបព្ពជិតសហស្សានិ វិបស្សិស្ស ភគវតោ អរហតោ សម្មាសម្ពុទ្ធស្ស សន្តិកេ បព្ពជ្ជំ អលត្ថុំ ឧបសម្បទំ។ តេ វិបស្សី ភគវា អរហំ សម្មាសម្ពុទ្ធោ ធម្មិយា កថាយ សន្ទស្សេសិ សមាទបេសិ សមុត្តេជេសិ សម្បហំសេសិ; សង្ខារានំ អាទីនវំ ឱការំ សំកិលេសំ និព្ពានេ អានិសំសំ បកាសេសិ។ តេសំ វិបស្សិនា ភគវតា អរហតា សម្មាសម្ពុទ្ធេន ធម្មិយា កថាយ សន្ទស្សិយមានានំ សមាទបិយមានានំ សមុត្តេជិយមានានំ សម្បហំសិយមានានំ នចិរស្សេវ អនុបាទាយ អាសវេហិ ចិត្តានិ វិមុច្ចិំសុ។

ចារិកាអនុជាននំ

៨៦. "តេន ខោ បន, ភិក្ខវេ, សមយេន ពន្ធុមតិយា រាជធានិយា មហាភិក្ខុសង្ឃោ បដិវសតិ អដ្ឋសដ្ឋិភិក្ខុសតសហស្សំ។ អថ ខោ, ភិក្ខវេ, វិបស្សិស្ស ភគវតោ អរហតោ សម្មាសម្ពុទ្ធស្ស រហោគតស្ស បដិសល្លីនស្ស ឯវំ ចេតសោ បរិវិតក្កោ ឧទបាទិ – 'មហា ខោ ឯតរហិ ភិក្ខុសង្ឃោ ពន្ធុមតិយា រាជធានិយា បដិវសតិ អដ្ឋសដ្ឋិភិក្ខុសតសហស្សំ, យំនូនាហំ ភិក្ខូ អនុជានេយ្យំ – 'ចរថ, ភិក្ខវេ, ចារិកំ ពហុជនហិតាយ ពហុជនសុខាយ លោកានុកម្បាយ អត្ថាយ ហិតាយ សុខាយ ទេវមនុស្សានំ; មា ឯកេន ទ្វេ អគមិត្ថ; ទេសេថ, ភិក្ខវេ , ធម្មំ អាទិកល្យាណំ មជ្ឈេកល្យាណំ បរិយោសានកល្យាណំ សាត្ថំ សព្យញ្ជនំ កេវលបរិបុណ្ណំ បរិសុទ្ធំ ព្រហ្មចរិយំ បកាសេថ។ សន្តិ សត្តា អប្បរជក្ខជាតិកា, អស្សវនតា ធម្មស្ស បរិហាយន្តិ, ភវិស្សន្តិ ធម្មស្ស អញ្ញាតារោ។ អបិ ច ឆន្នំ ឆន្នំ វស្សានំ អច្ចយេន ពន្ធុមតី រាជធានី ឧបសង្កមិតព្ពា បាតិមោក្ខុទ្ទេសាយា'"តិ។

៨៧. "អថ ខោ, ភិក្ខវេ, អញ្ញតរោ មហាព្រហ្មា វិបស្សិស្ស ភគវតោ អរហតោ សម្មាសម្ពុទ្ធស្ស ចេតសា ចេតោបរិវិតក្កមញ្ញាយ សេយ្យថាបិ នាម ពលវា បុរិសោ សមិញ្ជិតំ វា ពាហំ បសារេយ្យ, បសារិតំ វា ពាហំ សមិញ្ជេយ្យ។ ឯវមេវ ព្រហ្មលោកេ អន្តរហិតោ វិបស្សិស្ស ភគវតោ អរហតោ សម្មាសម្ពុទ្ធស្ស បុរតោ បាតុរហោសិ។ អថ ខោ សោ, ភិក្ខវេ, មហាព្រហ្មា ឯកំសំ ឧត្តរាសង្គំ ករិត្វា យេន វិបស្សី ភគវា អរហំ សម្មាសម្ពុទ្ធោ តេនញ្ជលឹ បណាមេត្វា វិបស្សឹ ភគវន្តំ អរហន្តំ សម្មាសម្ពុទ្ធំ ឯតទវោច – 'ឯវមេតំ, ភគវា, ឯវមេតំ, សុគត។ មហា ខោ, ភន្តេ, ឯតរហិ ភិក្ខុសង្ឃោ ពន្ធុមតិយា រាជធានិយា បដិវសតិ អដ្ឋសដ្ឋិភិក្ខុសតសហស្សំ, អនុជានាតុ, ភន្តេ, ភគវា ភិក្ខូ – "ចរថ, ភិក្ខវេ, ចារិកំ ពហុជនហិតាយ ពហុជនសុខាយ លោកានុកម្បាយ អត្ថាយ ហិតាយ សុខាយ ទេវមនុស្សានំ; មា ឯកេន ទ្វេ អគមិត្ថ; ទេសេថ, ភិក្ខវេ, ធម្មំ អាទិកល្យាណំ មជ្ឈេកល្យាណំ បរិយោសានកល្យាណំ សាត្ថំ សព្យញ្ជនំ កេវលបរិបុណ្ណំ បរិសុទ្ធំ ព្រហ្មចរិយំ បកាសេថ។ សន្តិ សត្តា អប្បរជក្ខជាតិកា, អស្សវនតា ធម្មស្ស បរិហាយន្តិ, ភវិស្សន្តិ ធម្មស្ស អញ្ញាតារោ"តិ [អញ្ញាតារោ (ស្យាពត្ថុ)]។ អបិ ច, ភន្តេ, មយំ តថា ករិស្សាម យថា ភិក្ខូ ឆន្នំ ឆន្នំ វស្សានំ អច្ចយេន ពន្ធុមតី រាជធានី ឧបសង្កមិស្សន្តិ បាតិមោក្ខុទ្ទេសាយា'តិ។ ឥទមវោច, ភិក្ខវេ, សោ មហាព្រហ្មា, ឥទំ វត្វា វិបស្សឹ ភគវន្តំ អរហន្តំ សម្មាសម្ពុទ្ធំ អភិវាទេត្វា បទក្ខិណំ កត្វា តត្ថេវ អន្តរធាយិ។

៨៨. "អថ ខោ, ភិក្ខវេ, វិបស្សី ភគវា អរហំ សម្មាសម្ពុទ្ធោ សាយន្ហសមយំ បដិសល្លានា វុដ្ឋិតោ ភិក្ខូ អាមន្តេសិ – 'ឥធ មយ្ហំ, ភិក្ខវេ, រហោគតស្ស បដិសល្លីនស្ស ឯវំ ចេតសោ បរិវិតក្កោ ឧទបាទិ – មហា ខោ ឯតរហិ ភិក្ខុសង្ឃោ ពន្ធុមតិយា រាជធានិយា បដិវសតិ អដ្ឋសដ្ឋិភិក្ខុសតសហស្សំ ។ យំនូនាហំ ភិក្ខូ អនុជានេយ្យំ – 'ចរថ, ភិក្ខវេ, ចារិកំ ពហុជនហិតាយ ពហុជនសុខាយ លោកានុកម្បាយ អត្ថាយ ហិតាយ សុខាយ ទេវមនុស្សានំ; មា ឯកេន ទ្វេ អគមិត្ថ; ទេសេថ, ភិក្ខវេ, ធម្មំ អាទិកល្យាណំ មជ្ឈេកល្យាណំ បរិយោសានកល្យាណំ សាត្ថំ សព្យញ្ជនំ កេវលបរិបុណ្ណំ បរិសុទ្ធំ ព្រហ្មចរិយំ បកាសេថ។ សន្តិ សត្តា អប្បរជក្ខជាតិកា, អស្សវនតា ធម្មស្ស បរិហាយន្តិ, ភវិស្សន្តិ ធម្មស្ស អញ្ញាតារោ។ អបិ ច, ឆន្នំ ឆន្នំ វស្សានំ អច្ចយេន ពន្ធុមតី រាជធានី ឧបសង្កមិតព្ពា បាតិមោក្ខុទ្ទេសាយាតិ។

"'អថ ខោ, ភិក្ខវេ, អញ្ញតរោ មហាព្រហ្មា មម ចេតសា ចេតោបរិវិតក្កមញ្ញាយ សេយ្យថាបិ នាម ពលវា បុរិសោ សមិញ្ជិតំ វា ពាហំ បសារេយ្យ, បសារិតំ វា ពាហំ សមិញ្ជេយ្យ, ឯវមេវ ព្រហ្មលោកេ អន្តរហិតោ មម បុរតោ បាតុរហោសិ។ អថ ខោ សោ, ភិក្ខវេ, មហាព្រហ្មា ឯកំសំ ឧត្តរាសង្គំ ករិត្វា យេនាហំ តេនញ្ជលឹ បណាមេត្វា មំ ឯតទវោច – "ឯវមេតំ, ភគវា, ឯវមេតំ, សុគត។ មហា ខោ, ភន្តេ, ឯតរហិ ភិក្ខុសង្ឃោ ពន្ធុមតិយា រាជធានិយា បដិវសតិ អដ្ឋសដ្ឋិភិក្ខុសតសហស្សំ។ អនុជានាតុ, ភន្តេ, ភគវា ភិក្ខូ – 'ចរថ, ភិក្ខវេ, ចារិកំ ពហុជនហិតាយ ពហុជនសុខាយ លោកានុកម្បាយ អត្ថាយ ហិតាយ សុខាយ ទេវមនុស្សានំ; មា ឯកេន ទ្វេ អគមិត្ថ; ទេសេថ, ភិក្ខវេ, ធម្មំ…បេ…. សន្តិ សត្តា អប្បរជក្ខជាតិកា , អស្សវនតា ធម្មស្ស បរិហាយន្តិ, ភវិស្សន្តិ ធម្មស្ស អញ្ញាតារោ'តិ។ អបិ ច, ភន្តេ, មយំ តថា ករិស្សាម, យថា ភិក្ខូ ឆន្នំ ឆន្នំ វស្សានំ អច្ចយេន ពន្ធុមតី រាជធានី ឧបសង្កមិស្សន្តិ បាតិមោក្ខុទ្ទេសាយា"តិ។ ឥទមវោច, ភិក្ខវេ, សោ មហាព្រហ្មា, ឥទំ វត្វា មំ អភិវាទេត្វា បទក្ខិណំ កត្វា តត្ថេវ អន្តរធាយិ'។

"'អនុជានាមិ, ភិក្ខវេ, ចរថ ចារិកំ ពហុជនហិតាយ ពហុជនសុខាយ លោកានុកម្បាយ អត្ថាយ ហិតាយ សុខាយ ទេវមនុស្សានំ; មា ឯកេន ទ្វេ អគមិត្ថ; ទេសេថ, ភិក្ខវេ, ធម្មំ អាទិកល្យាណំ មជ្ឈេកល្យាណំ បរិយោសានកល្យាណំ សាត្ថំ សព្យញ្ជនំ កេវលបរិបុណ្ណំ បរិសុទ្ធំ ព្រហ្មចរិយំ បកាសេថ។ សន្តិ សត្តា អប្បរជក្ខជាតិកា, អស្សវនតា ធម្មស្ស បរិហាយន្តិ, ភវិស្សន្តិ ធម្មស្ស អញ្ញាតារោ។ អបិ ច, ភិក្ខវេ, ឆន្នំ ឆន្នំ វស្សានំ

អច្ចយេន ពន្ធុមតី រាជធានី ឧបសង្កមិតព្ពា បាតិមោក្ខុទ្ទេសាយា’តិ។ អថ ខោ, ភិក្ខវេ, ភិក្ខូ យេភុយ្យេន ឯកាហេនេវ ជនបទចារិកំ បក្កមឹសុ។

៨៩. “តេន ខោ បន សមយេន ជម្ពុទីបេ ចតុរាសីតិ អាវាសសហស្សានិ ហោន្តិ។ ឯកម្ហិ ហិ វស្សេ និក្ខន្តេ ទេវតា សទ្ទមនុស្សាវេសុំ – ‘និក្ខន្តំ ខោ, មារិសា, ឯកំ វស្សំ; បញ្ច ទានិ វស្សានិ សេសានិ ; បញ្ចន្នំ វស្សានំ អច្ចយេន ពន្ធុមតី រាជធានី ឧបសង្កមិតព្ពា បាតិមោក្ខុទ្ទេសាយា’តិ។ ទ្វីសុ វស្សេសុ និក្ខន្តេសុ... តីសុ វស្សេសុ និក្ខន្តេសុ... ចតូសុ វស្សេសុ និក្ខន្តេសុ... បញ្ចសុ វស្សេសុ និក្ខន្តេសុ ទេវតា សទ្ទមនុស្សាវេសុំ – ‘និក្ខន្តានិ ខោ , មារិសា, បញ្ចវស្សានិ; ឯកំ ទានិ វស្សំ សេសំ; ឯកស្ស វស្សស្ស អច្ចយេន ពន្ធុមតី រាជធានី ឧបសង្កមិតព្ពា បាតិមោក្ខុទ្ទេសាយា’តិ។ ឆសុ វស្សេសុ និក្ខន្តេសុ ទេវតា សទ្ទមនុស្សាវេសុំ – ‘និក្ខន្តានិ ខោ, មារិសា, ឆព្វស្សានិ, សមយោ ទានិ ពន្ធុមតី រាជធានី ឧបសង្កមិតុំ បាតិមោក្ខុទ្ទេសាយា’តិ។ អថ ខោ តេ, ភិក្ខវេ, ភិក្ខូ អប្បេកច្ចេ សកេន ឥទ្ធានុភាវេន អប្បេកច្ចេ ទេវតានំ ឥទ្ធានុភាវេន ឯកាហេនេវ ពន្ធុមតី រាជធានី ឧបសង្កមឹសុ បាតិមោក្ខុទ្ទេសាយាតិ [បាតិមោក្ខុទ្ទេសាយ (?)]។

៩០. “តត្រ សុទំ, ភិក្ខវេ, វិបស្សី ភគវា អរហំ សម្មាសម្ពុទ្ធោ ភិក្ខុសង្ឃេ ឯវំ បាតិមោក្ខំ ឧទ្ទិសតិ –

‘ខន្តី បរមំ តបោ តិតិក្ខា,
និព្ពានំ បរមំ វទន្តិ ពុទ្ធា;
ន ហិ បព្ពជិតោ បរូបឃាតី,
ន សមណោ [សមណោ (សី. ស្យា. បី.)] ហោតិ បរំ វិហេឋយន្តោ។

‘សព្ពបាបស្ស អករណំ, កុសលស្ស ឧបសម្បទា;
សចិត្តបរិយោទបនំ, ឯតំ ពុទ្ធានសាសនំ។

‘អនូបវាទោ អនូបឃាតោ [អនុបវាទោ អនុបឃាតោ (បី. ក.)], បាតិមោក្ខេ ច សំវរោ;
មត្តញ្ញុតា ច ភត្តស្មិំ, បន្តញ្ច សយនាសនំ;
អធិចិត្តេ ច អាយោគោ, ឯតំ ពុទ្ធានសាសន’ន្តិ។

ទេវតារោចនំ

៩១. “ឯកមិទាហំ, ភិក្ខវេ, សមយំ ឧក្កដ្ឋាយំ វិហរាមិ សុភគវនេ សាលរាជមូលេ។ តស្ស មយ្ហំ, ភិក្ខវេ, រហោគតស្ស បដិសល្លីនស្ស ឯវំ ចេតសោ បរិវិតក្កោ ឧទបាទិ – ‘ន ខោ សោ សត្តាវាសោ សុលភរូបោ, យោ មយា អនាវុត្ថបុព្ពោ [អនជ្ឈាវុដ្ឋបុព្ពោ (ក. សី. ក.)] ឥមិនា ទីឃេន អទ្ធុនា អញ្ញត្រ សុទ្ធាវាសេហិ ទេវេហិ។ យំនូនាហំ យេន សុទ្ធាវាសា ទេវា តេនុបសង្កមេយ្យ’ន្តិ។ អថ ខ្វាហំ, ភិក្ខវេ, សេយ្យថាបិ នាម ពលវា បុរិសោ សមិញ្ជិតំ វា ពាហំ បសារេយ្យ, បសារិតំ វា ពាហំ សមិញ្ជេយ្យ, ឯវមេវ ឧក្កដ្ឋាយំ សុភគវនេ សាលរាជមូលេ អន្តរហិតោ អវិហេសុ ទេវេសុ បាតុរហោសឹ ។ តស្មិំ, ភិក្ខវេ, ទេវនិកាយេ អនេកានិ ទេវតាសហស្សានិ អនេកានិ ទេវតាសតសហស្សានិ [អនេកានិ ទេវតាសតានិ អនេកានិ ទេវតាសហស្សានិ (ស្យា.)] យេនាហំ តេនុបសង្កមឹសុ; ឧបសង្កមិត្វា មំ អភិវាទេត្វា ឯកមន្តំ អដ្ឋំសុ។ ឯកមន្តំ ឋិតា ខោ, ភិក្ខវេ, តា ទេវតា មំ ឯតទវោចុំ – ‘ឥតោ សោ, មារិសា, ឯកនវុតិកប្បេ យំ វិបស្សី ភគវា អរហំ សម្មាសម្ពុទ្ធោ លោកេ ឧទបាទិ។ វិបស្សី, មារិសា, ភគវា អរហំ សម្មាសម្ពុទ្ធោ ខត្តិយោ ជាតិយា អហោសិ, ខត្តិយកុលេ ឧទបាទិ។ វិបស្សី, មារិសា, ភគវា អរហំ សម្មាសម្ពុទ្ធោ កោណ្ឌញ្ញោ គោត្តេន អហោសិ ។ វិបស្សិស្ស, មារិសា, ភគវតោ អរហតោ សម្មាសម្ពុទ្ធស្ស អសីតិវស្សសហស្សានិ អាយុប្បមាណំ អហោសិ។ វិបស្សី, មារិសា, ភគវា អរហំ សម្មាសម្ពុទ្ធោ បាដលិយា មូលេ អភិសម្ពុទ្ធោ។ វិបស្សិស្ស, មារិសា, ភគវតោ អរហតោ សម្មាសម្ពុទ្ធស្ស ខណ្ឌតិស្សំ នាម សាវកយុគំ អហោសិ អគ្គំ ភទ្ទយុគំ។ វិបស្សិស្ស, មារិសា, ភគវតោ អរហតោ សម្មាសម្ពុទ្ធស្ស តយោ សាវកានំ សន្និបាតា អហេសុំ។ ឯកោ សាវកានំ សន្និបាតោ អហោសិ អដ្ឋសដ្ឋិភិក្ខុសតសហស្សំ។ ឯកោ សាវកានំ សន្និបាតោ អហោសិ ភិក្ខុសតសហស្សំ។ ឯកោ សាវកានំ សន្និបាតោ អហោសិ អសីតិភិក្ខុសហស្សានិ។ វិបស្សិស្ស, មារិសា, ភគវតោ អរហតោ សម្មាសម្ពុទ្ធស្ស ឥមេ តយោ សាវកានំ សន្និបាតា អហេសុំ សព្ពេសំយេវ ខីណាសវានំ។ វិបស្សិស្ស, មារិសា, ភគវតោ អរហតោ សម្មាសម្ពុទ្ធស្ស អសោកោ នាម ភិក្ខុ ឧបដ្ឋាកោ អហោសិ អគ្គុបដ្ឋាកោ។ វិបស្សិស្ស, មារិស, ភគវតោ អរហតោ សម្មាសម្ពុទ្ធស្ស ពន្ធុមា នាម រាជា បិតា អហោសិ។ ពន្ធុមតី នាម ទេវី មាតា អហោសិ ជនេត្តិ។ ពន្ធុមស្ស រញ្ញោ ពន្ធុមតី នាម នគរំ រាជធានី អហោសិ។ វិបស្សិស្ស, មារិសា , ភគវតោ អរហតោ

សម្មាសម្ពុទ្ធស្ស ឯវំ អភិនិក្ខមនំ អហោសិ ឯវំ បព្ពជ្ជា ឯវំ បធានំ ឯវំ អភិសម្ពោធិ ឯវំ ធម្មចក្កប្បវត្តនំ។ តេ មយំ, មារិសា, វិបស្សិម្ហិ ភគវតិ ព្រហ្មចរិយំ ចរិត្វា កាមេសុ កាមច្ឆន្ទំ វិរាជេត្វា ឥធូបបន្នា’តិ ...បេ....

“តស្មិំយេវ ខោ, ភិក្ខវេ, ទេវនិកាយេ អនេកានិ ទេវតាសហស្សានិ អនេកានិ ទេវតាសតសហស្សានិ [អនេកានិ ទេវតាសតានិ អនេកានិ ទេវតាសហស្សានិ (ស្យា. ឯវមុបរិបិ)] យេនាហំ តេនុបសង្កមិំសុ; ឧបសង្កមិត្វា មំ អភិវាទេត្វា ឯកមន្តំ អដ្ឋំសុ។ ឯកមន្តំ ឋិតា ខោ, ភិក្ខវេ, តា ទេវតា មំ ឯតទវោចុំ – ‘ឥមស្មិំយេវ ខោ, មារិសា, ភទ្ទកប្បេ ភគវា ឯតរហិ អរហំ សម្មាសម្ពុទ្ធោ លោកេ ឧប្បន្នោ។ ភគវា, មារិសា, ខត្តិយោ ជាតិយា ខត្តិយកុលេ ឧប្បន្នោ។ ភគវា, មារិសា, គោតមោ គោត្តេន។ ភគវតោ, មារិសា, អប្បកំ អាយុប្បមាណំ បរិត្តំ លហុកំ យោ ចិរំ ជីវតិ, សោ វស្សសតំ អប្បំ វា ភិយ្យោ។ ភគវា, មារិសា, អស្សត្ថស្ស មូលេ អភិសម្ពុទ្ធោ។ ភគវតោ, មារិសា, សារិបុត្តមោគ្គល្លានំ នាម សាវកយុគំ អហោសិ អគ្គំ ភទ្ទយុគំ ។ ភគវតោ, មារិសា, ឯកោ សាវកានំ សន្និបាតោ អហោសិ អឌ្ឍតេឡសានិ ភិក្ខុសតានិ។ ភគវតោ, មារិសា, អយំ ឯកោ សាវកានំ សន្និបាតោ អហោសិ សព្ពេសំយេវ ខីណាសវានំ។ ភគវតោ, មារិសា, អានន្ទោ នាម ភិក្ខុ ឧបដ្ឋាកោ អហោសិ អគ្គុបដ្ឋាកោ។ ភគវតោ, មារិសា, សុទ្ធោទនោ នាម រាជា បិតា អហោសិ។ មាយា នាម ទេវី មាតា អហោសិ ជនេត្តិ។ កបិលវត្ថុ នាម នគរំ រាជធានី អហោសិ។ ភគវតោ, មារិសា, ឯវំ អភិនិក្ខមនំ អហោសិ ឯវំ បព្ពជ្ជា ឯវំ បធានំ ឯវំ អភិសម្ពោធិ ឯវំ ធម្មចក្កប្បវត្តនំ។ តេ មយំ, មារិសា, ភគវតិ ព្រហ្មចរិយំ ចរិត្វា កាមេសុ កាមច្ឆន្ទំ វិរាជេត្វា ឥធូបបន្នា’តិ។

៩២. “អថ ខ្វាហំ, ភិក្ខវេ, អវិហេហិ ទេវេហិ សទ្ធិំ យេន អតប្បា ទេវា តេនុបសង្កមិំ...បេ.... អថ ខ្វាហំ, ភិក្ខវេ, អវិហេហិ ច ទេវេហិ អតប្បេហិ ច ទេវេហិ សទ្ធិំ យេន សុទស្សា ទេវា តេនុបសង្កមិំ។ អថ ខ្វាហំ, ភិក្ខវេ, អវិហេហិ ច ទេវេហិ អតប្បេហិ ច ទេវេហិ សុទស្សេហិ ច ទេវេហិ សទ្ធិំ យេន សុទស្សី ទេវា តេនុបសង្កមិំ។ អថ ខ្វាហំ, ភិក្ខវេ, អវិហេហិ ច ទេវេហិ អតប្បេហិ ច ទេវេហិ សុទស្សេហិ ច ទេវេហិ សុទស្សីហិ ច ទេវេហិ សទ្ធិំ យេន អកនិដ្ឋា ទេវា តេនុបសង្កមិំ។ តស្មិំ, ភិក្ខវេ, ទេវនិកាយេ អនេកានិ ទេវតាសហស្សានិ អនេកានិ ទេវតាសតសហស្សានិ យេនាហំ តេនុបសង្កមិំសុ, ឧបសង្កមិត្វា មំ អភិវាទេត្វា ឯកមន្តំ អដ្ឋំសុ ។

“ឯកមន្តំ ឋិតា ខោ, ភិក្ខវេ, តា ទេវតា មំ ឯតទវោចុំ – ‘ឥតោ សោ, មារិសា, ឯកនវុតិកប្បេ យំ វិបស្សី ភគវា អរហំ សម្មាសម្ពុទ្ធោ លោកេ ឧទបាទិ។ វិបស្សី, មារិសា, ភគវា អរហំ សម្មាសម្ពុទ្ធោ ខត្តិយោ ជាតិយា អហោសិ។ ខត្តិយកុលេ ឧទបាទិ។ វិបស្សី, មារិសា, ភគវា អរហំ សម្មាសម្ពុទ្ធោ កោណ្ឌញ្ញោ គោត្តេន អហោសិ។ វិបស្សិស្ស, មារិសា, ភគវតោ អរហតោ សម្មាសម្ពុទ្ធស្ស អសីតិវស្សសហស្សានិ អាយុប្បមាណំ អហោសិ។ វិបស្សី, មារិសា, ភគវា អរហំ សម្មាសម្ពុទ្ធោ បាដលិយា មូលេ អភិសម្ពុទ្ធោ។ វិបស្សិស្ស, មារិសា, ភគវតោ អរហតោ សម្មាសម្ពុទ្ធស្ស ខណ្ឌតិស្សំ នាម សាវកយុគំ អហោសិ អគ្គំ ភទ្ទយុគំ។ វិបស្សិស្ស, មារិសា, ភគវតោ អរហតោ សម្មាសម្ពុទ្ធស្ស តយោ សាវកានំ សន្និបាតា អហេសុំ។ ឯកោ សាវកានំ សន្និបាតោ អហោសិ អដ្ឋសដ្ឋិភិក្ខុសតសហស្សំ។ ឯកោ សាវកានំ សន្និបាតោ អហោសិ ភិក្ខុសតសហស្សំ។ ឯកោ សាវកានំ សន្និបាតោ អហោសិ អសីតិភិក្ខុសហស្សានិ។ វិបស្សិស្ស, មារិសា, ភគវតោ អរហតោ សម្មាសម្ពុទ្ធស្ស ឥមេ តយោ សាវកានំ សន្និបាតា អហេសុំ សព្ពេសំយេវ ខីណាសវានំ។ វិបស្សិស្ស, មារិសា, ភគវតោ អរហតោ សម្មាសម្ពុទ្ធស្ស អសោកោ នាម ភិក្ខុ ឧបដ្ឋាកោ អហោសិ អគ្គុបដ្ឋាកោ។ វិបស្សិស្ស, មារិសា, ភគវតោ អរហតោ សម្មាសម្ពុទ្ធស្ស ពន្ធុមា នាម រាជា បិតា អហោសិ ពន្ធុមតី នាម ទេវី មាតា អហោសិ ជនេត្តិ។ ពន្ធុមស្ស រញ្ញោ ពន្ធុមតី នាម នគរំ រាជធានី អហោសិ។ វិបស្សិស្ស, មារិសា, ភគវតោ អរហតោ សម្មាសម្ពុទ្ធស្ស ឯវំ អភិនិក្ខមនំ អហោសិ ឯវំ បព្ពជ្ជា ឯវំ បធានំ ឯវំ អភិសម្ពោធិ, ឯវំ ធម្មចក្កប្បវត្តនំ។ តេ មយំ, មារិសា, វិបស្សិម្ហិ ភគវតិ ព្រហ្មចរិយំ ចរិត្វា កាមេសុ កាមច្ឆន្ទំ វិរាជេត្វា ឥធូបបន្នា’តិ។ តស្មិំយេវ ខោ, ភិក្ខវេ, ទេវនិកាយេ អនេកានិ ទេវតាសហស្សានិ អនេកានិ ទេវតាសតសហស្សានិ យេនាហំ តេនុបសង្កមិំសុ; ឧបសង្កមិត្វា មំ អភិវាទេត្វា ឯកមន្តំ អដ្ឋំសុ។ ឯកមន្តំ ឋិតា ខោ, ភិក្ខវេ, តា ទេវតា មំ ឯតទវោចុំ – ‘ឥតោ សោ, មារិសា, ឯកតីសេ កប្បេ យំ សិខី ភគវា...បេ.... តេ មយំ, មារិសា, សិខិម្ហិ ភគវតិ តស្មិញ្ញេវ ខោ មារិសា, ឯកតីសេ កប្បេ យំ វេស្សភូ ភគវា...បេ.... តេ មយំ, មារិសា, វេស្សភុម្ហិ ភគវតិ...បេ.... ឥមស្មិំយេវ ខោ, មារិសា, ភទ្ទកប្បេ កកុសន្ធោ កោណាគមនោ កស្សបោ ភគវា...បេ.... តេ មយំ, មារិសា, កកុសន្ធម្ហិ កោណាគមនម្ហិ កស្សបម្ហិ ភគវតិ ព្រហ្មចរិយំ ចរិត្វា កាមេសុ កាមច្ឆន្ទំ វិរាជេត្វា ឥធូបបន្នា’តិ។

៩៣. “តស្មិំយេវ ខោ, ភិក្ខវេ, ទេវនិកាយេ អនេកានិ ទេវតាសហស្សានិ អនេកានិ ទេវតាសតសហស្សានិ យេនាហំ តេនុបសង្កមិំសុ; ឧបសង្កមិត្វា មំ អភិវាទេត្វា ឯកមន្តំ អដ្ឋំសុ។ ឯកមន្តំ ឋិតា ខោ, ភិក្ខវេ, តា ទេវតា មំ ឯតទវោចុំ – ‘ឥមស្មិំយេវ ខោ, មារិសា, ភទ្ទកប្បេ ភគវា ឯតរហិ អរហំ សម្មាសម្ពុទ្ធោ លោកេ ឧប្បន្នោ។ ភគវា, មារិសា, ខត្តិយោ ជាតិយា, ខត្តិយកុលេ ឧប្បន្នោ។ ភគវា, មារិសា, គោតមោ គោត្តេន។

ភគវតោ, មារិសា, អប្បកំ អាយុប្បមាណំ បរិត្តំ លហុកំ យោ ចិរំ ជីវតិ, សោ វស្សសតំ អប្បំ វា ភិយ្យោ។ ភគវា, មារិសា, អស្សត្ថស្ស មូលេ អភិសម្ពុទ្ធោ។ ភគវតោ, មារិសា, សារិបុត្តមោគ្គល្លានំ នាម សាវកយុគំ អហោសិ អគ្គំ ភទ្ទយុគំ។ ភគវតោ , មារិសា, ឯកោ សាវកានំ សន្និបាតោ អហោសិ អឌ្ឍតេឡសានិ ភិក្ខុសតានិ។ ភគវតោ, មារិសា, អយំ ឯកោ សាវកានំ សន្និបាតោ អហោសិ សព្ពេសំយេវ ខីណាសវានំ។ ភគវតោ, មារិសា, អានន្ទោ នាម ភិក្ខុ ឧបដ្ឋាកោ អគ្គុបដ្ឋាកោ អហោសិ។ ភគវតោ, មារិសា, សុទ្ធោទនោ នាម រាជា បិតា អហោសិ។ មាយា នាម ទេវី មាតា អហោសិ ជនេត្តិ។ កបិលវត្ថុ នាម នគរំ រាជធានី អហោសិ។ ភគវតោ, មារិសា, ឯវំ អភិនិក្ខមនំ អហោសិ, ឯវំ បព្ពជ្ជា, ឯវំ បធានំ, ឯវំ អភិសម្ពោធិ, ឯវំ ធម្មចក្កប្បវត្តនំ។ តេ មយំ, មារិសា, ភគវតិ ព្រហ្មចរិយំ ចរិត្វា កាមេសុ កាមច្ឆន្ទំ វិរាជេត្វា ឥធូបបន្នា’តិ។

៩៤. “ឥតិ ខោ, ភិក្ខវេ, តថាគតស្សេវេសា ធម្មធាតុ សុប្បដិវិទ្ធា, យស្សា ធម្មធាតុយា សុប្បដិវិទ្ធត្តា តថាគតោ អតីតេ ពុទ្ធេ បរិនិព្ពុតេ ឆិន្នបបញ្ចេ ឆិន្នវដុមេ បរិយាទិន្នវដ្ដេ សព្ពទុក្ខវីតិវត្តេ ជាតិតោបិ អនុស្សរតិ, នាមតោបិ អនុស្សរតិ, គោត្តតោបិ អនុស្សរតិ, អាយុប្បមាណតោបិ អនុស្សរតិ, សាវកយុគតោបិ អនុស្សរតិ, សាវកសន្និបាតតោបិ អនុស្សរតិ ‘ឯវំជច្ចា តេ ភគវន្តោ អហេសុំ’ ឥតិបិ។ ‘ឯវំនាមា ឯវំគោត្តា ឯវំសីលា ឯវំធម្មា ឯវំបញ្ញា ឯវំវិហារី ឯវំវិមុត្តា តេ ភគវន្តោ អហេសុំ’ ឥតិបីតិ។

“ទេវតាបិ តថាគតស្ស ឯតមត្ថំ អារោចេសុំ, យេន តថាគតោ អតីតេ ពុទ្ធេ បរិនិព្ពុតេ ឆិន្នបបញ្ចេ ឆិន្នវដុមេ បរិយាទិន្នវដ្ដេ សព្ពទុក្ខវីតិវត្តេ ជាតិតោបិ អនុស្សរតិ, នាមតោបិ អនុស្សរតិ, គោត្តតោបិ អនុស្សរតិ, អាយុប្បមាណតោបិ អនុស្សរតិ, សាវកយុគតោបិ អនុស្សរតិ, សាវកសន្និបាតតោបិ អនុស្សរតិ ‘ឯវំជច្ចា តេ ភគវន្តោ អហេសុំ’ ឥតិបិ។ ‘ឯវំនាមា ឯវំគោត្តា ឯវំសីលា ឯវំធម្មា ឯវំបញ្ញា ឯវំវិហារី ឯវំវិមុត្តា តេ ភគវន្តោ អហេសុំ’ ឥតិបី”តិ។

ឥទមវោច ភគវា។ អត្តមនា តេ ភិក្ខូ ភគវតោ ភាសិតំ អភិនន្ទុន្តិ។

មហាបទានសុត្តំ និដ្ឋិតំ បឋមំ។

២. មហានិទានសុត្តំ

បដិច្ចសមុប្បាទោ

៩៥. ឯវំ មេ សុតំ – ឯកំ សមយំ ភគវា កុរូសុ វិហរតិ កម្មាសធម្មំ នាម [កម្មាសទម្មំ នាម (ស្យា.)] កុរូនំ និគមោ។ អថ ខោ អាយស្មា អានន្ទោ យេន ភគវា តេនុបសង្កមិ, ឧបសង្កមិត្វា ភគវន្តំ អភិវាទេត្វា ឯកមន្តំ និសីទិ។ ឯកមន្តំ និសិន្នោ ខោ អាយស្មា អានន្ទោ ភគវន្តំ ឯតទវោច – ‘‘អច្ឆរិយំ, ភន្តេ, អព្ភុតំ, ភន្តេ! យាវ គម្ភីរោ ចាយំ, ភន្តេ, បដិច្ចសមុប្បាទោ គម្ភីរាវភាសោ ច, អថ ច បន មេ ឧត្តានកុត្តានកោ វិយ ខាយតី’’តិ។ ‘‘មា ហេវំ, អានន្ទ, អវច, មា ហេវំ, អានន្ទ, អវច។ គម្ភីរោ ចាយំ, អានន្ទ, បដិច្ចសមុប្បាទោ គម្ភីរាវភាសោ ច។ ឯតស្ស, អានន្ទ, ធម្មស្ស អននុពោធា អប្បដិវេធា ឯវមយំ បជា តន្តាកុលកជាតា កុលគណ្ឋិកជាតា [គុលាគុណ្ឋិកជាតា (សី. បី.), គុណគណ្ឋិកជាតា (ស្យា.)] មុញ្ជបព្ពជភូតា អបាយំ ទុគ្គតិំ វិនិបាតំ សំសារំ នាតិវត្តតិ។

៩៦. ‘‘‘អត្ថិ ឥទប្បច្ចយា ជរាមរណ’ន្តិ ឥតិ បុដ្ឋេន សតា, អានន្ទ, អត្ថីតិស្ស វចនីយំ។ ‘កិំបច្ចយា ជរាមរណ’ន្តិ ឥតិ ចេ វទេយ្យ, ‘ជាតិបច្ចយា ជរាមរណ’ន្តិ ឥច្ចស្ស វចនីយំ។

‘‘‘អត្ថិ ឥទប្បច្ចយា ជាតី’តិ ឥតិ បុដ្ឋេន សតា, អានន្ទ, អត្ថីតិស្ស វចនីយំ។ ‘កិំបច្ចយា ជាតី’តិ ឥតិ ចេ វទេយ្យ, ‘ភវបច្ចយា ជាតី’តិ ឥច្ចស្ស វចនីយំ។

‘‘‘អត្ថិ ឥទប្បច្ចយា ភវោ’តិ ឥតិ បុដ្ឋេន សតា, អានន្ទ, អត្ថីតិស្ស វចនីយំ ។ ‘កិំបច្ចយា ភវោ’តិ ឥតិ ចេ វទេយ្យ, ‘ឧបាទានបច្ចយា ភវោ’តិ ឥច្ចស្ស វចនីយំ។

‘‘‘អត្ថិ ឥទប្បច្ចយា ឧបាទាន’ន្តិ ឥតិ បុដ្ឋេន សតា, អានន្ទ, អត្ថីតិស្ស វចនីយំ។ ‘កិំបច្ចយា ឧបាទាន’ន្តិ ឥតិ ចេ វទេយ្យ, ‘តណ្ហាបច្ចយា ឧបាទាន’ន្តិ ឥច្ចស្ស វចនីយំ។

‘‘‘អត្ថិ ឥទប្បច្ចយា តណ្ហា’តិ ឥតិ បុដ្ឋេន សតា, អានន្ទ, អត្ថីតិស្ស វចនីយំ។ ‘កិំបច្ចយា តណ្ហា’តិ ឥតិ ចេ វទេយ្យ, ‘វេទនាបច្ចយា តណ្ហា’តិ ឥច្ចស្ស វចនីយំ។

‘‘‘អត្ថិ ឥទប្បច្ចយា វេទនា’តិ ឥតិ បុដ្ឋេន សតា, អានន្ទ, អត្ថីតិស្ស វចនីយំ។ ‘កិំបច្ចយា វេទនា’តិ ឥតិ ចេ វទេយ្យ, ‘ផស្សបច្ចយា វេទនា’តិ ឥច្ចស្ស វចនីយំ។

‘‘‘អត្ថិ ឥទប្បច្ចយា ផស្សោ’តិ ឥតិ បុដ្ឋេន សតា, អានន្ទ, អត្ថីតិស្ស វចនីយំ។ ‘កិំបច្ចយា ផស្សោ’តិ ឥតិ ចេ វទេយ្យ, ‘នាមរូបបច្ចយា ផស្សោ’តិ ឥច្ចស្ស វចនីយំ។

‘‘‘អត្ថិ ឥទប្បច្ចយា នាមរូប’ន្តិ ឥតិ បុដ្ឋេន សតា, អានន្ទ, អត្ថីតិស្ស វចនីយំ។ ‘កិំបច្ចយា នាមរូប’ន្តិ ឥតិ ចេ វទេយ្យ, ‘វិញ្ញាណបច្ចយា នាមរូប’ន្តិ ឥច្ចស្ស វចនីយំ។

‘‘‘អត្ថិ ឥទប្បច្ចយា វិញ្ញាណ’ន្តិ ឥតិ បុដ្ឋេន សតា, អានន្ទ, អត្ថីតិស្ស វចនីយំ។ ‘កិំបច្ចយា វិញ្ញាណ’ន្តិ ឥតិ ចេ វទេយ្យ, ‘នាមរូបបច្ចយា វិញ្ញាណ’ន្តិ ឥច្ចស្ស វចនីយំ។

៩៧. ‘‘ឥតិ ខោ, អានន្ទ, នាមរូបបច្ចយា វិញ្ញាណំ, វិញ្ញាណបច្ចយា នាមរូបំ, នាមរូបបច្ចយា ផស្សោ, ផស្សបច្ចយា វេទនា, វេទនាបច្ចយា តណ្ហា, តណ្ហាបច្ចយា ឧបាទានំ, ឧបាទានបច្ចយា ភវោ, ភវបច្ចយា ជាតិ , ជាតិបច្ចយា ជរាមរណំ សោកបរិទេវទុក្ខទោមនស្សុបាយាសា សម្ភវន្តិ។ ឯវមេតស្ស កេវលស្ស ទុក្ខក្ខន្ធស្ស សមុទយោ ហោតិ។

៩៨. ‘‘‘ជាតិបច្ចយា ជរាមរណ’ន្តិ ឥតិ ខោ បនេតំ វុត្តំ, តទានន្ទ, ឥមិនាបេតំ បរិយាយេន វេទិតព្ពំ, យថា ជាតិបច្ចយា ជរាមរណំ។ ជាតិ ច ហិ, អានន្ទ, នាភវិស្ស សព្ពេន សព្ពំ សព្ពថា សព្ពំ កស្សចិ កិម្ហិចិ, សេយ្យថិទំ – ទេវានំ វា ទេវត្តាយ, គន្ធព្ពានំ វា គន្ធព្ពត្តាយ, យក្ខានំ វា យក្ខត្តាយ, ភូតានំ វា ភូតត្តាយ, មនុស្សានំ វា មនុស្សត្តាយ, ចតុប្បទានំ វា ចតុប្បទត្តាយ, បក្ខីនំ វា បក្ខិត្តាយ, សរីសបានំ វា សរីសបត្តាយ [សិរិំសបានំ សិរិំសបត្តាយ (សី. ស្យា.)], តេសំ តេសញ្ច ហិ, អានន្ទ, សត្តានំ តទត្តាយ ជាតិ នាភវិស្ស។ សព្ពសោ

ជាតិយា អសតិ ជាតិនិរោធា អបិ នុ ខោ ជរាមរណំ បញ្ញាយេថា”តិ? “នោ ហេតំ, ភន្តេ”។ “តស្មាតិហានន្ទ, ឯសេវ ហេតុ ឯតំ និទានំ ឯស សមុទយោ ឯស បច្ចយោ ជរាមរណស្ស, យទិទំ ជាតិ”។

៩៩. “‘ភវបច្ចយា ជាតី’តិ ឥតិ ខោ បនេតំ វុត្តំ, តទានន្ទ, ឥមិនាបេតំ បរិយាយេន វេទិតព្ពំ, យថា ភវបច្ចយា ជាតិ។ ភវោ ច ហិ, អានន្ទ, នាភវិស្ស សព្ពេន សព្ពំ សព្ពថា សព្ពំ កស្សចិ កិម្ហិចិ, សេយ្យថិទំ – កាមភវោ វា រូបភវោ វា អរូបភវោ វា, សព្ពសោ ភវេ អសតិ ភវនិរោធា អបិ នុ ខោ ជាតិ បញ្ញាយេថា”តិ? “នោ ហេតំ, ភន្តេ”។ “តស្មាតិហានន្ទ, ឯសេវ ហេតុ ឯតំ និទានំ ឯស សមុទយោ ឯស បច្ចយោ ជាតិយា, យទិទំ ភវោ”។

១០០. “‘ឧបាទានបច្ចយា ភវោ’តិ ឥតិ ខោ បនេតំ វុត្តំ, តទានន្ទ, ឥមិនាបេតំ បរិយាយេន វេទិតព្ពំ, យថា ឧបាទានបច្ចយា ភវោ។ ឧបាទានញ្ច ហិ, អានន្ទ, នាភវិស្ស សព្ពេន សព្ពំ សព្ពថា សព្ពំ កស្សចិ កិម្ហិចិ , សេយ្យថិទំ – កាមុបាទានំ វា ទិដ្ឋុបាទានំ វា សីលព្ពតុបាទានំ វា អត្តវាទុបាទានំ វា, សព្ពសោ ឧបាទានេ អសតិ ឧបាទាននិរោធា អបិ នុ ខោ ភវោ បញ្ញាយេថា”តិ? “នោ ហេតំ, ភន្តេ”។ “តស្មាតិហានន្ទ, ឯសេវ ហេតុ ឯតំ និទានំ ឯស សមុទយោ ឯស បច្ចយោ ភវស្ស, យទិទំ ឧបាទានំ”។

១០១. “‘តណ្ហាបច្ចយា ឧបាទាន’ន្តិ ឥតិ ខោ បនេតំ វុត្តំ តទានន្ទ, ឥមិនាបេតំ បរិយាយេន វេទិតព្ពំ, យថា តណ្ហាបច្ចយា ឧបាទានំ។ តណ្ហា ច ហិ, អានន្ទ, នាភវិស្ស សព្ពេន សព្ពំ សព្ពថា សព្ពំ កស្សចិ កិម្ហិចិ, សេយ្យថិទំ – រូបតណ្ហា សទ្ទតណ្ហា គន្ធតណ្ហា រសតណ្ហា ផោដ្ឋព្ពតណ្ហា ធម្មតណ្ហា, សព្ពសោ តណ្ហាយ អសតិ តណ្ហានិរោធា អបិ នុ ខោ ឧបាទានំ បញ្ញាយេថា”តិ? “នោ ហេតំ, ភន្តេ”។ “តស្មាតិហានន្ទ, ឯសេវ ហេតុ ឯតំ និទានំ ឯស សមុទយោ ឯស បច្ចយោ ឧបាទានស្ស, យទិទំ តណ្ហា”។

១០២. “‘វេទនាបច្ចយា តណ្ហា’តិ ឥតិ ខោ បនេតំ វុត្តំ, តទានន្ទ, ឥមិនាបេតំ បរិយាយេន វេទិតព្ពំ, យថា វេទនាបច្ចយា តណ្ហា។ វេទនា ច ហិ, អានន្ទ, នាភវិស្ស សព្ពេន សព្ពំ សព្ពថា សព្ពំ កស្សចិ កិម្ហិចិ, សេយ្យថិទំ – ចក្ខុសម្ផស្សជា វេទនា សោតសម្ផស្សជា វេទនា ឃានសម្ផស្សជា វេទនា ជិវ្ហាសម្ផស្សជា វេទនា កាយសម្ផស្សជា វេទនា មនោសម្ផស្សជា វេទនា, សព្ពសោ វេទនាយ អសតិ វេទនានិរោធា អបិ នុ ខោ តណ្ហា បញ្ញាយេថា”តិ ? “នោ ហេតំ, ភន្តេ”។ “តស្មាតិហានន្ទ, ឯសេវ ហេតុ ឯតំ និទានំ ឯស សមុទយោ ឯស បច្ចយោ តណ្ហាយ, យទិទំ វេទនា”។

១០៣. “ឥតិ ខោ បនេតំ, អានន្ទ, វេទនំ បដិច្ច តណ្ហា, តណ្ហំ បដិច្ច បរិយេសនា, បរិយេសនំ បដិច្ច លាភោ, លាភំ បដិច្ច វិនិច្ឆយោ, វិនិច្ឆយំ បដិច្ច ឆន្ទរាគោ, ឆន្ទរាគំ បដិច្ច អជ្ឈោសានំ, អជ្ឈោសានំ បដិច្ច បរិគ្គហោ, បរិគ្គហំ បដិច្ច មច្ឆរិយំ, មច្ឆរិយំ បដិច្ច អារក្ខោ។ អារក្ខាធិករណំ ទណ្ឌាទានសត្ថាទានកលហវិគ្គហវិវាទតុវំតុវំបេសុញ្ញមុសាវាទា អនេកេ បាបកា អកុសលា ធម្មា សម្ភវន្តិ។

១០៤. “‘អារក្ខាធិករណំ [អារក្ខំ បដិច្ច អារក្ខាធិករណំ (ស្យា.)] ទណ្ឌាទានសត្ថាទានកលហវិគ្គហវិវាទតុវំតុវំបេសុញ្ញមុសាវាទា អនេកេ បាបកា អកុសលា ធម្មា សម្ភវន្តី’តិ ឥតិ ខោ បនេតំ វុត្តំ, តទានន្ទ, ឥមិនាបេតំ បរិយាយេន វេទិតព្ពំ, យថា អារក្ខាធិករណំ ទណ្ឌាទានសត្ថាទានកលហវិគ្គហវិវាទតុវំតុវំបេសុញ្ញមុសាវាទា អនេកេ បាបកា អកុសលា ធម្មា សម្ភវន្តិ។ អារក្ខោ ច ហិ, អានន្ទ, នាភវិស្ស សព្ពេន សព្ពំ សព្ពថា សព្ពំ កស្សចិ កិម្ហិចិ, សព្ពសោ អារក្ខេ អសតិ អារក្ខនិរោធា អបិ នុ ខោ ទណ្ឌាទានសត្ថាទានកលហវិគ្គហវិវាទតុវំតុវំបេសុញ្ញមុសាវាទា អនេកេ បាបកា អកុសលា ធម្មា សម្ភវេយ្យុ”ន្តិ? “នោ ហេតំ, ភន្តេ”។ “តស្មាតិហានន្ទ, ឯសេវ ហេតុ ឯតំ និទានំ ឯស សមុទយោ ឯស បច្ចយោ ទណ្ឌាទានសត្ថាទានកលហវិគ្គហវិវាទតុវំតុវំបេសុញ្ញមុសាវាទានំ អនេកេសំ បាបកានំ អកុសលានំ ធម្មានំ សម្ភវាយ យទិទំ អារក្ខោ។

១០៥. “‘មច្ឆរិយំ បដិច្ច អារក្ខោ’តិ ឥតិ ខោ បនេតំ វុត្តំ, តទានន្ទ, ឥមិនាបេតំ បរិយាយេន វេទិតព្ពំ, យថា មច្ឆរិយំ បដិច្ច អារក្ខោ។ មច្ឆរិយញ្ច ហិ, អានន្ទ, នាភវិស្ស សព្ពេន សព្ពំ សព្ពថា សព្ពំ កស្សចិ កិម្ហិចិ , សព្ពសោ មច្ឆរិយេ អសតិ មច្ឆរិយនិរោធា អបិ នុ ខោ អារក្ខោ បញ្ញាយេថា”តិ? “នោ ហេតំ, ភន្តេ”។ “តស្មាតិហានន្ទ, ឯសេវ ហេតុ ឯតំ និទានំ ឯស សមុទយោ ឯស បច្ចយោ អារក្ខស្ស, យទិទំ មច្ឆរិយំ”។

១០៦. “‘បរិគ្គហំ បដិច្ច មច្ឆរិយ’ន្តិ ឥតិ ខោ បនេតំ វុត្តំ, តទានន្ទ, ឥមិនាបេតំ បរិយាយេន វេទិតព្ពំ, យថា បរិគ្គហំ បដិច្ច មច្ឆរិយំ។ បរិគ្គហោ ច ហិ, អានន្ទ, នាភវិស្ស សព្ពេន សព្ពំ សព្ពថា សព្ពំ កស្សចិ កិម្ហិចិ,

សព្ពសោ បរិគ្គហេ អសតិ បរិគ្គហនិរោធា អបិ នុ ខោ មច្ឆរិយំ បញ្ញាយេថា”តិ? “នោ ហេតំ, ភន្តេ”។ “តស្មាតិហានន្ទ, ឯសេវ ហេតុ ឯតំ និទានំ ឯស សមុទយោ ឯស បច្ចយោ មច្ឆរិយស្ស, យទិទំ បរិគ្គហោ”។

១០៧. “‘អជ្ឈោសានំ បដិច្ច បរិគ្គហោ’តិ ឥតិ ខោ បនេតំ វុត្តំ, តទានន្ទ, ឥមិនាបេតំ បរិយាយេន វេទិតព្ពំ, យថា អជ្ឈោសានំ បដិច្ច បរិគ្គហោ។ អជ្ឈោសានញ្ច ហិ, អានន្ទ, នាភវិស្ស សព្ពេន សព្ពំ សព្ពថា សព្ពំ កស្សចិ កិម្ហិចិ, សព្ពសោ អជ្ឈោសានេ អសតិ អជ្ឈោសាននិរោធា អបិ នុ ខោ បរិគ្គហោ បញ្ញាយេថា”តិ ? “នោ ហេតំ, ភន្តេ”។ “តស្មាតិហានន្ទ, ឯសេវ ហេតុ ឯតំ និទានំ ឯស សមុទយោ ឯស បច្ចយោ បរិគ្គហស្ស – យទិទំ អជ្ឈោសានំ”។

១០៨. “‘ឆន្ទរាគំ បដិច្ច អជ្ឈោសាន’ន្តិ ឥតិ ខោ បនេតំ វុត្តំ, តទានន្ទ, ឥមិនាបេតំ បរិយាយេន វេទិតព្ពំ, យថា ឆន្ទរាគំ បដិច្ច អជ្ឈោសានំ។ ឆន្ទរាគោ ច ហិ, អានន្ទ, នាភវិស្ស សព្ពេន សព្ពំ សព្ពថា សព្ពំ កស្សចិ កិម្ហិចិ, សព្ពសោ ឆន្ទរាគេ អសតិ ឆន្ទរាគនិរោធា អបិ នុ ខោ អជ្ឈោសានំ បញ្ញាយេថា”តិ? “នោ ហេតំ, ភន្តេ”។ “តស្មាតិហានន្ទ, ឯសេវ ហេតុ ឯតំ និទានំ ឯស សមុទយោ ឯស បច្ចយោ អជ្ឈោសានស្ស, យទិទំ ឆន្ទរាគោ”។

១០៩. “‘វិនិច្ឆយំ បដិច្ច ឆន្ទរាគោ’តិ ឥតិ ខោ បនេតំ វុត្តំ, តទានន្ទ, ឥមិនាបេតំ បរិយាយេន វេទិតព្ពំ, យថា វិនិច្ឆយំ បដិច្ច ឆន្ទរាគោ។ វិនិច្ឆយោ ច ហិ, អានន្ទ, នាភវិស្ស សព្ពេន សព្ពំ សព្ពថា សព្ពំ កស្សចិ កិម្ហិចិ, សព្ពសោ វិនិច្ឆយេ អសតិ វិនិច្ឆយនិរោធា អបិ នុ ខោ ឆន្ទរាគោ បញ្ញាយេថា”តិ? “នោ ហេតំ , ភន្តេ”។ “តស្មាតិហានន្ទ, ឯសេវ ហេតុ ឯតំ និទានំ ឯស សមុទយោ ឯស បច្ចយោ ឆន្ទរាគស្ស, យទិទំ វិនិច្ឆយោ”។

១១០. “‘លាភំ បដិច្ច វិនិច្ឆយោ’តិ ឥតិ ខោ បនេតំ វុត្តំ, តទានន្ទ, ឥមិនាបេតំ បរិយាយេន វេទិតព្ពំ, យថា លាភំ បដិច្ច វិនិច្ឆយោ។ លាភោ ច ហិ, អានន្ទ, នាភវិស្ស សព្ពេន សព្ពំ សព្ពថា សព្ពំ កស្សចិ កិម្ហិចិ, សព្ពសោ លាភេ អសតិ លាភនិរោធា អបិ នុ ខោ វិនិច្ឆយោ បញ្ញាយេថា”តិ? “នោ ហេតំ, ភន្តេ”។ “តស្មាតិហានន្ទ ឯសេវ ហេតុ ឯតំ និទានំ ឯស សមុទយោ ឯស បច្ចយោ វិនិច្ឆយស្ស, យទិទំ លាភោ”។

១១១. “‘បរិយេសនំ បដិច្ច លាភោ’តិ ឥតិ ខោ បនេតំ វុត្តំ, តទានន្ទ, ឥមិនាបេតំ បរិយាយេន វេទិតព្ពំ, យថា បរិយេសនំ បដិច្ច លាភោ។ បរិយេសនា ច ហិ, អានន្ទ, នាភវិស្ស សព្ពេន សព្ពំ សព្ពថា សព្ពំ កស្សចិ កិម្ហិចិ, សព្ពសោ បរិយេសនាយ អសតិ បរិយេសនានិរោធា អបិ នុ ខោ លាភោ បញ្ញាយេថា”តិ? “នោ ហេតំ, ភន្តេ”។ “តស្មាតិហានន្ទ, ឯសេវ ហេតុ ឯតំ និទានំ ឯស សមុទយោ ឯស បច្ចយោ លាភស្ស, យទិទំ បរិយេសនា”។

១១២. “‘តណ្ហំ បដិច្ច បរិយេសនា’តិ ឥតិ ខោ បនេតំ វុត្តំ, តទានន្ទ, ឥមិនាបេតំ បរិយាយេន វេទិតព្ពំ, យថា តណ្ហំ បដិច្ច បរិយេសនា។ តណ្ហា ច ហិ, អានន្ទ, នាភវិស្ស សព្ពេន សព្ពំ សព្ពថា សព្ពំ កស្សចិ កិម្ហិចិ, សេយ្យថិទំ – កាមតណ្ហា ភវតណ្ហា វិភវតណ្ហា, សព្ពសោ តណ្ហាយ អសតិ តណ្ហានិរោធា អបិ នុ ខោ បរិយេសនា បញ្ញាយេថា”តិ? “នោ ហេតំ, ភន្តេ”។ “តស្មាតិហានន្ទ, ឯសេវ ហេតុ ឯតំ និទានំ ឯស សមុទយោ ឯស បច្ចយោ បរិយេសនាយ, យទិទំ តណ្ហា។ ឥតិ ខោ, អានន្ទ, ឥមេ ទ្វេ ធម្មា [ឥមេ ធម្មា (ក.)] ទ្វយេន វេទនាយ ឯកសមោសរណា ភវន្តិ”។

១១៣. “‘ផស្សបច្ចយា វេទនា’តិ ឥតិ ខោ បនេតំ វុត្តំ, តទានន្ទ, ឥមិនាបេតំ បរិយាយេន វេទិតព្ពំ, យថា ‘ផស្សបច្ចយា វេទនា។ ផស្សោ ច ហិ, អានន្ទ, នាភវិស្ស សព្ពេន សព្ពំ សព្ពថា សព្ពំ កស្សចិ កិម្ហិចិ, សេយ្យថិទំ – ចក្ខុសម្ផស្សោ សោតសម្ផស្សោ ឃានសម្ផស្សោ ជិវ្ហាសម្ផស្សោ កាយសម្ផស្សោ មនោសម្ផស្សោ, សព្ពសោ ផស្សេ អសតិ ផស្សនិរោធា អបិ នុ ខោ វេទនា បញ្ញាយេថា”តិ? “នោ ហេតំ, ភន្តេ”។ “តស្មាតិហានន្ទ , ឯសេវ ហេតុ ឯតំ និទានំ ឯស សមុទយោ ឯស បច្ចយោ វេទនាយ, យទិទំ ផស្សោ”។

១១៤. “‘នាមរូបបច្ចយា ផស្សោ’តិ ឥតិ ខោ បនេតំ វុត្តំ, តទានន្ទ, ឥមិនាបេតំ បរិយាយេន វេទិតព្ពំ, យថា នាមរូបបច្ចយា ផស្សោ។ យេហិ, អានន្ទ, អាការេហិ យេហិ លិង្គេហិ យេហិ និមិត្តេហិ យេហិ ឧទ្ទេសេហិ នាមកាយស្ស បញ្ញត្តិ ហោតិ, តេសុ អាការេសុ តេសុ លិង្គេសុ តេសុ និមិត្តេសុ តេសុ ឧទ្ទេសេសុ អសតិ អបិ នុ ខោ រូបកាយេ អធិវចនសម្ផស្សោ បញ្ញាយេថា”តិ? “នោ ហេតំ, ភន្តេ”។ “យេហិ, អានន្ទ, អាការេហិ យេហិ លិង្គេហិ យេហិ និមិត្តេហិ យេហិ ឧទ្ទេសេហិ រូបកាយស្ស បញ្ញត្តិ ហោតិ, តេសុ អាការេសុ…បេ.… តេសុ ឧទ្ទេសេសុ អសតិ អបិ នុ ខោ នាមកាយេ បដិឃសម្ផស្សោ បញ្ញាយេថា”តិ? “នោ ហេតំ, ភន្តេ”។ “យេហិ,

អានន្ទ, អាការេហិ...បេ.... យេហិ ឧទ្ទេសេហិ នាមកាយស្ស ច រូបកាយស្ស ច បញ្ញត្តិ ហោតិ , តេសុ អាការេសុ...បេ.... តេសុ ឧទ្ទេសេសុ អសតិ អបិ នុ ខោ អធិវចនសម្ផស្សោ វា បដិឃសម្ផស្សោ វា បញ្ញាយេថា"តិ? "នោ ហេតំ, ភន្តេ"។ "យេហិ, អានន្ទ, អាការេហិ...បេ.... យេហិ ឧទ្ទេសេហិ នាមរូបស្ស បញ្ញត្តិ ហោតិ, តេសុ អាការេសុ ...បេ.... តេសុ ឧទ្ទេសេសុ អសតិ អបិ នុ ខោ ផស្សោ បញ្ញាយេថា"តិ? "នោ ហេតំ, ភន្តេ"។ "តស្មាតិហានន្ទ, ឯសេវ ហេតុ ឯតំ និទានំ ឯស សមុទយោ ឯស បច្ចយោ ផស្សស្ស, យទិទំ នាមរូបំ"។

១១៥. "'វិញ្ញាណបច្ចយា នាមរូប'ន្តិ ឥតិ ខោ បនេតំ វុត្តំ, តទានន្ទ, ឥមិនាបេតំ បរិយាយេន វេទិតព្ពំ, យថា វិញ្ញាណបច្ចយា នាមរូបំ។ វិញ្ញាណញ្ច ហិ, អានន្ទ, មាតុកុច្ឆិស្មឹ ន ឱក្កមិស្សថ, អបិ នុ ខោ នាមរូបំ មាតុកុច្ឆិស្មឹ សមុច្ចិស្សថា"តិ? "នោ ហេតំ, ភន្តេ"។ "វិញ្ញាណញ្ច ហិ, អានន្ទ, មាតុកុច្ឆិស្មឹ ឱក្កមិត្វា វោក្កមិស្សថ, អបិ នុ ខោ នាមរូបំ ឥត្ថត្តាយ អភិនិព្ពត្តិស្សថា"តិ? "នោ ហេតំ, ភន្តេ"។ "វិញ្ញាណញ្ច ហិ, អានន្ទ, ទហរស្សេវ សតោ វោច្ឆិជ្ជិស្សថ កុមារកស្ស វា កុមារិកាយ វា, អបិ នុ ខោ នាមរូបំ វុទ្ធិំ វិរូឡ្ហិំ វេបុល្លំ អាបជ្ជិស្សថា"តិ? "នោ ហេតំ, ភន្តេ"។ "តស្មាតិហានន្ទ, ឯសេវ ហេតុ ឯតំ និទានំ ឯស សមុទយោ ឯស បច្ចយោ នាមរូបស្ស – យទិទំ វិញ្ញាណំ"។

១១៦. "'នាមរូបបច្ចយា វិញ្ញាណ'ន្តិ ឥតិ ខោ បនេតំ វុត្តំ, តទានន្ទ, ឥមិនាបេតំ បរិយាយេន វេទិតព្ពំ, យថា នាមរូបបច្ចយា វិញ្ញាណំ។ វិញ្ញាណញ្ច ហិ, អានន្ទ, នាមរូបេ បតិដ្ឋំ ន លភិស្សថ, អបិ នុ ខោ អាយតឹ ជាតិជរាមរណំ ទុក្ខសមុទយសម្ភវោ [ជាតិជរាមរណទុក្ខសមុទយសម្ភវោ (សី. ស្យា. បី.)] បញ្ញាយេថា"តិ? "នោ ហេតំ, ភន្តេ"។ "តស្មាតិហានន្ទ, ឯសេវ ហេតុ ឯតំ និទានំ ឯស សមុទយោ ឯស បច្ចយោ វិញ្ញាណស្ស យទិទំ នាមរូបំ។ ឯត្តាវតា ខោ, អានន្ទ, ជាយេថ វា ជីយេថ [ជិយ្យេថ (ក.)] វា មីយេថ [មិយ្យេថ (ក.)] វា ចវេថ វា ឧបបជ្ជេថ វា។ ឯត្តាវតា អធិវចនបថោ, ឯត្តាវតា និរុត្តិបថោ, ឯត្តាវតា បញ្ញត្តិបថោ, ឯត្តាវតា បញ្ញាវចរំ, ឯត្តាវតា វដ្ដំ វត្តតិ ឥត្ថត្តំ បញ្ញាបនាយ យទិទំ នាមរូបំ សហ វិញ្ញាណេន អញ្ញមញ្ញបច្ចយតា បវត្តតិ។

អត្តបញ្ញត្តិ

១១៧. "កិត្តាវតា ច, អានន្ទ, អត្តានំ បញ្ញបេន្តោ បញ្ញបេតិ? រូបឹ វា ហិ, អានន្ទ, បរិត្តំ អត្តានំ បញ្ញបេន្តោ បញ្ញបេតិ – "រូបី មេ បរិត្តោ អត្តា"តិ។ រូបឹ វា ហិ , អានន្ទ, អនន្តំ អត្តានំ បញ្ញបេន្តោ បញ្ញបេតិ – 'រូបី មេ អនន្តោ អត្តា'តិ។ អរូបឹ វា ហិ, អានន្ទ, បរិត្តំ អត្តានំ បញ្ញបេន្តោ បញ្ញបេតិ – 'អរូបី មេ បរិត្តោ អត្តា'តិ។ អរូបឹ វា ហិ, អានន្ទ, អនន្តំ អត្តានំ បញ្ញបេន្តោ បញ្ញបេតិ – 'អរូបី មេ អនន្តោ អត្តា'តិ។

១១៨. "តត្រានន្ទ, យោ សោ រូបឹ បរិត្តំ អត្តានំ បញ្ញបេន្តោ បញ្ញបេតិ។ ឯតរហិ វា សោ រូបឹ បរិត្តំ អត្តានំ បញ្ញបេន្តោ បញ្ញបេតិ, តត្ថ ភាវឹ វា សោ រូបឹ បរិត្តំ អត្តានំ បញ្ញបេន្តោ បញ្ញបេតិ, 'អតថំ វា បន សន្តំ តថត្តាយ ឧបកប្បេស្សាមី'តិ ឥតិ វា បនស្ស ហោតិ។ ឯវំ សន្តំ ខោ, អានន្ទ, រូបឹ [រូបិំ (ក.)] បរិត្តត្តានុទិដ្ឋិ អនុសេតីតិ ឥច្ចាលំ វចនាយ។

"តត្រានន្ទ, យោ សោ រូបឹ អនន្តំ អត្តានំ បញ្ញបេន្តោ បញ្ញបេតិ។ ឯតរហិ វា សោ រូបឹ អនន្តំ អត្តានំ បញ្ញបេន្តោ បញ្ញបេតិ, តត្ថ ភាវឹ វា សោ រូបឹ អនន្តំ អត្តានំ បញ្ញបេន្តោ បញ្ញបេតិ, 'អតថំ វា បន សន្តំ តថត្តាយ ឧបកប្បេស្សាមី'តិ ឥតិ វា បនស្ស ហោតិ។ ឯវំ សន្តំ ខោ, អានន្ទ, រូបឹ [រូបិំ (ក.)] អនន្តត្តានុទិដ្ឋិ អនុសេតីតិ ឥច្ចាលំ វចនាយ។

"តត្រានន្ទ, យោ សោ អរូបឹ បរិត្តំ អត្តានំ បញ្ញបេន្តោ បញ្ញបេតិ។ ឯតរហិ វា សោ អរូបឹ បរិត្តំ អត្តានំ បញ្ញបេន្តោ បញ្ញបេតិ, តត្ថ ភាវឹ វា សោ អរូបឹ បរិត្តំ អត្តានំ បញ្ញបេន្តោ បញ្ញបេតិ, 'អតថំ វា បន សន្តំ តថត្តាយ ឧបកប្បេស្សាមី'តិ ឥតិ វា បនស្ស ហោតិ។ ឯវំ សន្តំ ខោ, អានន្ទ, អរូបឹ [អរូបិំ (ក.)] បរិត្តត្តានុទិដ្ឋិ អនុសេតីតិ ឥច្ចាលំ វចនាយ។

"តត្រានន្ទ, យោ សោ អរូបឹ អនន្តំ អត្តានំ បញ្ញបេន្តោ បញ្ញបេតិ។ ឯតរហិ វា សោ អរូបឹ អនន្តំ អត្តានំ បញ្ញបេន្តោ បញ្ញបេតិ, តត្ថ ភាវឹ វា សោ អរូបឹ អនន្តំ អត្តានំ បញ្ញបេន្តោ បញ្ញបេតិ, 'អតថំ វា បន សន្តំ តថត្តាយ ឧបកប្បេស្សាមី'តិ ឥតិ វា បនស្ស ហោតិ។ ឯវំ សន្តំ ខោ, អានន្ទ, អរូបឹ [អរូបិំ (ក.)] អនន្តត្តានុទិដ្ឋិ អនុសេតីតិ ឥច្ចាលំ វចនាយ។ ឯត្តាវតា ខោ, អានន្ទ, អត្តានំ បញ្ញបេន្តោ បញ្ញបេតិ។

នអត្តបញ្ញត្តិ

១១៩. “កិត្តាវតា ច, អានន្ទ, អត្តានំ ន បញ្ញបេន្តោ ន បញ្ញបេតិ? រូបិំ វា ហិ, អានន្ទ, បរិត្តំ អត្តានំ ន បញ្ញបេន្តោ ន បញ្ញបេតិ – ‘រូបី មេ បរិត្តោ អត្តា’តិ។ រូបិំ វា ហិ, អានន្ទ, អនន្តំ អត្តានំ ន បញ្ញបេន្តោ ន បញ្ញបេតិ – ‘រូបី មេ អនន្តោ អត្តា’តិ។ អរូបិំ វា ហិ, អានន្ទ, បរិត្តំ អត្តានំ ន បញ្ញបេន្តោ ន បញ្ញបេតិ – ‘អរូបី មេ បរិត្តោ អត្តា’តិ។ អរូបិំ វា ហិ, អានន្ទ, អនន្តំ អត្តានំ ន បញ្ញបេន្តោ ន បញ្ញបេតិ – ‘អរូបី មេ អនន្តោ អត្តា’តិ។

១២០. “តត្រានន្ទ, យោ សោ រូបិំ បរិត្តំ អត្តានំ ន បញ្ញបេន្តោ ន បញ្ញបេតិ។ ឯតរហិ វា សោ រូបិំ បរិត្តំ អត្តានំ ន បញ្ញបេន្តោ ន បញ្ញបេតិ, តត្ថ ភាវិំ វា សោ រូបិំ បរិត្តំ អត្តានំ ន បញ្ញបេន្តោ ន បញ្ញបេតិ, ‘អតថំ វា បន សន្តំ តថត្តាយ ឧបកប្បេស្សាមី’តិ ឥតិ វា បនស្ស ន ហោតិ។ ឯវំ សន្តំ ខោ, អានន្ទ, រូបិំ បរិត្តត្តានុទិដ្ឋិ នានុសេតីតិ ឥច្ចាលំ វចនាយ។

“តត្រានន្ទ , យោ សោ រូបិំ អនន្តំ អត្តានំ ន បញ្ញបេន្តោ ន បញ្ញបេតិ។ ឯតរហិ វា សោ រូបិំ អនន្តំ អត្តានំ ន បញ្ញបេន្តោ ន បញ្ញបេតិ, តត្ថ ភាវិំ វា សោ រូបិំ អនន្តំ អត្តានំ ន បញ្ញបេន្តោ ន បញ្ញបេតិ, ‘អតថំ វា បន សន្តំ តថត្តាយ ឧបកប្បេស្សាមី’តិ ឥតិ វា បនស្ស ន ហោតិ។ ឯវំ សន្តំ ខោ, អានន្ទ, រូបិំ អនន្តត្តានុទិដ្ឋិ នានុសេតីតិ ឥច្ចាលំ វចនាយ។

“តត្រានន្ទ, យោ សោ អរូបិំ បរិត្តំ អត្តានំ ន បញ្ញបេន្តោ ន បញ្ញបេតិ។ ឯតរហិ វា សោ អរូបិំ បរិត្តំ អត្តានំ ន បញ្ញបេន្តោ ន បញ្ញបេតិ, តត្ថ ភាវិំ វា សោ អរូបិំ បរិត្តំ អត្តានំ ន បញ្ញបេន្តោ ន បញ្ញបេតិ, ‘អតថំ វា បន សន្តំ តថត្តាយ ឧបកប្បេស្សាមី’តិ ឥតិ វា បនស្ស ន ហោតិ។ ឯវំ សន្តំ ខោ, អានន្ទ, អរូបិំ បរិត្តត្តានុទិដ្ឋិ នានុសេតីតិ ឥច្ចាលំ វចនាយ។

“តត្រានន្ទ, យោ សោ អរូបិំ អនន្តំ អត្តានំ ន បញ្ញបេន្តោ ន បញ្ញបេតិ។ ឯតរហិ វា សោ អរូបិំ អនន្តំ អត្តានំ ន បញ្ញបេន្តោ ន បញ្ញបេតិ, តត្ថ ភាវិំ វា សោ អរូបិំ អនន្តំ អត្តានំ ន បញ្ញបេន្តោ ន បញ្ញបេតិ, ‘អតថំ វា បន សន្តំ តថត្តាយ ឧបកប្បេស្សាមី’តិ ឥតិ វា បនស្ស ន ហោតិ។ ឯវំ សន្តំ ខោ, អានន្ទ, អរូបិំ អនន្តត្តានុទិដ្ឋិ នានុសេតីតិ ឥច្ចាលំ វចនាយ។ ឯត្តាវតា ខោ, អានន្ទ, អត្តានំ ន បញ្ញបេន្តោ ន បញ្ញបេតិ។

អត្តសមនុបស្សនា

១២១. “កិត្តាវតា ច, អានន្ទ, អត្តានំ សមនុបស្សមានោ សមនុបស្សតិ? វេទនំ វា ហិ, អានន្ទ, អត្តានំ សមនុបស្សមានោ សមនុបស្សតិ – ‘វេទនា មេ អត្តា’តិ។ ‘ន ហេវ ខោ មេ វេទនា អត្តា, អប្បដិសំវេទនោ មេ អត្តា’តិ ឥតិ វា ហិ, អានន្ទ, អត្តានំ សមនុបស្សមានោ សមនុបស្សតិ។ ‘ន ហេវ ខោ មេ វេទនា អត្តា, នោបិ អប្បដិសំវេទនោ មេ អត្តា, អត្តា មេ វេទិយតិ, វេទនាធម្មោ ហិ មេ អត្តា’តិ ឥតិ វា ហិ, អានន្ទ, អត្តានំ សមនុបស្សមានោ សមនុបស្សតិ។

១២២. “តត្រានន្ទ, យោ សោ ឯវមាហ – ‘វេទនា មេ អត្តា’តិ, សោ ឯវមស្ស វចនីយោ – ‘តិស្សោ ខោ ឥមា, អាវុសោ, វេទនា – សុខា វេទនា ទុក្ខា វេទនា អទុក្ខមសុខា វេទនា។ ឥមាសំ ខោ ត្វំ តិស្សន្នំ វេទនានំ កតមំ អត្តតោ សមនុបស្សសី’តិ? យស្មិំ, អានន្ទ, សមយេ សុខំ វេទនំ វេទេតិ, នេវ តស្មិំ សមយេ ទុក្ខំ វេទនំ វេទេតិ, ន អទុក្ខមសុខំ វេទនំ វេទេតិ; សុខំយេវ តស្មិំ សមយេ វេទនំ វេទេតិ។ យស្មិំ, អានន្ទ, សមយេ ទុក្ខំ វេទនំ វេទេតិ, នេវ តស្មិំ សមយេ សុខំ វេទនំ វេទេតិ, ន អទុក្ខមសុខំ វេទនំ វេទេតិ; ទុក្ខំយេវ តស្មិំ សមយេ វេទនំ វេទេតិ។ យស្មិំ, អានន្ទ, សមយេ អទុក្ខមសុខំ វេទនំ វេទេតិ, នេវ តស្មិំ សមយេ សុខំ វេទនំ វេទេតិ, ន ទុក្ខំ វេទនំ វេទេតិ; អទុក្ខមសុខំយេវ តស្មិំ សមយេ វេទនំ វេទេតិ។

១២៣. “សុខាបិ ខោ, អានន្ទ, វេទនា អនិច្ចា សង្ខតា បដិច្ចសមុប្បន្នា ខយធម្មា វយធម្មា វិរាគធម្មា និរោធធម្មា។ ទុក្ខាបិ ខោ, អានន្ទ, វេទនា អនិច្ចា សង្ខតា បដិច្ចសមុប្បន្នា ខយធម្មា វយធម្មា វិរាគធម្មា និរោធធម្មា។ អទុក្ខមសុខាបិ ខោ, អានន្ទ, វេទនា អនិច្ចា សង្ខតា បដិច្ចសមុប្បន្នា ខយធម្មា វយធម្មា វិរាគធម្មា និរោធធម្មា។ តស្ស សុខំ វេទនំ វេទិយមានស្ស ‘ឯសោ មេ អត្តា’តិ ហោតិ។ តស្សាយេវ សុខាយ វេទនាយ និរោធា ‘ព្យគា [ព្យគ្គា (សី. ក.)] មេ អត្តា’តិ ហោតិ។ ទុក្ខំ វេទនំ វេទិយមានស្ស ‘ឯសោ មេ អត្តា’តិ ហោតិ។ តស្សាយេវ ទុក្ខាយ វេទនាយ និរោធា ‘ព្យគា មេ អត្តា’តិ ហោតិ។ អទុក្ខមសុខំ វេទនំ វេទិយមានស្ស ‘ឯសោ មេ អត្តា’តិ ហោតិ។ តស្សាយេវ អទុក្ខមសុខាយ វេទនាយ និរោធា ‘ព្យគា មេ អត្តា’តិ ហោតិ។ ឥតិ សោ ទិដ្ឋេវ

ធម្មេ អនិច្ចសុខទុក្ខវោកិណ្ណំ ឧប្បាទវយធម្មំ អត្តានំ សមនុបស្សមានោ សមនុបស្សតិ, យោ សោ ឯវមាហ – ‘វេទនា មេ អត្តា’តិ។ តស្មាតិហានន្ទ, ឯតេន បេតំ នក្ខមតិ – ‘វេទនា មេ អត្តា’តិ សមនុបស្សិតុំ។

១២៤. “តត្រានន្ទ , យោ សោ ឯវមាហ – ‘ន ហេវ ខោ មេ វេទនា អត្តា, អប្បដិសំវេទនោ មេ អត្តា’តិ, សោ ឯវមស្ស វចនីយោ – ‘យត្ថ បនាវុសោ, សព្ពសោ វេទយិតំ នត្ថិ អបិ នុ ខោ, តត្ថ “អយមហមស្មី”តិ សិយា’”តិ ? “នោ ហេតំ, ភន្តេ”។ “តស្មាតិហានន្ទ, ឯតេន បេតំ នក្ខមតិ – ‘ន ហេវ ខោ មេ វេទនា អត្តា, អប្បដិសំវេទនោ មេ អត្តា’តិ សមនុបស្សិតុំ។

១២៥. “តត្រានន្ទ , យោ សោ ឯវមាហ – ‘ន ហេវ ខោ មេ វេទនា អត្តា, នោបិ អប្បដិសំវេទនោ មេ អត្តា, អត្តា មេ វេទិយតិ, វេទនាធម្មោ ហិ មេ អត្តា’តិ។ សោ ឯវមស្ស វចនីយោ – វេទនា ច ហិ, អាវុសោ, សព្ពេន សព្ពំ សព្ពថា សព្ពំ អបរិសេសា និរុជ្ឈេយ្យុំ។ សព្ពសោ វេទនាយ អសតិ វេទនានិរោធា អបិ នុ ខោ តត្ថ ‘អយមហមស្មី’តិ សិយា”តិ? ‘នោ ហេតំ, ភន្តេ”។ “តស្មាតិហានន្ទ, ឯតេន បេតំ នក្ខមតិ – “ន ហេវ ខោ មេ វេទនា អត្តា, នោបិ អប្បដិសំវេទនោ មេ អត្តា, អត្តា មេ វេទិយតិ, វេទនាធម្មោ ហិ មេ អត្តា’តិ សមនុបស្សិតុំ។

១២៦. “យតោ ខោ, អានន្ទ, ភិក្ខុ នេវ វេទនំ អត្តានំ សមនុបស្សតិ, នោបិ អប្បដិសំវេទនំ អត្តានំ សមនុបស្សតិ, នោបិ ‘អត្តា មេ វេទិយតិ, វេទនាធម្មោ ហិ មេ អត្តា’តិ សមនុបស្សតិ។ សោ ឯវំ ន សមនុបស្សន្តោ ន ច កិញ្ចិ លោកេ ឧបាទិយតិ, អនុបាទិយំ ន បរិតស្សតិ, អបរិតស្សំ [អបរិតស្សនំ (ក.)] បច្ចត្តញ្ញេវ បរិនិព្ពាយតិ, ‘ខីណា ជាតិ, វុសិតំ ព្រហ្មចរិយំ, កតំ ករណីយំ, នាបរំ ឥត្ថត្តាយា’តិ បជានាតិ។ ឯវំ វិមុត្តចិត្តំ ខោ, អានន្ទ, ភិក្ខុំ យោ ឯវំ វទេយ្យ – ‘ហោតិ តថាគតោ បរំ មរណា ឥតិស្ស [ឥតិ សា (អដ្ឋកថាយំ បាឋន្តរំ)] ទិដ្ឋី’តិ, តទកល្លំ។ ‘ន ហោតិ តថាគតោ បរំ មរណា ឥតិស្ស ទិដ្ឋី’តិ, តទកល្លំ។ ‘ហោតិ ច ន ច ហោតិ តថាគតោ បរំ មរណា ឥតិស្ស ទិដ្ឋី’តិ, តទកល្លំ។ ‘នេវ ហោតិ ន ន ហោតិ តថាគតោ បរំ មរណា ឥតិស្ស ទិដ្ឋី’តិ, តទកល្លំ។ តំ កិស្ស ហេតុ? យាវតា, អានន្ទ, អធិវចនំ យាវតា អធិវចនបថោ, យាវតា និរុត្តិ យាវតា និរុត្តិបថោ, យាវតា បញ្ញត្តិ យាវតា បញ្ញត្តិបថោ, យាវតា បញ្ញា យាវតា បញ្ញាវចរំ, យាវតា វដ្ដំ [យាវតា វដ្ដំ វដ្ដតិ (ក. សី.)], យាវតា វដ្ដតិ [យាវតា វដ្ដំ វដ្ដតិ (ក. សី.)], តទភិញ្ញាវិមុត្តោ ភិក្ខុ, តទភិញ្ញាវិមុត្តំ ភិក្ខុំ ‘ន ជានាតិ ន បស្សតិ ឥតិស្ស ទិដ្ឋី’តិ, តទកល្លំ។

សត្ត វិញ្ញាណដ្ឋិតិ

១២៧. “សត្ត ខោ, អានន្ទ [សត្ត ខោ ឥមា អានន្ទ (ក. សី. ស្យា.)], វិញ្ញាណដ្ឋិតិយោ, ទ្វេ អាយតនានិ។ កតមា សត្ត? សន្តានន្ទ, សត្តា នានត្តកាយា នានត្តសញ្ញិនោ, សេយ្យថាបិ មនុស្សា , ឯកច្ចេ ច ទេវា, ឯកច្ចេ ច វិនិបាតិកា។ អយំ បឋមា វិញ្ញាណដ្ឋិតិ។ សន្តានន្ទ, សត្តា នានត្តកាយា ឯកត្តសញ្ញិនោ, សេយ្យថាបិ ទេវា ព្រហ្មកាយិកា បឋមាភិនិព្ពត្តា។ អយំ ទុតិយា វិញ្ញាណដ្ឋិតិ។ សន្តានន្ទ, សត្តា ឯកត្តកាយា នានត្តសញ្ញិនោ, សេយ្យថាបិ ទេវា អាភស្សរា។ អយំ តតិយា វិញ្ញាណដ្ឋិតិ។ សន្តានន្ទ, សត្តា ឯកត្តកាយា ឯកត្តសញ្ញិនោ, សេយ្យថាបិ ទេវា សុភកិណ្ហា។ អយំ ចតុត្ថី វិញ្ញាណដ្ឋិតិ។ សន្តានន្ទ, សត្តា សព្ពសោ រូបសញ្ញានំ សមតិក្កមា បដិឃសញ្ញានំ អត្ថង្គមា នានត្តសញ្ញានំ អមនសិការា ‘អនន្តោ អាកាសោ’តិ អាកាសានញ្ចាយតនូបគា។ អយំ បញ្ចមី វិញ្ញាណដ្ឋិតិ ។ សន្តានន្ទ, សត្តា សព្ពសោ អាកាសានញ្ចាយតនំ សមតិក្កម្ម ‘អនន្តំ វិញ្ញាណ’ន្តិ វិញ្ញាណញ្ចាយតនូបគា។ អយំ ឆដ្ឋី វិញ្ញាណដ្ឋិតិ។ សន្តានន្ទ, សត្តា សព្ពសោ វិញ្ញាណញ្ចាយតនំ សមតិក្កម្ម ‘នត្ថិ កិញ្ចី’តិ អាកិញ្ចញ្ញាយតនូបគា។ អយំ សត្តមី វិញ្ញាណដ្ឋិតិ។ អសញ្ញសត្តាយតនំ នេវសញ្ញានាសញ្ញាយតនមេវ ទុតិយំ។

១២៨. “តត្រានន្ទ, យាយំ បឋមា វិញ្ញាណដ្ឋិតិ នានត្តកាយា នានត្តសញ្ញិនោ, សេយ្យថាបិ មនុស្សា, ឯកច្ចេ ច ទេវា, ឯកច្ចេ ច វិនិបាតិកា។ យោ នុ ខោ, អានន្ទ, តញ្ច បជានាតិ, តស្សា ច សមុទយំ បជានាតិ, តស្សា ច អត្ថង្គមំ បជានាតិ, តស្សា ច អស្សាទំ បជានាតិ, តស្សា ច អាទីនវំ បជានាតិ, តស្សា ច និស្សរណំ បជានាតិ, កល្លំ នុ តេន តទភិនន្ទិតុ”ន្តិ? “នោ ហេតំ, ភន្តេ”…បេ.… “តត្រានន្ទ, យមិទំ អសញ្ញសត្តាយតនំ។ យោ នុ ខោ, អានន្ទ, តញ្ច បជានាតិ, តស្ស ច សមុទយំ បជានាតិ, តស្ស ច អត្ថង្គមំ បជានាតិ, តស្ស ច អស្សាទំ បជានាតិ, តស្ស ច អាទីនវំ បជានាតិ, តស្ស ច និស្សរណំ បជានាតិ, កល្លំ នុ តេន តទភិនន្ទិតុ”ន្តិ? “នោ ហេតំ, ភន្តេ”។ “តត្រានន្ទ, យមិទំ នេវសញ្ញានាសញ្ញាយតនំ។ យោ នុ ខោ, អានន្ទ, តញ្ច បជានាតិ, តស្ស ច សមុទយំ បជានាតិ, តស្ស ច អត្ថង្គមំ បជានាតិ, តស្ស ច អស្សាទំ បជានាតិ, តស្ស ច អាទីនវំ បជានាតិ, តស្ស ច និស្សរណំ បជានាតិ, កល្លំ នុ តេន តទភិនន្ទិតុ”ន្តិ? “នោ ហេតំ, ភន្តេ”។ យតោ ខោ, អានន្ទ, ភិក្ខុ ឥ

មាសញ្ច សត្តន្នំ វិញ្ញាណដ្ឋិតីនំ ឥមេសញ្ច ទ្វិន្នំ អាយតនានំ សមុទយញ្ច អត្ថង្គមញ្ច អស្សាទញ្ច អាទីនវញ្ច និស្សរណញ្ច យថាភូតំ វិទិត្វា អនុបាទា វិមុត្តោ ហោតិ, អយំ វុច្ចតានន្ទ, ភិក្ខុ បញ្ញាវិមុត្តោ។

អដ្ឋ វិមោក្ខា

១២៩. “អដ្ឋ ខោ ឥមេ, អានន្ទ, វិមោក្ខា។ កតមេ អដ្ឋ? រូបី រូបានិ បស្សតិ អយំ បឋមោ វិមោក្ខោ។ អជ្ឈត្តំ អរូបសញ្ញី ពហិទ្ធា រូបានិ បស្សតិ, អយំ ទុតិយោ វិមោក្ខោ។ សុភន្តេវ អធិមុត្តោ ហោតិ, អយំ តតិយោ វិមោក្ខោ។ សព្ពសោ រូបសញ្ញានំ សមតិក្កមា បដិឃសញ្ញានំ អត្ថង្គមា នានត្តសញ្ញានំ អមនសិការា ‘អនន្តោ អាកាសោ’តិ អាកាសានញ្ចាយតនំ ឧបសម្បជ្ជ វិហរតិ, អយំ ចតុត្ថោ វិមោក្ខោ។ សព្ពសោ អាកាសានញ្ចាយតនំ សមតិក្កម្ម ‘អនន្តំ វិញ្ញាណ’ន្តិ វិញ្ញាណញ្ចាយតនំ ឧបសម្បជ្ជ វិហរតិ, អយំ បញ្ចមោ វិមោក្ខោ។ សព្ពសោ វិញ្ញាណញ្ចាយតនំ សមតិក្កម្ម ‘នត្ថិ កិញ្ចី’តិ អាកិញ្ចញ្ញាយតនំ ឧបសម្បជ្ជ វិហរតិ, អយំ ឆដ្ឋោ វិមោក្ខោ។ សព្ពសោ អាកិញ្ចញ្ញាយតនំ សមតិក្កម្ម ‘នេវសញ្ញានាសញ្ញា’យតនំ ឧបសម្បជ្ជ វិហរតិ, អយំ សត្តមោ វិមោក្ខោ។ សព្ពសោ នេវសញ្ញានាសញ្ញាយតនំ សមតិក្កម្ម សញ្ញាវេទយិតនិរោធំ ឧបសម្បជ្ជ វិហរតិ, អយំ អដ្ឋមោ វិមោក្ខោ។ ឥមេ ខោ, អានន្ទ, អដ្ឋ វិមោក្ខា។

១៣០. “យតោ ខោ, អានន្ទ, ភិក្ខុ ឥមេ អដ្ឋ វិមោក្ខេ អនុលោមម្បិ សមាបជ្ជតិ, បដិលោមម្បិ សមាបជ្ជតិ, អនុលោមបដិលោមម្បិ សមាបជ្ជតិ, យត្ថិច្ឆកំ យទិច្ឆកំ យាវតិច្ឆកំ សមាបជ្ជតិបិ វុដ្ឋាតិបិ។ អាសវានញ្ច ខយា អនាសវំ ចេតោវិមុត្តិំ បញ្ញាវិមុត្តិំ ទិដ្ឋេវ ធម្មេ សយំ អភិញ្ញា សច្ឆិកត្វា ឧបសម្បជ្ជ វិហរតិ, អយំ វុច្ចតានន្ទ, ភិក្ខុ ឧភតោភាគវិមុត្តោ។ ឥមាយ ច អានន្ទ ឧភតោភាគវិមុត្តិយា អញ្ញា ឧភតោភាគវិមុត្តិ ឧត្តរិតរា វា បណីតតរា វា នត្ថី”តិ។ ឥទមវោច ភគវា។ អត្តមនោ អាយស្មា អានន្ទោ ភគវតោ ភាសិតំ អភិនន្ទីតិ។

មហានិទានសុត្តំ និដ្ឋិតំ ទុតិយំ។

៣. មហាបរិនិព្ពានសុត្តំ

១៣១. ឯវំ មេ សុតំ – ឯកំ សមយំ ភគវា រាជគហេ វិហរតិ គិជ្ឈកូដេ បព្ពតេ។ តេន ខោ បន សមយេន រាជា មាគធោ អជាតសត្តុ វេទេហិបុត្តោ វជ្ជី អភិយាតុកាមោ ហោតិ។ សោ ឯវមាហ – “អហំ ហិមេ វជ្ជី ឯវំមហិទ្ធិកេ ឯវំមហានុភាវេ ឧច្ឆេច្ឆាមិ [ឧច្ឆេជ្ជាមិ (ស្យា. បី.), ឧច្ឆិជ្ជាមិ (ក.)] វជ្ជី, វិនាសេស្សាមិ វជ្ជី, អនយព្យសនំ អាបាទេស្សាមិ វជ្ជី”តិ [អាបាទេស្សាមិ វជ្ជីតិ (សព្ពត្ថ) អ. និ. ៧.២២ បស្សិតព្ពំ]។

១៣២. អថ ខោ រាជា មាគធោ អជាតសត្តុ វេទេហិបុត្តោ វស្សការំ ព្រាហ្មណំ មគធមហាមត្តំ អាមន្តេសិ – “ឯហិ ត្វំ, ព្រាហ្មណ, យេន ភគវា តេនុបសង្កម; ឧបសង្កមិត្វា មម វចនេន ភគវតោ បាទេ សិរសា វន្ទាហិ, អប្បាពាធំ អប្បាតង្កំ លហុដ្ឋានំ ពលំ ផាសុវិហារំ បុច្ឆ – ‘រាជា, ភន្តេ, មាគធោ អជាតសត្តុ វេទេហិបុត្តោ ភគវតោ បាទេ សិរសា វន្ទតិ, អប្បាពាធំ អប្បាតង្កំ លហុដ្ឋានំ ពលំ ផាសុវិហារំ បុច្ឆតី’តិ។ ឯវញ្ច វទេហិ – ‘រាជា, ភន្តេ, មាគធោ អជាតសត្តុ វេទេហិបុត្តោ វជ្ជី អភិយាតុកាមោ។ សោ ឯវមាហ – “អហំ ហិមេ វជ្ជី ឯវំមហិទ្ធិកេ ឯវំមហានុភាវេ ឧច្ឆេច្ឆាមិ វជ្ជី, វិនាសេស្សាមិ វជ្ជី, អនយព្យសនំ អាបាទេស្សាមី”’តិ។ យថា តេ ភគវា ព្យាករោតិ, តំ សាធុកំ ឧគ្គហេត្វា មម អារោចេយ្យាសិ។ ន ហិ តថាគតា វិតថំ ភណន្តី”តិ។

វស្សការព្រាហ្មណោ

១៣៣. “ឯវំ, ភោ”តិ ខោ វស្សការោ ព្រាហ្មណោ មគធមហាមត្តោ រញ្ញោ មាគធស្ស អជាតសត្តុស្ស វេទេហិបុត្តស្ស បដិស្សុត្វា ភទ្រានិ ភទ្រានិ យានានិ យោជេត្វា ភទ្រំ ភទ្រំ យានំ អភិរុហិត្វា ភទ្រេហិ ភទ្រេហិ យានេហិ រាជគហម្ហា និយ្យាសិ, យេន គិជ្ឈកូដោ បព្ពតោ តេន បាយាសិ។ យាវតិកា យានស្ស ភូមិ, យានេន គន្ត្វា, យានា បច្ចោរោហិត្វា បត្តិកោវ យេន ភគវា តេនុបសង្កមិ; ឧបសង្កមិត្វា ភគវតា សទ្ធិំ សម្មោទិ។ សម្មោទនីយំ កថំ សារណីយំ វីតិសារេត្វា ឯកមន្តំ និសីទិ។ ឯកមន្តំ និសិន្នោ ខោ វស្សការោ ព្រាហ្មណោ មគធមហាមត្តោ ភគវន្តំ ឯតទវោច – “រាជា, ភោ គោតម, មាគធោ អជាតសត្តុ វេទេហិបុត្តោ ភោតោ គោតមស្ស បាទេ សិរសា វន្ទតិ, អប្បាពាធំ អប្បាតង្កំ លហុដ្ឋានំ ពលំ ផាសុវិហារំ បុច្ឆតិ។ រាជា [ឯវញ្ច វទេតិ រាជា (ក.)], ភោ គោតម, មាគធោ អជាតសត្តុ វេទេហិបុត្តោ វជ្ជី អភិយាតុកាមោ។ សោ ឯវមាហ – ‘អហំ ហិមេ វជ្ជី ឯវំមហិទ្ធិកេ ឯវំមហានុភាវេ ឧច្ឆេច្ឆាមិ វជ្ជី, វិនាសេស្សាមិ វជ្ជី, អនយព្យសនំ អាបាទេស្សាមី’”តិ។

រាជអបរិហានិយធម្មា

១៣៤. តេន ខោ បន សមយេន អាយស្មា អានន្ទោ ភគវតោ បិដ្ឋិតោ ឋិតោ ហោតិ ភគវន្តំ ពីជយមានោ [វីជយមានោ (សី.), វីជិយមានោ (ស្យា.)]។ អថ ខោ ភគវា អាយស្មន្តំ អានន្ទំ អាមន្តេសិ – “កិន្តិ តេ, អានន្ទ, សុតំ, ‘វជ្ជី អភិណ្ហំ សន្និបាតា សន្និបាតពហុលា’តិ? “សុតំ មេតំ, ភន្តេ – ‘វជ្ជី អភិណ្ហំ សន្និបាតា សន្និបាតពហុលា’”តិ។ “យាវកីវញ្ច, អានន្ទ, វជ្ជី អភិណ្ហំ សន្និបាតា សន្និបាតពហុលា ភវិស្សន្តិ, វុទ្ធិយេវ, អានន្ទ, វជ្ជីនំ បាដិកង្ខា, នោ បរិហានិ។

“កិន្តិ តេ, អានន្ទ, សុតំ , ‘វជ្ជី សមគ្គា សន្និបតន្តិ, សមគ្គា វុដ្ឋហន្តិ, សមគ្គា វជ្ជិករណីយានិ ករោន្តី’តិ? “សុតំ មេតំ, ភន្តេ – ‘វជ្ជី សមគ្គា សន្និបតន្តិ, សមគ្គា វុដ្ឋហន្តិ, សមគ្គា វជ្ជិករណីយានិ ករោន្តី’”តិ។ “យាវកីវញ្ច, អានន្ទ, វជ្ជី សមគ្គា សន្និបតិស្សន្តិ, សមគ្គា វុដ្ឋហិស្សន្តិ, សមគ្គា វជ្ជិករណីយានិ ករិស្សន្តិ, វុទ្ធិយេវ, អានន្ទ, វជ្ជីនំ បាដិកង្ខា, នោ បរិហានិ។

“កិន្តិ តេ, អានន្ទ, សុតំ, ‘វជ្ជី អបញ្ញត្តំ ន បញ្ញបេន្តិ, បញ្ញត្តំ ន សមុច្ឆិន្ទន្តិ, យថាបញ្ញត្តេ បោរាណេ វជ្ជិធម្មេ សមាទាយ វត្តន្តី’”តិ? “សុតំ មេតំ, ភន្តេ – ‘វជ្ជី អបញ្ញត្តំ ន បញ្ញបេន្តិ, បញ្ញត្តំ ន សមុច្ឆិន្ទន្តិ, យថា បញ្ញត្តេ បោរាណេ វជ្ជិធម្មេ សមាទាយ វត្តន្តី’”តិ។ “យាវកីវញ្ច, អានន្ទ, “វជ្ជី អបញ្ញត្តំ ន បញ្ញបេស្សន្តិ, បញ្ញត្តំ ន សមុច្ឆិន្ទិស្សន្តិ, យថាបញ្ញត្តេ បោរាណេ វជ្ជិធម្មេ សមាទាយ វត្តិស្សន្តិ, វុទ្ធិយេវ, អានន្ទ, វជ្ជីនំ បាដិកង្ខា, នោ បរិហានិ។

“កិន្តិ តេ, អានន្ទ, សុតំ, ‘វជ្ជី យេ តេ វជ្ជីនំ វជ្ជិមហល្លកា, តេ សក្ករោន្តិ គរុំ ករោន្តិ [គរុករោន្តិ (សី. ស្យា. បី.)] មានេន្តិ បូជេន្តិ, តេសញ្ច សោតព្ពំ មញ្ញន្តី’”តិ? “សុតំ មេតំ, ភន្តេ – ‘វជ្ជី យេ តេ វជ្ជីនំ វជ្ជិមហល្លកា, តេ សក្ករោន្តិ គរុំ ករោន្តិ មានេន្តិ បូជេន្តិ, តេសញ្ច សោតព្ពំ មញ្ញន្តី’”តិ។ “យាវកីវញ្ច, អានន្ទ, វជ្ជី យេ តេ វជ្ជីនំ

វជ្ជិមហល្លកា, តេ សក្ករិស្សន្តិ គរុំ ករិស្សន្តិ មានេស្សន្តិ បូជេស្សន្តិ, តេសញ្ច សោតព្ពំ មញ្ញិស្សន្តិ, វុទ្ធិយេវ, អានន្ទ, វជ្ជីនំ បាដិកង្ខា, នោ បរិហានិ។

“កិន្តិ តេ, អានន្ទ, សុតំ, ‘វជ្ជី យា តា កុលិត្ថិយោ កុលកុមារិយោ, តា ន ឱក្កស្ស បសយ្ហ វាសេន្តី’”តិ? “សុតំ មេតំ, ភន្តេ – ‘វជ្ជី យា តា កុលិត្ថិយោ កុលកុមារិយោ តា ន ឱក្កស្ស បសយ្ហ វាសេន្តី’”តិ។ “យាវកីវញ្ច, អានន្ទ, វជ្ជី យា តា កុលិត្ថិយោ កុលកុមារិយោ, តា ន ឱក្កស្ស បសយ្ហ វាសេស្សន្តិ, វុទ្ធិយេវ, អានន្ទ, វជ្ជីនំ បាដិកង្ខា, នោ បរិហានិ។

“កិន្តិ តេ, អានន្ទ, សុតំ, ‘វជ្ជី យានិ តានិ

វជ្ជីនំ វជ្ជិចេតិយានិ អព្ភន្តរានិ ចេវ ពាហិរានិ ច, តានិ សក្ករោន្តិ គរុំ ករោន្តិ មានេន្តិ បូជេន្តិ, តេសញ្ច ទិន្នបុព្ពំ កតបុព្ពំ ធម្មិកំ ពលិំ នោ បរិហាបេន្តី’”តិ? “សុតំ មេតំ, ភន្តេ – ‘វជ្ជី យានិ តានិ វជ្ជីនំ វជ្ជិចេតិយានិ អព្ភន្តរានិ ចេវ ពាហិរានិ ច, តានិ សក្ករោន្តិ គរុំ ករោន្តិ មានេន្តិ បូជេន្តិ តេសញ្ច ទិន្នបុព្ពំ កតបុព្ពំ ធម្មិកំ ពលិំ នោ បរិហាបេន្តី’”តិ។ “យាវកីវញ្ច, អានន្ទ, វជ្ជី យានិ តានិ វជ្ជីនំ វជ្ជិចេតិយានិ អព្ភន្តរានិ ចេវ ពាហិរានិ ច, តានិ សក្ករិស្សន្តិ គរុំ ករិស្សន្តិ មានេស្សន្តិ បូជេស្សន្តិ, តេសញ្ច ទិន្នបុព្ពំ កតបុព្ពំ ធម្មិកំ ពលិំ នោ បរិហាបេស្សន្តិ, វុទ្ធិយេវ, អានន្ទ, វជ្ជីនំ បាដិកង្ខា, នោ បរិហានិ។

“កិន្តិ តេ, អានន្ទ, សុតំ, ‘វជ្ជីនំ អរហន្តេសុ ធម្មិកា រក្ខាវរណគុត្តិ សុសំវិហិតា, កិន្តិ អនាគតា ច អរហន្តោ វិជិតំ អាគច្ឆេយ្យុំ, អាគតា ច អរហន្តោ វិជិតេ ផាសុ វិហរេយ្យុ’”ន្តិ? “សុតំ មេតំ, ភន្តេ ‘វជ្ជីនំ អរហន្តេសុ ធម្មិកា រក្ខាវរណគុត្តិ សុសំវិហិតា កិន្តិ អនាគតា ច អរហន្តោ វិជិតំ អាគច្ឆេយ្យុំ, អាគតា ច អរហន្តោ វិជិតេ ផាសុ វិហរេយ្យុ’”ន្តិ។ “យាវកីវញ្ច, អានន្ទ, វជ្ជីនំ អរហន្តេសុ ធម្មិកា រក្ខាវរណគុត្តិ សុសំវិហិតា ភវិស្សតិ, កិន្តិ អនាគតា ច អរហន្តោ វិជិតំ អាគច្ឆេយ្យុំ, អាគតា ច អរហន្តោ វិជិតេ ផាសុ វិហរេយ្យុន្តិ។ វុទ្ធិយេវ, អានន្ទ, វជ្ជីនំ បាដិកង្ខា, នោ បរិហានី”តិ។

១៣៥. អថ ខោ ភគវា វស្សការំ ព្រាហ្មណំ មគធមហាមត្តំ អាមន្តេសិ – “ឯកមិទាហំ, ព្រាហ្មណ, សមយំ វេសាលិយំ វិហរាមិ សារន្ទទេ [សានន្ទរេ (ក.)] ចេតិយេ។ តត្រាហំ វជ្ជីនំ ឥមេ សត្ត អបរិហានិយេ ធម្មេ ទេសេសិំ។ យាវកីវញ្ច, ព្រាហ្មណ, ឥមេ សត្ត អបរិហានិយា ធម្មា វជ្ជីសុ ឋស្សន្តិ, ឥមេសុ ច សត្តសុ អបរិហានិយេសុ ធម្មេសុ វជ្ជី សន្ទិស្សិស្សន្តិ, វុទ្ធិយេវ, ព្រាហ្មណ, វជ្ជីនំ បាដិកង្ខា, នោ បរិហានី”តិ។

ឯវំ វុត្តេ, វស្សការោ ព្រាហ្មណោ មគធមហាមត្តោ ភគវន្តំ ឯតទវោច – “ឯកមេកេនបិ, ភោ គោតម, អបរិហានិយេន ធម្មេន សមន្នាគតានំ វជ្ជីនំ វុទ្ធិយេវ បាដិកង្ខា, នោ បរិហានិ ។ កោ បន វាទោ សត្តហិ អបរិហានិយេហិ ធម្មេហិ។ អករណីយាវ [អករណីយា ច (ស្យា. ក.)], ភោ គោតម, វជ្ជី [វជ្ជីនំ (ក.)] រញ្ញា មាគធេន អជាតសត្តុនា វេទេហិបុត្តេន យទិទំ យុទ្ធស្ស, អញ្ញត្រ ឧបលាបនាយ អញ្ញត្រ មិថុភេទា។ ហន្ទ ច ទានិ មយំ, ភោ គោតម, គច្ឆាម, ពហុកិច្ចា មយំ ពហុករណីយា”តិ។ “យស្សទានិ ត្វំ, ព្រាហ្មណ, កាលំ មញ្ញសី”តិ។ អថ ខោ វស្សការោ ព្រាហ្មណោ មគធមហាមត្តោ ភគវតោ ភាសិតំ អភិនន្ទិត្វា អនុមោទិត្វា ឧដ្ឋាយាសនា បក្កាមិ។

ភិក្ខុអបរិហានិយធម្មា

១៣៦. អថ ខោ ភគវា អចិរបក្កន្តេ វស្សការេ ព្រាហ្មណេ មគធមហាមត្តេ អាយស្មន្តំ អានន្ទំ អាមន្តេសិ – “គច្ឆ ត្វំ, អានន្ទ, យាវតិកា ភិក្ខូ រាជគហំ ឧបនិស្សាយ វិហរន្តិ, តេ សព្ពេ ឧបដ្ឋានសាលាយំ សន្និបាតេហី”តិ។ “ឯវំ, ភន្តេ”តិ ខោ អាយស្មា អានន្ទោ ភគវតោ បដិស្សុត្វា យាវតិកា ភិក្ខូ រាជគហំ ឧបនិស្សាយ វិហរន្តិ, តេ សព្ពេ ឧបដ្ឋានសាលាយំ សន្និបាតេត្វា យេន ភគវា តេនុបសង្កមិ; ឧបសង្កមិត្វា ភគវន្តំ អភិវាទេត្វា ឯកមន្តំ អដ្ឋាសិ។ ឯកមន្តំ ឋិតោ ខោ អាយស្មា អានន្ទោ ភគវន្តំ ឯតទវោច – “សន្និបតិតោ, ភន្តេ, ភិក្ខុសង្ឃោ, យស្សទានិ, ភន្តេ, ភគវា កាលំ មញ្ញតី”តិ។

អថ ខោ ភគវា ឧដ្ឋាយាសនា យេន ឧបដ្ឋានសាលា តេនុបសង្កមិ; ឧបសង្កមិត្វា បញ្ញត្តេ អាសនេ និសីទិ។ និសជ្ជ ខោ ភគវា ភិក្ខូ អាមន្តេសិ – “សត្ត វោ, ភិក្ខវេ, អបរិហានិយេ ធម្មេ ទេសេស្សាមិ, តំ សុណាថ, សាធុកំ មនសិករោថ, ភាសិស្សាមី”តិ។ “ឯវំ, ភន្តេ”តិ ខោ តេ ភិក្ខូ ភគវតោ បច្ចស្សោសុំ។ ភគវា ឯតទវោច –

“យាវកីវញ្ច , ភិក្ខវេ, ភិក្ខូ អភិណ្ហំ សន្និបាតា សន្និបាតពហុលា ភវិស្សន្តិ, វុទ្ធិយេវ, ភិក្ខវេ, ភិក្ខូនំ បាដិកង្ខា, នោ បរិហានិ។

“យាវកីវញ្ច, ភិក្ខវេ, ភិក្ខូ សមគ្គា សន្និបតិស្សន្តិ, សមគ្គា វុដ្ឋហិស្សន្តិ, សមគ្គា សង្ឃករណីយានិ ករិស្សន្តិ , វុទ្ធិយេវ, ភិក្ខវេ, ភិក្ខូនំ បាដិកង្ខា, នោ បរិហានិ។

“យាវកីវញ្ច, ភិក្ខវេ, ភិក្ខូ អបញ្ញត្តំ ន បញ្ញបេស្សន្តិ, បញ្ញត្តំ ន សមុច្ឆិន្ទិស្សន្តិ, យថាបញ្ញត្តេសុ សិក្ខាបទេសុ សមាទាយ វត្តិស្សន្តិ, វុទ្ធិយេវ, ភិក្ខវេ, ភិក្ខូនំ បាដិកង្ខា, នោ បរិហានិ។

“យាវកីវញ្ច, ភិក្ខវេ, ភិក្ខូ យេ តេ ភិក្ខូ ថេរា រត្តញ្ញូ ចិរបព្ពជិតា សង្ឃបិតរោ សង្ឃបរិណាយកា, តេ សក្ករិស្សន្តិ គរុំ ករិស្សន្តិ មានេស្សន្តិ បូជេស្សន្តិ, តេសញ្ច សោតព្ពំ មញ្ញិស្សន្តិ, វុទ្ធិយេវ, ភិក្ខវេ, ភិក្ខូនំ បាដិកង្ខា, នោ បរិហានិ។

“យាវកីវញ្ច, ភិក្ខវេ, ភិក្ខូ ឧប្បន្នាយ តណ្ហាយ បោនោព្ភវិកាយ ន វសំ គច្ឆិស្សន្តិ, វុទ្ធិយេវ, ភិក្ខវេ, ភិក្ខូនំ បាដិកង្ខា, នោ បរិហានិ។

“យាវកីវញ្ច, ភិក្ខវេ, ភិក្ខូ អារញ្ញកេសុ សេនាសនេសុ សាបេក្ខា ភវិស្សន្តិ, វុទ្ធិយេវ, ភិក្ខវេ, ភិក្ខូនំ បាដិកង្ខា, នោ បរិហានិ។

“យាវកីវញ្ច, ភិក្ខវេ, ភិក្ខូ បច្ចត្តញ្ញេវ សតឹ ឧបដ្ឋបេស្សន្តិ – ‘កិន្តិ អនាគតា ច បេសលា សព្រហ្មចារី អាគច្ឆេយ្យុំ, អាគតា ច បេសលា សព្រហ្មចារី ផាសុ [ផាសុំ (សី. ស្យា. បី.)] វិហរេយ្យុ’ន្តិ។ វុទ្ធិយេវ, ភិក្ខវេ, ភិក្ខូនំ បាដិកង្ខា, នោ បរិហានិ។

“យាវកីវញ្ច, ភិក្ខវេ, ឥមេ សត្ត អបរិហានិយា ធម្មា ភិក្ខូសុ ឋស្សន្តិ, ឥមេសុ ច សត្តសុ អបរិហានិយេសុ ធម្មេសុ ភិក្ខូ សន្ទិស្សិស្សន្តិ, វុទ្ធិយេវ, ភិក្ខវេ, ភិក្ខូនំ បាដិកង្ខា, នោ បរិហានិ។

១៣៧. “អបរេបិ វោ, ភិក្ខវេ, សត្ត អបរិហានិយេ ធម្មេ ទេសេស្សាមិ, តំ សុណាថ, សាធុកំ មនសិករោថ, ភាសិស្សាមី”តិ។ “ឯវំ, ភន្តេ”តិ ខោ តេ ភិក្ខូ ភគវតោ បច្ចស្សោសុំ។ ភគវា ឯតទវោច –

“យាវកីវញ្ច, ភិក្ខវេ, ភិក្ខូ ន កម្មារាមា ភវិស្សន្តិ ន កម្មរតា ន កម្មារាមតមនុយុត្តា, វុទ្ធិយេវ, ភិក្ខវេ, ភិក្ខូនំ បាដិកង្ខា, នោ បរិហានិ។

“យាវកីវញ្ច, ភិក្ខវេ, ភិក្ខូ ន ភស្សារាមា ភវិស្សន្តិ ន ភស្សរតា ន ភស្សារាមតមនុយុត្តា, វុទ្ធិយេវ, ភិក្ខវេ, ភិក្ខូនំ បាដិកង្ខា, នោ បរិហានិ។

“យាវកីវញ្ច, ភិក្ខវេ, ភិក្ខូ ន និទ្ទារាមា ភវិស្សន្តិ ន និទ្ទារតា ន និទ្ទារាមតមនុយុត្តា, វុទ្ធិយេវ, ភិក្ខវេ, ភិក្ខូនំ បាដិកង្ខា, នោ បរិហានិ។

“យាវកីវញ្ច, ភិក្ខវេ, ភិក្ខូ ន សង្គណិការាមា ភវិស្សន្តិ ន សង្គណិករតា ន សង្គណិការាមតមនុយុត្តា, វុទ្ធិយេវ, ភិក្ខវេ, ភិក្ខូនំ បាដិកង្ខា, នោ បរិហានិ។

“យាវកីវញ្ច, ភិក្ខវេ, ភិក្ខូ ន បាបិច្ឆា ភវិស្សន្តិ ន បាបិកានំ ឥច្ឆានំ វសំ គតា, វុទ្ធិយេវ, ភិក្ខវេ, ភិក្ខូនំ បាដិកង្ខា, នោ បរិហានិ។

“យាវកីវញ្ច, ភិក្ខវេ, ភិក្ខូ ន បាបមិត្តា ភវិស្សន្តិ ន បាបសហាយា ន បាបសម្បវង្កា, វុទ្ធិយេវ, ភិក្ខវេ, ភិក្ខូនំ បាដិកង្ខា, នោ បរិហានិ។

“យាវកីវញ្ច, ភិក្ខវេ, ភិក្ខូ ន ឱរមត្តកេន វិសេសាធិគមេន អន្តរាវោសានំ អាបជ្ជិស្សន្តិ, វុទ្ធិយេវ, ភិក្ខវេ, ភិក្ខូនំ បាដិកង្ខា, នោ បរិហានិ។

“យាវកីវញ្ច, ភិក្ខវេ, ឥមេ សត្ត អបរិហានិយា ធម្មា ភិក្ខូសុ ឋស្សន្តិ, ឥមេសុ ច សត្តសុ អបរិហានិយេសុ ធម្មេសុ ភិក្ខូ សន្ទិស្សិស្សន្តិ, វុទ្ធិយេវ, ភិក្ខវេ, ភិក្ខូនំ បាដិកង្ខា, នោ បរិហានិ។

១៣៨. “អបរេបិ វោ, ភិក្ខវេ, សត្ត អបរិហានិយេ ធម្មេ ទេសេស្សាមិ...បេ.... “យាវកីវញ្ច, ភិក្ខវេ, ភិក្ខូ សទ្ធា ភវិស្សន្តិ...បេ.... ហិរិមនា ភវិស្សន្តិ... ឱត្តប្បី ភវិស្សន្តិ... ពហុស្សុតា ភវិស្សន្តិ... អារទ្ធវីរិយា ភវិស្សន្តិ... ឧបដ្ឋិតស្សតី ភវិស្សន្តិ... បញ្ញវន្តោ ភវិស្សន្តិ, វុទ្ធិយេវ, ភិក្ខវេ, ភិក្ខូនំ បាដិកង្ខា, នោ បរិហានិ។ យាវកីវញ្ច, ភិក្ខវេ, ឥមេ សត្ត អបរិហានិយា ធម្មា ភិក្ខូសុ ឋស្សន្តិ, ឥមេសុ ច សត្តសុ អបរិហានិយេសុ ធម្មេសុ ភិក្ខូ សន្ទិស្សិស្សន្តិ, វុទ្ធិយេវ, ភិក្ខវេ, ភិក្ខូនំ បាដិកង្ខា, នោ បរិហានិ។

១៣៩. “អបរេបិ វោ, ភិក្ខវេ, សត្ត អបរិហានិយេ ធម្មេ ទេសេស្សាមិ, តំ សុណាថ, សាធុកំ មនសិករោថ, ភាសិស្សាមី”តិ។ “ឯវំ, ភន្តេ”តិ ខោ តេ ភិក្ខូ ភគវតោ បច្ចស្សោសុំ។ ភគវា ឯតទវោច –

“យាវកីវញ្ច, ភិក្ខវេ, ភិក្ខូ សតិសម្ពោជ្ឈង្គំ ភាវេស្សន្តិ...បេ.... ធម្មវិចយសម្ពោជ្ឈង្គំ ភាវេស្សន្តិ... វីរិយសម្ពោជ្ឈង្គំ ភាវេស្សន្តិ... បីតិសម្ពោជ្ឈង្គំ ភាវេស្សន្តិ... បស្សទ្ធិសម្ពោជ្ឈង្គំ ភាវេស្សន្តិ... សមាធិសម្ពោជ្ឈង្គំ ភាវេស្សន្តិ... ឧបេក្ខាសម្ពោជ្ឈង្គំ ភាវេស្សន្តិ, វុទ្ធិយេវ , ភិក្ខវេ, ភិក្ខូនំ បាដិកង្ខា, នោ បរិហានិ។

“យាវកីវញ្ច, ភិក្ខវេ, ឥមេ សត្ត អបរិហានិយា ធម្មា ភិក្ខូសុ ឋស្សន្តិ, ឥមេសុ ច សត្តសុ អបរិហានិយេសុ ធម្មេសុ ភិក្ខូ សន្ទិស្សិស្សន្តិ, វុទ្ធិយេវ, ភិក្ខវេ, ភិក្ខូនំ បាដិកង្ខា នោ បរិហានិ។

១៤០. “អបរេបិ វោ, ភិក្ខវេ, សត្ត អបរិហានិយេ ធម្មេ ទេសេស្សាមិ, តំ សុណាថ, សាធុកំ មនសិករោថ, ភាសិស្សាមី”តិ។ “ឯវំ, ភន្តេ”តិ ខោ តេ ភិក្ខូ ភគវតោ បច្ចស្សោសុំ។ ភគវា ឯតទវោច –

“យាវកីវញ្ច, ភិក្ខវេ, ភិក្ខូ អនិច្ចសញ្ញំ ភាវេស្សន្តិ...បេ.... អនត្តសញ្ញំ ភាវេស្សន្តិ... អសុភសញ្ញំ ភាវេស្សន្តិ... អាទីនវសញ្ញំ ភាវេស្សន្តិ... បហានសញ្ញំ ភាវេស្សន្តិ... វិរាគសញ្ញំ ភាវេស្សន្តិ... និរោធសញ្ញំ ភាវេស្សន្តិ, វុទ្ធិយេវ, ភិក្ខវេ, ភិក្ខូនំ បាដិកង្ខា, នោ បរិហានិ។

“យាវកីវញ្ច , ភិក្ខវេ, ឥមេ សត្ត អបរិហានិយា ធម្មា ភិក្ខូសុ ឋស្សន្តិ, ឥមេសុ ច សត្តសុ អបរិហានិយេសុ ធម្មេសុ ភិក្ខូ សន្ទិស្សិស្សន្តិ, វុទ្ធិយេវ, ភិក្ខវេ, ភិក្ខូនំ បាដិកង្ខា, នោ បរិហានិ។

១៤១. “ឆ, វោ ភិក្ខវេ, អបរិហានិយេ ធម្មេ ទេសេស្សាមិ, តំ សុណាថ, សាធុកំ មនសិករោថ, ភាសិស្សាមី”តិ។ “ឯវំ, ភន្តេ”តិ ខោ តេ ភិក្ខូ ភគវតោ បច្ចស្សោសុំ។ ភគវា ឯតទវោច –

“យាវកីវញ្ច , ភិក្ខវេ, ភិក្ខូ មេត្តំ កាយកម្មំ បច្ចុបដ្ឋាបេស្សន្តិ សព្រហ្មចារីសុ អាវិ ចេវ រហោ ច, វុទ្ធិយេវ, ភិក្ខវេ, ភិក្ខូនំ បាដិកង្ខា, នោ បរិហានិ។

“យាវកីវញ្ច, ភិក្ខវេ, ភិក្ខូ មេត្តំ វចីកម្មំ បច្ចុបដ្ឋាបេស្សន្តិ ...បេ.... មេត្តំ មនោកម្មំ បច្ចុបដ្ឋាបេស្សន្តិ សព្រហ្មចារីសុ អាវិ ចេវ រហោ ច, វុទ្ធិយេវ, ភិក្ខវេ, ភិក្ខូនំ បាដិកង្ខា, នោ បរិហានិ។

“យាវកីវញ្ច, ភិក្ខវេ, ភិក្ខូ, យេ តេ លាភា ធម្មិកា ធម្មលទ្ធា អន្តមសោ បត្តបរិយាបន្នមត្តម្បិ តថារូបេហិ លាភេហិ អប្បដិវិភត្តភោគី ភវិស្សន្តិ សីលវន្តេហិ សព្រហ្មចារីហិ សាធារណភោគី, វុទ្ធិយេវ, ភិក្ខវេ, ភិក្ខូនំ បាដិកង្ខា, នោ បរិហានិ។

“យាវកីវញ្ច, ភិក្ខវេ, ភិក្ខូ យានិ តានិ សីលានិ អខណ្ឌានិ អច្ឆិទ្ទានិ អសពលានិ អកម្មាសានិ ភុជិស្សានិ វិញ្ញូបសត្ថានិ [វិញ្ញុប្បសត្ថានិ (សី.)] អបរាមដ្ឋានិ សមាធិសំវត្តនិកានិ តថារូបេសុ សីលេសុ សីលសាមញ្ញគតា វិហរិស្សន្តិ សព្រហ្មចារីហិ អាវិ ចេវ រហោ ច, វុទ្ធិយេវ, ភិក្ខវេ, ភិក្ខូនំ បាដិកង្ខា, នោ បរិហានិ។

“យាវកីវញ្ច, ភិក្ខវេ, ភិក្ខូ យាយំ ទិដ្ឋិ អរិយា និយ្យានិកា, និយ្យាតិ តក្ករស្ស សម្មា ទុក្ខក្ខយាយ, តថារូបាយ ទិដ្ឋិយា ទិដ្ឋិសាមញ្ញគតា វិហរិស្សន្តិ សព្រហ្មចារីហិ អាវិ ចេវ រហោ ច, វុទ្ធិយេវ, ភិក្ខវេ, ភិក្ខូនំ បាដិកង្ខា, នោ បរិហានិ។

“យាវកីវញ្ច, ភិក្ខវេ, ឥមេ ឆ អបរិហានិយា ធម្មា ភិក្ខូសុ ឋស្សន្តិ, ឥមេសុ ច ឆសុ អបរិហានិយេសុ ធម្មេសុ ភិក្ខូ សន្ទិស្សិស្សន្តិ, វុទ្ធិយេវ, ភិក្ខវេ, ភិក្ខូនំ បាដិកង្ខា, នោ បរិហានី”តិ។

១៤២. តត្រ សុទំ ភគវា រាជគហេ វិហរន្តោ គិជ្ឈកូដេ បព្ពតេ ឯតទេវ ពហុលំ ភិក្ខូនំ ធម្មិំ កថំ ករោតិ – “ឥតិ សីលំ, ឥតិ សមាធិ, ឥតិ បញ្ញា។ សីលបរិភាវិតោ សមាធិ មហប្ផលោ ហោតិ មហានិសំសោ។ សមាធិបរិភាវិតា បញ្ញា មហប្ផលា ហោតិ មហានិសំសា។ បញ្ញាបរិភាវិតំ ចិត្តំ សម្មទេវ អាសវេហិ វិមុច្ចតិ, សេយ្យថិទំ – កាមាសវា, ភវាសវា, អវិជ្ជាសវា”តិ។

១៤៣. អថ ខោ ភគវា រាជគហេ យថាភិរន្តំ វិហរិត្វា អាយស្មន្តំ អានន្ទំ អាមន្តេសិ – “អាយាមានន្ទ, យេន អម្ពលដ្ឋិកា តេនុបសង្កមិស្សាមា”តិ។ “ឯវំ, ភន្តេ”តិ ខោ អាយស្មា អានន្ទោ ភគវតោ បច្ចស្សោសិ។ អថ ខោ ភគវា មហតា ភិក្ខុសង្ឃេន សទ្ធិំ យេន អម្ពលដ្ឋិកា តទវសរិ។ តត្រ សុទំ ភគវា អម្ពលដ្ឋិកាយំ វិហរតិ រាជាគារកេ។ តត្រាបិ សុទំ ភគវា អម្ពលដ្ឋិកាយំ វិហរន្តោ រាជាគារកេ ឯតទេវ ពហុលំ ភិក្ខូនំ ធម្មិំ កថំ ករោតិ – “ឥតិ សីលំ ឥតិ សមាធិ ឥតិ បញ្ញា។ សីលបរិភាវិតោ សមាធិ មហប្ផលោ ហោតិ មហានិសំសោ។ សមាធិបរិភាវិតា បញ្ញា មហប្ផលា ហោតិ មហានិសំសា។ បញ្ញាបរិភាវិតំ ចិត្តំ សម្មទេវ អាសវេហិ វិមុច្ចតិ, សេយ្យថិទំ – កាមាសវា, ភវាសវា, អវិជ្ជាសវា”តិ។

១៤៤. អថ ខោ ភគវា អម្ពលដ្ឋិកាយំ យថាភិរន្តំ វិហរិត្វា អាយស្មន្តំ អានន្ទំ អាមន្តេសិ – “អាយាមានន្ទ, យេន នាឡន្ទា តេនុបសង្កមិស្សាមា”តិ។ “ឯវំ, ភន្តេ”តិ ខោ អាយស្មា អានន្ទោ ភគវតោ បច្ចស្សោសិ។ អថ ខោ ភគវា មហតា ភិក្ខុសង្ឃេន សទ្ធិំ យេន នាឡន្ទា តទវសរិ, តត្រ សុទំ ភគវា នាឡន្ទាយំ វិហរតិ បាវារិកម្ពវនេ ។

សារិបុត្តសីហនាទោ

១៤៥. អថ ខោ អាយស្មា សារិបុត្តោ យេន ភគវា តេនុបសង្កមិ; ឧបសង្កមិត្វា ភគវន្តំ អភិវាទេត្វា ឯកមន្តំ និសីទិ។ ឯកមន្តំ និសិន្នោ ខោ អាយស្មា សារិបុត្តោ ភគវន្តំ ឯតទវោច – “ឯវំ បសន្នោ អហំ, ភន្តេ, ភគវតិ; ន ចាហុ ន ច ភវិស្សតិ ន ចេតរហិ វិជ្ជតិ អញ្ញោ សមណោ វា ព្រាហ្មណោ វា ភគវតា ភិយ្យោភិញ្ញតរោ យទិទំ សម្ពោធិយ”ន្តិ។ “ឧឡារា ខោ តេ អយំ, សារិបុត្ត, អាសភី វាចា [អាសភិវាចា (ស្យា.)] ភាសិតា, ឯកំសោ គហិតោ, សីហនាទោ នទិតោ – ‘ឯវំបសន្នោ អហំ, ភន្តេ, ភគវតិ; ន ចាហុ ន ច ភវិស្សតិ ន ចេតរហិ វិជ្ជតិ អញ្ញោ សមណោ វា ព្រាហ្មណោ វា ភគវតា ភិយ្យោភិញ្ញតរោ យទិទំ សម្ពោធិយ’ន្តិ។

“កិំ តេ [កិំ នុ (ស្យា. បី. ក.)], សារិបុត្ត, យេ តេ អហេសុំ អតីតមទ្ធានំ អរហន្តោ សម្មាសម្ពុទ្ធា, សព្ពេ តេ ភគវន្តោ ចេតសា ចេតោ បរិច្ច វិទិតា – ‘ឯវំសីលា តេ ភគវន្តោ អហេសុំ ឥតិបិ, ឯវំធម្មា ឯវំបញ្ញា ឯវំវិហារី ឯវំវិមុត្តា តេ ភគវន្តោ អហេសុំ ឥតិបី’”តិ? “នោ ហេតំ, ភន្តេ”។

“កិំ បន តេ [កិំ បន (ស្យា. បី. ក.)], សារិបុត្ត, យេ តេ ភវិស្សន្តិ អនាគតមទ្ធានំ អរហន្តោ សម្មាសម្ពុទ្ធា, សព្ពេ តេ ភគវន្តោ ចេតសា ចេតោ បរិច្ច វិទិតា – ‘ឯវំសីលា តេ ភគវន្តោ ភវិស្សន្តិ ឥតិបិ, ឯវំធម្មា ឯវំបញ្ញា ឯវំវិហារី ឯវំវិមុត្តា តេ ភគវន្តោ ភវិស្សន្តិ ឥតិបី’”តិ? “នោ ហេតំ, ភន្តេ”។

“កិំ បន តេ, សារិបុត្ត, អហំ ឯតរហិ អរហំ សម្មាសម្ពុទ្ធោ ចេតសា ចេតោ បរិច្ច វិទិតោ – “ឯវំសីលោ ភគវា ឥតិបិ , ឯវំធម្មោ ឯវំបញ្ញោ ឯវំវិហារី ឯវំវិមុត្តោ ភគវា ឥតិបី’”តិ? “នោ ហេតំ, ភន្តេ”។

“ឯត្ថ ច ហិ តេ, សារិបុត្ត, អតីតានាគតបច្ចុប្បន្នេសុ អរហន្តេសុ សម្មាសម្ពុទ្ធេសុ ចេតោបរិយញាណំ [ចេតោបរិញ្ញាយញាណំ (ស្យា.), ចេតសា ចេតោបរិយាយញាណំ (ក.)] នត្ថិ។ អថ កិញ្ចរហិ តេ អយំ, សារិបុត្ត, ឧឡារា អាសភី វាចា ភាសិតា, ឯកំសោ គហិតោ, សីហនាទោ នទិតោ – ‘ឯវំបសន្នោ អហំ, ភន្តេ, ភគវតិ; ន ចាហុ ន ច ភវិស្សតិ ន ចេតរហិ វិជ្ជតិ អញ្ញោ សមណោ វា ព្រាហ្មណោ វា ភគវតា ភិយ្យោភិញ្ញតរោ យទិទំ សម្ពោធិយ’”ន្តិ?

១៤៦. “ន ខោ មេ, ភន្តេ, អតីតានាគតបច្ចុប្បន្នេសុ អរហន្តេសុ សម្មាសម្ពុទ្ធេសុ ចេតោបរិយញាណំ អត្ថិ, អបិ ច មេ ធម្មន្វយោ វិទិតោ។ សេយ្យថាបិ, ភន្តេ, រញ្ញោ បច្ចន្តិមំ នគរំ ទឡ្ហុទ្ធាបំ ទឡ្ហបាការតោរណំ ឯកទ្វារំ, តត្រស្ស ទោវារិកោ បណ្ឌិតោ វិយត្តោ មេធាវី អញ្ញាតានំ និវារេតា ញាតានំ បវេសេតា។ សោ តស្ស នគរស្ស សមន្តា អនុបរិយាយបថំ [អនុចរិយាយបថំ (ស្យា.)] អនុក្កមមានោ ន បស្សេយ្យ បាការសន្ធិំ វា បាការវិវរំ វា,

អន្តមសោ ពិឡារនិក្ខមនមត្តម្បិ។ តស្ស ឯវមស្ស [ន បស្សេយ្យ តស្ស ឯវមស្ស (ស្យា.)] – ‘យេ ខោ កេចិ ឱឡារិកា បាណា ឥមំ នគរំ បវិសន្តិ វា និក្ខមន្តិ វា, សព្ពេ តេ ឥមិនាវ ទ្វារេន បវិសន្តិ វា និក្ខមន្តិ វា’តិ។ ឯវមេវ ខោ មេ, ភន្តេ, ធម្មន្វយោ វិទិតោ – ‘យេ តេ, ភន្តេ, អហេសុំ អតីតមទ្ធានំ អរហន្តោ សម្មាសម្ពុទ្ធា , សព្ពេ តេ ភគវន្តោ បញ្ច នីវរណេ បហាយ ចេតសោ ឧបក្កិលេសេ បញ្ញាយ ទុព្ពលីករណេ ចតូសុ សតិបដ្ឋានេសុ សុបតិដ្ឋិតចិត្តា សត្តពោជ្ឈង្គេ យថាភូតំ ភាវេត្វា អនុត្តរំ សម្មាសម្ពោធឹ អភិសម្ពុជ្ឈឹសុ។ យេបិ តេ, ភន្តេ, ភវិស្សន្តិ អនាគតមទ្ធានំ អរហន្តោ សម្មាសម្ពុទ្ធា , សព្ពេ តេ ភគវន្តោ បញ្ច នីវរណេ បហាយ ចេតសោ ឧបក្កិលេសេ បញ្ញាយ ទុព្ពលីករណេ ចតូសុ សតិបដ្ឋានេសុ សុបតិដ្ឋិតចិត្តា សត្ត ពោជ្ឈង្គេ យថាភូតំ ភាវេត្វា អនុត្តរំ សម្មាសម្ពោធឹ អភិសម្ពុជ្ឈិស្សន្តិ។ ភគវាបិ, ភន្តេ, ឯតរហិ អរហំ សម្មាសម្ពុទ្ធោ បញ្ច នីវរណេ បហាយ ចេតសោ ឧបក្កិលេសេ បញ្ញាយ ទុព្ពលីករណេ ចតូសុ សតិបដ្ឋានេសុ សុបតិដ្ឋិតចិត្តោ សត្ត ពោជ្ឈង្គេ យថាភូតំ ភាវេត្វា អនុត្តរំ សម្មាសម្ពោធឹ អភិសម្ពុទ្ធោ’”តិ។

១៤៧. តត្រាបិ សុទំ ភគវា នាឡន្ទាយំ វិហរន្តោ បាវារិកម្ពវនេ ឯតទេវ ពហុលំ ភិក្ខូនំ ធម្មិំ កថំ ករោតិ – “ឥតិ សីលំ, ឥតិ សមាធិ, ឥតិ បញ្ញា។ សីលបរិភាវិតោ សមាធិ មហប្ផលោ ហោតិ មហានិសំសោ។ សមាធិបរិភាវិតា បញ្ញា មហប្ផលា ហោតិ មហានិសំសា។ បញ្ញាបរិភាវិតំ ចិត្តំ សម្មទេវ អាសវេហិ វិមុច្ចតិ, សេយ្យថិទំ – កាមាសវា, ភវាសវា, អវិជ្ជាសវា”តិ។

ទុស្សីលអាទីនវា

១៤៨. អថ ខោ ភគវា នាឡន្ទាយំ យថាភិរន្តំ វិហរិត្វា អាយស្មន្តំ អានន្ទំ អាមន្តេសិ – “អាយាមានន្ទ, យេន បាដលិគាមោ តេនុបសង្កមិស្សាមា”តិ។ “ឯវំ, ភន្តេ”តិ ខោ អាយស្មា អានន្ទោ ភគវតោ បច្ចស្សោសិ ។ អថ ខោ ភគវា មហតា ភិក្ខុសង្ឃេន សទ្ធិំ យេន បាដលិគាមោ តទវសរិ។ អស្សោសុំ ខោ បាដលិគាមិកា ឧបាសកា – “ភគវា កិរ បាដលិគាមំ អនុប្បត្តោ”តិ។ អថ ខោ បាដលិគាមិកា ឧបាសកា យេន ភគវា តេនុបសង្កមឹសុ; ឧបសង្កមិត្វា ភគវន្តំ អភិវាទេត្វា ឯកមន្តំ និសីទឹសុ។ ឯកមន្តំ និសិន្នា ខោ បាដលិគាមិកា ឧបាសកា ភគវន្តំ ឯតទវោចុំ – “អធិវាសេតុ នោ, ភន្តេ, ភគវា អាវសថាគារ”ន្តិ។ អធិវាសេសិ ភគវា តុណ្ហីភាវេន។ អថ ខោ បាដលិគាមិកា ឧបាសកា ភគវតោ អធិវាសនំ វិទិត្វា ឧដ្ឋាយាសនា ភគវន្តំ អភិវាទេត្វា បទក្ខិណំ កត្វា យេន អាវសថាគារំ តេនុបសង្កមឹសុ; ឧបសង្កមិត្វា សព្ពសន្ថរិ [សព្ពសន្ថរិតំ សត្ថតំ (ស្យា.), សព្ពសន្ថរឹ សន្ថតំ (ក.)] អាវសថាគារំ សន្ថរិត្វា អាសនានិ បញ្ញបេត្វា ឧទកមណិកំ បតិដ្ឋាបេត្វា តេលបទីបំ អារោបេត្វា យេន ភគវា តេនុបសង្កមឹសុ, ឧបសង្កមិត្វា ភគវន្តំ អភិវាទេត្វា ឯកមន្តំ អដ្ឋំសុ។ ឯកមន្តំ ឋិតា ខោ បាដលិគាមិកា ឧបាសកា ភគវន្តំ ឯតទវោចុំ – “សព្ពសន្ថរិសន្ថតំ [សព្ពសន្ថរឹ សន្ថតំ (សី. ស្យា. បី. ក.)], ភន្តេ, អាវសថាគារំ, អាសនានិ បញ្ញត្តានិ, ឧទកមណិកោ បតិដ្ឋាបិតោ, តេលបទីបោ អារោបិតោ; យស្សទានិ, ភន្តេ, ភគវា កាលំ មញ្ញតី”តិ។ អថ ខោ ភគវា សាយន្ហសមយំ [ឥទំ បទំ វិនយមហាវគ្គេ ន ទិស្សតិ]។ និវាសេត្វា បត្តចីវរមាទាយ សទ្ធិំ ភិក្ខុសង្ឃេន យេន អាវសថាគារំ តេនុបសង្កមិ; ឧបសង្កមិត្វា បាទេ បក្ខាលេត្វា អាវសថាគារំ បវិសិត្វា មជ្ឈិមំ ថម្ភំ និស្សាយ បុរត្ថាភិមុខោ [បុរត្ថិមាភិមុខោ (ក.)] និសីទិ។ ភិក្ខុសង្ឃោបិ ខោ បាទេ បក្ខាលេត្វា អាវសថាគារំ បវិសិត្វា បច្ឆិមំ ភិត្តិំ និស្សាយ បុរត្ថាភិមុខោ និសីទិ ភគវន្តមេវ បុរក្ខត្វា។ បាដលិគាមិកាបិ ខោ ឧបាសកា បាទេ បក្ខាលេត្វា អាវសថាគារំ បវិសិត្វា បុរត្ថិមំ ភិត្តិំ និស្សាយ បច្ឆិមាភិមុខា និសីទឹសុ ភគវន្តមេវ បុរក្ខត្វា។

១៤៩. អថ ខោ ភគវា បាដលិគាមិកេ ឧបាសកេ អាមន្តេសិ – “បញ្ចិមេ, គហបតយោ, អាទីនវា ទុស្សីលស្ស សីលវិបត្តិយា។ កតមេ បញ្ច? ឥធ, គហបតយោ, ទុស្សីលោ សីលវិបន្នោ បមាទាធិករណំ មហតិំ ភោគជានិំ និគច្ឆតិ។ អយំ បឋមោ អាទីនវោ ទុស្សីលស្ស សីលវិបត្តិយា។

“បុន ចបរំ, គហបតយោ, ទុស្សីលស្ស សីលវិបន្នស្ស បាបកោ កិត្តិសទ្ទោ អព្ភុគ្គច្ឆតិ។ អយំ ទុតិយោ អាទីនវោ ទុស្សីលស្ស សីលវិបត្តិយា។

“បុន ចបរំ, គហបតយោ, ទុស្សីលោ សីលវិបន្នោ យញ្ញទេវ បរិសំ ឧបសង្កមតិ – យទិ ខត្តិយបរិសំ យទិ ព្រាហ្មណបរិសំ យទិ គហបតិបរិសំ យទិ សមណបរិសំ – អវិសារទោ ឧបសង្កមតិ មង្កុភូតោ។ អយំ តតិយោ អាទីនវោ ទុស្សីលស្ស សីលវិបត្តិយា។

“បុន ចបរំ, គហបតយោ, ទុស្សីលោ សីលវិបន្នោ សម្មូឡ្ហោ កាលង្ករោតិ។ អយំ ចតុត្ថោ អាទីនវោ ទុស្សីលស្ស សីលវិបត្តិយា។

“បុន ចបរំ, គហបតយោ, ទុស្សីលោ សីលវិបន្នោ កាយស្ស ភេទា បរំ មរណា អបាយំ ទុគ្គតឹ វិនិបាតំ និរយំ ឧបបជ្ជតិ។ អយំ បញ្ចមោ អាទីនវោ ទុស្សីលស្ស សីលវិបត្តិយា។ ឥមេ ខោ, គហបតយោ, បញ្ច អាទីនវា ទុស្សីលស្ស សីលវិបត្តិយា។

សីលវន្តអានិសំសា

១៥០. “បញ្ចិមេ , គហបតយោ, អានិសំសា សីលវតោ សីលសម្បទាយ។ កតមេ បញ្ច? ឥធ, គហបតយោ, សីលវា សីលសម្បន្នោ អប្បមាទាធិករណំ មហន្តំ ភោគក្ខន្ធំ អធិគច្ឆតិ។ អយំ បឋមោ អានិសំសោ សីលវតោ សីលសម្បទាយ។

“បុន ចបរំ, គហបតយោ, សីលវតោ សីលសម្បន្នស្ស កល្យាណោ កិត្តិសទ្ទោ អព្ភុគ្គច្ឆតិ។ អយំ ទុតិយោ អានិសំសោ សីលវតោ សីលសម្បទាយ។

“បុន ចបរំ, គហបតយោ, សីលវា សីលសម្បន្នោ យញ្ញទេវ បរិសំ ឧបសង្កមតិ – យទិ ខត្តិយបរិសំ យទិ ព្រាហ្មណបរិសំ យទិ គហបតិបរិសំ យទិ សមណបរិសំ វិសារទោ ឧបសង្កមតិ អមង្កុភូតោ។ អយំ តតិយោ អានិសំសោ សីលវតោ សីលសម្បទាយ។

“បុន ចបរំ, គហបតយោ, សីលវា សីលសម្បន្នោ អសម្មូឡ្ហោ កាលង្ករោតិ។ អយំ ចតុត្ថោ អានិសំសោ សីលវតោ សីលសម្បទាយ។

“បុន ចបរំ, គហបតយោ, សីលវា សីលសម្បន្នោ កាយស្ស ភេទា បរំ មរណា សុគតឹ សគ្គំ លោកំ ឧបបជ្ជតិ។ អយំ បញ្ចមោ អានិសំសោ សីលវតោ សីលសម្បទាយ។ ឥមេ ខោ, គហបតយោ, បញ្ច អានិសំសា សីលវតោ សីលសម្បទាយា”តិ។

១៥១. អថ ខោ ភគវា បាដលិគាមិកេ ឧបាសកេ ពហុទេវ រត្តឹ ធម្មិយា កថាយ សន្ទស្សេត្វា សមាទបេត្វា សមុត្តេជេត្វា សម្បហំសេត្វា ឧយ្យោជេសិ – “អភិក្កន្តា ខោ, គហបតយោ, រត្តិ, យស្សទានិ តុម្ហេ កាលំ មញ្ញថា”តិ។ “ឯវំ, ភន្តេ”តិ ខោ បាដលិគាមិកា ឧបាសកា ភគវតោ បដិស្សុត្វា ឧដ្ឋាយាសនា ភគវន្តំ អភិវាទេត្វា បទក្ខិណំ កត្វា បក្កមឹសុ។ អថ ខោ ភគវា អចិរបក្កន្តេសុ បាដលិគាមិកេសុ ឧបាសកេសុ សុញ្ញាគារំ បាវិសិ។

បាដលិបុត្តនគរមាបនំ

១៥២. តេន ខោ បន សមយេន សុនិធវស្សការា [សុនីធវស្សការា (ស្យា. ក.)] មគធមហាមត្តា បាដលិគាមេ នគរំ មាបេន្តិ វជ្ជីនំ បដិពាហាយ។ តេន សមយេន សម្ពហុលា ទេវតាយោ សហស្សេវ [សហស្សស្សេវ (សី. បី. ក.), សហស្សសេវ (ដីកាយំ បាឋន្តរំ), សហស្សសហស្សេវ (ឧទានដ្ឋកថា)] បាដលិគាមេ វត្ថូនិ បរិគ្គណ្ហន្តិ។ យស្មឹ បទេសេ មហេសក្ខា ទេវតា វត្ថូនិ បរិគ្គណ្ហន្តិ, មហេសក្ខានំ តត្ថ រញ្ញំ រាជមហាមត្តានំ ចិត្តានិ នមន្តិ និវេសនានិ មាបេតុំ។ យស្មឹ បទេសេ មជ្ឈិមា ទេវតា វត្ថូនិ បរិគ្គណ្ហន្តិ, មជ្ឈិមានំ តត្ថ រញ្ញំ រាជមហាមត្តានំ ចិត្តានិ នមន្តិ និវេសនានិ មាបេតុំ។ យស្មឹ បទេសេ នីចា ទេវតា វត្ថូនិ បរិគ្គណ្ហន្តិ, នីចានំ តត្ថ រញ្ញំ រាជមហាមត្តានំ ចិត្តានិ នមន្តិ និវេសនានិ មាបេតុំ។ អទ្ទសា ខោ ភគវា ទិព្ពេន ចក្ខុនា វិសុទ្ធេន អតិក្កន្តមានុសកេន តា ទេវតាយោ សហស្សេវ បាដលិគាមេ វត្ថូនិ បរិគ្គណ្ហន្តិយោ។ អថ ខោ ភគវា រត្តិយា បច្ចូសសមយំ បច្ចុដ្ឋាយ អាយស្មន្តំ អានន្ទំ អាមន្តេសិ – “កេ នុ ខោ [កោ នុ ខោ (សី. ស្យា. បី. ក.)], អានន្ទ, បាដលិគាមេ នគរំ មាបេន្តី”តិ [មាបេតីតិ (សី. ស្យា. បី. ក.)]? “សុនិធវស្សការា, ភន្តេ, មគធមហាមត្តា បាដលិគាមេ នគរំ មាបេន្តិ វជ្ជីនំ បដិពាហាយា”តិ។ “សេយ្យថាបិ, អានន្ទ, ទេវេហិ តាវតិំសេហិ សទ្ធឹ មន្តេត្វា, ឯវមេវ ខោ, អានន្ទ, សុនិធវស្សការា មគធមហាមត្តា បាដលិគាមេ នគរំ មាបេន្តិ វជ្ជីនំ បដិពាហាយ។ ឥធាហំ, អានន្ទ, អទ្ទសំ ទិព្ពេន ចក្ខុនា វិសុទ្ធេន អតិក្កន្តមានុសកេន សម្ពហុលា ទេវតាយោ សហស្សេវ បាដលិគាមេ វត្ថូនិ បរិគ្គណ្ហន្តិយោ។ យស្មឹ , អានន្ទ, បទេសេ មហេសក្ខា ទេវតា វត្ថូនិ បរិគ្គណ្ហន្តិ, មហេសក្ខានំ តត្ថ រញ្ញំ រាជមហាមត្តានំ ចិត្តានិ នមន្តិ និវេសនានិ មាបេតុំ។ យស្មឹ បទេសេ មជ្ឈិមា ទេវតា វត្ថូនិ បរិគ្គណ្ហន្តិ, មជ្ឈិមានំ តត្ថ រញ្ញំ រាជមហាមត្តានំ ចិត្តានិ នមន្តិ និវេសនានិ មាបេតុំ។ យស្មឹ បទេសេ នីចា ទេវតា វត្ថូនិ បរិគ្គណ្ហន្តិ, នីចានំ តត្ថ រញ្ញំ រាជមហាមត្តានំ ចិត្តានិ នមន្តិ និវេសនានិ មាបេតុំ។ យាវតា, អានន្ទ, អរិយំ អាយតនំ យាវតា វណិប្បថោ ឥទំ អគ្គនគរំ ភវិស្សតិ បាដលិបុត្តំ បុដភេទនំ ។ បាដលិបុត្តស្ស ខោ, អានន្ទ, តយោ អន្តរាយា ភវិស្សន្តិ – អគ្គិតោ វា ឧទកតោ វា មិថុភេទា វា”តិ។

១៥៣. អថ ខោ សុនិធវស្សការា មគធមហាមត្តា យេន ភគវា តេនុបសង្កមឹសុ; ឧបសង្កមិត្វា ភគវតា សទ្ធិំ សម្មោទិំសុ, សម្មោទនីយំ កថំ សារណីយំ វីតិសារេត្វា ឯកមន្តំ អដ្ឋំសុ, ឯកមន្តំ ឋិតា ខោ សុនិធវស្សការា មគធមហាមត្តា ភគវន្តំ ឯតទវោចុំ – “អធិវាសេតុ នោ ភវំ គោតមោ អជ្ជតនាយ ភត្តំ សទ្ធិំ ភិក្ខុសង្ឃេនា”តិ។ អធិវាសេសិ ភគវា តុណ្ហីភាវេន។ អថ ខោ សុនិធវស្សការា មគធមហាមត្តា ភគវតោ អធិវាសនំ វិទិត្វា យេន សកោ អាវសថោ តេនុបសង្កមឹសុ; ឧបសង្កមិត្វា សកេ អាវសថេ បណីតំ ខាទនីយំ ភោជនីយំ បដិយាទាបេត្វា ភគវតោ កាលំ អារោចាបេសុំ – “កាលោ, ភោ គោតម, និដ្ឋិតំ ភត្ត”ន្តិ។

អថ ខោ ភគវា បុព្ពណ្ហសមយំ និវាសេត្វា បត្តចីវរមាទាយ សទ្ធិំ ភិក្ខុសង្ឃេន យេន សុនិធវស្សការានំ មគធមហាមត្តានំ អាវសថោ តេនុបសង្កមិ; ឧបសង្កមិត្វា បញ្ញត្តេ អាសនេ និសីទិ។ អថ ខោ សុនិធវស្សការា មគធមហាមត្តា ពុទ្ធប្បមុខំ ភិក្ខុសង្ឃំ បណីតេន ខាទនីយេន ភោជនីយេន សហត្ថា សន្តប្បេសុំ សម្បវារេសុំ។ អថ ខោ សុនិធវស្សការា មគធមហាមត្តា ភគវន្តំ ភុត្តាវឹ ឱនីតបត្តបាណឹ អញ្ញតរំ នីចំ អាសនំ គហេត្វា ឯកមន្តំ និសីទឹសុ។ ឯកមន្តំ និសិន្នេ ខោ សុនិធវស្សការេ មគធមហាមត្តេ ភគវា ឥមាហិ គាថាហិ អនុមោទិ –

“យស្មិំ បទេសេ កប្បេតិ, វាសំ បណ្ឌិតជាតិយោ;
សីលវន្តេត្ថ ភោជេត្វា, សញ្ញតេ ព្រហ្មចារយោ [ព្រហ្មចារិនោ (ស្យា.)]។

“យា តត្ថ ទេវតា អាសុំ, តាសំ ទក្ខិណមាទិសេ;
តា បូជិតា បូជយន្តិ [បូជិតា បូជយន្តិ នំ (ក.)], មានិតា មានយន្តិ នំ។

“តតោ នំ អនុកម្បន្តិ, មាតា បុត្តំវ ឱរសំ;
ទេវតានុកម្បិតោ បោសោ, សទា ភទ្រានិ បស្សតី”តិ។

អថ ខោ ភគវា សុនិធវស្សការេ មគធមហាមត្តេ ឥមាហិ គាថាហិ អនុមោទិត្វា ឧដ្ឋាយាសនា បក្កាមិ។

១៥៤. តេន ខោ បន សមយេន សុនិធវស្សការា មគធមហាមត្តា ភគវន្តំ បិដ្ឋិតោ បិដ្ឋិតោ អនុពទ្ធា ហោន្តិ – “យេនជ្ជ សមណោ គោតមោ ទ្វារេន និក្ខមិស្សតិ, តំ គោតមទ្វារំ នាម ភវិស្សតិ។ យេន តិត្ថេន គង្គំ នទិំ តរិស្សតិ, តំ គោតមតិត្ថំ នាម ភវិស្សតី”តិ។ អថ ខោ ភគវា យេន ទ្វារេន និក្ខមិ , តំ គោតមទ្វារំ នាម អហោសិ។ អថ ខោ ភគវា យេន គង្គា នទី តេនុបសង្កមិ។ តេន ខោ បន សមយេន គង្គា នទី បូរា ហោតិ សមតិត្តិកា កាកបេយ្យា។ អប្បេកច្ចេ មនុស្សា នាវំ បរិយេសន្តិ, អប្បេកច្ចេ ឧឡុម្បំ បរិយេសន្តិ, អប្បេកច្ចេ កុល្លំ ពន្ធន្តិ អបារា [បារា (សី. ស្យា. ក.), ឱរា (វិ. មហាវគ្គ)], បារំ គន្តុកាមា។ អថ ខោ ភគវា – សេយ្យថាបិ នាម ពលវា បុរិសោ សមិញ្ជិតំ វា ពាហំ បសារេយ្យ, បសារិតំ វា ពាហំ សមិញ្ជេយ្យ, ឯវមេវ – គង្គាយ នទិយា ឱរិមតីរេ អន្តរហិតោ បារិមតីរេ បច្ចុដ្ឋាសិ សទ្ធិំ ភិក្ខុសង្ឃេន។ អទ្ទសា ខោ ភគវា តេ មនុស្សេ អប្បេកច្ចេ នាវំ បរិយេសន្តេ អប្បេកច្ចេ ឧឡុម្បំ បរិយេសន្តេ អប្បេកច្ចេ កុល្លំ ពន្ធន្តេ អបារា បារំ គន្តុកាមេ។ អថ ខោ ភគវា ឯតមត្ថំ វិទិត្វា តាយំ វេលាយំ ឥមំ ឧទានំ ឧទានេសិ –

“យេ តរន្តិ អណ្ណវំ សរំ, សេតុំ កត្វាន វិសជ្ជ បល្លលានិ;
កុល្លញ្ហិ ជនោ ពន្ធតិ [កុល្លំ ជនោ ច ពន្ធតិ (ស្យា.), កុល្លំ ហិ ជនោ បពន្ធតិ (សី. បី. ក.)], តិណ្ណា [និតិណ្ណា, ន តិណ្ណា (ក.)] មេធាវិនោ ជនា”តិ។

បឋមភាណវារោ។

អរិយសច្ចកថា

១៥៥. អថ ខោ ភគវា អាយស្មន្តំ អានន្ទំ អាមន្តេសិ – “អាយាមានន្ទ, យេន កោដិគាមោ តេនុបសង្កមិស្សាមា”តិ។ “ឯវំ, ភន្តេ”តិ ខោ អាយស្មា អានន្ទោ ភគវតោ បច្ចស្សោសិ។ អថ ខោ ភគវា មហតា ភិក្ខុសង្ឃេន សទ្ធិំ យេន កោដិគាមោ តទវសរិ។ តត្រ សុទំ ភគវា កោដិគាមេ វិហរតិ។ តត្រ ខោ ភគវា ភិក្ខូ អាមន្តេសិ –

“ចតុន្នំ , ភិក្ខវេ, អរិយសច្ចានំ អននុពោធា អប្បដិវេធា ឯវមិទំ ទីឃមទ្ធានំ សន្ធាវិតំ សំសរិតំ មមញ្ចេវ តុម្ហាកញ្ច។ កតមេសំ ចតុន្នំ? ទុក្ខស្ស, ភិក្ខវេ, អរិយសច្ចស្ស អននុពោធា អប្បដិវេធា ឯវមិទំ ទីឃមទ្ធានំ

សន្ទារិតំ សំសរិតំ មមញ្ចេវ តុម្ហាកញ្ច។ ទុក្ខសមុទយស្ស, ភិក្ខវេ, អរិយសច្ចស្ស អននុពោធា អប្បដិវេធា ឯវមិទំ ទីឃមទ្ធានំ សន្ធាវិតំ សំសរិតំ មមញ្ចេវ តុម្ហាកញ្ច។ ទុក្ខនិរោធស្ស, ភិក្ខវេ, អរិយសច្ចស្ស អននុពោធា អប្បដិវេធា ឯវមិទំ ទីឃមទ្ធានំ សន្ធាវិតំ សំសរិតំ មមញ្ចេវ តុម្ហាកញ្ច។ ទុក្ខនិរោធគាមិនិយា បដិបទាយ, ភិក្ខវេ, អរិយសច្ចស្ស អននុពោធា អប្បដិវេធា ឯវមិទំ ទីឃមទ្ធានំ សន្ធាវិតំ សំសរិតំ មមញ្ចេវ តុម្ហាកញ្ច។ តយិទំ, ភិក្ខវេ, ទុក្ខំ អរិយសច្ចំ អនុពុទ្ធំ បដិវិទ្ធំ, ទុក្ខសមុទយំ [ទុក្ខសមុទយោ (ស្យា.)] អរិយសច្ចំ អនុពុទ្ធំ បដិវិទ្ធំ, ទុក្ខនិរោធំ [ទុក្ខនិរោធោ (ស្យា.)] អរិយសច្ចំ អនុពុទ្ធំ បដិវិទ្ធំ, ទុក្ខនិរោធគាមិនី បដិបទា អរិយសច្ចំ អនុពុទ្ធំ បដិវិទ្ធំ, ឧច្ឆិន្នា ភវតណ្ហា, ខីណា ភវនេត្តិ, នត្ថិទានិ បុនព្ភវោ"តិ។ ឥទមវោច ភគវា។ ឥទំ វត្វាន សុគតោ អថាបរំ ឯតទវោច សត្ថា –

"ចតុន្នំ អរិយសច្ចានំ, យថាភូតំ អទស្សនា;
សំសិតំ ទីឃមទ្ធានំ, តាសុ តាស្វេវ ជាតិសុ។

តានិ ឯតានិ ទិដ្ឋានិ, ភវនេត្តិ សមូហតា;
ឧច្ឆិន្នំ មូលំ ទុក្ខស្ស, នត្ថិ ទានិ បុនព្ភវោ"តិ។

តត្របិ សុទំ ភគវា កោដិគាមេ វិហរន្តោ ឯតទេវ ពហុលំ ភិក្ខូនំ ធម្មិំ កថំ ករោតិ – "ឥតិ សីលំ, ឥតិ សមាធិ, ឥតិ បញ្ញា។ សីលបរិភាវិតោ សមាធិ មហប្ផលោ ហោតិ មហានិសំសោ។ សមាធិបរិភាវិតា បញ្ញា មហប្ផលា ហោតិ មហានិសំសា។ បញ្ញាបរិភាវិតំ ចិត្តំ សម្មទេវ អាសវេហិ វិមុច្ចតិ, សេយ្យថិទំ – កាមាសវា, ភវាសវា, អវិជ្ជាសវា"តិ។

អនាវត្តិធម្មសម្ពោធិបរាយណា

១៥៦. អថ ខោ ភគវា កោដិគាមេ យថាភិរន្តំ វិហរិត្វា អាយស្មន្តំ អានន្ទំ អាមន្តេសិ – "អាយាមានន្ទ, យេន នាតិកា [នាទិកា (ស្យា. បី.)] តេនុបង្កមិស្សាមា"តិ។ "ឯវំ, ភន្តេ"តិ ខោ អាយស្មា អានន្ទោ ភគវតោ បច្ចស្សោសិ។ អថ ខោ ភគវា មហតា ភិក្ខុសង្ឃេន សទ្ធិំ យេន នាតិកា តទវសរិ។ តត្របិ សុទំ ភគវា នាតិកេ វិហរតិ គិញ្ជកាវសថេ។ អថ ខោ អាយស្មា អានន្ទោ យេន ភគវា តេនុបសង្កមិ; ឧបសង្កមិត្វា ភគវន្តំ អភិវាទេត្វា ឯកមន្តំ និសីទិ។ ឯកមន្តំ និសិន្នោ ខោ អាយស្មា អានន្ទោ ភគវន្តំ ឯតទវោច – "សាឡ្ហោ នាម, ភន្តេ, ភិក្ខុ នាតិកេ កាលង្កតោ, តស្ស កា គតិ, កោ អភិសម្បរាយោ? នន្ទា នាម, ភន្តេ, ភិក្ខុនី នាតិកេ កាលង្កតា, តស្សា កា គតិ, កោ អភិសម្បរាយោ? សុទត្តោ នាម, ភន្តេ, ឧបាសកោ នាតិកេ កាលង្កតោ, តស្ស កា គតិ, កោ អភិសម្បរាយោ? សុជាតា នាម, ភន្តេ, ឧបាសិកា នាតិកេ កាលង្កតា, តស្សា កា គតិ , កោ អភិសម្បរាយោ? កុក្កុដោ [កកុធោ (ស្យា.)] នាម, ភន្តេ, ឧបាសកោ នាតិកេ កាលង្កតោ, តស្ស កា គតិ, កោ អភិសម្បរាយោ? កាឡិម្ពោ [កាលិង្គោ (បី.), ការឡិម្ពោ (ស្យា.)] នាម, ភន្តេ, ឧបាសកោ...បេ.... និកដោ នាម, ភន្តេ, ឧបាសកោ... កដិស្សហោ [កដិស្សភោ (សី. បី.)] នាម, ភន្តេ, ឧបាសកោ... តុដ្ឋោ នាម, ភន្តេ, ឧបាសកោ... សន្តុដ្ឋោ នាម, ភន្តេ, ឧបាសកោ... ភទ្ទោ [ភដោ (ស្យា.)] នាម, ភន្តេ, ឧបាសកោ... សុភទ្ទោ [សុភដោ (ស្យា.)] នាម, ភន្តេ, ឧបាសកោ នាតិកេ កាលង្កតោ, តស្ស កា គតិ, កោ អភិសម្បរាយោ"តិ?

១៥៧. "សាឡ្ហោ, អានន្ទ, ភិក្ខុ អាសវានំ ខយា អនាសវំ ចេតោវិមុត្តិំ បញ្ញាវិមុត្តិំ ទិដ្ឋេវ ធម្មេ សយំ អភិញ្ញា សច្ឆិកត្វា ឧបសម្បជ្ជ វិហាសិ។ នន្ទា, អានន្ទ, ភិក្ខុនី បញ្ចន្នំ ឱរម្ភាគិយានំ សំយោជនានំ បរិក្ខយា ឱបបាតិកា តត្ថ បរិនិព្ពាយិនី អនាវត្តិធម្មា តស្មា លោកា។ សុទត្តោ, អានន្ទ, ឧបាសកោ តិណ្ណំ សំយោជនានំ បរិក្ខយា រាគទោសមោហានំ តនុត្តា សកទាគាមី សកិទេវ ឥមំ លោកំ អាគន្ត្វា ទុក្ខស្សន្តំ ករិស្សតិ។ សុជាតា, អានន្ទ, ឧបាសិកា តិណ្ណំ សំយោជនានំ បរិក្ខយា សោតាបន្នា អវិនិបាតធម្មា និយតា សម្ពោធិបរាយណា [បរាយនា (សី. ស្យា. បី. ក.)]។ កុក្កុដោ, អានន្ទ, ឧបាសកោ បញ្ចន្នំ ឱរម្ភាគិយានំ សំយោជនានំ បរិក្ខយា ឱបបាតិកោ តត្ថ បរិនិព្ពាយី អនាវត្តិធម្មោ តស្មា លោកា។ កាឡិម្ពោ, អានន្ទ, ឧបាសកោ...បេ.... និកដោ, អានន្ទ, ឧបាសកោ... កដិស្សហោ , អានន្ទ, ឧបាសកោ... តុដ្ឋោ, អានន្ទ, ឧបាសកោ ... សន្តុដ្ឋោ, អានន្ទ, ឧបាសកោ... ភទ្ទោ, អានន្ទ, ឧបាសកោ... សុភទ្ទោ, អានន្ទ, ឧបាសកោ បញ្ចន្នំ ឱរម្ភាគិយានំ សំយោជនានំ បរិក្ខយា ឱបបាតិកោ តត្ថ បរិនិព្ពាយី អនាវត្តិធម្មោ តស្មា លោកា ។ បរោបញ្ញាសំ, អានន្ទ, នាតិកេ ឧបាសកា កាលង្កតា, បញ្ចន្នំ ឱរម្ភាគិយានំ សំយោជនានំ បរិក្ខយា ឱបបាតិកា តត្ថ បរិនិព្ពាយិនោ អនាវត្តិធម្មា តស្មា លោកា។ សាធិកា នវុតិ [ឆាធិកា នវុតិ (ស្យា.)], អានន្ទ, នាតិកេ ឧបាសកា កាលង្កតា តិណ្ណំ សំយោជនានំ បរិក្ខយា រាគទោសមោហានំ តនុត្តា សកទាគាមិនោ សកិទេវ ឥមំ លោកំ អាគន្ត្វា ទុក្ខស្សន្តំ

ករិស្សន្តិ។ សាតិរេកានិ [ទសាតិរេកានិ (ស្យា.)], អានន្ទ, បញ្ចសតានិ នាតិកេ ឧបាសកា កាលង្កតា, តិណ្ណំ សំយោជនានំ បរិក្ខយា សោតាបន្នា អវិនិបាតធម្មា និយតា សម្ពោធិបរាយណា។

ធម្មាទាសធម្មបរិយាយា

១៥៨. “អនច្ឆរិយំ ខោ បនេតំ, អានន្ទ, យំ មនុស្សភូតោ កាលង្ករេយ្យ។ តស្មិំយេវ [តស្មិំ តស្មិំ ចេ (សី. បី.), តស្មិំ តស្មិំ ខោ (ស្យា.)] កាលង្កតេ តថាគតំ ឧបសង្កមិត្វា ឯតមត្ថំ បុច្ឆិស្សថ, វិហេសា ហេសា, អានន្ទ, តថាគតស្ស។ តស្មាតិហានន្ទ, ធម្មាទាសំ នាម ធម្មបរិយាយំ ទេសេស្សាមិ, យេន សមន្នាគតោ អរិយសាវកោ អាកង្ខមានោ អត្តនាវ អត្តានំ ព្យាករេយ្យ – ‘ខីណនិរយោម្ហិ ខីណតិរច្ឆានយោនិ ខីណបេត្តិវិសយោ ខីណាបាយទុគ្គតិវិនិបាតោ, សោតាបន្នោហមស្មិ អវិនិបាតធម្មោ និយតោ សម្ពោធិបរាយណោ’តិ។

១៥៩. “កតមោ ច សោ, អានន្ទ, ធម្មាទាសោ ធម្មបរិយាយោ, យេន សមន្នាគតោ អរិយសាវកោ អាកង្ខមានោ អត្តនាវ អត្តានំ ព្យាករេយ្យ – ‘ខីណនិរយោម្ហិ ខីណតិរច្ឆានយោនិ ខីណបេត្តិវិសយោ ខីណាបាយទុគ្គតិវិនិបាតោ, សោតាបន្នោហមស្មិ អវិនិបាតធម្មោ និយតោ សម្ពោធិបរាយណោ’តិ?

“ឥធានន្ទ , អរិយសាវកោ ពុទ្ធេ អវេច្ចប្បសាទេន សមន្នាគតោ ហោតិ – ‘ឥតិបិ សោ ភគវា អរហំ សម្មាសម្ពុទ្ធោ វិជ្ជាចរណសម្បន្នោ សុគតោ លោកវិទូ អនុត្តរោ បុរិសទម្មសារថិ សត្ថា ទេវមនុស្សានំ ពុទ្ធោ ភគវា’តិ។

“ធម្មេ អវេច្ចប្បសាទេន សមន្នាគតោ ហោតិ – ‘ស្វាក្ខាតោ ភគវតា ធម្មោ សន្ទិដ្ឋិកោ អកាលិកោ ឯហិបស្សិកោ ឱបនេយ្យិកោ បច្ចត្តំ វេទិតព្ពោ វិញ្ញូហី’តិ។

“សង្ឃេ អវេច្ចប្បសាទេន សមន្នាគតោ ហោតិ – ‘សុប្បដិបន្នោ ភគវតោ សាវកសង្ឃោ, ឧជុប្បដិបន្នោ ភគវតោ សាវកសង្ឃោ, ញាយប្បដិបន្នោ ភគវតោ សាវកសង្ឃោ, សាមីចិប្បដិបន្នោ ភគវតោ សាវកសង្ឃោ យទិទំ ចត្តារិ បុរិសយុគានិ អដ្ឋ បុរិសបុគ្គលា, ឯស ភគវតោ សាវកសង្ឃោ អាហុនេយ្យោ បាហុនេយ្យោ ទក្ខិណេយ្យោ អញ្ជលិករណីយោ អនុត្តរំ បុញ្ញក្ខេត្តំ លោកស្សា’តិ។

“អរិយកន្តេហិ សីលេហិ សមន្នាគតោ ហោតិ អខណ្ឌេហិ អច្ឆិទ្ទេហិ អសពលេហិ អកម្មាសេហិ ភុជិស្សេហិ វិញ្ញុបសត្ថេហិ អបរាមដ្ឋេហិ សមាធិសំវត្តនិកេហិ។

“អយំ ខោ សោ, អានន្ទ, ធម្មាទាសោ ធម្មបរិយាយោ, យេន សមន្នាគតោ អរិយសាវកោ អាកង្ខមានោ អត្តនាវ អត្តានំ ព្យាករេយ្យ – ‘ខីណនិរយោម្ហិ ខីណតិរច្ឆានយោនិ ខីណបេត្តិវិសយោ ខីណាបាយទុគ្គតិវិនិបាតោ, សោតាបន្នោហមស្មិ អវិនិបាតធម្មោ និយតោ សម្ពោធិបរាយណោ’”តិ។

តត្រាបិ សុទំ ភគវា នាតិកេ វិហរន្តោ គិញ្ជកាវសថេ ឯតទេវ ពហុលំ ភិក្ខូនំ ធម្មិំ កថំ ករោតិ –

“ឥតិ សីលំ ឥតិ សមាធិ ឥតិ បញ្ញា។ សីលបរិភាវិតោ សមាធិ មហប្ផលោ ហោតិ មហានិសំសោ។ សមាធិបរិភាវិតា បញ្ញា មហប្ផលា ហោតិ មហានិសំសា។ បញ្ញាបរិភាវិតំ ចិត្តំ សម្មទេវ អាសវេហិ វិមុច្ចតិ, សេយ្យថិទំ – កាមាសវា, ភវាសវា, អវិជ្ជាសវា”តិ។

១៦០. អថ ខោ ភគវា នាតិកេ យថាភិរន្តំ វិហរិត្វា អាយស្មន្តំ អានន្ទំ អាមន្តេសិ – “អាយាមានន្ទ, យេន វេសាលី តេនុបសង្កមិស្សាមា”តិ។ “ឯវំ, ភន្តេ”តិ ខោ អាយស្មា អានន្ទោ ភគវតោ បច្ចស្សោសិ។ អថ ខោ ភគវា មហតា ភិក្ខុសង្ឃេន សទ្ធិំ យេន វេសាលី តទវសរិ។ តត្រ សុទំ ភគវា វេសាលិយំ វិហរតិ អម្ពបាលិវនេ។ តត្រ ខោ ភគវា ភិក្ខូ អាមន្តេសិ –

“សតោ, ភិក្ខវេ, ភិក្ខុ វិហរេយ្យ សម្បជានោ, អយំ វោ អម្ហាកំ អនុសាសនី។ កថញ្ច, ភិក្ខវេ, ភិក្ខុ សតោ ហោតិ? ឥធ, ភិក្ខវេ, ភិក្ខុ កាយេ កាយានុបស្សី វិហរតិ អាតាបី សម្បជានោ សតិមា វិនេយ្យ លោកេ អភិជ្ឈាទោមនស្សំ។ វេទនាសុ វេទនានុបស្សី…បេ… ចិត្តេ ចិត្តានុបស្សី…បេ… ធម្មេសុ ធម្មានុបស្សី វិហរតិ អាតាបី សម្បជានោ សតិមា វិនេយ្យ លោកេ អភិជ្ឈាទោមនស្សំ។ ឯវំ ខោ, ភិក្ខវេ, ភិក្ខុ សតោ ហោតិ។

“កថញ្ច, ភិក្ខវេ, ភិក្ខុ សម្បជានោ ហោតិ? ឥធ, ភិក្ខវេ, ភិក្ខុ អភិក្កន្តេ បដិក្កន្តេ សម្បជានការី ហោតិ, អាលោកិតេ វិលោកិតេ សម្បជានការី ហោតិ, សមិញ្ជិតេ បសារិតេ សម្បជានការី ហោតិ, សង្ឃាដិបត្តចីវរធារណេ សម្បជានការី ហោតិ, អសិតេ បីតេ ខាយិតេ សាយិតេ សម្បជានការី ហោតិ, ឧច្ចារបស្សាវកម្មេ សម្បជានការី ហោតិ, គតេ ឋិតេ និសិន្នេ សុត្តេ ជាគរិតេ ភាសិតេ តុណ្ហីភាវេ សម្បជានការី ហោតិ។ ឯវំ ខោ, ភិក្ខវេ, ភិក្ខុ សម្បជានោ ហោតិ។ សតោ, ភិក្ខវេ, ភិក្ខុ វិហរេយ្យ សម្បជានោ, អយំ វោ អម្ហាកំ អនុសាសនី”តិ។

អម្ពបាលីគណិកា

១៦១. អស្សោសិ ខោ អម្ពបាលី គណិកា – “ភគវា កិរ វេសាលឹ អនុប្បត្តោ វេសាលិយំ វិហរតិ មយ្ហំ អម្ពវនេ”តិ។ អថ ខោ អម្ពបាលី គណិកា ភទ្ទានិ ភទ្ទានិ យានានិ យោជាបេត្វា ភទ្ទំ ភទ្ទំ យានំ អភិរុហិត្វា ភទ្ទេហិ ភទ្ទេហិ យានេហិ វេសាលិយា និយ្យាសិ។ យេន សកោ អារាមោ តេន បាយាសិ។ យាវតិកា យានស្ស ភូមិ, យានេន គន្ត្វា, យានា បច្ចោរោហិត្វា បត្តិកាវ យេន ភគវា តេនុបសង្កមិ; ឧបសង្កមិត្វា ភគវន្តំ អភិវាទេត្វា ឯកមន្តំ និសីទិ។ ឯកមន្តំ និសិន្នំ ខោ អម្ពបាលឹ គណិកំ ភគវា ធម្មិយា កថាយ សន្ទស្សេសិ សមាទបេសិ សមុត្តេជេសិ សម្បហំសេសិ។ អថ ខោ អម្ពបាលី គណិកា ភគវតា ធម្មិយា កថាយ សន្ទស្សិតា សមាទបិតា សមុត្តេជិតា សម្បហំសិតា ភគវន្តំ ឯតទវោច – “អធិវាសេតុ មេ, ភន្តេ, ភគវា ស្វាតនាយ ភត្តំ សទ្ធឹ ភិក្ខុសង្ឃេនា”តិ។ អធិវាសេសិ ភគវា តុណ្ហីភាវេន។ អថ ខោ អម្ពបាលី គណិកា ភគវតោ អធិវាសនំ វិទិត្វា ឧដ្ឋាយាសនា ភគវន្តំ អភិវាទេត្វា បទក្ខិណំ កត្វា បក្កាមិ។

អស្សោសុំ ខោ វេសាលិកា លិច្ឆវី – “ភគវា កិរ វេសាលឹ អនុប្បត្តោ វេសាលិយំ វិហរតិ អម្ពបាលិវនេ”តិ។ អថ ខោ តេ លិច្ឆវី ភទ្ទានិ ភទ្ទានិ យានានិ យោជាបេត្វា ភទ្ទំ ភទ្ទំ យានំ អភិរុហិត្វា ភទ្ទេហិ ភទ្ទេហិ យានេហិ វេសាលិយា និយ្យឹសុ។ តត្រ ឯកច្ចេ លិច្ឆវី នីលា ហោន្តិ នីលវណ្ណា នីលវត្ថា នីលាលង្ការា, ឯកច្ចេ លិច្ឆវី បីតា ហោន្តិ បីតវណ្ណា បីតវត្ថា បីតាលង្ការា, ឯកច្ចេ លិច្ឆវី លោហិតា ហោន្តិ លោហិតវណ្ណា លោហិតវត្ថា លោហិតាលង្ការា, ឯកច្ចេ លិច្ឆវី ឱទាតា ហោន្តិ ឱទាតវណ្ណា ឱទាតវត្ថា ឱទាតាលង្ការា។ អថ ខោ អម្ពបាលី គណិកា ទហរានំ ទហរានំ លិច្ឆវីនំ អក្ខេន អក្ខំ ចក្កេន ចក្កំ យុគេន យុគំ បដិវដ្ដេសិ [បរិវត្តេសិ (វិ. មហាវគ្គ)]។ អថ ខោ តេ លិច្ឆវី អម្ពបាលឹ គណិកំ ឯតទវោចុំ – “កិំ, ជេ អម្ពបាលិ, ទហរានំ ទហរានំ លិច្ឆវីនំ អក្ខេន អក្ខំ ចក្កេន ចក្កំ យុគេន យុគំ បដិវដ្ដេសី”តិ? “តថា ហិ បន មេ, អយ្យបុត្តា, ភគវា និមន្តិតោ ស្វាតនាយ ភត្តំ សទ្ធឹ ភិក្ខុសង្ឃេនា”តិ។ “ទេហិ, ជេ អម្ពបាលិ, ឯតំ [ឯកំ (ក.)] ភត្តំ សតសហស្សេនា”តិ។ “សចេបិ មេ, អយ្យបុត្តា, វេសាលឹ សាហារំ ទស្សថ [ទជ្ជេយ្យាថ (វិ. មហាវគ្គ)], ឯវមហំ តំ [ឯវម្បិ មហន្តំ (ស្យា.), ឯវំ មហន្តំ (សី. បី.)] ភត្តំ ន ទស្សាមី”តិ [នេវ ទជ្ជាហំ តំ ភត្តន្តិ (វិ. មហាវគ្គ)]។ អថ ខោ តេ លិច្ឆវី អង្គុលី ផោដេសុំ – “ជិតម្ហ [ជិតម្ហា (ពហូសុ)] វត ភោ អម្ពកាយ, ជិតម្ហ វត ភោ អម្ពកាយា”តិ [“ជិតម្ហា វត ភោ អម្ពបាលិកាយ វញ្ចិតម្ហា វត ភោ អម្ពបាលិកាយា”តិ (ស្យា.)]។

អថ ខោ តេ លិច្ឆវី យេន អម្ពបាលិវនំ តេន បាយឹសុ។ អទ្ទសា ខោ ភគវា តេ លិច្ឆវី ទូរតោវ អាគច្ឆន្តេ។ ទិស្វាន ភិក្ខូ អាមន្តេសិ – “យេសំ [យេហិ (វិ. មហាវគ្គ)], ភិក្ខវេ, ភិក្ខូនំ ទេវា តាវតិំសា អទិដ្ឋបុព្ពា, ឱលោកេថ, ភិក្ខវេ, លិច្ឆវិបរិសំ; អបលោកេថ, ភិក្ខវេ, លិច្ឆវិបរិសំ; ឧបសំហរថ, ភិក្ខវេ, លិច្ឆវិបរិសំ – តាវតិំសសទិស”ន្តិ។ អថ ខោ តេ លិច្ឆវី យាវតិកា យានស្ស ភូមិ, យានេន គន្ត្វា, យានា បច្ចោរោហិត្វា បត្តិកាវ យេន ភគវា តេនុបសង្កមឹសុ; ឧបសង្កមិត្វា ភគវន្តំ អភិវាទេត្វា ឯកមន្តំ និសីទឹសុ។ ឯកមន្តំ និសិន្នេ ខោ តេ លិច្ឆវី ភគវា ធម្មិយា កថាយ សន្ទស្សេសិ សមាទបេសិ សមុត្តេជេសិ សម្បហំសេសិ។ អថ ខោ តេ លិច្ឆវី ភគវតា ធម្មិយា កថាយ សន្ទស្សិតា សមាទបិតា សមុត្តេជិតា សម្បហំសិតា ភគវន្តំ ឯតទវោចុំ – “អធិវាសេតុ នោ, ភន្តេ, ភគវា ស្វាតនាយ ភត្តំ សទ្ធឹ ភិក្ខុសង្ឃេនា”តិ។ អថ ខោ ភគវា តេ លិច្ឆវី ឯតទវោច – “អធិវុត្ថំ [អធិវាសិតំ (ស្យា.)] ខោ មេ, លិច្ឆវី, ស្វាតនាយ អម្ពបាលិយា គណិកាយ ភត្ត”ន្តិ។ អថ ខោ តេ លិច្ឆវី អង្គុលី ផោដេសុំ – “ជិតម្ហ វត ភោ អម្ពកាយ, ជិតម្ហ វត ភោ អម្ពកាយា”តិ។ អថ ខោ តេ លិច្ឆវី ភគវតោ ភាសិតំ អភិនន្ទិត្វា អនុមោទិត្វា ឧដ្ឋាយាសនា ភគវន្តំ អភិវាទេត្វា បទក្ខិណំ កត្វា បក្កមឹសុ។

១៦២. អថ ខោ អម្ពបាលី គណិកា តស្សា រត្តិយា អច្ចយេន សកេ អារាមេ បណីតំ ខាទនីយំ ភោជនីយំ បដិយាទាបេត្វា ភគវតោ កាលំ អារោចាបេសិ – “កាលោ, ភន្តេ, និដ្ឋិតំ ភត្ត”ន្តិ។ អថ ខោ ភគវា បុព្ពណ្ហសមយំ និវាសេត្វា បត្តចីវរមាទាយ សទ្ធឹ ភិក្ខុសង្ឃេន យេន អម្ពបាលិយា គណិកាយ និវេសនំ តេនុបសង្កមិ; ឧបសង្កមិត្វា បញ្ញត្តេ អាសនេ និសីទិ។ អថ ខោ អម្ពបាលី គណិកា ពុទ្ធប្បមុខំ ភិក្ខុសង្ឃំ បណីតេន ខាទនីយេន ភោជនីយេន សហត្ថា សន្តប្បេសិ សម្បវារេសិ។ អថ ខោ អម្ពបាលី គណិកា ភគវន្តំ ភុត្តាវឹ ឱនីតបត្តបាណឹ អញ្ញតរំ នីចំ អាសនំ គហេត្វា ឯកមន្តំ និសីទិ។ ឯកមន្តំ និសិន្នា ខោ អម្ពបាលី

គណិកា ភគវន្តំ ឯតទវោច – “ឥមាហំ, ភន្តេ, អារាមំ ពុទ្ធប្បមុខស្ស ភិក្ខុសង្ឃស្ស ទម្មី”តិ។ បដិគ្គហេសិ ភគវា អារាមំ។ អថ ខោ ភគវា អម្ពបាលីំ គណិកំ ធម្មិយា កថាយ សន្ទស្សេត្វា សមាទបេត្វា សមុត្តេជេត្វា សម្បហំសេត្វា ឧដ្ឋាយាសនា បក្កាមិ។ តត្រាបិ សុទំ ភគវា វេសាលិយំ វិហរន្តោ អម្ពបាលិវនេ ឯតទេវ ពហុលំ ភិក្ខូនំ ធម្មិំ កថំ ករោតិ – “ឥតិ សីលំ, ឥតិ សមាធិ, ឥតិ បញ្ញា។ សីលបរិភាវិតោ សមាធិ មហប្ផលោ ហោតិ មហានិសំសោ។ សមាធិបរិភាវិតា បញ្ញា មហប្ផលា ហោតិ មហានិសំសា។ បញ្ញាបរិភាវិតំ ចិត្តំ សម្មទេវ អាសវេហិ វិមុច្ចតិ, សេយ្យថិទំ – កាមាសវា, ភវាសវា, អវិជ្ជាសវា”តិ។

វេឡុវគាមវស្សូបគមនំ

១៦៣. អថ ខោ ភគវា អម្ពបាលិវនេ យថាភិរន្តំ វិហរិត្វា អាយស្មន្តំ អានន្ទំ អាមន្តេសិ – “អាយាមានន្ទ, យេន វេឡុវគាមកោ [ពេឡុវគាមកោ (សី. បី.)] តេនុបសង្កមិស្សាមា”តិ។ “ឯវំ, ភន្តេ”តិ ខោ អាយស្មា អានន្ទោ ភគវតោ បច្ចស្សោសិ។ អថ ខោ ភគវា មហតា ភិក្ខុសង្ឃេន សទ្ធិំ យេន វេឡុវគាមកោ តទវសរិ។ តត្រ សុទំ ភគវា វេឡុវគាមកេ វិហរតិ។ តត្រ ខោ ភគវា ភិក្ខូ អាមន្តេសិ – “ឯថ តុម្ហេ, ភិក្ខវេ, សមន្តា វេសាលិំ យថាមិត្តំ យថាសន្ទិដ្ឋំ យថាសម្ភត្តំ វស្សំ ឧបេថ [ឧបគច្ឆថ (ស្យា.)]។ អហំ បន ឥធេវ វេឡុវគាមកេ វស្សំ ឧបគច្ឆាមី”តិ។ “ឯវំ, ភន្តេ”តិ ខោ តេ ភិក្ខូ ភគវតោ បដិស្សុត្វា សមន្តា វេសាលិំ យថាមិត្តំ យថាសន្ទិដ្ឋំ យថាសម្ភត្តំ វស្សំ ឧបគច្ឆិំសុ។ ភគវា បន តត្ថេវ វេឡុវគាមកេ វស្សំ ឧបគច្ឆិ។

១៦៤. អថ ខោ ភគវតោ វស្សូបគតស្ស ខរោ អាពាធោ ឧប្បជ្ជិ, ពាឡ្ហា វេទនា វត្តន្តិ មារណន្តិកា។ តា សុទំ ភគវា សតោ សម្បជានោ អធិវាសេសិ អវិហញ្ញមានោ។ អថ ខោ ភគវតោ ឯតទហោសិ – “ន ខោ មេតំ បតិរូបំ, យ្វាហំ អនាមន្តេត្វា ឧបដ្ឋាកេ អនបលោកេត្វា ភិក្ខុសង្ឃំ បរិនិព្ពាយេយ្យំ។ យំនូនាហំ ឥមំ អាពាធំ វីរិយេន បដិបណាមេត្វា ជីវិតសង្ខារំ អធិដ្ឋាយ វិហរេយ្យ”ន្តិ។ អថ ខោ ភគវា តំ អាពាធំ វីរិយេន បដិបណាមេត្វា ជីវិតសង្ខារំ អធិដ្ឋាយ វិហាសិ។ អថ ខោ ភគវតោ សោ អាពាធោ បដិប្បស្សម្ភិ។ អថ ខោ ភគវា គិលានា វុដ្ឋិតោ [គិលានវុដ្ឋិតោ (សទ្ទនីតិ)] អចិរវុដ្ឋិតោ គេលញ្ញា វិហារា និក្ខម្ម វិហារបច្ឆាយាយំ បញ្ញត្តេ អាសនេ និសីទិ។ អថ ខោ អាយស្មា អានន្ទោ យេន ភគវា តេនុបសង្កមិ; ឧបសង្កមិត្វា ភគវន្តំ អភិវាទេត្វា ឯកមន្តំ និសីទិ។ ឯកមន្តំ និសិន្នោ ខោ អាយស្មា អានន្ទោ ភគវន្តំ ឯតទវោច – “ទិដ្ឋោ មេ, ភន្តេ, ភគវតោ ផាសុ; ទិដ្ឋំ មេ, ភន្តេ, ភគវតោ ខមនីយំ, អបិ ច មេ, ភន្តេ, មធុរកជាតោ វិយ កាយោ។ ទិសាបិ មេ ន បក្ខាយន្តិ; ធម្មាបិ មំ ន បដិភន្តិ ភគវតោ គេលញ្ញេន, អបិ ច មេ, ភន្តេ, អហោសិ កាចិទេវ អស្សាសមត្តា – ‘ន តាវ ភគវា បរិនិព្ពាយិស្សតិ, ន យាវ ភគវា ភិក្ខុសង្ឃំ អារព្ភ កិញ្ចិទេវ ឧទាហរតី’”តិ។

១៦៥. “កិំ បនានន្ទ, ភិក្ខុសង្ឃោ មយិ បច្ចាសីសតិ [បច្ចាសីសតិ (សី. ស្យា.)]? ទេសិតោ, អានន្ទ, មយា ធម្មោ អនន្តរំ អពាហិរំ ករិត្វា។ នត្ថានន្ទ, តថាគតស្ស ធម្មេសុ អាចរិយមុដ្ឋិ។ យស្ស នូន, អានន្ទ, ឯវមស្ស – ‘អហំ ភិក្ខុសង្ឃំ បរិហរិស្សាមី’តិ វា ‘មមុទ្ទេសិកោ ភិក្ខុសង្ឃោ’តិ វា, សោ នូន, អានន្ទ, ភិក្ខុសង្ឃំ អារព្ភ កិញ្ចិទេវ ឧទាហរេយ្យ។ តថាគតស្ស ខោ, អានន្ទ, ន ឯវំ ហោតិ – ‘អហំ ភិក្ខុសង្ឃំ បរិហរិស្សាមី’តិ វា ‘មមុទ្ទេសិកោ ភិក្ខុសង្ឃោ’តិ វា។ សកិំ [កិំ (សី. បី.)], អានន្ទ, តថាគតោ ភិក្ខុសង្ឃំ អារព្ភ កិញ្ចិទេវ ឧទាហរិស្សតិ។ អហំ ខោ បនានន្ទ, ឯតរហិ ជិណ្ណោ វុទ្ធោ មហល្លកោ អទ្ធគតោ វយោអនុប្បត្តោ។ អាសីតិកោ មេ វយោ វត្តតិ។ សេយ្យថាបិ, អានន្ទ, ជជ្ជរសកដំ វេឋមិស្សកេន [វេឡមិស្សកេន (ស្យា.), វេឃមិស្សកេន (បី.), វេធមិស្សកេន, វេខមិស្សកេន (ក.)] យាបេតិ, ឯវមេវ ខោ, អានន្ទ, វេឋមិស្សកេន មញ្ញេ តថាគតស្ស កាយោ យាបេតិ។ យស្មិំ, អានន្ទ, សមយេ តថាគតោ សព្ពនិមិត្តានំ អមនសិការា ឯកច្ចានំ វេទនានំ និរោធា អនិមិត្តំ ចេតោសមាធិំ ឧបសម្បជ្ជ វិហរតិ, ផាសុតរោ, អានន្ទ, តស្មិំ សមយេ តថាគតស្ស កាយោ ហោតិ។ តស្មាតិហានន្ទ, អត្តទីបា វិហរថ អត្តសរណា អនញ្ញសរណា, ធម្មទីបា ធម្មសរណា អនញ្ញសរណា។ កថញ្ចានន្ទ, ភិក្ខុ អត្តទីបោ វិហរតិ អត្តសរណោ អនញ្ញសរណោ, ធម្មទីបោ ធម្មសរណោ អនញ្ញសរណោ? ឥធានន្ទ, ភិក្ខុ កាយេ កាយានុបស្សី វិហរតិ អាតាបី សម្បជានោ សតិមា, វិនេយ្យ លោកេ អភិជ្ឈាទោមនស្សំ។ វេទនាសុ…បេ… ចិត្តេ…បេ… ធម្មេសុ ធម្មានុបស្សី វិហរតិ អាតាបី សម្បជានោ សតិមា, វិនេយ្យ លោកេ អភិជ្ឈាទោមនស្សំ។ ឯវំ ខោ, អានន្ទ, ភិក្ខុ អត្តទីបោ វិហរតិ អត្តសរណោ អនញ្ញសរណោ, ធម្មទីបោ ធម្មសរណោ អនញ្ញសរណោ ។ យេ ហិ កេចិ, អានន្ទ, ឯតរហិ វា មម វា អច្ចយេន អត្តទីបា វិហរិស្សន្តិ អត្តសរណា អនញ្ញសរណា, ធម្មទីបា ធម្មសរណា អនញ្ញសរណា, តមតគ្គេ មេ តេ, អានន្ទ, ភិក្ខូ ភវិស្សន្តិ យេ កេចិ សិក្ខាកាមា”តិ។

ទុតិយភាណវារោ។

និមិត្តោភាសកថា

១៦៦. អថ ខោ ភគវា បុព្ពណ្ហសមយំ និវាសេត្វា បត្តចីវរមាទាយ វេសាលឹ បិណ្ឌាយ បាវិសិ។ វេសាលិយំ បិណ្ឌាយ ចរិត្វា បច្ឆាភត្តំ បិណ្ឌបាតបដិក្កន្តោ អាយស្មន្តំ អានន្ទំ អាមន្តេសិ – “គណ្ហាហិ, អានន្ទ, និសីទនំ, យេន ចាបាលំ ចេតិយំ [បាវាលំ (ចេតិយំ (ស្យា.)] តេនុបសង្កមិស្សាម ទិវា វិហារាយា”តិ។ “ឯវំ, ភន្តេ”តិ ខោ អាយស្មា អានន្ទោ ភគវតោ បដិស្សុត្វា និសីទនំ អាទាយ ភគវន្តំ បិដ្ឋិតោ បិដ្ឋិតោ អនុពន្ធិ។ អថ ខោ ភគវា យេន ចាបាលំ ចេតិយំ តេនុបសង្កមិ; ឧបសង្កមិត្វា បញ្ញត្តេ អាសនេ និសីទិ។ អាយស្មាបិ ខោ អានន្ទោ ភគវន្តំ អភិវាទេត្វា ឯកមន្តំ និសីទិ។

១៦៧. ឯកមន្តំ និសិន្នំ ខោ អាយស្មន្តំ អានន្ទំ ភគវា ឯតទវោច – “រមណីយា, អានន្ទ, វេសាលី, រមណីយំ ឧទេនំ ចេតិយំ, រមណីយំ គោតមកំ ចេតិយំ, រមណីយំ សត្តម្ពំ [សត្តម្ពកំ (បី.)] ចេតិយំ, រមណីយំ ពហុបុត្តំ ចេតិយំ, រមណីយំ សារន្ទទំ ចេតិយំ, រមណីយំ ចាបាលំ ចេតិយំ។ យស្ស កស្សចិ, អានន្ទ, ចត្តារោ ឥទ្ធិបាទា ភាវិតា ពហុលីកតា យានីកតា វត្ថុកតា អនុដ្ឋិតា បរិចិតា សុសមារទ្ធា, សោ អាកង្ខមានោ កប្បំ វា តិដ្ឋេយ្យ កប្បាវសេសំ វា។ តថាគតស្ស ខោ, អានន្ទ, ចត្តារោ ឥទ្ធិបាទា ភាវិតា ពហុលីកតា យានីកតា វត្ថុកតា អនុដ្ឋិតា បរិចិតា សុសមារទ្ធា, សោ អាកង្ខមានោ [អាកង្ខមានោ (?)], អានន្ទ, តថាគតោ កប្បំ វា តិដ្ឋេយ្យ កប្បាវសេសំ វា”តិ។ ឯវម្បិ ខោ អាយស្មា អានន្ទោ ភគវតា ឱឡារិកេ និមិត្តេ កយិរមានេ ឱឡារិកេ ឱភាសេ កយិរមានេ នាសក្ខិ បដិវិជ្ឈិតុំ; ន ភគវន្តំ យាចិ – “តិដ្ឋតុ, ភន្តេ, ភគវា កប្បំ, តិដ្ឋតុ សុគតោ កប្បំ ពហុជនហិតាយ ពហុជនសុខាយ លោកានុកម្បាយ អត្ថាយ ហិតាយ សុខាយ ទេវមនុស្សាន”ន្តិ, យថា តំ មារេន បរិយុដ្ឋិតចិត្តោ។ ទុតិយម្បិ ខោ ភគវា...បេ.... តតិយម្បិ ខោ ភគវា អាយស្មន្តំ អានន្ទំ អាមន្តេសិ – “រមណីយា, អានន្ទ, វេសាលី, រមណីយំ ឧទេនំ ចេតិយំ, រមណីយំ គោតមកំ ចេតិយំ, រមណីយំ សត្តម្ពំ ចេតិយំ, រមណីយំ ពហុបុត្តំ ចេតិយំ, រមណីយំ សារន្ទទំ ចេតិយំ, រមណីយំ ចាបាលំ ចេតិយំ។ យស្ស កស្សចិ, អានន្ទ, ចត្តារោ ឥទ្ធិបាទា ភាវិតា ពហុលីកតា យានីកតា វត្ថុកតា អនុដ្ឋិតា បរិចិតា សុសមារទ្ធា, សោ អាកង្ខមានោ កប្បំ វា តិដ្ឋេយ្យ កប្បាវសេសំ វា។ តថាគតស្ស ខោ, អានន្ទ, ចត្តារោ ឥទ្ធិបាទា ភាវិតា ពហុលីកតា យានីកតា វត្ថុកតា អនុដ្ឋិតា បរិចិតា សុសមារទ្ធា, សោ អាកង្ខមានោ, អានន្ទ, តថាគតោ កប្បំ វា តិដ្ឋេយ្យ កប្បាវសេសំ វា”តិ។ ឯវម្បិ ខោ អាយស្មា អានន្ទោ ភគវតា ឱឡារិកេ និមិត្តេ កយិរមានេ ឱឡារិកេ ឱភាសេ កយិរមានេ នាសក្ខិ បដិវិជ្ឈិតុំ ; ន ភគវន្តំ យាចិ – “តិដ្ឋតុ , ភន្តេ, ភគវា កប្បំ, តិដ្ឋតុ សុគតោ កប្បំ ពហុជនហិតាយ ពហុជនសុខាយ លោកានុកម្បាយ អត្ថាយ ហិតាយ សុខាយ ទេវមនុស្សាន”ន្តិ, យថា តំ មារេន បរិយុដ្ឋិតចិត្តោ។ អថ ខោ ភគវា អាយស្មន្តំ អានន្ទំ អាមន្តេសិ – “គច្ឆ ត្វំ, អានន្ទ, យស្សទានិ កាលំ មញ្ញសី”តិ។ “ឯវំ, ភន្តេ”តិ ខោ អាយស្មា អានន្ទោ ភគវតោ បដិស្សុត្វា ឧដ្ឋាយាសនា ភគវន្តំ អភិវាទេត្វា បទក្ខិណំ កត្វា អវិទូរេ អញ្ញតរស្មិំ រុក្ខមូលេ និសីទិ។

មារយាចនកថា

១៦៨. អថ ខោ មារោ បាបិមា អចិរបក្កន្តេ អាយស្មន្តេ អានន្ទេ យេន ភគវា តេនុបសង្កមិ; ឧបសង្កមិត្វា ឯកមន្តំ អដ្ឋាសិ។ ឯកមន្តំ ឋិតោ ខោ មារោ បាបិមា ភគវន្តំ ឯតទវោច – “បរិនិព្ពាតុទានិ, ភន្តេ, ភគវា, បរិនិព្ពាតុ សុគតោ, បរិនិព្ពានកាលោ ទានិ, ភន្តេ, ភគវតោ។ ភាសិតា ខោ បនេសា, ភន្តេ, ភគវតា វាចា – ‘ន តាវាហំ, បាបិម, បរិនិព្ពាយិស្សាមិ, យាវ មេ ភិក្ខូ ន សាវកា ភវិស្សន្តិ វិយត្តា វិនីតា វិសារទា ពហុស្សុតា ធម្មធរា ធម្មានុធម្មប្បដិបន្នា សាមីចិប្បដិបន្នា អនុធម្មចារិនោ, សកំ អាចរិយកំ ឧគ្គហេត្វា អាចិក្ខិស្សន្តិ ទេសេស្សន្តិ បញ្ញបេស្សន្តិ បដ្ឋបេស្សន្តិ វិវរិស្សន្តិ វិភជិស្សន្តិ ឧត្តានី [ឧត្តានី (ក.), ឧត្តានិ (សី. បី.)] ករិស្សន្តិ, ឧប្បន្នំ បរប្បវាទំ សហធម្មេន សុនិគ្គហិតំ និគ្គហេត្វា សប្បាដិហារិយំ ធម្មំ ទេសេស្សន្តី’តិ ។ ឯតរហិ ខោ បន, ភន្តេ, ភិក្ខូ ភគវតោ សាវកា វិយត្តា វិនីតា វិសារទា ពហុស្សុតា ធម្មធរា ធម្មានុធម្មប្បដិបន្នា សាមីចិប្បដិបន្នា អនុធម្មចារិនោ, សកំ អាចរិយកំ ឧគ្គហេត្វា អាចិក្ខន្តិ ទេសេន្តិ បញ្ញបេន្តិ បដ្ឋបេន្តិ វិវរន្តិ វិភជន្តិ ឧត្តានីករោន្តិ, ឧប្បន្នំ បរប្បវាទំ សហធម្មេន សុនិគ្គហិតំ និគ្គហេត្វា សប្បាដិហារិយំ ធម្មំ ទេសេន្តិ។ បរិនិព្ពាតុទានិ, ភន្តេ, ភគវា, បរិនិព្ពាតុ សុគតោ, បរិនិព្ពានកាលោទានិ, ភន្តេ, ភគវតោ។

“ភាសិតា ខោ បនេសា, ភន្តេ, ភគវតា វាចា – ‘ន តាវាហំ, បាបិម, បរិនិព្ពាយិស្សាមិ, យាវ មេ ភិក្ខុនិយោ ន សាវិកា ភវិស្សន្តិ វិយត្តា វិនីតា វិសារទា ពហុស្សុតា ធម្មធរា ធម្មានុធម្មប្បដិបន្នា សាមីចិប្បដិបន្នា អនុធម្មចារិនិយោ, សកំ អាចរិយកំ ឧគ្គហេត្វា អាចិក្ខិស្សន្តិ ទេសេស្សន្តិ បញ្ញបេស្សន្តិ បដ្ឋបេស្សន្តិ វិវរិស្សន្តិ វិភជិស្សន្តិ ឧត្តានីករិស្សន្តិ, ឧប្បន្នំ បរប្បវាទំ សហធម្មេន សុនិគ្គហិតំ និគ្គហេត្វា សប្បាដិហារិយំ ធម្មំ ទេសេស្សន្តី’តិ ។ ឯតរហិ ខោ បន, ភន្តេ, ភិក្ខុនិយោ ភគវតោ សាវិកា វិយត្តា វិនីតា វិសារទា ពហុស្សុតា ធម្មធរា ធម្មានុធម្មប្បដិបន្នា សាមីចិប្បដិបន្នា អនុធម្មចារិនិយោ , សកំ អាចរិយកំ ឧគ្គហេត្វា អាចិក្ខន្តិ ទេសេន្តិ បញ្ញបេន្តិ បដ្ឋបេន្តិ វិវរន្តិ វិភជន្តិ ឧត្តានីករោន្តិ, ឧប្បន្នំ បរប្បវាទំ សហធម្មេន សុនិគ្គហិតំ និគ្គហេត្វា

សប្បាដិហារិយំ ធម្មំ ទេសេន្តិ។ បរិនិព្ពាតុទានិ, ភន្តេ, ភគវា, បរិនិព្ពាតុ សុគតោ, បរិនិព្ពានកាលោទានិ, ភន្តេ, ភគវតោ។

“ភាសិតា ខោ បនេសា, ភន្តេ, ភគវតា វាចា – ‘ន តាវាហំ, បាបិម, បរិនិព្ពាយិស្សាមិ, យាវ មេ ឧបាសកា ន សាវកា ភវិស្សន្តិ វិយត្តា វិនីតា វិសារទា ពហុស្សុតា ធម្មធរា ធម្មានុធម្មប្បដិបន្នា សាមីចិប្បដិបន្នា អនុធម្មចារិនោ, សកំ អាចរិយកំ ឧគ្គហេត្វា អាចិក្ខិស្សន្តិ ទេសេស្សន្តិ បញ្ញបេស្សន្តិ បដ្ឋបេស្សន្តិ វិវរិស្សន្តិ វិភជិស្សន្តិ ឧត្តានីករិស្សន្តិ, ឧប្បន្នំ បរប្បវាទំ សហធម្មេន សុនិគ្គហិតំ និគ្គហេត្វា សប្បាដិហារិយំ ធម្មំ ទេសេស្សន្តី’តិ។ ឯតរហិ ខោ បន, ភន្តេ, ឧបាសកា ភគវតោ សាវកា វិយត្តា វិនីតា វិសារទា ពហុស្សុតា ធម្មធរា ធម្មានុធម្មប្បដិបន្នា សាមីចិប្បដិបន្នា អនុធម្មចារិនោ, សកំ អាចរិយកំ ឧគ្គហេត្វា អាចិក្ខន្តិ ទេសេន្តិ បញ្ញបេន្តិ បដ្ឋបេន្តិ វិវរន្តិ វិភជន្តិ ឧត្តានីករោន្តិ, ឧប្បន្នំ បរប្បវាទំ សហធម្មេន សុនិគ្គហិតំ និគ្គហេត្វា សប្បាដិហារិយំ ធម្មំ ទេសេន្តិ។ បរិនិព្ពាតុទានិ , ភន្តេ, ភគវា, បរិនិព្ពាតុ សុគតោ, បរិនិព្ពានកាលោទានិ , ភន្តេ, ភគវតោ។

“ភាសិតា ខោ បនេសា, ភន្តេ, ភគវតា វាចា – ‘ន តាវាហំ, បាបិម បរិនិព្ពាយិស្សាមិ, យាវ មេ ឧបាសិកា ន សាវិកា ភវិស្សន្តិ វិយត្តា វិនីតា វិសារទា ពហុស្សុតា ធម្មធរា ធម្មានុធម្មប្បដិបន្នា សាមីចិប្បដិបន្នា អនុធម្មចារិនិយោ, សកំ អាចរិយកំ ឧគ្គហេត្វា អាចិក្ខិស្សន្តិ ទេសេស្សន្តិ បញ្ញបេស្សន្តិ បដ្ឋបេស្សន្តិ វិវរិស្សន្តិ វិភជិស្សន្តិ ឧត្តានីករិស្សន្តិ, ឧប្បន្នំ បរប្បវាទំ សហធម្មេន សុនិគ្គហិតំ និគ្គហេត្វា សប្បាដិហារិយំ ធម្មំ ទេសេស្សន្តី’តិ។ ឯតរហិ ខោ បន, ភន្តេ, ឧបាសិកា ភគវតោ សាវិកា វិយត្តា វិនីតា វិសារទា ពហុស្សុតា ធម្មធរា ធម្មានុធម្មប្បដិបន្នា សាមីចិប្បដិបន្នា អនុធម្មចារិនិយោ, សកំ អាចរិយកំ ឧគ្គហេត្វា អាចិក្ខន្តិ ទេសេន្តិ បញ្ញបេន្តិ បដ្ឋបេន្តិ វិវរន្តិ វិភជន្តិ ឧត្តានីករោន្តិ, ឧប្បន្នំ បរប្បវាទំ សហធម្មេន សុនិគ្គហិតំ និគ្គហេត្វា សប្បាដិហារិយំ ធម្មំ ទេសេន្តិ។ បរិនិព្ពាតុទានិ, ភន្តេ, ភគវា, បរិនិព្ពាតុ សុគតោ, បរិនិព្ពានកាលោទានិ, ភន្តេ, ភគវតោ។

“ភាសិតា ខោ បនេសា, ភន្តេ, ភគវតា វាចា – ‘ន តាវាហំ, បាបិម, បរិនិព្ពាយិស្សាមិ , យាវ មេ ឥទំ ព្រហ្មចរិយំ ន ឥទ្ធញ្ចេវ ភវិស្សតិ ផីតញ្ច វិត្ថារិកំ ពាហុជញ្ញំ បុថុភូតំ យាវ ទេវមនុស្សេហិ សុប្បកាសិត’ន្តិ។ ឯតរហិ ខោ បន, ភន្តេ, ភគវតោ ព្រហ្មចរិយំ ឥទ្ធញ្ចេវ ផីតញ្ច វិត្ថារិកំ ពាហុជញ្ញំ បុថុភូតំ, យាវ ទេវមនុស្សេហិ សុប្បកាសិតំ។ បរិនិព្ពាតុទានិ, ភន្តេ, ភគវា, បរិនិព្ពាតុ សុគតោ, បរិនិព្ពានកាលោទានិ, ភន្តេ, ភគវតោ”តិ ។

ឯវំ វុត្តេ ភគវា មារំ បាបិមន្តំ ឯតទវោច – “អប្បោស្សុក្កោ ត្វំ, បាបិម, ហោហិ, ន ចិរំ តថាគតស្ស បរិនិព្ពានំ ភវិស្សតិ។ ឥតោ តិណ្ណំ មាសានំ អច្ចយេន តថាគតោ បរិនិព្ពាយិស្សតី”តិ។

អាយុសង្ខារឱស្សជ្ជនំ

១៦៩. អថ ខោ ភគវា ចាបាលេ ចេតិយេ សតោ សម្បជានោ អាយុសង្ខារំ ឱស្សជិ។ ឱស្សដ្ឋេ ច ភគវតា អាយុសង្ខារេ មហាភូមិចាលោ អហោសិ ភីសនកោ សលោមហំសោ [លោមហំសោ (ស្យា.)], ទេវទុន្ទុភិយោ [ទេវទុន្ទភិយោ (ក.)] ច ផលិំសុ ។ អថ ខោ ភគវា ឯតមត្ថំ វិទិត្វា តាយំ វេលាយំ ឥមំ ឧទានំ ឧទានេសិ –

“តុលមតុលញ្ច សម្ភវំ, ភវសង្ខារមវស្សជិ មុនិ;
អជ្ឈត្តរតោ សមាហិតោ, អភិន្ទិ កវចមិវត្តសម្ភវ”ន្តិ។

មហាភូមិចាលហេតុ

១៧០. អថ ខោ អាយស្មតោ អានន្ទស្ស ឯតទហោសិ – “អច្ឆរិយំ វត ភោ, អព្ភុតំ វត ភោ, មហា វតាយំ ភូមិចាលោ; សុមហា វតាយំ ភូមិចាលោ ភីសនកោ សលោមហំសោ; ទេវទុន្ទុភិយោ ច ផលិំសុ។ កោ នុ ខោ ហេតុ កោ បច្ចយោ មហតោ ភូមិចាលស្ស បាតុភាវាយា”តិ?

អថ ខោ អាយស្មា អានន្ទោ យេន ភគវា តេនុបសង្កមិ, ឧបសង្កមិត្វា ភគវន្តំ អភិវាទេត្វា ឯកមន្តំ និសីទិ, ឯកមន្តំ និសិន្នោ ខោ អាយស្មា អានន្ទោ ភគវន្តំ ឯតទវោច – “អច្ឆរិយំ, ភន្តេ, អព្ភុតំ, ភន្តេ, មហា វតាយំ, ភន្តេ, ភូមិចាលោ; សុមហា វតាយំ , ភន្តេ, ភូមិចាលោ ភីសនកោ សលោមហំសោ; ទេវទុន្ទុភិយោ ច ផលិំសុ។ កោ នុ ខោ, ភន្តេ , ហេតុ កោ បច្ចយោ មហតោ ភូមិចាលស្ស បាតុភាវាយា”តិ?

១៧១. “អដ្ឋ ខោ ឥមេ, អានន្ទ, ហេតូ, អដ្ឋ បច្ចយា មហតោ ភូមិចាលស្ស បាតុភាវាយ។ កតមេ អដ្ឋ? អយំ, អានន្ទ, មហាបថវី ឧទកេ បតិដ្ឋិតា, ឧទកំ វាតេ បតិដ្ឋិតំ, វាតោ អាកាសដ្ឋោ។ ហោតិ ខោ សោ, អានន្ទ, សមយោ, យំ មហាវាតា វាយន្តិ។ មហាវាតា វាយន្តា ឧទកំ កម្បេន្តិ។ ឧទកំ កម្បិតំ បថវឹ កម្បេតិ។ អយំ បឋមោ ហេតុ បឋមោ បច្ចយោ មហតោ ភូមិចាលស្ស បាតុភាវាយ។

“បុន ចបរំ, អានន្ទ, សមណោ វា ហោតិ ព្រាហ្មណោ វា ឥទ្ធិមា ចេតោវសិប្បត្តោ, ទេវោ វា មហិទ្ធិកោ មហានុភាវោ, តស្ស បរិត្តា បថវីសញ្ញា ភាវិតា ហោតិ, អប្បមាណា អាបោសញ្ញា។ សោ ឥមំ បថវឹ កម្បេតិ សង្កម្បេតិ សម្បកម្បេតិ សម្បវេធេតិ។ អយំ ទុតិយោ ហេតុ ទុតិយោ បច្ចយោ មហតោ ភូមិចាលស្ស បាតុភាវាយ។

“បុន ចបរំ, អានន្ទ, យទា ពោធិសត្តោ តុសិតកាយា ចវិត្វា សតោ សម្បជានោ មាតុកុច្ឆឹ ឱក្កមតិ, តទាយំ បថវី កម្បតិ សង្កម្បតិ សម្បកម្បតិ សម្បវេធតិ។ អយំ តតិយោ ហេតុ តតិយោ បច្ចយោ មហតោ ភូមិចាលស្ស បាតុភាវាយ។

“បុន ចបរំ, អានន្ទ, យទា ពោធិសត្តោ សតោ សម្បជានោ មាតុកុច្ឆិស្មា និក្ខមតិ, តទាយំ បថវី កម្បតិ សង្កម្បតិ សម្បកម្បតិ សម្បវេធតិ។ អយំ ចតុត្ថោ ហេតុ ចតុត្ថោ បច្ចយោ មហតោ ភូមិចាលស្ស បាតុភាវាយ។

“បុន ចបរំ, អានន្ទ, យទា តថាគតោ អនុត្តរំ សម្មាសម្ពោធឹ អភិសម្ពុជ្ឈតិ, តទាយំ បថវី កម្បតិ សង្កម្បតិ សម្បកម្បតិ សម្បវេធតិ។ អយំ បញ្ចមោ ហេតុ បញ្ចមោ បច្ចយោ មហតោ ភូមិចាលស្ស បាតុភាវាយ។

“បុន ចបរំ, អានន្ទ, យទា តថាគតោ អនុត្តរំ ធម្មចក្កំ បវត្តេតិ, តទាយំ បថវី កម្បតិ សង្កម្បតិ សម្បកម្បតិ សម្បវេធតិ។ អយំ ឆដ្ឋោ ហេតុ ឆដ្ឋោ បច្ចយោ មហតោ ភូមិចាលស្ស បាតុភាវាយ។

“បុន ចបរំ, អានន្ទ, យទា តថាគតោ សតោ សម្បជានោ អាយុសង្ខារំ ឱស្សជ្ជតិ, តទាយំ បថវី កម្បតិ សង្កម្បតិ សម្បកម្បតិ សម្បវេធតិ។ អយំ សត្តមោ ហេតុ សត្តមោ បច្ចយោ មហតោ ភូមិចាលស្ស បាតុភាវាយ។

“បុន ចបរំ, អានន្ទ, យទា តថាគតោ អនុបាទិសេសាយ និព្ពានធាតុយា បរិនិព្ពាយតិ, តទាយំ បថវី កម្បតិ សង្កម្បតិ សម្បកម្បតិ សម្បវេធតិ។ អយំ អដ្ឋមោ ហេតុ អដ្ឋមោ បច្ចយោ មហតោ ភូមិចាលស្ស បាតុភាវាយ។ ឥមេ ខោ, អានន្ទ, អដ្ឋ ហេតូ, អដ្ឋ បច្ចយា មហតោ ភូមិចាលស្ស បាតុភាវាយា”តិ។

អដ្ឋ បរិសា

១៧២. “អដ្ឋ ខោ ឥមា, អានន្ទ, បរិសា។ កតមា អដ្ឋ? ខត្តិយបរិសា, ព្រាហ្មណបរិសា, គហបតិបរិសា, សមណបរិសា, ចាតុមហារាជិកបរិសា [ចាតុម្មហារាជិកបរិសា (សី. ស្យា. កំ. បី.)], តាវតឹសបរិសា, មារបរិសា, ព្រហ្មបរិសា។ អភិជានាមិ ខោ បនាហំ, អានន្ទ , អនេកសតំ ខត្តិយបរិសំ ឧបសង្កមិតា។ តត្របិ មយា សន្និសិន្នបុព្ពំ ចេវ សល្លបិតបុព្ពញ្ច សាកច្ឆា ច សមាបជ្ជិតបុព្ពា ។ តត្ថ យាទិសកោ តេសំ វណ្ណោ ហោតិ, តាទិសកោ មយ្ហំ វណ្ណោ ហោតិ។ យាទិសកោ តេសំ សរោ ហោតិ, តាទិសកោ មយ្ហំ សរោ ហោតិ។ ធម្មិយា កថាយ សន្ទស្សេមិ សមាទបេមិ សមុត្តេជេមិ សម្បហំសេមិ។ ភាសមានញ្ច មំ ន ជានន្តិ – ‘កោ នុ ខោ អយំ ភាសតិ ទេវោ វា មនុស្សោ វា’តិ? ធម្មិយា កថាយ សន្ទស្សេត្វា សមាទបេត្វា សមុត្តេជេត្វា សម្បហំសេត្វា អន្តរធាយាមិ។ អន្តរហិតញ្ច មំ ន ជានន្តិ – ‘កោ នុ ខោ អយំ អន្តរហិតោ ទេវោ វា មនុស្សោ វា’តិ? អភិជានាមិ ខោ បនាហំ, អានន្ទ, អនេកសតំ ព្រាហ្មណបរិសំ…បេ.… គហបតិបរិសំ… សមណបរិសំ… ចាតុមហារាជិកបរិសំ… តាវតឹសបរិសំ… មារបរិសំ… ព្រហ្មបរិសំ ឧបសង្កមិតា។ តត្របិ មយា សន្និសិន្នបុព្ពំ ចេវ សល្លបិតបុព្ពញ្ច សាកច្ឆា ច សមាបជ្ជិតបុព្ពា។ តត្ថ យាទិសកោ តេសំ វណ្ណោ ហោតិ, តាទិសកោ មយ្ហំ វណ្ណោ ហោតិ។ យាទិសកោ តេសំ សរោ ហោតិ, តាទិសកោ មយ្ហំ សរោ ហោតិ។ ធម្មិយា កថាយ សន្ទស្សេមិ សមាទបេមិ សមុត្តេជេមិ សម្បហំសេមិ។ ភាសមានញ្ច មំ ន ជានន្តិ – ‘កោ នុ ខោ អយំ ភាសតិ ទេវោ វា មនុស្សោ វា’តិ? ធម្មិយា កថាយ សន្ទស្សេត្វា សមាទបេត្វា សមុត្តេជេត្វា សម្បហំសេត្វា អន្តរធាយាមិ។ អន្តរហិតញ្ច មំ ន ជានន្តិ – ‘កោ នុ ខោ អយំ អន្តរហិតោ ទេវោ វា មនុស្សោ វា’តិ? ឥមា ខោ, អានន្ទ, អដ្ឋ បរិសា។

អដ្ឋ អភិភាយតនានិ

១៧៣. “អដ្ឋ ខោ ឥមានិ, អានន្ទ, អភិភាយតនានិ។ កតមានិ អដ្ឋ? អជ្ឈត្តំ រូបសញ្ញី ឯកោ ពហិទ្ធា រូបានិ បស្សតិ បរិត្តានិ សុវណ្ណទុព្ពណ្ណានិ។ ‘តានិ អភិភុយ្យ ជានាមិ បស្សាមី’តិ ឯវំសញ្ញី ហោតិ។ ឥទំ បឋមំ អភិភាយតនំ។

“អជ្ឈត្តំ រូបសញ្ញី ឯកោ ពហិទ្ធា រូបានិ បស្សតិ អប្បមាណានិ សុវណ្ណទុព្ពណ្ណានិ។ ‘តានិ អភិភុយ្យ ជានាមិ បស្សាមី’តិ ឯវំសញ្ញី ហោតិ។ ឥទំ ទុតិយំ អភិភាយតនំ។

“អជ្ឈត្តំ អរូបសញ្ញី ឯកោ ពហិទ្ធា រូបានិ បស្សតិ បរិត្តានិ សុវណ្ណទុព្ពណ្ណានិ។ ‘តានិ អភិភុយ្យ ជានាមិ បស្សាមី’តិ ឯវំសញ្ញី ហោតិ។ ឥទំ តតិយំ អភិភាយតនំ។

“អជ្ឈត្តំ អរូបសញ្ញី ឯកោ ពហិទ្ធា រូបានិ បស្សតិ អប្បមាណានិ សុវណ្ណទុព្ពណ្ណានិ។ ‘តានិ អភិភុយ្យ ជានាមិ បស្សាមី’តិ ឯវំសញ្ញី ហោតិ។ ឥទំ ចតុត្ថំ អភិភាយតនំ។

“អជ្ឈត្តំ អរូបសញ្ញី ឯកោ ពហិទ្ធា រូបានិ បស្សតិ នីលានិ នីលវណ្ណានិ នីលនិទស្សនានិ នីលនិភាសានិ។ សេយ្យថាបិ នាម ឧមាបុប្ផំ នីលំ នីលវណ្ណំ នីលនិទស្សនំ នីលនិភាសំ។ សេយ្យថា វា បន តំ វត្ថំ ពារាណសេយ្យកំ ឧភតោភាគវិមដ្ឋំ នីលំ នីលវណ្ណំ នីលនិទស្សនំ នីលនិភាសំ។ ឯវមេវ អជ្ឈត្តំ អរូបសញ្ញី ឯកោ ពហិទ្ធា រូបានិ បស្សតិ នីលានិ នីលវណ្ណានិ នីលនិទស្សនានិ នីលនិភាសានិ។ ‘តានិ អភិភុយ្យ ជានាមិ បស្សាមី’តិ ឯវំសញ្ញី ហោតិ។ ឥទំ បញ្ចមំ អភិភាយតនំ។

“អជ្ឈត្តំ អរូបសញ្ញី ឯកោ ពហិទ្ធា រូបានិ បស្សតិ បីតានិ បីតវណ្ណានិ បីតនិទស្សនានិ បីតនិភាសានិ។ សេយ្យថាបិ នាម កណិការបុប្ផំ បីតំ បីតវណ្ណំ បីតនិទស្សនំ បីតនិភាសំ។ សេយ្យថា វា បន តំ វត្ថំ ពារាណសេយ្យកំ ឧភតោភាគវិមដ្ឋំ បីតំ បីតវណ្ណំ បីតនិទស្សនំ បីតនិភាសំ។ ឯវមេវ អជ្ឈត្តំ អរូបសញ្ញី ឯកោ ពហិទ្ធា រូបានិ បស្សតិ បីតានិ បីតវណ្ណានិ បីតនិទស្សនានិ បីតនិភាសានិ។ ‘តានិ អភិភុយ្យ ជានាមិ បស្សាមី’តិ ឯវំសញ្ញី ហោតិ។ ឥទំ ឆដ្ឋំ អភិភាយតនំ។

“អជ្ឈត្តំ អរូបសញ្ញី ឯកោ ពហិទ្ធា រូបានិ បស្សតិ លោហិតកានិ លោហិតកវណ្ណានិ លោហិតកនិទស្សនានិ លោហិតកនិភាសានិ។ សេយ្យថាបិ នាម ពន្ធុជីវកបុប្ផំ លោហិតកំ លោហិតកវណ្ណំ លោហិតកនិទស្សនំ លោហិតកនិភាសំ។ សេយ្យថា វា បន តំ វត្ថំ ពារាណសេយ្យកំ ឧភតោភាគវិមដ្ឋំ លោហិតកំ លោហិតកវណ្ណំ លោហិតកនិទស្សនំ លោហិតកនិភាសំ។ ឯវមេវ អជ្ឈត្តំ អរូបសញ្ញី ឯកោ ពហិទ្ធា រូបានិ បស្សតិ លោហិតកានិ លោហិតកវណ្ណានិ លោហិតកនិទស្សនានិ លោហិតកនិភាសានិ។ ‘តានិ អភិភុយ្យ ជានាមិ បស្សាមី’តិ ឯវំសញ្ញី ហោតិ។ ឥទំ សត្តមំ អភិភាយតនំ។

“អជ្ឈត្តំ អរូបសញ្ញី ឯកោ ពហិទ្ធា រូបានិ បស្សតិ ឱទាតានិ ឱទាតវណ្ណានិ ឱទាតនិទស្សនានិ ឱទាតនិភាសានិ។ សេយ្យថាបិ នាម ឱសធិតារកា ឱទាតា ឱទាតវណ្ណា ឱទាតនិទស្សនា ឱទាតនិភាសា។ សេយ្យថា វា បន តំ វត្ថំ ពារាណសេយ្យកំ ឧភតោភាគវិមដ្ឋំ ឱទាតំ ឱទាតវណ្ណំ ឱទាតនិទស្សនំ ឱទាតនិភាសំ។ ឯវមេវ អជ្ឈត្តំ អរូបសញ្ញី ឯកោ ពហិទ្ធា រូបានិ បស្សតិ ឱទាតានិ ឱទាតវណ្ណានិ ឱទាតនិទស្សនានិ ឱទាតនិភាសានិ។ ‘តានិ អភិភុយ្យ ជានាមិ បស្សាមី’តិ ឯវំសញ្ញី ហោតិ។ ឥទំ អដ្ឋមំ អភិភាយតនំ ។ ឥមានិ ខោ, អានន្ទ, អដ្ឋ អភិភាយតនានិ។

អដ្ឋ វិមោក្ខា

១៧៤. “អដ្ឋ ខោ ឥមេ, អានន្ទ, វិមោក្ខា។ កតមេ អដ្ឋ? រូបី រូបានិ បស្សតិ, អយំ បឋមោ វិមោក្ខោ។ អជ្ឈត្តំ អរូបសញ្ញី ពហិទ្ធា រូបានិ បស្សតិ, អយំ ទុតិយោ វិមោក្ខោ។ សុភន្តេវ អធិមុត្តោ ហោតិ, អយំ តតិយោ វិមោក្ខោ។ សព្ពសោ រូបសញ្ញានំ សមតិក្កមា បដិឃសញ្ញានំ អត្ថង្គមា នានត្តសញ្ញានំ អមនសិការា ‘អនន្តោ អាកាសោ’តិ អាកាសានញ្ចាយតនំ ឧបសម្បជ្ជ វិហរតិ, អយំ ចតុត្ថោ វិមោក្ខោ។ សព្ពសោ អាកាសានញ្ចាយតនំ សមតិក្កម្ម ‘អនន្តំ វិញ្ញាណ’ន្តិ វិញ្ញាណញ្ចាយតនំ ឧបសម្បជ្ជ វិហរតិ, អយំ បញ្ចមោ វិមោក្ខោ។ សព្ពសោ វិញ្ញាណញ្ចាយតនំ សមតិក្កម្ម ‘នត្ថិ កិញ្ចី’តិ អាកិញ្ចញ្ញាយតនំ ឧបសម្បជ្ជ វិហរតិ, អយំ ឆដ្ឋោ វិមោក្ខោ។ សព្ពសោ អាកិញ្ចញ្ញាយតនំ សមតិក្កម្ម នេវសញ្ញានាសញ្ញាយតនំ ឧបសម្បជ្ជ វិហរតិ។ អយំ សត្តមោ វិមោក្ខោ។ សព្ពសោ នេវសញ្ញានាសញ្ញាយតនំ សមតិក្កម្ម សញ្ញាវេទយិតនិរោធំ ឧបសម្បជ្ជ វិហរតិ, អយំ អដ្ឋមោ វិមោក្ខោ។ ឥមេ ខោ, អានន្ទ, អដ្ឋ វិមោក្ខា។

១៧៥. “ឯកមិទាហំ , អានន្ទ, សមយំ ឧរុវេលាយំ វិហរាមិ នជ្ជា នេរញ្ជរាយ តីរេ អជបាលនិគ្រោធេ បឋមាភិសម្ពុទ្ធោ។ អថ ខោ, អានន្ទ, មារោ បាបិមា យេនាហំ តេនុបសង្កមិ; ឧបសង្កមិត្វា ឯកមន្តំ អដ្ឋាសិ។ ឯកមន្តំ ឋិតោ ខោ, អានន្ទ, មារោ បាបិមា មំ ឯតទវោច – ‘បរិនិព្ពាតុទានិ, ភន្តេ, ភគវា; បរិនិព្ពាតុ សុគតោ, បរិនិព្ពានកាលោទានិ, ភន្តេ, ភគវតោ’តិ។ ឯវំ វុត្តេ អហំ, អានន្ទ, មារំ បាបិមន្តំ ឯតទវោចំ –

“‘ន តាវាហំ, បាបិម, បរិនិព្ពាយិស្សាមិ, យាវ មេ ភិក្ខូ ន សាវកា ភវិស្សន្តិ វិយត្តា វិនីតា វិសារទា ពហុស្សុតា ធម្មធរា ធម្មានុធម្មប្បដិបន្នា សាមីចិប្បដិបន្នា អនុធម្មចារិនោ, សកំ អាចរិយកំ ឧគ្គហេត្វា អាចិក្ខិស្សន្តិ ទេសេស្សន្តិ បញ្ញបេស្សន្តិ បដ្ឋបេស្សន្តិ វិវរិស្សន្តិ វិភជិស្សន្តិ ឧត្តានីករិស្សន្តិ, ឧប្បន្នំ បរប្បវាទំ សហធម្មេន សុនិគ្គហិតំ និគ្គហេត្វា សប្បាដិហារិយំ ធម្មំ ទេសេស្សន្តិ។

“‘ន តាវាហំ, បាបិម, បរិនិព្ពាយិស្សាមិ, យាវ មេ ភិក្ខុនិយោ ន សាវិកា ភវិស្សន្តិ វិយត្តា វិនីតា វិសារទា ពហុស្សុតា ធម្មធរា ធម្មានុធម្មប្បដិបន្នា សាមីចិប្បដិបន្នា អនុធម្មចារិនិយោ, សកំ អាចរិយកំ ឧគ្គហេត្វា អាចិក្ខិស្សន្តិ ទេសេស្សន្តិ បញ្ញបេស្សន្តិ បដ្ឋបេស្សន្តិ វិវរិស្សន្តិ វិភជិស្សន្តិ ឧត្តានីករិស្សន្តិ, ឧប្បន្នំ បរប្បវាទំ សហធម្មេន សុនិគ្គហិតំ និគ្គហេត្វា សប្បាដិហារិយំ ធម្មំ ទេសេស្សន្តិ។

“‘ន តាវាហំ, បាបិម, បរិនិព្ពាយិស្សាមិ, យាវ មេ ឧបាសកា ន សាវកា ភវិស្សន្តិ វិយត្តា វិនីតា វិសារទា ពហុស្សុតា ធម្មធរា ធម្មានុធម្មប្បដិបន្នា សាមីចិប្បដិបន្នា អនុធម្មចារិនោ, សកំ អាចរិយកំ ឧគ្គហេត្វា អាចិក្ខិស្សន្តិ ទេសេស្សន្តិ បញ្ញបេស្សន្តិ បដ្ឋបេស្សន្តិ វិវរិស្សន្តិ វិភជិស្សន្តិ ឧត្តានីករិស្សន្តិ, ឧប្បន្នំ បរប្បវាទំ សហធម្មេន សុនិគ្គហិតំ និគ្គហេត្វា សប្បាដិហារិយំ ធម្មំ ទេសេស្សន្តិ។

“‘ន តាវាហំ, បាបិម, បរិនិព្ពាយិស្សាមិ, យាវ មេ ឧបាសិកា ន សាវិកា ភវិស្សន្តិ វិយត្តា វិនីតា វិសារទា ពហុស្សុតា ធម្មធរា ធម្មានុធម្មប្បដិបន្នា សាមីចិប្បដិបន្នា អនុធម្មចារិនិយោ, សកំ អាចរិយកំ ឧគ្គហេត្វា អាចិក្ខិស្សន្តិ ទេសេស្សន្តិ បញ្ញបេស្សន្តិ បដ្ឋបេស្សន្តិ វិវរិស្សន្តិ វិភជិស្សន្តិ ឧត្តានីករិស្សន្តិ, ឧប្បន្នំ បរប្បវាទំ សហធម្មេន សុនិគ្គហិតំ និគ្គហេត្វា សប្បាដិហារិយំ ធម្មំ ទេសេស្សន្តិ។

“‘ន តាវាហំ, បាបិម, បរិនិព្ពាយិស្សាមិ, យាវ មេ ឥទំ ព្រហ្មចរិយំ ន ឥទ្ធញ្ចេវ ភវិស្សតិ ផីតញ្ច វិត្ថារិកំ ពាហុជញ្ញំ បុថុភូតំ យាវ ទេវមនុស្សេហិ សុប្បកាសិត’ន្តិ។

១៧៦. “ឥទានេវ ខោ, អានន្ទ, អជ្ជ ចាបាលេ ចេតិយេ មារោ បាបិមា យេនាហំ តេនុបសង្កមិ; ឧបសង្កមិត្វា ឯកមន្តំ អដ្ឋាសិ។ ឯកមន្តំ ឋិតោ ខោ, អានន្ទ, មារោ បាបិមា មំ ឯតទវោច – ‘បរិនិព្ពាតុទានិ, ភន្តេ, ភគវា, បរិនិព្ពាតុ សុគតោ, បរិនិព្ពានកាលោទានិ, ភន្តេ, ភគវតោ។ ភាសិតា ខោ បនេសា, ភន្តេ, ភគវតា វាចា – “ន តាវាហំ, បាបិម , បរិនិព្ពាយិស្សាមិ , យាវ មេ ភិក្ខូ ន សាវកា ភវិស្សន្តិ…បេ… យាវ មេ ភិក្ខុនិយោ ន សាវិកា ភវិស្សន្តិ…បេ… យាវ មេ ឧបាសកា ន សាវកា ភវិស្សន្តិ…បេ… យាវ មេ ឧបាសិកា ន សាវិកា ភវិស្សន្តិ…បេ… យាវ មេ ឥទំ ព្រហ្មចរិយំ ន ឥទ្ធញ្ចេវ ភវិស្សតិ ផីតញ្ច វិត្ថារិកំ ពាហុជញ្ញំ បុថុភូតំ, យាវ ទេវមនុស្សេហិ សុប្បកាសិត”ន្តិ។ ឯតរហិ ខោ បន, ភន្តេ, ភគវតោ ព្រហ្មចរិយំ ឥទ្ធញ្ចេវ ផីតញ្ច វិត្ថារិកំ ពាហុជញ្ញំ បុថុភូតំ, យាវ ទេវមនុស្សេហិ សុប្បកាសិតំ។ បរិនិព្ពាតុទានិ, ភន្តេ, ភគវា, បរិនិព្ពាតុ សុគតោ, បរិនិព្ពានកាលោទានិ, ភន្តេ, ភគវតោ’តិ។

១៧៧. “ឯវំ វុត្តេ, អហំ, អានន្ទ, មារំ បាបិមន្តំ ឯតទវោចំ – ‘អប្បោស្សុក្កោ ត្វំ, បាបិម, ហោហិ, នចិរំ តថាគតស្ស បរិនិព្ពានំ ភវិស្សតិ។ ឥតោ តិណ្ណំ មាសានំ អច្ចយេន តថាគតោ បរិនិព្ពាយិស្សតី’តិ។ ឥទានេវ ខោ, អានន្ទ, អជ្ជ ចាបាលេ ចេតិយេ តថាគតេន សតេន សម្បជានេន អាយុសង្ខារោ ឱស្សដ្ឋោ”តិ។

អានន្ទយាចនកថា

១៧៨. ឯវំ វុត្តេ អាយស្មា អានន្ទោ ភគវន្តំ ឯតទវោច – “តិដ្ឋតុ, ភន្តេ, ភគវា កប្បំ, តិដ្ឋតុ សុគតោ កប្បំ ពហុជនហិតាយ ពហុជនសុខាយ លោកានុកម្បាយ អត្ថាយ ហិតាយ សុខាយ ទេវមនុស្សាន”ន្តិ។

“អលំទានិ, អានន្ទ។ មា តថាគតំ យាចិ, អកាលោទានិ, អានន្ទ, តថាគតំ យាចនាយា”តិ។ ទុតិយម្បិ ខោ អាយស្មា អានន្ទោ…បេ… តតិយម្បិ ខោ អាយស្មា អានន្ទោ ភគវន្តំ ឯតទវោច – “តិដ្ឋតុ, ភន្តេ, ភគវា

កប្បំ, តិដ្ឋតុ សុគតោ កប្បំ ពហុជនហិតាយ ពហុជនសុខាយ លោកានុកម្បាយ អត្ថាយ ហិតាយ សុខាយ ទេវមនុស្សាន''ន្តិ។

''សទ្ទហសិ ត្វំ, អានន្ទ, តថាគតស្ស ពោធិ''ន្តិ? ''ឯវំ, ភន្តេ''។ ''អថ កិញ្ចរហិ ត្វំ, អានន្ទ, តថាគតំ យាវតតិយកំ អភិនិប្បីឡេសី''តិ? ''សម្មុខា មេតំ, ភន្តេ, ភគវតោ សុតំ សម្មុខា បដិគ្គហិតំ – 'យស្ស កស្សចិ, អានន្ទ, ចត្តារោ ឥទ្ធិបាទា ភាវិតា ពហុលីកតា យានីកតា វត្ថុកតា អនុដ្ឋិតា បរិចិតា សុសមារទ្ធា, សោ អាកង្ខមានោ កប្បំ វា តិដ្ឋេយ្យ កប្បាវសេសំ វា។ តថាគតស្ស ខោ, អានន្ទ, ចត្តារោ ឥទ្ធិបាទា ភាវិតា ពហុលីកតា យានីកតា វត្ថុកតា អនុដ្ឋិតា បរិចិតា សុសមារទ្ធា។ សោ អាកង្ខមានោ, អានន្ទ, តថាគតោ កប្បំ វា តិដ្ឋេយ្យ កប្បាវសេសំ វា'''តិ។ ''សទ្ទហសិ ត្វំ, អានន្ទា''តិ? ''ឯវំ, ភន្តេ''។ ''តស្មាតិហានន្ទ, តុយ្ហេវេតំ ទុក្កដំ, តុយ្ហេវេតំ អបរទ្ធំ, យំ ត្វំ តថាគតេន ឯវំ ឱឡារិកេ និមិត្តេ កយិរមានេ ឱឡារិកេ ឱភាសេ កយិរមានេ នាសក្ខិ បដិវិជ្ឈិតុំ, ន តថាគតំ យាចិ – 'តិដ្ឋតុ, ភន្តេ, ភគវា កប្បំ, តិដ្ឋតុ សុគតោ កប្បំ ពហុជនហិតាយ ពហុជនសុខាយ លោកានុកម្បាយ អត្ថាយ ហិតាយ សុខាយ ទេវមនុស្សាន''ន្តិ។ សចេ ត្វំ, អានន្ទ, តថាគតំ យាចេយ្យាសិ, ទ្វេវ តេ វាចា តថាគតោ បដិក្ខិបេយ្យ, អថ តតិយកំ អធិវាសេយ្យ។ តស្មាតិហានន្ទ, តុយ្ហេវេតំ ទុក្កដំ, តុយ្ហេវេតំ អបរទ្ធំ។

១៧៩. ''ឯកមិទាហំ, អានន្ទ, សមយំ រាជគហេ វិហរាមិ គិជ្ឈកូដេ បព្ពតេ។ តត្រាបិ ខោ តាហំ, អានន្ទ, អាមន្តេសិ – 'រមណីយំ, អានន្ទ, រាជគហំ, រមណីយោ, អានន្ទ, គិជ្ឈកូដោ បព្ពតោ។ យស្ស កស្សចិ, អានន្ទ, ចត្តារោ ឥទ្ធិបាទា ភាវិតា ពហុលីកតា យានីកតា វត្ថុកតា អនុដ្ឋិតា បរិចិតា សុសមារទ្ធា, សោ អាកង្ខមានោ កប្បំ វា តិដ្ឋេយ្យ កប្បាវសេសំ វា។ តថាគតស្ស ខោ, អានន្ទ, ចត្តារោ ឥទ្ធិបាទា ភាវិតា ពហុលីកតា យានីកតា វត្ថុកតា អនុដ្ឋិតា បរិចិតា សុសមារទ្ធា, សោ អាកង្ខមានោ, អានន្ទ, តថាគតោ កប្បំ វា តិដ្ឋេយ្យ កប្បាវសេសំ វា'តិ។ ឯវម្បិ ខោ ត្វំ, អានន្ទ, តថាគតេន ឱឡារិកេ និមិត្តេ កយិរមានេ ឱឡារិកេ ឱភាសេ កយិរមានេ នាសក្ខិ បដិវិជ្ឈិតុំ, ន តថាគតំ យាចិ – 'តិដ្ឋតុ, ភន្តេ, ភគវា កប្បំ, តិដ្ឋតុ សុគតោ កប្បំ ពហុជនហិតាយ ពហុជនសុខាយ លោកានុកម្បាយ អត្ថាយ ហិតាយ សុខាយ ទេវមនុស្សាន'ន្តិ។ សចេ ត្វំ, អានន្ទ, តថាគតំ យាចេយ្យាសិ, ទ្វេ តេ វាចា តថាគតោ បដិក្ខិបេយ្យ, អថ តតិយកំ អធិវាសេយ្យ។ តស្មាតិហានន្ទ, តុយ្ហេវេតំ ទុក្កដំ, តុយ្ហេវេតំ អបរទ្ធំ។

១៨០. ''ឯកមិទាហំ, អានន្ទ, សមយំ តត្ថេវ រាជគហេ វិហរាមិ គោតមនិគ្រោធេ...បេ.... តត្ថេវ រាជគហេ វិហរាមិ ចោរបបាតេ... តត្ថេវ រាជគហេ វិហរាមិ វេភារបស្សេ សត្តបណ្ណិគុហាយំ... តត្ថេវ រាជគហេ វិហរាមិ ឥសិគិលិបស្សេ កាឡសិលាយំ... តត្ថេវ រាជគហេ វិហរាមិ សីតវនេ សប្បសោណ្ឌិកបព្ភារេ... តត្ថេវ រាជគហេ វិហរាមិ តបោទារាមេ... តត្ថេវ រាជគហេ វិហរាមិ វេឡុវនេ កលន្ទកនិវាបេ... តត្ថេវ រាជគហេ វិហរាមិ ជីវកម្ពវនេ... តត្ថេវ រាជគហេ វិហរាមិ មទ្ទកុច្ឆិស្មិំ មិគទាយេ តត្រាបិ ខោ តាហំ, អានន្ទ, អាមន្តេសិ – 'រមណីយំ, អានន្ទ, រាជគហំ, រមណីយោ គិជ្ឈកូដោ បព្ពតោ, រមណីយោ គោតមនិគ្រោធោ, រមណីយោ ចោរបបាតោ, រមណីយា វេភារបស្សេ សត្តបណ្ណិគុហា, រមណីយា ឥសិគិលិបស្សេ កាឡសិលា, រមណីយោ សីតវនេ សប្បសោណ្ឌិកបព្ភារោ , រមណីយោ តបោទារាមោ, រមណីយោ វេឡុវនេ កលន្ទកនិវាបោ, រមណីយំ ជីវកម្ពវនំ, រមណីយោ មទ្ទកុច្ឆិស្មិំ មិគទាយោ។ យស្ស កស្សចិ, អានន្ទ, ចត្តារោ ឥទ្ធិបាទា ភាវិតា ពហុលីកតា យានីកតា វត្ថុកតា អនុដ្ឋិតា បរិចិតា សុសមារទ្ធា...បេ.... អាកង្ខមានោ, អានន្ទ, តថាគតោ កប្បំ វា តិដ្ឋេយ្យ កប្បាវសេសំ វា'តិ។ ឯវម្បិ ខោ ត្វំ, អានន្ទ, តថាគតេន ឱឡារិកេ និមិត្តេ កយិរមានេ ឱឡារិកេ ឱភាសេ កយិរមានេ នាសក្ខិ បដិវិជ្ឈិតុំ, ន តថាគតំ យាចិ – 'តិដ្ឋតុ, ភន្តេ, ភគវា កប្បំ, តិដ្ឋតុ សុគតោ កប្បំ ពហុជនហិតាយ ពហុជនសុខាយ លោកានុកម្បាយ អត្ថាយ ហិតាយ សុខាយ ទេវមនុស្សាន'ន្តិ។ សចេ ត្វំ, អានន្ទ, តថាគតំ យាចេយ្យាសិ, ទ្វេវ តេ វាចា តថាគតោ បដិក្ខិបេយ្យ, អថ តតិយកំ អធិវាសេយ្យ។ តស្មាតិហានន្ទ, តុយ្ហេវេតំ ទុក្កដំ, តុយ្ហេវេតំ អបរទ្ធំ។

១៨១. ''ឯកមិទាហំ, អានន្ទ, សមយំ ឥធេវ វេសាលិយំ វិហរាមិ ឧទេនេ ចេតិយេ។ តត្រាបិ ខោ តាហំ, អានន្ទ, អាមន្តេសិ – 'រមណីយា, អានន្ទ, វេសាលី, រមណីយំ ឧទេនំ ចេតិយំ។ យស្ស កស្សចិ, អានន្ទ, ចត្តារោ ឥទ្ធិបាទា ភាវិតា ពហុលីកតា យានីកតា វត្ថុកតា អនុដ្ឋិតា បរិចិតា សុសមារទ្ធា, សោ អាកង្ខមានោ កប្បំ វា តិដ្ឋេយ្យ កប្បាវសេសំ វា។ តថាគតស្ស ខោ, អានន្ទ, ចត្តារោ ឥទ្ធិបាទា ភាវិតា ពហុលីកតា យានីកតា វត្ថុកតា អនុដ្ឋិតា បរិចិតា សុសមារទ្ធា, សោ អាកង្ខមានោ, អានន្ទ, តថាគតោ កប្បំ វា តិដ្ឋេយ្យ កប្បាវសេសំ វា'តិ។ ឯវម្បិ ខោ ត្វំ, អានន្ទ, តថាគតេន ឱឡារិកេ និមិត្តេ កយិរមានេ ឱឡារិកេ ឱភាសេ កយិរមានេ នាសក្ខិ បដិវិជ្ឈិតុំ, ន តថាគតំ យាចិ – 'តិដ្ឋតុ, ភន្តេ, ភគវា កប្បំ, តិដ្ឋតុ សុគតោ កប្បំ ពហុជនហិតាយ ពហុជនសុខាយ លោកានុកម្បាយ អត្ថាយ ហិតាយ សុខាយ ទេវមនុស្សាន'ន្តិ។ សចេ ត្វំ, អានន្ទ, តថាគតំ

យាចេយ្យាសិ, ទ្វេវ តេ វាចា តថាគតោ បដិក្ខិបេយ្យ, អថ តតិយកំ អធិវាសេយ្យ, តស្មាតិហានន្ទ, តុយ្ហេវេតំ ទុក្កដំ, តុយ្ហេវេតំ អបរទ្ធំ។

១៨២. ‘‘ឯកមិទាហំ , អានន្ទ, សមយំ តត្ថេវ វេសាលិយំ វិហរាមិ គោតមកេ ចេតិយេ …បេ.… តត្ថេវ វេសាលិយំ វិហរាមិ សត្តម្ពេ ចេតិយេ… តត្ថេវ វេសាលិយំ វិហរាមិ ពហុបុត្តេ ចេតិយេ… តត្ថេវ វេសាលិយំ វិហរាមិ សារន្ទទេ ចេតិយេ… តទានេវ ខោ តាហំ, អានន្ទ, អជ្ជ ចាបាលេ ចេតិយេ អាមន្តេសិ – ‘រមណីយា, អានន្ទ, វេសាលី, រមណីយំ ឧទេនំ ចេតិយំ, រមណីយំ គោតមកំ ចេតិយំ, រមណីយំ សត្តម្ពំ ចេតិយំ, រមណីយំ ពហុបុត្តំ ចេតិយំ, រមណីយំ សារន្ទទំ ចេតិយំ, រមណីយំ ចាបាលំ ចេតិយំ។ យស្ស កស្សចិ, អានន្ទ, ចត្តារោ ឥទ្ធិបាទា ភាវិតា ពហុលីកតា យានីកតា វត្ថុកតា អនុដ្ឋិតា បរិចិតា សុសមារទ្ធា, សោ អាកង្ខមានោ កប្បំ វា តិដ្ឋេយ្យ កប្បាវសេសំ វា។ តថាគតស្ស ខោ, អានន្ទ, ចត្តារោ ឥទ្ធិបាទា ភាវិតា ពហុលីកតា យានីកតា វត្ថុកតា អនុដ្ឋិតា បរិចិតា សុសមារទ្ធា, សោ អាកង្ខមានោ, អានន្ទ, តថាគតោ កប្បំ វា តិដ្ឋេយ្យ កប្បាវសេសំ វា’តិ។ ឯវម្បិ ខោ ត្វំ, អានន្ទ, តថាគតេន ឱឡារិកេ និមិត្តេ កយិរមានេ ឱឡារិកេ ឱភាសេ កយិរមានេ នាសក្ខិ បដិវិជ្ឈិតុំ, ន តថាគតំ យាចិ – ‘តិដ្ឋតុ ភគវា កប្បំ, តិដ្ឋតុ សុគតោ កប្បំ ពហុជនហិតាយ ពហុជនសុខាយ លោកានុកម្បាយ អត្ថាយ ហិតាយ សុខាយ ទេវមនុស្សាន’ន្តិ។ សចេ ត្វំ, អានន្ទ, តថាគតំ យាចេយ្យាសិ, ទ្វេវ តេ វាចា តថាគតោ បដិក្ខិបេយ្យ, អថ តតិយកំ អធិវាសេយ្យ។ តស្មាតិហានន្ទ, តុយ្ហេវេតំ ទុក្កដំ, តុយ្ហេវេតំ អបរទ្ធំ។

១៨៣. ‘‘ននុ ឯតំ [ឯវំ (ស្យា. បី.)], អានន្ទ, មយា បដិកច្ចេវ [បដិគច្ចេវ (សី. បី.)] អក្ខាតំ – ‘សព្ពេហេវ បិយេហិ មនាបេហិ នានាភាវោ វិនាភាវោ អញ្ញថាភាវោ។ តំ កុតេត្ថ, អានន្ទ, លព្ភា, យំ តំ ជាតំ ភូតំ សង្ខតំ បលោកធម្មំ, តំ វត មា បលុជ្ជីតិ នេតំ ឋានំ វិជ្ជតិ’។ យំ ខោ បនេតំ, អានន្ទ, តថាគតេន ចត្តំ វន្តំ មុត្តំ បហីនំ បដិនិស្សដ្ឋំ ឱស្សដ្ឋោ អាយុសង្ខារោ, ឯកំសេន វាចា ភាសិតា – ‘ន ចិរំ តថាគតស្ស បរិនិព្ពានំ ភវិស្សតិ។ ឥតោ តិណ្ណំ មាសានំ អច្ចយេន តថាគតោ បរិនិព្ពាយិស្សតី’តិ។ តញ្ច [តំ វចនំ (សី.)] តថាគតោ ជីវិតហេតុ បុន បច្ចាវមិស្សតីតិ [បច្ចាគមិស្សតីតិ (ស្យា. ក.)] នេតំ ឋានំ វិជ្ជតិ។ អាយាមានន្ទ, យេន មហាវនំ កូដាគារសាលា តេនុបសង្កមិស្សាមា’’តិ។ ‘‘ឯវំ, ភន្តេ’’តិ ខោ អាយស្មា អានន្ទោ ភគវតោ បច្ចស្សោសិ។

អថ ខោ ភគវា អាយស្មតា អានន្ទេន សទ្ធិំ យេន មហាវនំ កូដាគារសាលា តេនុបសង្កមិ; ឧបសង្កមិត្វា អាយស្មន្តំ អានន្ទំ អាមន្តេសិ – ‘‘គច្ឆ ត្វំ, អានន្ទ, យាវតិកា ភិក្ខូ វេសាលិំ ឧបនិស្សាយ វិហរន្តិ, តេ សព្ពេ ឧបដ្ឋានសាលាយំ សន្និបាតេហី’’តិ។ ‘‘ឯវំ, ភន្តេ’’តិ ខោ អាយស្មា អានន្ទោ ភគវតោ បដិស្សុត្វា យាវតិកា ភិក្ខូ វេសាលិំ ឧបនិស្សាយ វិហរន្តិ, តេ សព្ពេ ឧបដ្ឋានសាលាយំ សន្និបាតេត្វា យេន ភគវា តេនុបសង្កមិ; ឧបសង្កមិត្វា ភគវន្តំ អភិវាទេត្វា ឯកមន្តំ អដ្ឋាសិ។ ឯកមន្តំ ឋិតោ ខោ អាយស្មា អានន្ទោ ភគវន្តំ ឯតទវោច – ‘‘សន្និបតិតោ, ភន្តេ, ភិក្ខុសង្ឃោ, យស្សទានិ, ភន្តេ, ភគវា កាលំ មញ្ញតី’’តិ។

១៨៤. អថ ខោ ភគវា យេនុបដ្ឋានសាលា តេនុបសង្កមិ; ឧបសង្កមិត្វា បញ្ញត្តេ អាសនេ និសីទិ។ និសជ្ជ ខោ ភគវា ភិក្ខូ អាមន្តេសិ – ‘‘តស្មាតិហ, ភិក្ខវេ, យេ តេ មយា ធម្មា អភិញ្ញា ទេសិតា, តេ វោ សាធុកំ ឧគ្គហេត្វា អាសេវិតព្ពា ភាវេតព្ពា ពហុលីកាតព្ពា, យថយិទំ ព្រហ្មចរិយំ អទ្ធនិយំ អស្ស ចិរដ្ឋិតិកំ, តទស្ស ពហុជនហិតាយ ពហុជនសុខាយ លោកានុកម្បាយ អត្ថាយ ហិតាយ សុខាយ ទេវមនុស្សានំ។ កតមេ ច តេ, ភិក្ខវេ, ធម្មា មយា អភិញ្ញា ទេសិតា, យេ វោ សាធុកំ ឧគ្គហេត្វា អាសេវិតព្ពា ភាវេតព្ពា ពហុលីកាតព្ពា, យថយិទំ ព្រហ្មចរិយំ អទ្ធនិយំ អស្ស ចិរដ្ឋិតិកំ, តទស្ស ពហុជនហិតាយ ពហុជនសុខាយ លោកានុកម្បាយ អត្ថាយ ហិតាយ សុខាយ ទេវមនុស្សានំ។ សេយ្យថិទំ – ចត្តារោ សតិបដ្ឋានា ចត្តារោ សម្មប្បធានា ចត្តារោ ឥទ្ធិបាទា បញ្ចិន្ទ្រិយានិ បញ្ច ពលានិ សត្ត ពោជ្ឈង្គា អរិយោ អដ្ឋង្គិកោ មគ្គោ។ ឥមេ ខោ តេ, ភិក្ខវេ, ធម្មា មយា អភិញ្ញា ទេសិតា, យេ វោ សាធុកំ ឧគ្គហេត្វា អាសេវិតព្ពា ភាវេតព្ពា ពហុលីកាតព្ពា, យថយិទំ ព្រហ្មចរិយំ អទ្ធនិយំ អស្ស ចិរដ្ឋិតិកំ, តទស្ស ពហុជនហិតាយ ពហុជនសុខាយ លោកានុកម្បាយ អត្ថាយ ហិតាយ សុខាយ ទេវមនុស្សាន’’ន្តិ។

១៨៥. អថ ខោ ភគវា ភិក្ខូ អាមន្តេសិ – ‘‘ហន្ទទានិ, ភិក្ខវេ, អាមន្តយាមិ វោ, វយធម្មា សង្ខារា, អប្បមាទេន សម្បាទេថ។ នចិរំ តថាគតស្ស បរិនិព្ពានំ ភវិស្សតិ។ ឥតោ តិណ្ណំ មាសានំ អច្ចយេន តថាគតោ បរិនិព្ពាយិស្សតី’’តិ។ ឥទមវោច ភគវា, ឥទំ វត្វាន សុគតោ អថាបរំ ឯតទវោច សត្ថា [ឥតោ បរំ ស្យាមបោត្ថកេ ឯវំបិ បាឋោ ទិស្សតិ –§ទហរាបិ ច យេ វុទ្ធា, យេ ពាលា យេ ច បណ្ឌិតា។§អឌ្ឍាចេវ ទលិទ្ទា ច, សព្ពេ មច្ចុបរាយនា។§យថាបិ កុម្ភការស្ស, កតំ មត្តិកភាជនំ។§ខុទ្ទកញ្ច មហន្តញ្ច, យញ្ច បក្កំ យញ្ច អាមកំ។§សព្ពំ ភេទបរិយន្តំ, ឯវំ មច្ចាន ជីវិតំ។§អថាបរំ ឯតទវោច សត្ថា]។ –

“បរិបក្កោ វយោ មយ្ហំ, បរិត្តំ មម ជីវិតំ;
បហាយ វោ គមិស្សាមិ, កតំ មេ សរណមត្តនោ។

“អប្បមត្តា សតីមន្តោ, សុសីលា ហោថ ភិក្ខវោ;
សុសមាហិតសង្កប្បា, សចិត្តមនុរក្ខថ។

“យោ ឥមស្មិំ ធម្មវិនយេ, អប្បមត្តោ វិហស្សតិ;
បហាយ ជាតិសំសារំ, ទុក្ខស្សន្តំ ករិស្សតី”តិ [វិហរិស្សតិ (ស្យា.), វិហេស្សតិ (សី.)]។

តតិយោ ភាណវារោ។

នាគាបលោកិតំ

១៨៦. អថ ខោ ភគវា បុព្ពណ្ហសមយំ និវាសេត្វា បត្តចីវរមាទាយ វេសាលិំ បិណ្ឌាយ បាវិសិ។ វេសាលិយំ បិណ្ឌាយ ចរិត្វា បច្ឆាភត្តំ បិណ្ឌបាតប្បដិក្កន្តោ នាគាបលោកិតំ វេសាលិំ អបលោកេត្វា អាយស្មន្តំ អានន្ទំ អាមន្តេសិ – “ឥទំ បច្ឆិមកំ, អានន្ទ, តថាគតស្ស វេសាលិយា ទស្សនំ ភវិស្សតិ។ អាយាមានន្ទ, យេន ភណ្ឌគាមោ [ភណ្ឌុគាមោ (ក.)] តេនុបសង្កមិស្សាមា”តិ។ “ឯវំ, ភន្តេ”តិ ខោ អាយស្មា អានន្ទោ ភគវតោ បច្ចស្សោសិ។

អថ ខោ ភគវា មហតា ភិក្ខុសង្ឃេន សទ្ធិំ យេន ភណ្ឌគាមោ តទវសរិ។ តត្រ សុទំ ភគវា ភណ្ឌគាមេ វិហរតិ។ តត្រ ខោ ភគវា ភិក្ខូ អាមន្តេសិ – “ចតុន្នំ, ភិក្ខវេ, ធម្មានំ អននុពោធា អប្បដិវេធា ឯវមិទំ ទីឃមទ្ធានំ សន្ធាវិតំ សំសរិតំ មមញ្ចេវ តុម្ហាកញ្ច។ កតមេសំ ចតុន្នំ? អរិយស្ស, ភិក្ខវេ, សីលស្ស អននុពោធា អប្បដិវេធា ឯវមិទំ ទីឃមទ្ធានំ សន្ធាវិតំ សំសរិតំ មមំ ចេវ តុម្ហាកញ្ច។ អរិយស្ស, ភិក្ខវេ, សមាធិស្ស អននុពោធា អប្បដិវេធា ឯវមិទំ ទីឃមទ្ធានំ សន្ធាវិតំ សំសរិតំ មមំ ចេវ តុម្ហាកញ្ច។ អរិយាយ, ភិក្ខវេ, បញ្ញាយ អននុពោធា អប្បដិវេធា ឯវមិទំ ទីឃមទ្ធានំ សន្ធាវិតំ សំសរិតំ មមំ ចេវ តុម្ហាកញ្ច។ អរិយាយ, ភិក្ខវេ, វិមុត្តិយា អននុពោធា អប្បដិវេធា ឯវមិទំ ទីឃមទ្ធានំ សន្ធាវិតំ សំសរិតំ មមំ ចេវ តុម្ហាកញ្ច។ តយិទំ, ភិក្ខវេ, អរិយំ សីលំ អនុពុទ្ធំ បដិវិទ្ធំ, អរិយោ សមាធិ អនុពុទ្ធោ បដិវិទ្ធោ, អរិយា បញ្ញា អនុពុទ្ធា បដិវិទ្ធា, អរិយា វិមុត្តិ អនុពុទ្ធា បដិវិទ្ធា, ឧច្ឆិន្នា ភវតណ្ហា, ខីណា ភវនេត្តិ, នត្ថិ ទានិ បុនព្ភវោ”តិ។ ឥទមវោច ភគវា, ឥទំ វត្វាន សុគតោ អថាបរំ ឯតទវោច សត្ថា –

“សីលំ សមាធិ បញ្ញា ច, វិមុត្តិ ច អនុត្តរា;
អនុពុទ្ធា ឥមេ ធម្មា, គោតមេន យសស្សិនា។

“ឥតិ ពុទ្ធោ អភិញ្ញាយ, ធម្មមក្ខាសិ ភិក្ខុនំ;
ទុក្ខស្សន្តករោ សត្ថា, ចក្ខុមា បរិនិព្ពុតោ”តិ។

តត្រាបិ សុទំ ភគវា ភណ្ឌគាមេ វិហរន្តោ ឯតទេវ ពហុលំ ភិក្ខូនំ ធម្មិំ កថំ ករោតិ – “ឥតិ សីលំ, ឥតិ សមាធិ, ឥតិ បញ្ញា។ សីលបរិភាវិតោ សមាធិ មហប្ផលោ ហោតិ មហានិសំសោ។ សមាធិបរិភាវិតា បញ្ញា មហប្ផលា ហោតិ មហានិសំសា។ បញ្ញាបរិភាវិតំ ចិត្តំ សម្មទេវ អាសវេហិ វិមុច្ចតិ, សេយ្យថិទំ – កាមាសវា, ភវាសវា, អវិជ្ជាសវា”តិ។

ចតុមហាបទេសកថា

១៨៧. អថ ខោ ភគវា ភណ្ឌគាមេ យថាភិរន្តំ វិហរិត្វា អាយស្មន្តំ អានន្ទំ អាមន្តេសិ – “អាយាមានន្ទ, យេន ហត្ថិគាមោ, យេន អម្ពគាមោ, យេន ជម្ពុគាមោ, យេន ភោគនគរំ តេនុបសង្កមិស្សាមា”តិ។ “ឯវំ, ភន្តេ”តិ ខោ អាយស្មា អានន្ទោ ភគវតោ បច្ចស្សោសិ។ អថ ខោ ភគវា មហតា ភិក្ខុសង្ឃេន សទ្ធិំ យេន ភោគនគរំ តទវសរិ។ តត្រ សុទំ ភគវា ភោគនគរេ វិហរតិ អានន្ទេ [សានន្ទរេ (ក.)] ចេតិយេ។ តត្រ ខោ ភគវា ភិក្ខូ អាមន្តេសិ – “ចត្តារោមេ, ភិក្ខវេ, មហាបទេសេ ទេសេស្សាមិ, តំ សុណាថ, សាធុកំ មនសិករោថ, ភាសិស្សាមី”តិ។ “ឯវំ , ភន្តេ”តិ ខោ តេ ភិក្ខូ ភគវតោ បច្ចស្សោសុំ។ ភគវា ឯតទវោច –

១៨៨. “ឥធ, ភិក្ខវេ, ភិក្ខុ ឯវំ វទេយ្យ – ‘សម្មុខា មេតំ, អាវុសោ, ភគវតោ សុតំ សម្មុខា បដិគ្គហិតំ, អយំ ធម្មោ អយំ វិនយោ ឥទំ សត្ថុសាសន’ន្តិ។ តស្ស, ភិក្ខវេ, ភិក្ខុនោ ភាសិតំ នេវ អភិនន្ទិតព្ពំ នប្បដិក្កោសិតព្ពំ។

អនភិនន្ទិត្វា អប្បដិក្កោសិត្វា តានិ បទព្យញ្ជនានិ សាធុកំ ឧគ្គហេត្វា សុត្តេ ឱសារេតព្ពានិ [ឱតារេតព្ពានិ], វិនយេ សន្ទស្សេតព្ពានិ។ តានិ ចេ សុត្តេ ឱសារិយមានានិ [ឱតារិយមានានិ] វិនយេ សន្ទស្សិយមានានិ ន ចេវ សុត្តេ ឱសរន្តិ [ឱតរន្តិ (សី. បី. អ. និ. ៤.១៨០)], ន ច វិនយេ សន្ទិស្សន្តិ, និដ្ឋមេត្ថ គន្តព្ពំ – ‘អទ្ធា, ឥទំ ន ចេវ តស្ស ភគវតោ វចនំ; ឥមស្ស ច ភិក្ខុនោ ទុគ្គហិត’ន្តិ។ ឥតិហេតំ, ភិក្ខវេ, ឆឌ្ឌេយ្យាថ។ តានិ ចេ សុត្តេ ឱសារិយមានានិ វិនយេ សន្ទស្សិយមានានិ សុត្តេ ចេវ ឱសរន្តិ, វិនយេ ច សន្ទិស្សន្តិ, និដ្ឋមេត្ថ គន្តព្ពំ – ‘អទ្ធា, ឥទំ តស្ស ភគវតោ វចនំ; ឥមស្ស ច ភិក្ខុនោ សុគ្គហិត’ន្តិ។ ឥទំ, ភិក្ខវេ, បឋមំ មហាបទេសំ ធារេយ្យាថ។

“ឥធ បន, ភិក្ខវេ, ភិក្ខុ ឯវំ វទេយ្យ – ‘អមុកស្មិំ នាម អាវាសេ សង្ឃោ វិហរតិ សថេរោ សបាមោក្ខោ។ តស្ស មេ សង្ឃស្ស សម្មុខា សុតំ សម្មុខា បដិគ្គហិតំ, អយំ ធម្មោ អយំ វិនយោ ឥទំ សត្ថុសាសន’ន្តិ។ តស្ស, ភិក្ខវេ, ភិក្ខុនោ ភាសិតំ នេវ អភិនន្ទិតព្ពំ នប្បដិក្កោសិតព្ពំ។ អនភិនន្ទិត្វា អប្បដិក្កោសិត្វា តានិ បទព្យញ្ជនានិ សាធុកំ ឧគ្គហេត្វា សុត្តេ ឱសារេតព្ពានិ, វិនយេ សន្ទស្សេតព្ពានិ។ តានិ ចេ សុត្តេ ឱសារិយមានានិ វិនយេ សន្ទស្សិយមានានិ ន ចេវ សុត្តេ ឱសរន្តិ, ន ច វិនយេ សន្ទិស្សន្តិ, និដ្ឋមេត្ថ គន្តព្ពំ – ‘អទ្ធា, ឥទំ ន ចេវ តស្ស ភគវតោ វចនំ; តស្ស ច សង្ឃស្ស ទុគ្គហិត’ន្តិ។ ឥតិហេតំ, ភិក្ខវេ, ឆឌ្ឌេយ្យាថ។ តានិ ចេ សុត្តេ ឱសារិយមានានិ វិនយេ សន្ទស្សិយមានានិ សុត្តេ ចេវ ឱសរន្តិ វិនយេ ច សន្ទិស្សន្តិ, និដ្ឋមេត្ថ គន្តព្ពំ – ‘អទ្ធា , ឥទំ តស្ស ភគវតោ វចនំ; តស្ស ច សង្ឃស្ស សុគ្គហិត’ន្តិ។ ឥទំ, ភិក្ខវេ, ទុតិយំ មហាបទេសំ ធារេយ្យាថ។

“ឥធ បន, ភិក្ខវេ, ភិក្ខុ ឯវំ វទេយ្យ – ‘អមុកស្មិំ នាម អាវាសេ សម្ពហុលា ថេរា ភិក្ខូ វិហរន្តិ ពហុស្សុតា អាគតាគមា ធម្មធរា វិនយធរា មាតិកាធរា។ តេសំ មេ ថេរានំ សម្មុខា សុតំ សម្មុខា បដិគ្គហិតំ – អយំ ធម្មោ អយំ វិនយោ ឥទំ សត្ថុសាសន’ន្តិ។ តស្ស, ភិក្ខវេ, ភិក្ខុនោ ភាសិតំ នេវ អភិនន្ទិតព្ពំ...បេ.... ន ច វិនយេ សន្ទិស្សន្តិ, និដ្ឋមេត្ថ គន្តព្ពំ – ‘អទ្ធា, ឥទំ ន ចេវ តស្ស ភគវតោ វចនំ; តេសញ្ច ថេរានំ ទុគ្គហិត’ន្តិ។ ឥតិហេតំ, ភិក្ខវេ, ឆឌ្ឌេយ្យាថ។ តានិ ចេ សុត្តេ ឱសារិយមានានិ...បេ.... វិនយេ ច សន្ទិស្សន្តិ, និដ្ឋមេត្ថ គន្តព្ពំ – ‘អទ្ធា, ឥទំ តស្ស ភគវតោ វចនំ; តេសញ្ច ថេរានំ សុគ្គហិត’ន្តិ។ ឥទំ, ភិក្ខវេ, តតិយំ មហាបទេសំ ធារេយ្យាថ។

“ឥធ បន, ភិក្ខវេ, ភិក្ខុ ឯវំ វទេយ្យ – ‘អមុកស្មិំ នាម អាវាសេ ឯកោ ថេរោ ភិក្ខុ វិហរតិ ពហុស្សុតោ អាគតាគមោ ធម្មធរោ វិនយធរោ មាតិកាធរោ។ តស្ស មេ ថេរស្ស សម្មុខា សុតំ សម្មុខា បដិគ្គហិតំ – អយំ ធម្មោ អយំ វិនយោ ឥទំ សត្ថុសាសន’ន្តិ។ តស្ស, ភិក្ខវេ, ភិក្ខុនោ ភាសិតំ នេវ អភិនន្ទិតព្ពំ នប្បដិក្កោសិតព្ពំ។ អនភិនន្ទិត្វា អប្បដិក្កោសិត្វា តានិ បទព្យញ្ជនានិ សាធុកំ ឧគ្គហេត្វា សុត្តេ ឱសារិតព្ពានិ, វិនយេ សន្ទស្សេតព្ពានិ។ តានិ ចេ សុត្តេ ឱសារិយមានានិ វិនយេ សន្ទស្សិយមានានិ ន ចេវ សុត្តេ ឱសរន្តិ, ន ច វិនយេ សន្ទិស្សន្តិ, និដ្ឋមេត្ថ គន្តព្ពំ – ‘អទ្ធា, ឥទំ ន ចេវ តស្ស ភគវតោ វចនំ; តស្ស ច ថេរស្ស ទុគ្គហិត’ន្តិ។ ឥតិហេតំ, ភិក្ខវេ, ឆឌ្ឌេយ្យាថ។ តានិ ច សុត្តេ ឱសារិយមានានិ វិនយេ សន្ទស្សិយមានានិ សុត្តេ ចេវ ឱសរន្តិ, វិនយេ ច សន្ទិស្សន្តិ , និដ្ឋមេត្ថ គន្តព្ពំ – ‘អទ្ធា , ឥទំ តស្ស ភគវតោ វចនំ; តស្ស ច ថេរស្ស សុគ្គហិត’ន្តិ។ ឥទំ, ភិក្ខវេ, ចតុត្ថំ មហាបទេសំ ធារេយ្យាថ។ ឥមេ ខោ, ភិក្ខវេ, ចត្តារោ មហាបទេសេ ធារេយ្យាថា”តិ។

តត្រាបិ សុទំ ភគវា ភោគនគរេ វិហរន្តោ អានន្ទេ ចេតិយេ ឯតទេវ ពហុលំ ភិក្ខូនំ ធម្មិំ កថំ ករោតិ – “ឥតិ សីលំ, ឥតិ សមាធិ, ឥតិ បញ្ញា។ សីលបរិភាវិតោ សមាធិ មហប្ផលោ ហោតិ មហានិសំសោ ។ សមាធិបរិភាវិតា បញ្ញា មហប្ផលា ហោតិ មហានិសំសា។ បញ្ញាបរិភាវិតំ ចិត្តំ សម្មទេវ អាសវេហិ វិមុច្ចតិ, សេយ្យថិទំ – កាមាសវា, ភវាសវា, អវិជ្ជាសវា”តិ។

កម្មារបុត្តចុន្ទវត្ថុ

១៨៩. អថ ខោ ភគវា ភោគនគរេ យថាភិរន្តំ វិហរិត្វា អាយស្មន្តំ អានន្ទំ អាមន្តេសិ – “អាយាមានន្ទ, យេន បាវា តេនុបសង្កមិស្សាមា”តិ។ “ឯវំ, ភន្តេ”តិ ខោ អាយស្មា អានន្ទោ ភគវតោ បច្ចស្សោសិ។ អថ ខោ ភគវា មហតា ភិក្ខុសង្ឃេន សទ្ធិំ យេន បាវា តទវសរិ។ តត្រ សុទំ ភគវា បាវាយំ វិហរតិ ចុន្ទស្ស កម្មារបុត្តស្ស អម្ពវនេ។ អស្សោសិ ខោ ចុន្ទោ កម្មារបុត្តោ – “ភគវា កិរ បាវំ អនុប្បត្តោ, បាវាយំ វិហរតិ មយ្ហំ អម្ពវនេ”តិ។ អថ ខោ ចុន្ទោ កម្មារបុត្តោ យេន ភគវា តេនុបសង្កមិ; ឧបសង្កមិត្វា ភគវន្តំ អភិវាទេត្វា ឯកមន្តំ និសីទិ។ ឯកមន្តំ និសិន្នំ ខោ ចុន្ទំ កម្មារបុត្តំ ភគវា ធម្មិយា កថាយ សន្ទស្សេសិ សមាទបេសិ សមុត្តេជេសិ សម្បហំសេសិ។ អថ ខោ ចុន្ទោ កម្មារបុត្តោ ភគវតា ធម្មិយា កថាយ សន្ទស្សិតោ សមាទបិតោ សមុត្តេជិតោ សម្បហំសិតោ ភគវន្តំ ឯតទវោច – “អធិវាសេតុ មេ, ភន្តេ, ភគវា ស្វាតនាយ ភត្តំ សទ្ធិំ ភិក្ខុសង្ឃេនា”តិ។ អធិវាសេសិ ភគវា តុណ្ហីភាវេន។ អថ ខោ ចុន្ទោ កម្មារបុត្តោ ភគវតោ អធិវាសនំ វិទិត្វា ឧដ្ឋាយាសនា ភគវន្តំ អភិវាទេត្វា បទក្ខិណំ កត្វា បក្កាមិ។

អថ ខោ ចុន្ទោ កម្មារបុត្តោ តស្សា រត្តិយា អច្ចយេន សកេ និវេសនេ បណីតំ ខាទនីយំ ភោជនីយំ បដិយាទាបេត្វា បហូតញ្ច សូករមទ្ទវំ ភគវតោ កាលំ អារោចាបេសិ – ''កាលោ, ភន្តេ, និដ្ឋិតំ ភត្ត''ន្តិ។ អថ ខោ ភគវា បុព្ពណ្ហសមយំ និវាសេត្វា បត្តចីវរមាទាយ សទ្ធិំ ភិក្ខុសង្ឃេន យេន ចុន្ទស្ស កម្មារបុត្តស្ស និវេសនំ តេនុបសង្កមិ; ឧបសង្កមិត្វា បញ្ញត្តេ អាសនេ និសីទិ។ និសជ្ជ ខោ ភគវា ចុន្ទំ កម្មារបុត្តំ អាមន្តេសិ – ''យំ តេ, ចុន្ទ, សូករមទ្ទវំ បដិយត្តំ, តេន មំ បរិវិស។ យំ បនញ្ញំ ខាទនីយំ ភោជនីយំ បដិយត្តំ, តេន ភិក្ខុសង្ឃំ បរិវិសា''តិ។ ''ឯវំ, ភន្តេ''តិ ខោ ចុន្ទោ កម្មារបុត្តោ ភគវតោ បដិស្សុត្វា យំ អហោសិ សូករមទ្ទវំ បដិយត្តំ, តេន ភគវន្តំ បរិវិសិ។ យំ បនញ្ញំ ខាទនីយំ ភោជនីយំ បដិយត្តំ , តេន ភិក្ខុសង្ឃំ បរិវិសិ។ អថ ខោ ភគវា ចុន្ទំ កម្មារបុត្តំ អាមន្តេសិ – ''យំ តេ, ចុន្ទ, សូករមទ្ទវំ អវសិដ្ឋំ, តំ សោព្ភេ និខណាហិ។ នាហំ តំ, ចុន្ទ, បស្សាមិ សទេវកេ លោកេ សមារកេ សព្រហ្មកេ សស្សមណព្រាហ្មណិយា បជាយ សទេវមនុស្សាយ, យស្ស តំ បរិភុត្តំ សម្មា បរិណាមំ គច្ឆេយ្យ អញ្ញត្រ តថាគតស្សា''តិ។ ''ឯវំ, ភន្តេ''តិ ខោ ចុន្ទោ កម្មារបុត្តោ ភគវតោ បដិស្សុត្វា យំ អហោសិ សូករមទ្ទវំ អវសិដ្ឋំ, តំ សោព្ភេ និខណិត្វា យេន ភគវា តេនុបសង្កមិ; ឧបសង្កមិត្វា ភគវន្តំ អភិវាទេត្វា ឯកមន្តំ និសីទិ។ ឯកមន្តំ និសិន្នំ ខោ ចុន្ទំ កម្មារបុត្តំ ភគវា ធម្មិយា កថាយ សន្ទស្សេត្វា សមាទបេត្វា សមុត្តេជេត្វា សម្បហំសេត្វា ឧដ្ឋាយាសនា បក្កាមិ។

១៩០. អថ ខោ ភគវតោ ចុន្ទស្ស កម្មារបុត្តស្ស ភត្តំ ភុត្តាវិស្ស ខរោ អាពាធោ ឧប្បជ្ជិ, លោហិតបក្ខន្ទិកា បពាឡ្ហា វេទនា វត្តន្តិ មារណន្តិកា។ តា សុទំ ភគវា សតោ សម្បជានោ អធិវាសេសិ អវិហញ្ញមានោ។ អថ ខោ ភគវា អាយស្មន្តំ អានន្ទំ អាមន្តេសិ – ''អាយាមានន្ទ, យេន កុសិនារា តេនុបសង្កមិស្សាមា''តិ។ ''ឯវំ, ភន្តេ''តិ ខោ អាយស្មា អានន្ទោ ភគវតោ បច្ចស្សោសិ។

ចុន្ទស្ស ភត្តំ ភុញ្ជិត្វា, កម្មារស្សាតិ មេ សុតំ;
អាពាធំ សម្ផុសី ធីរោ, បពាឡ្ហំ មារណន្តិកំ។

ភុត្តស្ស ច សូករមទ្ទវេន,
ព្យាធិប្បពាឡ្ហោ ឧទបាទិ សត្ថុនោ;
វិរេចមានោ [វិរិច្ចមានោ (សី. ស្យា. ក.), វិរិញ្ចមានោ (?)] ភគវា អវោច,
គច្ឆាមហំ កុសិនារំ នគរន្តិ។

បានីយាហរណំ

១៩១. អថ ខោ ភគវា មគ្គា ឱក្កម្ម យេន អញ្ញតរំ រុក្ខមូលំ តេនុបសង្កមិ; ឧបសង្កមិត្វា អាយស្មន្តំ អានន្ទំ អាមន្តេសិ – ''ឥង្ឃ មេ ត្វំ, អានន្ទ, ចតុគ្គុណំ សង្ឃាដិំ បញ្ញបេហិ, កិលន្តោស្មិ, អានន្ទ, និសីទិស្សាមី''តិ។ ''ឯវំ, ភន្តេ''តិ ខោ អាយស្មា អានន្ទោ ភគវតោ បដិស្សុត្វា ចតុគ្គុណំ សង្ឃាដិំ បញ្ញបេសិ។ និសីទិ ភគវា បញ្ញត្តេ អាសនេ។ និសជ្ជ ខោ ភគវា អាយស្មន្តំ អានន្ទំ អាមន្តេសិ – ''ឥង្ឃ មេ ត្វំ, អានន្ទ, បានីយំ អាហរ, បិបាសិតោស្មិ, អានន្ទ, បិវិស្សាមី''តិ។ ឯវំ វុត្តេ អាយស្មា អានន្ទោ ភគវន្តំ ឯតទវោច – ''ឥទានិ, ភន្តេ, បញ្ចមត្តានិ សកដសតានិ អតិក្កន្តានិ, តំ ចក្កច្ឆិន្នំ ឧទកំ បរិត្តំ លុឡិតំ អាវិលំ សន្ទតិ។ អយំ, ភន្តេ, កកុធា [កកុថា (សី. បី.)] នទី អវិទូរេ អច្ឆោទកា សាតោទកា សីតោទកា សេតោទកា [សេតកា (សី.)] សុប្បតិត្ថា រមណីយា។ ឯត្ថ ភគវា បានីយញ្ច បិវិស្សតិ, គត្តានិ ច សីតី [សីតំ (សី. បី. ក.)] ករិស្សតី''តិ។

ទុតិយម្បិ ខោ ភគវា អាយស្មន្តំ អានន្ទំ អាមន្តេសិ – ''ឥង្ឃ មេ ត្វំ, អានន្ទ, បានីយំ អាហរ, បិបាសិតោស្មិ, អានន្ទ, បិវិស្សាមី''តិ។ ទុតិយម្បិ ខោ អាយស្មា អានន្ទោ ភគវន្តំ ឯតទវោច – ''ឥទានិ, ភន្តេ, បញ្ចមត្តានិ សកដសតានិ អតិក្កន្តានិ, តំ ចក្កច្ឆិន្នំ ឧទកំ បរិត្តំ លុឡិតំ អាវិលំ សន្ទតិ។ អយំ, ភន្តេ, កកុធា នទី អវិទូរេ អច្ឆោទកា សាតោទកា សីតោទកា សេតោទកា សុប្បតិត្ថា រមណីយា។ ឯត្ថ ភគវា បានីយញ្ច បិវិស្សតិ, គត្តានិ ច សីតីករិស្សតី''តិ។

តតិយម្បិ ខោ ភគវា អាយស្មន្តំ អានន្ទំ អាមន្តេសិ – ''ឥង្ឃ មេ ត្វំ, អានន្ទ, បានីយំ អាហរ, បិបាសិតោស្មិ, អានន្ទ, បិវិស្សាមី''តិ។ ''ឯវំ, ភន្តេ''តិ ខោ អាយស្មា អានន្ទោ ភគវតោ បដិស្សុត្វា បត្តំ គហេត្វា យេន សា នទិកា តេនុបសង្កមិ។ អថ ខោ សា នទិកា ចក្កច្ឆិន្នា បរិត្តា លុឡិតា អាវិលា សន្ទមានា, អាយស្មន្តេ អានន្ទេ ឧបសង្កមន្តេ អច្ឆា វិប្បសន្នា អនាវិលា សន្ទិត្ថ [សន្ទតិ (ស្យា.)]។ អថ ខោ អាយស្មតោ អានន្ទស្ស ឯតទហោសិ – ''អច្ឆរិយំ វត, ភោ, អព្ភុតំ វត, ភោ, តថាគតស្ស មហិទ្ធិកតា មហានុភាវតា។ អយញ្ហិ សា នទិកា ចក្កច្ឆិន្នា បរិត្តា លុឡិតា អាវិលា សន្ទមានា មយិ ឧបសង្កមន្តេ អច្ឆា វិប្បសន្នា អនាវិលា សន្ទតី''តិ។ បត្តេន

បានីយំ អាទាយ យេន ភគវា តេនុបសង្កមិ; ឧបសង្កមិត្វា ភគវន្តំ ឯតទវោច – “អច្ឆរិយំ, ភន្តេ, អព្ភុតំ, ភន្តេ, តថាគតស្ស មហិទ្ធិកតា មហានុភាវតា។ ឥទានិ សា ភន្តេ នទិកា ចក្កច្ឆិន្នា បរិត្តា លុឡិតា អាវិលា សន្ទមានា មយិ ឧបសង្កមន្តេ អច្ឆា វិប្បសន្នា អនាវិលា សន្ទិត្ថ។ បិវតុ ភគវា បានីយំ បិវតុ សុគតោ បានីយ”ន្តិ។ អថ ខោ ភគវា បានីយំ អបាយិ។

បុក្កុសមល្លបុត្តវត្ថុ

១៩២. តេន ខោ បន សមយេន បុក្កុសោ មល្លបុត្តោ អាឡារស្ស កាលាមស្ស សាវកោ កុសិនារាយ បាវំ អទ្ធានមគ្គប្បដិប្បន្នោ ហោតិ។ អទ្ទសា ខោ បុក្កុសោ មល្លបុត្តោ ភគវន្តំ អញ្ញតរស្មិំ រុក្ខមូលេ និសិន្នំ។ ទិស្វា យេន ភគវា តេនុបសង្កមិ; ឧបសង្កមិត្វា ភគវន្តំ អភិវាទេត្វា ឯកមន្តំ និសីទិ។ ឯកមន្តំ និសិន្នោ ខោ បុក្កុសោ មល្លបុត្តោ ភគវន្តំ ឯតទវោច – “អច្ឆរិយំ, ភន្តេ, អព្ភុតំ, ភន្តេ, សន្តេន វត, ភន្តេ, បព្ពជិតា វិហារេន វិហរន្តិ។ ភូតបុព្ពំ, ភន្តេ , អាឡារោ កាលាមោ អទ្ធានមគ្គប្បដិប្បន្នោ មគ្គា ឱក្កម្ម អវិទូរេ អញ្ញតរស្មិំ រុក្ខមូលេ ទិវាវិហារំ និសីទិ។ អថ ខោ, ភន្តេ, បញ្ចមត្តានិ សកដសតានិ អាឡារំ កាលាមំ និស្សាយ និស្សាយ អតិក្កមិំសុ។ អថ ខោ, ភន្តេ, អញ្ញតរោ បុរិសោ តស្ស សកដសត្ថស្ស [សកដសតស្ស (ក.)] បិដ្ឋិតោ បិដ្ឋិតោ អាគច្ឆន្តោ យេន អាឡារោ កាលាមោ តេនុបសង្កមិ; ឧបសង្កមិត្វា អាឡារំ កាលាមំ ឯតទវោច – ‘អបិ, ភន្តេ, បញ្ចមត្តានិ សកដសតានិ អតិក្កន្តានិ អទ្ទសា’តិ? ‘ន ខោ អហំ, អាវុសោ, អទ្ទស’ន្តិ។ ‘កិំ បន, ភន្តេ, សទ្ទំ អស្សោសី’តិ? ‘ន ខោ អហំ, អាវុសោ, សទ្ទំ អស្សោសិ’ន្តិ។ ‘កិំ បន, ភន្តេ, សុត្តោ អហោសី’តិ? ‘ន ខោ អហំ, អាវុសោ, សុត្តោ អហោសិ’ន្តិ។ ‘កិំ បន, ភន្តេ, សញ្ញី អហោសី’តិ? ‘ឯវមាវុសោ’តិ។ ‘សោ ត្វំ, ភន្តេ, សញ្ញី សមានោ ជាគរោ បញ្ចមត្តានិ សកដសតានិ និស្សាយ និស្សាយ អតិក្កន្តានិ នេវ អទ្ទស, ន បន សទ្ទំ អស្សោសិ; អបិសុ [អបិ ហិ (សី. ស្យា. បី.)] តេ, ភន្តេ, សង្ឃាដិ រជេន ឱកិណ្ណា’តិ? ‘ឯវមាវុសោ’តិ។ អថ ខោ, ភន្តេ, តស្ស បុរិសស្ស ឯតទហោសិ – ‘អច្ឆរិយំ វត ភោ, អព្ភុតំ វត ភោ, សន្តេន វត ភោ បព្ពជិតា វិហារេន វិហរន្តិ។ យត្រ ហិ នាម សញ្ញី សមានោ ជាគរោ បញ្ចមត្តានិ សកដសតានិ និស្សាយ និស្សាយ អតិក្កន្តានិ នេវ ទក្ខតិ, ន បន សទ្ទំ សោស្សតី’តិ! អាឡារេ កាលាមេ ឧឡារំ បសាទំ បវេទេត្វា បក្កាមី”តិ។

១៩៣. “តំ កិំ មញ្ញសិ, បុក្កុស, កតមំ នុ ខោ ទុក្ករតរំ វា ទុរភិសម្ភវតរំ វា – យោ វា សញ្ញី សមានោ ជាគរោ បញ្ចមត្តានិ សកដសតានិ និស្សាយ និស្សាយ អតិក្កន្តានិ នេវ បស្សេយ្យ, ន បន សទ្ទំ សុណេយ្យ; យោ វា សញ្ញី សមានោ ជាគរោ ទេវេ វស្សន្តេ ទេវេ គឡគឡាយន្តេ វិជ្ជុល្លតាសុ [វិជ្ជុតាសុ (សី. ស្យា. បី.)] និច្ឆរន្តីសុ អសនិយា ផលន្តិយា នេវ បស្សេយ្យ, ន បន សទ្ទំ សុណេយ្យា”តិ? “កិញ្ហិ, ភន្តេ, ករិស្សន្តិ បញ្ច វា សកដសតានិ ឆ វា សកដសតានិ សត្ត វា សកដសតានិ អដ្ឋ វា សកដសតានិ នវ វា សកដសតានិ [នវ វា សកដសតានិ ទស វា សកដសតានិ (សី.)], សកដសហស្សំ វា សកដសតសហស្សំ វា។ អថ ខោ ឯតទេវ ទុក្ករតរំ ចេវ ទុរភិសម្ភវតរញ្ច យោ សញ្ញី សមានោ ជាគរោ ទេវេ វស្សន្តេ ទេវេ គឡគឡាយន្តេ វិជ្ជុល្លតាសុ និច្ឆរន្តីសុ អសនិយា ផលន្តិយា នេវ បស្សេយ្យ, ន បន សទ្ទំ សុណេយ្យា”តិ។

“ឯកមិទាហំ, បុក្កុស, សមយំ អាតុមាយំ វិហរាមិ ភុសាគារេ។ តេន ខោ បន សមយេន ទេវេ វស្សន្តេ ទេវេ គឡគឡាយន្តេ វិជ្ជុល្លតាសុ និច្ឆរន្តីសុ អសនិយា ផលន្តិយា អវិទូរេ ភុសាគារស្ស ទ្វេ កស្សកា ភាតរោ ហតា ចត្តារោ ច ពលិពទ្ទា [ពលិពទ្ទា (សី. បី.)]។ អថ ខោ, បុក្កុស, អាតុមាយ មហាជនកាយោ និក្ខមិត្វា យេន តេ ទ្វេ កស្សកា ភាតរោ ហតា ចត្តារោ ច ពលិពទ្ទា តេនុបសង្កមិ។ តេន ខោ បនាហំ, បុក្កុស, សមយេន ភុសាគារា និក្ខមិត្វា ភុសាគារទ្វារេ អព្ភោកាសេ ចង្កមាមិ។ អថ ខោ, បុក្កុស, អញ្ញតរោ បុរិសោ តម្ហា មហាជនកាយា យេនាហំ តេនុបសង្កមិ; ឧបសង្កមិត្វា មំ អភិវាទេត្វា ឯកមន្តំ អដ្ឋាសិ។ ឯកមន្តំ ឋិតំ ខោ អហំ, បុក្កុស, តំ បុរិសំ ឯតទវោចំ – ‘កិំ នុ ខោ ឯសោ, អាវុសោ, មហាជនកាយោ សន្និបតិតោ’តិ? ‘ឥទានិ , ភន្តេ, ទេវេ វស្សន្តេ ទេវេ គឡគឡាយន្តេ វិជ្ជុល្លតាសុ និច្ឆរន្តីសុ អសនិយា ផលន្តិយា ទ្វេ កស្សកា ភាតរោ ហតា ចត្តារោ ច ពលិពទ្ទា។ ឯត្ថេសោ មហាជនកាយោ សន្និបតិតោ។ ត្វំ បន, ភន្តេ, ក្វ អហោសី’តិ? ‘ឥធេវ ខោ អហំ, អាវុសោ, អហោសិ’ន្តិ។ ‘កិំ បន, ភន្តេ, អទ្ទសា’តិ? ‘ន ខោ អហំ, អាវុសោ, អទ្ទស’ន្តិ។ ‘កិំ បន, ភន្តេ, សទ្ទំ អស្សោសី’តិ? ‘ន ខោ អហំ, អាវុសោ, សទ្ទំ អស្សោសិ’ន្តិ។ ‘កិំ បន, ភន្តេ, សុត្តោ អហោសី’តិ? ‘ន ខោ អហំ, អាវុសោ, សុត្តោ អហោសិ’ន្តិ។ ‘កិំ បន, ភន្តេ, សញ្ញី អហោសី’តិ? ‘ឯវមាវុសោ’តិ។ ‘សោ ត្វំ, ភន្តេ, សញ្ញី សមានោ ជាគរោ ទេវេ វស្សន្តេ ទេវេ គឡគឡាយន្តេ វិជ្ជុល្លតាសុ និច្ឆរន្តីសុ អសនិយា ផលន្តិយា នេវ អទ្ទស, ន បន សទ្ទំ អស្សោសី’តិ? “ឯវមាវុសោ”តិ?

“អថ ខោ, បុក្កុស, បុរិសស្ស ឯតទហោសិ – ‘អច្ឆរិយំ វត ភោ, អព្ភុតំ វត ភោ, សន្តេន វត ភោ បព្ពជិតា វិហារេន វិហរន្តិ។ យត្រ ហិ នាម សញ្ញី សមានោ ជាគរោ ទេវេ វស្សន្តេ ទេវេ គឡគឡាយន្តេ វិជ្ជុល្លតាសុ និច្ឆរន្តីសុ

អសនិយា ផលន្តិយា នេវ ទក្ខតិ, ន បន សទ្ទំ សោស្សតី’តិ [សុណិស្សតិ (ស្យា.)]។ មយិ ឧឡារំ បសាទំ បវេទេត្វា មំ អភិវាទេត្វា បទក្ខិណំ កត្វា បក្កាមី”តិ។

ឯវំ វុត្តេ បុក្កុសោ មល្លបុត្តោ ភគវន្តំ ឯតទវោច – “ឯសាហំ, ភន្តេ, យោ មេ អាឡារេ កាលាមេ បសាទោ តំ មហាវាតេ វា ឱផុណាមិ សីឃសោតាយ [សិង្ឃសោតាយ (ក.)] វា នទិយា បវាហេមិ។ អភិក្កន្តំ, ភន្តេ, អភិក្កន្តំ, ភន្តេ! សេយ្យថាបិ, ភន្តេ, និក្កុជ្ជិតំ វា ឧក្កុជ្ជេយ្យ, បដិច្ឆន្នំ វា វិវរេយ្យ, មូឡ្ហស្ស វា មគ្គំ អាចិក្ខេយ្យ, អន្ធការេ វា តេលបជ្ជោតំ ធារេយ្យ ‘ចក្ខុមន្តោ រូបានិ ទក្ខន្តី’តិ; ឯវមេវំ ភគវតា អនេកបរិយាយេន ធម្មោ បកាសិតោ។ ឯសាហំ, ភន្តេ, ភគវន្តំ សរណំ គច្ឆាមិ ធម្មញ្ច ភិក្ខុសង្ឃញ្ច។ ឧបាសកំ មំ ភគវា ធារេតុ អជ្ជតគ្គេ បាណុបេតំ សរណំ គត”ន្តិ។

១៩៤. អថ ខោ បុក្កុសោ មល្លបុត្តោ អញ្ញតរំ បុរិសំ អាមន្តេសិ – “ឥង្ឃ មេ ត្វំ, ភណេ, សិង្គីវណ្ណំ យុគមដ្ឋំ ធារណីយំ អាហរា”តិ។ “ឯវំ, ភន្តេ”តិ ខោ សោ បុរិសោ បុក្កុសស្ស មល្លបុត្តស្ស បដិស្សុត្វា តំ សិង្គីវណ្ណំ យុគមដ្ឋំ ធារណីយំ អាហរិ [អាហរសិ (ក.)]។ អថ ខោ បុក្កុសោ មល្លបុត្តោ តំ សិង្គីវណ្ណំ យុគមដ្ឋំ ធារណីយំ ភគវតោ ឧបនាមេសិ – “ឥទំ, ភន្តេ, សិង្គីវណ្ណំ យុគមដ្ឋំ ធារណីយំ, តំ មេ ភគវា បដិគ្គណ្ហាតុ អនុកម្បំ ឧបាទាយា”តិ។ “តេន ហិ, បុក្កុស, ឯកេន មំ អច្ឆាទេហិ, ឯកេន អានន្ទ”ន្តិ។ “ឯវំ, ភន្តេ”តិ ខោ បុក្កុសោ មល្លបុត្តោ ភគវតោ បដិស្សុត្វា ឯកេន ភគវន្តំ អច្ឆាទេតិ, ឯកេន អាយស្មន្តំ អានន្ទំ។ អថ ខោ ភគវា បុក្កុសំ មល្លបុត្តំ ធម្មិយា កថាយ សន្ទស្សេសិ សមាទបេសិ សមុត្តេជេសិ សម្បហំសេសិ។ អថ ខោ បុក្កុសោ មល្លបុត្តោ ភគវតា ធម្មិយា កថាយ សន្ទស្សិតោ សមាទបិតោ សមុត្តេជិតោ សម្បហំសិតោ ឧដ្ឋាយាសនា ភគវន្តំ អភិវាទេត្វា បទក្ខិណំ កត្វា បក្កាមិ។

១៩៥. អថ ខោ អាយស្មា អានន្ទោ អចិរបក្កន្តេ បុក្កុសេ មល្លបុត្តេ តំ សិង្គីវណ្ណំ យុគមដ្ឋំ ធារណីយំ ភគវតោ កាយំ ឧបនាមេសិ។ តំ ភគវតោ កាយំ ឧបនាមិតំ ហតច្ចិកំ វិយ [វីតច្ចិកំវិយ (សី. បី.)] ខាយតិ។ អថ ខោ អាយស្មា អានន្ទោ ភគវន្តំ ឯតទវោច – “អច្ឆរិយំ, ភន្តេ, អព្ភុតំ, ភន្តេ, យាវ បរិសុទ្ធោ, ភន្តេ, តថាគតស្ស ឆវិវណ្ណោ បរិយោទាតោ។ ឥទំ, ភន្តេ, សិង្គីវណ្ណំ យុគមដ្ឋំ ធារណីយំ ភគវតោ កាយំ ឧបនាមិតំ ហតច្ចិកំ វិយ ខាយតី”តិ។ “ឯវមេតំ, អានន្ទ, ឯវមេតំ, អានន្ទ ទ្វីសុ កាលេសុ អតិវិយ តថាគតស្ស កាយោ បរិសុទ្ធោ ហោតិ ឆវិវណ្ណោ បរិយោទាតោ។ កតមេសុ ទ្វីសុ? យញ្ច, អានន្ទ, រត្តិំ តថាគតោ អនុត្តរំ សម្មាសម្ពោធិំ អភិសម្ពុជ្ឈតិ, យញ្ច រត្តិំ អនុបាទិសេសាយ និព្ពានធាតុយា បរិនិព្ពាយតិ។ ឥមេសុ ខោ, អានន្ទ, ទ្វីសុ កាលេសុ អតិវិយ តថាគតស្ស កាយោ បរិសុទ្ធោ ហោតិ ឆវិវណ្ណោ បរិយោទាតោ។ “អជ្ជ ខោ, បនានន្ទ, រត្តិយា បច្ឆិមេ យាមេ កុសិនារាយំ ឧបវត្តនេ មល្លានំ សាលវនេ អន្តរេន [អន្តរេ (ស្យា.)] យមកសាលានំ តថាគតស្ស បរិនិព្ពានំ ភវិស្សតិ [ភវិស្សតីតិ (ក.)]។ អាយាមានន្ទ, យេន កកុធា នទី តេនុបសង្កមិស្សាមា”តិ។ “ឯវំ, ភន្តេ”តិ ខោ អាយស្មា អានន្ទោ ភគវតោ បច្ចស្សោសិ។

សិង្គីវណ្ណំ យុគមដ្ឋំ, បុក្កុសោ អភិហារយិ;
តេន អច្ឆាទិតោ សត្ថា, ហេមវណ្ណោ អសោភថាតិ។

១៩៦. អថ ខោ ភគវា មហតា ភិក្ខុសង្ឃេន សទ្ធិំ យេន កកុធា នទី តេនុបសង្កមិ ; ឧបសង្កមិត្វា កកុធំ នទីំ អជ្ឈោគាហេត្វា ន្ហត្វា ច បិវិត្វា ច បច្ចុត្តរិត្វា យេន អម្ពវនំ តេនុបសង្កមិ។ ឧបសង្កមិត្វា អាយស្មន្តំ ចុន្ទកំ អាមន្តេសិ – “ឥង្ឃ មេ ត្វំ, ចុន្ទក, ចតុគ្គុណំ សង្ឃាដិំ បញ្ញបេហិ, កិលន្តោស្មិ, ចុន្ទក, និបជ្ជិស្សាមី”តិ។

“ឯវំ, ភន្តេ”តិ ខោ អាយស្មា ចុន្ទកោ ភគវតោ បដិស្សុត្វា ចតុគ្គុណំ សង្ឃាដិំ បញ្ញបេសិ។ អថ ខោ ភគវា ទក្ខិណេន បស្សេន សីហសេយ្យំ កប្បេសិ បាទេ បាទំ អច្ចាធាយ សតោ សម្បជានោ ឧដ្ឋានសញ្ញំ មនសិករិត្វា។ អាយស្មា បន ចុន្ទកោ តត្ថេវ ភគវតោ បុរតោ និសីទិ។

គន្ត្វាន ពុទ្ធោ នទិកំ កកុធំ,
អច្ឆោទកំ សាតុទកំ វិប្បសន្នំ;
ឱគាហិ សត្ថា អកិលន្តរូបោ [សុកិលន្តរូបោ (សី. បី.)],
តថាគតោ អប្បដិមោ ច [អប្បដិមោធ (បី.)] លោកេ។

ន្ហត្វា ច បិវិត្វា ចុទតារិ សត្ថា [បិវិត្វា ចុន្ទកេន, បិវិត្វា ច ឧត្តរិ (ក.)],
បុរក្ខតោ ភិក្ខុគណស្ស មជ្ឈេ;

វត្តា [សត្ថា (សី. ស្យា. បី.)] បវត្តា ភគវា ឥធ ធម្មេ,
ឧបាគមិ អម្ពវនំ មហេសិ។

អាមន្តយិ ចុន្ទកំ នាម ភិក្ខុំ,
ចតុគ្គុណំ សន្ថរ មេ និបជ្ជំ;
សោ ចោទិតោ ភាវិតត្តេន ចុន្ទោ,
ចតុគ្គុណំ សន្ថរិ ខិប្បមេវ។

និបជ្ជិ សត្ថា អកិលន្តរូបោ,
ចុន្ទោបិ តត្ថ បមុខេ [សមុខេ (ក.)] និសីទីតិ។

១៩៧. អថ ខោ ភគវា អាយស្មន្តំ អានន្ទំ អាមន្តេសិ – “សិយា ខោ [យោ ខោ (ក.)], បនានន្ទ, ចុន្ទស្ស កម្មារបុត្តស្ស កោចិ វិប្បដិសារំ ឧប្បាទេយ្យ – ‘តស្ស តេ, អាវុសោ ចុន្ទ, អលាភា តស្ស តេ ទុល្លទ្ធំ, យស្ស តេ តថាគតោ បច្ឆិមំ បិណ្ឌបាតំ បរិភុញ្ជិត្វា បរិនិព្ពុតោ’តិ។ ចុន្ទស្ស, អានន្ទ, កម្មារបុត្តស្ស ឯវំ វិប្បដិសារោ បដិវិនេតព្ពោ – ‘តស្ស តេ, អាវុសោ ចុន្ទ, លាភា តស្ស តេ សុលទ្ធំ, យស្ស តេ តថាគតោ បច្ឆិមំ បិណ្ឌបាតំ បរិភុញ្ជិត្វា បរិនិព្ពុតោ។ សម្មុខា មេតំ, អាវុសោ ចុន្ទ, ភគវតោ សុតំ សម្មុខា បដិគ្គហិតំ – ទ្វេ មេ បិណ្ឌបាតា សមសមផលា [សមា សមផលា (ក.)] សមវិបាកា [សមសមវិបាកា (សី. ស្យា. បី.)], អតិវិយ អញ្ញេហិ បិណ្ឌបាតេហិ មហប្ផលតរា ច មហានិសំសតរា ច។ កតមេ ទ្វេ? យញ្ច បិណ្ឌបាតំ បរិភុញ្ជិត្វា តថាគតោ អនុត្តរំ សម្មាសម្ពោធិំ អភិសម្ពុជ្ឈតិ, យញ្ច បិណ្ឌបាតំ បរិភុញ្ជិត្វា តថាគតោ អនុបាទិសេសាយ និព្ពានធាតុយា បរិនិព្ពាយតិ។ ឥមេ ទ្វេ បិណ្ឌបាតា សមសមផលា សមវិបាកា , អតិវិយ អញ្ញេហិ បិណ្ឌបាតេហិ មហប្ផលតរា ច មហានិសំសតរា ច។ អាយុសំវត្តនិកំ អាយស្មតា ចុន្ទេន កម្មារបុត្តេន កម្មំ ឧបចិតំ, វណ្ណសំវត្តនិកំ អាយស្មតា ចុន្ទេន កម្មារបុត្តេន កម្មំ ឧបចិតំ, សុខសំវត្តនិកំ អាយស្មតា ចុន្ទេន កម្មារបុត្តេន កម្មំ ឧបចិតំ, យសសំវត្តនិកំ អាយស្មតា ចុន្ទេន កម្មារបុត្តេន កម្មំ ឧបចិតំ, សគ្គសំវត្តនិកំ អាយស្មតា ចុន្ទេន កម្មារបុត្តេន កម្មំ ឧបចិតំ, អាធិបតេយ្យសំវត្តនិកំ អាយស្មតា ចុន្ទេន កម្មារបុត្តេន កម្មំ ឧបចិត’ន្តិ។ ចុន្ទស្ស, អានន្ទ, កម្មារបុត្តស្ស ឯវំ វិប្បដិសារោ បដិវិនេតព្ពោ”តិ។ អថ ខោ ភគវា ឯតមត្ថំ វិទិត្វា តាយំ វេលាយំ ឥមំ ឧទានំ ឧទានេសិ –

“ទទតោ បុញ្ញំ បវឌ្ឍតិ,
សំយមតោ វេរំ ន ចីយតិ;
កុសលោ ច ជហាតិ បាបកំ,
រាគទោសមោហក្ខយា សនិព្ពុតោ”តិ។

ចតុត្ថោ ភាណវារោ។

យមកសាលា

១៩៨. អថ ខោ ភគវា អាយស្មន្តំ អានន្ទំ អាមន្តេសិ – “អាយាមានន្ទ, យេន ហិរញ្ញវតិយា នទិយា បារិមំ តីរំ, យេន កុសិនារា ឧបវត្តនំ មល្លានំ សាលវនំ តេនុបសង្កមិស្សាមា”តិ ។ “ឯវំ, ភន្តេ”តិ ខោ អាយស្មា អានន្ទោ ភគវតោ បច្ចស្សោសិ។ អថ ខោ ភគវា មហតា ភិក្ខុសង្ឃេន សទ្ធឹ យេន ហិរញ្ញវតិយា នទិយា បារិមំ តីរំ, យេន កុសិនារា ឧបវត្តនំ មល្លានំ សាលវនំ តេនុបសង្កមិ។ ឧបសង្កមិត្វា អាយស្មន្តំ អានន្ទំ អាមន្តេសិ – “ឥង្ឃ មេ ត្វំ, អានន្ទ, អន្តរេន យមកសាលានំ ឧត្តរសីសកំ មញ្ចកំ បញ្ញបេហិ, កិលន្តោស្មិ, អានន្ទ, និបជ្ជិស្សាមី”តិ។ “ឯវំ, ភន្តេ”តិ ខោ អាយស្មា អានន្ទោ ភគវតោ បដិស្សុត្វា អន្តរេន យមកសាលានំ ឧត្តរសីសកំ មញ្ចកំ បញ្ញបេសិ។ អថ ខោ ភគវា ទក្ខិណេន បស្សេន សីហសេយ្យំ កប្បេសិ បាទេ បាទំ អច្ចាធាយ សតោ សម្បជានោ។

តេន ខោ បន សមយេន យមកសាលា សព្ពផាលិផុល្លា ហោន្តិ អកាលបុប្ផេហិ។ តេ តថាគតស្ស សរីរំ ឱកិរន្តិ អជ្ឈោកិរន្តិ អភិប្បកិរន្តិ តថាគតស្ស បូជាយ។ ទិព្ពានិបិ មន្ទារវបុប្ផានិ អន្តលិក្ខា បបតន្តិ, តានិ តថាគតស្ស សរីរំ ឱកិរន្តិ អជ្ឈោកិរន្តិ អភិប្បកិរន្តិ តថាគតស្ស បូជាយ។ ទិព្ពានិបិ ចន្ទនចុណ្ណានិ អន្តលិក្ខា បបតន្តិ, តានិ តថាគតស្ស សរីរំ ឱកិរន្តិ អជ្ឈោកិរន្តិ អភិប្បកិរន្តិ តថាគតស្ស បូជាយ។ ទិព្ពានិបិ តូរិយានិ អន្តលិក្ខេ វជ្ជន្តិ តថាគតស្ស បូជាយ។ ទិព្ពានិបិ សង្គីតានិ អន្តលិក្ខេ វត្តន្តិ តថាគតស្ស បូជាយ។

១៩៩. អថ ខោ ភគវា អាយស្មន្តំ អានន្ទំ អាមន្តេសិ – “សព្ពផាលិផុល្លា ខោ, អានន្ទ, យមកសាលា អកាលបុប្ផេហិ។ តេ តថាគតស្ស សរីរំ ឱកិរន្តិ អជ្ឈោកិរន្តិ អភិប្បកិរន្តិ តថាគតស្ស បូជាយ។ ទិព្ពានិបិ មន្ទារវបុប្ផានិ អន្តលិក្ខា បបតន្តិ, តានិ តថាគតស្ស សរីរំ ឱកិរន្តិ អជ្ឈោកិរន្តិ អភិប្បកិរន្តិ តថាគតស្ស បូជាយ។ ទិព្ពានិបិ ចន្ទនចុណ្ណានិ អន្តលិក្ខា បបតន្តិ, តានិ តថាគតស្ស សរីរំ ឱកិរន្តិ អជ្ឈោកិរន្តិ អភិប្បកិរន្តិ តថាគតស្ស បូជាយ។ ទិព្ពានិបិ តូរិយានិ អន្តលិក្ខេ វជ្ជន្តិ តថាគតស្ស បូជាយ។ ទិព្ពានិបិ សង្គីតានិ អន្តលិក្ខេ វត្តន្តិ តថាគតស្ស បូជាយ។ ន ខោ, អានន្ទ, ឯត្តាវតា តថាគតោ សក្កតោ វា ហោតិ គរុកតោ វា មានិតោ វា បូជិតោ វា អបចិតោ វា។ យោ ខោ, អានន្ទ, ភិក្ខុ វា ភិក្ខុនី វា ឧបាសកោ វា ឧបាសិកា វា ធម្មានុធម្មប្បដិបន្នោ វិហរតិ សាមីចិប្បដិបន្នោ អនុធម្មចារី, សោ តថាគតំ សក្ករោតិ គរុំ ករោតិ មានេតិ បូជេតិ អបចិយតិ [តទំ បទំ សីស្យាតបោត្ថកេសុ ន ទិស្សតិ], បរមាយ បូជាយ។ តស្មាតិហានន្ទ, ធម្មានុធម្មប្បដិបន្នា វិហរិស្សាម សាមីចិប្បដិបន្នា អនុធម្មចារិនោតិ។ ឯវញ្ហិ វោ, អានន្ទ, សិក្ខិតព្ព”ន្តិ។

ឧបវាណត្ថេរោ

២០០. តេន ខោ បន សមយេន អាយស្មា ឧបវាណោ ភគវតោ បុរតោ ឋិតោ ហោតិ ភគវន្តំ ពីជយមានោ។ អថ ខោ ភគវា អាយស្មន្តំ ឧបវាណំ អបសារេសិ – “អបេហិ, ភិក្ខុ, មា មេ បុរតោ អដ្ឋាសី”តិ។ អថ ខោ អាយស្មតោ អានន្ទស្ស ឯតទហោសិ – “អយំ ខោ អាយស្មា ឧបវាណោ ទីឃរត្តំ ភគវតោ ឧបដ្ឋាកោ សន្តិកាវចរោ សមីបចារី។ អថ ច បន ភគវា បច្ឆិមេ កាលេ អាយស្មន្តំ ឧបវាណំ អបសារេតិ – ‘អបេហិ ភិក្ខុ, មា មេ បុរតោ អដ្ឋាសី’តិ។ កោ នុ ខោ ហេតុ, កោ បច្ចយោ, យំ ភគវា អាយស្មន្តំ ឧបវាណំ អបសារេតិ – ‘អបេហិ, ភិក្ខុ, មា មេ បុរតោ អដ្ឋាសី’តិ? អថ ខោ អាយស្មា អានន្ទោ ភគវន្តំ ឯតទវោច – ‘អយំ, ភន្តេ, អាយស្មា ឧបវាណោ ទីឃរត្តំ ភគវតោ ឧបដ្ឋាកោ សន្តិកាវចរោ សមីបចារី។ អថ ច បន ភគវា បច្ឆិមេ កាលេ អាយស្មន្តំ ឧបវាណំ អបសារេតិ – “អបេហិ, ភិក្ខុ, មា មេ បុរតោ អដ្ឋាសី”តិ។ កោ នុ ខោ, ភន្តេ, ហេតុ, កោ បច្ចយោ, យំ ភគវា អាយស្មន្តំ ឧបវាណំ អបសារេតិ – “អបេហិ, ភិក្ខុ, មា មេ បុរតោ អដ្ឋាសី”តិ? “យេភុយ្យេន, អានន្ទ, ទសសុ លោកធាតូសុ ទេវតា សន្និបតិតា តថាគតំ ទស្សនាយ។ យាវតា, អានន្ទ, កុសិនារា ឧបវត្តនំ មល្លានំ សាលវនំ សមន្តតោ ទ្វាទស យោជនានិ, នត្ថិ សោ បទេសោ វាលគ្គកោដិនិតុទនមត្តោបិ មហេសក្ខាហិ ទេវតាហិ អប្ផុដោ។ ទេវតា, អានន្ទ, ឧជ្ឈាយន្តិ – ‘ទូរា ច វតម្ហ អាគតា តថាគតំ ទស្សនាយ។ កទាចិ ករហចិ តថាគតា លោកេ ឧប្បជ្ជន្តិ អរហន្តោ សម្មាសម្ពុទ្ធា។ អជ្ជេវ រត្តិយា បច្ឆិមេ យាមេ តថាគតស្ស បរិនិព្ពានំ ភវិស្សតិ។ អយញ្ច មហេសក្ខោ ភិក្ខុ ភគវតោ បុរតោ ឋិតោ ឱវារេន្តោ, ន មយំ លភាម បច្ឆិមេ កាលេ តថាគតំ ទស្សនាយា’”តិ។

២០១. “កថំភូតា បន, ភន្តេ, ភគវា ទេវតា មនសិករោតី”តិ [មនសិ ករោន្តីតិ (ស្យា. ក.)]? “សន្តានន្ទ, ទេវតា អាកាសេ បថវីសញ្ញិនិយោ កេសេ បកិរិយ កន្ទន្តិ, ពាហា បគ្គយ្ហ កន្ទន្តិ, ឆិន្នបាតំ បបតន្តិ [ឆិន្នំ បាទំវិយ បបតន្តិ (ស្យា.)], អាវដ្ដន្តិ, វិវដ្ដន្តិ – ‘អតិខិប្បំ ភគវា បរិនិព្ពាយិស្សតិ, អតិខិប្បំ សុគតោ បរិនិព្ពាយិស្សតិ, អតិខិប្បំ ចក្ខុំ [ចក្ខុមា (ស្យា. ក.)] លោកេ អន្តរធាយិស្សតី’តិ។

“សន្តានន្ទ, ទេវតា បថវិយំ បថវីសញ្ញិនិយោ កេសេ បកិរិយ កន្ទន្តិ, ពាហា បគ្គយ្ហ កន្ទន្តិ, ឆិន្នបាតំ បបតន្តិ, អាវដ្ដន្តិ, វិវដ្ដន្តិ – ‘អតិខិប្បំ ភគវា បរិនិព្ពាយិស្សតិ, អតិខិប្បំ សុគតោ បរិនិព្ពាយិស្សតិ, អតិខិប្បំ ចក្ខុំ លោកេ អន្តរធាយិស្សតី’”តិ។

“យា បន តា ទេវតា វីតរាគា, តា សតា សម្បជានា អធិវាសេន្តិ – ‘អនិច្ចា សង្ខារា, តំ កុតេត្ថ លព្ភា’តិ។

ចតុសំវេជនីយដ្ឋានានិ

២០២. “បុព្ពេ , ភន្តេ, ទិសាសុ វស្សំ វុដ្ឋា [វស្សំវុត្ថា (សី. ស្យា. កំ. បី.)] ភិក្ខូ អាគច្ឆន្តិ តថាគតំ ទស្សនាយ។ តេ មយំ លភាម មនោភាវនីយេ ភិក្ខូ ទស្សនាយ, លភាម បយិរុបាសនាយ។ ភគវតោ បន មយំ, ភន្តេ, អច្ចយេន ន លភិស្សាម មនោភាវនីយេ ភិក្ខូ ទស្សនាយ, ន លភិស្សាម បយិរុបាសនាយា”តិ។

“ចត្តារិមានិ, អានន្ទ, សទ្ធស្ស កុលបុត្តស្ស ទស្សនីយានិ សំវេជនីយានិ ឋានានិ។ កតមានិ ចត្តារិ? ‘ឥធ តថាគតោ ជាតោ’តិ, អានន្ទ, សទ្ធស្ស កុលបុត្តស្ស ទស្សនីយំ សំវេជនីយំ ឋានំ។ ‘ឥធ តថាគតោ អនុត្តរំ សម្មាសម្ពោធឹ អភិសម្ពុទ្ធោ’តិ, អានន្ទ, សទ្ធស្ស កុលបុត្តស្ស ទស្សនីយំ សំវេជនីយំ ឋានំ។ ‘ឥធ តថាគតេន អនុត្តរំ ធម្មចក្កំ បវត្តិត’ន្តិ, អានន្ទ, សទ្ធស្ស កុលបុត្តស្ស ទស្សនីយំ សំវេជនីយំ ឋានំ។ ‘ឥធ តថាគតោ អនុបាទិ

សេសាយ និព្ពានធាតុយា បរិនិព្ពុតោ’តិ, អានន្ទ, សទ្ធស្ស កុលបុត្តស្ស ទស្សនីយំ សំវេជនីយំ ឋានំ។ ឥមានិ ខោ , អានន្ទ, ចត្តារិ សទ្ធស្ស កុលបុត្តស្ស ទស្សនីយានិ សំវេជនីយានិ ឋានានិ។

“អាគមិស្សន្តិ ខោ, អានន្ទ, សទ្ធា ភិក្ខូ ភិក្ខុនិយោ ឧបាសកា ឧបាសិកាយោ – ‘ឥធ តថាគតោ ជាតោ’តិបិ, ‘ឥធ តថាគតោ អនុត្តរំ សម្មាសម្ពោធិំ អភិសម្ពុទ្ធោ’តិបិ, ‘ឥធ តថាគតេន អនុត្តរំ ធម្មចក្កំ បវត្តិត’ន្តិបិ, ‘ឥធ តថាគតោ អនុបាទិសេសាយ និព្ពានធាតុយា បរិនិព្ពុតោ’តិបិ។ យេ ហិ កេចិ, អានន្ទ, ចេតិយចារិកំ អាហិណ្ឌន្តា បសន្នចិត្តា កាលង្ករិស្សន្តិ, សព្ពេ តេ កាយស្ស ភេទា បរំ មរណា សុគតិំ សគ្គំ លោកំ ឧបបជ្ជិស្សន្តី”តិ។

អានន្ទបុច្ឆាកថា

២០៣. “កថំ មយំ, ភន្តេ, មាតុគាមេ បដិបជ្ជាមា”តិ? “អទស្សនំ, អានន្ទា”តិ។ “ទស្សនេ, ភគវា, សតិ កថំ បដិបជ្ជិតព្ព”ន្តិ? “អនាលាបោ, អានន្ទា”តិ ។ “អាលបន្តេន បន, ភន្តេ, កថំ បដិបជ្ជិតព្ព”ន្តិ? “សតិ, អានន្ទ, ឧបដ្ឋាបេតព្ពា”តិ។

២០៤. “កថំ មយំ, ភន្តេ, តថាគតស្ស សរីរេ បដិបជ្ជាមា”តិ? “អព្យាវដា តុម្ហេ, អានន្ទ, ហោថ តថាគតស្ស សរីរបូជាយ។ ឥង្ឃ តុម្ហេ, អានន្ទ, សារត្ថេ ឃដថ អនុយុញ្ជថ [សទត្ថេ អនុយុញ្ជថ (សី. ស្យា.), សទត្ថំ អនុយុញ្ជថ (បី.), សារត្ថេ អនុយុញ្ជថ (ក.)], សារត្ថេ អប្បមត្តា អាតាបិនោ បហិតត្តា វិហរថ។ សន្តានន្ទ, ខត្តិយបណ្ឌិតាបិ ព្រាហ្មណបណ្ឌិតាបិ គហបតិបណ្ឌិតាបិ តថាគតេ អភិប្បសន្នា, តេ តថាគតស្ស សរីរបូជំ ករិស្សន្តី”តិ។

២០៥. “កថំ បន, ភន្តេ, តថាគតស្ស សរីរេ បដិបជ្ជិតព្ព”ន្តិ? “យថា ខោ, អានន្ទ, រញ្ញោ ចក្កវត្តិស្ស សរីរេ បដិបជ្ជន្តិ, ឯវំ តថាគតស្ស សរីរេ បដិបជ្ជិតព្ព”ន្តិ។ “កថំ បន, ភន្តេ, រញ្ញោ ចក្កវត្តិស្ស សរីរេ បដិបជ្ជន្តី”តិ? “រញ្ញោ, អានន្ទ, ចក្កវត្តិស្ស សរីរំ អហតេន វត្ថេន វេឋេន្តិ, អហតេន វត្ថេន វេឋេត្វា វិហតេន កប្បាសេន វេឋេន្តិ, វិហតេន កប្បាសេន វេឋេត្វា អហតេន វត្ថេន វេឋេន្តិ។ ឯតេនុបាយេន បញ្ចហិ យុគសតេហិ រញ្ញោ ចក្កវត្តិស្ស សរីរំ [សរីរេ (ស្យា. ក.)] វេឋេត្វា អាយសាយ តេលទោណិយា បក្ខិបិត្វា អញ្ញិស្សា អាយសាយ ទោណិយា បដិកុជ្ជិត្វា សព្ពគន្ធានំ ចិតកំ ករិត្វា រញ្ញោ ចក្កវត្តិស្ស សរីរំ ឈាបេន្តិ។ ចាតុមហាបថេ [ចាតុម្មហាបថេ (សី. ស្យា. កំ. បី.)] រញ្ញោ ចក្កវត្តិស្ស ថូបំ ករោន្តិ ។ ឯវំ ខោ, អានន្ទ, រញ្ញោ ចក្កវត្តិស្ស សរីរេ បដិបជ្ជន្តិ។ យថា ខោ, អានន្ទ, រញ្ញោ ចក្កវត្តិស្ស សរីរេ បដិបជ្ជន្តិ, ឯវំ តថាគតស្ស សរីរេ បដិបជ្ជិតព្ពំ។ ចាតុមហាបថេ តថាគតស្ស ថូបោ កាតព្ពោ។ តត្ថ យេ មាលំ វា គន្ធំ វា ចុណ្ណកំ [វណ្ណកំ (សី. បី.)] វា អារោបេស្សន្តិ វា អភិវាទេស្សន្តិ វា ចិត្តំ វា បសាទេស្សន្តិ តេសំ តំ ភវិស្សតិ ទីឃរត្តំ ហិតាយ សុខាយ។

ថូបារហបុគ្គលោ

២០៦. “ចត្តារោមេ, អានន្ទ, ថូបារហា។ កតមេ ចត្តារោ? តថាគតោ អរហំ សម្មាសម្ពុទ្ធោ ថូបារហោ, បច្ចេកសម្ពុទ្ធោ ថូបារហោ, តថាគតស្ស សាវកោ ថូបារហោ, រាជា ចក្កវត្តី [ចក្កវត្តិ (ស្យា. ក.)] ថូបារហោតិ។

“កិញ្ចានន្ទ , អត្ថវសំ បដិច្ច តថាគតោ អរហំ សម្មាសម្ពុទ្ធោ ថូបារហោ? ‘អយំ តស្ស ភគវតោ អរហតោ សម្មាសម្ពុទ្ធស្ស ថូបោ’តិ, អានន្ទ, ពហុជនា ចិត្តំ បសាទេន្តិ។ តេ តត្ថ ចិត្តំ បសាទេត្វា កាយស្ស ភេទា បរំ មរណា សុគតិំ សគ្គំ លោកំ ឧបបជ្ជន្តិ។ ឥទំ ខោ, អានន្ទ, អត្ថវសំ បដិច្ច តថាគតោ អរហំ សម្មាសម្ពុទ្ធោ ថូបារហោ។

“កិញ្ចានន្ទ, អត្ថវសំ បដិច្ច បច្ចេកសម្ពុទ្ធោ ថូបារហោ? ‘អយំ តស្ស ភគវតោ បច្ចេកសម្ពុទ្ធស្ស ថូបោ’តិ, អានន្ទ, ពហុជនា ចិត្តំ បសាទេន្តិ។ តេ តត្ថ ចិត្តំ បសាទេត្វា កាយស្ស ភេទា បរំ មរណា សុគតិំ សគ្គំ លោកំ ឧបបជ្ជន្តិ។ ឥទំ ខោ, អានន្ទ, អត្ថវសំ បដិច្ច បច្ចេកសម្ពុទ្ធោ ថូបារហោ។

“កិញ្ចានន្ទ, អត្ថវសំ បដិច្ច តថាគតស្ស សាវកោ ថូបារហោ? ‘អយំ តស្ស ភគវតោ អរហតោ សម្មាសម្ពុទ្ធស្ស សាវកស្ស ថូបោ’តិ អានន្ទ, ពហុជនា ចិត្តំ បសាទេន្តិ។ តេ តត្ថ ចិត្តំ បសាទេត្វា កាយស្ស ភេទា បរំ មរណា សុគតិំ សគ្គំ លោកំ ឧបបជ្ជន្តិ។ ឥទំ ខោ, អានន្ទ, អត្ថវសំ បដិច្ច តថាគតស្ស សាវកោ ថូបារហោ។

“កិញ្ចានន្ទ, អត្ថវសំ បដិច្ច រាជា ចក្កវត្តី ថូបារហោ? ‘អយំ តស្ស ធម្មិកស្ស ធម្មរញ្ញោ ថូបោ’តិ, អានន្ទ, ពហុជនា ចិត្តំ បសាទេន្តិ។ តេ តត្ថ ចិត្តំ បសាទេត្វា កាយស្ស ភេទា បរំ មរណា សុគតឹ សគ្គំ លោកំ ឧបបជ្ជន្តិ។ ឥទំ ខោ, អានន្ទ, អត្ថវសំ បដិច្ច រាជា ចក្កវត្តី ថូបារហោ។ ឥមេ ខោ, អានន្ទ ចត្តារោ ថូបារហា”តិ។

អានន្ទអច្ឆរិយធម្មោ

២០៧. អថ ខោ អាយស្មា អានន្ទោ វិហារំ បវិសិត្វា កបិសីសំ អាលម្ពិត្វា រោទមានោ អដ្ឋាសិ – “អហញ្ច វតម្ហិ សេខោ សករណីយោ, សត្ថុ ច មេ បរិនិព្ពានំ ភវិស្សតិ, យោ មម អនុកម្បកោ”តិ។ អថ ខោ ភគវា ភិក្ខូ អាមន្តេសិ – “កហំ នុ ខោ, ភិក្ខវេ, អានន្ទោ”តិ? “ឯសោ, ភន្តេ, អាយស្មា អានន្ទោ វិហារំ បវិសិត្វា កបិសីសំ អាលម្ពិត្វា រោទមានោ ឋិតោ – ‘អហញ្ច វតម្ហិ សេខោ សករណីយោ, សត្ថុ ច មេ បរិនិព្ពានំ ភវិស្សតិ, យោ មម អនុកម្បកោ’”តិ។ អថ ខោ ភគវា អញ្ញតរំ ភិក្ខុំ អាមន្តេសិ – “ឯហិ ត្វំ, ភិក្ខុ, មម វចនេន អានន្ទំ អាមន្តេហិ – ‘សត្ថា តំ, អាវុសោ អានន្ទ, អាមន្តេតី’”តិ។ “ឯវំ , ភន្តេ”តិ ខោ សោ ភិក្ខុ ភគវតោ បដិស្សុត្វា យេនាយស្មា អានន្ទោ តេនុបសង្កមិ; ឧបសង្កមិត្វា អាយស្មន្តំ អានន្ទំ ឯតទវោច – “សត្ថា តំ, អាវុសោ អានន្ទ, អាមន្តេតី”តិ។ “ឯវមាវុសោ”តិ ខោ អាយស្មា អានន្ទោ តស្ស ភិក្ខុនោ បដិស្សុត្វា យេន ភគវា តេនុបសង្កមិ; ឧបសង្កមិត្វា ភគវន្តំ អភិវាទេត្វា ឯកមន្តំ និសីទិ។ ឯកមន្តំ និសិន្នំ ខោ អាយស្មន្តំ អានន្ទំ ភគវា ឯតទវោច – “អលំ, អានន្ទ, មា សោចិ មា បរិទេវិ, ននុ ឯតំ, អានន្ទ, មយា បដិកច្ចេវ អក្ខាតំ – ‘សព្ពេហេវ បិយេហិ មនាបេហិ នានាភាវោ វិនាភាវោ អញ្ញថាភាវោ’; តំ កុតេត្ថ, អានន្ទ, លព្ភា។ យំ តំ ជាតំ ភូតំ សង្ខតំ បលោកធម្មំ, តំ វត តថាគតស្សាបិ សរីរំ មា បលុជ្ជី’តិ នេតំ ឋានំ វិជ្ជតិ។ ទីឃរត្តំ ខោ តេ, អានន្ទ, តថាគតោ បច្ចុបដ្ឋិតោ មេត្តេន កាយកម្មេន ហិតេន សុខេន អទ្វយេន អប្បមាណេន, មេត្តេន វចីកម្មេន ហិតេន សុខេន អទ្វយេន អប្បមាណេន, មេត្តេន មនោកម្មេន ហិតេន សុខេន អទ្វយេន អប្បមាណេន។ កតបុញ្ញោសិ ត្វំ, អានន្ទ, បធានមនុយុញ្ជ, ខិប្បំ ហោហិសិ អនាសវោ”តិ។

២០៨. អថ ខោ ភគវា ភិក្ខូ អាមន្តេសិ – “យេបិ តេ, ភិក្ខវេ, អហេសុំ អតីតមទ្ធានំ អរហន្តោ សម្មាសម្ពុទ្ធា, តេសម្បិ ភគវន្តានំ ឯតប្បរមាយេវ ឧបដ្ឋាកា អហេសុំ, សេយ្យថាបិ មយ្ហំ អានន្ទោ។ យេបិ តេ, ភិក្ខវេ, ភវិស្សន្តិ អនាគតមទ្ធានំ អរហន្តោ សម្មាសម្ពុទ្ធា, តេសម្បិ ភគវន្តានំ ឯតប្បរមាយេវ ឧបដ្ឋាកា ភវិស្សន្តិ, សេយ្យថាបិ មយ្ហំ អានន្ទោ។ បណ្ឌិតោ, ភិក្ខវេ, អានន្ទោ; មេធាវី, ភិក្ខវេ, អានន្ទោ។ ជានាតិ ‘អយំ កាលោ តថាគតំ ទស្សនាយ ឧបសង្កមិតុំ ភិក្ខូនំ, អយំ កាលោ ភិក្ខុនីនំ, អយំ កាលោ ឧបាសកានំ , អយំ កាលោ ឧបាសិកានំ, អយំ កាលោ រញ្ញោ រាជមហាមត្តានំ តិត្ថិយានំ តិត្ថិយសាវកាន’ន្តិ។

២០៩. “ចត្តារោមេ, ភិក្ខវេ, អច្ឆរិយា អព្ភុតា ធម្មា [អព្ភុតធម្មា (ស្យា. ក.)] អានន្ទេ។ កតមេ ចត្តារោ? សចេ, ភិក្ខវេ, ភិក្ខុបរិសា អានន្ទំ ទស្សនាយ ឧបសង្កមតិ, ទស្សនេន សា អត្តមនា ហោតិ។ តត្រ ចេ អានន្ទោ ធម្មំ ភាសតិ, ភាសិតេនបិ សា អត្តមនា ហោតិ។ អតិត្តាវ, ភិក្ខវេ, ភិក្ខុបរិសា ហោតិ, អថ ខោ អានន្ទោ តុណ្ហី ហោតិ។ សចេ, ភិក្ខវេ, ភិក្ខុនីបរិសា អានន្ទំ ទស្សនាយ ឧបសង្កមតិ, ទស្សនេន សា អត្តមនា ហោតិ។ តត្រ ចេ អានន្ទោ ធម្មំ ភាសតិ, ភាសិតេនបិ សា អត្តមនា ហោតិ។ អតិត្តាវ, ភិក្ខវេ, ភិក្ខុនីបរិសា ហោតិ, អថ ខោ អានន្ទោ តុណ្ហី ហោតិ។ សចេ, ភិក្ខវេ, ឧបាសកបរិសា អានន្ទំ ទស្សនាយ ឧបសង្កមតិ, ទស្សនេន សា អត្តមនា ហោតិ។ តត្រ ចេ អានន្ទោ ធម្មំ ភាសតិ, ភាសិតេនបិ សា អត្តមនា ហោតិ។ អតិត្តាវ, ភិក្ខវេ, ឧបាសកបរិសា ហោតិ, អថ ខោ អានន្ទោ តុណ្ហី ហោតិ។ សចេ, ភិក្ខវេ, ឧបាសិកាបរិសា អានន្ទំ ទស្សនាយ ឧបសង្កមតិ, ទស្សនេន សា អត្តមនា ហោតិ។ តត្រ ចេ, អានន្ទោ, ធម្មំ ភាសតិ, ភាសិតេនបិ សា អត្តមនា ហោតិ។ អតិត្តាវ, ភិក្ខវេ, ឧបាសិកាបរិសា ហោតិ, អថ ខោ អានន្ទោ តុណ្ហី ហោតិ។ ឥមេ ខោ, ភិក្ខវេ, ចត្តារោ អច្ឆរិយា អព្ភុតា ធម្មា អានន្ទេ។

“ចត្តារោមេ, ភិក្ខវេ, អច្ឆរិយា អព្ភុតា ធម្មា រញ្ញេ ចក្កវត្តិម្ហិ។ កតមេ ចត្តារោ ? សចេ, ភិក្ខវេ, ខត្តិយបរិសា រាជានំ ចក្កវត្តឹ ទស្សនាយ ឧបសង្កមតិ, ទស្សនេន សា អត្តមនា ហោតិ។ តត្រ ចេ រាជា ចក្កវត្តី ភាសតិ, ភាសិតេនបិ សា អត្តមនា ហោតិ។ អតិត្តាវ, ភិក្ខវេ, ខត្តិយបរិសា ហោតិ។ អថ ខោ រាជា ចក្កវត្តី តុណ្ហី ហោតិ។ សចេ ភិក្ខវេ, ព្រាហ្មណបរិសា…បេ.... គហបតិបរិសា…បេ.... សមណបរិសា រាជានំ ចក្កវត្តឹ ទស្សនាយ ឧបសង្កមតិ, ទស្សនេន សា អត្តមនា ហោតិ។ តត្រ ចេ រាជា ចក្កវត្តី ភាសតិ, ភាសិតេនបិ សា អត្តមនា ហោតិ។ អតិត្តាវ, ភិក្ខវេ, សមណបរិសា ហោតិ, អថ ខោ រាជា ចក្កវត្តី តុណ្ហី ហោតិ។ ឯវមេវ ខោ, ភិក្ខវេ, ចត្តារោមេ អច្ឆរិយា អព្ភុតា ធម្មា អានន្ទេ។ សចេ, ភិក្ខវេ, ភិក្ខុបរិសា អានន្ទំ ទស្សនាយ ឧបសង្កមតិ, ទស្សនេន សា អត្តមនា ហោតិ។ តត្រ ចេ អានន្ទោ ធម្មំ ភាសតិ, ភាសិតេនបិ សា អត្តមនា ហោតិ។ អតិត្តាវ, ភិក្ខវេ, ភិក្ខុបរិសា ហោតិ។ អថ ខោ អានន្ទោ តុណ្ហី ហោតិ។ សចេ, ភិក្ខវេ ភិក្ខុនីបរិសា…បេ.... ឧបាសក

បរិសា…បេ… ឧបាសិកាបរិសា អានន្ទំ ទស្សនាយ ឧបសង្កមតិ, ទស្សនេន សា អត្តមនា ហោតិ។ តត្រ ចេ អានន្ទោ ធម្មំ ភាសតិ, ភាសិតេនបិ សា អត្តមនា ហោតិ។ អតិត្តាវ, ភិក្ខវេ, ឧបាសិកាបរិសា ហោតិ។ អថ ខោ អានន្ទោ តុណ្ហី ហោតិ។ ឥមេ ខោ, ភិក្ខវេ, ចត្តារោ អច្ឆរិយា អព្ភុតា ធម្មា អានន្ទេ”តិ។

មហាសុទស្សនសុត្តទេសនា

២១០. ឯវំ វុត្តេ អាយស្មា អានន្ទោ ភគវន្តំ ឯតទវោច – “មា, ភន្តេ, ភគវា ឥមស្មឹ ខុទ្ទកនគរកេ ឧជ្ជង្គលនគរកេ សាខានគរកេ បរិនិព្ពាយិ។ សន្តិ, ភន្តេ, អញ្ញានិ មហានគរានិ, សេយ្យថិទំ – ចម្បា រាជគហំ សាវត្ថិ សាកេតំ កោសម្ពី ពារាណសី; ឯត្ថ ភគវា បរិនិព្ពាយតុ។ ឯត្ថ ពហូ ខត្តិយមហាសាលា, ព្រាហ្មណមហាសាលា គហបតិមហាសាលា តថាគតេ អភិប្បសន្នា។ តេ តថាគតស្ស សរីរបូជំ ករិស្សន្តី”តិ “មាហេវំ, អានន្ទ, អវច; មាហេវំ, អានន្ទ, អវច – ‘ខុទ្ទកនគរកំ ឧជ្ជង្គលនគរកំ សាខានគរក’ន្តិ។

“ភូតបុព្ពំ, អានន្ទ, រាជា មហាសុទស្សនោ នាម អហោសិ ចក្កវត្តី ធម្មិកោ ធម្មរាជា ចាតុរន្តោ វិជិតាវី ជនបទត្ថាវរិយប្បត្តោ សត្តរតនសមន្នាគតោ។ រញ្ញោ, អានន្ទ, មហាសុទស្សនស្ស អយំ កុសិនារា កុសាវតី នាម រាជធានី អហោសិ, បុរត្ថិមេន ច បច្ឆិមេន ច ទ្វាទសយោជនានិ អាយាមេន; ឧត្តរេន ច ទក្ខិណេន ច សត្តយោជនានិ វិត្ថារេន។ កុសាវតី, អានន្ទ, រាជធានី ឥទ្ធា ចេវ អហោសិ ផីតា ច ពហុជនា ច អាកិណ្ណមនុស្សា ច សុភិក្ខា ច។ សេយ្យថាបិ, អានន្ទ, ទេវានំ អាឡកមន្ទា នាម រាជធានី ឥទ្ធា ចេវ ហោតិ ផីតា ច ពហុជនា ច អាកិណ្ណយក្ខា ច សុភិក្ខា ច; ឯវមេវ ខោ, អានន្ទ, កុសាវតី រាជធានី ឥទ្ធា ចេវ អហោសិ ផីតា ច ពហុជនា ច អាកិណ្ណមនុស្សា ច សុភិក្ខា ច។ កុសាវតី, អានន្ទ, រាជធានី ទសហិ សទ្ទេហិ អវិវិត្តា អហោសិ ទិវា ចេវ រត្តិញ្ច, សេយ្យថិទំ – ហត្ថិសទ្ទេន អស្សសទ្ទេន រថសទ្ទេន ភេរិសទ្ទេន មុទិង្គសទ្ទេន វីណាសទ្ទេន គីតសទ្ទេន សង្ខសទ្ទេន សម្មសទ្ទេន បាណិតាឡសទ្ទេន ‘អស្នាថ បិវថ ខាទថា’តិ ទសមេន សទ្ទេន។

“គច្ឆ ត្វំ, អានន្ទ, កុសិនារំ បវិសិត្វា កោសិនារកានំ មល្លានំ អារោចេហិ – ‘អជ្ជ ខោ, វាសេដ្ឋា, រត្តិយា បច្ឆិមេ យាមេ តថាគតស្ស បរិនិព្ពានំ ភវិស្សតិ។ អភិក្កមថ វាសេដ្ឋា, អភិក្កមថ វាសេដ្ឋា។ មា បច្ឆា វិប្បដិសារិនោ អហុវត្ថ – អម្ហាកញ្ច នោ គាមក្ខេត្តេ តថាគតស្ស បរិនិព្ពានំ អហោសិ, ន មយំ លភិម្ហា បច្ឆិមេ កាលេ តថាគតំ ទស្សនាយា’”តិ។ “ឯវំ, ភន្តេ”តិ ខោ អាយស្មា អានន្ទោ ភគវតោ បដិស្សុត្វា និវាសេត្វា បត្តចីវរមាទាយ អត្តទុតិយោ កុសិនារំ បាវិសិ។

មល្លានំ វន្ទនា

២១១. តេន ខោ បន សមយេន កោសិនារកា មល្លា សន្ធាគារេ [សន្ថាគារេ (សី. ស្យា. បី.)] សន្និបតិតា ហោន្តិ កេនចិទេវ ករណីយេន។ អថ ខោ អាយស្មា អានន្ទោ យេន កោសិនារកានំ មល្លានំ សន្ធាគារំ តេនុបសង្កមិ; ឧបសង្កមិត្វា កោសិនារកានំ មល្លានំ អារោចេសិ – “អជ្ជ ខោ, វាសេដ្ឋា, រត្តិយា បច្ឆិមេ យាមេ តថាគតស្ស បរិនិព្ពានំ ភវិស្សតិ។ អភិក្កមថ វាសេដ្ឋា អភិក្កមថ វាសេដ្ឋា។ មា បច្ឆា វិប្បដិសារិនោ អហុវត្ថ – ‘អម្ហាកញ្ច នោ គាមក្ខេត្តេ តថាគតស្ស បរិនិព្ពានំ អហោសិ, ន មយំ លភិម្ហា បច្ឆិមេ កាលេ តថាគតំ ទស្សនាយា’”តិ។ ឥទមាយស្មតោ អានន្ទស្ស វចនំ សុត្វា មល្លា ច មល្លបុត្តា ច មល្លសុណិសា ច មល្លបជាបតិយោ ច អឃាវិនោ ទុម្មនា ចេតោទុក្ខសមប្បិតា អប្បេកច្ចេ កេសេ បកិរិយ កន្ទន្តិ, ពាហា បគ្គយ្ហ កន្ទន្តិ, ឆិន្នបាតំ បបតន្តិ, អាវដ្ដន្តិ វិវដ្ដន្តិ – ‘អតិខិប្បំ ភគវា បរិនិព្ពាយិស្សតិ, អតិខិប្បំ សុគតោ បរិនិព្ពាយិស្សតិ, អតិខិប្បំ ចក្ខុំ លោកេ អន្តរធាយិស្សតី’តិ។ អថ ខោ មល្លា ច មល្លបុត្តា ច មល្លសុណិសា ច មល្លបជាបតិយោ ច អឃាវិនោ ទុម្មនា ចេតោទុក្ខសមប្បិតា យេន ឧបវត្តនំ មល្លានំ សាលវនំ យេនាយស្មា អានន្ទោ តេនុបសង្កមីសុ។ អថ ខោ អាយស្មតោ អានន្ទស្ស ឯតទហោសិ – “សចេ ខោ អហំ កោសិនារកេ មល្លេ ឯកមេកំ ភគវន្តំ វន្ទាបេស្សាមិ, អវន្ទិតោ ភគវា កោសិនារកេហិ មល្លេហិ ភវិស្សតិ, អថាយំ រត្តិ វិភាយិស្សតិ។ យំនូនាហំ កោសិនារកេ មល្លេ កុលបរិវត្តសោ កុលបរិវត្តសោ ឋបេត្វា ភគវន្តំ វន្ទាបេយ្យំ – ‘ឥត្ថន្នាមោ, ភន្តេ, មល្លោ សបុត្តោ សភរិយោ សបរិសោ សាមច្ចោ ភគវតោ បាទេ សិរសា វន្ទតី’តិ។ អថ ខោ អាយស្មា អានន្ទោ កោសិនារកេ មល្លេ កុលបរិវត្តសោ កុលបរិវត្តសោ ឋបេត្វា ភគវន្តំ វន្ទាបេសិ – ‘ឥត្ថន្នាមោ, ភន្តេ, មល្លោ សបុត្តោ សភរិយោ សបរិសោ សាមច្ចោ ភគវតោ បាទេ សិរសា វន្ទតី’”តិ។ អថ ខោ អាយស្មា អានន្ទោ ឯតេន ឧបាយេន បឋមេនេវ យាមេន កោសិនារកេ មល្លេ ភគវន្តំ វន្ទាបេសិ។

សុភទ្ទបរិព្ពាជកវត្ថុ

២១២. តេន ខោ បន សមយេន សុភទ្ទោ នាម បរិព្ពាជកោ កុសិនារាយំ បដិវសតិ។ អស្សោសិ ខោ សុភទ្ទោ បរិព្ពាជកោ – “អជ្ជ កិរ រត្តិយា បច្ឆិមេ យាមេ សមណស្ស គោតមស្ស បរិនិព្ពានំ ភវិស្សតី”តិ។ អថ ខោ សុភទ្ទស្ស បរិព្ពាជកស្ស ឯតទហោសិ – “សុតំ ខោ បន មេតំ បរិព្ពាជកានំ វុឌ្ឍានំ មហល្លកានំ អាចរិយបាចរិយានំ ភាសមានានំ – ‘កទាចិ ករហចិ តថាគតា លោកេ ឧប្បជ្ជន្តិ អរហន្តោ សម្មាសម្ពុទ្ធា’តិ។ អជ្ជេវ រត្តិយា បច្ឆិមេ យាមេ សមណស្ស គោតមស្ស បរិនិព្ពានំ ភវិស្សតិ។ អត្ថិ ច មេ អយំ កង្ខាធម្មោ ឧប្បន្នោ, ឯវំ បសន្នោ អហំ សមណេ គោតមេ, ‘បហោតិ មេ សមណោ គោតមោ តថា ធម្មំ ទេសេតុំ, យថាហំ ឥមំ កង្ខាធម្មំ បជហេយ្យ’”ន្តិ។ អថ ខោ សុភទ្ទោ បរិព្ពាជកោ យេន ឧបវត្តនំ មល្លានំ សាលវនំ, យេនាយស្មា អានន្ទោ តេនុបសង្កមិ; ឧបសង្កមិត្វា អាយស្មន្តំ អានន្ទំ ឯតទវោច – “សុតំ មេតំ, ភោ អានន្ទ, បរិព្ពាជកានំ វុឌ្ឍានំ មហល្លកានំ អាចរិយបាចរិយានំ ភាសមានានំ – ‘កទាចិ ករហចិ តថាគតា លោកេ ឧប្បជ្ជន្តិ អរហន្តោ សម្មាសម្ពុទ្ធា’តិ។ អជ្ជេវ រត្តិយា បច្ឆិមេ យាមេ សមណស្ស គោតមស្ស បរិនិព្ពានំ ភវិស្សតិ។ អត្ថិ ច មេ អយំ កង្ខាធម្មោ ឧប្បន្នោ – ឯវំ បសន្នោ អហំ សមណេ គោតមេ ‘បហោតិ មេ សមណោ គោតមោ តថា ធម្មំ ទេសេតុំ, យថាហំ ឥមំ កង្ខាធម្មំ បជហេយ្យ’ន្តិ។ សាធាហំ, ភោ អានន្ទ, លភេយ្យំ សមណំ គោតមំ ទស្សនាយា”តិ។ ឯវំ វុត្តេ អាយស្មា អានន្ទោ សុភទ្ទំ បរិព្ពាជកំ ឯតទវោច – “អលំ, អាវុសោ សុភទ្ទ, មា តថាគតំ វិហេឋេសិ, កិលន្តោ ភគវា”តិ។ ទុតិយម្បិ ខោ សុភទ្ទោ បរិព្ពាជកោ…បេ…. តតិយម្បិ ខោ សុភទ្ទោ បរិព្ពាជកោ អាយស្មន្តំ អានន្ទំ ឯតទវោច – “សុតំ មេតំ, ភោ អានន្ទ, បរិព្ពាជកានំ វុឌ្ឍានំ មហល្លកានំ អាចរិយបាចរិយានំ ភាសមានានំ – ‘កទាចិ ករហចិ តថាគតា លោកេ ឧប្បជ្ជន្តិ អរហន្តោ សម្មាសម្ពុទ្ធា’តិ។ អជ្ជេវ រត្តិយា បច្ឆិមេ យាមេ សមណស្ស គោតមស្ស បរិនិព្ពានំ ភវិស្សតិ។ អត្ថិ ច មេ អយំ កង្ខាធម្មោ ឧប្បន្នោ – ឯវំ បសន្នោ អហំ សមណេ គោតមេ, ‘បហោតិ មេ សមណោ គោតមោ តថា ធម្មំ ទេសេតុំ, យថាហំ ឥមំ កង្ខាធម្មំ បជហេយ្យ’ន្តិ។ សាធាហំ, ភោ អានន្ទ, លភេយ្យំ សមណំ គោតមំ ទស្សនាយា”តិ។ តតិយម្បិ ខោ អាយស្មា អានន្ទោ សុភទ្ទំ បរិព្ពាជកំ ឯតទវោច – “អលំ, អាវុសោ សុភទ្ទ, មា តថាគតំ វិហេឋេសិ, កិលន្តោ ភគវា”តិ។

២១៣. អស្សោសិ ខោ ភគវា អាយស្មតោ អានន្ទស្ស សុភទ្ទេន បរិព្ពាជកេន សទ្ធិំ ឥមំ កថាសល្លាបំ។ អថ ខោ ភគវា អាយស្មន្តំ អានន្ទំ អាមន្តេសិ – “អលំ, អានន្ទ, មា សុភទ្ទំ វារេសិ, លភតំ, អានន្ទ, សុភទ្ទោ តថាគតំ ទស្សនាយ។ យំ កិញ្ចិ មំ សុភទ្ទោ បុច្ឆិស្សតិ, សព្ពំ តំ អញ្ញាបេក្ខោវ បុច្ឆិស្សតិ, នោ វិហេសាបេក្ខោ។ យំ ចស្សាហំ បុដ្ឋោ ព្យាករិស្សាមិ, តំ ខិប្បមេវ អាជានិស្សតី”តិ។ អថ ខោ អាយស្មា អានន្ទោ សុភទ្ទំ បរិព្ពាជកំ ឯតទវោច – “គច្ឆាវុសោ សុភទ្ទ, ករោតិ តេ ភគវា ឱកាស”ន្តិ។ អថ ខោ សុភទ្ទោ បរិព្ពាជកោ យេន ភគវា តេនុបសង្កមិ; ឧបសង្កមិត្វា ភគវតា សទ្ធិំ សម្មោទិ, សម្មោទនីយំ កថំ សារណីយំ វីតិសារេត្វា ឯកមន្តំ និសីទិ។ ឯកមន្តំ និសិន្នោ ខោ សុភទ្ទោ បរិព្ពាជកោ ភគវន្តំ ឯតទវោច – “យេមេ, ភោ គោតម, សមណព្រាហ្មណា សង្ឃិនោ គណិនោ គណាចរិយា ញាតា យសស្សិនោ តិត្ថករា សាធុសម្មតា ពហុជនស្ស, សេយ្យថិទំ – បូរណោ កស្សបោ, មក្ខលិ គោសាលោ, អជិតោ កេសកម្ពលោ, បកុធោ កច្ចាយនោ, សញ្ចយោ ពេលដ្ឋបុត្តោ, និគណ្ឋោ នាដបុត្តោ, សព្ពេតេ សកាយ បដិញ្ញាយ អព្ភញ្ញិំសុ, សព្ពេវ ន អព្ភញ្ញិំសុ , ឧទាហុ ឯកច្ចេ អព្ភញ្ញិំសុ, ឯកច្ចេ ន អព្ភញ្ញិំសូ”តិ? “អលំ, សុភទ្ទ, តិដ្ឋតេតំ – ‘សព្ពេតេ សកាយ បដិញ្ញាយ អព្ភញ្ញិំសុ, សព្ពេវ ន អព្ភញ្ញិំសុ, ឧទាហុ ឯកច្ចេ អព្ភញ្ញិំសុ, ឯកច្ចេ ន អព្ភញ្ញិំសូ’តិ។ ធម្មំ តេ, សុភទ្ទ, ទេសេស្សាមិ; តំ សុណាហិ សាធុកំ មនសិករោហិ, ភាសិស្សាមី”តិ។ “ឯវំ, ភន្តេ”តិ ខោ សុភទ្ទោ បរិព្ពាជកោ ភគវតោ បច្ចស្សោសិ។ ភគវា ឯតទវោច –

២១៤. “យស្មិំ ខោ, សុភទ្ទ, ធម្មវិនយេ អរិយោ អដ្ឋង្គិកោ មគ្គោ ន ឧបលព្ភតិ, សមណោបិ តត្ថ ន ឧបលព្ភតិ។ ទុតិយោបិ តត្ថ សមណោ ន ឧបលព្ភតិ។ តតិយោបិ តត្ថ សមណោ ន ឧបលព្ភតិ។ ចតុត្ថោបិ តត្ថ សមណោ ន ឧបលព្ភតិ។ យស្មិញ្ច ខោ, សុភទ្ទ, ធម្មវិនយេ អរិយោ អដ្ឋង្គិកោ មគ្គោ ឧបលព្ភតិ, សមណោបិ តត្ថ ឧបលព្ភតិ, ទុតិយោបិ តត្ថ សមណោ ឧបលព្ភតិ, តតិយោបិ តត្ថ សមណោ ឧបលព្ភតិ, ចតុត្ថោបិ តត្ថ សមណោ ឧបលព្ភតិ។ ឥមស្មិំ ខោ, សុភទ្ទ, ធម្មវិនយេ អរិយោ អដ្ឋង្គិកោ មគ្គោ ឧបលព្ភតិ, ឥធេវ, សុភទ្ទ, សមណោ, ឥធ ទុតិយោ សមណោ, ឥធ តតិយោ សមណោ, ឥធ ចតុត្ថោ សមណោ, សុញ្ញា បរប្បវាទា សមណេភិ អញ្ញេហិ [អញ្ញេ (បី.)]។ ឥមេ ច [ឥធេវ (ក.)], សុភទ្ទ, ភិក្ខូ សម្មា វិហរេយ្យុំ, អសុញ្ញោ លោកោ អរហន្តេហិ អស្សាតិ។

“ឯកូនតិំសោ វយសា សុភទ្ទ,
យំ បព្ពជិំ កិំកុសលានុឯសី;
វស្សានិ បញ្ញាស សមាធិកានិ,
យតោ អហំ បព្ពជិតោ សុភទ្ទ។

ញាយស្ស ធម្មស្ស បទេសវត្តី,

ឥតោ ពហិទ្ធា សមណោបិ នត្ថិ។

“ទុតិយោបិ សមណោ នត្ថិ។ តតិយោបិ សមណោ នត្ថិ។ ចតុត្ថោបិ សមណោ នត្ថិ។ សុញ្ញា បរប្បវាទា សមណេភិ អញ្ញេហិ។ ឥមេ ច, សុភទ្ទ, ភិក្ខូ សម្មា វិហរេយ្យុំ, អសុញ្ញោ លោកោ អរហន្តេហិ អស្សា”តិ។

២១៥. ឯវំ វុត្តេ សុភទ្ទោ បរិព្ពាជកោ ភគវន្តំ ឯតទវោច – “អភិក្កន្តំ, ភន្តេ, អភិក្កន្តំ, ភន្តេ។ សេយ្យថាបិ, ភន្តេ, និក្កុជ្ជិតំ វា ឧក្កុជ្ជេយ្យ, បដិច្ឆន្នំ វា វិវរេយ្យ, មូឡ្ហស្ស វា មគ្គំ អាចិក្ខេយ្យ, អន្ធការេ វា តេលបជ្ជោតំ ធារេយ្យ, ‘ចក្ខុមន្តោ រូបានិ ទក្ខន្តី’តិ, ឯវមេវំ ភគវតា អនេកបរិយាយេន ធម្មោ បកាសិតោ។ ឯសាហំ, ភន្តេ, ភគវន្តំ សរណំ គច្ឆាមិ ធម្មញ្ច ភិក្ខុសង្ឃញ្ច។ លភេយ្យាហំ, ភន្តេ, ភគវតោ សន្តិកេ បព្ពជ្ជំ, លភេយ្យំ ឧបសម្បទ”ន្តិ។ “យោ ខោ, សុភទ្ទ, អញ្ញតិត្ថិយបុព្ពោ ឥមស្មិំ ធម្មវិនយេ អាកង្ខតិ បព្ពជ្ជំ, អាកង្ខតិ ឧបសម្បទំ, សោ ចត្តារោ មាសេ បរិវសតិ។ ចតុន្នំ មាសានំ អច្ចយេន អារទ្ធចិត្តា ភិក្ខូ បព្ពាជេន្តិ ឧបសម្បាទេន្តិ ភិក្ខុភាវាយ។ អបិ ច មេត្ថ បុគ្គលវេមត្តតា វិទិតា”តិ។ “សចេ, ភន្តេ, អញ្ញតិត្ថិយបុព្ពា ឥមស្មិំ ធម្មវិនយេ អាកង្ខន្តា បព្ពជ្ជំ អាកង្ខន្តា ឧបសម្បទំ ចត្តារោ មាសេ បរិវសន្តិ, ចតុន្នំ មាសានំ អច្ចយេន អារទ្ធចិត្តា ភិក្ខូ បព្ពាជេន្តិ ឧបសម្បាទេន្តិ ភិក្ខុភាវាយ។ អហំ ចត្តារិ វស្សានិ បរិវសិស្សាមិ, ចតុន្នំ វស្សានំ អច្ចយេន អារទ្ធចិត្តា ភិក្ខូ បព្ពាជេន្តុ ឧបសម្បាទេន្តុ ភិក្ខុភាវាយា”តិ។

អថ ខោ ភគវា អាយស្មន្តំ អានន្ទំ អាមន្តេសិ – “តេនហានន្ទ, សុភទ្ទំ បព្ពាជេហី”តិ។ “ឯវំ, ភន្តេ”តិ ខោ អាយស្មា អានន្ទោ ភគវតោ បច្ចស្សោសិ។ អថ ខោ សុភទ្ទោ បរិព្ពាជកោ អាយស្មន្តំ អានន្ទំ ឯតទវោច – “លាភា វោ, អាវុសោ អានន្ទ; សុលទ្ធំ វោ, អាវុសោ អានន្ទ, យេ ឯត្ថ សត្ថុ [សត្ថារា (ស្យា.)] សម្មុខា អន្តេវាសិកាភិសេកេន អភិសិត្តា”តិ។ អលត្ថ ខោ សុភទ្ទោ បរិព្ពាជកោ ភគវតោ សន្តិកេ បព្ពជ្ជំ, អលត្ថ ឧបសម្បទំ។ អចិរូបសម្បន្នោ ខោ បនាយស្មា សុភទ្ទោ ឯកោ វូបកដ្ឋោ អប្បមត្តោ អាតាបី បហិតត្តោ វិហរន្តោ នចិរស្សេវ – ‘យស្សត្ថាយ កុលបុត្តា សម្មទេវ អគារស្មា អនគារិយំ បព្ពជន្តិ’ តទនុត្តរំ ព្រហ្មចរិយបរិយោសានំ ទិដ្ឋេវ ធម្មេ សយំ អភិញ្ញា សច្ឆិកត្វា ឧបសម្បជ្ជ វិហាសិ។ ‘ខីណា ជាតិ, វុសិតំ ព្រហ្មចរិយំ, កតំ ករណីយំ, នាបរំ ឥត្ថត្តាយា’តិ អព្ភញ្ញាសិ។ អញ្ញតរោ ខោ បនាយស្មា សុភទ្ទោ អរហតំ អហោសិ។ សោ ភគវតោ បច្ឆិមោ សក្ខិសាវកោ អហោសីតិ។

បញ្ចមោ ភាណវារោ។

តថាគតបច្ឆិមវាចា

២១៦. អថ ខោ ភគវា អាយស្មន្តំ អានន្ទំ អាមន្តេសិ – “សិយា ខោ បនានន្ទ, តុម្ហាកំ ឯវមស្ស – ‘អតីតសត្ថុកំ បាវចនំ, នត្ថិ នោ សត្ថា’តិ។ ន ខោ បនេតំ, អានន្ទ, ឯវំ ទដ្ឋព្ពំ។ យោ វោ, អានន្ទ, មយា ធម្មោ ច វិនយោ ច ទេសិតោ បញ្ញត្តោ, សោ វោ មមច្ចយេន សត្ថា។ យថា ខោ បនានន្ទ, ឯតរហិ ភិក្ខូ អញ្ញមញ្ញំ អាវុសោវាទេន សមុទាចរន្តិ, ន ខោ មមច្ចយេន ឯវំ សមុទាចរិតព្ពំ។ ថេរតរេន, អានន្ទ, ភិក្ខុនា នវកតរោ ភិក្ខុ នាមេន វា គោត្តេន វា អាវុសោវាទេន វា សមុទាចរិតព្ពោ។ នវកតរេន ភិក្ខុនា ថេរតរោ ភិក្ខុ ‘ភន្តេ’តិ វា ‘អាយស្មា’តិ វា សមុទាចរិតព្ពោ។ អាកង្ខមានោ, អានន្ទ, សង្ឃោ មមច្ចយេន ខុទ្ទានុខុទ្ទកានិ សិក្ខាបទានិ សមូហនតុ។ ឆន្នស្ស, អានន្ទ, ភិក្ខុនោ មមច្ចយេន ព្រហ្មទណ្ឌោ ទាតព្ពោ”តិ។ “កតមោ បន, ភន្តេ, ព្រហ្មទណ្ឌោ”តិ? “ឆន្នោ, អានន្ទ, ភិក្ខុ យំ ឥច្ឆេយ្យ, តំ វទេយ្យ។ សោ ភិក្ខូហិ នេវ វត្តព្ពោ, ន ឱវទិតព្ពោ, ន អនុសាសិតព្ពោ”តិ។

២១៧. អថ ខោ ភគវា ភិក្ខូ អាមន្តេសិ – “សិយា ខោ បន, ភិក្ខវេ, ឯកភិក្ខុស្សាបិ កង្ខា វា វិមតិ វា ពុទ្ធេ វា ធម្មេ វា សង្ឃេ វា មគ្គេ វា បដិបទាយ វា, បុច្ឆថ, ភិក្ខវេ, មា បច្ឆា វិប្បដិសារិនោ អហុវត្ថ – ‘សម្មុខីភូតោ នោ សត្ថា អហោសិ , ន មយំ សក្ខិម្ហា ភគវន្តំ សម្មុខា បដិបុច្ឆិតុ’” ន្តិ។ ឯវំ វុត្តេ តេ ភិក្ខូ តុណ្ហី អហេសុំ។ ទុតិយម្បិ ខោ ភគវា...បេ.... តតិយម្បិ ខោ ភគវា ភិក្ខូ អាមន្តេសិ – “សិយា ខោ បន, ភិក្ខវេ, ឯកភិក្ខុស្សាបិ កង្ខា វា វិមតិ វា ពុទ្ធេ វា ធម្មេ វា សង្ឃេ វា មគ្គេ វា បដិបទាយ វា, បុច្ឆថ, ភិក្ខវេ, មា បច្ឆា វិប្បដិសារិនោ អហុវត្ថ – ‘សម្មុខីភូតោ នោ សត្ថា អហោសិ , ន មយំ សក្ខិម្ហា ភគវន្តំ សម្មុខា បដិបុច្ឆិតុ’” ន្តិ។ តតិយម្បិ ខោ តេ ភិក្ខូ តុណ្ហី អហេសុំ។ អថ ខោ ភគវា ភិក្ខូ អាមន្តេសិ – “សិយា ខោ បន, ភិក្ខវេ, សត្ថុគារវេនបិ ន បុច្ឆេយ្យាថ។ សហាយកោបិ, ភិក្ខវេ, សហាយកស្ស អារោចេតូ”តិ។ ឯវំ វុត្តេ តេ ភិក្ខូ តុណ្ហី អហេសុំ។ អថ ខោ អាយស្មា អានន្ទោ ភគវន្តំ ឯតទវោច – “អច្ឆរិយំ, ភន្តេ, អព្ភុតំ, ភន្តេ, ឯវំ បសន្នោ អហំ, ភន្តេ, ឥមស្មិំ ភិក្ខុសង្ឃេ, ‘នត្ថិ ឯកភិក្ខុស្សាបិ កង្ខា វា វិមតិ វា ពុទ្ធេ វា ធម្មេ វា សង្ឃេ វា មគ្គេ វា បដិបទាយ វា’”តិ។ “បសាទា ខោ ត្វំ,

អានន្ទ, វទេសិ, ញាណមេវ ហេត្ថ, អានន្ទ, តថាគតស្ស។ នត្ថិ ឥមស្មិំ ភិក្ខុសង្ឃេ ឯកភិក្ខុស្សាបិ កង្ខា វា វិមតិ វា ពុទ្ធេ វា ធម្មេ វា សង្ឃេ វា មគ្គេ វា បដិបទាយ វា។ ឥមេសញ្ហិ, អានន្ទ, បញ្ចន្នំ ភិក្ខុសតានំ យោ បច្ឆិមកោ ភិក្ខុ, សោ សោតាបន្នោ អវិនិបាតធម្មោ និយតោ សម្ពោធិបរាយណោ’’តិ។

២១៨. អថ ខោ ភគវា ភិក្ខូ អាមន្តេសិ – ‘‘ហន្ទ ទានិ, ភិក្ខវេ, អាមន្តយាមិ វោ, វយធម្មា សង្ខារា អប្បមាទេន សម្បាទេថា’’តិ។ អយំ តថាគតស្ស បច្ឆិមា វាចា។

បរិនិព្ពុតកថា

២១៩. អថ ខោ ភគវា បឋមំ ឈានំ សមាបជ្ជិ, បឋមជ្ឈានា វុដ្ឋហិត្វា ទុតិយំ ឈានំ សមាបជ្ជិ, ទុតិយជ្ឈានា វុដ្ឋហិត្វា តតិយំ ឈានំ សមាបជ្ជិ, តតិយជ្ឈានា វុដ្ឋហិត្វា ចតុត្ថំ ឈានំ សមាបជ្ជិ។ ចតុត្ថជ្ឈានា វុដ្ឋហិត្វា អាកាសានញ្ចាយតនំ សមាបជ្ជិ, អាកាសានញ្ចាយតនសមាបត្តិយា វុដ្ឋហិត្វា វិញ្ញាណញ្ចាយតនំ សមាបជ្ជិ, វិញ្ញាណញ្ចាយតនសមាបត្តិយា វុដ្ឋហិត្វា អាកិញ្ចញ្ញាយតនំ សមាបជ្ជិ, អាកិញ្ចញ្ញាយតនសមាបត្តិយា វុដ្ឋហិត្វា នេវសញ្ញានាសញ្ញាយតនំ សមាបជ្ជិ, នេវសញ្ញានាសញ្ញាយតនសមាបត្តិយា វុដ្ឋហិត្វា សញ្ញាវេទយិតនិរោធំ សមាបជ្ជិ។

អថ ខោ អាយស្មា អានន្ទោ អាយស្មន្តំ អនុរុទ្ធំ ឯតទវោច – ‘‘បរិនិព្ពុតោ, ភន្តេ អនុរុទ្ធ , ភគវា’’តិ។ ‘‘នាវុសោ អានន្ទ, ភគវា បរិនិព្ពុតោ, សញ្ញាវេទយិតនិរោធំ សមាបន្នោ’’តិ។

អថ ខោ ភគវា សញ្ញាវេទយិតនិរោធសមាបត្តិយា វុដ្ឋហិត្វា នេវសញ្ញានាសញ្ញាយតនំ សមាបជ្ជិ, នេវសញ្ញានាសញ្ញាយតនសមាបត្តិយា វុដ្ឋហិត្វា អាកិញ្ចញ្ញាយតនំ សមាបជ្ជិ, អាកិញ្ចញ្ញាយតនសមាបត្តិយា វុដ្ឋហិត្វា វិញ្ញាណញ្ចាយតនំ សមាបជ្ជិ, វិញ្ញាណញ្ចាយតនសមាបត្តិយា វុដ្ឋហិត្វា អាកាសានញ្ចាយតនំ សមាបជ្ជិ, អាកាសានញ្ចាយតនសមាបត្តិយា វុដ្ឋហិត្វា ចតុត្ថំ ឈានំ សមាបជ្ជិ, ចតុត្ថជ្ឈានា វុដ្ឋហិត្វា តតិយំ ឈានំ សមាបជ្ជិ, តតិយជ្ឈានា វុដ្ឋហិត្វា ទុតិយំ ឈានំ សមាបជ្ជិ, ទុតិយជ្ឈានា វុដ្ឋហិត្វា បឋមំ ឈានំ សមាបជ្ជិ, បឋមជ្ឈានា វុដ្ឋហិត្វា ទុតិយំ ឈានំ សមាបជ្ជិ, ទុតិយជ្ឈានា វុដ្ឋហិត្វា តតិយំ ឈានំ សមាបជ្ជិ, តតិយជ្ឈានា វុដ្ឋហិត្វា ចតុត្ថំ ឈានំ សមាបជ្ជិ, ចតុត្ថជ្ឈានា វុដ្ឋហិត្វា សមនន្តរា ភគវា បរិនិព្ពាយិ។

២២០. បរិនិព្ពុតេ ភគវតិ សហ បរិនិព្ពានា មហាភូមិចាលោ អហោសិ ភីសនកោ សលោមហំសោ។ ទេវទុន្ទុភិយោ ច ផលិំសុ។ បរិនិព្ពុតេ ភគវតិ សហ បរិនិព្ពានា ព្រហ្មាសហម្បតិ ឥមំ គាថំ អភាសិ –

‘‘សព្ពេវ និក្ខិបិស្សន្តិ, ភូតា លោកេ សមុស្សយំ;
យត្ថ ឯតាទិសោ សត្ថា, លោកេ អប្បដិបុគ្គលោ;
តថាគតោ ពលប្បត្តោ, សម្ពុទ្ធោ បរិនិព្ពុតោ’’តិ។

២២១. បរិនិព្ពុតេ ភគវតិ សហ បរិនិព្ពានា សក្កោ ទេវានមិន្ទោ ឥមំ គាថំ អភាសិ –

‘‘អនិច្ចា វត សង្ខារា, ឧប្បាទវយធម្មិនោ;
ឧប្បជ្ជិត្វា និរុជ្ឈន្តិ, តេសំ វូបសមោ សុខោ’’តិ។

២២២. បរិនិព្ពុតេ ភគវតិ សហ បរិនិព្ពានា អាយស្មា អនុរុទ្ធោ ឥមា គាថាយោ អភាសិ –

‘‘នាហុ អស្សាសបស្សាសោ, ឋិតចិត្តស្ស តាទិនោ;
អនេជោ សន្តិមារព្ភ, យំ កាលមករី មុនិ។

‘‘អសល្លីនេន ចិត្តេន, វេទនំ អជ្ឈវាសយិ;
បជ្ជោតស្សេវ និព្ពានំ, វិមោក្ខោ ចេតសោ អហូ’’តិ។

២២៣. បរិនិព្ពុតេ ភគវតិ សហ បរិនិព្ពានា អាយស្មា អានន្ទោ ឥមំ គាថំ អភាសិ –

‘‘តទាសិ យំ ភីសនកំ, តទាសិ លោមហំសនំ;
សព្ពាការវរូបេតេ, សម្ពុទ្ធេ បរិនិព្ពុតេ’’តិ។

២២៤. បរិនិព្ពុតេ ភគវតិ យេ តេ តត្ថ ភិក្ខូ អវីតរាគា អប្បេកច្ចេ ពាហា បគ្គយ្ហ កន្ទន្តិ, ឆិន្នបាតំ បបតន្តិ, អាវដ្ដន្តិ វិវដ្ដន្តិ, “អតិខិប្បំ ភគវា បរិនិព្ពុតោ , អតិខិប្បំ សុគតោ បរិនិព្ពុតោ, អតិខិប្បំ ចក្ខុំ លោកេ អន្តរហិតោ”តិ។ យេ បន តេ ភិក្ខូ វីតរាគា, តេ សតា សម្បជានា អធិវាសេន្តិ – “អនិច្ចា សង្ខារា, តំ កុតេត្ថ លព្ភា”តិ។

២២៥. អថ ខោ អាយស្មា អនុរុទ្ធោ ភិក្ខូ អាមន្តេសិ – “អលំ, អាវុសោ, មា សោចិត្ថ មា បរិទេវិត្ថ។ ននុ ឯតំ, អាវុសោ, ភគវតា បដិកច្ចេវ អក្ខាតំ – ‘សព្ពេហេវ បិយេហិ មនាបេហិ នានាភាវោ វិនាភាវោ អញ្ញថាភាវោ’។ តំ កុតេត្ថ, អាវុសោ, លព្ភា។ ‘យំ តំ ជាតំ ភូតំ សង្ខតំ បលោកធម្មំ, តំ វត មា បលុជ្ជី’តិ, នេតំ ឋានំ វិជ្ជតិ ។ ទេវតា, អាវុសោ, ឧជ្ឈាយន្តី”តិ។ “កថំភូតា បន, ភន្តេ, អាយស្មា អនុរុទ្ធោ ទេវតា មនសិ ករោតី”តិ [ភន្តេ អនុរុទ្ធ ទេវតា មនសិ ករោន្តីតិ (ស្យា. ក.)]?

“សន្តាវុសោ អានន្ទ, ទេវតា អាកាសេ បថវីសញ្ញិនិយោ កេសេ បកិរិយ កន្ទន្តិ, ពាហា បគ្គយ្ហ កន្ទន្តិ, ឆិន្នបាតំ បបតន្តិ, អាវដ្ដន្តិ, វិវដ្ដន្តិ – ‘អតិខិប្បំ ភគវា បរិនិព្ពុតោ, អតិខិប្បំ សុគតោ បរិនិព្ពុតោ, អតិខិប្បំ ចក្ខុំ លោកេ អន្តរហិតោ’តិ។ សន្តាវុសោ អានន្ទ, ទេវតា បថវិយា បថវីសញ្ញិនិយោ កេសេ បកិរិយ កន្ទន្តិ, ពាហា បគ្គយ្ហ កន្ទន្តិ, ឆិន្នបាតំ បបតន្តិ, អាវដ្ដន្តិ, វិវដ្ដន្តិ – ‘អតិខិប្បំ ភគវា បរិនិព្ពុតោ , អតិខិប្បំ សុគតោ បរិនិព្ពុតោ, អតិខិប្បំ ចក្ខុំ លោកេ អន្តរហិតោ’តិ។ យា បន តា ទេវតា វីតរាគា, តា សតា សម្បជានា អធិវាសេន្តិ – ‘អនិច្ចា សង្ខារា, តំ កុតេត្ថ លព្ភា’តិ។ អថ ខោ អាយស្មា ច អនុរុទ្ធោ អាយស្មា ច អានន្ទោ តំ រត្តាវសេសំ ធម្មិយា កថាយ វីតិនាមេសុំ។

២២៦. អថ ខោ អាយស្មា អនុរុទ្ធោ អាយស្មន្តំ អានន្ទំ អាមន្តេសិ – “គច្ឆាវុសោ អានន្ទ, កុសិនារំ បវិសិត្វា កោសិនារកានំ មល្លានំ អារោចេហិ – ‘បរិនិព្ពុតោ, វាសេដ្ឋា, ភគវា, យស្សទានិ កាលំ មញ្ញថា’”តិ។ “ឯវំ, ភន្តេ”តិ ខោ អាយស្មា អានន្ទោ អាយស្មតោ អនុរុទ្ធស្ស បដិស្សុត្វា បុព្ពណ្ហសមយំ និវាសេត្វា បត្តចីវរមាទាយ អត្តទុតិយោ កុសិនារំ បាវិសិ។ តេន ខោ បន សមយេន កោសិនារកា មល្លា សន្ធាគារេ សន្និបតិតា ហោន្តិ តេនេវ ករណីយេន។ អថ ខោ អាយស្មា អានន្ទោ យេន កោសិនារកានំ មល្លានំ សន្ធាគារំ តេនុបសង្កមិ; ឧបសង្កមិត្វា កោសិនារកានំ មល្លានំ អារោចេសិ – ‘បរិនិព្ពុតោ, វាសេដ្ឋា, ភគវា, យស្សទានិ កាលំ មញ្ញថា’តិ។ ឥទមាយស្មតោ អានន្ទស្ស វចនំ សុត្វា មល្លា ច មល្លបុត្តា ច មល្លសុណិសា ច មល្លបជាបតិយោ ច អឃាវិនោ ទុម្មនា ចេតោទុក្ខសមប្បិតា អប្បេកច្ចេ កេសេ បកិរិយ កន្ទន្តិ, ពាហា បគ្គយ្ហ កន្ទន្តិ, ឆិន្នបាតំ បបតន្តិ, អាវដ្ដន្តិ, វិវដ្ដន្តិ – “អតិខិប្បំ ភគវា បរិនិព្ពុតោ, អតិខិប្បំ សុគតោ បរិនិព្ពុតោ, អតិខិប្បំ ចក្ខុំ លោកេ អន្តរហិតោ”តិ។

ពុទ្ធសរីរបូជា

២២៧. អថ ខោ កោសិនារកា មល្លា បុរិសេ អាណាបេសុំ – “តេន ហិ, ភណេ, កុសិនារាយំ គន្ធមាលញ្ច សព្ពញ្ច តាឡាវចរំ សន្និបាតេថា”តិ។ អថ ខោ កោសិនារកា មល្លា គន្ធមាលញ្ច សព្ពញ្ច តាឡាវចរំ បញ្ច ច ទុស្សយុគសតានិ អាទាយ យេន ឧបវត្តនំ មល្លានំ សាលវនំ, យេន ភគវតោ សរីរំ តេនុបសង្កមឹសុ; ឧបសង្កមិត្វា ភគវតោ សរីរំ នច្ចេហិ គីតេហិ វាទិតេហិ មាលេហិ គន្ធេហិ សក្ករោន្តា គរុំ ករោន្តា មានេន្តា បូជេន្តា ចេលវិតានានិ ករោន្តា មណ្ឌលមាឡេ បដិយាទេន្តា ឯកទិវសំ វីតិនាមេសុំ។

អថ ខោ កោសិនារកានំ មល្លានំ ឯតទហោសិ – “អតិវិកាលោ ខោ អជ្ជ ភគវតោ សរីរំ ឈាបេតុំ, ស្វេទានិ មយំ ភគវតោ សរីរំ ឈាបេស្សាមា”តិ។ អថ ខោ កោសិនារកា មល្លា ភគវតោ សរីរំ នច្ចេហិ គីតេហិ វាទិតេហិ មាលេហិ គន្ធេហិ សក្ករោន្តា គរុំ ករោន្តា មានេន្តា បូជេន្តា ចេលវិតានានិ ករោន្តា មណ្ឌលមាឡេ បដិយាទេន្តា ទុតិយម្បិ ទិវសំ វីតិនាមេសុំ, តតិយម្បិ ទិវសំ វីតិនាមេសុំ, ចតុត្ថម្បិ ទិវសំ វីតិនាមេសុំ, បញ្ចមម្បិ ទិវសំ វីតិនាមេសុំ, ឆដ្ឋម្បិ ទិវសំ វីតិនាមេសុំ។

អថ ខោ សត្តមំ ទិវសំ កោសិនារកានំ មល្លានំ ឯតទហោសិ – “មយំ ភគវតោ សរីរំ នច្ចេហិ គីតេហិ វាទិតេហិ មាលេហិ គន្ធេហិ សក្ករោន្តា គរុំ ករោន្តា មានេន្តា បូជេន្តា ទក្ខិណេន ទក្ខិណំ នគរស្ស ហរិត្វា ពាហិរេន ពាហិរំ ទក្ខិណតោ នគរស្ស ភគវតោ សរីរំ ឈាបេស្សាមា”តិ។

២២៨. តេន ខោ បន សមយេន អដ្ឋ មល្លបាមោក្ខា សីសំន្ហាតា អហតានិ វត្ថានិ និវត្ថា “មយំ ភគវតោ សរីរំ ឧច្ចារេស្សាមា”តិ ន សក្កោន្តិ ឧច្ចារេតុំ។ អថ ខោ កោសិនារកា មល្លា អាយស្មន្តំ អនុរុទ្ធំ ឯតទវោចុំ – “កោ

នុ ខោ, ភន្តេ អនុរុទ្ធ, ហេតុ កោ បច្ចយោ, យេនិមេ អដ្ឋ មល្លបាមោក្ខា សីសំន្ហាតា អហតានិ វត្ថានិ និវត្ថា ‘មយំ ភគវតោ សរីរំ ឧច្ចារេស្សាមា’តិ ន សក្កោន្តិ ឧច្ចារេតុ’’ន្តិ? ‘‘អញ្ញថា ខោ, វាសេដ្ឋា, តុម្ហាកំ អធិប្បាយោ, អញ្ញថា ទេវតានំ អធិប្បាយោ’’តិ។ ‘‘កថំ បន, ភន្តេ, ទេវតានំ អធិប្បាយោ’’តិ? ‘‘តុម្ហាកំ ខោ, វាសេដ្ឋា, អធិប្បាយោ – ‘មយំ ភគវតោ សរីរំ នច្ចេហិ គីតេហិ វាទិតេហិ មាលេហិ គន្ធេហិ សក្ករោន្តា គរុំ ករោន្តា មានេន្តា បូជេន្តា ទក្ខិណេន ទក្ខិណំ នគរស្ស ហរិត្វា ពាហិរេន ពាហិរំ ទក្ខិណតោ នគរស្ស ភគវតោ សរីរំ ឈាបេស្សាមា’តិ; ទេវតានំ ខោ, វាសេដ្ឋា, អធិប្បាយោ – ‘មយំ ភគវតោ សរីរំ ទិព្ពេហិ នច្ចេហិ គីតេហិ វាទិតេហិ គន្ធេហិ សក្ករោន្តា គរុំ ករោន្តា មានេន្តា បូជេន្តា ឧត្តរេន ឧត្តរំ នគរស្ស ហរិត្វា ឧត្តរេន ទ្វារេន នគរំ បវេសេត្វា មជ្ឈេន មជ្ឈំ នគរស្ស ហរិត្វា បុរត្ថិមេន ទ្វារេន និក្ខមិត្វា បុរត្ថិមតោ នគរស្ស មកុដពន្ធនំ នាម មល្លានំ ចេតិយំ ឯត្ថ ភគវតោ សរីរំ ឈាបេស្សាមា’តិ។ ‘‘យថា, ភន្តេ, ទេវតានំ អធិប្បាយោ, តថា ហោតូ’’តិ។

២២៩. តេន ខោ បន សមយេន កុសិនារា យាវ សន្ធិសមលសំកដីរា ជណ្ណុមត្តេន ឱធិនា មន្ទារវបុប្ផេហិ សន្ថតា [សណ្ឋិតា (ស្យា.)] ហោតិ។ អថ ខោ ទេវតា ច កោសិនារកា ច មល្លា ភគវតោ សរីរំ ទិព្ពេហិ ច មានុសកេហិ ច នច្ចេហិ គីតេហិ វាទិតេហិ មាលេហិ គន្ធេហិ សក្ករោន្តា គរុំ ករោន្តា មានេន្តា បូជេន្តា ឧត្តរេន ឧត្តរំ នគរស្ស ហរិត្វា ឧត្តរេន ទ្វារេន នគរំ បវេសេត្វា មជ្ឈេន មជ្ឈំ នគរស្ស ហរិត្វា បុរត្ថិមេន ទ្វារេន និក្ខមិត្វា បុរត្ថិមតោ នគរស្ស មកុដពន្ធនំ នាម មល្លានំ ចេតិយំ ឯត្ថ ច ភគវតោ សរីរំ និក្ខិបឹសុ។

២៣០. អថ ខោ កោសិនារកា មល្លា អាយស្មន្តំ អានន្ទំ ឯតទវោចុំ – ‘‘កថំ មយំ, ភន្តេ អានន្ទ, តថាគតស្ស សរីរេ បដិបជ្ជាមា’’តិ? ‘‘យថា ខោ, វាសេដ្ឋា, រញ្ញោ ចក្កវត្តិស្ស សរីរេ បដិបជ្ជន្តិ, ឯវំ តថាគតស្ស សរីរេ បដិបជ្ជិតព្ព’’ន្តិ។ ‘‘កថំ បន, ភន្តេ អានន្ទ, រញ្ញោ ចក្កវត្តិស្ស សរីរេ បដិបជ្ជន្តី’’តិ? ‘‘រញ្ញោ, វាសេដ្ឋា, ចក្កវត្តិស្ស សរីរំ អហតេន វត្ថេន វេឋេន្តិ, អហតេន វត្ថេន វេឋេត្វា វិហតេន កប្បាសេន វេឋេន្តិ, វិហតេន កប្បាសេន វេឋេត្វា អហតេន វត្ថេន វេឋេន្តិ។ ឯតេន ឧបាយេន បញ្ចហិ យុគសតេហិ រញ្ញោ ចក្កវត្តិស្ស សរីរំ វេឋេត្វា អាយសាយ តេលទោណិយា បក្ខិបិត្វា អញ្ញិស្សា អាយសាយ ទោណិយា បដិកុជ្ជិត្វា សព្ពគន្ធានំ ចិតកំ ករិត្វា រញ្ញោ ចក្កវត្តិស្ស សរីរំ ឈាបេន្តិ។ ចាតុមហាបថេ រញ្ញោ ចក្កវត្តិស្ស ថូបំ ករោន្តិ ។ ឯវំ ខោ, វាសេដ្ឋា, រញ្ញោ ចក្កវត្តិស្ស សរីរេ បដិបជ្ជន្តិ។ យថា ខោ, វាសេដ្ឋា, រញ្ញោ ចក្កវត្តិស្ស សរីរេ បដិបជ្ជន្តិ, ឯវំ តថាគតស្ស សរីរេ បដិបជ្ជិតព្ពំ។ ចាតុមហាបថេ តថាគតស្ស ថូបោ កាតព្ពោ។ តត្ថ យេ មាលំ វា គន្ធំ វា ចុណ្ណកំ វា អារោបេស្សន្តិ វា អភិវាទេស្សន្តិ វា ចិត្តំ វា បសាទេស្សន្តិ, តេសំ តំ ភវិស្សតិ ទីឃរត្តំ ហិតាយ សុខាយា’’តិ។ អថ ខោ កោសិនារកា មល្លា បុរិសេ អាណាបេសុំ – ‘‘តេន ហិ, ភណេ, មល្លានំ វិហតំ កប្បាសំ សន្និបាតេថា’’តិ។

អថ ខោ កោសិនារកា មល្លា ភគវតោ សរីរំ អហតេន វត្ថេន វេឋេត្វា វិហតេន កប្បាសេន វេឋេសុំ, វិហតេន កប្បាសេន វេឋេត្វា អហតេន វត្ថេន វេឋេសុំ។ ឯតេន ឧបាយេន បញ្ចហិ យុគសតេហិ ភគវតោ សរីរំ វេឋេត្វា អាយសាយ តេលទោណិយា បក្ខិបិត្វា អញ្ញិស្សា អាយសាយ ទោណិយា បដិកុជ្ជិត្វា សព្ពគន្ធានំ ចិតកំ ករិត្វា ភគវតោ សរីរំ ចិតកំ អារោបេសុំ។

មហាកស្សបត្ថេរវត្ថុ

២៣១. តេន ខោ បន សមយេន អាយស្មា មហាកស្សបោ បាវាយ កុសិនារំ អទ្ធានមគ្គប្បដិប្បន្នោ ហោតិ មហតា ភិក្ខុសង្ឃេន សទ្ធិំ បញ្ចមត្តេហិ ភិក្ខុសតេហិ។ អថ ខោ អាយស្មា មហាកស្សបោ មគ្គា ឱក្កម្ម អញ្ញតរស្មិំ រុក្ខមូលេ និសីទិ។ តេន ខោ បន សមយេន អញ្ញតរោ អាជីវកោ កុសិនារាយ មន្ទារវបុប្ផំ គហេត្វា បាវំ អទ្ធានមគ្គប្បដិប្បន្នោ ហោតិ។ អទ្ទសា ខោ អាយស្មា មហាកស្សបោ តំ អាជីវកំ ទូរតោវ អាគច្ឆន្តំ, ទិស្វា តំ អាជីវកំ ឯតទវោច – ‘‘អបាវុសោ, អម្ហាកំ សត្ថារំ ជានាសី’’តិ? ‘‘អាមាវុសោ, ជានាមិ, អជ្ជ សត្តាហបរិនិព្ពុតោ សមណោ គោតមោ។ តតោ មេ ឥទំ មន្ទារវបុប្ផំ គហិត’’ន្តិ។ តត្ថ យេ តេ ភិក្ខូ អវីតរាគា អប្បេកច្ចេ ពាហា បគ្គយ្ហ កន្ទន្តិ, ឆិន្នបាតំ បបតន្តិ, អាវដ្ដន្តិ, វិវដ្ដន្តិ – ‘‘អតិខិប្បំ ភគវា បរិនិព្ពុតោ, អតិខិប្បំ សុគតោ បរិនិព្ពុតោ, អតិខិប្បំ ចក្ខុំ លោកេ អន្តរហិតោ’’តិ។ យេ បន តេ ភិក្ខូ វីតរាគា, តេ សតា សម្បជានា អធិវាសេន្តិ – ‘‘អនិច្ចា សង្ខារា, តំ កុតេត្ថ លព្ភា’’តិ។

២៣២. តេន ខោ បន សមយេន សុភទ្ទោ នាម វុឌ្ឍបព្ពជិតោ តស្សំ បរិសាយំ និសិន្នោ ហោតិ។ អថ ខោ សុភទ្ទោ វុឌ្ឍបព្ពជិតោ តេ ភិក្ខូ ឯតទវោច – ‘‘អលំ, អាវុសោ, មា សោចិត្ថ, មា បរិទេវិត្ថ, សុមុត្តា មយំ តេន មហាសមណេន។ ឧបទ្ទុតា ច ហោម – ‘ឥទំ វោ កប្បតិ, ឥទំ វោ ន កប្បតី’តិ។ ឥទានិ បន មយំ យំ ឥច្ឆិស្សាម, តំ ករិស្សាម, យំ ន ឥច្ឆិស្សាម, ន តំ ករិស្សាមា’’តិ។ អថ ខោ អាយស្មា មហាកស្សបោ ភិក្ខូ អាមន្តេសិ – ‘‘អលំ, អាវុសោ, មា សោចិត្ថ, មា បរិទេវិត្ថ។ ននុ ឯតំ , អាវុសោ, ភគវតា បដិកច្ចេវ អក្ខាតំ – ‘សព្ពេហេវ បិយេហិ

មនាបេហិ នានាភាវោ វិនាភាវោ អញ្ញថាភាវោ’។ តំ កុតេត្ថ, អាវុសោ, លព្ភា។ ‘យំ តំ ជាតំ ភូតំ សង្ខតំ បលោកធម្មំ, តំ តថាគតស្សាបិ សរីរំ មា បលុជ្ជី’តិ, នេតំ ឋានំ វិជ្ជតី”តិ។

២៣៣. តេន ខោ បន សមយេន ចត្តារោ មល្លបាមោក្ខា សីសំន្ហាតា អហតានិ វត្ថានិ និវត្ថា – “មយំ ភគវតោ ចិតកំ អាឡិម្បេស្សាមា”តិ ន សក្កោន្តិ អាឡិម្បេតុំ។ អថ ខោ កោសិនារកា មល្លា អាយស្មន្តំ អនុរុទ្ធំ ឯតទវោចុំ – “កោ នុ ខោ, ភន្តេ អនុរុទ្ធ, ហេតុ កោ បច្ចយោ, យេនិមេ ចត្តារោ មល្លបាមោក្ខា សីសំន្ហាតា អហតានិ វត្ថានិ និវត្ថា – ‘មយំ ភគវតោ ចិតកំ អាឡិម្បេស្សាមា’តិ ន សក្កោន្តិ អាឡិម្បេតុ”ន្តិ? “អញ្ញថា ខោ, វាសេដ្ឋា, ទេវតានំ អធិប្បាយោ”តិ។ “កថំ បន, ភន្តេ, ទេវតានំ អធិប្បាយោ”តិ? “ទេវតានំ ខោ, វាសេដ្ឋា, អធិប្បាយោ – ‘អយំ អាយស្មា មហាកស្សបោ បាវាយ កុសិនារំ អទ្ធានមគ្គប្បដិបន្នោ មហតា ភិក្ខុសង្ឃេន សទ្ធិំ បញ្ចមត្តេហិ ភិក្ខុសតេហិ។ ន តាវ ភគវតោ ចិតកោ បជ្ជលិស្សតិ, យាវាយស្មា មហាកស្សបោ ភគវតោ បាទេ សិរសា ន វន្ទិស្សតី’”តិ។ “យថា, ភន្តេ, ទេវតានំ អធិប្បាយោ, តថា ហោតូ”តិ។

២៣៤. អថ ខោ អាយស្មា មហាកស្សបោ យេន កុសិនារា មកុដពន្ធនំ នាម មល្លានំ ចេតិយំ, យេន ភគវតោ ចិតកោ តេនុបសង្កមិ; ឧបសង្កមិត្វា ឯកំសំ ចីវរំ កត្វា អញ្ជលិំ បណាមេត្វា តិក្ខត្តុំ ចិតកំ បទក្ខិណំ កត្វា ភគវតោ បាទេ សិរសា វន្ទិ។ តានិបិ ខោ បញ្ចភិក្ខុសតានិ ឯកំសំ ចីវរំ កត្វា អញ្ជលិំ បណាមេត្វា តិក្ខត្តុំ ចិតកំ បទក្ខិណំ កត្វា ភគវតោ បាទេ សិរសា វន្ទិំសុ។ វន្ទិតេ ច បនាយស្មតា មហាកស្សបេន តេហិ ច បញ្ចហិ ភិក្ខុសតេហិ សយមេវ ភគវតោ ចិតកោ បជ្ជលិ។

២៣៥. ឈាយមានស្ស ខោ បន ភគវតោ សរីរស្ស យំ អហោសិ ឆវីតិ វា ចម្មន្តិ វា មំសន្តិ វា ន្ហារូតិ វា លសិកាតិ វា, តស្ស នេវ ឆារិកា បញ្ញាយិត្ថ, ន មសិ; សរីរានេវ អវសិស្សិំសុ។ សេយ្យថាបិ នាម សប្បិស្ស វា តេលស្ស វា ឈាយមានស្ស នេវ ឆារិកា បញ្ញាយតិ, ន មសិ; ឯវមេវ ភគវតោ សរីរស្ស ឈាយមានស្ស យំ អហោសិ ឆវីតិ វា ចម្មន្តិ វា មំសន្តិ វា ន្ហារូតិ វា លសិកាតិ វា, តស្ស នេវ ឆារិកា បញ្ញាយិត្ថ, ន មសិ; សរីរានេវ អវសិស្សិំសុ។ តេសញ្ច បញ្ចន្នំ ទុស្សយុគសតានំ ទ្វេវ ទុស្សានិ ន ឌយ្ហិំសុ យញ្ច សព្ពអព្ភន្តរិមំ យញ្ច ពាហិរំ។ ទឌ្ឍេ ច ខោ បន ភគវតោ សរីរេ អន្តលិក្ខា ឧទកធារា បាតុភវិត្វា ភគវតោ ចិតកំ និព្ពាបេសិ។ ឧទកសាលតោបិ [ឧទកំ សាលតោបិ (សី. ស្យា. កំ.)] អព្ភុន្នមិត្វា ភគវតោ ចិតកំ និព្ពាបេសិ។ កោសិនារកាបិ មល្លា សព្ពគន្ធោទកេន ភគវតោ ចិតកំ និព្ពាបេសុំ។ អថ ខោ កោសិនារកា មល្លា ភគវតោ សរីរានិ សត្តាហំ សន្ធាគារេ សត្តិបញ្ជរំ ករិត្វា ធនុបាការំ បរិក្ខិបាបេត្វា [បរិក្ខិបិត្វា (ស្យា.)] នច្ចេហិ គីតេហិ វាទិតេហិ មាលេហិ គន្ធេហិ សក្ករិំសុ គរុំ ករិំសុ មានេសុំ បូជេសុំ។

សរីរធាតុវិភាជនំ

២៣៦. អស្សោសិ ខោ រាជា មាគធោ អជាតសត្តុ វេទេហិបុត្តោ – “ភគវា កិរ កុសិនារាយំ បរិនិព្ពុតោ”តិ។ អថ ខោ រាជា មាគធោ អជាតសត្តុ វេទេហិបុត្តោ កោសិនារកានំ មល្លានំ ទូតំ បាហេសិ – “ភគវាបិ ខត្តិយោ អហម្បិ ខត្តិយោ, អហម្បិ អរហាមិ ភគវតោ សរីរានំ ភាគំ, អហម្បិ ភគវតោ សរីរានំ ថូបញ្ច មហញ្ច ករិស្សាមី”តិ។

អស្សោសុំ ខោ វេសាលិកា លិច្ឆវី – “ភគវា កិរ កុសិនារាយំ បរិនិព្ពុតោ”តិ។ អថ ខោ វេសាលិកា លិច្ឆវី កោសិនារកានំ មល្លានំ ទូតំ បាហេសុំ – “ភគវាបិ ខត្តិយោ មយម្បិ ខត្តិយា, មយម្បិ អរហាម ភគវតោ សរីរានំ ភាគំ, មយម្បិ ភគវតោ សរីរានំ ថូបញ្ច មហញ្ច ករិស្សាមា”តិ។

អស្សោសុំ ខោ កបិលវត្ថុវាសី សក្យា – “ភគវា កិរ កុសិនារាយំ បរិនិព្ពុតោ”តិ។ អថ ខោ កបិលវត្ថុវាសី សក្យា កោសិនារកានំ មល្លានំ ទូតំ បាហេសុំ – “ភគវា អម្ហាកំ ញាតិសេដ្ឋោ , មយម្បិ អរហាម ភគវតោ សរីរានំ ភាគំ, មយម្បិ ភគវតោ សរីរានំ ថូបញ្ច មហញ្ច ករិស្សាមា”តិ។

អស្សោសុំ ខោ អល្លកប្បកា ពុលយោ [ថូលយោ (ស្យា.)] – “ភគវា កិរ កុសិនារាយំ បរិនិព្ពុតោ”តិ។ អថ ខោ អល្លកប្បកា ពុលយោ កោសិនារកានំ មល្លានំ ទូតំ បាហេសុំ – “ភគវាបិ ខត្តិយោ មយម្បិ ខត្តិយា, មយម្បិ អរហាម ភគវតោ សរីរានំ ភាគំ, មយម្បិ ភគវតោ សរីរានំ ថូបញ្ច មហញ្ច ករិស្សាមា”តិ ។

អស្សោសុំ ខោ រាមគាមកា កោឡិយា – “ភគវា កិរ កុសិនារាយំ បរិនិព្ពុតោ”តិ។ អថ ខោ រាមគាមកា កោឡិយា កោសិនារកានំ មល្លានំ ទូតំ បាហេសុំ – “ភគវាបិ ខត្តិយោ មយម្បិ ខត្តិយា, មយម្បិ អរហាម

ភគវតោ សរីរានំ ភាគំ, មយម្បិ ភគវតោ សរីរានំ ថូបញ្ច មហញ្ច ករិស្សាមា’’តិ។

អស្សោសិ ខោ វេឋទីបកោ ព្រាហ្មណោ – ‘‘ភគវា កិរ កុសិនារាយំ បរិនិព្ពុតោ’’តិ។ អថ ខោ វេឋទីបកោ ព្រាហ្មណោ កោសិនារកានំ មល្លានំ ទូតំ បាហេសិ – ‘‘ភគវាបិ ខត្តិយោ អហំ បិស្មិ ព្រាហ្មណោ, អហម្បិ អរហាមិ ភគវតោ សរីរានំ ភាគំ, អហម្បិ ភគវតោ សរីរានំ ថូបញ្ច មហញ្ច ករិស្សាមី’’តិ។

អស្សោសុំ ខោ បាវេយ្យកា មល្លា – ‘‘ភគវា កិរ កុសិនារាយំ បរិនិព្ពុតោ’’តិ។ អថ ខោ បាវេយ្យកា មល្លា កោសិនារកានំ មល្លានំ ទូតំ បាហេសុំ – ‘‘ភគវាបិ ខត្តិយោ មយម្បិ ខត្តិយា, មយម្បិ អរហាម ភគវតោ សរីរានំ ភាគំ, មយម្បិ ភគវតោ សរីរានំ ថូបញ្ច មហញ្ច ករិស្សាមា’’តិ។

ឯវំ វុត្តេ កោសិនារកា មល្លា តេ សង្ឃេ គណេ ឯតទវោចុំ – ‘‘ភគវា អម្ហាកំ គាមក្ខេត្តេ បរិនិព្ពុតោ, ន មយំ ទស្សាម ភគវតោ សរីរានំ ភាគ’’ន្តិ។

២៣៧. ឯវំ វុត្តេ ទោណោ ព្រាហ្មណោ តេ សង្ឃេ គណេ ឯតទវោច –

‘‘សុណន្តុ ភោន្តោ មម ឯកវាចំ,
អម្ហាក [ឆន្ទានុរក្ខណត្ថំ និក្ខហីតលោបោ]; ពុទ្ធោ អហុ ខន្តិវាទោ;
ន ហិ សាធុ យំ ឧត្តមបុគ្គលស្ស,
សរីរភាគេ សិយា សម្បហារោ។

សព្ពេវ ភោន្តោ សហិតា សមគ្គា,
សម្មោទមានា ករោមដ្ឋភាគេ;
វិត្ថារិកា ហោន្តុ ទិសាសុ ថូបា,
ពហូ ជនា ចក្ខុមតោ បសន្នា’’តិ។

២៣៨. ‘‘តេន ហិ, ព្រាហ្មណ, ត្វញ្ញេវ ភគវតោ សរីរានិ អដ្ឋធា សមំ សុវិភត្តំ វិភជាហី’’តិ។ ‘‘ឯវំ, ភោ’’តិ ខោ ទោណោ ព្រាហ្មណោ តេសំ សង្ឃានំ គណានំ បដិស្សុត្វា ភគវតោ សរីរានិ អដ្ឋធា សមំ សុវិភត្តំ វិភជិត្វា តេ សង្ឃេ គណេ ឯតទវោច – ‘‘ឥមំ មេ ភោន្តោ តុម្ពំ ទទន្តុ អហម្បិ តុម្ពស្ស ថូបញ្ច មហញ្ច ករិស្សាមី’’តិ។ អទំសុ ខោ តេ ទោណស្ស ព្រាហ្មណស្ស តុម្ពំ។

អស្សោសុំ ខោ បិប្ផលិវនិយា [បិប្ផលិវនិយា (ស្យា.)] មោរិយា – ‘‘ភគវា កិរ កុសិនារាយំ បរិនិព្ពុតោ’’តិ។ អថ ខោ បិប្ផលិវនិយា មោរិយា កោសិនារកានំ មល្លានំ ទូតំ បាហេសុំ – ‘‘ភគវាបិ ខត្តិយោ មយម្បិ ខត្តិយា, មយម្បិ អរហាម ភគវតោ សរីរានំ ភាគំ, មយម្បិ ភគវតោ សរីរានំ ថូបញ្ច មហញ្ច ករិស្សាមា’’តិ។ ‘‘នត្ថិ ភគវតោ សរីរានំ ភាគោ, វិភត្តានិ ភគវតោ សរីរានិ។ ឥតោ អង្គារំ ហរថា’’តិ។ តេ តតោ អង្គារំ ហរិំសុ [អាហរិំសុ (ស្យា. ក.)]។

ធាតុថូបបូជា

២៣៩. អថ ខោ រាជា មាគធោ អជាតសត្តុ វេទេហិបុត្តោ រាជគហេ ភគវតោ សរីរានំ ថូបញ្ច មហញ្ច អកាសិ។ វេសាលិកាបិ លិច្ឆវី វេសាលិយំ ភគវតោ សរីរានំ ថូបញ្ច មហញ្ច អកំសុ។ កបិលវត្ថុវាសីបិ សក្យា កបិលវត្ថុស្មិំ ភគវតោ សរីរានំ ថូបញ្ច មហញ្ច អកំសុ។ អល្លកប្បកាបិ ពុលយោ អល្លកប្បេ ភគវតោ សរីរានំ ថូបញ្ច មហញ្ច អកំសុ។ រាមគាមកាបិ កោឡិយា រាមគាមេ ភគវតោ សរីរានំ ថូបញ្ច មហញ្ច អកំសុ។ វេឋទីបកោបិ ព្រាហ្មណោ វេឋទីបេ ភគវតោ សរីរានំ ថូបញ្ច មហញ្ច អកាសិ។ បាវេយ្យកាបិ មល្លា បាវាយំ ភគវតោ សរីរានំ ថូបញ្ច មហញ្ច អកំសុ។ កោសិនារកាបិ មល្លា កុសិនារាយំ ភគវតោ សរីរានំ ថូបញ្ច មហញ្ច អកំសុ។ ទោណោបិ ព្រាហ្មណោ តុម្ពស្ស ថូបញ្ច មហញ្ច អកាសិ។ បិប្ផលិវនិយាបិ មោរិយា បិប្ផលិវនេ អង្គារានំ ថូបញ្ច មហញ្ច អកំសុ។ ឥតិ អដ្ឋ សរីរថូបា នវមោ តុម្ពថូបោ ទសមោ អង្គារថូបោ។ ឯវមេតំ ភូតបុព្ពន្តិ។

២៤០. អដ្ឋទោណំ ចក្ខុមតោ សរីរំ, សត្តទោណំ ជម្ពុទីបេ មហេន្តិ។

ឯកញ្ច ទោណំ បុរិសវរុត្តមស្ស, រាមគាមេ នាគរាជា មហេតិ។

ឯកាហិ ទាឋា តិទិវេហិ បូជិតា, ឯកា បន គន្ធារបុរេ មហីយតិ;
កាលិង្គរញ្ញោ វិជិតេ បុនេកំ, ឯកំ បន នាគរាជា មហេតិ។

តស្សេវ តេជេន អយំ វសុន្ធរា,
អាយាគសេដ្ឋេហិ មហី អលង្កតា;
ឯវំ ឥមំ ចក្ខុមតោ សរីរំ,
សុសក្កតំ សក្កតសក្កតេហិ។

ទេវិន្ទនាគិន្ទនរិន្ទបូជិតោ ,
មនុស្សិន្ទសេដ្ឋេហិ តថេវ បូជិតោ;
តំ វន្ទថ [តំ តំ វន្ទថ (ស្យា.)] បញ្ជលិកា លភិត្វា,
ពុទ្ធោ ហវេ កប្បសតេហិ ទុល្លភោតិ។

ចត្តាលីស សមា ទន្តា, កេសា លោមា ច សព្ពសោ;
ទេវា ហរិំសុ ឯកេកំ, ចក្កវាឡបរម្បរាតិ។

មហាបរិនិព្ពានសុត្តំ និដ្ឋិតំ តតិយំ។

៤. មហាសុទស្សនសុត្តំ

២៤១. ឯវំ មេ សុតំ – ឯកំ សមយំ ភគវា កុសិនារាយំ វិហរតិ ឧបវត្តនេ មល្លានំ សាលវនេ អន្តរេន យមកសាលានំ បរិនិព្ពានសមយេ។ អថ ខោ អាយស្មា អានន្ទោ យេន ភគវា តេនុបសង្កមិ; ឧបសង្កមិត្វា ភគវន្តំ អភិវាទេត្វា ឯកមន្តំ និសីទិ។ ឯកមន្តំ និសិន្នោ ខោ អាយស្មា អានន្ទោ ភគវន្តំ ឯតទវោច – ‘‘មា, ភន្តេ, ភគវា ឥមស្មិំ ខុទ្ទកនគរកេ ឧជ្ជង្គលនគរកេ សាខានគរកេ បរិនិព្ពាយិ។ សន្តិ, ភន្តេ, អញ្ញានិ មហានគរានិ។ សេយ្យថិទំ – ចម្បា, រាជគហំ, សាវត្ថិ, សាកេតំ, កោសម្ពី, ពារាណសី; ឯត្ថ ភគវា បរិនិព្ពាយតុ។ ឯត្ថ ពហូ ខត្តិយមហាសាលា ព្រាហ្មណមហាសាលា គហបតិមហាសាលា តថាគតេ អភិប្បសន្នា, តេ តថាគតស្ស សរីរបូជំ ករិស្សន្តី’’តិ។

២៤២. ‘‘មា ហេវំ, អានន្ទ, អវច; មា ហេវំ, អានន្ទ, អវច – ខុទ្ទកនគរកំ ឧជ្ជង្គលនគរកំ សាខានគរក’’ន្តិ។

កុសាវតីរាជធានី

‘‘ភូតបុព្ពំ, អានន្ទ, រាជា មហាសុទស្សនោ នាម អហោសិ ខត្តិយោ មុទ្ធាវសិត្តោ [ខត្តិយោ មុទ្ធាភិសិត្តោ (ក.), ចក្កវត្តីធម្មិកោ ធម្មរាជា (មហាបរិនិព្ពានសុត្ត)] ចាតុរន្តោ វិជិតាវី ជនបទត្ថាវរិយប្បត្តោ ។ រញ្ញោ, អានន្ទ, មហាសុទស្សនស្ស អយំ កុសិនារា កុសាវតី នាម រាជធានី អហោសិ។ បុរត្ថិមេន ច បច្ឆិមេន ច ទ្វាទសយោជនានិ អាយាមេន, ឧត្តរេន ច ទក្ខិណេន ច សត្តយោជនានិ វិត្ថារេន។ កុសាវតី, អានន្ទ, រាជធានី ឥទ្ធា ចេវ អហោសិ ផីតា ច ពហុជនា ច អាកិណ្ណមនុស្សា ច សុភិក្ខា ច។ សេយ្យថាបិ, អានន្ទ , ទេវានំ អាឡកមន្ទា នាម រាជធានី ឥទ្ធា ចេវ ហោតិ ផីតា ច [ឥទ្ធា ចេវ អហោសិ ផីតា ច (ស្យា.)] ពហុជនា ច អាកិណ្ណយក្ខា ច សុភិក្ខា ច; ឯវមេវ ខោ, អានន្ទ, កុសាវតី រាជធានី ឥទ្ធា ចេវ អហោសិ ផីតា ច ពហុជនា ច អាកិណ្ណមនុស្សា ច សុភិក្ខា ច។ កុសាវតី, អានន្ទ , រាជធានី ទសហិ សទ្ទេហិ អវិវិត្តា អហោសិ ទិវា ចេវ រត្តិញ្ច, សេយ្យថិទំ – ហត្ថិសទ្ទេន អស្សសទ្ទេន រថសទ្ទេន ភេរិសទ្ទេន មុទិង្គសទ្ទេន វីណាសទ្ទេន គីតសទ្ទេន សង្ខសទ្ទេន សម្មសទ្ទេន បាណិតាឡសទ្ទេន ‘អស្នាថ បិវថ ខាទថា’តិ ទសមេន សទ្ទេន។

‘‘កុសាវតី, អានន្ទ, រាជធានី សត្តហិ បាការេហិ បរិក្ខិត្តា អហោសិ។ ឯកោ បាការោ សោវណ្ណមយោ, ឯកោ រូបិយមយោ, ឯកោ វេឡុរិយមយោ, ឯកោ ផលិកមយោ, ឯកោ លោហិតង្កមយោ [លោហិតង្គមយោ (ក.), លោហិតកមយោ (ព្យាករណេសុ)], ឯកោ មសារគល្លមយោ, ឯកោ សព្ពរតនមយោ។ កុសាវតិយា, អានន្ទ, រាជធានិយា ចតុន្នំ វណ្ណានំ ទ្វារានិ អហេសុំ។ ឯកំ ទ្វារំ សោវណ្ណមយំ, ឯកំ រូបិយមយំ, ឯកំ វេឡុរិយមយំ, ឯកំ ផលិកមយំ ។ ឯកេកស្មិំ ទ្វារេ សត្ត សត្ត ឯសិកា និខាតា អហេសុំ តិបោរិសង្គា តិបោរិសនិខាតា ទ្វាទសបោរិសា ឧព្ពេធេន។ ឯកា ឯសិកា សោវណ្ណមយា, ឯកា រូបិយមយា, ឯកា វេឡុរិយមយា, ឯកា ផលិកមយា, ឯកា លោហិតង្កមយា, ឯកា មសារគល្លមយា, ឯកា សព្ពរតនមយា។ កុសាវតី, អានន្ទ, រាជធានី សត្តហិ តាលបន្តីហិ បរិក្ខិត្តា អហោសិ។ ឯកា តាលបន្តិ សោវណ្ណមយា, ឯកា រូបិយមយា, ឯកា វេឡុរិយមយា, ឯកា ផលិកមយា, ឯកា លោហិតង្កមយា, ឯកា មសារគល្លមយា, ឯកា សព្ពរតនមយា។ សោវណ្ណមយស្ស តាលស្ស សោវណ្ណមយោ ខន្ធោ អហោសិ, រូបិយមយានិ បត្តានិ ច ផលានិ ច។ រូបិយមយស្ស តាលស្ស រូបិយមយោ ខន្ធោ អហោសិ, សោវណ្ណមយានិ បត្តានិ ច ផលានិ ច។ វេឡុរិយមយស្ស តាលស្ស វេឡុរិយមយោ ខន្ធោ អហោសិ, ផលិកមយានិ បត្តានិ ច ផលានិ ច។ ផលិកមយស្ស តាលស្ស ផលិកមយោ ខន្ធោ អហោសិ, វេឡុរិយមយានិ បត្តានិ ច ផលានិ ច។ លោហិតង្កមយស្ស តាលស្ស លោហិតង្កមយោ ខន្ធោ អហោសិ, មសារគល្លមយានិ បត្តានិ ច ផលានិ ច។ មសារគល្លមយស្ស តាលស្ស មសារគល្លមយោ ខន្ធោ អហោសិ, លោហិតង្កមយានិ បត្តានិ ច ផលានិ ច។ សព្ពរតនមយស្ស តាលស្ស សព្ពរតនមយោ ខន្ធោ អហោសិ, សព្ពរតនមយានិ បត្តានិ ច ផលានិ ច។ តាសំ ខោ បនានន្ទ, តាលបន្តីនំ វាតេរិតានំ សទ្ទោ អហោសិ វគ្គុ ច រជនីយោ ច ខមនីយោ [កមនីយោ (សី. ស្យា. បី.)] ច មទនីយោ ច។ សេយ្យថាបិ, អានន្ទ, បញ្ចង្គិកស្ស តូរិយស្ស សុវិនីតស្ស សុប្បដិតាឡិតស្ស សុកុសលេហិ សមន្នាហតស្ស សទ្ទោ ហោតិ វគ្គុ ច រជនីយោ ច ខមនីយោ ច មទនីយោ ច , ឯវមេវ ខោ, អានន្ទ, តាសំ តាលបន្តីនំ វាតេរិតានំ សទ្ទោ អហោសិ វគ្គុ ច រជនីយោ ច ខមនីយោ ច មទនីយោ ច។ យេ ខោ បនានន្ទ, តេន សមយេន កុសាវតិយា រាជធានិយា ធុត្តា អហេសុំ សោណ្ឌា បិបាសា, តេ តាសំ តាលបន្តីនំ វាតេរិតានំ សទ្ទេន បរិចារេសុំ។

ចក្ករតនំ

២៤៣. “រាជា , អានន្ទ, មហាសុទស្សនោ សត្តហិ រតនេហិ សមន្នាគតោ អហោសិ ចតូហិ ច ឥទ្ធីហិ។ កតមេហិ សត្តហិ? ឥធានន្ទ, រញ្ញោ មហាសុទស្សនស្ស តទហុបោសថេ បន្នរសេ សីសំន្ហាតស្ស ឧបោសថិកស្ស ឧបរិបាសាទវរគតស្ស ទិព្ពំ ចក្ករតនំ បាតុរហោសិ សហស្សារំ សនេមិកំ សនាភិកំ សព្ពាការបរិបូរំ។ ទិស្វា រញ្ញោ មហាសុទស្សនស្ស ឯតទហោសិ – ‘សុតំ ខោ បនេតំ – “យស្ស រញ្ញោ ខត្តិយស្ស មុទ្ធាវសិត្តស្ស តទហុបោសថេ បន្នរសេ សីសំន្ហាតស្ស ឧបោសថិកស្ស ឧបរិបាសាទវរគតស្ស ទិព្ពំ ចក្ករតនំ បាតុភវតិ សហស្សារំ សនេមិកំ សនាភិកំ សព្ពាការបរិបូរំ, សោ ហោតិ រាជា ចក្កវត្តី”តិ។ អស្សំ នុ ខោ អហំ រាជា ចក្កវត្តី’តិ។

២៤៤. “អថ ខោ, អានន្ទ, រាជា មហាសុទស្សនោ ឧដ្ឋាយាសនា ឯកំសំ ឧត្តរាសង្គំ ករិត្វា វាមេន ហត្ថេន សុវណ្ណភិង្ការំ គហេត្វា ទក្ខិណេន ហត្ថេន ចក្ករតនំ អព្ភុក្កិរិ – ‘បវត្តតុ ភវំ ចក្ករតនំ, អភិវិជិនាតុ ភវំ ចក្ករតន’ន្តិ។ អថ ខោ តំ, អានន្ទ, ចក្ករតនំ បុរត្ថិមំ ទិសំ បវត្តិ [បវត្តតិ (ស្យា. ក.)], អន្វទេវ [អនុទេវ (ស្យា.)] រាជា មហាសុទស្សនោ សទ្ធិំ ចតុរង្គិនិយា សេនាយ, យស្មិំ ខោ បនានន្ទ, បទេសេ ចក្ករតនំ បតិដ្ឋាសិ, តត្ថ រាជា មហាសុទស្សនោ វាសំ ឧបគច្ឆិ សទ្ធិំ ចតុរង្គិនិយា សេនាយ។ យេ ខោ បនានន្ទ, បុរត្ថិមាយ ទិសាយ បដិរាជានោ, តេ រាជានំ មហាសុទស្សនំ ឧបសង្កមិត្វា ឯវមាហំសុ – ‘ឯហិ ខោ មហារាជ, ស្វាគតំ តេ មហារាជ, សកំ តេ មហារាជ, អនុសាស មហារាជា’តិ។ រាជា មហាសុទស្សនោ ឯវមាហ – ‘បាណោ ន ហន្តព្ពោ, អទិន្នំ ន អាទាតព្ពំ, កាមេសុ មិច្ឆា ន ចរិតព្ពា, មុសា ន ភណិតព្ពា, មជ្ជំ ន បាតព្ពំ, យថាភុត្តញ្ច ភុញ្ជថា’តិ ។ យេ ខោ បនានន្ទ, បុរត្ថិមាយ ទិសាយ បដិរាជានោ, តេ រញ្ញោ មហាសុទស្សនស្ស អនុយន្តា អហេសុំ។ អថ ខោ តំ, អានន្ទ, ចក្ករតនំ បុរត្ថិមំ សមុទ្ទំ អជ្ឈោគាហេត្វា បច្ចុត្តរិត្វា ទក្ខិណំ ទិសំ បវត្តិ...បេ.... ទក្ខិណំ សមុទ្ទំ អជ្ឈោគាហេត្វា បច្ចុត្តរិត្វា បច្ឆិមំ ទិសំ បវត្តិ...បេ.... បច្ឆិមំ សមុទ្ទំ អជ្ឈោគាហេត្វា បច្ចុត្តរិត្វា ឧត្តរំ ទិសំ បវត្តិ, អន្វទេវ រាជា មហាសុទស្សនោ សទ្ធិំ ចតុរង្គិនិយា សេនាយ។ យស្មិំ ខោ បនានន្ទ, បទេសេ ចក្ករតនំ បតិដ្ឋាសិ, តត្ថ រាជា មហាសុទស្សនោ វាសំ ឧបគច្ឆិ សទ្ធិំ ចតុរង្គិនិយា សេនាយ។ យេ ខោ បនានន្ទ, ឧត្តរាយ ទិសាយ បដិរាជានោ, តេ រាជានំ មហាសុទស្សនំ ឧបសង្កមិត្វា ឯវមាហំសុ – ‘ឯហិ ខោ មហារាជ, ស្វាគតំ តេ មហារាជ, សកំ តេ មហារាជ, អនុសាស មហារាជា’តិ។ រាជា មហាសុទស្សនោ ឯវមាហ – ‘បាណោ ន ហន្តព្ពោ, អទិន្នំ ន អាទាតព្ពំ, កាមេសុ មិច្ឆា ន ចរិតព្ពា, មុសា ន ភណិតព្ពា, មជ្ជំ ន បាតព្ពំ , យថាភុត្តញ្ច ភុញ្ជថា’តិ។ យេ ខោ បនានន្ទ, ឧត្តរាយ ទិសាយ បដិរាជានោ , តេ រញ្ញោ មហាសុទស្សនស្ស អនុយន្តា អហេសុំ។

២៤៥. “អថ ខោ តំ, អានន្ទ, ចក្ករតនំ សមុទ្ទបរិយន្តំ បថវិំ អភិវិជិនិត្វា កុសាវតិំ រាជធានិំ បច្ចាគន្ត្វា រញ្ញោ មហាសុទស្សនស្ស អន្តេបុរទ្វារេ អត្ថករណបមុខេ អក្ខាហតំ មញ្ញេ អដ្ឋាសិ រញ្ញោ មហាសុទស្សនស្ស អន្តេបុរំ ឧបសោភយមានំ។ រញ្ញោ, អានន្ទ, មហាសុទស្សនស្ស ឯវរូបំ ចក្ករតនំ បាតុរហោសិ។

ហត្ថិរតនំ

២៤៦. “បុន ចបរំ, អានន្ទ, រញ្ញោ មហាសុទស្សនស្ស ហត្ថិរតនំ បាតុរហោសិ សព្ពសេតោ សត្តប្បតិដ្ឋោ ឥទ្ធិមា វេហាសង្គមោ ឧបោសថោ នាម នាគរាជា។ តំ ទិស្វា រញ្ញោ មហាសុទស្សនស្ស ចិត្តំ បសីទិ – ‘ភទ្ទកំ វត ភោ ហត្ថិយានំ, សចេ ទមថំ ឧបេយ្យា’តិ។ អថ ខោ តំ, អានន្ទ, ហត្ថិរតនំ – សេយ្យថាបិ នាម គន្ធហត្ថាជានិយោ ទីឃរត្តំ សុបរិទន្តោ, ឯវមេវ ទមថំ ឧបគច្ឆិ។ ភូតបុព្ពំ, អានន្ទ, រាជា មហាសុទស្សនោ តមេវ ហត្ថិរតនំ វីមំសមានោ បុព្ពណ្ហសមយំ អភិរុហិត្វា សមុទ្ទបរិយន្តំ បថវិំ អនុយាយិត្វា កុសាវតិំ រាជធានិំ បច្ចាគន្ត្វា បាតរាសមកាសិ។ រញ្ញោ, អានន្ទ, មហាសុទស្សនស្ស ឯវរូបំ ហត្ថិរតនំ បាតុរហោសិ។

អស្សរតនំ

២៤៧. “បុន ចបរំ, អានន្ទ, រញ្ញោ មហាសុទស្សនស្ស អស្សរតនំ បាតុរហោសិ សព្ពសេតោ កាឡសីសោ មុញ្ជកេសោ ឥទ្ធិមា វេហាសង្គមោ វលាហកោ នាម អស្សរាជា។ តំ ទិស្វា រញ្ញោ មហាសុទស្សនស្ស ចិត្តំ បសីទិ – ‘ភទ្ទកំ វត ភោ អស្សយានំ សចេ ទមថំ ឧបេយ្យា’តិ។ អថ ខោ តំ , អានន្ទ, អស្សរតនំ សេយ្យថាបិ នាម ភទ្រោ អស្សាជានិយោ ទីឃរត្តំ សុបរិទន្តោ, ឯវមេវ ទមថំ ឧបគច្ឆិ។ ភូតបុព្ពំ, អានន្ទ, រាជា មហាសុទស្សនោ តមេវ អស្សរតនំ វីមំសមានោ បុព្ពណ្ហសមយំ អភិរុហិត្វា សមុទ្ទបរិយន្តំ បថវិំ អនុយាយិត្វា កុសាវតិំ រាជធានិំ បច្ចាគន្ត្វា បាតរាសមកាសិ។ រញ្ញោ, អានន្ទ, មហាសុទស្សនស្ស ឯវរូបំ អស្សរតនំ បាតុរហោសិ។

មណិរតនំ

២៤៨. “បុន ចបរំ, អានន្ទ, រញ្ញោ មហាសុទស្សនស្ស មណិរតនំ បាតុរហោសិ។ សោ អហោសិ មណិ វេឡុរិយោ សុភោ ជាតិមា អដ្ឋំសោ សុបរិកម្មកតោ អច្ឆោ វិប្បសន្នោ អនាវិលោ សព្ពាការសម្បន្នោ។ តស្ស ខោ បនានន្ទ, មណិរតនស្ស អាភា សមន្តា យោជនំ ផុដា អហោសិ។ ភូតបុព្ពំ, អានន្ទ, រាជា មហាសុទស្សនោ តមេវ មណិរតនំ វីមំសមានោ ចតុរង្គិនី សេនំ សន្នយ្ហិត្វា មណី ធជគ្គំ អារោបេត្វា រត្តន្ធការតិមិសាយ បាយាសិ។ យេ ខោ បនានន្ទ, សមន្តា គាមា អហេសុំ, តេ តេនោភាសេន កម្មន្តេ បយោជេសុំ ទិវាតិ មញ្ញមានា។ រញ្ញោ, អានន្ទ, មហាសុទស្សនស្ស ឯវរូបំ មណិរតនំ បាតុរហោសិ។

ឥត្ថិរតនំ

២៤៩. “បុន ចបរំ, អានន្ទ, រញ្ញោ មហាសុទស្សនស្ស ឥត្ថិរតនំ បាតុរហោសិ អភិរូបា ទស្សនីយា បាសាទិកា បរមាយ វណ្ណបោក្ខរតាយ សមន្នាគតា នាតិទីឃា នាតិរស្សា នាតិកិសា នាតិថូលា នាតិកាឡិកា នាច្ចោទាតា អតិក្កន្តា មានុសិវណ្ណំ [មានុស្សិវណ្ណំ (ស្យា.)] អប្បត្តា ទិព្ពវណ្ណំ។ តស្ស ខោ បនានន្ទ, ឥត្ថិរតនស្ស ឯវរូបោ កាយសម្ផស្សោ ហោតិ, សេយ្យថាបិ នាម តូលបិចុនោ វា កប្បាសបិចុនោ វា។ តស្ស ខោ បនានន្ទ, ឥត្ថិរតនស្ស សីតេ ឧណ្ហានិ គត្តានិ ហោន្តិ, ឧណ្ហេ សីតានិ។ តស្ស ខោ បនានន្ទ, ឥត្ថិរតនស្ស កាយតោ ចន្ទនគន្ធោ វាយតិ, មុខតោ ឧប្បលគន្ធោ។ តំ ខោ បនានន្ទ, ឥត្ថិរតនំ រញ្ញោ មហាសុទស្សនស្ស បុព្ពុដ្ឋាយិនី អហោសិ បច្ឆានិបាតិនី កិង្ការបដិស្សាវិនី មនាបចារិនី បិយវាទិនី។ តំ ខោ បនានន្ទ, ឥត្ថិរតនំ រាជានំ មហាសុទស្សនំ មនសាបិ នោ អតិចរិ [អតិចរី (ក.), អតិចារី (សី. ស្យា. បី.)], កុតោ បន កាយេន។ រញ្ញោ, អានន្ទ, មហាសុទស្សនស្ស ឯវរូបំ ឥត្ថិរតនំ បាតុរហោសិ។

គហបតិរតនំ

២៥០. “បុន ចបរំ, អានន្ទ, រញ្ញោ មហាសុទស្សនស្ស គហបតិរតនំ បាតុរហោសិ។ តស្ស កម្មវិបាកជំ ទិព្ពចក្ខុ បាតុរហោសិ យេន និធី បស្សតិ សស្សាមិកម្បិ អស្សាមិកម្បិ។ សោ រាជានំ មហាសុទស្សនំ ឧបសង្កមិត្វា ឯវមាហ – ‘អប្បោស្សុក្កោ ត្វំ, ទេវ, ហោហិ, អហំ តេ ធនេន ធនករណីយំ ករិស្សាមី’តិ។ ភូតបុព្ពំ, អានន្ទ, រាជា មហាសុទស្សនោ តមេវ គហបតិរតនំ វីមំសមានោ នាវំ អភិរុហិត្វា មជ្ឈេ គង្គាយ នទិយា សោតំ ឱគាហិត្វា គហបតិរតនំ ឯតទវោច – ‘អត្ថោ មេ, គហបតិ, ហិរញ្ញសុវណ្ណេនា’តិ។ ‘តេន ហិ, មហារាជ, ឯកំ តីរំ នាវា ឧបេតូ’តិ។ ‘ឥធេវ មេ, គហបតិ, អត្ថោ ហិរញ្ញសុវណ្ណេនា’តិ។ អថ ខោ តំ, អានន្ទ, គហបតិរតនំ ឧភោហិ ហត្ថេហិ ឧទកំ ឱមសិត្វា បូរំ ហិរញ្ញសុវណ្ណស្ស កុម្ភិំ ឧទ្ធរិត្វា រាជានំ មហាសុទស្សនំ ឯតទវោច – ‘អលមេត្តាវតា មហារាជ, កតមេត្តាវតា មហារាជ, បូជិតមេត្តាវតា មហារាជា’តិ? រាជា មហាសុទស្សនោ ឯវមាហ – ‘អលមេត្តាវតា គហបតិ, កតមេត្តាវតា គហបតិ, បូជិតមេត្តាវតា គហបតី’តិ។ រញ្ញោ , អានន្ទ, មហាសុទស្សនស្ស ឯវរូបំ គហបតិរតនំ បាតុរហោសិ។

បរិណាយករតនំ

២៥១. “បុន ចបរំ, អានន្ទ, រញ្ញោ មហាសុទស្សនស្ស បរិណាយករតនំ បាតុរហោសិ បណ្ឌិតោ វិយត្តោ មេធាវី បដិពលោ រាជានំ មហាសុទស្សនំ ឧបយាបេតព្ពំ ឧបយាបេតុំ, អបយាបេតព្ពំ អបយាបេតុំ, ឋបេតព្ពំ ឋបេតុំ។ សោ រាជានំ មហាសុទស្សនំ ឧបសង្កមិត្វា ឯវមាហ – ‘អប្បោស្សុក្កោ ត្វំ, ទេវ, ហោហិ, អហមនុសាសិស្សាមី’តិ។ រញ្ញោ, អានន្ទ, មហាសុទស្សនស្ស ឯវរូបំ បរិណាយករតនំ បាតុរហោសិ។

“រាជា, អានន្ទ, មហាសុទស្សនោ ឥមេហិ សត្តហិ រតនេហិ សមន្នាគតោ អហោសិ។

ចតុឥទ្ធិសមន្នាគតោ

២៥២. “រាជា, អានន្ទ, មហាសុទស្សនោ ចតូហិ ឥទ្ធីហិ សមន្នាគតោ អហោសិ។ កតមាហិ ចតូហិ ឥទ្ធីហិ? ឥធានន្ទ, រាជា មហាសុទស្សនោ អភិរូបោ អហោសិ ទស្សនីយោ បាសាទិកោ បរមាយ វណ្ណបោក្ខរតាយ សមន្នាគតោ អតិវិយ អញ្ញេហិ មនុស្សេហិ។ រាជា, អានន្ទ, មហាសុទស្សនោ ឥមាយ បឋមាយ ឥទ្ធិយា សមន្នាគតោ អហោសិ។

“បុន ចបរំ, អានន្ទ, រាជា មហាសុទស្សនោ ទីឃាយុកោ អហោសិ ចិរដ្ឋិតិកោ អតិវិយ អញ្ញេហិ មនុស្សេហិ។ រាជា, អានន្ទ, មហាសុទស្សនោ ឥមាយ ទុតិយាយ ឥទ្ធិយា សមន្នាគតោ អហោសិ។

“បុន ចបរំ, អានន្ទ, រាជា មហាសុទស្សនោ អប្បាពាធោ អហោសិ អប្បាតង្កោ សមវេបាកិនិយា គហណិយា សមន្នាគតោ នាតិសីតាយ នាច្ចុណ្ហាយ អតិវិយ អញ្ញេហិ មនុស្សេហិ។ រាជា, អានន្ទ, មហាសុទស្សនោ ឥមាយ តតិយាយ ឥទ្ធិយា សមន្នាគតោ អហោសិ។

“បុន ចបរំ , អានន្ទ, រាជា មហាសុទស្សនោ ព្រាហ្មណគហបតិកានំ បិយោ អហោសិ មនាបោ។ សេយ្យថាបិ, អានន្ទ, បិតា បុត្តានំ បិយោ ហោតិ មនាបោ, ឯវមេវ ខោ, អានន្ទ, រាជា មហាសុទស្សនោ ព្រាហ្មណគហបតិកានំ បិយោ អហោសិ មនាបោ។ រញ្ញោបិ, អានន្ទ, មហាសុទស្សនស្ស ព្រាហ្មណគហបតិកា បិយា អហេសុំ មនាបា។ សេយ្យថាបិ, អានន្ទ, បិតុ បុត្តា បិយា ហោន្តិ មនាបា, ឯវមេវ ខោ, អានន្ទ, រញ្ញោបិ មហាសុទស្សនស្ស ព្រាហ្មណគហបតិកា បិយា អហេសុំ មនាបា។

“ភូតបុព្ពំ, អានន្ទ, រាជា មហាសុទស្សនោ ចតុរង្គិនិយា សេនាយ ឧយ្យានភូមឹ និយ្យាសិ។ អថ ខោ, អានន្ទ, ព្រាហ្មណគហបតិកា រាជានំ មហាសុទស្សនំ ឧបសង្កមិត្វា ឯវមាហំសុ – ‘អតរមានោ, ទេវ, យាហិ, យថា តំ មយំ ចិរតរំ បស្សេយ្យាមា’តិ។ រាជាបិ, អានន្ទ, មហាសុទស្សនោ សារថឹ អាមន្តេសិ – ‘អតរមានោ, សារថិ, រថំ បេសេហិ, យថា អហំ ព្រាហ្មណគហបតិកេ ចិរតរំ បស្សេយ្យ’ន្តិ។ រាជា, អានន្ទ, មហាសុទស្សនោ ឥមាយ ចតុត្ថិយា [ចតុត្ថាយ (ស្យា.)] ឥទ្ធិយា សមន្នាគតោ អហោសិ។ រាជា, អានន្ទ, មហាសុទស្សនោ ឥមាហិ ចតូហិ ឥទ្ធីហិ សមន្នាគតោ អហោសិ។

ធម្មបាសាទបោក្ខរណី

២៥៣. “អថ ខោ, អានន្ទ, រញ្ញោ មហាសុទស្សនស្ស ឯតទហោសិ – ‘យំនូនាហំ ឥមាសុ តាលន្តរិកាសុ ធនុសតេ ធនុសតេ បោក្ខរណិយោ មាបេយ្យ’ន្តិ។

“មាបេសិ ខោ, អានន្ទ, រាជា មហាសុទស្សនោ តាសុ តាលន្តរិកាសុ ធនុសតេ ធនុសតេ បោក្ខរណិយោ។ តា ខោ បនានន្ទ, បោក្ខរណិយោ ចតុន្នំ វណ្ណានំ ឥដ្ឋកាហិ ចិតា អហេសុំ – ឯកា ឥដ្ឋកា សោវណ្ណមយា, ឯកា រូបិយមយា, ឯកា វេឡុរិយមយា, ឯកា ផលិកមយា។

“តាសុ ខោ បនានន្ទ, បោក្ខរណីសុ ចត្តារិ ចត្តារិ សោបានានិ អហេសុំ ចតុន្នំ វណ្ណានំ, ឯកំ សោបានំ សោវណ្ណមយំ ឯកំ រូបិយមយំ ឯកំ វេឡុរិយមយំ ឯកំ ផលិកមយំ។ សោវណ្ណមយស្ស សោបានស្ស សោវណ្ណមយា ថម្ភា អហេសុំ, រូបិយមយា សូចិយោ ច ឧណ្ហីសញ្ច។ រូបិយមយស្ស សោបានស្ស រូបិយមយា ថម្ភា អហេសុំ, សោវណ្ណមយា សូចិយោ ច ឧណ្ហីសញ្ច។ វេឡុរិយមយស្ស សោបានស្ស វេឡុរិយមយា ថម្ភា អហេសុំ, ផលិកមយា សូចិយោ ច ឧណ្ហីសញ្ច។ ផលិកមយស្ស សោបានស្ស ផលិកមយា ថម្ភា អហេសុំ, វេឡុរិយមយា សូចិយោ ច ឧណ្ហីសញ្ច។ តា ខោ បនានន្ទ, បោក្ខរណិយោ ទ្វីហិ វេទិកាហិ បរិក្ខិត្តា អហេសុំ ឯកា វេទិកា សោវណ្ណមយា, ឯកា រូបិយមយា។ សោវណ្ណមយាយ វេទិកាយ សោវណ្ណមយា ថម្ភា អហេសុំ, រូបិយមយា សូចិយោ ច ឧណ្ហីសញ្ច។ រូបិយមយាយ វេទិកាយ រូបិយមយា ថម្ភា អហេសុំ, សោវណ្ណមយា សូចិយោ ច ឧណ្ហីសញ្ច។ អថ ខោ, អានន្ទ , រញ្ញោ មហាសុទស្សនស្ស ឯតទហោសិ – ‘យំនូនាហំ ឥមាសុ បោក្ខរណីសុ ឯវរូបំ មាលំ រោបាបេយ្យំ ឧប្បលំ បទុមំ កុមុទំ បុណ្ឌរីកំ សព្ពោតុកំ សព្ពជនស្ស អនាវដ’ន្តិ។ រោបាបេសិ ខោ , អានន្ទ, រាជា មហាសុទស្សនោ តាសុ បោក្ខរណីសុ ឯវរូបំ មាលំ ឧប្បលំ បទុមំ កុមុទំ បុណ្ឌរីកំ សព្ពោតុកំ សព្ពជនស្ស អនាវដំ។

២៥៤. “អថ ខោ, អានន្ទ, រញ្ញោ មហាសុទស្សនស្ស ឯតទហោសិ – ‘យំនូនាហំ ឥមាសំ បោក្ខរណីនំ តីរេ ន្ហាបកេ បុរិសេ ឋបេយ្យំ, យេ អាគតាគតំ ជនំ ន្ហាបេស្សន្តី’តិ។ ឋបេសិ ខោ, អានន្ទ, រាជា មហាសុទស្សនោ តាសំ បោក្ខរណីនំ តីរេ ន្ហាបកេ បុរិសេ, យេ អាគតាគតំ ជនំ ន្ហាបេសុំ។

“អថ ខោ, អានន្ទ, រញ្ញោ មហាសុទស្សនស្ស ឯតទហោសិ – ‘យំនូនាហំ ឥមាសំ បោក្ខរណីនំ តីរេ ឯវរូបំ ទានំ បដ្ឋបេយ្យំ – អន្នំ អន្នដ្ឋិកស្ស [អន្នត្ថិកស្ស (សី. ស្យា. កំ. បី.), ឯវំ សព្ពត្ថ បកតិរូបេនេវ ទិស្សតិ], បានំ បានដ្ឋិកស្ស, វត្ថំ វត្ថដ្ឋិកស្ស, យានំ យានដ្ឋិកស្ស, សយនំ សយនដ្ឋិកស្ស, ឥត្ថឹ ឥត្ថិដ្ឋិកស្ស, ហិរញ្ញំ ហិរញ្ញដ្ឋិកស្ស, សុវណ្ណំ សុវណ្ណដ្ឋិកស្សា’តិ។ បដ្ឋបេសិ ខោ, អានន្ទ, រាជា មហាសុទស្សនោ តាសំ បោក្ខរណីនំ តីរេ ឯវរូបំ ទានំ – អន្នំ អន្នដ្ឋិកស្ស, បានំ បានដ្ឋិកស្ស, វត្ថំ វត្ថដ្ឋិកស្ស, យានំ យានដ្ឋិកស្ស, សយនំ សយនដ្ឋិកស្ស, ឥត្ថឹ ឥត្ថិដ្ឋិកស្ស, ហិរញ្ញំ ហិរញ្ញដ្ឋិកស្ស, សុវណ្ណំ សុវណ្ណដ្ឋិកស្ស។

២៥៥. “អថ ខោ, អានន្ទ, ព្រាហ្មណគហបតិកា បហូតំ សាបតេយ្យំ អាទាយ រាជានំ មហាសុទស្សនំ ឧបសង្កមិត្វា ឯវមាហំសុ – ‘ឥទំ, ទេវ, បហូតំ សាបតេយ្យំ ទេវញ្ញេវ ឧទ្ទិស្ស អាភតំ, តំ ទេវោ បដិគ្គណ្ហតូ’តិ។ ‘អលំ ភោ, មមបិទំ បហូតំ សាបតេយ្យំ ធម្មិកេន ពលិនា អភិសង្ខតំ, តញ្ច វោ ហោតុ, ឥតោ ច ភិយ្យោ ហរថា’តិ។ តេ រញ្ញា បដិក្ខិត្តា ឯកមន្តំ អបក្កម្ម ឯវំ សមចិន្តេសុំ – ‘ន ខោ ឯតំ អម្ហាកំ បតិរូបំ, យំ មយំ ឥមានិ សាបតេយ្យានិ បុនទេវ សកានិ ឃរានិ បដិហរេយ្យាម។ យំនូន មយំ រញ្ញោ មហាសុទស្សនស្ស និវេសនំ មាបេយ្យាមា’តិ។ តេ រាជានំ មហាសុទស្សនំ ឧបសង្កមិត្វា ឯវមាហំសុ – ‘និវេសនំ តេ ទេវ, មាបេស្សាមា’តិ។ អធិវាសេសិ ខោ, អានន្ទ, រាជា មហាសុទស្សនោ តុណ្ហីភាវេន។

២៥៦. “អថ ខោ, អានន្ទ, សក្កោ ទេវានមិន្ទោ រញ្ញោ មហាសុទស្សនស្ស ចេតសា ចេតោបរិវិតក្កមញ្ញាយ វិស្សកម្មំ [វិសុកម្មំ (ក.)] ទេវបុត្តំ អាមន្តេសិ – ‘ឯហិ ត្វំ, សម្ម វិស្សកម្ម, រញ្ញោ មហាសុទស្សនស្ស និវេសនំ មាបេហិ ធម្មំ នាម បាសាទ’ន្តិ។ ‘ឯវំ ភទ្ទន្តវា’តិ ខោ, អានន្ទ, វិស្សកម្មោ ទេវបុត្តោ សក្កស្ស ទេវានមិន្ទស្ស បដិស្សុត្វា សេយ្យថាបិ នាម ពលវា បុរិសោ សមិញ្ជិតំ វា ពាហំ បសារេយ្យ បសារិតំ វា ពាហំ សមិញ្ជេយ្យ, ឯវមេវ ទេវេសុ តាវតិំសេសុ អន្តរហិតោ រញ្ញោ មហាសុទស្សនស្ស បុរតោ បាតុរហោសិ។ អថ ខោ, អានន្ទ, វិស្សកម្មោ ទេវបុត្តោ រាជានំ មហាសុទស្សនំ ឯតទវោច – ‘និវេសនំ តេ ទេវ, មាបេស្សាមិ ធម្មំ នាម បាសាទ’ន្តិ។ អធិវាសេសិ ខោ, អានន្ទ, រាជា មហាសុទស្សនោ តុណ្ហីភាវេន។

“មាបេសិ ខោ, អានន្ទ, វិស្សកម្មោ ទេវបុត្តោ រញ្ញោ មហាសុទស្សនស្ស និវេសនំ ធម្មំ នាម បាសាទំ។ ធម្មោ, អានន្ទ, បាសាទោ បុរត្ថិមេន បច្ឆិមេន ច យោជនំ អាយាមេន អហោសិ។ ឧត្តរេន ទក្ខិណេន ច អឌ្ឍយោជនំ វិត្ថារេន។ ធម្មស្ស, អានន្ទ, បាសាទស្ស តិបោរិសំ ឧច្ចតរេន វត្ថុ ចិតំ អហោសិ ចតុន្នំ វណ្ណានំ ឥដ្ឋកាហិ – ឯកា ឥដ្ឋកា សោវណ្ណមយា, ឯកា រូបិយមយា, ឯកា វេឡុរិយមយា, ឯកា ផលិកមយា។

“ធម្មស្ស, អានន្ទ, បាសាទស្ស ចតុរាសីតិ ថម្ភសហស្សានិ អហេសុំ ចតុន្នំ វណ្ណានំ – ឯកោ ថម្ភោ សោវណ្ណមយោ, ឯកោ រូបិយមយោ, ឯកោ វេឡុរិយមយោ, ឯកោ ផលិកមយោ។ ធម្មោ, អានន្ទ, បាសាទោ ចតុន្នំ វណ្ណានំ ផលកេហិ សន្ថតោ អហោសិ – ឯកំ ផលកំ សោវណ្ណមយំ, ឯកំ រូបិយមយំ, ឯកំ វេឡុរិយមយំ, ឯកំ ផលិកមយំ។

“ធម្មស្ស, អានន្ទ, បាសាទស្ស ចតុវីសតិ សោបានានិ អហេសុំ ចតុន្នំ វណ្ណានំ – ឯកំ សោបានំ សោវណ្ណមយំ, ឯកំ រូបិយមយំ, ឯកំ វេឡុរិយមយំ, ឯកំ ផលិកមយំ។ សោវណ្ណមយស្ស សោបានស្ស សោវណ្ណមយា ថម្ភា អហេសុំ រូបិយមយា សូចិយោ ច ឧណ្ហីសញ្ច។ រូបិយមយស្ស សោបានស្ស រូបិយមយា ថម្ភា អហេសុំ សោវណ្ណមយា សូចិយោ ច ឧណ្ហីសញ្ច។ វេឡុរិយមយស្ស សោបានស្ស វេឡុរិយមយា ថម្ភា អហេសុំ ផលិកមយា សូចិយោ ច ឧណ្ហីសញ្ច។ ផលិកមយស្ស សោបានស្ស ផលិកមយា ថម្ភា អហេសុំ វេឡុរិយមយា សូចិយោ ច ឧណ្ហីសញ្ច។

“ធម្មេ, អានន្ទ, បាសាទេ ចតុរាសីតិ កូដាគារសហស្សានិ អហេសុំ ចតុន្នំ វណ្ណានំ – ឯកំ កូដាគារំ សោវណ្ណមយំ, ឯកំ រូបិយមយំ, ឯកំ វេឡុរិយមយំ , ឯកំ ផលិកមយំ។ សោវណ្ណមយេ កូដាគារេ រូបិយមយោ បល្លង្កោ បញ្ញត្តោ អហោសិ, រូបិយមយេ កូដាគារេ សោវណ្ណមយោ បល្លង្កោ បញ្ញត្តោ អហោសិ, វេឡុរិយមយេ កូដាគារេ ទន្តមយោ បល្លង្កោ បញ្ញត្តោ អហោសិ, ផលិកមយេ កូដាគារេ សារមយោ បល្លង្កោ បញ្ញត្តោ អហោសិ។ សោវណ្ណមយស្ស កូដាគារស្ស ទ្វារេ រូបិយមយោ តាលោ ឋិតោ អហោសិ, តស្ស រូបិយមយោ ខន្ធោ សោវណ្ណមយានិ បត្តានិ ច ផលានិ ច។ រូបិយមយស្ស កូដាគារស្ស ទ្វារេ សោវណ្ណមយោ តាលោ ឋិតោ អហោសិ, តស្ស សោវណ្ណមយោ ខន្ធោ, រូបិយមយានិ បត្តានិ ច ផលានិ ច។ វេឡុរិយមយស្ស កូដាគារស្ស ទ្វារេ ផលិកមយោ តាលោ ឋិតោ អហោសិ, តស្ស ផលិកមយោ ខន្ធោ, វេឡុរិយមយានិ បត្តានិ ច ផលានិ ច។ ផលិកមយស្ស កូដាគារស្ស ទ្វារេ វេឡុរិយមយោ តាលោ ឋិតោ អហោសិ, តស្ស វេឡុរិយមយោ ខន្ធោ, ផលិកមយានិ បត្តានិ ច ផលានិ ច។

២៥៧. “អថ ខោ, អានន្ទ, រញ្ញោ មហាសុទស្សនស្ស ឯតទហោសិ – ‘យំនូនាហំ មហាវិយូហស្ស កូដាគារស្ស ទ្វារេ សព្ពសោវណ្ណមយំ តាលវនំ មាបេយ្យំ, យត្ថ ទិវាវិហារំ និសីទិស្សាមី’តិ។ មាបេសិ ខោ, អានន្ទ, រាជា មហាសុទស្សនោ មហាវិយូហស្ស កូដាគារស្ស ទ្វារេ សព្ពសោវណ្ណមយំ តាលវនំ, យត្ថ ទិវាវិហារំ និសីទិ។ ធម្មោ, អានន្ទ , បាសាទោ ទ្វីហិ វេទិកាហិ បរិក្ខិត្តោ អហោសិ, ឯកា វេទិកា សោវណ្ណមយា, ឯកា រូបិយមយា។ សោវណ្ណមយាយ វេទិកាយ សោវណ្ណមយា ថម្ភា អហេសុំ, រូបិយមយា សូចិយោ ច ឧណ្ហីសញ្ច។ រូបិយមយាយ វេទិកាយ រូបិយមយា ថម្ភា អហេសុំ, សោវណ្ណមយា សូចិយោ ច ឧណ្ហីសញ្ច។

២៥៨. “ធម្មោ, អានន្ទ, បាសាទោ ទ្វីហិ កិង្កិណិកជាលេហិ [កិង្កណិកជាលេហិ (ស្យា. ក.)] បរិក្ខិត្តោ អហោសិ – ឯកំ ជាលំ សោវណ្ណមយំ ឯកំ រូបិយមយំ។ សោវណ្ណមយស្ស ជាលស្ស រូបិយមយា កិង្កិណិកា អហេសុំ, រូបិយមយស្ស ជាលស្ស សោវណ្ណមយា កិង្កិណិកា អហេសុំ។ តេសំ ខោ បនានន្ទ, កិង្កិណិកជាលានំ វាតេរិតានំ សទ្ទោ អហោសិ វគ្គុ ច រជនីយោ ច ខមនីយោ ច មទនីយោ ច។ សេយ្យថាបិ, អានន្ទ, បញ្ចង្គិកស្ស តូរិយស្ស សុវិនីតស្ស សុប្បដិតាឡិតស្ស សុកុសលេហិ [កុសលេហិ (សី. ស្យា. កំ. បី.)] សមន្នាហតស្ស សទ្ទោ ហោតិ, វគ្គុ ច រជនីយោ ច ខមនីយោ ច មទនីយោ ច, ឯវមេវ ខោ, អានន្ទ, តេសំ កិង្កិណិកជាលានំ វាតេរិតានំ សទ្ទោ អហោសិ វគ្គុ ច រជនីយោ ច ខមនីយោ ច មទនីយោ ច។ យេ ខោ បនានន្ទ, តេន សមយេន កុសាវតិយា រាជធានិយា ធុត្តា អហេសុំ សោណ្ឌា បិបាសា, តេ តេសំ កិង្កិណិកជាលានំ វាតេរិតានំ សទ្ទេន បរិចារេសុំ។ និដ្ឋិតោ ខោ បនានន្ទ, ធម្មោ បាសាទោ ទុទ្ទិក្ខោ អហោសិ មុសតិ ចក្ខូនិ។ សេយ្យថាបិ, អានន្ទ, វស្សានំ បច្ឆិមេ មាសេ សរទសមយេ វិទ្ធេ វិគតវលាហកេ ទេវេ អាទិច្ចោ នភំ អព្ភុស្សក្កមានោ [អព្ភុគ្គមមានោ (សី. បី. ក.)] ទុទ្ទិក្ខោ [ទុទិក្ខោ (បី.)] ហោតិ មុសតិ ចក្ខូនិ; ឯវមេវ ខោ, អានន្ទ, ធម្មោ បាសាទោ ទុទ្ទិក្ខោ អហោសិ មុសតិ ចក្ខូនិ។

២៥៩. “អថ ខោ, អានន្ទ, រញ្ញោ មហាសុទស្សនស្ស ឯតទហោសិ – ‘យំនូនាហំ ធម្មស្ស បាសាទស្ស បុរតោ ធម្មំ នាម បោក្ខរណិំ មាបេយ្យ’ន្តិ។ មាបេសិ ខោ, អានន្ទ, រាជា មហាសុទស្សនោ ធម្មស្ស បាសាទស្ស បុរតោ ធម្មំ នាម បោក្ខរណិំ។ ធម្មា, អានន្ទ, បោក្ខរណី បុរត្ថិមេន បច្ឆិមេន ច យោជនំ អាយាមេន អហោសិ, ឧត្តរេន ទក្ខិណេន ច អឌ្ឍយោជនំ វិត្ថារេន។ ធម្មា, អានន្ទ, បោក្ខរណី ចតូហិ វណ្ណេហិ ឥដ្ឋកាហិ ចិតា អហោសិ – ឯកា ឥដ្ឋកា សោវណ្ណមយា, ឯកា រូបិយមយា, ឯកា វេឡុរិយមយា, ឯកា ផលិកមយា។

“ធម្មាយ, អានន្ទ, បោក្ខរណិយា ចតុវីសតិ សោបានានិ អហេសុំ ចតុន្នំ វណ្ណានំ – ឯកំ សោបានំ សោវណ្ណមយំ, ឯកំ រូបិយមយំ, ឯកំ វេឡុរិយមយំ, ឯកំ ផលិកមយំ។ សោវណ្ណមយស្ស សោបានស្ស សោវណ្ណមយា ថម្ភា អហេសុំ រូបិយមយា សូចិយោ ច ឧណ្ហីសញ្ច។ រូបិយមយស្ស សោបានស្ស រូបិយមយា ថម្ភា អហេសុំ សោវណ្ណមយា សូចិយោ ច ឧណ្ហីសញ្ច។ វេឡុរិយមយស្ស សោបានស្ស វេឡុរិយមយា ថម្ភា អហេសុំ ផលិកមយា សូចិយោ ច ឧណ្ហីសញ្ច។ ផលិកមយស្ស សោបានស្ស ផលិកមយា ថម្ភា អហេសុំ វេឡុរិយមយា សូចិយោ ច ឧណ្ហីសញ្ច។

“ធម្មា, អានន្ទ, បោក្ខរណី ទ្វីហិ វេទិកាហិ បរិក្ខិត្តា អហោសិ – ឯកា វេទិកា សោវណ្ណមយា, ឯកា រូបិយមយា។ សោវណ្ណមយាយ វេទិកាយ សោវណ្ណមយា ថម្ភា អហេសុំ រូបិយមយា សូចិយោ ច ឧណ្ហីសញ្ច។ រូបិយមយាយ វេទិកាយ រូបិយមយា ថម្ភា អហេសុំ សោវណ្ណមយា សូចិយោ ច ឧណ្ហីសញ្ច។

“ធម្មា, អានន្ទ, បោក្ខរណី សត្តហិ តាលបន្តីហិ បរិក្ខិត្តា អហោសិ – ឯកា តាលបន្តិ សោវណ្ណមយា, ឯកា រូបិយមយា, ឯកា វេឡុរិយមយា, ឯកា ផលិកមយា, ឯកា លោហិតង្កមយា, ឯកា មសារគល្លមយា, ឯកា សព្ពរតនមយា។ សោវណ្ណមយស្ស តាលស្ស សោវណ្ណមយោ ខន្ធោ អហោសិ រូបិយមយានិ បត្តានិ ច ផលានិ ច។ រូបិយមយស្ស តាលស្ស រូបិយមយោ ខន្ធោ អហោសិ សោវណ្ណមយានិ បត្តានិ ច ផលានិ ច។ វេឡុរិយមយស្ស តាលស្ស វេឡុរិយមយោ ខន្ធោ អហោសិ ផលិកមយានិ បត្តានិ ច ផលានិ ច។ ផលិកមយស្ស តាលស្ស ផលិកមយោ ខន្ធោ អហោសិ វេឡុរិយមយានិ បត្តានិ ច ផលានិ ច។ លោហិតង្កមយស្ស តាលស្ស លោហិតង្កមយោ ខន្ធោ អហោសិ មសារគល្លមយានិ បត្តានិ ច ផលានិ ច។ មសារគល្លមយស្ស តាលស្ស មសារគល្លមយោ ខន្ធោ អហោសិ លោហិតង្កមយានិ បត្តានិ ច ផលានិ ច។ សព្ពរតនមយស្ស តាលស្ស សព្ពរតនមយោ ខន្ធោ អហោសិ, សព្ពរតនមយានិ បត្តានិ ច ផលានិ ច។ តាសំ ខោ បនានន្ទ, តាលបន្តីនំ វាតេរិតានំ សទ្ទោ អហោសិ, វគ្គុ ច រជនីយោ ច ខមនីយោ ច មទនីយោ ច។ សេយ្យថាបិ, អានន្ទ, បញ្ចង្គិកស្ស តូរិយស្ស សុវិនីតស្ស សុប្បដិតាឡិតស្ស សុកុសលេហិ សមន្នាហតស្ស សទ្ទោ ហោតិ វគ្គុ ច រជនីយោ ច ខមនីយោ ច មទនីយោ ច, ឯវមេវ ខោ, អានន្ទ, តាសំ តាលបន្តីនំ វាតេរិតានំ សទ្ទោ អហោសិ វគ្គុ ច រជនីយោ ច ខមនីយោ ច មទនីយោ ច។ យេ ខោ បនានន្ទ, តេន សមយេន កុសាវតិយា រាជធានិយា ធុត្តា អហេសុំ សោណ្ឌា បិបាសា, តេ តាសំ តាលបន្តីនំ វាតេរិតានំ សទ្ទេន បរិចារេសុំ។

“និដ្ឋិតេ ខោ បនានន្ទ, ធម្មេ បាសាទេ និដ្ឋិតាយ ធម្មាយ ច បោក្ខរណិយា រាជា មហាសុទស្សនោ ‘យេ [យេ កោ បនានន្ទ (ស្យា. ក.)] តេន សមយេន សមណេសុ វា សមណសម្មតា ព្រាហ្មណេសុ វា ព្រាហ្មណសម្មតា’, តេ សព្ពកាមេហិ សន្តប្បេត្វា ធម្មំ បាសាទំ អភិរុហិ។

បឋមភាណវារោ។

ឈានសម្បត្តិ

២៦០. “អថ ខោ, អានន្ទ, រញ្ញោ មហាសុទស្សនស្ស ឯតទហោសិ – ‘កិស្ស នុ ខោ មេ ឥទំ កម្មស្ស ផលំ កិស្ស កម្មស្ស វិបាកោ, យេនាហំ ឯតរហិ ឯវំមហិទ្ធិកោ ឯវំមហានុភាវោ’តិ? អថ ខោ, អានន្ទ, រញ្ញោ មហាសុទស្សនស្ស ឯតទហោសិ – ‘តិណ្ណំ ខោ មេ ឥទំ កម្មានំ ផលំ តិណ្ណំ កម្មានំ វិបាកោ, យេនាហំ ឯតរហិ ឯវំមហិទ្ធិកោ ឯវំមហានុភាវោ, សេយ្យថិទំ ទានស្ស ទមស្ស សំយមស្សា’តិ។

“អថ ខោ, អានន្ទ, រាជា មហាសុទស្សនោ យេន មហាវិយូហំ កូដាគារំ តេនុបសង្កមិ; ឧបសង្កមិត្វា មហាវិយូហស្ស កូដាគារស្ស ទ្វារេ ឋិតោ ឧទានំ ឧទានេសិ – ‘តិដ្ឋ, កាមវិតក្ក, តិដ្ឋ, ព្យាបាទវិតក្ក, តិដ្ឋ, វិហឹសាវិតក្ក។ ឯត្តាវតា កាមវិតក្ក, ឯត្តាវតា ព្យាបាទវិតក្ក, ឯត្តាវតា វិហឹសាវិតក្កា’តិ។

២៦១. “អថ ខោ, អានន្ទ, រាជា មហាសុទស្សនោ មហាវិយូហំ កូដាគារំ បវិសិត្វា សោវណ្ណមយេ បល្លង្កេ និសិន្នោ វិវិច្ចេវ កាមេហិ វិវិច្ច អកុសលេហិ ធម្មេហិ សវិតក្កំ សវិចារំ វិវេកជំ បីតិសុខំ បឋមំ ឈានំ ឧបសម្បជ្ជ វិហាសិ។ វិតក្កវិចារានំ វូបសមា អជ្ឈត្តំ សម្បសាទនំ ចេតសោ ឯកោទិភាវំ អវិតក្កំ អវិចារំ សមាធិជំ បីតិសុខំ ទុតិយំ ឈានំ ឧបសម្បជ្ជ វិហាសិ។ បីតិយា ច វិរាគា ឧបេក្ខកោ ច វិហាសិ, សតោ ច សម្បជានោ សុខញ្ច កាយេន បដិសំវេទេសិ, យំ តំ អរិយា អាចិក្ខន្តិ – ‘ឧបេក្ខកោ សតិមា សុខវិហារី’តិ តតិយំ ឈានំ ឧបសម្បជ្ជ វិហាសិ។ សុខស្ស ច បហានា ទុក្ខស្ស ច បហានា បុព្ពេវ សោមនស្សទោមនស្សានំ អត្ថង្គមា អទុក្ខមសុខំ ឧបេក្ខាសតិបារិសុទ្ធឹ ចតុត្ថំ ឈានំ ឧបសម្បជ្ជ វិហាសិ។

២៦២. “អថ ខោ, អានន្ទ, រាជា មហាសុទស្សនោ មហាវិយូហា កូដាគារា និក្ខមិត្វា សោវណ្ណមយំ កូដាគារំ បវិសិត្វា រូបិយមយេ បល្លង្កេ និសិន្នោ មេត្តាសហគតេន ចេតសា ឯកំ ទិសំ ផរិត្វា វិហាសិ។ តថា ទុតិយំ តថា តតិយំ តថា ចតុត្ថំ។ ឥតិ ឧទ្ធមធោ តិរិយំ សព្ពធិ សព្ពត្តតាយ សព្ពាវន្តំ លោកំ មេត្តាសហគតេន ចេតសា វិបុលេន មហគ្គតេន អប្បមាណេន អវេរេន អព្យាបជ្ជេន ផរិត្វា វិហាសិ។ ករុណាសហគតេន ចេតសា…បេ…. មុទិតាសហគតេន ចេតសា…បេ…. ឧបេក្ខាសហគតេន ចេតសា ឯកំ ទិសំ ផរិត្វា វិហាសិ តថា ទុតិយំ តថា តតិយំ តថា ចតុត្ថំ។ ឥតិ ឧទ្ធមធោ តិរិយំ សព្ពធិ សព្ពត្តតាយ សព្ពាវន្តំ លោកំ ឧបេក្ខាសហគតេន ចេតសា វិបុលេន មហគ្គតេន អប្បមាណេន អវេរេន អព្យាបជ្ជេន ផរិត្វា វិហាសិ។

ចតុរាសីតិ នគរសហស្សាទិ

២៦៣. “រញ្ញោ, អានន្ទ, មហាសុទស្សនស្ស ចតុរាសីតិ នគរសហស្សានិ អហេសុំ កុសាវតីរាជធានិប្បមុខានិ; ចតុរាសីតិ បាសាទសហស្សានិ អហេសុំ ធម្មបាសាទប្បមុខានិ; ចតុរាសីតិ កូដាគារសហស្សានិ អហេសុំ មហាវិយូហកូដាគារប្បមុខានិ; ចតុរាសីតិ បល្លង្កសហស្សានិ អហេសុំ សោវណ្ណមយានិ រូបិយមយានិ ទន្តមយានិ សារមយានិ គោនកត្ថតានិ បដិកត្ថតានិ បដលិកត្ថតានិ កទលិមិគបវរបច្ចត្ថរណានិ សឧត្តរច្ឆទានិ ឧភតោលោហិតកូបធានានិ; ចតុរាសីតិ នាគសហស្សានិ អហេសុំ សោវណ្ណាលង្ការានិ សោវណ្ណធជានិ ហេមជាលបដិច្ឆន្នានិ ឧបោសថនាគរាជប្បមុខានិ; ចតុរាសីតិ អស្សសហស្សានិ អហេសុំ សោវណ្ណាលង្ការានិ សោវណ្ណធជានិ ហេមជាលបដិច្ឆន្នានិ វលាហកអស្សរាជប្បមុខានិ; ចតុរាសីតិ រថសហស្សានិ អហេសុំ សីហចម្មបរិវារានិ ព្យគ្ឃចម្មបរិវារានិ ទីបិចម្មបរិវារានិ បណ្ឌុកម្ពលបរិវារានិ សោវណ្ណាលង្ការានិ សោវណ្ណធជានិ ហេមជាលបដិច្ឆន្នានិ វេជយន្តរថប្បមុខានិ; ចតុរាសីតិ មណិសហស្សានិ អហេសុំ មណិរតនប្បមុខានិ; ចតុរាសីតិ ឥត្ថិសហស្សានិ អហេសុំ សុភទ្ទាទេវិប្បមុខានិ; ចតុរាសីតិ គហបតិសហស្សានិ អហេសុំ គហបតិរតនប្បមុខានិ; ចតុរាសីតិ ខត្តិយសហស្សានិ អហេសុំ អនុយន្តានិ បរិណាយករតនប្បមុខានិ; ចតុរាសីតិ ធេនុសហស្សានិ អហេសុំ ទុហសន្ទនានិ [ទុកូលសន្ទនានិ(បី.)] ទុកូលសន្ទានានិ [ទុកូលសន្ទនានិ (បី.) ទុកូលសន្ទានានិ (សំ. និ. ៣.៩៦)] កំសូបធារណានិ; ចតុរាសីតិ វត្ថកោដិសហស្សានិ អហេសុំ ខោមសុខុមានំ កប្បាសិកសុខុមានំ កោសេយ្យសុខុមានំ កម្ពលសុខុមានំ ; (រញ្ញោ, អានន្ទ, មហាសុទស្សនស្ស) [( ) សី. ឥបោត្ថកេសុ នត្ថិ] ចតុរាសីតិ ថាលិបាកសហស្សានិ អហេសុំ សាយំ បាតំ ភត្តាភិហារោ អភិហរិយិត្ថ។

២៦៤. “តេន ខោ បនានន្ទ, សមយេន រញ្ញោ មហាសុទស្សនស្ស ចតុរាសីតិ នាគសហស្សានិ សាយំ បាតំ ឧបដ្ឋានំ អាគច្ឆន្តិ។ អថ ខោ, អានន្ទ, រញ្ញោ មហាសុទស្សនស្ស ឯតទហោសិ – ‘ឥមានិ ខោ មេ ចតុរាសីតិ នាគសហស្សានិ សាយំ បាតំ ឧបដ្ឋានំ អាគច្ឆន្តិ, យំនូន វស្សសតស្ស វស្សសតស្ស អច្ចយេន ទ្វេចត្តាលីសំ ទ្វេចត្តាលីសំ នាគសហស្សានិ សកឹ សកឹ ឧបដ្ឋានំ អាគច្ឆេយ្យុ’ន្តិ។ អថ ខោ, អានន្ទ, រាជា មហាសុទស្សនោ បរិណាយករតនំ អាមន្តេសិ – ‘ឥមានិ ខោ មេ, សម្ម បរិណាយករតន, ចតុរាសីតិ នាគសហស្សានិ សាយំ បាតំ

ឧបដ្ឋានំ អាគច្ឆន្តិ, តេន ហិ, សម្ម បរិណាយករតន, វស្សសតស្ស វស្សសតស្ស អច្ចយេន ទ្វេចត្តាលីសំ ទ្វេចត្តាលីសំ នាគសហស្សានិ សកឹ សកឹ ឧបដ្ឋានំ អាគច្ឆន្តូ’តិ។ ‘ឯវំ, ទេវា’តិ ខោ, អានន្ទ, បរិណាយករតនំ រញ្ញោ មហាសុទស្សនស្ស បច្ចស្សោសិ។ អថ ខោ, អានន្ទ, រញ្ញោ មហាសុទស្សនស្ស អបរេន សមយេន វស្សសតស្ស វស្សសតស្ស អច្ចយេន ទ្វេចត្តាលីសំ ទ្វេចត្តាលីសំ នាគសហស្សានិ សកឹ សកឹ ឧបដ្ឋានំ អាគមំសុ។

សុភទ្ទាទេវិឧបសង្កមនំ

២៦៥. “អថ ខោ, អានន្ទ, សុភទ្ទាយ ទេវិយា ពហុន្នំ វស្សានំ ពហុន្នំ វស្សសតានំ ពហុន្នំ វស្សសហស្សានំ អច្ចយេន ឯតទហោសិ – ‘ចិរំ ទិដ្ឋោ ខោ មេ រាជា មហាសុទស្សនោ។ យំនូនាហំ រាជានំ មហាសុទស្សនំ ទស្សនាយ ឧបសង្កមេយ្យ’ន្តិ។ អថ ខោ, អានន្ទ, សុភទ្ទា ទេវី ឥត្ថាគារំ អាមន្តេសិ – ‘ឯថ តុម្ហេ សីសានិ ន្ហាយថ បីតានិ វត្ថានិ បារុបថ។ ចិរំ ទិដ្ឋោ នោ រាជា មហាសុទស្សនោ, រាជានំ មហាសុទស្សនំ ទស្សនាយ ឧបសង្កមិស្សាមា’តិ។ ‘ឯវំ, អយ្យេ’តិ ខោ, អានន្ទ, ឥត្ថាគារំ សុភទ្ទាយ ទេវិយា បដិស្សុត្វា សីសានិ ន្ហាយិត្វា បីតានិ វត្ថានិ បារុបិត្វា យេន សុភទ្ទា ទេវី តេនុបសង្កមិ។ អថ ខោ, អានន្ទ, សុភទ្ទា ទេវី បរិណាយករតនំ អាមន្តេសិ – ‘កប្បេហិ, សម្ម បរិណាយករតន, ចតុរង្គិនឹ សេនំ, ចិរំ ទិដ្ឋោ នោ រាជា មហាសុទស្សនោ, រាជានំ មហាសុទស្សនំ ទស្សនាយ ឧបសង្កមិស្សាមា’តិ។ ‘ឯវំ, ទេវី’តិ ខោ, អានន្ទ, បរិណាយករតនំ សុភទ្ទាយ ទេវិយា បដិស្សុត្វា ចតុរង្គិនឹ សេនំ កប្បាបេត្វា សុភទ្ទាយ ទេវិយា បដិវេទេសិ – ‘កប្បិតា ខោ, ទេវិ, ចតុរង្គិនី សេនា, យស្សទានិ កាលំ មញ្ញសី’តិ។ អថ ខោ, អានន្ទ, សុភទ្ទា ទេវី ចតុរង្គិនិយា សេនាយ សទ្ធឹ ឥត្ថាគារេន យេន ធម្មោ បាសាទោ តេនុបសង្កមិ; ឧបសង្កមិត្វា ធម្មំ បាសាទំ អភិរុហិត្វា យេន មហាវិយូហំ កូដាគារំ តេនុបសង្កមិ។ ឧបសង្កមិត្វា មហាវិយូហស្ស កូដាគារស្ស ទ្វារពាហំ អាលម្ពិត្វា អដ្ឋាសិ។ អថ ខោ, អានន្ទ, រាជា មហាសុទស្សនោ សទ្ទំ សុត្វា – ‘កឹ នុ ខោ មហតោ វិយ ជនកាយស្ស សទ្ទោ’តិ មហាវិយូហា កូដាគារា និក្ខមន្តោ អទ្ទស សុភទ្ទំ ទេវឹ ទ្វារពាហំ អាលម្ពិត្វា ឋិតំ, ទិស្វាន សុភទ្ទំ ទេវឹ ឯតទវោច – ‘ឯត្ថេវ, ទេវិ, តិដ្ឋ មា បាវិសី’តិ។ អថ ខោ, អានន្ទ, រាជា មហាសុទស្សនោ អញ្ញតរំ បុរិសំ អាមន្តេសិ – ‘ឯហិ ត្វំ, អម្ភោ បុរិស, មហាវិយូហា កូដាគារា សោវណ្ណមយំ បល្លង្កំ នីហរិត្វា សព្ពសោវណ្ណមយេ តាលវនេ បញ្ញបេហី’តិ។ ‘ឯវំ, ទេវា’តិ ខោ, អានន្ទ, សោ បុរិសោ រញ្ញោ មហាសុទស្សនស្ស បដិស្សុត្វា មហាវិយូហា កូដាគារា សោវណ្ណមយំ បល្លង្កំ នីហរិត្វា សព្ពសោវណ្ណមយេ តាលវនេ បញ្ញបេសិ។ អថ ខោ, អានន្ទ, រាជា មហាសុទស្សនោ ទក្ខិណេន បស្សេន សីហសេយ្យំ កប្បេសិ បាទេ បាទំ អច្ចាធាយ សតោ សម្បជានោ។

២៦៦. “អថ ខោ, អានន្ទ, សុភទ្ទាយ ទេវិយា ឯតទហោសិ – ‘វិប្បសន្នានិ ខោ រញ្ញោ មហាសុទស្សនស្ស ឥន្ទ្រិយានិ, បរិសុទ្ធោ ឆវិវណ្ណោ បរិយោទាតោ, មា ហេវ ខោ រាជា មហាសុទស្សនោ កាលមកាសី’តិ រាជានំ មហាសុទស្សនំ ឯតទវោច –

‘ឥមានិ តេ, ទេវ, ចតុរាសីតិ នគរសហស្សានិ កុសាវតីរាជធានិប្បមុខានិ។ ឯត្ថ, ទេវ, ឆន្ទំ ជនេហិ ជីវិតេ អបេក្ខំ ករោហិ។ ឥមានិ តេ, ទេវ, ចតុរាសីតិ បាសាទសហស្សានិ ធម្មបាសាទប្បមុខានិ។ ឯត្ថ, ទេវ, ឆន្ទំ ជនេហិ ជីវិតេ អបេក្ខំ ករោហិ។ ឥមានិ តេ, ទេវ, ចតុរាសីតិ កូដាគារសហស្សានិ មហាវិយូហកូដាគារប្បមុខានិ។ ឯត្ថ, ទេវ, ឆន្ទំ ជនេហិ ជីវិតេ អបេក្ខំ ករោហិ។ ឥមានិ តេ, ទេវ, ចតុរាសីតិ បល្លង្កសហស្សានិ សោវណ្ណមយានិ រូបិយមយានិ ទន្តមយានិ សារមយានិ គោនកត្ថតានិ បដិកត្ថតានិ បដលិកត្ថតានិ កទលិមិគបវរបច្ចត្ថរណានិ សឧត្តរច្ឆទានិ ឧភតោលោហិតកូបធានានិ។ ឯត្ថ, ទេវ, ឆន្ទំ ជនេហិ, ជីវិតេ អបេក្ខំ ករោហិ។ ឥមានិ តេ, ទេវ, ចតុរាសីតិ នាគសហស្សានិ សោវណ្ណាលង្ការានិ សោវណ្ណធជានិ ហេមជាលបដិច្ឆន្នានិ ឧបោសថនាគរាជប្បមុខានិ។ ឯត្ថ, ទេវ , ឆន្ទំ ជនេហិ ជីវិតេ អបេក្ខំ ករោហិ។ ឥមានិ តេ, ទេវ, ចតុរាសីតិ អស្សសហស្សានិ សោវណ្ណាលង្ការានិ សោវណ្ណធជានិ ហេមជាលបដិច្ឆន្នានិ វលាហកអស្សរាជប្បមុខានិ។ ឯត្ថ, ទេវ, ឆន្ទំ ជនេហិ ជីវិតេ អបេក្ខំ ករោហិ។ ឥមានិ តេ, ទេវ ចតុរាសីតិ រថសហស្សានិ សីហចម្មបរិវារានិ ព្យគ្ឃចម្មបរិវារានិ ទីបិចម្មបរិវារានិ បណ្ឌុកម្ពលបរិវារានិ សោវណ្ណាលង្ការានិ សោវណ្ណធជានិ ហេមជាលបដិច្ឆន្នានិ វេជយន្តរថប្បមុខានិ។ ឯត្ថ, ទេវ, ឆន្ទំ ជនេហិ ជីវិតេ អបេក្ខំ ករោហិ។ ឥមានិ តេ, ទេវ, ចតុរាសីតិ មណិសហស្សានិ មណិរតនប្បមុខានិ។ ឯត្ថ, ទេវ, ឆន្ទំ ជនេហិ ជីវិតេ អបេក្ខំ ករោហិ។ ឥមានិ តេ, ទេវ, ចតុរាសីតិ ឥត្ថិសហស្សានិ ឥត្ថិរតនប្បមុខានិ។ ឯត្ថ, ទេវ, ឆន្ទំ ជនេហិ ជីវិតេ អបេក្ខំ ករោហិ។ ឥមានិ តេ, ទេវ, ចតុរាសីតិ គហបតិសហស្សានិ គហបតិរតនប្បមុខានិ។ ឯត្ថ, ទេវ, ឆន្ទំ ជនេហិ ជីវិតេ អបេក្ខំ ករោហិ។ ឥមានិ តេ, ទេវ, ចតុរាសីតិ ខត្តិយសហស្សានិ អនុយន្តានិ បរិណាយករតនប្បមុខានិ។ ឯត្ថ, ទេវ, ឆន្ទំ ជនេហិ ជីវិតេ អបេក្ខំ ករោហិ។ ឥមានិ តេ, ទេវ, ចតុរាសីតិ ធេនុសហស្សានិ ទុហសន្ទនានិ កំសូបធារណានិ។ ឯត្ថ, ទេវ, ឆន្ទំ ជនេហិ ជីវិតេ អបេក្ខំ ករោហិ។ ឥមានិ តេ, ទេវ, ចតុរាសីតិ វត្ថកោដិសហស្សានិ ខោមសុខុមានំ កប្បាសិកសុខុមានំ កោសេយ្យសុខុមានំ កម្ពលសុខុមានំ។ ឯត្ថ, ទេវ, ឆន្ទំ ជនេហិ, ជីវិតេ អបេក្ខំ ករោហិ។ ឥ

មានិ តេ, ទេវ, ចតុរាសីតិ ថាលិបាកសហស្សានិ សាយំ បាតំ ភត្តាភិហារោ អភិហរិយតិ។ ឯត្ថ, ទេវ, ឆន្ទំ ជនេហិ ជីវិតេ អបេក្ខំ ករោហី’តិ។

២៦៧. “ឯវំ វុត្តេ, អានន្ទ, រាជា មហាសុទស្សនោ សុភទ្ទំ ទេវឹ ឯតទវោច –

‘ទីឃរត្តំ ខោ មំ ត្វំ, ទេវិ, ឥដ្ឋេហិ កន្តេហិ បិយេហិ មនាបេហិ សមុទាចរិត្ថ; អថ ច បន មំ ត្វំ បច្ឆិមេ កាលេ អនិដ្ឋេហិ អកន្តេហិ អប្បិយេហិ អមនាបេហិ សមុទាចរសី’តិ។ ‘កថំ ចរហិ តំ, ទេវ, សមុទាចរាមី’តិ? ‘ឯវំ ខោ មំ ត្វំ, ទេវិ, សមុទាចរ – “សព្ពេហេវ, ទេវ, បិយេហិ មនាបេហិ នានាភាវោ វិនាភាវោ អញ្ញថាភាវោ, មា ខោ ត្វំ, ទេវ, សាបេក្ខោ កាលមកាសិ, ទុក្ខា សាបេក្ខស្ស កាលង្កិរិយា, គរហិតា ច សាបេក្ខស្ស កាលង្កិរិយា។ ឥមានិ តេ, ទេវ, ចតុរាសីតិ នគរសហស្សានិ កុសាវតីរាជធានិប្បមុខានិ។ ឯត្ថ, ទេវ, ឆន្ទំ បជហ ជីវិតេ អបេក្ខំ មាកាសិ។ ឥមានិ តេ, ទេវ, ចតុរាសីតិ បាសាទសហស្សានិ ធម្មបាសាទប្បមុខានិ។ ឯត្ថ, ទេវ, ឆន្ទំ បជហ ជីវិតេ អបេក្ខំ មាកាសិ។ ឥមានិ តេ , ទេវ, ចតុរាសីតិ កូដាគារសហស្សានិ មហាវិយូហកូដាគារប្បមុខានិ។ ឯត្ថ, ទេវ, ឆន្ទំ បជហ ជីវិតេ អបេក្ខំ មាកាសិ។ ឥមានិ តេ, ទេវ, ចតុរាសីតិ បល្លង្កសហស្សានិ សោវណ្ណមយានិ រូបិយមយានិ ទន្តមយានិ សារមយានិ គោនកត្ថតានិ បដិកត្ថតានិ បដលិកត្ថតានិ កទលិមិគបវរបច្ចត្ថរណានិ សឧត្តរច្ឆទានិ ឧភតោលោហិតកូបធានានិ។ ឯត្ថ, ទេវ, ឆន្ទំ បជហ ជីវិតេ អបេក្ខំ មាកាសិ។ ឥមានិ តេ, ទេវ, ចតុរាសីតិ នាគសហស្សានិ សោវណ្ណាលង្ការានិ សោវណ្ណធជានិ ហេមជាលបដិច្ឆន្នានិ ឧបោសថនាគរាជប្បមុខានិ។ ឯត្ថ, ទេវ, ឆន្ទំ បជហ ជីវិតេ អបេក្ខំ មាកាសិ។ ឥមានិ តេ, ទេវ, ចតុរាសីតិ អស្សសហស្សានិ សោវណ្ណាលង្ការានិ សោវណ្ណធជានិ ហេមជាលបដិច្ឆន្នានិ វលាហកអស្សរាជប្បមុខានិ។ ឯត្ថ, ទេវ, ឆន្ទំ បជហ ជីវិតេ អបេក្ខំ មាកាសិ។ ឥមានិ តេ, ទេវ, ចតុរាសីតិ រថសហស្សានិ សីហចម្មបរិវារានិ ព្យគ្ឃចម្មបរិវារានិ ទីបិចម្មបរិវារានិ បណ្ឌុកម្ពលបរិវារានិ សោវណ្ណាលង្ការានិ សោវណ្ណធជានិ ហេមជាលបដិច្ឆន្នានិ វេជយន្តរថប្បមុខានិ។ ឯត្ថ, ទេវ, ឆន្ទំ បជហ ជីវិតេ អបេក្ខំ មាកាសិ។ ឥមានិ តេ, ទេវ, ចតុរាសីតិ មណិសហស្សានិ មណិរតនប្បមុខានិ។ ឯត្ថ, ទេវ, ឆន្ទំ បជហ ជីវិតេ អបេក្ខំ មាកាសិ។ ឥមានិ តេ, ទេវ, ចតុរាសីតិ ឥត្ថិសហស្សានិ សុភទ្ទាទេវិប្បមុខានិ។ ឯត្ថ, ទេវ, ឆន្ទំ បជហ ជីវិតេ អបេក្ខំ មាកាសិ។ ឥមានិ តេ, ទេវ, ចតុរាសីតិ គហបតិសហស្សានិ គហបតិរតនប្បមុខានិ។ ឯត្ថ, ទេវ, ឆន្ទំ បជហ ជីវិតេ អបេក្ខំ មាកាសិ។ ឥមានិ តេ, ទេវ, ចតុរាសីតិ ខត្តិយសហស្សានិ អនុយន្តានិ បរិណាយករតនប្បមុខានិ។ ឯត្ថ, ទេវ, ឆន្ទំ បជហ ជីវិតេ អបេក្ខំ មាកាសិ។ ឥមានិ តេ, ទេវ, ចតុរាសីតិ ធេនុសហស្សានិ ទុហសន្ទនានិ កំសូបធារណានិ។ ឯត្ថ ទេវ, ឆន្ទំ បជហ ជីវិតេ អបេក្ខំ មាកាសិ។ ឥមានិ តេ, ទេវ, ចតុរាសីតិ វត្ថកោដិសហស្សានិ ខោមសុខុមានំ កប្បាសិកសុខុមានំ កោសេយ្យសុខុមានំ កម្ពលសុខុមានំ។ ឯត្ថ, ទេវ, ឆន្ទំ បជហ ជីវិតេ អបេក្ខំ មាកាសិ។ ឥមានិ តេ ទេវ ចតុរាសីតិ ថាលិបាកសហស្សានិ សាយំ បាតំ ភត្តាភិហារោ អភិហរិយតិ។ ឯត្ថ, ទេវ, ឆន្ទំ បជហ ជីវិតេ អបេក្ខំ មាកាសី”’តិ។

២៦៨. “ឯវំ វុត្តេ, អានន្ទ, សុភទ្ទា ទេវី បរោទិ អស្សូនិ បវត្តេសិ។ អថ ខោ, អានន្ទ, សុភទ្ទា ទេវី អស្សូនិ បុញ្ឆិត្វា [បមជ្ជិត្វា (សី. ស្យា. បី.), បុញ្ជិត្វា (ក.)] រាជានំ មហាសុទស្សនំ ឯតទវោច –

‘សព្ពេហេវ , ទេវ, បិយេហិ មនាបេហិ នានាភាវោ វិនាភាវោ អញ្ញថាភាវោ, មា ខោ ត្វំ, ទេវ, សាបេក្ខោ កាលមកាសិ, ទុក្ខា សាបេក្ខស្ស កាលង្កិរិយា, គរហិតា ច សាបេក្ខស្ស កាលង្កិរិយា។ ឥមានិ តេ, ទេវ, ចតុរាសីតិ នគរសហស្សានិ កុសាវតីរាជធានិប្បមុខានិ។ ឯត្ថ, ទេវ, ឆន្ទំ បជហ ជីវិតេ អបេក្ខំ មាកាសិ។ ឥមានិ តេ, ទេវ, ចតុរាសីតិ បាសាទសហស្សានិ ធម្មបាសាទប្បមុខានិ។ ឯត្ថ, ទេវ, ឆន្ទំ បជហ ជីវិតេ អបេក្ខំ មាកាសិ។ ឥមានិ តេ, ទេវ, ចតុរាសីតិ កូដាគារសហស្សានិ មហាវិយូហកូដាគារប្បមុខានិ។ ឯត្ថ, ទេវ, ឆន្ទំ បជហ ជីវិតេ អបេក្ខំ មាកាសិ។ ឥមានិ តេ, ទេវ, ចតុរាសីតិ បល្លង្កសហស្សានិ សោវណ្ណមយានិ រូបិយមយានិ ទន្តមយានិ សារមយានិ គោនកត្ថតានិ បដិកត្ថតានិ បដលិកត្ថតានិ កទលិមិគបវរបច្ចត្ថរណានិ សឧត្តរច្ឆទានិ ឧភតោលោហិតកូបធានានិ។ ឯត្ថ, ទេវ, ឆន្ទំ បជហ ជីវិតេ អបេក្ខំ មាកាសិ។ ឥមានិ តេ, ទេវ, ចតុរាសីតិ នាគសហស្សានិ សោវណ្ណាលង្ការានិ សោវណ្ណធជានិ ហេមជាលបដិច្ឆន្នានិ ឧបោសថនាគរាជប្បមុខានិ។ ឯត្ថ, ទេវ, ឆន្ទំ បជហ ជីវិតេ អបេក្ខំ មាកាសិ។ ឥមានិ តេ , ទេវ, ចតុរាសីតិ អស្សសហស្សានិ សោវណ្ណាលង្ការានិ សោវណ្ណធជានិ ហេមជាលបដិច្ឆន្នានិ វលាហកអស្សរាជប្បមុខានិ ។ ឯត្ថ, ទេវ, ឆន្ទំ បជហ, ជីវិតេ អបេក្ខំ មាកាសិ។ ឥមានិ តេ, ទេវ, ចតុរាសីតិ រថសហស្សានិ សីហចម្មបរិវារានិ ព្យគ្ឃចម្មបរិវារានិ ទីបិចម្មបរិវារានិ បណ្ឌុកម្ពលបរិវារានិ សោវណ្ណាលង្ការានិ សោវណ្ណធជានិ ហេមជាលបដិច្ឆន្នានិ វេជយន្តរថប្បមុខានិ។ ឯត្ថ, ទេវ, ឆន្ទំ បជហ ជីវិតេ អបេក្ខំ មាកាសិ។ ឥមានិ តេ, ទេវ, ចតុរាសីតិ មណិសហស្សានិ មណិរតនប្បមុខានិ។ ឯត្ថ, ទេវ, ឆន្ទំ បជហ ជីវិតេ អបេក្ខំ មាកាសិ។ ឥមានិ តេ, ទេវ, ចតុរាសីតិ ឥត្ថិសហស្សានិ ឥត្ថិរតនប្បមុខានិ។ ឯត្ថ, ទេវ, ឆន្ទំ បជហ, ជីវិតេ អបេក្ខំ មាកាសិ។ ឥមានិ តេ , ទេវ, ចតុរាសីតិ គហបតិសហស្សានិ គហបតិរតនប្បមុខានិ។

ឯត្ថ, ទេវ, ឆន្ទំ បជហ ជីវិតេ អបេក្ខំ មាកាសិ។ ឥមានិ តេ, ទេវ, ចតុរាសីតិ ខត្តិយសហស្សានិ អនុយន្តានិ បរិណាយករតនប្បមុខានិ។ ឯត្ថ, ទេវ, ឆន្ទំ បជហ ជីវិតេ អបេក្ខំ មាកាសិ។ ឥមានិ តេ, ទេវ, ចតុរាសីតិ ធេនុសហស្សានិ ទុហសន្ទនានិ កំសូបធារណានិ។ ឯត្ថ, ទេវ, ឆន្ទំ បជហ ជីវិតេ អបេក្ខំ មាកាសិ។ ឥមានិ តេ, ទេវ, ចតុរាសីតិ វត្ថកោដិសហស្សានិ ខោមសុខុមានំ កប្បាសិកសុខុមានំ កោសេយ្យសុខុមានំ កម្ពលសុខុមានំ។ ឯត្ថ, ទេវ, ឆន្ទំ បជហ ជីវិតេ អបេក្ខំ មាកាសិ។ ឥមានិ តេ, ទេវ, ចតុរាសីតិ ថាលិបាកសហស្សានិ សាយំ បាតំ ភត្តាភិហារោ អភិហរិយតិ។ ឯត្ថ , ទេវ, ឆន្ទំ បជហ ជីវិតេ អបេក្ខំ មាកាសី’តិ។

ព្រហ្មលោកូបគមំ

២៦៩. ‘‘អថ ខោ, អានន្ទ, រាជា មហាសុទស្សនោ នចិរស្សេវ កាលមកាសិ។ សេយ្យថាបិ, អានន្ទ, គហបតិស្ស វា គហបតិបុត្តស្ស វា មនុញ្ញំ ភោជនំ ភុត្តាវិស្ស ភត្តសម្មទោ ហោតិ, ឯវមេវ ខោ, អានន្ទ, រញ្ញោ មហាសុទស្សនស្ស មារណន្តិកា វេទនា អហោសិ។ កាលង្កតោ ច, អានន្ទ, រាជា មហាសុទស្សនោ សុគតិំ ព្រហ្មលោកំ ឧបបជ្ជិ។ រាជា, អានន្ទ, មហាសុទស្សនោ ចតុរាសីតិ វស្សសហស្សានិ កុមារកីឡំ [កីឡិតំ (ក.), កីឡិកំ (សី. បី.)] កីឡិ។ ចតុរាសីតិ វស្សសហស្សានិ ឱបរជ្ជំ ការេសិ។ ចតុរាសីតិ វស្សសហស្សានិ រជ្ជំ ការេសិ។ ចតុរាសីតិ វស្សសហស្សានិ គិហិភូតោ [គិហីភូតោ (សី. បី.)] ធម្មេ បាសាទេ ព្រហ្មចរិយំ ចរិ [ព្រហ្មចរិយមចរិ (ក.)]។ សោ ចត្តារោ ព្រហ្មវិហារេ ភាវេត្វា កាយស្ស ភេទា បរំ មរណា ព្រហ្មលោកូបគោ អហោសិ។

២៧០. ‘‘សិយា ខោ បនានន្ទ, ឯវមស្ស – ‘អញ្ញោ នូន តេន សមយេន រាជា មហាសុទស្សនោ អហោសី’តិ, ន ខោ បនេតំ, អានន្ទ, ឯវំ ទដ្ឋព្ពំ។ អហំ តេន សមយេន រាជា មហាសុទស្សនោ អហោសិំ។ មម តានិ ចតុរាសីតិ នគរសហស្សានិ កុសាវតីរាជធានិប្បមុខានិ, មម តានិ ចតុរាសីតិ បាសាទសហស្សានិ ធម្មបាសាទប្បមុខានិ, មម តានិ ចតុរាសីតិ កូដាគារសហស្សានិ មហាវិយូហកូដាគារប្បមុខានិ, មម តានិ ចតុរាសីតិ បល្លង្កសហស្សានិ សោវណ្ណមយានិ រូបិយមយានិ ទន្តមយានិ សារមយានិ គោនកត្ថតានិ បដិកត្ថតានិ បដលិកត្ថតានិ កទលិមិគបវរបច្ចត្ថរណានិ សឧត្តរច្ឆទានិ ឧភតោលោហិតកូបធានានិ, មម តានិ ចតុរាសីតិ នាគសហស្សានិ សោវណ្ណាលង្ការានិ សោវណ្ណធជានិ ហេមជាលបដិច្ឆន្នានិ ឧបោសថនាគរាជប្បមុខានិ, មម តានិ ចតុរាសីតិ អស្សសហស្សានិ សោវណ្ណាលង្ការានិ សោវណ្ណធជានិ ហេមជាលបដិច្ឆន្នានិ វលាហកអស្សរាជប្បមុខានិ, មម តានិ ចតុរាសីតិ រថសហស្សានិ សីហចម្មបរិវារានិ ព្យគ្ឃចម្មបរិវារានិ ទីបិចម្មបរិវារានិ បណ្ឌុកម្ពលបរិវារានិ សោវណ្ណាលង្ការានិ សោវណ្ណធជានិ ហេមជាលបដិច្ឆន្នានិ វេជយន្តរថប្បមុខានិ, មម តានិ ចតុរាសីតិ មណិសហស្សានិ មណិរតនប្បមុខានិ, មម តានិ ចតុរាសីតិ ឥត្ថិសហស្សានិ សុភទ្ទាទេវិប្បមុខានិ, មម តានិ ចតុរាសីតិ គហបតិសហស្សានិ គហបតិរតនប្បមុខានិ, មម តានិ ចតុរាសីតិ ខត្តិយសហស្សានិ អនុយន្តានិ បរិណាយករតនប្បមុខានិ, មម តានិ ចតុរាសីតិ ធេនុសហស្សានិ ទុហសន្ទនានិ កំសូបធារណានិ, មម តានិ ចតុរាសីតិ វត្ថកោដិសហស្សានិ ខោមសុខុមានំ កប្បាសិកសុខុមានំ កោសេយ្យសុខុមានំ កម្ពលសុខុមានំ, មម តានិ ចតុរាសីតិ ថាលិបាកសហស្សានិ សាយំ បាតំ ភត្តាភិហារោ អភិហរិយិត្ថ។

២៧១. ‘‘តេសំ ខោ បនានន្ទ, ចតុរាសីតិនគរសហស្សានំ ឯកញ្ញេវ តំ នគរំ ហោតិ, យំ តេន សមយេន អជ្ឈាវសាមិ យទិទំ កុសាវតី រាជធានី។ តេសំ ខោ បនានន្ទ, ចតុរាសីតិបាសាទសហស្សានំ ឯកោយេវ សោ បាសាទោ ហោតិ, យំ តេន សមយេន អជ្ឈាវសាមិ យទិទំ ធម្មោ បាសាទោ។ តេសំ ខោ បនានន្ទ, ចតុរាសីតិកូដាគារសហស្សានំ ឯកញ្ញេវ តំ កូដាគារំ ហោតិ, យំ តេន សមយេន អជ្ឈាវសាមិ យទិទំ មហាវិយូហំ កូដាគារំ។ តេសំ ខោ បនានន្ទ, ចតុរាសីតិបល្លង្កសហស្សានំ ឯកោយេវ សោ បល្លង្កោ ហោតិ, យំ តេន សមយេន បរិភុញ្ជាមិ យទិទំ សោវណ្ណមយោ វា រូបិយមយោ វា ទន្តមយោ វា សារមយោ វា។ តេសំ ខោ បនានន្ទ, ចតុរាសីតិនាគសហស្សានំ ឯកោយេវ សោ នាគោ ហោតិ, យំ តេន សមយេន អភិរុហាមិ យទិទំ ឧបោសថោ នាគរាជា។ តេសំ ខោ បនានន្ទ, ចតុរាសីតិអស្សសហស្សានំ ឯកោយេវ សោ អស្សោ ហោតិ, យំ តេន សមយេន អភិរុហាមិ យទិទំ វលាហកោ អស្សរាជា។ តេសំ ខោ បនានន្ទ, ចតុរាសីតិរថសហស្សានំ ឯកោយេវ សោ រថោ ហោតិ, យំ តេន សមយេន អភិរុហាមិ យទិទំ វេជយន្តរថោ។ តេសំ ខោ បនានន្ទ, ចតុរាសីតិឥត្ថិសហស្សានំ ឯកាយេវ សា ឥត្ថី ហោតិ, យា តេន សមយេន បច្ចុបដ្ឋាតិ ខត្តិយានី វា វេស្សិនី [វេស្សាយិនី (ស្យា.), វេលាមិកានី (ក. សី. បី.) វេលាមិកា (សំ. និ. ៣.៩៦)] វា។ តេសំ ខោ បនានន្ទ, វា។ តេសំ ខោ បនានន្ទ, ចតុរាសីតិវត្ថកោដិសហស្សានំ ឯកំយេវ តំ ទុស្សយុគំ ហោតិ, យំ តេន សមយេន បរិទហាមិ ខោមសុខុមំ វា កប្បាសិកសុខុមំ វា កោសេយ្យសុខុមំ វា កម្ពលសុខុមំ វា។ តេសំ ខោ បនានន្ទ, ចតុរាសីតិថាលិបាកសហស្សានំ ឯកោយេវ សោ ថាលិបាកោ ហោតិ, យតោ នាឡិកោទនបរមំ ភុញ្ជាមិ តទុបិយញ្ច សូបេយ្យំ។

២៧២. “បស្សានន្ទ, សព្ពេតេ សង្ខារា អតីតា និរុទ្ធា វិបរិណតា។ ឯវំ អនិច្ចា ខោ, អានន្ទ, សង្ខារា; ឯវំ អទ្ធុវា ខោ, អានន្ទ, សង្ខារា; ឯវំ អនស្សាសិកា ខោ, អានន្ទ, សង្ខារា! យាវញ្ចិទំ, អានន្ទ , អលមេវ សព្ពសង្ខារេសុ និព្ពិន្ទិតុំ, អលំ វិរជ្ជិតុំ, អលំ វិមុច្ចិតុំ។

“ឆក្ខត្តុំ ខោ បនាហំ, អានន្ទ, អភិជានាមិ ឥមស្មិំ បទេសេ សរីរំ និក្ខិបិតំ, តញ្ច ខោ រាជាវ សមានោ ចក្កវត្តី ធម្មិកោ ធម្មរាជា ចាតុរន្តោ វិជិតាវី ជនបទត្ថាវរិយប្បត្តោ សត្តរតនសមន្នាគតោ, អយំ សត្តមោ សរីរនិក្ខេបោ។ ន ខោ បនាហំ, អានន្ទ, តំ បទេសំ សមនុបស្សាមិ សទេវកេ លោកេ សមារកេ សព្រហ្មកេ សស្សមណព្រាហ្មណិយា បជាយ សទេវមនុស្សាយ យត្ថ តថាគតោ អដ្ឋមំ សរីរំ និក្ខិបេយ្យា”តិ។ ឥទមវោច ភគវា, ឥទំ វត្វាន សុគតោ អថាបរំ ឯតទវោច សត្ថា –

“អនិច្ចា វត សង្ខារា, ឧប្បាទវយធម្មិនោ;
ឧប្បជ្ជិត្វា និរុជ្ឈន្តិ, តេសំ វូបសមោ សុខោ”តិ។

មហាសុទស្សនសុត្តំ និដ្ឋិតំ ចតុត្ថំ។

៥. ជនវសភសុត្តំ

នាតិកិយាទិព្យាករណំ

២៧៣. ឯវំ មេ សុតំ – ឯកំ សមយំ ភគវា នាតិកេ [នាទិកេ (សី. ស្យា. បី.)] វិហរតិ គិញ្ជកាវសថេ។ តេន ខោ បន សមយេន ភគវា បរិតោ បរិតោ ជនបទេសុ បរិចារកេ អព្ភតីតេ កាលង្កតេ ឧបបត្តីសុ ព្យាករោតិ កាសិកោសលេសុ វជ្ជិមល្លេសុ ចេតិវំសេសុ [ចេតិយវំសេសុ (ក.)] កុរុបញ្ចាលេសុ មជ្ឈសូរសេនេសុ [មច្ឆសុរសេនេសុ (ស្យា.), មច្ឆសូរសេនេសុ (សី. បី.)] – “អសុ អមុត្រ ឧបបន្នោ, អសុ អមុត្រ ឧបបន្នោ [ឧបបន្នោតិ (ក.)]។ បរោបញ្ញាស នាតិកិយា បរិចារកា អព្ភតីតា កាលង្កតា បញ្ចន្នំ ឱរម្ភាគិយានំ សំយោជនានំ បរិក្ខយា ឱបបាតិកា តត្ថ បរិនិព្ពាយិនោ អនាវត្តិធម្មា តស្មា លោកា។ សាធិកា នវុតិ នាតិកិយា បរិចារកា អព្ភតីតា កាលង្កតា តិណ្ណំ សំយោជនានំ បរិក្ខយា រាគទោសមោហានំ តនុត្តា សកទាគាមិនោ, សកិទេវ [សកីទេវ (ក.)] ឥមំ លោកំ អាគន្ត្វា ទុក្ខស្សន្តំ ករិស្សន្តិ។ សាតិរេកានិ បញ្ចសតានិ នាតិកិយា បរិចារកា អព្ភតីតា កាលង្កតា តិណ្ណំ សំយោជនានំ បរិក្ខយា សោតាបន្នា អវិនិបាតធម្មា និយតា សម្ពោធិបរាយណា”តិ។

២៧៤. អស្សោសុំ ខោ នាតិកិយា បរិចារកា – “ភគវា កិរ បរិតោ បរិតោ ជនបទេសុ បរិចារកេ អព្ភតីតេ កាលង្កតេ ឧបបត្តីសុ ព្យាករោតិ កាសិកោសលេសុ វជ្ជិមល្លេសុ ចេតិវំសេសុ កុរុបញ្ចាលេសុ មជ្ឈសូរសេនេសុ – ‘អសុ អមុត្រ ឧបបន្នោ, អសុ អមុត្រ ឧបបន្នោ។ បរោបញ្ញាស នាតិកិយា បរិចារកា អព្ភតីតា កាលង្កតា បញ្ចន្នំ ឱរម្ភាគិយានំ សំយោជនានំ បរិក្ខយា ឱបបាតិកា តត្ថ បរិនិព្ពាយិនោ អនាវត្តិធម្មា តស្មា លោកា។ សាធិកា នវុតិ នាតិកិយា បរិចារកា អព្ភតីតា កាលង្កតា តិណ្ណំ សំយោជនានំ បរិក្ខយា រាគទោសមោហានំ តនុត្តា សកទាគាមិនោ សកិទេវ ឥមំ លោកំ អាគន្ត្វា ទុក្ខស្សន្តំ ករិស្សន្តិ។ សាតិរេកានិ បញ្ចសតានិ នាតិកិយា បរិចារកា អព្ភតីតា កាលង្កតា តិណ្ណំ សំយោជនានំ បរិក្ខយា សោតាបន្នា អវិនិបាតធម្មា និយតា សម្ពោធិបរាយណា’តិ។ តេន ច នាតិកិយា បរិចារកា អត្តមនា អហេសុំ បមុទិតា បីតិសោមនស្សជាតា ភគវតោ បញ្ហវេយ្យាករណំ [បញ្ហាវេយ្យាករណំ (ស្យា. ក.)] សុត្វា។

២៧៥. អស្សោសិ ខោ អាយស្មា អានន្ទោ – “ភគវា កិរ បរិតោ បរិតោ ជនបទេសុ បរិចារកេ អព្ភតីតេ កាលង្កតេ ឧបបត្តីសុ ព្យាករោតិ កាសិកោសលេសុ វជ្ជិមល្លេសុ ចេតិវំសេសុ កុរុបញ្ចាលេសុ មជ្ឈសូរសេនេសុ – ‘អសុ អមុត្រ ឧបបន្នោ, អសុ អមុត្រ ឧបបន្នោ។ បរោបញ្ញាស នាតិកិយា បរិចារកា អព្ភតីតា កាលង្កតា បញ្ចន្នំ ឱរម្ភាគិយានំ សំយោជនានំ បរិក្ខយា ឱបបាតិកា តត្ថ បរិនិព្ពាយិនោ អនាវត្តិធម្មា តស្មា លោកា។ សាធិកា នវុតិ នាតិកិយា បរិចារកា អព្ភតីតា កាលង្កតា តិណ្ណំ សំយោជនានំ បរិក្ខយា រាគទោសមោហានំ តនុត្តា សកទាគាមិនោ សកិទេវ ឥមំ លោកំ អាគន្ត្វា ទុក្ខស្សន្តំ ករិស្សន្តិ។ សាតិរេកានិ បញ្ចសតានិ នាតិកិយា បរិចារកា អព្ភតីតា កាលង្កតា តិណ្ណំ សំយោជនានំ បរិក្ខយា សោតាបន្នា អវិនិបាតធម្មា និយតា សម្ពោធិបរាយណា’តិ។ តេន ច នាតិកិយា បរិចារកា អត្តមនា អហេសុំ បមុទិតា បីតិសោមនស្សជាតា ភគវតោ បញ្ហវេយ្យាករណំ សុត្វា”តិ។

អានន្ទបរិកថា

២៧៦. អថ ខោ អាយស្មតោ អានន្ទស្ស ឯតទហោសិ – “ឥមេ ខោ បនាបិ អហេសុំ មាគធកា បរិចារកា ពហូ ចេវ រត្តញ្ញូ ច អព្ភតីតា កាលង្កតា។ សុញ្ញា មញ្ញេ អង្គមគធា អង្គមាគធកេហិ [អង្គមាគធិកេហិ (ស្យា.)] បរិចារកេហិ អព្ភតីតេហិ កាលង្កតេហិ។ តេ ខោ បនាបិ [តេន ខោ បនាបិ (ស្យា.)] អហេសុំ ពុទ្ធេ បសន្នា ធម្មេ បសន្នា សង្ឃេ បសន្នា សីលេសុ បរិបូរការិនោ។ តេ អព្ភតីតា កាលង្កតា ភគវតា អព្យាកតា; តេសម្បិស្ស សាធុ វេយ្យាករណំ, ពហុជនោ បសីទេយ្យ, តតោ គច្ឆេយ្យ សុគតឹ។ អយំ ខោ បនាបិ អហោសិ រាជា មាគធោ សេនិយោ ពិម្ពិសារោ ធម្មិកោ ធម្មរាជា ហិតោ ព្រាហ្មណគហបតិកានំ នេគមានញ្ចេវ ជានបទានញ្ច។ អបិស្សុទំ មនុស្សា កិត្តយមានរូបា វិហរន្តិ – ‘ឯវំ នោ សោ ធម្មិកោ ធម្មរាជា សុខាបេត្វា កាលង្កតោ, ឯវំ មយំ តស្ស ធម្មិកស្ស ធម្មរញ្ញោ វិជិតេ ផាសុ [ផាសុកំ (ស្យា.)] វិហរិម្ហា’តិ។ សោ ខោ បនាបិ អហោសិ ពុទ្ធេ បសន្នោ ធម្មេ បសន្នោ សង្ឃេ បសន្នោ សីលេសុ បរិបូរការី។ អបិស្សុទំ មនុស្សា ឯវមាហំសុ – ‘យាវ មរណកាលាបិ រាជា មាគធោ សេនិយោ ពិម្ពិសារោ ភគវន្តំ កិត្តយមានរូបោ កាលង្កតោ’តិ។ សោ អព្ភតីតោ កាលង្កតោ ភគវតា អព្យាកតោ។ តស្សបិស្ស សាធុ វេយ្យាករណំ ពហុជនោ បសីទេយ្យ, តតោ គច្ឆេយ្យ សុគតឹ។ ភគវតោ ខោ បន សម្ពោធិ មគធេសុ។ យត្ថ ខោ បន ភគវតោ សម្ពោធិ មគធេសុ, កថំ តត្រ ភគវា មាគធកេ បរិចារកេ អព្ភតីតេ កាលង្កតេ ឧបបត្តីសុ ន ព្យាករេយ្យ។ ភគវា ចេ ខោ បន មាគធកេ បរិចារកេ អព្ភតីតេ កាលង្កតេ

ឧបបត្តីសុ ន ព្យាករេយ្យ, ទីនមនា [ទិន្នមនា (ស្យា.), ទីនមានា (សី. បី.)] តេនស្សុ មាគធកា បរិចារកា; យេន ខោ បនស្សុ ទីនមនា មាគធកា បរិចារកា កថំ តេ ភគវា ន ព្យាករេយ្យា’’តិ?

២៧៧. ឥទមាយស្មា អានន្ទោ មាគធកេ បរិចារកេ អារព្ភ ឯកោ រហោ អនុវិចិន្តេត្វា រត្តិយា បច្ចូសសមយំ បច្ចុដ្ឋាយ យេន ភគវា តេនុបសង្កមិ; ឧបសង្កមិត្វា ភគវន្តំ អភិវាទេត្វា ឯកមន្តំ និសីទិ។ ឯកមន្តំ និសិន្នោ ខោ អាយស្មា អានន្ទោ ភគវន្តំ ឯតទវោច – ‘‘សុតំ មេតំ, ភន្តេ – ‘ភគវា កិរ បរិតោ បរិតោ ជនបទេសុ បរិចារកេ អព្ភតីតេ កាលង្កតេ ឧបបត្តីសុ ព្យាករោតិ កាសិកោសលេសុ វជ្ជិមល្លេសុ ចេតិវំសេសុ កុរុបញ្ចាលេសុ មជ្ឈសូរសេនេសុ – “អសុ អមុត្រ ឧបបន្នោ, អសុ អមុត្រ ឧបបន្នោ។ បរោបញ្ញាស នាតិកិយា បរិចារកា អព្ភតីតា កាលង្កតា បញ្ចន្នំ ឱរម្ភាគិយានំ សំយោជនានំ បរិក្ខយា ឱបបាតិកា តត្ថ បរិនិព្ពាយិនោ អនាវត្តិធម្មា តស្មា លោកា។ សាធិកា នវុតិ នាតិកិយា បរិចារកា អព្ភតីតា កាលង្កតា តិណ្ណំ សំយោជនានំ បរិក្ខយា រាគទោសមោហានំ តនុត្តា សកទាគាមិនោ, សកិទេវ ឥមំ លោកំ អាគន្ត្វា ទុក្ខស្សន្តំ ករិស្សន្តិ។ សាតិរេកានិ បញ្ចសតានិ នាតិកិយា បរិចារកា អព្ភតីតា កាលង្កតា តិណ្ណំ សំយោជនានំ បរិក្ខយា សោតាបន្នា អវិនិបាតធម្មា និយតា សម្ពោធិបរាយណាតិ។ តេន ច នាតិកិយា បរិចារកា អត្តមនា អហេសុំ បមុទិតា បីតិសោមនស្សជាតា ភគវតោ បញ្ហវេយ្យាករណំ សុត្វា’’តិ ។ ឥមេ ខោ បនាបិ, ភន្តេ, អហេសុំ មាគធកា បរិចារកា ពហូ ចេវ រត្តញ្ញូ ច អព្ភតីតា កាលង្កតា។ សុញ្ញា មញ្ញេ អង្គមគធា អង្គមាគធកេហិ បរិចារកេហិ អព្ភតីតេហិ កាលង្កតេហិ។ តេ ខោ បនាបិ, ភន្តេ, អហេសុំ ពុទ្ធេ បសន្នា ធម្មេ បសន្នា សង្ឃេ បសន្នា សីលេសុ បរិបូរការិនោ, តេ អព្ភតីតា កាលង្កតា ភគវតា អព្យាកតា។ តេសម្បិស្ស សាធុ វេយ្យាករណំ, ពហុជនោ បសីទេយ្យ, តតោ គច្ឆេយ្យ សុគតិំ។ អយំ ខោ បនាបិ, ភន្តេ, អហោសិ រាជា មាគធោ សេនិយោ ពិម្ពិសារោ ធម្មិកោ ធម្មរាជា ហិតោ ព្រាហ្មណគហបតិកានំ នេគមានញ្ចេវ ជានបទានញ្ច។ អបិស្សុទំ មនុស្សា កិត្តយមានរូបា វិហរន្តិ – ‘ឯវំ នោ សោ ធម្មិកោ ធម្មរាជា សុខាបេត្វា កាលង្កតោ។ ឯវំ មយំ តស្ស ធម្មិកស្ស ធម្មរញ្ញោ វិជិតេ ផាសុ វិហរិម្ហា’តិ។ សោ ខោ បនាបិ, ភន្តេ, អហោសិ ពុទ្ធេ បសន្នោ ធម្មេ បសន្នោ សង្ឃេ បសន្នោ សីលេសុ បរិបូរការី។ អបិស្សុទំ មនុស្សា ឯវមាហំសុ – ‘យាវ មរណកាលាបិ រាជា មាគធោ សេនិយោ ពិម្ពិសារោ ភគវន្តំ កិត្តយមានរូបោ កាលង្កតោ’តិ។ សោ អព្ភតីតោ កាលង្កតោ ភគវតា អព្យាកតោ; តស្សបិស្ស សាធុ វេយ្យាករណំ, ពហុជនោ បសីទេយ្យ, តតោ គច្ឆេយ្យ សុគតិំ។ ភគវតោ ខោ បន, ភន្តេ, សម្ពោធិ មគធេសុ។ យត្ថ ខោ បន , ភន្តេ, ភគវតោ សម្ពោធិ មគធេសុ, កថំ តត្រ ភគវា មាគធកេ បរិចារកេ អព្ភតីតេ កាលង្កតេ ឧបបត្តីសុ ន ព្យាករេយ្យ? ភគវា ចេ ខោ បន, ភន្តេ, មាគធកេ បរិចារកេ អព្ភតីតេ កាលង្កតេ ឧបបត្តីសុ ន ព្យាករេយ្យ ទីនមនា តេនស្សុ មាគធកា បរិចារកា; យេន ខោ បនស្សុ ទីនមនា មាគធកា បរិចារកា កថំ តេ ភគវា ន ព្យាករេយ្យា’’តិ។ ឥទមាយស្មា អានន្ទោ មាគធកេ បរិចារកេ អារព្ភ ភគវតោ សម្មុខា បរិកថំ កត្វា ឧដ្ឋាយាសនា ភគវន្តំ អភិវាទេត្វា បទក្ខិណំ កត្វា បក្កាមិ។

២៧៨. អថ ខោ ភគវា អចិរបក្កន្តេ អាយស្មន្តេ អានន្ទេ បុព្ពណ្ហសមយំ និវាសេត្វា បត្តចីវរមាទាយ នាតិកំ បិណ្ឌាយ បាវិសិ។ នាតិកេ បិណ្ឌាយ ចរិត្វា បច្ឆាភត្តំ បិណ្ឌបាតបដិក្កន្តោ បាទេ បក្ខាលេត្វា គិញ្ជកាវសថំ បវិសិត្វា មាគធកេ បរិចារកេ អារព្ភ អដ្ឋឹ កត្វា [អដ្ឋិកត្វា (សី. ស្យា. បី.)] មនសិកត្វា សព្ពំ ចេតសា [សព្ពចេតសា (បី.)] សមន្នាហរិត្វា បញ្ញត្តេ អាសនេ និសីទិ – ‘‘គតិំ នេសំ ជានិស្សាមិ អភិសម្បរាយំ, យំគតិកា តេ ភវន្តោ យំអភិសម្បរាយា’’តិ។ អទ្ទសា ខោ ភគវា មាគធកេ បរិចារកេ ‘‘យំគតិកា តេ ភវន្តោ យំអភិសម្បរាយា’’តិ។ អថ ខោ ភគវា សាយន្ហសមយំ បដិសល្លានា វុដ្ឋិតោ គិញ្ជកាវសថា និក្ខមិត្វា វិហារបច្ឆាយាយំ បញ្ញត្តេ អាសនេ និសីទិ។

២៧៩. អថ ខោ អាយស្មា អានន្ទោ យេន ភគវា តេនុបសង្កមិ; ឧបសង្កមិត្វា ភគវន្តំ អភិវាទេត្វា ឯកមន្តំ និសីទិ។ ឯកមន្តំ និសិន្នោ ខោ អាយស្មា អានន្ទោ ភគវន្តំ ឯតទវោច – ‘‘ឧបសន្តបទិស្សោ [ឧបសន្តបតិសោ (ក.)] ភន្តេ ភគវា ភាតិរិវ ភគវតោ មុខវណ្ណោ វិប្បសន្នត្តា ឥន្ទ្រិយានំ។ សន្តេន នូនជ្ជ ភន្តេ ភគវា វិហារេន វិហាសី’’តិ? ‘‘យទេវ ខោ មេ ត្វំ, អានន្ទ, មាគធកេ បរិចារកេ អារព្ភ សម្មុខា បរិកថំ កត្វា ឧដ្ឋាយាសនា បក្កន្តោ, តទេវាហំ នាតិកេ បិណ្ឌាយ ចរិត្វា បច្ឆាភត្តំ បិណ្ឌបាតបដិក្កន្តោ បាទេ បក្ខាលេត្វា គិញ្ជកាវសថំ បវិសិត្វា មាគធកេ បរិចារកេ អារព្ភ អដ្ឋឹ កត្វា មនសិកត្វា សព្ពំ ចេតសា សមន្នាហរិត្វា បញ្ញត្តេ អាសនេ និសីទិំ – ‘គតិំ នេសំ ជានិស្សាមិ អភិសម្បរាយំ, យំគតិកា តេ ភវន្តោ យំអភិសម្បរាយា’តិ។ អទ្ទសំ ខោ អហំ, អានន្ទ, មាគធកេ បរិចារកេ ‘យំគតិកា តេ ភវន្តោ យំអភិសម្បរាយា’’’តិ។

ជនវសភយក្ខោ

២៨០. “អថ ខោ, អានន្ទ, អន្តរហិតោ យក្ខោ សទ្ទមនុស្សាវេសិ – ‘ជនវសភោ អហំ ភគវា ; ជនវសភោ អហំ សុគតា’តិ។ អភិជានាសិ នោ ត្វំ, អានន្ទ, ឥតោ បុព្ពេ ឯវរូបំ នាមធេយ្យំ សុតំ [សុត្វា (បី.)] យទិទំ ជនវសភោ”តិ?

“ន ខោ អហំ, ភន្តេ, អភិជានាមិ ឥតោ បុព្ពេ ឯវរូបំ នាមធេយ្យំ សុតំ យទិទំ ជនវសភោតិ, អបិ ច មេ, ភន្តេ, លោមានិ ហដ្ឋានិ ‘ជនវសភោ’តិ នាមធេយ្យំ សុត្វា។ តស្ស មយ្ហំ, ភន្តេ, ឯតទហោសិ – ‘ន ហិ នូន សោ ឱរកោ យក្ខោ ភវិស្សតិ យទិទំ ឯវរូបំ នាមធេយ្យំ សុបញ្ញត្តំ យទិទំ ជនវសភោ”តិ។ “អនន្តរា ខោ, អានន្ទ, សទ្ទបាតុភាវា ឧឡារវណ្ណោ មេ យក្ខោ សម្មុខេ បាតុរហោសិ ។ ទុតិយម្បិ សទ្ទមនុស្សាវេសិ – ‘ពិម្ពិសារោ អហំ ភគវា; ពិម្ពិសារោ អហំ សុគតាតិ។ ឥទំ សត្តមំ ខោ អហំ, ភន្តេ, វេស្សវណស្ស មហារាជស្ស សហព្យតំ ឧបបជ្ជាមិ, សោ តតោ ចុតោ មនុស្សរាជា ភវិតុំ បហោមិ [សោ តតោ ចុតោ មនុស្សរាជា, អមនុស្សរាជា ទិវិ ហោមិ (សី. បី.)]។

ឥតោ សត្ត តតោ សត្ត, សំសារានិ ចតុទ្ទស;
និវាសមភិជានាមិ, យត្ថ មេ វុសិតំ បុរេ។

២៨១. ‘ទីឃរត្តំ ខោ អហំ, ភន្តេ, អវិនិបាតោ អវិនិបាតំ សញ្ជានាមិ, អាសា ច បន មេ សន្តិដ្ឋតិ សកទាគាមិតាយា’តិ។ ‘អច្ឆរិយមិទំ អាយស្មតោ ជនវសភស្ស យក្ខស្ស, អព្ភុតមិទំ អាយស្មតោ ជនវសភស្ស យក្ខស្ស។ “ទីឃរត្តំ ខោ អហំ, ភន្តេ, អវិនិបាតោ អវិនិបាតំ សញ្ជានាមី”តិ ច វទេសិ, “អាសា ច បន មេ សន្តិដ្ឋតិ សកទាគាមិតាយា”តិ ច វទេសិ, កុតោនិទានំ បនាយស្មា ជនវសភោ យក្ខោ ឯវរូបំ ឧឡារំ វិសេសាធិគមំ សញ្ជានាតីតិ? ន អញ្ញត្រ, ភគវា, តវ សាសនា, ន អញ្ញត្រ [អញ្ញត្ថ (សី. បី.)], សុគត, តវ សាសនា; យទគ្គេ អហំ, ភន្តេ, ភគវតិ ឯកន្តិកតោ [ឯកន្តគតោ (ស្យា.), ឯកន្តគតោ (បី.)] អភិប្បសន្នោ, តទគ្គេ អហំ, ភន្តេ, ទីឃរត្តំ អវិនិបាតោ អវិនិបាតំ សញ្ជានាមិ, អាសា ច បន មេ សន្តិដ្ឋតិ សកទាគាមិតាយ។ ឥធាហំ, ភន្តេ, វេស្សវណេន មហារាជេន បេសិតោ វិរូឡ្ហកស្ស មហារាជស្ស សន្តិកេ កេនចិទេវ ករណីយេន អទ្ទសំ ភគវន្តំ អន្តរាមគ្គេ គិញ្ជកាវសថំ បវិសិត្វា មាគធកេ បរិចារកេ អារព្ភ អដ្ឋិំ កត្វា មនសិកត្វា សព្ពំ ចេតសា សមន្នាហរិត្វា និសិន្នំ – “គតឹ នេសំ ជានិស្សាមិ អភិសម្បរាយំ, យំគតិកា តេ ភវន្តោ យំអភិសម្បរាយា”តិ។ អនច្ឆរិយំ ខោ បនេតំ, ភន្តេ, យំ វេស្សវណស្ស មហារាជស្ស តស្សំ បរិសាយំ ភាសតោ សម្មុខា សុតំ សម្មុខា បដិគ្គហិតំ – “យំគតិកា តេ ភវន្តោ យំអភិសម្បរាយា”តិ។ តស្ស មយ្ហំ, ភន្តេ, ឯតទហោសិ – ភគវន្តញ្ច ទក្ខាមិ, ឥទញ្ច ភគវតោ អារោចេស្សាមីតិ។ ឥមេ ខោ មេ, ភន្តេ, ទ្វេបច្ចយា ភគវន្តំ ទស្សនាយ ឧបសង្កមិតុំ’។

ទេវសភា

២៨២. ‘បុរិមានិ , ភន្តេ, ទិវសានិ បុរិមតរានិ តទហុបោសថេ បន្នរសេ វស្សូបនាយិកាយ បុណ្ណាយ បុណ្ណមាយ រត្តិយា កេវលកប្បា ច ទេវា តាវតិំសា សុធម្មាយំ សភាយំ សន្និសិន្នា ហោន្តិ សន្និបតិតា។ មហតី ច ទិព្ពបរិសា [ទិព្ពា បរិសា (សី. បី.)] សមន្តតោ និសិន្នា ហោន្តិ [និសិន្នា ហោតិ (សី.), សន្និសិន្នា ហោន្តិ សន្និបតិតា (ក.)], ចត្តារោ ច មហារាជានោ ចតុទ្ទិសា និសិន្នា ហោន្តិ។ បុរត្ថិមាយ ទិសាយ ធតរដ្ឋោ មហារាជា បច្ឆិមាភិមុខោ [បច្ចាភិមុខោ (ក.)] និសិន្នោ ហោតិ ទេវេ បុរក្ខត្វា; ទក្ខិណាយ ទិសាយ វិរូឡ្ហកោ មហារាជា ឧត្តរាភិមុខោ និសិន្នោ ហោតិ ទេវេ បុរក្ខត្វា; បច្ឆិមាយ ទិសាយ វិរូបក្ខោ មហារាជា បុរត្ថាភិមុខោ និសិន្នោ ហោតិ ទេវេ បុរក្ខត្វា; ឧត្តរាយ ទិសាយ វេស្សវណោ មហារាជា ទក្ខិណាភិមុខោ និសិន្នោ ហោតិ ទេវេ បុរក្ខត្វា ។ យទា, ភន្តេ, កេវលកប្បា ច ទេវា តាវតិំសា សុធម្មាយំ សភាយំ សន្និសិន្នា ហោន្តិ សន្និបតិតា, មហតី ច ទិព្ពបរិសា សមន្តតោ និសិន្នា ហោន្តិ, ចត្តារោ ច មហារាជានោ ចតុទ្ទិសា និសិន្នា ហោន្តិ។ ឥទំ នេសំ ហោតិ អាសនស្មិំ; អថ បច្ឆា អម្ហាកំ អាសនំ ហោតិ។ យេ តេ, ភន្តេ, ទេវា ភគវតិ ព្រហ្មចរិយំ ចរិត្វា អធុនូបបន្នា តាវតិំសកាយំ, តេ អញ្ញេ ទេវេ អតិរោចន្តិ វណ្ណេន ចេវ យសសា ច។ តេន សុទំ, ភន្តេ, ទេវា តាវតិំសា អត្តមនា ហោន្តិ បមុទិតា បីតិសោមនស្សជាតា “ទិព្ពា វត ភោ កាយា បរិបូរេន្តិ, ហាយន្តិ អសុរកាយា”តិ។ អថ ខោ, ភន្តេ, សក្កោ ទេវានមិន្ទោ ទេវានំ តាវតិំសានំ សម្បសាទំ វិទិត្វា ឥមាហិ គាថាហិ អនុមោទិ –

“មោទន្តិ វត ភោ ទេវា, តាវតិំសា សហិន្ទកា [សឥន្ទកា (សី.)];
តថាគតំ នមស្សន្តា, ធម្មស្ស ច សុធម្មតំ។

នវេ ទេវេ ច បស្សន្តា, វណ្ណវន្តេ យសស្សិនេ [យសស្សិនោ (ស្យា.)];
សុគតស្មិំ ព្រហ្មចរិយំ, ចរិត្វាន ឥធាគតេ។

តេ អញ្ញេ អតិរោចន្តិ, វណ្ណេន យសសាយុនា;
សាវកា ភូរិបញ្ញស្ស, វិសេសូបគតា ឥធ។

ឥទំ ទិស្វាន នន្ទន្តិ, តាវតឹសា សហិន្ទកា;
តថាគតំ នមស្សន្តា, ធម្មស្ស ច សុធម្មត’’ន្តិ។

‘តេន សុទំ, ភន្តេ, ទេវា តាវតឹសា ភិយ្យោសោមត្តាយ អត្តមនា ហោន្តិ បមុទិតា បីតិសោមនស្សជាតា ‘‘ទិព្ពា វត, ភោ, កាយា បរិបូរេន្តិ, ហាយន្តិ អសុរកាយា’’តិ។ អថ ខោ, ភន្តេ, យេនត្ថេន ទេវា តាវតឹសា សុធម្មាយំ សភាយំ សន្និសិន្នា ហោន្តិ សន្និបតិតា, តំ អត្ថំ ចិន្តយិត្វា តំ អត្ថំ មន្តយិត្វា វុត្តវចនាបិ តំ [វុត្តវចនា នាមិទំ (ក.)] ចត្តារោ មហារាជានោ តស្មិំ អត្ថេ ហោន្តិ។ បច្ចានុសិដ្ឋវចនាបិ តំ [បច្ចានុសិដ្ឋវចនា នាមិទំ (ក.)] ចត្តារោ មហារាជានោ តស្មិំ អត្ថេ ហោន្តិ, សកេសុ សកេសុ អាសនេសុ ឋិតា អវិបក្កន្តា [អធិបក្កន្តា (ក.)]។

តេ វុត្តវាក្យា រាជានោ, បដិគ្គយ្ហានុសាសនិំ;
វិប្បសន្នមនា សន្តា, អដ្ឋំសុ សម្ហិ អាសនេតិ។

២៨៣. ‘អថ ខោ, ភន្តេ, ឧត្តរាយ ទិសាយ ឧឡារោ អាលោកោ សញ្ជាយិ, ឱភាសោ បាតុរហោសិ អតិក្កម្មេវ ទេវានំ ទេវានុភាវំ។ អថ ខោ, ភន្តេ, សក្កោ ទេវានមិន្ទោ ទេវេ តាវតឹសេ អាមន្តេសិ – ‘‘យថា ខោ, មារិសា, និមិត្តានិ ទិស្សន្តិ, ឧឡារោ អាលោកោ សញ្ជាយតិ, ឱភាសោ បាតុភវតិ, ព្រហ្មា បាតុភវិស្សតិ។ ព្រហ្មុនោ ហេតំ បុព្ពនិមិត្តំ បាតុភាវាយ យទិទំ អាលោកោ សញ្ជាយតិ ឱភាសោ បាតុភវតីតិ។

‘‘យថា និមិត្តា ទិស្សន្តិ, ព្រហ្មា បាតុភវិស្សតិ;
ព្រហ្មុនោ ហេតំ និមិត្តំ, ឱភាសោ វិបុលោ មហា’’តិ។

សនង្កុមារកថា

២៨៤. ‘អថ ខោ, ភន្តេ, ទេវា តាវតឹសា យថាសកេសុ អាសនេសុ និសីទឹសុ – ‘‘ឱភាសមេតំ ញស្សាម, យំវិបាកោ ភវិស្សតិ, សច្ឆិកត្វាវ នំ គមិស្សាមា’’តិ។ ចត្តារោបិ មហារាជានោ យថាសកេសុ អាសនេសុ និសីទឹសុ – ‘‘ឱភាសមេតំ ញស្សាម យំវិបាកោ ភវិស្សតិ, សច្ឆិកត្វាវ នំ គមិស្សាមា’’តិ។ ឥទំ សុត្វា ទេវា តាវតឹសា ឯកគ្គា សមាបជ្ជឹសុ – ‘‘ឱភាសមេតំ ញស្សាម, យំវិបាកោ ភវិស្សតិ, សច្ឆិកត្វាវ នំ គមិស្សាមា’’តិ។

‘យទា, ភន្តេ, ព្រហ្មា សនង្កុមារោ ទេវានំ តាវតឹសានំ បាតុភវតិ, ឱឡារិកំ អត្តភាវំ អភិនិម្មិនិត្វា បាតុភវតិ។ យោ ខោ បន, ភន្តេ, ព្រហ្មុនោ បកតិវណ្ណោ អនភិសម្ភវនីយោ សោ ទេវានំ តាវតឹសានំ ចក្ខុបថស្មិំ។ យទា, ភន្តេ, ព្រហ្មា សនង្កុមារោ ទេវានំ តាវតឹសានំ បាតុភវតិ , សោ អញ្ញេ ទេវេ អតិរោចតិ វណ្ណេន ចេវ យសសា ច។ សេយ្យថាបិ, ភន្តេ, សោវណ្ណោ វិគ្គហោ មានុសំ វិគ្គហំ អតិរោចតិ; ឯវមេវ ខោ, ភន្តេ, យទា ព្រហ្មា សនង្កុមារោ ទេវានំ តាវតឹសានំ បាតុភវតិ, សោ អញ្ញេ ទេវេ អតិរោចតិ វណ្ណេន ចេវ យសសា ច។ យទា, ភន្តេ, ព្រហ្មា សនង្កុមារោ ទេវានំ តាវតឹសានំ បាតុភវតិ, ន តស្សំ បរិសាយំ កោចិ ទេវោ អភិវាទេតិ វា បច្ចុដ្ឋេតិ វា អាសនេន វា និមន្តេតិ។ សព្ពេវ តុណ្ហីភូតា បញ្ជលិកា បល្លង្កេន និសីទន្តិ – ‘‘យស្សទានិ ទេវស្ស បល្លង្កំ ឥច្ឆិស្សតិ ព្រហ្មា សនង្កុមារោ, តស្ស ទេវស្ស បល្លង្កេ និសីទិស្សតី’’តិ។

‘យស្ស ខោ បន, ភន្តេ, ទេវស្ស ព្រហ្មា សនង្កុមារោ បល្លង្កេ និសីទតិ, ឧឡារំ សោ លភតិ ទេវោ វេទបដិលាភំ; ឧឡារំ សោ លភតិ ទេវោ សោមនស្សបដិលាភំ។ សេយ្យថាបិ, ភន្តេ, រាជា ខត្តិយោ មុទ្ធាវសិត្តោ អធុនាភិសិត្តោ រជ្ជេន, ឧឡារំ សោ លភតិ វេទបដិលាភំ, ឧឡារំ សោ លភតិ សោមនស្សបដិលាភំ។ ឯវមេវ ខោ, ភន្តេ, យស្ស ទេវស្ស ព្រហ្មា សនង្កុមារោ បល្លង្កេ និសីទតិ, ឧឡារំ សោ លភតិ ទេវោ វេទបដិលាភំ, ឧឡារំ សោ លភតិ ទេវោ សោមនស្សបដិលាភំ។ អថ , ភន្តេ, ព្រហ្មា សនង្កុមារោ ឱឡារិកំ អត្តភាវំ អភិនិម្មិនិត្វា កុមារវណ្ណី [កុមារវណ្ណោ (ស្យា. ក.)] ហុត្វា បញ្ចសិខោ ទេវានំ តាវតឹសានំ បាតុរហោសិ។ សោ វេហាសំ អព្ភុគ្គន្ត្វា អាកាសេ អន្តលិក្ខេ បល្លង្កេន និសីទិ។ សេយ្យថាបិ, ភន្តេ, ពលវា បុរិសោ សុបច្ចត្ថតេ វា បល្លង្កេ សមេ វា ភូមិភាគេ បល្លង្កេន និសីទេយ្យ; ឯវមេវ ខោ, ភន្តេ, ព្រហ្មា សនង្កុមារោ វេហាសំ អព្ភុគ្គន្ត្វា អាកាសេ អន្តលិក្ខេ បល្លង្កេន និសីទិត្វា ទេវានំ តាវតឹសានំ សម្បសាទំ វិទិត្វា ឥមាហិ គាថាហិ អនុមោទិ –

‘‘មោទន្តិ វត ភោ ទេវា, តាវតឹសា សហិន្ទកា;

តថាគតំ នមស្សន្តា, ធម្មស្ស ច សុធម្មតំ។

“នវេ ទេវេ ច បស្សន្តា, វណ្ណវន្តេ យសស្សិនេ;
សុគតស្មិំ ព្រហ្មចរិយំ, ចរិត្វាន ឥធាគតេ។

“តេ អញ្ញេ អតិរោចន្តិ, វណ្ណេន យសសាយុនា;
សាវកា ភូរិបញ្ញស្ស, វិសេសូបគតា ឥធ។

“ឥទំ ទិស្វាន នន្ទន្តិ, តាវតឹសា សហិន្ទកា;
តថាគតំ នមស្សន្តា, ធម្មស្ស ច សុធម្មត”ន្តិ។

២៨៥. ‘ឥមមត្ថំ, ភន្តេ, ព្រហ្មា សនង្កុមារោ ភាសិត្ថ; ឥមមត្ថំ, ភន្តេ, ព្រហ្មុនោ សនង្កុមារស្ស ភាសតោ អដ្ឋង្គសមន្នាគតោ សរោ ហោតិ វិស្សដ្ឋោ ច វិញ្ញេយ្យោ ច មញ្ជុ ច សវនីយោ ច ពិន្ទុ ច អវិសារី ច គម្ភីរោ ច និន្នាទី ច។ យថាបរិសំ ខោ បន, ភន្តេ, ព្រហ្មា សនង្កុមារោ សរេន វិញ្ញាបេតិ; ន ចស្ស ពហិទ្ធា បរិសាយ ឃោសោ និច្ឆរតិ។ យស្ស ខោ បន, ភន្តេ, ឯវំ អដ្ឋង្គសមន្នាគតោ សរោ ហោតិ, សោ វុច្ចតិ “ព្រហ្មស្សរោ”តិ។

‘អថ ខោ, ភន្តេ, ព្រហ្មា សនង្កុមារោ តេត្តឹសេ អត្តភាវេ អភិនិម្មិនិត្វា ទេវានំ តាវតឹសានំ បច្ចេកបល្លង្កេសុ បល្លង្កេន [បច្ចេកបល្លង្កេន (ក.)] និសីទិត្វា ទេវេ តាវតឹសេ អាមន្តេសិ – “តំ កិំ មញ្ញន្តិ, ភោន្តោ ទេវា តាវតឹសា, យាវញ្ច សោ ភគវា ពហុជនហិតាយ បដិបន្នោ ពហុជនសុខាយ លោកានុកម្បាយ អត្ថាយ ហិតាយ សុខាយ ទេវមនុស្សានំ។ យេ ហិ កេចិ, ភោ, ពុទ្ធំ សរណំ គតា ធម្មំ សរណំ គតា សង្ឃំ សរណំ គតា សីលេសុ បរិបូរការិនោ តេ កាយស្ស ភេទា បរំ មរណា អប្បេកច្ចេ បរនិម្មិតវសវត្តីនំ ទេវានំ សហព្យតំ ឧបបជ្ជន្តិ, អប្បេកច្ចេ និម្មានរតីនំ ទេវានំ សហព្យតំ ឧបបជ្ជន្តិ, អប្បេកច្ចេ តុសិតានំ ទេវានំ សហព្យតំ ឧបបជ្ជន្តិ, អប្បេកច្ចេ យាមានំ ទេវានំ សហព្យតំ ឧបបជ្ជន្តិ, អប្បេកច្ចេ តាវតឹសានំ ទេវានំ សហព្យតំ ឧបបជ្ជន្តិ, អប្បេកច្ចេ ចាតុមហារាជិកានំ ទេវានំ សហព្យតំ ឧបបជ្ជន្តិ។ យេ សព្ពនិហីនំ កាយំ បរិបូរេន្តិ, តេ គន្ធព្ពកាយំ បរិបូរេន្តី”’តិ។

២៨៦. ‘ឥមមត្ថំ , ភន្តេ, ព្រហ្មា សនង្កុមារោ ភាសិត្ថ; ឥមមត្ថំ, ភន្តេ, ព្រហ្មុនោ សនង្កុមារស្ស ភាសតោ ឃោសោយេវ ទេវា មញ្ញន្តិ – “ស្វាយំ មម បល្លង្កេ ស្វាយំ ឯកោវ ភាសតី”តិ។

ឯកស្មិំ ភាសមានស្មិំ, សព្ពេ ភាសន្តិ និម្មិតា;
ឯកស្មិំ តុណ្ហិមាសីនេ, សព្ពេ តុណ្ហី ភវន្តិ តេ។

តទាសុ ទេវា មញ្ញន្តិ, តាវតឹសា សហិន្ទកា;
ស្វាយំ មម បល្លង្កស្មិំ, ស្វាយំ ឯកោវ ភាសតីតិ។

‘អថ ខោ, ភន្តេ, ព្រហ្មា សនង្កុមារោ ឯកត្តេន អត្តានំ ឧបសំហរតិ, ឯកត្តេន អត្តានំ ឧបសំហរិត្វា សក្កស្ស ទេវានមិន្ទស្ស បល្លង្កេ បល្លង្កេន និសីទិត្វា ទេវេ តាវតឹសេ អាមន្តេសិ –

ភាវិតឥទ្ធិបាទោ

២៨៧. ‘“តំ កិំ មញ្ញន្តិ, ភោន្តោ ទេវា តាវតឹសា, យាវ សុបញ្ញត្តា ចិមេ តេន ភគវតា ជានតា បស្សតា អរហតា សម្មាសម្ពុទ្ធេន ចត្តារោ ឥទ្ធិបាទា បញ្ញត្តា ឥទ្ធិបហុតាយ [ឥទ្ធិពហុលីកតាយ (ស្យា.)] ឥទ្ធិវិសវិតាយ [ឥទ្ធិវិសេវិតាយ (ស្យា.)] ឥទ្ធិវិកុព្ពនតាយ។ កតមេ ចត្តារោ? ឥធ ភោ ភិក្ខុ ឆន្ទសមាធិប្បធានសង្ខារសមន្នាគតំ ឥទ្ធិបាទំ ភាវេតិ។ វីរិយសមាធិប្បធានសង្ខារសមន្នាគតំ ឥទ្ធិបាទំ ភាវេតិ។ ចិត្តសមាធិប្បធានសង្ខារសមន្នាគតំ ឥទ្ធិបាទំ ភាវេតិ។ វីមំសាសមាធិប្បធានសង្ខារសមន្នាគតំ ឥទ្ធិបាទំ ភាវេតិ។ ឥមេ ខោ, ភោ, តេន ភគវតា ជានតា បស្សតា អរហតា សម្មាសម្ពុទ្ធេន ចត្តារោ ឥទ្ធិបាទា បញ្ញត្តា ឥទ្ធិបហុតាយ ឥទ្ធិវិសវិតាយ ឥទ្ធិវិកុព្ពនតាយ។

‘“យេ ហិ កេចិ ភោ អតីតមទ្ធានំ សមណា វា ព្រាហ្មណា វា អនេកវិហិតំ ឥទ្ធិវិធំ បច្ចនុភោសុំ, សព្ពេ តេ ឥមេសំយេវ ចតុន្នំ ឥទ្ធិបាទានំ ភាវិតត្តា ពហុលីកតត្តា។ យេបិ ហិ កេចិ ភោ អនាគតមទ្ធានំ សមណា វា ព្រាហ្មណា វា អនេកវិហិតំ ឥទ្ធិវិធំ បច្ចនុភោស្សន្តិ, សព្ពេ តេ ឥមេសំយេវ ចតុន្នំ ឥទ្ធិបាទានំ ភាវិតត្តា

ពហុលីកតក្តា។ យេបិ ហិ កេចិ ភោ ឯតរហិ សមណា វា ព្រាហ្មណា វា អនេកវិហិតំ ឥទ្ធិវិធំ បច្ចនុភោន្តិ, សព្ពេ តេ ឥមេសំយេវ ចតុន្នំ ឥទ្ធិបាទានំ ភាវិតត្តា ពហុលីកតត្តា។ បស្សន្តិ នោ ភោន្តោ ទេវា តាវតឹសា មមបិមំ ឯវរូបំ ឥទ្ធានុភាវ"ន្តិ? "ឯវំ មហាព្រហ្មេ"តិ។ "អហម្បិ ខោ ភោ ឥមេសំយេវ ចតុន្នញ្ច ឥទ្ធិបាទានំ ភាវិតត្តា ពហុលីកតត្តា ឯវំ មហិទ្ធិកោ ឯវំមហានុភាវោ"តិ។ ឥមមត្ថំ, ភន្តេ, ព្រហ្មា សនង្កុមារោ ភាសិត្ថ។ ឥមមត្ថំ, ភន្តេ, ព្រហ្មា សនង្កុមារោ ភាសិត្វា ទេវេ តាវតឹសេ អាមន្តេសិ –

តិវិធោ ឱកាសាធិគមោ

២៨៨. "'តំ កឹ មញ្ញន្តិ, ភោន្តោ ទេវា តាវតឹសា, យាវញ្ចិទំ តេន ភគវតា ជានតា បស្សតា អរហតា សម្មាសម្ពុទ្ធេន តយោ ឱកាសាធិគមា អនុពុទ្ធា សុខស្សាធិគមាយ។ កតមេ តយោ? ឥធ ភោ ឯកច្ចោ សំសដ្ឋោ វិហរតិ កាមេហិ សំសដ្ឋោ អកុសលេហិ ធម្មេហិ។ សោ អបរេន សមយេន អរិយធម្មំ សុណាតិ, យោនិសោ មនសិ ករោតិ, ធម្មានុធម្មំ បដិបជ្ជតិ។ សោ អរិយធម្មស្សវនំ អាគម្ម យោនិសោមនសិការំ ធម្មានុធម្មប្បដិបត្តិំ អសំសដ្ឋោ វិហរតិ កាមេហិ អសំសដ្ឋោ អកុសលេហិ ធម្មេហិ។ តស្ស អសំសដ្ឋស្ស កាមេហិ អសំសដ្ឋស្ស អកុសលេហិ ធម្មេហិ ឧប្បជ្ជតិ សុខំ, សុខា ភិយ្យោ សោមនស្សំ។ សេយ្យថាបិ, ភោ, បមុទា បាមោជ្ជំ [បាមុជ្ជំ (បី. ក.)] ជាយេថ, ឯវមេវ ខោ, ភោ, អសំសដ្ឋស្ស កាមេហិ អសំសដ្ឋស្ស អកុសលេហិ ធម្មេហិ ឧប្បជ្ជតិ សុខំ, សុខា ភិយ្យោ សោមនស្សំ។ អយំ ខោ, ភោ, តេន ភគវតា ជានតា បស្សតា អរហតា សម្មាសម្ពុទ្ធេន បឋមោ ឱកាសាធិគមោ អនុពុទ្ធោ សុខស្សាធិគមាយ។

"'បុន ចបរំ, ភោ, ឥធេកច្ចស្ស ឱឡារិកា កាយសង្ខារា អប្បដិប្បស្សទ្ធា ហោន្តិ, ឱឡារិកា វចីសង្ខារា អប្បដិប្បស្សទ្ធា ហោន្តិ, ឱឡារិកា ចិត្តសង្ខារា អប្បដិប្បស្សទ្ធា ហោន្តិ។ សោ អបរេន សមយេន អរិយធម្មំ សុណាតិ, យោនិសោ មនសិ ករោតិ, ធម្មានុធម្មំ បដិបជ្ជតិ។ តស្ស អរិយធម្មស្សវនំ អាគម្ម យោនិសោមនសិការំ ធម្មានុធម្មប្បដិបត្តិំ ឱឡារិកា កាយសង្ខារា បដិប្បស្សម្ភន្តិ, ឱឡារិកា វចីសង្ខារា បដិប្បស្សម្ភន្តិ, ឱឡារិកា ចិត្តសង្ខារា បដិប្បស្សម្ភន្តិ។ តស្ស ឱឡារិកានំ កាយសង្ខារានំ បដិប្បស្សទ្ធិយា ឱឡារិកានំ វចីសង្ខារានំ បដិប្បស្សទ្ធិយា ឱឡារិកានំ ចិត្តសង្ខារានំ បដិប្បស្សទ្ធិយា ឧប្បជ្ជតិ សុខំ, សុខា ភិយ្យោ សោមនស្សំ។ សេយ្យថាបិ, ភោ, បមុទា បាមោជ្ជំ ជាយេថ, ឯវមេវ ខោ ភោ ឱឡារិកានំ កាយសង្ខារានំ បដិប្បស្សទ្ធិយា ឱឡារិកានំ វចីសង្ខារានំ បដិប្បស្សទ្ធិយា ឱឡារិកានំ ចិត្តសង្ខារានំ បដិប្បស្សទ្ធិយា ឧប្បជ្ជតិ សុខំ, សុខា ភិយ្យោ សោមនស្សំ។ អយំ ខោ, ភោ, តេន ភគវតា ជានតា បស្សតា អរហតា សម្មាសម្ពុទ្ធេន ទុតិយោ ឱកាសាធិគមោ អនុពុទ្ធោ សុខស្សាធិគមាយ។

"'បុន ចបរំ, ភោ, ឥធេកច្ចោ 'ឥទំ កុសល'ន្តិ យថាភូតំ នប្បជានាតិ, 'ឥទំ អកុសល'ន្តិ យថាភូតំ នប្បជានាតិ។ 'ឥទំ សាវជ្ជំ ឥទំ អនវជ្ជំ, ឥទំ សេវិតព្ពំ ឥទំ ន សេវិតព្ពំ, ឥទំ ហីនំ ឥទំ បណីតំ, ឥទំ កណ្ហសុក្កសប្បដិភាគ'ន្តិ យថាភូតំ នប្បជានាតិ។ សោ អបរេន សមយេន អរិយធម្មំ សុណាតិ, យោនិសោ មនសិ ករោតិ, ធម្មានុធម្មំ បដិបជ្ជតិ។ សោ អរិយធម្មស្សវនំ អាគម្ម យោនិសោមនសិការំ ធម្មានុធម្មប្បដិបត្តិំ, 'ឥទំ កុសល'ន្តិ យថាភូតំ បជានាតិ, 'ឥទំ អកុសល'ន្តិ យថាភូតំ បជានាតិ។ ឥទំ សាវជ្ជំ ឥទំ អនវជ្ជំ, ឥទំ សេវិតព្ពំ ឥទំ ន សេវិតព្ពំ, ឥទំ ហីនំ ឥទំ បណីតំ, ឥទំ កណ្ហសុក្កសប្បដិភាគ'ន្តិ យថាភូតំ បជានាតិ។ តស្ស ឯវំ ជានតោ ឯវំ បស្សតោ អវិជ្ជា បហីយតិ, វិជ្ជា ឧប្បជ្ជតិ។ តស្ស អវិជ្ជាវិរាគា វិជ្ជុប្បាទា ឧប្បជ្ជតិ សុខំ, សុខា ភិយ្យោ សោមនស្សំ។ សេយ្យថាបិ, ភោ, បមុទា បាមោជ្ជំ ជាយេថ , ឯវមេវ ខោ, ភោ, អវិជ្ជាវិរាគា វិជ្ជុប្បាទា ឧប្បជ្ជតិ សុខំ, សុខា ភិយ្យោ សោមនស្សំ។ អយំ ខោ, ភោ, តេន ភគវតា ជានតា បស្សតា អរហតា សម្មាសម្ពុទ្ធេន តតិយោ ឱកាសាធិគមោ អនុពុទ្ធោ សុខស្សាធិគមាយ។ ឥមេ ខោ, ភោ, តេន ភគវតា ជានតា បស្សតា អរហតា សម្មាសម្ពុទ្ធេន តយោ ឱកាសាធិគមា អនុពុទ្ធា សុខស្សាធិគមាយា"តិ។ ឥមមត្ថំ, ភន្តេ, ព្រហ្មា សនង្កុមារោ ភាសិត្ថ, ឥមមត្ថំ, ភន្តេ, ព្រហ្មា សនង្កុមារោ ភាសិត្វា ទេវេ តាវតឹសេ អាមន្តេសិ –

ចតុសតិបដ្ឋានំ

២៨៩. "'តំ កឹ មញ្ញន្តិ, ភោន្តោ ទេវា តាវតឹសា, យាវ សុបញ្ញត្តា ចិមេ តេន ភគវតា ជានតា បស្សតា អរហតា សម្មាសម្ពុទ្ធេន ចត្តារោ សតិបដ្ឋានា បញ្ញត្តា កុសលស្សាធិគមាយ។ កតមេ ចត្តារោ? ឥធ , ភោ, ភិក្ខុ អជ្ឈត្តំ កាយេ កាយានុបស្សី វិហរតិ អាតាបី សម្បជានោ សតិមា វិនេយ្យ លោកេ អភិជ្ឈាទោមនស្សំ។ អជ្ឈត្តំ កាយេ កាយានុបស្សី វិហរន្តោ តត្ថ សម្មា សមាធិយតិ, សម្មា វិប្បសីទតិ។ សោ តត្ថ សម្មា សមាហិតោ សម្មា វិប្បសន្នោ ពហិទ្ធា បរកាយេ ញាណទស្សនំ អភិនិព្ពត្តេតិ។ អជ្ឈត្តំ វេទនាសុ វេទនានុបស្សី វិហរតិ…បេ…. ពហិទ្ធា បរវេទនាសុ ញាណទស្សនំ អភិនិព្ពត្តេតិ។ អជ្ឈត្តំ ចិត្តេ ចិត្តានុបស្សី វិហរតិ…បេ…. ពហិទ្ធា បរចិត្តេ

ញាណទស្សនំ អភិនិព្ពត្តេតិ។ អជ្ឈត្តំ ធម្មេសុ ធម្មានុបស្សី វិហរតិ អាតាបី សម្បជានោ សតិមា វិនេយ្យ លោកេ អភិជ្ឈាទោមនស្សំ។ អជ្ឈត្តំ ធម្មេសុ ធម្មានុបស្សី វិហរន្តោ តត្ថ សម្មា សមាធិយតិ, សម្មា វិប្បសីទតិ។ សោ តត្ថ សម្មា សមាហិតោ សម្មា វិប្បសន្នោ ពហិទ្ធា បរធម្មេសុ ញាណទស្សនំ អភិនិព្ពត្តេតិ។ ឥមេ ខោ, ភោ, តេន ភគវតា ជានតា បស្សតា អរហតា សម្មាសម្ពុទ្ធេន ចត្តារោ សតិបដ្ឋានា បញ្ញត្តា កុសលស្សាធិគមាយា''តិ។ ឥមមត្ថំ, ភន្តេ, ព្រហ្មា សនង្កុមារោ ភាសិត្ថ។ ឥមមត្ថំ, ភន្តេ, ព្រហ្មា សនង្កុមារោ ភាសិត្វា ទេវេ តាវតិំសេ អាមន្តេសិ –

សត្ត សមាធិបរិក្ខារា

២៩០. '''តំ កិំ មញ្ញន្តិ, ភោន្តោ ទេវា តាវតិំសា, យាវ សុបញ្ញត្តា ចិមេ តេន ភគវតា ជានតា បស្សតា អរហតា សម្មាសម្ពុទ្ធេន សត្ត សមាធិបរិក្ខារា សម្មាសមាធិស្ស បរិភាវនាយ សម្មាសមាធិស្ស បារិបូរិយា។ កតមេ សត្ត? សម្មាទិដ្ឋិ សម្មាសង្កប្បោ សម្មាវាចា សម្មាកម្មន្តោ សម្មាអាជីវោ សម្មាវាយាមោ សម្មាសតិ។ យា ខោ, ភោ, ឥមេហិ សត្តហង្គេហិ ចិត្តស្ស ឯកគ្គតា បរិក្ខតា, អយំ វុច្ចតិ, ភោ, អរិយោ សម្មាសមាធិ សឧបនិសោ ឥតិបិ សបរិក្ខារោ ឥតិបិ។ សម្មាទិដ្ឋិស្ស ភោ, សម្មាសង្កប្បោ បហោតិ, សម្មាសង្កប្បស្ស សម្មាវាចា បហោតិ, សម្មាវាចស្ស សម្មាកម្មន្តោ បហោតិ។ សម្មាកម្មន្តស្ស សម្មាអាជីវោ បហោតិ, សម្មាអាជីវស្ស សម្មាវាយាមោ បហោតិ, សម្មាវាយាមស្ស សម្មាសតិ បហោតិ , សម្មាសតិស្ស សម្មាសមាធិ បហោតិ, សម្មាសមាធិស្ស សម្មាញាណំ បហោតិ, សម្មាញាណស្ស សម្មាវិមុត្តិ បហោតិ។ យញ្ហិ តំ, ភោ, សម្មា វទមានោ វទេយ្យ – 'ស្វាក្ខាតោ ភគវតា ធម្មោ សន្ទិដ្ឋិកោ អកាលិកោ ឯហិបស្សិកោ ឱបនេយ្យិកោ បច្ចត្តំ វេទិតព្ពោ វិញ្ញូហិ អបារុតា អមតស្ស ទ្វារា'តិ ឥទមេវ តំ សម្មា វទមានោ វទេយ្យ។ ស្វាក្ខាតោ ហិ, ភោ, ភគវតា ធម្មោ សន្ទិដ្ឋិកោ, អកាលិកោ ឯហិបស្សិកោ ឱបនេយ្យិកោ បច្ចត្តំ វេទិតព្ពោ វិញ្ញូហិ អបារុតា អមតស្ស ទ្វារា [ទ្វារាតិ (ស្យា. ក.)]។

'''យេ ហិ កេចិ, ភោ, ពុទ្ធេ អវេច្ចប្បសាទេន សមន្នាគតា, ធម្មេ អវេច្ចប្បសាទេន សមន្នាគតា, សង្ឃេ អវេច្ចប្បសាទេន សមន្នាគតា, អរិយកន្តេហិ សីលេហិ សមន្នាគតា , យេ ចិមេ ឱបបាតិកា ធម្មវិនីតា សាតិរេកានិ ចតុវីសតិសតសហស្សានិ មាគធកា បរិចារកា អព្ភតីតា កាលង្កតា តិណ្ណំ សំយោជនានំ បរិក្ខយា សោតាបន្នា អវិនិបាតធម្មា និយតា សម្ពោធិបរាយណា។ អត្ថិ ចេវេត្ថ សកទាគាមិនោ។

"អត្ថាយំ [អថាយំ (សី. ស្យា.)] ឥតរា បជា, បុញ្ញាភាគាតិ មេ មនោ;
សង្ខាតុំ នោបិ សក្កោមិ, មុសាវាទស្ស ឱត្តប្ប''ន្តិ។

២៩១. 'ឥមមត្ថំ, ភន្តេ, ព្រហ្មា សនង្កុមារោ ភាសិត្ថ, ឥមមត្ថំ, ភន្តេ, ព្រហ្មុនោ សនង្កុមារស្ស ភាសតោ វេស្សវណស្ស មហារាជស្ស ឯវំ ចេតសោ បរិវិតក្កោ ឧទបាទិ – "អច្ឆរិយំ វត ភោ, អព្ភុតំ វត ភោ, ឯវរូបោបិ នាម ឧឡារោ សត្ថា ភវិស្សតិ, ឯវរូបំ ឧឡារំ ធម្មក្ខានំ, ឯវរូបា ឧឡារា វិសេសាធិគមា បញ្ញាយិស្សន្តី''តិ។ អថ, ភន្តេ, ព្រហ្មា សនង្កុមារោ វេស្សវណស្ស មហារាជស្ស ចេតសា ចេតោបរិវិតក្កមញ្ញាយ វេស្សវណំ មហារាជានំ ឯតទវោច – "តំ កិំ មញ្ញតិ ភវំ វេស្សវណោ មហារាជា អតីតម្បិ អទ្ធានំ ឯវរូបោ ឧឡារោ សត្ថា អហោសិ, ឯវរូបំ ឧឡារំ ធម្មក្ខានំ, ឯវរូបា ឧឡារា វិសេសាធិគមា បញ្ញាយិំសុ។ អនាគតម្បិ អទ្ធានំ ឯវរូបោ ឧឡារោ សត្ថា ភវិស្សតិ, ឯវរូបំ ឧឡារំ ធម្មក្ខានំ, ឯវរូបា ឧឡារា វិសេសាធិគមា បញ្ញាយិស្សន្តី'''តិ។

២៩២. '''ឥមមត្ថំ, ភន្តេ, ព្រហ្មា សនង្កុមារោ ទេវានំ តាវតិំសានំ អភាសិ, ឥមមត្ថំ វេស្សវណោ មហារាជា ព្រហ្មុនោ សនង្កុមារស្ស ទេវានំ តាវតិំសានំ ភាសតោ សម្មុខា សុតំ [សុត្វា (សី. បី.)] សម្មុខា បដិគ្គហិតំ សយំ បរិសាយំ អារោចេសិ''។

ឥមមត្ថំ ជនវសភោ យក្ខោ វេស្សវណស្ស មហារាជស្ស សយំ បរិសាយំ ភាសតោ សម្មុខា សុតំ សម្មុខា បដិគ្គហិតំ [បដិគ្គហេត្វា (សី. បី.)] ភគវតោ អារោចេសិ។ ឥមមត្ថំ ភគវា ជនវសភស្ស យក្ខស្ស សម្មុខា សុត្វា សម្មុខា បដិគ្គហេត្វា សាមញ្ច អភិញ្ញាយ អាយស្មតោ អានន្ទស្ស អារោចេសិ, ឥមមត្ថមាយស្មា អានន្ទោ ភគវតោ សម្មុខា សុត្វា សម្មុខា បដិគ្គហេត្វា អារោចេសិ ភិក្ខូនំ ភិក្ខុនីនំ ឧបាសកានំ ឧបាសិកានំ។ តយិទំ ព្រហ្មចរិយំ ឥទ្ធញ្ចេវ ផីតញ្ច វិត្ថារិកំ ពាហុជញ្ញំ បុថុភូតំ យាវ ទេវមនុស្សេហិ សុប្បកាសិតន្តិ។

ជនវសភសុត្តំ និដ្ឋិតំ បញ្ចមំ។

៦. មហាគោវិន្ទសុត្តំ

២៩៣. ឯវំ មេ សុតំ – ឯកំ សមយំ ភគវា រាជគហេ វិហរតិ គិជ្ឈកូដេ បព្ពតេ។ អថ ខោ បញ្ចសិខោ គន្ធព្ពបុត្តោ អភិក្កន្តាយ រត្តិយា អភិក្កន្តវណ្ណោ កេវលកប្បំ គិជ្ឈកូដំ បព្ពតំ ឱភាសេត្វា យេន ភគវា តេនុបសង្កមិ; ឧបសង្កមិត្វា ភគវន្តំ អភិវាទេត្វា ឯកមន្តំ អដ្ឋាសិ។ ឯកមន្តំ ឋិតោ ខោ បញ្ចសិខោ គន្ធព្ពបុត្តោ ភគវន្តំ ឯតទវោច – ‘‘យំ ខោ មេ, ភន្តេ, ទេវានំ តាវតិំសានំ សម្មុខា សុតំ សម្មុខា បដិគ្គហិតំ, អារោចេមិ តំ ភគវតោ’’តិ។ ‘‘អារោចេហិ មេ ត្វំ, បញ្ចសិខា’’តិ ភគវា អវោច។

ទេវសភា

២៩៤. ‘‘បុរិមានិ, ភន្តេ, ទិវសានិ បុរិមតរានិ តទហុបោសថេ បន្នរសេ បវារណាយ បុណ្ណាយ បុណ្ណមាយ រត្តិយា កេវលកប្បា ច ទេវា តាវតិំសា សុធម្មាយំ សភាយំ សន្និសិន្នា ហោន្តិ សន្និបតិតា; មហតី ច ទិព្ពបរិសា សមន្តតោ និសិន្នា ហោន្តិ, ចត្តារោ ច មហារាជានោ ចតុទ្ទិសា និសិន្នា ហោន្តិ; បុរត្ថិមាយ ទិសាយ ធតរដ្ឋោ មហារាជា បច្ឆិមាភិមុខោ និសិន្នោ ហោតិ ទេវេ បុរក្ខត្វា; ទក្ខិណាយ ទិសាយ វិរូឡ្ហកោ មហារាជា ឧត្តរាភិមុខោ និសិន្នោ ហោតិ ទេវេ បុរក្ខត្វា; បច្ឆិមាយ ទិសាយ វិរូបក្ខោ មហារាជា បុរត្ថាភិមុខោ និសិន្នោ ហោតិ ទេវេ បុរក្ខត្វា; ឧត្តរាយ ទិសាយ វេស្សវណោ មហារាជា ទក្ខិណាភិមុខោ និសិន្នោ ហោតិ ទេវេ បុរក្ខត្វា។ យទា ភន្តេ, កេវលកប្បា ច ទេវា តាវតិំសា សុធម្មាយំ សភាយំ សន្និសិន្នា ហោន្តិ សន្និបតិតា, មហតី ច ទិព្ពបរិសា សមន្តតោ និសិន្នា ហោន្តិ, ចត្តារោ ច មហារាជានោ ចតុទ្ទិសា និសិន្នា ហោន្តិ, ឥទំ នេសំ ហោតិ អាសនស្មិំ; អថ បច្ឆា អម្ហាកំ អាសនំ ហោតិ។

‘‘យេ តេ, ភន្តេ, ទេវា ភគវតិ ព្រហ្មចរិយំ ចរិត្វា អធុនូបបន្នា តាវតិំសកាយំ, តេ អញ្ញេ ទេវេ អតិរោចន្តិ វណ្ណេន ចេវ យសសា ច។ តេន សុទំ, ភន្តេ, ទេវា តាវតិំសា អត្តមនា ហោន្តិ បមុទិតា បីតិសោមនស្សជាតា; ‘ទិព្ពា វត, ភោ, កាយា បរិបូរេន្តិ, ហាយន្តិ អសុរកាយា’តិ។

២៩៥. ‘‘អថ ខោ, ភន្តេ, សក្កោ ទេវានមិន្ទោ ទេវានំ តាវតិំសានំ សម្បសាទំ វិទិត្វា ឥមាហិ គាថាហិ អនុមោទិ –

‘មោទន្តិ វត ភោ ទេវា, តាវតិំសា សហិន្ទកា;
តថាគតំ នមស្សន្តា, ធម្មស្ស ច សុធម្មតំ។

នវេ ទេវេ ច បស្សន្តា, វណ្ណវន្តេ យសស្សិនេ;
សុគតស្មិំ ព្រហ្មចរិយំ, ចរិត្វាន ឥធាគតេ។

តេ អញ្ញេ អតិរោចន្តិ, វណ្ណេន យសសាយុនា;
សាវកា ភូរិបញ្ញស្ស, វិសេសូបគតា ឥធ។

ឥទំ ទិស្វាន នន្ទន្តិ, តាវតិំសា សហិន្ទកា;
តថាគតំ នមស្សន្តា, ធម្មស្ស ច សុធម្មត’ន្តិ។

‘‘តេន សុទំ , ភន្តេ, ទេវា តាវតិំសា ភិយ្យោសោ មត្តាយ អត្តមនា ហោន្តិ បមុទិតា បីតិសោមនស្សជាតា; ‘ទិព្ពា វត, ភោ, កាយា បរិបូរេន្តិ, ហាយន្តិ អសុរកាយា’’’តិ។

អដ្ឋ យថាភុច្ចវណ្ណា

២៩៦. ‘‘អថ ខោ, ភន្តេ, សក្កោ ទេវានមិន្ទោ ទេវានំ តាវតិំសានំ សម្បសាទំ វិទិត្វា ទេវេ តាវតិំសេ អាមន្តេសិ – ‘ឥច្ឆេយ្យាថ នោ តុម្ហេ, មារិសា, តស្ស ភគវតោ អដ្ឋ យថាភុច្ចេ វណ្ណេ សោតុ’ន្តិ? ‘ឥច្ឆាម មយំ, មារិស, តស្ស ភគវតោ អដ្ឋ យថាភុច្ចេ វណ្ណេ សោតុ’ន្តិ។ អថ ខោ, ភន្តេ, សក្កោ ទេវានមិន្ទោ ទេវានំ តាវតិំសានំ ភគវតោ អដ្ឋ យថាភុច្ចេ វណ្ណេ បយិរុទាហាសិ – ‘តំ កិំ មញ្ញន្តិ, ភោន្តោ ទេវា តាវតិំសា? យាវញ្ច សោ ភគវា ពហុជនហិតាយ បដិបន្នោ ពហុជនសុខាយ លោកានុកម្បាយ អត្ថាយ ហិតាយ សុខាយ ទេវមនុស្សានំ។ ឯវំ

ពហុជនហិតាយ បដិបន្នំ ពហុជនសុខាយ លោកានុកម្បាយ អត្ថាយ ហិតាយ សុខាយ ទេវមនុស្សានំ ឥមិនា បង្គេន សមន្នាគតំ សត្ថារំ នេវ អតីតំសេ សមនុបស្សាម, ន បនេតរហិ, អញ្ញត្រ តេន ភគវតា។

“ស្វាក្ខាតោ ខោ បន តេន ភគវតា ធម្មោ សន្ទិដ្ឋិកោ អកាលិកោ ឯហិបស្សិកោ ឱបនេយ្យិកោ បច្ចត្តំ វេទិតព្ពោ វិញ្ញូហិ។ ឯវំ ឱបនេយ្យិកស្ស ធម្មស្ស ទេសេតារំ ឥមិនាបង្គេន សមន្នាគតំ សត្ថារំ នេវ អតីតំសេ សមនុបស្សាម, ន បនេតរហិ, អញ្ញត្រ តេន ភគវតា។

“ឥទំ កុសលន្តិ ខោ បន តេន ភគវតា សុបញ្ញត្តំ, ឥទំ អកុសលន្តិ សុបញ្ញត្តំ។ ឥទំ សាវជ្ជំ ឥទំ អនវជ្ជំ, ឥទំ សេវិតព្ពំ ឥទំ ន សេវិតព្ពំ, ឥទំ ហីនំ ឥទំ បណីតំ, ឥទំ កណ្ហសុក្កសប្បដិភាគន្តិ សុបញ្ញត្តំ។ ឯវំ កុសលាកុសល សាវជ្ជានវជ្ជសេវិតព្ពាសេវិតព្ពហីន-បណីតកណ្ហសុក្កសប្បដិភាគានំ ធម្មានំ បញ្ញបេតារំ ឥមិនាបង្គេន សមន្នាគតំ សត្ថារំ នេវ អតីតំសេ សមនុបស្សាម, ន បនេតរហិ, អញ្ញត្រ តេន ភគវតា។

“សុបញ្ញត្តា ខោ បន តេន ភគវតា សាវកានំ និព្ពានគាមិនី បដិបទា, សំសន្ទតិ និព្ពានញ្ច បដិបទា ច។ សេយ្យថាបិ នាម គង្គោទកំ យមុនោទកេន សំសន្ទតិ សមេតិ, ឯវមេវ សុបញ្ញត្តា តេន ភគវតា សាវកានំ និព្ពានគាមិនី បដិបទា, សំសន្ទតិ និព្ពានញ្ច បដិបទា ច។ ឯវំ និព្ពានគាមិនិយា បដិបទាយ បញ្ញបេតារំ ឥមិនាបង្គេន សមន្នាគតំ សត្ថារំ នេវ អតីតំសេ សមនុបស្សាម, ន បនេតរហិ, អញ្ញត្រ តេន ភគវតា។

“អភិនិប្ផន្នោ [អភិនិប្បន្នោ (បី. ក.)] ខោ បន តស្ស ភគវតោ លាភោ អភិនិប្ផន្នោ សិលោកោ, យាវ មញ្ញេ ខត្តិយា សម្បិយាយមានរូបា វិហរន្តិ, វិគតមទោ ខោ បន សោ ភគវា អាហារំ អាហារេតិ។ ឯវំ វិគតមទំ អាហារំ អាហរយមានំ ឥមិនាបង្គេន សមន្នាគតំ សត្ថារំ នេវ អតីតំសេ សមនុបស្សាម, ន បនេតរហិ, អញ្ញត្រ តេន ភគវតា។

“លទ្ធសហាយោ ខោ បន សោ ភគវា សេខានញ្ចេវ បដិបន្នានំ ខីណាសវានញ្ច វុសិតវតំ។ តេ ភគវា អបនុជ្ជ ឯការាមតំ អនុយុត្តោ វិហរតិ។ ឯវំ ឯការាមតំ អនុយុត្តំ ឥមិនាបង្គេន សមន្នាគតំ សត្ថារំ នេវ អតីតំសេ សមនុបស្សាម, ន បនេតរហិ, អញ្ញត្រ តេន ភគវតា។

“យថាវាទី ខោ បន សោ ភគវា តថាការី, យថាការី តថាវាទី, ឥតិ យថាវាទី តថាការី, យថាការី តថាវាទី។ ឯវំ ធម្មានុធម្មប្បដិបន្នំ ឥមិនាបង្គេន សមន្នាគតំ សត្ថារំ នេវ អតីតំសេ សមនុបស្សាម, ន បនេតរហិ, អញ្ញត្រ តេន ភគវតា។

“តិណ្ណវិចិកិច្ឆោ ខោ បន សោ ភគវា វិគតកថំកថោ បរិយោសិតសង្កប្បោ អជ្ឈាសយំ អាទិព្រហ្មចរិយំ។ ឯវំ តិណ្ណវិចិកិច្ឆំ វិគតកថំកថំ បរិយោសិតសង្កប្បំ អជ្ឈាសយំ អាទិព្រហ្មចរិយំ ឥមិនាបង្គេន សមន្នាគតំ សត្ថារំ នេវ អតីតំសេ សមនុបស្សាម, ន បនេតរហិ, អញ្ញត្រ តេន ភគវតា’តិ។

២៩៧. “ឥមេ ខោ, ភន្តេ, សក្កោ ទេវានមិន្ទោ ទេវានំ តាវតិំសានំ ភគវតោ អដ្ឋ យថាភុច្ចេ វណ្ណេ បយិរុទាហាសិ។ តេន សុទំ, ភន្តេ, ទេវា តាវតិំសា ភិយ្យោសោ មត្តាយ អត្តមនា ហោន្តិ បមុទិតា បីតិសោមនស្សជាតា ភគវតោ អដ្ឋ យថាភុច្ចេ វណ្ណេ សុត្វា។ តត្រ, ភន្តេ, ឯកច្ចេ ទេវា ឯវមាហំសុ – ‘អហោ វត, មារិសា, ចត្តារោ សម្មាសម្ពុទ្ធា លោកេ ឧប្បជ្ជេយ្យុំ ធម្មញ្ច ទេសេយ្យុំ យថរិវ ភគវា។ តទស្ស ពហុជនហិតាយ ពហុជនសុខាយ លោកានុកម្បាយ អត្ថាយ ហិតាយ សុខាយ ទេវមនុស្សាន’ន្តិ។ ឯកច្ចេ ទេវា ឯវមាហំសុ – ‘តិដ្ឋន្តុ, មារិសា, ចត្តារោ សម្មាសម្ពុទ្ធា, អហោ វត, មារិសា, តយោ សម្មាសម្ពុទ្ធា លោកេ ឧប្បជ្ជេយ្យុំ ធម្មញ្ច ទេសេយ្យុំ យថរិវ ភគវា។ តទស្ស ពហុជនហិតាយ ពហុជនសុខាយ លោកានុកម្បាយ អត្ថាយ ហិតាយ សុខាយ ទេវមនុស្សាន’ន្តិ។ ឯកច្ចេ ទេវា ឯវមាហំសុ – ‘តិដ្ឋន្តុ, មារិសា, តយោ សម្មាសម្ពុទ្ធា, អហោ វត, មារិសា, ទ្វេ សម្មាសម្ពុទ្ធា លោកេ ឧប្បជ្ជេយ្យុំ ធម្មញ្ច ទេសេយ្យុំ យថរិវ ភគវា។ តទស្ស ពហុជនហិតាយ ពហុជនសុខាយ លោកានុកម្បាយ អត្ថាយ ហិតាយ សុខាយ ទេវមនុស្សាន’ន្តិ។

២៩៨. “ឯវំ វុត្តេ , ភន្តេ, សក្កោ ទេវានមិន្ទោ ទេវេ តាវតិំសេ ឯតទវោច – ‘អដ្ឋានំ ខោ ឯតំ, មារិសា, អនវកាសោ, យំ ឯកិស្សា លោកធាតុយា ទ្វេ អរហន្តោ សម្មាសម្ពុទ្ធា អបុព្ពំ អចរិមំ ឧប្បជ្ជេយ្យុំ, នេតំ ឋានំ វិជ្ជតិ។ អហោ វត, មារិសា, សោ ភគវា អប្បាពាធោ អប្បាតង្កោ ចិរំ ទីឃមទ្ធានំ តិដ្ឋេយ្យ។ តទស្ស ពហុជនហិតាយ ពហុជនសុខាយ លោកានុកម្បាយ អត្ថាយ ហិតាយ សុខាយ ទេវមនុស្សាន’ន្តិ។ អថ ខោ, ភន្តេ, យេនត្ថេន ទេវា តាវតិំសា សុធម្មាយំ សភាយំ សន្និសិន្នា ហោន្តិ សន្និបតិតា, តំ អត្ថំ ចិន្តយិត្វា តំ អត្ថំ មន្តយិ

ត្វា វុត្តវចនាបិ តំ ចត្តារោ មហារាជានោ តស្មិំ អត្ថេ ហោន្តិ។ បច្ចានុសិដ្ឋវចនាបិ តំ ចត្តារោ មហារាជានោ តស្មិំ អត្ថេ ហោន្តិ, សកេសុ សកេសុ អាសនេសុ ឋិតា អវិបក្កន្តា។

តេ វុត្តវាក្យា រាជានោ, បដិគ្គយ្ហានុសាសនិំ;
វិប្បសន្នមនា សន្តា, អដ្ឋំសុ សម្ហិ អាសនេតិ។

២៩៩. ''អថ ខោ, ភន្តេ, ឧត្តរាយ ទិសាយ ឧឡារោ អាលោកោ សញ្ជាយិ, ឱភាសោ បាតុរហោសិ អតិក្កម្មេវ ទេវានំ ទេវានុភាវំ។ អថ ខោ, ភន្តេ, សក្កោ ទេវានមិន្ទោ ទេវេ តាវតិំសេ អាមន្តេសិ – 'យថា ខោ, មារិសា, និមិត្តានិ ទិស្សន្តិ, ឧឡារោ អាលោកោ សញ្ជាយតិ, ឱភាសោ បាតុភវតិ , ព្រហ្មា បាតុភវិស្សតិ; ព្រហ្មុនោ ហេតំ បុព្ពនិមិត្តំ បាតុភាវាយ, យទិទំ អាលោកោ សញ្ជាយតិ ឱភាសោ បាតុភវតីតិ។

'យថា និមិត្តា ទិស្សន្តិ, ព្រហ្មា បាតុភវិស្សតិ;
ព្រហ្មុនោ ហេតំ និមិត្តំ, ឱភាសោ វិបុលោ មហា'តិ។

សនង្កុមារកថា

៣០០. ''អថ ខោ, ភន្តេ, ទេវា តាវតិំសា យថាសកេសុ អាសនេសុ និសីទិំសុ – 'ឱភាសមេតំ ញស្សាម, យំវិបាកោ ភវិស្សតិ, សច្ឆិកត្វាវ នំ គមិស្សាមា'តិ។ ចត្តារោបិ មហារាជានោ យថាសកេសុ អាសនេសុ និសីទិំសុ – 'ឱភាសមេតំ ញស្សាម, យំវិបាកោ ភវិស្សតិ, សច្ឆិកត្វាវ នំ គមិស្សាមា'តិ។ ឥទំ សុត្វា ទេវា តាវតិំសា ឯកគ្គា សមាបជ្ជិំសុ – 'ឱភាសមេតំ ញស្សាម, យំវិបាកោ ភវិស្សតិ, សច្ឆិកត្វាវ នំ គមិស្សាមា'តិ។

''យទា, ភន្តេ, ព្រហ្មា សនង្កុមារោ ទេវានំ តាវតិំសានំ បាតុភវតិ, ឱឡារិកំ អត្តភាវំ អភិនិម្មិនិត្វា បាតុភវតិ។ យោ ខោ បន, ភន្តេ, ព្រហ្មុនោ បកតិវណ្ណោ, អនភិសម្ភវនីយោ សោ ទេវានំ តាវតិំសានំ ចក្ខុបថស្មិំ។ យទា, ភន្តេ, ព្រហ្មា សនង្កុមារោ ទេវានំ តាវតិំសានំ បាតុភវតិ, សោ អញ្ញេ ទេវេ អតិរោចតិ វណ្ណេន ចេវ យសសា ច។ សេយ្យថាបិ, ភន្តេ, សោវណ្ណោ វិគ្គហោ មានុសំ វិគ្គហំ អតិរោចតិ, ឯវមេវ ខោ, ភន្តេ, យទា ព្រហ្មា សនង្កុមារោ ទេវានំ តាវតិំសានំ បាតុភវតិ, សោ អញ្ញេ ទេវេ អតិរោចតិ វណ្ណេន ចេវ យសសា ច។ យទា, ភន្តេ, ព្រហ្មា សនង្កុមារោ ទេវានំ តាវតិំសានំ បាតុភវតិ, ន តស្សំ បរិសាយំ កោចិ ទេវោ អភិវាទេតិ វា បច្ចុដ្ឋេតិ វា អាសនេន វា និមន្តេតិ។ សព្ពេវ តុណ្ហីភូតា បញ្ជលិកា បល្លង្កេន និសីទន្តិ – 'យស្សទានិ ទេវស្ស បល្លង្កំ ឥច្ឆិស្សតិ ព្រហ្មា សនង្កុមារោ, តស្ស ទេវស្ស បល្លង្កេ និសីទិស្សតី'តិ។ យស្ស ខោ បន, ភន្តេ, ទេវស្ស ព្រហ្មា សនង្កុមារោ បល្លង្កេ និសីទតិ, ឧឡារំ សោ លភតិ ទេវោ វេទបដិលាភំ, ឧឡារំ សោ លភតិ ទេវោ សោមនស្ស បដិលាភំ ។ សេយ្យថាបិ, ភន្តេ, រាជា ខត្តិយោ មុទ្ធាវសិត្តោ អធុនាភិសិត្តោ រជ្ជេន, **ឧឡារំ សោ លភតិ វេទបដិលាភំ, ឧឡារំ សោ លភតិ សោមនស្សបដិលាភំ,** ឯវមេវ ខោ, ភន្តេ, យស្ស ទេវស្ស ព្រហ្មា សនង្កុមារោ បល្លង្កេ និសីទតិ, ឧឡារំ សោ លភតិ ទេវោ វេទបដិលាភំ, ឧឡារំ សោ លភតិ ទេវោ សោមនស្សបដិលាភំ។ អថ, ភន្តេ, ព្រហ្មា សនង្កុមារោ ទេវានំ តាវតិំសានំ សម្បសាទំ វិទិត្វា អន្តរហិតោ ឥមាហិ គាថាហិ អនុមោទិ –

'មោទន្តិ វត ភោ ទេវា, តាវតិំសា សហិន្ទកា;
តថាគតំ នមស្សន្តា, ធម្មស្ស ច សុធម្មតំ។

'នវេ ទេវេ ច បស្សន្តា, វណ្ណវន្តេ យសស្សិនេ;
សុគតស្មិំ ព្រហ្មចរិយំ, ចរិត្វាន ឥធាគតេ។

'តេ អញ្ញេ អតិរោចន្តិ, វណ្ណេន យសសាយុនា;
សាវកា ភូរិបញ្ញស្ស, វិសេសូបគតា ឥធ។

'ឥទំ ទិស្វាន នន្ទន្តិ, តាវតិំសា សហិន្ទកា;
តថាគតំ នមស្សន្តា, ធម្មស្ស ច សុធម្មត'ន្តិ។

៣០១. ''ឥមមត្ថំ, ភន្តេ, ព្រហ្មា សនង្កុមារោ អភាសិត្ថ។ ឥមមត្ថំ, ភន្តេ , ព្រហ្មុនោ សនង្កុមារស្ស ភាសតោ អដ្ឋង្គសមន្នាគតោ សរោ ហោតិ វិស្សដ្ឋោ ច វិញ្ញេយ្យោ ច មញ្ជុ ច សវនីយោ ច ពិន្ទុ ច អវិសារី ច គម្ភីរោ ច និន្នាទី ច។ យថាបរិសំ ខោ បន, ភន្តេ, ព្រហ្មា សនង្កុមារោ សរេន វិញ្ញាបេតិ, ន ចស្ស ពហិទ្ធា បរិសាយ

ឃោសោ និច្ឆរតិ។ យស្ស ខោ បន, ភន្តេ, ឯវំ អដ្ឋង្គសមន្នាគតោ សរោ ហោតិ, សោ វុច្ចតិ ‘ព្រហ្មស្សរោ’តិ។ អថ ខោ, ភន្តេ, ទេវា តាវតិំសា ព្រហ្មានំ សនង្កុមារំ ឯតទវោចុំ – ‘សាធុ, មហាព្រហ្មេ, ឯតទេវ មយំ សង្ខាយ មោទាម; អត្ថិ ច សក្កេន ទេវានមិន្ទេន តស្ស ភគវតោ អដ្ឋ យថាភុច្ចា វណ្ណា ភាសិតា; តេ ច មយំ សង្ខាយ មោទាមា’តិ។

អដ្ឋ យថាភុច្ចវណ្ណា

៣០២. “អថ , ភន្តេ, ព្រហ្មា សនង្កុមារោ សក្កំ ទេវានមិន្ទំ ឯតទវោច – ‘សាធុ, ទេវានមិន្ទ, មយម្បិ តស្ស ភគវតោ អដ្ឋ យថាភុច្ចេ វណ្ណេ សុណេយ្យាមា’តិ។ ‘ឯវំ មហាព្រហ្មេ’តិ ខោ, ភន្តេ, សក្កោ ទេវានមិន្ទោ ព្រហ្មុនោ សនង្កុមារស្ស ភគវតោ អដ្ឋ យថាភុច្ចេ វណ្ណេ បយិរុទាហាសិ។

“តំ កឹ មញ្ញតិ, ភវំ មហាព្រហ្មា? យាវញ្ច សោ ភគវា ពហុជនហិតាយ បដិបន្នោ ពហុជនសុខាយ លោកានុកម្បាយ អត្ថាយ ហិតាយ សុខាយ ទេវមនុស្សានំ។ ឯវំ ពហុជនហិតាយ បដិបន្នំ ពហុជនសុខាយ លោកានុកម្បាយ អត្ថាយ ហិតាយ សុខាយ ទេវមនុស្សានំ ឥមិនាបង្គេន សមន្នាគតំ សត្ថារំ នេវ អតីតំសេ សមនុបស្សាម, ន បនេតរហិ, អញ្ញត្រ តេន ភគវតា។

“ស្វាក្ខាតោ ខោ បន តេន ភគវតា ធម្មោ សន្ទិដ្ឋិកោ អកាលិកោ ឯហិបស្សិកោ ឱបនេយ្យិកោ បច្ចត្តំ វេទិតព្ពោ វិញ្ញូហិ។ ឯវំ ឱបនេយ្យិកស្ស ធម្មស្ស ទេសេតារំ ឥមិនាបង្គេន សមន្នាគតំ សត្ថារំ នេវ អតីតំសេ សមនុបស្សាម, ន បនេតរហិ, អញ្ញត្រ តេន ភគវតា។

“ឥទំ កុសល’ន្តិ ខោ បន តេន ភគវតា សុបញ្ញត្តំ, ‘ឥទំ អកុសល’ន្តិ សុបញ្ញត្តំ, ‘ឥទំ សាវជ្ជំ ឥទំ អនវជ្ជំ, ឥទំ សេវិតព្ពំ ឥទំ ន សេវិតព្ពំ, ឥទំ ហីនំ ឥទំ បណីតំ, ឥទំ កណ្ហសុក្កសប្បដិភាគ’ន្តិ សុបញ្ញត្តំ។ ឯវំ កុសលាកុសលសាវជ្ជានវជ្ជសេវិតព្ពាសេវិតព្ពហីនបណីតកណ្ហសុក្កសប្បដិភាគានំ ធម្មានំ បញ្ញាបេតារំ។ ឥមិនាបង្គេន សមន្នាគតំ សត្ថារំ នេវ អតីតំសេ សមនុបស្សាម, ន បនេតរហិ, អញ្ញត្រ តេន ភគវតា។

“សុបញ្ញត្តា ខោ បន តេន ភគវតា សាវកានំ និព្ពានគាមិនី បដិបទា សំសន្ទតិ និព្ពានញ្ច បដិបទា ច។ សេយ្យថាបិ នាម គង្គោទកំ យមុនោទកេន សំសន្ទតិ សមេតិ, ឯវមេវ សុបញ្ញត្តា តេន ភគវតា សាវកានំ និព្ពានគាមិនី បដិបទា សំសន្ទតិ និព្ពានញ្ច បដិបទា ច។ ឯវំ និព្ពានគាមិនិយា បដិបទាយ បញ្ញាបេតារំ ឥមិនាបង្គេន សមន្នាគតំ សត្ថារំ នេវ អតីតំសេ សមនុបស្សាម, ន បនេតរហិ, អញ្ញត្រ តេន ភគវតា។

“អភិនិប្ផន្នោ ខោ បន តស្ស ភគវតោ លាភោ អភិនិប្ផន្នោ សិលោកោ, យាវ មញ្ញេ ខត្តិយា សម្បិយាយមានរូបា វិហរន្តិ។ វិគតមទោ ខោ បន សោ ភគវា អាហារំ អាហារេតិ។ ឯវំ វិគតមទំ អាហារំ អាហរយមានំ ឥមិនាបង្គេន សមន្នាគតំ សត្ថារំ នេវ អតីតំសេ សមនុបស្សាម, ន បនេតរហិ, អញ្ញត្រ តេន ភគវតា។

“លទ្ធសហាយោ ខោ បន សោ ភគវា សេខានញ្ចេវ បដិបន្នានំ ខីណាសវានញ្ច វុសិតវតំ, តេ ភគវា អបនុជ្ជ ឯការាមតំ អនុយុត្តោ វិហរតិ។ ឯវំ ឯការាមតំ អនុយុត្តំ ឥមិនាបង្គេន សមន្នាគតំ សត្ថារំ នេវ អតីតំសេ សមនុបស្សាម, ន បនេតរហិ, អញ្ញត្រ តេន ភគវតា។

“យថាវាទី ខោ បន សោ ភគវា តថាការី, យថាការី តថាវាទី; ឥតិ យថាវាទី តថាការី, យថាការី តថាវាទី។ ឯវំ ធម្មានុធម្មប្បដិបន្នំ ឥមិនាបង្គេន សមន្នាគតំ សត្ថារំ នេវ អតីតំសេ សមនុបស្សាម, ន បនេតរហិ, អញ្ញត្រ តេន ភគវតា។

“តិណ្ណវិចិកិច្ឆោ ខោ បន សោ ភគវា វិគតកថំកថោ បរិយោសិតសង្កប្បោ អជ្ឈាសយំ អាទិព្រហ្មចរិយំ ។ ឯវំ តិណ្ណវិចិកិច្ឆំ វិគតកថំកថំ បរិយោសិតសង្កប្បំ អជ្ឈាសយំ អាទិព្រហ្មចរិយំ។ ឥមិនាបង្គេន សមន្នាគតំ សត្ថារំ នេវ អតីតំសេ សមនុបស្សាម, ន បនេតរហិ, អញ្ញត្រ តេន ភគវតា’តិ។

៣០៣. “ឥមេ ខោ, ភន្តេ, សក្កោ ទេវានមិន្ទោ ព្រហ្មុនោ សនង្កុមារស្ស ភគវតោ អដ្ឋ យថាភុច្ចេ វណ្ណេ បយិរុទាហាសិ។ តេន សុទំ, ភន្តេ, ព្រហ្មា សនង្កុមារោ អត្តមនោ ហោតិ បមុទិតោ បីតិសោមនស្សជាតោ ភគវតោ អដ្ឋ យថាភុច្ចេ វណ្ណេ សុត្វា។ អថ, ភន្តេ, ព្រហ្មា សនង្កុមារោ ឱឡារិកំ អត្តភាវំ អភិនិម្មិនិត្វា កុមារវណ្ណី ហុត្វា បញ្ចសិខោ ទេវានំ តាវតិំសានំ បាតុរហោសិ ។ សោ វេហាសំ អព្ភុគ្គន្ត្វា អាកាសេ អន្តលិក្ខេ បល្លង្កេន

និសីទិ។ សេយ្យថាបិ, ភន្តេ, ពលវា បុរិសោ សុបច្ចត្ថតេ វា បល្លង្កេ សមេ វា ភូមិភាគេ បល្លង្កេន និសីទេយ្យ, ឯវមេវ ខោ, ភន្តេ, ព្រហ្មា សនង្កុមារោ វេហាសំ អព្ភុគ្គន្ត្វា អាកាសេ អន្តលិក្ខេ បល្លង្កេន និសីទិត្វា ទេវេ តាវតឹសេ អាមន្តេសិ –

គោវិន្ទព្រាហ្មណវត្ថុ

៣០៤. "តំ កឹ មញ្ញន្តិ, ភោន្តោ ទេវា តាវតឹសា, យាវ ទីឃរត្តំ មហាបញ្ញោវ សោ ភគវា អហោសិ។ ភូតបុព្ពំ, ភោ, រាជា ទិសម្បតិ នាម អហោសិ។ ទិសម្បតិស្ស រញ្ញោ គោវិន្ទោ នាម ព្រាហ្មណោ បុរោហិតោ អហោសិ។ ទិសម្បតិស្ស រញ្ញោ រេណុ នាម កុមារោ បុត្តោ អហោសិ។ គោវិន្ទស្ស ព្រាហ្មណស្ស ជោតិបាលោ នាម មាណវោ បុត្តោ អហោសិ។ ឥតិ រេណុ ច រាជបុត្តោ ជោតិបាលោ ច មាណវោ អញ្ញេ ច ឆ ខត្តិយា ឥច្ចេតេ អដ្ឋ សហាយា អហេសុំ។ អថ ខោ, ភោ, អហោរត្តានំ អច្ចយេន គោវិន្ទោ ព្រាហ្មណោ កាលមកាសិ។ គោវិន្ទេ ព្រាហ្មណេ កាលង្កតេ រាជា ទិសម្បតិ បរិទេវេសិ – "យស្មឹ វត, ភោ, មយំ សមយេ គោវិន្ទេ ព្រាហ្មណេ សព្ពកិច្ចានិ សម្មា វោស្សជ្ជិត្វា បញ្ចហិ កាមគុណេហិ សមប្បិតា សមង្គីភូតា បរិចារេម, តស្មឹ នោ សមយេ គោវិន្ទោ ព្រាហ្មណោ កាលង្កតោ"តិ។ ឯវំ វុត្តេ ភោ រេណុ រាជបុត្តោ រាជានំ ទិសម្បតឹ ឯតទវោច – "មា ខោ ត្វំ, ទេវ, គោវិន្ទេ ព្រាហ្មណេ កាលង្កតេ អតិពាឡ្ហំ បរិទេវេសិ។ អត្ថិ, ទេវ, គោវិន្ទស្ស ព្រាហ្មណស្ស ជោតិបាលោ នាម មាណវោ បុត្តោ បណ្ឌិតតរោ ចេវ បិតរា, អលមត្ថទសតរោ ចេវ បិតរា; យេបិស្ស បិតា អត្ថេ អនុសាសិ, តេបិ ជោតិបាលស្សេវ មាណវស្ស អនុសាសនិយា"តិ។ "ឯវំ កុមារា"តិ? "ឯវំ ទេវា"តិ។

មហាគោវិន្ទវត្ថុ

៣០៥. "អថ ខោ, ភោ, រាជា ទិសម្បតិ អញ្ញតរំ បុរិសំ អាមន្តេសិ – "ឯហិ ត្វំ, អម្ភោ បុរិស, យេន ជោតិបាលោ នាម មាណវោ តេនុបសង្កម; ឧបសង្កមិត្វា ជោតិបាលំ មាណវំ ឯវំ វទេហិ – 'ភវមត្ថុ ភវន្តំ ជោតិបាលំ, រាជា ទិសម្បតិ ភវន្តំ ជោតិបាលំ មាណវំ អាមន្តយតិ, រាជា ទិសម្បតិ ភោតោ ជោតិបាលស្ស មាណវស្ស ទស្សនកាមោ'"តិ។ "ឯវំ, ទេវា"តិ ខោ, ភោ, សោ បុរិសោ ទិសម្បតិស្ស រញ្ញោ បដិស្សុត្វា យេន ជោតិបាលោ មាណវោ តេនុបសង្កមិ; ឧបសង្កមិត្វា ជោតិបាលំ មាណវំ ឯតទវោច – "ភវមត្ថុ ភវន្តំ ជោតិបាលំ, រាជា ទិសម្បតិ ភវន្តំ ជោតិបាលំ មាណវំ អាមន្តយតិ , រាជា ទិសម្បតិ ភោតោ ជោតិបាលស្ស មាណវស្ស ទស្សនកាមោ"តិ។ "ឯវំ, ភោ"តិ ខោ ភោ ជោតិបាលោ មាណវោ តស្ស បុរិសស្ស បដិស្សុត្វា យេន រាជា ទិសម្បតិ តេនុបសង្កមិ; ឧបសង្កមិត្វា ទិសម្បតិនា រញ្ញា សទ្ធឹ សម្មោទិ; សម្មោទនីយំ កថំ សារណីយំ វីតិសារេត្វា ឯកមន្តំ និសីទិ។ ឯកមន្តំ និសិន្នំ ខោ, ភោ, ជោតិបាលំ មាណវំ រាជា ទិសម្បតិ ឯតទវោច – "អនុសាសតុ នោ ភវំ ជោតិបាលោ, មា នោ ភវំ ជោតិបាលោ អនុសាសនិយា បច្ចព្យាហាសិ។ បេត្តិកេ តំ ឋានេ ឋបេស្សាមិ, គោវិន្ទិយេ អភិសិញ្ចិស្សាមី"តិ។ "ឯវំ, ភោ"តិ ខោ, ភោ, សោ ជោតិបាលោ មាណវោ ទិសម្បតិស្ស រញ្ញោ បច្ចស្សោសិ។ អថ ខោ, ភោ, រាជា ទិសម្បតិ ជោតិបាលំ មាណវំ គោវិន្ទិយេ អភិសិញ្ចិ, តំ បេត្តិកេ ឋានេ ឋបេសិ។ អភិសិត្តោ ជោតិបាលោ មាណវោ គោវិន្ទិយេ បេត្តិកេ ឋានេ ឋបិតោ យេបិស្ស បិតា អត្ថេ អនុសាសិ តេបិ អត្ថេ អនុសាសតិ, យេបិស្ស បិតា អត្ថេ នានុសាសិ, តេបិ អត្ថេ អនុសាសតិ; យេបិស្ស បិតា កម្មន្តេ អភិសម្ភោសិ, តេបិ កម្មន្តេ អភិសម្ភោតិ, យេបិស្ស បិតា កម្មន្តេ នាភិសម្ភោសិ, តេបិ កម្មន្តេ អភិសម្ភោតិ។ តមេនំ មនុស្សា ឯវមាហំសុ – "គោវិន្ទោ វត, ភោ, ព្រាហ្មណោ, មហាគោវិន្ទោ វត, ភោ, ព្រាហ្មណោ"តិ។ ឥមិនា ខោ ឯវំ, ភោ, បរិយាយេន ជោតិបាលស្ស មាណវស្ស គោវិន្ទោ មហាគោវិន្ទោត្វេវ សមញ្ញា ឧទបាទិ។

រជ្ជសំវិភជនំ

៣០៦. "អថ ខោ, ភោ, មហាគោវិន្ទោ ព្រាហ្មណោ យេន តេ ឆ ខត្តិយា តេនុបសង្កមិ; ឧបសង្កមិត្វា តេ ឆ ខត្តិយេ ឯតទវោច – "ទិសម្បតិ ខោ, ភោ, រាជា ជិណ្ណោ វុឌ្ឍោ មហល្លកោ អទ្ធគតោ វយោអនុប្បត្តោ, កោ នុ ខោ បន, ភោ, ជានាតិ ជីវិតំ? ឋានំ ខោ បនេតំ វិជ្ជតិ, យំ ទិសម្បតិម្ហិ រញ្ញេ កាលង្កតេ រាជកត្តារោ រេណុំ រាជបុត្តំ រជ្ជេ អភិសិញ្ចេយ្យុំ។ អាយន្តុ, ភោន្តោ, យេន រេណុ រាជបុត្តោ តេនុបសង្កមថ; ឧបសង្កមិត្វា រេណុំ រាជបុត្តំ ឯវំ វទេថ – "មយំ ខោ ភោតោ រេណុស្ស សហាយា បិយា មនាបា អប្បដិកូលា, យំសុខោ ភវំ តំសុខា មយំ, យំទុក្ខោ ភវំ តំទុក្ខា មយំ។ ទិសម្បតិ ខោ, ភោ, រាជា ជិណ្ណោ វុឌ្ឍោ មហល្លកោ អទ្ធគតោ វយោអនុប្បត្តោ, កោ នុ ខោ បន, ភោ, ជានាតិ ជីវិតំ? ឋានំ ខោ បនេតំ វិជ្ជតិ, យំ ទិសម្បតិម្ហិ រញ្ញេ កាលង្កតេ រាជកត្តារោ ភវន្តំ រេណុំ រជ្ជេ អភិសិញ្ចេយ្យុំ។ សចេ ភវំ រេណុ រជ្ជំ លភេថ, សំវិភជេថ នោ រជ្ជេនា"តិ។ "ឯវំ ភោ"តិ ខោ, ភោ, តេ ឆ ខត្តិយា មហាគោវិន្ទស្ស ព្រាហ្មណស្ស បដិស្សុត្វា យេន រេណុ រាជបុត្តោ តេនុបសង្កមឹសុ; ឧបសង្កមិត្វា រេណុំ រាជបុត្តំ ឯតទវោចុំ – "មយំ ខោ ភោតោ រេណុស្ស សហាយា បិយា មនាបា អប្បដិកូលា ; យំសុខោ ភវំ តំសុខា

មយំ, យំទុក្ខោ ភវំ តំទុក្ខា មយំ។ ទិសម្បតិ ខោ, ភោ, រាជា ជិណ្ណោ វុឌ្ឍោ មហល្លកោ អទ្ធគតោ វយោអនុប្បត្តោ, កោ នុ ខោ បន ភោ ជានាតិ ជីវិតំ? ឋានំ ខោ បនេតំ វិជ្ជតិ, យំ ទិសម្បតិម្ហិ រញ្ញេ កាលង្កតេ រាជកត្តារោ ភវន្តំ រេណុំ រជ្ជេ អភិសិញ្ចេយ្យុំ។ សចេ ភវំ រេណុ រជ្ជំ លភេថ, សំវិភជេថ នោ រជ្ជេនា’’តិ។ ‘‘កោ នុ ខោ, ភោ, អញ្ញោ មម វិជិតេ សុខោ ភវេថ [សុខា ភវេយ្យាថ (ក.), សុខំ ភវេយ្យាថ, សុខមេធេយ្យាថ (សី. បី.),សុខ មេធេថ (?)], អញ្ញត្រ ភវន្តេភិ? សចាហំ, ភោ, រជ្ជំ លភិស្សាមិ, សំវិភជិស្សាមិ វោ រជ្ជេនា’’’តិ។

៣០៧. ‘‘អថ ខោ, ភោ, អហោរត្តានំ អច្ចយេន រាជា ទិសម្បតិ កាលមកាសិ។ ទិសម្បតិម្ហិ រញ្ញេ កាលង្កតេ រាជកត្តារោ រេណុំ រាជបុត្តំ រជ្ជេ អភិសិញ្ចិំសុ។ អភិសិត្តោ រេណុ រជ្ជេន បញ្ចហិ កាមគុណេហិ សមប្បិតោ សមង្គីភូតោ បរិចារេតិ។ អថ ខោ, ភោ, មហាគោវិន្ទោ ព្រាហ្មណោ យេន តេ ឆ ខត្តិយា តេនុបសង្កមិ; ឧបសង្កមិត្វា តេ ឆ ខត្តិយេ ឯតទវោច – ‘‘ទិសម្បតិ ខោ, ភោ, រាជា កាលង្កតោ។ អភិសិត្តោ រេណុ រជ្ជេន បញ្ចហិ កាមគុណេហិ សមប្បិតោ សមង្គីភូតោ បរិចារេតិ។ កោ នុ ខោ បន, ភោ, ជានាតិ, មទនីយា កាមា? អាយន្តុ, ភោន្តោ, យេន រេណុ រាជា តេនុបសង្កមថ; ឧបសង្កមិត្វា រេណុំ រាជានំ ឯវំ វទេថ – ទិសម្បតិ ខោ, ភោ, រាជា កាលង្កតោ, អភិសិត្តោ ភវំ រេណុ រជ្ជេន, សរតិ ភវំ តំ វចន’’’ន្តិ?

៣០៨. ‘‘‘ឯវំ , ភោ’’តិ ខោ, ភោ, តេ ឆ ខត្តិយា មហាគោវិន្ទស្ស ព្រាហ្មណស្ស បដិស្សុត្វា យេន រេណុ រាជា តេនុបសង្កមិំសុ; ឧបសង្កមិត្វា រេណុំ រាជានំ ឯតទវោចុំ – ‘‘ទិសម្បតិ ខោ, ភោ, រាជា កាលង្កតោ, អភិសិត្តោ ភវំ រេណុ រជ្ជេន, សរតិ ភវំ តំ វចន’’ន្តិ? ‘‘សរាមហំ, ភោ, តំ វចនំ [វចនន្តិ (ស្យា. ក.)]។ កោ នុ ខោ, ភោ, បហោតិ ឥមំ មហាបថវិំ ឧត្តរេន អាយតំ ទក្ខិណេន សកដមុខំ សត្តធា សមំ សុវិភត្តំ វិភជិតុ’’ន្តិ? ‘‘កោ នុ ខោ, ភោ, អញ្ញោ បហោតិ, អញ្ញត្រ មហាគោវិន្ទេន ព្រាហ្មណេនា’’តិ? អថ ខោ, ភោ, រេណុ រាជា អញ្ញតរំ បុរិសំ អាមន្តេសិ – ‘‘ឯហិ ត្វំ, អម្ភោ បុរិស, យេន មហាគោវិន្ទោ ព្រាហ្មណោ តេនុបសង្កម; ឧបសង្កមិត្វា មហាគោវិន្ទំ ព្រាហ្មណំ ឯវំ វទេហិ – ‘រាជា តំ, ភន្តេ, រេណុ អាមន្តេតី’’’តិ។ ‘‘ឯវំ ទេវា’’តិ ខោ, ភោ, សោ បុរិសោ រេណុស្ស រញ្ញោ បដិស្សុត្វា យេន មហាគោវិន្ទោ ព្រាហ្មណោ តេនុបសង្កមិ; ឧបសង្កមិត្វា មហាគោវិន្ទំ ព្រាហ្មណំ ឯតទវោច – ‘‘រាជា តំ, ភន្តេ, រេណុ អាមន្តេតី’’តិ។ ‘‘ឯវំ, ភោ’’តិ ខោ, ភោ, មហាគោវិន្ទោ ព្រាហ្មណោ តស្ស បុរិសស្ស បដិស្សុត្វា យេន រេណុ រាជា តេនុបសង្កមិ; ឧបសង្កមិត្វា រេណុនា រញ្ញា សទ្ធិំ សម្មោទិ។ សម្មោទនីយំ កថំ សារណីយំ វីតិសារេត្វា ឯកមន្តំ និសីទិ។ ឯកមន្តំ និសិន្នំ ខោ, ភោ, មហាគោវិន្ទំ ព្រាហ្មណំ រេណុ រាជា ឯតទវោច – ‘‘ឯតុ, ភវំ គោវិន្ទោ, ឥមំ មហាបថវិំ ឧត្តរេន អាយតំ ទក្ខិណេន សកដមុខំ សត្តធា សមំ សុវិភត្តំ វិភជតូ’’តិ។ ‘‘ឯវំ, ភោ’’តិ ខោ មហាគោវិន្ទោ ព្រាហ្មណោ រេណុស្ស រញ្ញោ បដិស្សុត្វា ឥមំ មហាបថវិំ ឧត្តរេន អាយតំ ទក្ខិណេន សកដមុខំ សត្តធា សមំ សុវិភត្តំ វិភជិ។ សព្ពានិ សកដមុខានិ បដ្ឋបេសិ [អដ្ឋបេសិ (សី. បី.)]។ តត្រ សុទំ មជ្ឈេ រេណុស្ស រញ្ញោ ជនបទោ ហោតិ។

៣០៩. ទន្តបុរំ កលិង្គានំ [កាលិង្គានំ (ស្យា. បី. ក.)], អស្សកានញ្ច បោតនំ។

មហេសយំ [មាហិស្សតិ (សី. ស្យា. បី.)] អវន្តីនំ, សោវីរានញ្ច រោរុកំ។

មិថិលា ច វិទេហានំ, ចម្បា អង្គេសុ មាបិតា;
ពារាណសី ច កាសីនំ, ឯតេ គោវិន្ទមាបិតាតិ។

៣១០. ‘‘អថ ខោ, ភោ, តេ ឆ ខត្តិយា យថាសកេន លាភេន អត្តមនា អហេសុំ បរិបុណ្ណសង្កប្បា – ‘‘យំ វត នោ អហោសិ ឥច្ឆិតំ, យំ អាកង្ខិតំ, យំ អធិប្បេតំ, យំ អភិបត្ថិតំ, តំ នោ លទ្ធ’’ន្តិ។

‘‘សត្តភូ ព្រហ្មទត្តោ ច, វេស្សភូ ភរតោ សហ;
រេណុ ទ្វេ ធតរដ្ឋា ច, តទាសុំ សត្ត ភារធា’តិ។

បឋមភាណវារោ និដ្ឋិតោ។

កិត្តិសទ្ទអព្ភុគ្គមនំ

៣១១. ‘‘អថ ខោ, ភោ, តេ ឆ ខត្តិយា យេន មហាគោវិន្ទោ ព្រាហ្មណោ តេនុបសង្កមិំសុ; ឧបសង្កមិត្វា មហាគោវិន្ទំ ព្រាហ្មណំ ឯតទវោចុំ – ‘‘យថា ខោ ភវំ គោវិន្ទោ រេណុស្ស រញ្ញោ សហាយោ បិយោ មនាបោ អប្បដិកូលោ។ ឯវមេវ ខោ ភវំ គោវិន្ទោ អម្ហាកម្បិ សហាយោ បិយោ មនាបោ អប្បដិកូលោ, អនុសាសតុ នោ

ភវំ គោវិន្ទោ; មា នោ ភវំ គោវិន្ទោ អនុសាសនិយា បច្ចព្យាហាសី’’តិ។ ‘‘ឯវំ, ភោ’’តិ ខោ មហាគោវិន្ទោ ព្រាហ្មណោ តេសំ ឆន្នំ ខត្តិយានំ បច្ចស្សោសិ។ អថ ខោ, ភោ, មហាគោវិន្ទោ ព្រាហ្មណោ សត្ត ច រាជានោ ខត្តិយេ មុទ្ធាវសិត្តេ រជ្ជេ [មុទ្ធាភិសិត្តេ រជ្ជេន (ស្យា.)] អនុសាសិ, សត្ត ច ព្រាហ្មណមហាសាលេ សត្ត ច ន្ហាតកសតានិ មន្តេ វាចេសិ។

៣១២. ‘‘អថ ខោ, ភោ, មហាគោវិន្ទស្ស ព្រាហ្មណស្ស អបរេន សមយេន ឯវំ កល្យាណោ កិត្តិសទ្ទោ អព្ភុគ្គច្ឆិ [អព្ភុគ្គញ្ឆិ (សី. បី.)] – ‘‘សក្ខិ មហាគោវិន្ទោ ព្រាហ្មណោ ព្រហ្មានំ បស្សតិ, សក្ខិ មហាគោវិន្ទោ ព្រាហ្មណោ ព្រហ្មុនា សាកច្ឆេតិ សល្លបតិ មន្តេតី’’តិ។ អថ ខោ, ភោ, មហាគោវិន្ទស្ស ព្រាហ្មណស្ស ឯតទហោសិ – ‘‘មយ្ហំ ខោ ឯវំ កល្យាណោ កិត្តិសទ្ទោ អព្ភុគ្គតោ – ‘សក្ខិ មហាគោវិន្ទោ ព្រាហ្មណោ ព្រហ្មានំ បស្សតិ, សក្ខិ មហាគោវិន្ទោ ព្រាហ្មណោ ព្រហ្មុនា សាកច្ឆេតិ សល្លបតិ មន្តេតី’តិ។ ន ខោ បនាហំ ព្រហ្មានំ បស្សាមិ, ន ព្រហ្មុនា សាកច្ឆេមិ, ន ព្រហ្មុនា សល្លបាមិ , ន ព្រហ្មុនា មន្តេមិ។ សុតំ ខោ បន មេតំ ព្រាហ្មណានំ វុទ្ធានំ មហល្លកានំ អាចរិយបាចរិយានំ ភាសមានានំ – ‘យោ វស្សិកេ ចត្តារោ មាសេ បដិសល្លីយតិ, ករុណំ ឈានំ ឈាយតិ, សោ ព្រហ្មានំ បស្សតិ ព្រហ្មុនា សាកច្ឆេតិ ព្រហ្មុនា សល្លបតិ ព្រហ្មុនា មន្តេតី’តិ។ យំនូនាហំ វស្សិកេ ចត្តារោ មាសេ បដិសល្លីយេយ្យំ, ករុណំ ឈានំ ឈាយេយ្យ’’ន្តិ។

៣១៣. ‘‘អថ ខោ, ភោ, មហាគោវិន្ទោ ព្រាហ្មណោ យេន រេណុ រាជា តេនុបសង្កមិ; ឧបសង្កមិត្វា រេណុំ រាជានំ ឯតទវោច – ‘‘មយ្ហំ ខោ, ភោ, ឯវំ កល្យាណោ កិត្តិសទ្ទោ អព្ភុគ្គតោ – ‘សក្ខិ មហាគោវិន្ទោ ព្រាហ្មណោ ព្រហ្មានំ បស្សតិ, សក្ខិ មហាគោវិន្ទោ ព្រាហ្មណោ ព្រហ្មុនា សាកច្ឆេតិ សល្លបតិ មន្តេតី’តិ។ ន ខោ បនាហំ, ភោ, ព្រហ្មានំ បស្សាមិ, ន ព្រហ្មុនា សាកច្ឆេមិ, ន ព្រហ្មុនា សល្លបាមិ, ន ព្រហ្មុនា មន្តេមិ។ សុតំ ខោ បន មេតំ ព្រាហ្មណានំ វុទ្ធានំ មហល្លកានំ អាចរិយបាចរិយានំ ភាសមានានំ – ‘យោ វស្សិកេ ចត្តារោ មាសេ បដិសល្លីយតិ, ករុណំ ឈានំ ឈាយតិ, សោ ព្រហ្មានំ បស្សតិ, ព្រហ្មុនា សាកច្ឆេតិ ព្រហ្មុនា សល្លបតិ ព្រហ្មុនា មន្តេតី’តិ។ ឥច្ឆាមហំ, ភោ, វស្សិកេ ចត្តារោ មាសេ បដិសល្លីយិតុំ, ករុណំ ឈានំ ឈាយិតុំ; នម្ហិ កេនចិ ឧបសង្កមិតព្ពោ អញ្ញត្រ ឯកេន ភត្តាភិហារេនា’’តិ។ ‘‘យស្សទានិ ភវំ គោវិន្ទោ កាលំ មញ្ញតី’’តិ។

៣១៤. ‘‘អថ ខោ, ភោ, មហាគោវិន្ទោ ព្រាហ្មណោ យេន តេ ឆ ខត្តិយា តេនុបសង្កមិ; ឧបសង្កមិត្វា តេ ឆ ខត្តិយេ ឯតទវោច – ‘‘មយ្ហំ ខោ, ភោ, ឯវំ កល្យាណោ កិត្តិសទ្ទោ អព្ភុគ្គតោ – ‘សក្ខិ មហាគោវិន្ទោ ព្រាហ្មណោ ព្រហ្មានំ បស្សតិ, សក្ខិ មហាគោវិន្ទោ ព្រាហ្មណោ ព្រហ្មុនា សាកច្ឆេតិ សល្លបតិ មន្តេតី’តិ។ ន ខោ បនាហំ, ភោ, ព្រហ្មានំ បស្សាមិ, ន ព្រហ្មុនា សាកច្ឆេមិ, ន ព្រហ្មុនា សល្លបាមិ, ន ព្រហ្មុនា មន្តេមិ។ សុតំ ខោ បន មេតំ ព្រាហ្មណានំ វុទ្ធានំ មហល្លកានំ អាចរិយបាចរិយានំ ភាសមានានំ, ‘យោ វស្សិកេ ចត្តារោ មាសេ បដិសល្លីយតិ, ករុណំ ឈានំ ឈាយតិ, សោ ព្រហ្មានំ បស្សតិ ព្រហ្មុនា សាកច្ឆេតិ ព្រហ្មុនា សល្លបតិ ព្រហ្មុនា មន្តេតី’តិ។ ឥច្ឆាមហំ, ភោ, វស្សិកេ ចត្តារោ មាសេ បដិសល្លីយិតុំ, ករុណំ ឈានំ ឈាយិតុំ; នម្ហិ កេនចិ ឧបសង្កមិតព្ពោ អញ្ញត្រ ឯកេន ភត្តាភិហារេនា’’តិ។ ‘‘យស្សទានិ ភវំ គោវិន្ទោ កាលំ មញ្ញតី’’’តិ។

៣១៥. ‘‘អថ ខោ, ភោ, មហាគោវិន្ទោ ព្រាហ្មណោ យេន តេ សត្ត ច ព្រាហ្មណមហាសាលា សត្ត ច ន្ហាតកសតានិ តេនុបសង្កមិ; ឧបសង្កមិត្វា តេ សត្ត ច ព្រាហ្មណមហាសាលេ សត្ត ច ន្ហាតកសតានិ ឯតទវោច – ‘‘មយ្ហំ ខោ, ភោ, ឯវំ កល្យាណោ កិត្តិសទ្ទោ អព្ភុគ្គតោ – ‘សក្ខិ មហាគោវិន្ទោ ព្រាហ្មណោ ព្រហ្មានំ បស្សតិ, សក្ខិ មហាគោវិន្ទោ ព្រាហ្មណោ ព្រហ្មុនា សាកច្ឆេតិ សល្លបតិ មន្តេតី’តិ។ ន ខោ បនាហំ, ភោ, ព្រហ្មានំ បស្សាមិ, ន ព្រហ្មុនា សាកច្ឆេមិ, ន ព្រហ្មុនា សល្លបាមិ, ន ព្រហ្មុនា មន្តេមិ។ សុតំ ខោ បន មេតំ ព្រាហ្មណានំ វុទ្ធានំ មហល្លកានំ អាចរិយបាចរិយានំ ភាសមានានំ – ‘យោ វស្សិកេ ចត្តារោ មាសេ បដិសល្លីយតិ, ករុណំ ឈានំ ឈាយតិ, សោ ព្រហ្មានំ បស្សតិ, ព្រហ្មុនា សាកច្ឆេតិ, ព្រហ្មុនា សល្លបតិ, ព្រហ្មុនា មន្តេតី’តិ។ តេន ហិ, ភោ, យថាសុតេ យថាបរិយត្តេ មន្តេ វិត្ថារេន សជ្ឈាយំ ករោថ, អញ្ញមញ្ញញ្ច មន្តេ វាចេថ; ឥច្ឆាមហំ, ភោ, វស្សិកេ ចត្តារោ មាសេ បដិសល្លីយិតុំ, ករុណំ ឈានំ ឈាយិតុំ; នម្ហិ កេនចិ ឧបសង្កមិតព្ពោ អញ្ញត្រ ឯកេន ភត្តាភិហារេនា’’តិ។ ‘‘យស្ស ទានិ ភវំ គោវិន្ទោ កាលំ មញ្ញតី’’តិ។

៣១៦. ‘‘អថ ខោ, ភោ, មហាគោវិន្ទោ ព្រាហ្មណោ យេន ចត្តារីសា ភរិយា សាទិសិយោ តេនុបសង្កមិ; ឧបសង្កមិត្វា ចត្តារីសា ភរិយា សាទិសិយោ ឯតទវោច – ‘‘មយ្ហំ ខោ, ភោតី, ឯវំ កល្យាណោ កិត្តិសទ្ទោ អព្ភុគ្គតោ – ‘សក្ខិ មហាគោវិន្ទោ ព្រាហ្មណោ ព្រហ្មានំ បស្សតិ, សក្ខិ មហាគោវិន្ទោ ព្រាហ្មណោ ព្រហ្មុនា សាកច្ឆេតិ សល្លបតិ មន្តេតី’តិ។ ន ខោ បនាហំ, ភោតី, ព្រហ្មានំ បស្សាមិ, ន ព្រហ្មុនា សាកច្ឆេមិ, ន ព្រហ្មុនា សល្លបាមិ, ន ព្រហ្មុនា មន្តេមិ។ សុតំ ខោ បន មេតំ ព្រាហ្មណានំ វុទ្ធានំ មហល្លកានំ អាចរិយបាចរិយានំ ភាសមានានំ ‘យោ វស្សិកេ ចត្តារោ មាសេ បដិសល្លីយតិ, ករុណំ ឈានំ ឈាយតិ, សោ ព្រហ្មានំ បស្សតិ, ព្រហ្មុនា

សាកច្ឆេតិ, ព្រហ្មុនា សល្លបតិ, ព្រហ្មុនា មន្តេតីតិ, ឥច្ឆាមហំ, ភោតី, វស្សិកេ ចត្តារោ មាសេ បដិសល្លីយិតុំ, ករុណំ ឈានំ ឈាយិតុំ; នម្ហិ កេនចិ ឧបសង្កមិតព្ពោ អញ្ញត្រ ឯកេន ភត្តាភិហារេនា’’តិ។ ‘‘យស្ស ទានិ ភវំ គោវិន្ទោ កាលំ មញ្ញតី’’’តិ។

៣១៧. ‘‘អថ ខោ, ភោ, មហាគោវិន្ទោ ព្រាហ្មណោ បុរត្ថិមេន នគរស្ស នវំ សន្ធាគារំ ការាបេត្វា វស្សិកេ ចត្តារោ មាសេ បដិសល្លីយិ, ករុណំ ឈានំ ឈាយិ; នាស្សុធ កោចិ ឧបសង្កមតិ [ឧបសង្កមិ (បី.)] អញ្ញត្រ ឯកេន ភត្តាភិហារេន។ អថ ខោ, ភោ, មហាគោវិន្ទស្ស ព្រាហ្មណស្ស ចតុន្នំ មាសានំ អច្ចយេន អហុទេវ ឧក្កណ្ឋនា អហុ បរិតស្សនា – ‘‘សុតំ ខោ បន មេតំ ព្រាហ្មណានំ វុទ្ធានំ មហល្លកានំ អាចរិយបាចរិយានំ ភាសមានានំ – ‘យោ វស្សិកេ ចត្តារោ មាសេ បដិសល្លីយតិ, ករុណំ ឈានំ ឈាយតិ, សោ ព្រហ្មានំ បស្សតិ, ព្រហ្មុនា សាកច្ឆេតិ ព្រហ្មុនា សល្លបតិ ព្រហ្មុនា មន្តេតី’តិ។ ន ខោ បនាហំ ព្រហ្មានំ បស្សាមិ, ន ព្រហ្មុនា សាកច្ឆេមិ ន ព្រហ្មុនា សល្លបាមិ ន ព្រហ្មុនា មន្តេមី’’’តិ។

ព្រហ្មុនា សាកច្ឆា

៣១៨. ‘‘អថ ខោ, ភោ, ព្រហ្មា សនង្កុមារោ មហាគោវិន្ទស្ស ព្រាហ្មណស្ស ចេតសា ចេតោបរិវិតក្កមញ្ញាយ សេយ្យថាបិ នាម ពលវា បុរិសោ សមិញ្ជិតំ វា ពាហំ បសារេយ្យ, បសារិតំ វា ពាហំ សមិញ្ជេយ្យ, ឯវមេវ, ព្រហ្មលោកេ អន្តរហិតោ មហាគោវិន្ទស្ស ព្រាហ្មណស្ស សម្មុខេ បាតុរហោសិ។ អថ ខោ, ភោ, មហាគោវិន្ទស្ស ព្រាហ្មណស្ស អហុទេវ ភយំ អហុ ឆម្ភិតត្តំ អហុ លោមហំសោ យថា តំ អទិដ្ឋបុព្ពំ រូបំ ទិស្វា។ អថ ខោ, ភោ, មហាគោវិន្ទោ ព្រាហ្មណោ ភីតោ សំវិគ្គោ លោមហដ្ឋជាតោ ព្រហ្មានំ សនង្កុមារំ គាថាយ អជ្ឈភាសិ –

‘‘‘វណ្ណវា យសវា សិរិមា, កោ នុ ត្វមសិ មារិស;
អជានន្តា តំ បុច្ឆាម, កថំ ជានេមុ តំ មយ’’ន្តិ។

‘‘មំ វេ កុមារំ ជានន្តិ, ព្រហ្មលោកេ សនន្តនំ [សនន្តិច (ក.)];
សព្ពេ ជានន្តិ មំ ទេវា, ឯវំ គោវិន្ទ ជានហិ’’។

‘‘‘អាសនំ ឧទកំ បជ្ជំ, មធុសាកញ្ច [មធុបាកញ្ច (សី. ស្យា. បី.)] ព្រហ្មុនោ;
អគ្ឃេ ភវន្តំ បុច្ឆាម, អគ្ឃំ កុរុតុ នោ ភវំ’’។

‘‘បដិគ្គណ្ហាម តេ អគ្ឃំ, យំ ត្វំ គោវិន្ទ ភាសសិ;
ទិដ្ឋធម្មហិតត្ថាយ, សម្បរាយ សុខាយ ច;
កតាវកាសោ បុច្ឆស្សុ, យំ កិញ្ចិ អភិបត្ថិត’’ន្តិ។

៣១៩. ‘‘អថ ខោ, ភោ, មហាគោវិន្ទស្ស ព្រាហ្មណស្ស ឯតទហោសិ – ‘‘កតាវកាសោ ខោម្ហិ ព្រហ្មុនា សនង្កុមារេន។ កិំ នុ ខោ អហំ ព្រហ្មានំ សនង្កុមារំ បុច្ឆេយ្យំ ទិដ្ឋធម្មិកំ វា អត្ថំ សម្បរាយិកំ វា’តិ? អថ ខោ, ភោ, មហាគោវិន្ទស្ស ព្រាហ្មណស្ស ឯតទហោសិ – ‘កុសលោ ខោ អហំ ទិដ្ឋធម្មិកានំ អត្ថានំ, អញ្ញេបិ មំ ទិដ្ឋធម្មិកំ អត្ថំ បុច្ឆន្តិ។ យំនូនាហំ ព្រហ្មានំ សនង្កុមារំ សម្បរាយិកញ្ញេវ អត្ថំ បុច្ឆេយ្យ’ន្តិ។ អថ ខោ, ភោ, មហាគោវិន្ទោ ព្រាហ្មណោ ព្រហ្មានំ សនង្កុមារំ គាថាយ អជ្ឈភាសិ –

‘‘បុច្ឆាមិ ព្រហ្មានំ សនង្កុមារំ,
កង្ខី អកង្ខី បរវេទិយេសុ;
កត្ថដ្ឋិតោ កិម្ហិ ច សិក្ខមានោ,
បប្បោតិ មច្ចោ អមតំ ព្រហ្មលោក’’ន្តិ។

‘‘ហិត្វា មមត្តំ មនុជេសុ ព្រហ្មេ,
ឯកោទិភូតោ ករុណេធិមុត្តោ [ករុណាធិមុត្តោ (សី. ស្យា. បី.)];
និរាមគន្ធោ វិរតោ មេថុនស្មា,
ឯត្ថដ្ឋិតោ ឯត្ថ ច សិក្ខមានោ;
បប្បោតិ មច្ចោ អមតំ ព្រហ្មលោក’’ន្តិ។

៣២០. “ហិត្វា មមត្ត’ន្តិ អហំ ភោតោ អាជានាមិ។ ឥធេកច្ចោ អប្បំ វា ភោគក្ខន្ធំ បហាយ មហន្តំ វា ភោគក្ខន្ធំ បហាយ អប្បំ វា ញាតិបរិវដ្ដំ បហាយ មហន្តំ វា ញាតិបរិវដ្ដំ បហាយ កេសមស្សុំ ឱហារេត្វា កាសាយានិ វត្ថានិ អច្ឆាទេត្វា អគារស្មា អនគារិយំ បព្ពជតិ, ‘ឥតិ ហិត្វា មមត្ត’ន្តិ អហំ ភោតោ អាជានាមិ។ ‘ឯកោទិភូតោ’តិ អហំ ភោតោ អាជានាមិ។ ឥធេកច្ចោ វិវិត្តំ សេនាសនំ ភជតិ អរញ្ញំ រុក្ខមូលំ បព្ពតំ កន្ទរំ គិរិគុហំ សុសានំ វនបត្ថំ អព្ភោកាសំ បលាលបុញ្ជំ, ឥតិ ឯកោទិភូតោ’តិ អហំ ភោតោ អាជានាមិ។ ‘ករុណេធិមុត្តោ’តិ អហំ ភោតោ អាជានាមិ។ ឥធេកច្ចោ ករុណាសហគតេន ចេតសា ឯកំ ទិសំ ផរិត្វា វិហរតិ, តថា ទុតិយំ, តថា តតិយំ, តថា ចតុត្ថំ។ ឥតិ ឧទ្ធមធោតិរិយំ សព្ពធិ សព្ពត្តតាយ សព្ពាវន្តំ លោកំ ករុណាសហគតេន ចេតសា វិបុលេន មហគ្គតេន អប្បមាណេន អវេរេន អព្យាបជ្ជេន ផរិត្វា វិហរតិ។ ឥតិ ‘ករុណេធិមុត្តោ’តិ អហំ ភោតោ អាជានាមិ។ អាមគន្ធេ ច ខោ អហំ ភោតោ ភាសមានស្ស ន អាជានាមិ។

“កេ អាមគន្ធា មនុជេសុ ព្រហ្មេ,
ឯតេ អវិទ្វា ឥធ ព្រូហិ ធីរ;
កេនាវដា [កេនាវុដា (ស្យា.)] វាតិ បជា កុរុតុ [កុរូរូ (ស្យា.), កុរុដ្ឋរូ (បី.), កុរូរូ (?)],
អាបាយិកា និវុតព្រហ្មលោកា”តិ។

“កោធោ មោសវជ្ជំ និកតិ ច ទុព្ភោ,
កទរិយតា អតិមានោ ឧសូយា;
ឥច្ឆា វិវិច្ឆា បរហេឋនា ច,
លោភោ ច ទោសោ ច មទោ ច មោហោ;
ឯតេសុ យុត្តា អនិរាមគន្ធា,
អាបាយិកា និវុតព្រហ្មលោកា”តិ។

“យថា ខោ អហំ ភោតោ អាមគន្ធេ ភាសមានស្ស អាជានាមិ។ តេ ន សុនិម្មទយា អគារំ អជ្ឈាវសតា។ បព្ពជិស្សាមហំ, ភោ, អគារស្មា អនគារិយ”ន្តិ។ “យស្សទានិ ភវំ គោវិន្ទោ កាលំ មញ្ញតី”តិ។

រេណុរាជអាមន្តនា

៣២១. “អថ ខោ, ភោ, មហាគោវិន្ទោ ព្រាហ្មណោ យេន រេណុ រាជា តេនុបសង្កមិ; ឧបសង្កមិត្វា រេណុំ រាជានំ ឯតទវោច – “អញ្ញំ ទានិ ភវំ បុរោហិតំ បរិយេសតុ, យោ ភោតោ រជ្ជំ អនុសាសិស្សតិ។ ឥច្ឆាមហំ, ភោ , អគារស្មា អនគារិយំ បព្ពជិតុំ។ យថា ខោ បន មេ សុតំ ព្រហ្មុនោ អាមគន្ធេ ភាសមានស្ស, តេ ន សុនិម្មទយា អគារំ អជ្ឈាវសតា។ បព្ពជិស្សាមហំ, ភោ, អគារស្មា អនគារិយ”ន្តិ។

“អាមន្តយាមិ រាជានំ, រេណុំ ភូមិបតី អហំ;
ត្វំ បជានស្សុ រជ្ជេន, នាហំ បោរោហិច្ចេ រមេ”។

“សចេ តេ ឩនំ កាមេហិ, អហំ បរិបូរយាមិ តេ;
យោ តំ ហឹសតិ វារេមិ, ភូមិសេនាបតិ អហំ;
តុវំ បិតា អហំ បុត្តោ, មា នោ គោវិន្ទ បាជហិ” [បាជេហិ (អដ្ឋកថាយំ សំវណ្ណិតបាឋន្តរំ)]។

“នមត្ថិ ឩនំ កាមេហិ, ហឹសិតា មេ ន វិជ្ជតិ;
អមនុស្សវចោ សុត្វា, តស្មាហំ ន គហេ រមេ”។

“អមនុស្សោ កថំវណ្ណោ, កឹ តេ អត្ថំ អភាសថ;
យញ្ច សុត្វា ជហាសិ នោ, គេហេ អម្ហេ ច កេវលី”។

“ឧបវុត្ថស្ស មេ បុព្ពេ, យិដ្ឋុកាមស្ស មេ សតោ;
អគ្គិ បជ្ជលិតោ អាសិ, កុសបត្តបរិត្ថតោ”។

“តតោ មេ ព្រហ្មា បាតុរហុ, ព្រហ្មលោកា សនន្តនោ;
សោ មេ បញ្ហំ វិយាកាសិ, តំ សុត្វា ន គហេ រមេ”។

“សទ្ទហាមិ អហំ ភោតោ, យំ ត្វំ គោវិន្ទ ភាសសិ;
អមនុស្សវចោ សុត្វា, កថំ វត្តេថ អញ្ញថា។

“តេ តំ អនុវត្តិស្សាម, សត្ថា គោវិន្ទ នោ ភវំ;
មណិ យថា វេឡុរិយោ, អកាចោ វិមលោ សុភោ;
ឯវំ សុទ្ធា ចរិស្សាម, គោវិន្ទស្សានុសាសនេ”តិ។

“‘សចេ ភវំ គោវិន្ទោ អគារស្មា អនគារិយំ បព្ពជិស្សតិ, មយម្បិ អគារស្មា អនគារិយំ បព្ពជិស្សាម។ អថ យា តេ គតិ, សា នោ គតិ ភវិស្សតី’’តិ។

ឆ ខត្តិយអាមន្តនា

៣២២. “អថ ខោ, ភោ, មហាគោវិន្ទោ ព្រាហ្មណោ យេន តេ ឆ ខត្តិយា តេនុបសង្កមិ; ឧបសង្កមិត្វា តេ ឆ ខត្តិយេ ឯតទវោច – “អញ្ញំ ទានិ ភវន្តោ បុរោហិតំ បរិយេសន្តុ, យោ ភវន្តានំ រជ្ជេ អនុសាសិស្សតិ។ ឥច្ឆាមហំ, ភោ, អគារស្មា អនគារិយំ បព្ពជិតុំ។ យថា ខោ បន មេ សុតំ ព្រហ្មុនោ អាមគន្ធេ ភាសមានស្ស, តេ ន សុនិម្មទយា អគារំ អជ្ឈាវសតា។ បព្ពជិស្សាមហំ, ភោ, អគារស្មា អនគារិយ”ន្តិ។ អថ ខោ, ភោ, តេ ឆ ខត្តិយា ឯកមន្តំ អបក្កម្ម ឯវំ សមចិន្តេសុំ – “ឥមេ ខោ ព្រាហ្មណា នាម ធនលុទ្ធា; យំនូន មយំ មហាគោវិន្ទំ ព្រាហ្មណំ ធនេន សិក្ខេយ្យាមា”តិ។ តេ មហាគោវិន្ទំ ព្រាហ្មណំ ឧបសង្កមិត្វា ឯវមាហំសុ – “សំវិជ្ជតិ ខោ, ភោ, ឥមេសុ សត្តសុ រជ្ជេសុ បហូតំ សាបតេយ្យំ, តតោ ភោតោ យាវតកេន អត្ថោ, តាវតកំ អាហរិយត”ន្តិ។ “អលំ, ភោ, មមបិទំ បហូតំ សាបតេយ្យំ ភវន្តានំយេវ វាហសា។ តមហំ សព្ពំ បហាយ អគារស្មា អនគារិយំ បព្ពជិស្សាមិ។ យថា ខោ បន មេ សុតំ ព្រហ្មុនោ អាមគន្ធេ ភាសមានស្ស, តេ ន សុនិម្មទយា អគារំ អជ្ឈាវសតា, បព្ពជិស្សាមហំ, ភោ, អគារស្មា អនគារិយ”ន្តិ។ អថ ខោ, ភោ, តេ ឆ ខត្តិយា ឯកមន្តំ អបក្កម្ម ឯវំ សមចិន្តេសុំ – “ឥមេ ខោ ព្រាហ្មណា នាម ឥត្ថិលុទ្ធា; យំនូន មយំ មហាគោវិន្ទំ ព្រាហ្មណំ ឥត្ថីហិ សិក្ខេយ្យាមា”តិ។ តេ មហាគោវិន្ទំ ព្រាហ្មណំ ឧបសង្កមិត្វា ឯវមាហំសុ – “សំវិជ្ជន្តិ ខោ, ភោ, ឥមេសុ សត្តសុ រជ្ជេសុ បហូតា ឥត្ថិយោ, តតោ ភោតោ យាវតិកាហិ អត្ថោ, តាវតិកា អានីយត”ន្តិ។ “អលំ, ភោ, មមបិមា [មមបិតា (ក.), មមបិ (សី.)] ចត្តារីសា ភរិយា សាទិសិយោ។ តាបាហំ សព្ពា បហាយ អគារស្មា អនគារិយំ បព្ពជិស្សាមិ។ យថា ខោ បន មេ សុតំ ព្រហ្មុនោ អាមគន្ធេ ភាសមានស្ស, តេ ន សុនិម្មទយា អគារំ អជ្ឈាវសតា, បព្ពជិស្សាមហំ, ភោ, អគារស្មា អនគារិយន្តិ”។

៣២៣. “សចេ ភវំ គោវិន្ទោ អគារស្មា អនគារិយំ បព្ពជិស្សតិ, មយម្បិ អគារស្មា អនគារិយំ បព្ពជិស្សាម, អថ យា តេ គតិ, សា នោ គតិ ភវិស្សតីតិ។

“សចេ ជហថ កាមានិ, យត្ថ សត្តោ បុថុជ្ជនោ;
អារម្ភវ្ហោ ទឡ្ហា ហោថ, ខន្តិពលសមាហិតា។

“ឯស មគ្គោ ឧជុមគ្គោ, ឯស មគ្គោ អនុត្តរោ;
សទ្ធម្មោ សព្ភិ រក្ខិតោ, ព្រហ្មលោកូបបត្តិយាតិ។

“តេន ហិ ភវំ គោវិន្ទោ សត្ត វស្សានិ អាគមេតុ។ សត្តន្នំ វស្សានំ អច្ចយេន មយម្បិ អគារស្មា អនគារិយំ បព្ពជិស្សាម, អថ យា តេ គតិ, សា នោ គតិ ភវិស្សតី’’តិ។

“‘អតិចិរំ ខោ, ភោ, សត្ត វស្សានិ, នាហំ សក្កោមិ, ភវន្តេ, សត្ត វស្សានិ អាគមេតុំ។ កោ នុ ខោ បន, ភោ, ជានាតិ ជីវិតានំ! គមនីយោ សម្បរាយោ, មន្តាយំ [មន្តាយ (ពហូសុ)] ពោទ្ធព្ពំ, កត្តព្ពំ កុសលំ, ចរិតព្ពំ ព្រហ្មចរិយំ, នត្ថិ ជាតស្ស អមរណំ។ យថា ខោ បន មេ សុតំ ព្រហ្មុនោ អាមគន្ធេ ភាសមានស្ស, តេ ន សុនិម្មទយា អគារំ អជ្ឈាវសតា, បព្ពជិស្សាមហំ, ភោ, អគារស្មា អនគារិយ’’’ន្តិ។ “តេន ហិ ភវំ គោវិន្ទោ ឆព្ពស្សានិ អាគមេតុ…បេ.… បញ្ច វស្សានិ អាគមេតុ… ចត្តារិ វស្សានិ អាគមេតុ… តីណិ វស្សានិ អាគមេតុ… ទ្វេ វស្សានិ អាគមេតុ… ឯកំ វស្សំ អាគមេតុ, ឯកស្ស វស្សស្ស អច្ចយេន មយម្បិ អគារស្មា អនគារិយំ បព្ពជិស្សាម, អថ យា តេ គតិ, សា នោ គតិ ភវិស្សតី’’តិ។

‘‘‘អតិចិរំ ខោ, ភោ, ឯកំ វស្សំ, នាហំ សក្កោមិ ភវន្តេ ឯកំ វស្សំ អាគមេតុំ។ កោ នុ ខោ បន, ភោ, ជានាតិ ជីវិតានំ! គមនីយោ សម្បរាយោ, មន្តាយំ ពោទ្ធព្ពំ, កត្តព្ពំ កុសលំ , ចរិតព្ពំ ព្រហ្មចរិយំ, នត្ថិ ជាតស្ស អមរណំ។ យថា ខោ បន មេ សុតំ ព្រហ្មុនោ អាមគន្ធេ ភាសមានស្ស, តេ ន សុនិម្មទយា អគារំ អជ្ឈាវសតា, បព្ពជិស្សាមហំ, ភោ, អគារស្មា អនគារិយ’’ន្តិ។ ‘‘តេន ហិ ភវំ គោវិន្ទោ សត្ត មាសានិ អាគមេតុ, សត្តន្នំ មាសានំ អច្ចយេន មយម្បិ អគារស្មា អនគារិយំ បព្ពជិស្សាម, អថ យា តេ គតិ, សា នោ គតិ ភវិស្សតី’’តិ។

‘‘‘អតិចិរំ ខោ, ភោ, សត្ត មាសានិ, នាហំ សក្កោមិ ភវន្តេ សត្ត មាសានិ អាគមេតុំ។ កោ នុ ខោ បន, ភោ, ជានាតិ ជីវិតានំ។ គមនីយោ សម្បរាយោ, មន្តាយំ ពោទ្ធព្ពំ , កត្តព្ពំ កុសលំ, ចរិតព្ពំ ព្រហ្មចរិយំ, នត្ថិ ជាតស្ស អមរណំ។ យថា ខោ បន មេ សុតំ ព្រហ្មុនោ អាមគន្ធេ ភាសមានស្ស, តេ ន សុនិម្មទយា អគារំ អជ្ឈាវសតា, បព្ពជិស្សាមហំ, ភោ, អគារស្មា អនគារិយ’’ន្តិ។

‘‘‘តេន ហិ ភវំ គោវិន្ទោ ឆ មាសានិ អាគមេតុ...បេ.... បញ្ច មាសានិ អាគមេតុ... ចត្តារិ មាសានិ អាគមេតុ... តីណិ មាសានិ អាគមេតុ... ទ្វេ មាសានិ អាគមេតុ... ឯកំ មាសំ អាគមេតុ... អឌ្ឍមាសំ អាគមេតុ, អឌ្ឍមាសស្ស អច្ចយេន មយម្បិ អគារស្មា អនគារិយំ បព្ពជិស្សាម, អថ យា តេ គតិ, សា នោ គតិ ភវិស្សតី’’តិ។

‘‘‘អតិចិរំ ខោ, ភោ, អឌ្ឍមាសោ, នាហំ សក្កោមិ ភវន្តេ អឌ្ឍមាសំ អាគមេតុំ។ កោ នុ ខោ បន, ភោ, ជានាតិ ជីវិតានំ! គមនីយោ សម្បរាយោ, មន្តាយំ ពោទ្ធព្ពំ, កត្តព្ពំ កុសលំ, ចរិតព្ពំ ព្រហ្មចរិយំ, នត្ថិ ជាតស្ស អមរណំ។ យថា ខោ បន មេ សុតំ ព្រហ្មុនោ អាមគន្ធេ ភាសមានស្ស, តេ ន សុនិម្មទយា អគារំ អជ្ឈាវសតា, បព្ពជិស្សាមហំ, ភោ, អគារស្មា អនគារិយ’’ន្តិ។ ‘‘តេន ហិ ភវំ គោវិន្ទោ សត្តាហំ អាគមេតុ, យាវ មយំ សកេ បុត្តភាតរោ រជ្ជេន [រជ្ជេ (ស្យា.)] អនុសាសិស្សាម, សត្តាហស្ស អច្ចយេន មយម្បិ អគារស្មា អនគារិយំ បព្ពជិស្សាម, អថ យា តេ គតិ, សា នោ គតិ ភវិស្សតី’’តិ។ ‘‘ន ចិរំ ខោ, ភោ, សត្តាហំ, អាគមេស្សាមហំ ភវន្តេ សត្តាហ’’ន្តិ។

ព្រាហ្មណមហាសាលាទីនំ អាមន្តនា

៣២៤. ‘‘អថ ខោ, ភោ, មហាគោវិន្ទោ ព្រាហ្មណោ យេន តេ សត្ត ច ព្រាហ្មណមហាសាលា សត្ត ច ន្ហាតកសតានិ តេនុបសង្កមិ; ឧបសង្កមិត្វា តេ សត្ត ច ព្រាហ្មណមហាសាលេ សត្ត ច ន្ហាតកសតានិ ឯតទវោច – ‘‘អញ្ញំ ទានិ ភវន្តោ អាចរិយំ បរិយេសន្តុ, យោ ភវន្តានំ មន្តេ វាចេស្សតិ។ ឥច្ឆាមហំ, ភោ, អគារស្មា អនគារិយំ បព្ពជិតុំ។ យថា ខោ បន មេ សុតំ ព្រហ្មុនោ អាមគន្ធេ ភាសមានស្ស។ តេ ន សុនិម្មទយា អគារំ អជ្ឈាវសតា, បព្ពជិស្សាមហំ, ភោ, អគារស្មា អនគារិយ’’ន្តិ។ ‘‘មា ភវំ គោវិន្ទោ អគារស្មា អនគារិយំ បព្ពជិ។ បព្ពជ្ជា, ភោ, អប្បេសក្ខា ច អប្បលាភា ច; ព្រហ្មញ្ញំ មហេសក្ខញ្ច មហាលាភញ្ចា’’តិ។ ‘‘មា ភវន្តោ ឯវំ អវចុត្ថ – ‘‘បព្ពជ្ជា អប្បេសក្ខា ច អប្បលាភា ច, ព្រហ្មញ្ញំ មហេសក្ខញ្ច មហាលាភញ្ចា’’តិ។ កោ នុ ខោ, ភោ, អញ្ញត្រ មយា មហេសក្ខតរោ វា មហាលាភតរោ វា! អហញ្ហិ, ភោ, ឯតរហិ រាជាវ រញ្ញំ ព្រហ្មាវ ព្រាហ្មណានំ [ព្រហ្មានំ (សី. បី. ក.)] ទេវតាវ គហបតិកានំ។ តមហំ សព្ពំ បហាយ អគារស្មា អនគារិយំ បព្ពជិស្សាមិ។ យថា ខោ បន មេ សុតំ ព្រហ្មុនោ អាមគន្ធេ ភាសមានស្ស, តេ ន សុនិម្មទយា អគារំ អជ្ឈាវសតា។ បព្ពជិស្សាមហំ, ភោ, អគារស្មា អនគារិយ’’ន្តិ។ ‘‘សចេ ភវំ គោវិន្ទោ អគារស្មា អនគារិយំ បព្ពជិស្សតិ, មយម្បិ អគារស្មា អនគារិយំ បព្ពជិស្សាម, អថ យា តេ គតិ, សា នោ គតិ ភវិស្សតី’’តិ។

ភរិយានំ អាមន្តនា

៣២៥. ‘‘អថ ខោ, ភោ, មហាគោវិន្ទោ ព្រាហ្មណោ យេន ចត្តារីសា ភរិយា សាទិសិយោ តេនុបសង្កមិ; ឧបសង្កមិត្វា ចត្តារីសា ភរិយា សាទិសិយោ ឯតទវោច – ‘‘យា ភោតីនំ ឥច្ឆតិ, សកានិ វា ញាតិកុលានិ គច្ឆតុ អញ្ញំ វា ភត្តារំ បរិយេសតុ។ ឥច្ឆាមហំ, ភោតី, អគារស្មា អនគារិយំ បព្ពជិតុំ។ យថា ខោ បន មេ សុតំ ព្រហ្មុនោ អាមគន្ធេ ភាសមានស្ស, តេ ន សុនិម្មទយា អគារំ អជ្ឈាវសតា។ បព្ពជិស្សាមហំ, ភោតី, អគារស្មា អនគារិយ’’ន្តិ។ ‘‘ត្វញ្ញេវ នោ ញាតិ ញាតិកាមានំ, ត្វំ បន ភត្តា ភត្តុកាមានំ។ សចេ ភវំ គោវិន្ទោ អគារស្មា អនគារិយំ បព្ពជិស្សតិ, មយម្បិ អគារស្មា អនគារិយំ បព្ពជិស្សាម, អថ យា តេ គតិ, សា នោ គតិ ភវិស្សតី’’តិ។

មហាគោវិន្ទបព្ពជ្ជា

៣២៦. “អថ ខោ, ភោ, មហាគោវិន្ទោ ព្រាហ្មណោ តស្ស សត្តាហស្ស អច្ចយេន កេសមស្សុំ ឱហារេត្វា កាសាយានិ វត្ថានិ អច្ឆាទេត្វា អគារស្មា អនគារិយំ បព្ពជិ។ បព្ពជិតំ បន មហាគោវិន្ទំ ព្រាហ្មណំ សត្ត ច រាជានោ ខត្តិយា មុទ្ធាវសិត្តា សត្ត ច ព្រាហ្មណមហាសាលា សត្ត ច ន្ហាតកសតានិ ចត្តារីសា ច ភរិយា សាទិសិយោ អនេកានិ ច ខត្តិយសហស្សានិ អនេកានិ ច ព្រាហ្មណសហស្សានិ អនេកានិ ច គហបតិសហស្សានិ អនេកេហិ ច ឥត្ថាគារេហិ ឥត្ថិយោ កេសមស្សុំ ឱហារេត្វា កាសាយានិ វត្ថានិ អច្ឆាទេត្វា មហាគោវិន្ទំ ព្រាហ្មណំ អគារស្មា អនគារិយំ បព្ពជិតំ អនុបព្ពជឹសុ។ តាយ សុទំ, ភោ, បរិសាយ បរិវុតោ មហាគោវិន្ទោ ព្រាហ្មណោ គាមនិគមរាជធានីសុ ចារិកំ ចរតិ។ យំ ខោ បន, ភោ, តេន សមយេន មហាគោវិន្ទោ ព្រាហ្មណោ គាមំ វា និគមំ វា ឧបសង្កមតិ, តត្ថ រាជាវ ហោតិ រញ្ញំ, ព្រហ្មាវ ព្រាហ្មណានំ, ទេវតាវ គហបតិកានំ។ តេន ខោ បន សមយេន មនុស្សា ខិបន្តិ វា ឧបក្ខលន្តិ វា តេ ឯវមាហំសុ – “នមត្ថុ មហាគោវិន្ទស្ស ព្រាហ្មណស្ស, នមត្ថុ សត្ត បុរោហិតស្សា”’តិ។

៣២៧. “មហាគោវិន្ទោ, ភោ, ព្រាហ្មណោ មេត្តាសហគតេន ចេតសា ឯកំ ទិសំ ផរិត្វា វិហាសិ, តថា ទុតិយំ, តថា តតិយំ, តថា ចតុត្ថំ។ ឥតិ ឧទ្ធមធោ តិរិយំ សព្ពធិ សព្ពត្តតាយ សព្ពាវន្តំ លោកំ មេត្តាសហគតេន ចេតសា វិបុលេន មហគ្គតេន អប្បមាណេន អវេរេន អព្យាបជ្ជេន ផរិត្វា វិហាសិ។ ករុណាសហគតេន ចេតសា...បេ.... មុទិតាសហគតេន ចេតសា...បេ.... ឧបេក្ខាសហគតេន ចេតសា...បេ.... អព្យាបជ្ជេន ផរិត្វា វិហាសិ សាវកានញ្ច ព្រហ្មលោកសហព្យតាយ មគ្គំ ទេសេសិ។

៣២៨. “យេ ខោ បន, ភោ, តេន សមយេន មហាគោវិន្ទស្ស ព្រាហ្មណស្ស សាវកា សព្ពេន សព្ពំ សាសនំ អាជានឹសុ។ តេ កាយស្ស ភេទា បរំ មរណា សុគតឹ ព្រហ្មលោកំ ឧបបជ្ជឹសុ។ យេ ន សព្ពេន សព្ពំ សាសនំ អាជានឹសុ, តេ កាយស្ស ភេទា បរំ មរណា អប្បេកច្ចេ បរនិម្មិតវសវត្តីនំ ទេវានំ សហព្យតំ ឧបបជ្ជឹសុ; អប្បេកច្ចេ និម្មានរតីនំ ទេវានំ សហព្យតំ ឧបបជ្ជឹសុ; អប្បេកច្ចេ តុសិតានំ ទេវានំ សហព្យតំ ឧបបជ្ជឹសុ; អប្បេកច្ចេ យាមានំ ទេវានំ សហព្យតំ ឧបបជ្ជឹសុ; អប្បេកច្ចេ តាវតឹសានំ ទេវានំ សហព្យតំ ឧបបជ្ជឹសុ; អប្បេកច្ចេ ចាតុមហារាជិកានំ ទេវានំ សហព្យតំ ឧបបជ្ជឹសុ; យេ សព្ពនិហីនំ កាយំ បរិបូរេសុំ តេ គន្ធព្ពកាយំ បរិបូរេសុំ។ ឥតិ ខោ, ភោ [បន (ស្យា. ក.)], សព្ពេសំយេវ តេសំ កុលបុត្តានំ អមោឃា បព្ពជ្ជា អហោសិ អវញ្ឈា សផលា សឧទ្រយា”’តិ។

៣២៩. “សរតិ តំ ភគវា”តិ? “សរាមហំ, បញ្ចសិខ។ អហំ តេន សមយេន មហាគោវិន្ទោ ព្រាហ្មណោ អហោសឹ។ អហំ តេសំ សាវកានំ ព្រហ្មលោកសហព្យតាយ មគ្គំ ទេសេសឹ។ តំ ខោ បន មេ, បញ្ចសិខ, ព្រហ្មចរិយំ ន និព្ពិទាយ ន វិរាគាយ ន និរោធាយ ន ឧបសមាយ ន អភិញ្ញាយ ន សម្ពោធាយ ន និព្ពានាយ សំវត្តតិ, យាវទេវ ព្រហ្មលោកូបបត្តិយា។

ឥទំ ខោ បន មេ, បញ្ចសិខ, ព្រហ្មចរិយំ ឯកន្តនិព្ពិទាយ វិរាគាយ និរោធាយ ឧបសមាយ អភិញ្ញាយ សម្ពោធាយ និព្ពានាយ សំវត្តតិ។ កតមញ្ច តំ, បញ្ចសិខ, ព្រហ្មចរិយំ ឯកន្តនិព្ពិទាយ វិរាគាយ និរោធាយ ឧបសមាយ អភិញ្ញាយ សម្ពោធាយ និព្ពានាយ សំវត្តតិ? អយមេវ អរិយោ អដ្ឋង្គិកោ មគ្គោ។ សេយ្យថិទំ – សម្មាទិដ្ឋិ សម្មាសង្កប្បោ សម្មាវាចា សម្មាកម្មន្តោ សម្មាអាជីវោ សម្មាវាយាមោ សម្មាសតិ សម្មាសមាធិ។ ឥទំ ខោ តំ, បញ្ចសិខ, ព្រហ្មចរិយំ ឯកន្តនិព្ពិទាយ វិរាគាយ និរោធាយ ឧបសមាយ អភិញ្ញាយ សម្ពោធាយ និព្ពានាយ សំវត្តតិ។

៣៣០. “យេ ខោ បន មេ, បញ្ចសិខ, សាវកា សព្ពេន សព្ពំ សាសនំ អាជានន្តិ, តេ អាសវានំ ខយា អនាសវំ ចេតោវិមុត្តិំ បញ្ញាវិមុត្តិំ ទិដ្ឋេវ ធម្មេ សយំ អភិញ្ញា សច្ឆិកត្វា ឧបសម្បជ្ជ វិហរន្តិ; យេ ន សព្ពេន សព្ពំ សាសនំ អាជានន្តិ, តេ បញ្ចន្នំ ឱរម្ភាគិយានំ សំយោជនានំ បរិក្ខយា ឱបបាតិកា ហោន្តិ តត្ថ បរិនិព្ពាយិនោ អនាវត្តិធម្មា តស្មា លោកា។ យេ ន សព្ពេន សព្ពំ សាសនំ អាជានន្តិ, អប្បេកច្ចេ តិណ្ណំ សំយោជនានំ បរិក្ខយា រាគទោសមោហានំ តនុត្តា សកទាគាមិនោ ហោន្តិ សកិទេវ ឥមំ លោកំ អាគន្ត្វា ទុក្ខស្សន្តំ ករិស្សន្តិ [ករោន្តិ (សី. បី.)]។ យេ ន សព្ពេន សព្ពំ សាសនំ អាជានន្តិ, អប្បេកច្ចេ តិណ្ណំ សំយោជនានំ បរិក្ខយា សោតាបន្នា ហោន្តិ អវិនិបាតធម្មា និយតា សម្ពោធិបរាយណា។ ឥតិ ខោ, បញ្ចសិខ, សព្ពេសំយេវ ឥមេសំ កុលបុត្តានំ អមោឃា បព្ពជ្ជា [បព្ពជា អហោសិ (ក.)] អវញ្ឈា សផលា សឧទ្រយា”តិ។

ឥទមវោច ភគវា។ អត្តមនោ បញ្ចសិខោ គន្ធព្ពបុត្តោ ភគវតោ ភាសិតំ អភិនន្ទិត្វា អនុមោទិត្វា ភគវន្តំ អភិវាទេត្វា បទក្ខិណំ កត្វា តត្ថេវន្តរធាយីតិ។

មហាគោវិន្ទសុត្តំ និដ្ឋិតំ ឆដ្ឋំ។

៧. មហាសមយសុត្តំ

៣៣១. ឯវំ មេ សុតំ – ឯកំ សមយំ ភគវា សក្កេសុ វិហរតិ កបិលវត្ថុស្មិំ មហាវនេ មហតា ភិក្ខុសង្ឃេន សទ្ធិំ បញ្ចមត្តេហិ ភិក្ខុសតេហិ សព្ពេហេវ អរហន្តេហិ; ទសហិ ច លោកធាតូហិ ទេវតា យេភុយ្យេន សន្និបតិតា ហោន្តិ ភគវន្តំ ទស្សនាយ ភិក្ខុសង្ឃញ្ច។ អថ ខោ ចតុន្នំ សុទ្ធាវាសកាយិកានំ ទេវតានំ [ទេវានំ (សី. ស្យា. បី.)] ឯតទហោសិ – ‘‘អយំ ខោ ភគវា សក្កេសុ វិហរតិ កបិលវត្ថុស្មិំ មហាវនេ មហតា ភិក្ខុសង្ឃេន សទ្ធិំ បញ្ចមត្តេហិ ភិក្ខុសតេហិ សព្ពេហេវ អរហន្តេហិ; ទសហិ ច លោកធាតូហិ ទេវតា យេភុយ្យេន សន្និបតិតា ហោន្តិ ភគវន្តំ ទស្សនាយ ភិក្ខុសង្ឃញ្ច។ យំនូន មយម្បិ យេន ភគវា តេនុបសង្កមេយ្យាម; ឧបសង្កមិត្វា ភគវតោ សន្តិកេ បច្ចេកំ គាថំ [បច្ចេកគាថំ (សី. ស្យា. បី.), បច្ចេកគាថា (ក. សី.)] ភាសេយ្យាមា’’តិ។

៣៣២. អថ ខោ តា ទេវតា សេយ្យថាបិ នាម ពលវា បុរិសោ សមិញ្ជិតំ វា ពាហំ បសារេយ្យ បសារិតំ វា ពាហំ សមិញ្ជេយ្យ , ឯវមេវ សុទ្ធាវាសេសុ ទេវេសុ អន្តរហិតា ភគវតោ បុរតោ បាតុរហេសុំ។ អថ ខោ តា ទេវតា ភគវន្តំ អភិវាទេត្វា ឯកមន្តំ អដ្ឋំសុ។ ឯកមន្តំ ឋិតា ខោ ឯកា ទេវតា ភគវតោ សន្តិកេ ឥមំ គាថំ អភាសិ –

‘‘មហាសមយោ បវនស្មិំ, ទេវកាយា សមាគតា;
អាគតម្ហ ឥមំ ធម្មសមយំ, ទក្ខិតាយេ អបរាជិតសង្ឃ’’ន្តិ។

អថ ខោ អបរា ទេវតា ភគវតោ សន្តិកេ ឥមំ គាថំ អភាសិ –

‘‘តត្រ ភិក្ខវោ សមាទហំសុ, ចិត្តមត្តនោ ឧជុកំ អកំសុ [ឧជុកមកំសុ (សី. ស្យា. បី.)];
សារថីវ នេត្តានិ គហេត្វា, ឥន្ទ្រិយានិ រក្ខន្តិ បណ្ឌិតា’’តិ។

អថ ខោ អបរា ទេវតា ភគវតោ សន្តិកេ ឥមំ គាថំ អភាសិ –

‘‘ឆេត្វា ខីលំ ឆេត្វា បលិឃំ, ឥន្ទខីលំ ឩហច្ច [ឧហច្ច (ក.)] មនេជា;
តេ ចរន្តិ សុទ្ធា វិមលា, ចក្ខុមតា សុទន្តា សុសុនាគា’’តិ។

អថ ខោ អបរា ទេវតា ភគវតោ សន្តិកេ ឥមំ គាថំ អភាសិ –

‘‘យេកេចិ ពុទ្ធំ សរណំ គតាសេ, ន តេ គមិស្សន្តិ អបាយភូមិំ;
បហាយ មានុសំ ទេហំ, ទេវកាយំ បរិបូរេស្សន្តី’’តិ។

ទេវតាសន្និបាតា

៣៣៣. អថ ខោ ភគវា ភិក្ខូ អាមន្តេសិ – ‘‘យេភុយ្យេន, ភិក្ខវេ, ទសសុ លោកធាតូសុ ទេវតា សន្និបតិតា ហោន្តិ [( ) សី. ឥបោត្ថកេសុ នត្ថិ], តថាគតំ ទស្សនាយ ភិក្ខុសង្ឃញ្ច ។ យេបិ តេ, ភិក្ខវេ, អហេសុំ អតីតមទ្ធានំ អរហន្តោ សម្មាសម្ពុទ្ធា, តេសម្បិ ភគវន្តានំ ឯតំបរមាយេវ [ឯតបរមាយេវ (សី. ស្យា. បី.)] ទេវតា សន្និបតិតា អហេសុំ សេយ្យថាបិ មយ្ហំ ឯតរហិ។ យេបិ តេ, ភិក្ខវេ, ភវិស្សន្តិ អនាគតមទ្ធានំ អរហន្តោ សម្មាសម្ពុទ្ធា, តេសម្បិ ភគវន្តានំ ឯតំបរមាយេវ ទេវតា សន្និបតិតា ភវិស្សន្តិ សេយ្យថាបិ មយ្ហំ ឯតរហិ។ អាចិក្ខិស្សាមិ, ភិក្ខវេ, ទេវកាយានំ នាមានិ; កិត្តយិស្សាមិ, ភិក្ខវេ, ទេវកាយានំ នាមានិ; ទេសេស្សាមិ, ភិក្ខវេ, ទេវកាយានំ នាមានិ។ តំ សុណាថ, សាធុកំ មនសិករោថ, ភាសិស្សាមី’’តិ។ ‘‘ឯវំ, ភន្តេ’’តិ ខោ តេ ភិក្ខូ ភគវតោ បច្ចស្សោសុំ។

៣៣៤. ភគវា ឯតទវោច –

‘‘សិលោកមនុកស្សាមិ, យត្ថ ភុម្មា តទស្សិតា;
យេ សិតា គិរិគព្ភរំ, បហិតត្តា សមាហិតា។

‘‘បុថូសីហាវ សល្លីនា, លោមហំសាភិសម្ភុនោ;
ឱទាតមនសា សុទ្ធា, វិប្បសន្នមនាវិលា’’ [វិប្បសន្នាមនាវិលា (បី. ក.)]។

ភិយ្យោ បញ្ចសតេ ញត្វា, វនេ កាបិលវត្ថវេ;
តតោ អាមន្តយិ សត្ថា, សាវកេ សាសនេ រតេ។

‘‘ទេវកាយា អភិក្កន្តា, តេ វិជានាថ ភិក្ខវោ’’;
តេ ច អាតប្បមករុំ, សុត្វា ពុទ្ធស្ស សាសនំ។

តេសំ បាតុរហុ ញាណំ, អមនុស្សានទស្សនំ;
អប្បេកេ សតមទ្ទក្ខុំ, សហស្សំ អថ សត្តរិ។

សតំ ឯកេ សហស្សានំ, អមនុស្សានមទ្ទសុំ;
អប្បេកេនន្តមទ្ទក្ខុំ , ទិសា សព្ពា ផុដា អហុំ។

តញ្ច សព្ពំ អភិញ្ញាយ, វវត្ថិត្វាន [វវក្ខិត្វាន (សី. ស្យា. បី.), អវេក្ខិត្វាន (ដីកា)] ចក្ខុមា;
តតោ អាមន្តយិ សត្ថា, សាវកេ សាសនេ រតេ។

‘‘ទេវកាយា អភិក្កន្តា, តេ វិជានាថ ភិក្ខវោ;
យេ វោហំ កិត្តយិស្សាមិ, គិរាហិ អនុបុព្ពសោ។

៣៣៥.‘‘សត្តសហស្សា តេ យក្ខា, ភុម្មា កាបិលវត្ថវា។

ឥទ្ធិមន្តោ ជុតិមន្តោ, វណ្ណវន្តោ យសស្សិនោ;
មោទមានា អភិក្កាមុំ, ភិក្ខូនំ សមិតី វនំ។

‘‘ឆសហស្សា ហេមវតា, យក្ខា នានត្តវណ្ណិនោ;
ឥទ្ធិមន្តោ ជុតិមន្តោ [ជុតីមន្តោ (សី. បី.)], វណ្ណវន្តោ យសស្សិនោ;
មោទមានា អភិក្កាមុំ, ភិក្ខូនំ សមិតី វនំ។

‘‘សាតាគិរា តិសហស្សា, យក្ខា នានត្តវណ្ណិនោ;
ឥទ្ធិមន្តោ ជុតិមន្តោ, វណ្ណវន្តោ យសស្សិនោ;
មោទមានា អភិក្កាមុំ, ភិក្ខូនំ សមិតី វនំ។

‘‘ឥច្ចេតេ សោឡសសហស្សា, យក្ខា នានត្តវណ្ណិនោ;
ឥទ្ធិមន្តោ ជុតិមន្តោ, វណ្ណវន្តោ យសស្សិនោ;
មោទមានា អភិក្កាមុំ, ភិក្ខូនំ សមិតី វនំ។

‘‘វេស្សាមិត្តា បញ្ចសតា, យក្ខា នានត្តវណ្ណិនោ;
ឥទ្ធិមន្តោ ជុតិមន្តោ, វណ្ណវន្តោ យសស្សិនោ;
មោទមានា អភិក្កាមុំ, ភិក្ខូនំ សមិតី វនំ។

‘‘កុម្ភីរោ រាជគហិកោ, វេបុល្លស្ស និវេសនំ;
ភិយ្យោ នំ សតសហស្សំ, យក្ខានំ បយិរុបាសតិ;
កុម្ភីរោ រាជគហិកោ, សោបាគា សមិតី វនំ។

៣៣៦.‘‘បុរិមញ្ច ទិសំ រាជា, ធតរដ្ឋោ បសាសតិ។

គន្ធព្ពានំ អធិបតិ, មហារាជា យសស្សិសោ។

‘‘បុត្តាបិ តស្ស ពហវោ, ឥន្ទនាមា មហព្ពលា;
ឥទ្ធិមន្តោ ជុតិមន្តោ, វណ្ណវន្តោ យសស្សិនោ;
មោទមានា អភិក្កាមុំ, ភិក្ខូនំ សមិតី វនំ។

“ទក្ខិណញ្ច ទិសំ រាជា, វិរូឡ្ហោ តំ បសាសតិ [តប្បសាសតិ (ស្យា.)];
កុម្ភណ្ឌានំ អធិបតិ, មហារាជា យសស្សិសោ។

“បុត្តាបិ តស្ស ពហវោ, ឥន្ទនាមា មហព្ពលា;
ឥទ្ធិមន្តោ ជុតិមន្តោ, វណ្ណវន្តោ យសស្សិនោ;
មោទមានា អភិក្កាមុំ, ភិក្ខូនំ សមិតិំ វនំ។

“បច្ឆិមញ្ច ទិសំ រាជា, វិរូបក្ខោ បសាសតិ;
នាគានញ្ច អធិបតិ, មហារាជា យសស្សិសោ។

“បុត្តាបិ តស្ស ពហវោ, ឥន្ទនាមា មហព្ពលា;
ឥទ្ធិមន្តោ ជុតិមន្តោ, វណ្ណវន្តោ យសស្សិនោ;
មោទមានា អភិក្កាមុំ, ភិក្ខូនំ សមិតិំ វនំ។

“ឧត្តរញ្ច ទិសំ រាជា, កុវេរោ តំ បសាសតិ;
យក្ខានញ្ច អធិបតិ, មហារាជា យសស្សិសោ។

“បុត្តាបិ តស្ស ពហវោ, ឥន្ទនាមា មហព្ពលា;
ឥទ្ធិមន្តោ ជុតិមន្តោ, វណ្ណវន្តោ យសស្សិនោ;
មោទមានា អភិក្កាមុំ, ភិក្ខូនំ សមិតិំ វនំ។

“បុរិមំ ទិសំ ធតរដ្ឋោ, ទក្ខិណេន វិរូឡ្ហកោ;
បច្ឆិមេន វិរូបក្ខោ, កុវេរោ ឧត្តរំ ទិសំ។

“ចត្តារោ តេ មហារាជា, សមន្តា ចតុរោ ទិសា;
ទទ្ទល្លមានា [ទទ្ទឡ្ហមានា (ក.)] អដ្ឋំសុ, វនេ កាបិលវត្ថវេ។

៣៣៧.“តេសំ មាយាវិនោ ទាសា, អាគុំ [អាគូ (ស្យា.), អាគុ (សី. បី.) ឯវមុបរិបិ] វញ្ចនិកា សឋា។

មាយា កុដេណ្ឌុ វិដេណ្ឌុ [វេដេណ្ឌុ (សី. ស្យា. បី.)], វិដុច្ច [វិដូ ច (ស្យា.)] វិដុដោ សហ។

“ចន្ទនោ កាមសេដ្ឋោ ច, កិន្និឃណ្ឌុ [កិន្នុឃណ្ឌុ (សី. ស្យា. បី.)] និឃណ្ឌុ ច;
បនាទោ ឱបមញ្ញោ ច, ទេវសូតោ ច មាតលិ។

“ចិត្តសេនោ ច គន្ធព្ពោ, នឡោរាជា ជនេសភោ [ជនោសភោ (ស្យា.)];
អាគា បញ្ចសិខោ ចេវ, តិម្ពរូ សូរិយវច្ចសា [សុរិយវច្ចសា (សី. បី.)]។

“ឯតេ ចញ្ញេ ច រាជានោ, គន្ធព្ពា សហ រាជុភិ;
មោទមានា អភិក្កាមុំ, ភិក្ខូនំ សមិតិំ វនំ។

៣៣៨.“អថាគុំ នាគសា នាគា, វេសាលា សហតច្ឆកា។

កម្ពលស្សតរា អាគុំ, បាយាគា សហ ញាតិភិ។

“យាមុនា ធតរដ្ឋា ច, អាគូ នាគា យសស្សិនោ;
ឯរាវណោ មហានាគោ, សោបាគា សមិតិំ វនំ។

“យេ នាគរាជេ សហសា ហរន្តិ, ទិព្ពា ទិជា បក្ខិ វិសុទ្ធចក្ខូ;
វេហាយសា [វេហាសយា (សី. បី.)] តេ វនមជ្ឈបត្តា, ចិត្រា សុបណ្ណា ឥតិ តេស នាមំ។

“អភយំ តទា នាគរាជានមាសិ, សុបណ្ណតោ ខេមមកាសិ ពុទ្ធោ;

សណ្ហាហិ វាចាហិ ឧបវ្ហយន្តា, នាគា សុបណ្ណា សរណមកំសុ ពុទ្ធំ។

៣៣៩.“ជិតា វជិរហត្ថេន, សមុទ្ទំ អសុរាសិតា។

ភាតរោ វាសវស្សេតេ, ឥទ្ធិមន្តោ យសស្សិនោ។

“កាលកញ្ចា មហាភិស្មា [កាលកញ្ជា មហាភីសា (សី. បី.)], អសុរា ទានវេឃសា;
វេបចិត្តិ សុចិត្តិ ច, បហារាទោ នមុចី សហ។

“សតញ្ច ពលិបុត្តានំ, សព្ពេ វេរោចនាមកា;
សន្នយ្ហិត្វា ពលិសេនំ [ពលីសេនំ (ស្យា.)], រាហុភទ្ទមុបាគមុំ;
សមយោទានិ ភទ្ទន្តេ, ភិក្ខូនំ សមិតី វនំ។

៣៤០.“អាបោ ច ទេវា បថវី, តេជោ វាយោ តទាគមុំ។

វរុណា វារណា [វារុណា (ស្យា.)] ទេវា, សោមោ ច យសសា សហ។

“មេត្តា ករុណា កាយិកា, អាគុំ ទេវា យសស្សិនោ;
ទសេតេ ទសធា កាយា, សព្ពេ នានត្តវណ្ណិនោ។

“ឥទ្ធិមន្តោ ជុតិមន្តោ, វណ្ណវន្តោ យសស្សិនោ;
មោទមានា អភិក្កាមុំ, ភិក្ខូនំ សមិតី វនំ។

“វេណ្ហុទេវា សហលិ ច [វេណ្ហូច ទេវា សហលីច (សី. បី.)], អសមា ច ទុវេ យមា;
ចន្ទស្សូបនិសា ទេវា, ចន្ទមាគុំ បុរក្ខត្វា។

“សូរិយស្សូបនិសា [សុរិយស្សូបនិសា (សី. ស្យា. បី.)] ទេវា, សូរិយមាគុំ បុរក្ខត្វា;
នក្ខត្តានិ បុរក្ខត្វា, អាគុំ មន្ទវលាហកា។

“វសូនំ វាសវោ សេដ្ឋោ, សក្កោបាគា បុរិន្ទទោ;
ទសេតេ ទសធា កាយា, សព្ពេ នានត្តវណ្ណិនោ។

“ឥទ្ធិមន្តោ ជុតិមន្តោ, វណ្ណវន្តោ យសស្សិនោ;
មោទមានា អភិក្កាមុំ, ភិក្ខូនំ សមិតី វនំ។

“អថាគុំ សហភូ ទេវា, ជលមគ្គិសិខារិវ;
អរិដ្ឋកា ច រោជា ច, ឧមាបុប្ផនិភាសិនោ។

“វរុណា សហធម្មា ច, អច្ចុតា ច អនេជកា;
សូលេយ្យរុចិរា អាគុំ, អាគុំ វាសវនេសិនោ;
ទសេតេ ទសធា កាយា, សព្ពេ នានត្តវណ្ណិនោ។

“ឥទ្ធិមន្តោ ជុតិមន្តោ, វណ្ណវន្តោ យសស្សិនោ;
មោទមានា អភិក្កាមុំ, ភិក្ខូនំ សមិតី វនំ។

“សមានា មហាសមនា, មានុសា មានុសុត្តមា;
ខិឌ្ឌាបទោសិកា អាគុំ, អាគុំ មនោបទោសិកា។

“អថាគុំ ហរយោ ទេវា, យេ ច លោហិតវាសិនោ;
បារគា មហាបារគា, អាគុំ ទេវា យសស្សិនោ;
ទសេតេ ទសធា កាយា, សព្ពេ នានត្តវណ្ណិនោ។

“ឥទ្ធិមន្តោ ជុតិមន្តោ, វណ្ណវន្តោ យសស្សិនោ;
មោទមានា អភិក្កាមុំ, ភិក្ខូនំ សមិតី វនំ។

“សុក្កា ករម្ភា [ករុម្ហា (សី. ស្យា. បី.)] អរុណា, អាគុំ វេឃនសា សហ;
ឱទាតគយ្ហា បាមោក្ខា, អាគុំ ទេវា វិចក្ខណា។

“សទាមត្តា ហារគជា, មិស្សកា ច យសស្សិនោ;
ថនយំ អាគ បជ្ជុន្នោ, យោ ទិសា អភិវស្សតិ។

“ទសេតេ ទសធា កាយា, សព្ពេ នានត្តវណ្ណិនោ;
ឥទ្ធិមន្តោ ជុតិមន្តោ, វណ្ណវន្តោ យសស្សិនោ;
មោទមានា អភិក្កាមុំ, ភិក្ខូនំ សមិតី វនំ។

“ខេមិយា តុសិតា យាមា, កដ្ឋកា ច យសស្សិនោ;
លម្ពីតកា លាមសេដ្ឋា, ជោតិនាមា ច អាសវា;
និម្មានរតិនោ អាគុំ, អថាគុំ បរនិម្មិតា។

“ទសេតេ ទសធា កាយា, សព្ពេ នានត្តវណ្ណិនោ;
ឥទ្ធិមន្តោ ជុតិមន្តោ, វណ្ណវន្តោ យសស្សិនោ;
មោទមានា អភិក្កាមុំ, ភិក្ខូនំ សមិតី វនំ។

“សដ្ឋេតេ ទេវនិកាយា, សព្ពេ នានត្តវណ្ណិនោ;
នាមន្វយេន អាគច្ឆុំ [អាគញ្ឆុំ (សី. ស្យា. បី.)], យេ ចញ្ញេ សទិសា សហ។

“‘បវុដ្ឋជាតិមខិលំ [បវុត្ថជាតឹ អខិលំ (សី. បី.)], ឱឃតិណ្ណមនាសវំ;
ទក្ខេមោឃតរំ នាគំ, ចន្ទំវ អសិតាតិគំ’។

៣៤១.“សុព្រហ្មា បរមត្តោ ច [បរមត្ថោ ច (ក.)], បុត្តា ឥទ្ធិមតោ សហ។

សនង្កុមារោ តិស្សោ ច, សោបាគ សមិតី វនំ។

“សហស្សំ ព្រហ្មលោកានំ, មហាព្រហ្មាភិតិដ្ឋតិ;
ឧបបន្នោ ជុតិមន្តោ, ភិស្មាកាយោ យសស្សិសោ។

“ទសេត្ថ ឥស្សរា អាគុំ, បច្ចេកវសវត្តិនោ;
តេសញ្ច មជ្ឈតោ អាគ, ហារិតោ បរិវារិតោ។

៣៤២.“តេ ច សព្ពេ អភិក្កន្តេ, សឥន្ទេ [សិន្ទេ (ស្យា.)] ទេវេ សព្រហ្មកេ។

មារសេនា អភិក្កាមិ, បស្ស កណ្ហស្ស មន្ទិយំ។

“‘ឯថ គណ្ហថ ពន្ធថ, រាគេន ពទ្ធមត្ថុ វោ;
សមន្តា បរិវារេថ, មា វោ មុញ្ចិត្ថ កោចិ នំ’។

“ឥតិ តត្ថ មហាសេនោ, កណ្ហោ សេនំ អបេសយិ;
បាណិនា តលមាហច្ច, សរំ កត្វាន ភេរវំ។

“យថា បាវុស្សកោ មេឃោ, ថនយន្តោ សវិជ្ជុកោ; +
តទា សោ បច្ចុទាវត្តិ, សង្កុទ្ធោ អសយំវសេ [អសយំវសី (សី. បី.)]។

៣៤៣. តញ្ច សព្ពំ អភិញ្ញាយ, វវត្ថិត្វាន ចក្ខុមា។

តតោ អាមន្តយី សត្ថា, សាវកេ សាសនេ រតេ។

“មារសេនា អភិក្កន្តា, តេ វិជានាថ ភិក្ខវោ;
តេ ច អាតប្បមករុំ, សុត្វា ពុទ្ធស្ស សាសនំ;
វីតរាគេហិ បក្កាមុំ, នេសំ លោមាបិ ឥញ្ជយុំ។

“‘សព្ពេ វិជិតសង្គាមា, ភយាតីតា យសស្សិនោ;
មោទន្តិ សហ ភូតេហិ, សាវកា តេ ជនេសុតា’’តិ។

មហាសមយសុត្តំ និដ្ឋិតំ សត្តមំ។

៨. សក្កបញ្ហសុត្តំ

៣៤៤. ឯវំ មេ សុតំ – ឯកំ សមយំ ភគវា មគធេសុ វិហរតិ, បាចីនតោ រាជគហស្ស អម្ពសណ្ឌា នាម ព្រាហ្មណគាមោ, តស្សុត្តរតោ វេទិយកេ បព្ពតេ ឥន្ទសាលគុហាយំ។ តេន ខោ បន សមយេន សក្កស្ស ទេវានមិន្ទស្ស ឧស្សុក្កំ ឧទបាទិ ភគវន្តំ ទស្សនាយ។ អថ ខោ សក្កស្ស ទេវានមិន្ទស្ស ឯតទហោសិ – “កហំ នុ ខោ ភគវា ឯតរហិ វិហរតិ អរហំ សម្មាសម្ពុទ្ធោ”តិ? អទ្ទសា ខោ សក្កោ ទេវានមិន្ទោ ភគវន្តំ មគធេសុ វិហរន្តំ បាចីនតោ រាជគហស្ស អម្ពសណ្ឌា នាម ព្រាហ្មណគាមោ, តស្សុត្តរតោ វេទិយកេ បព្ពតេ ឥន្ទសាលគុហាយំ។ ទិស្វាន ទេវេ តាវតិំសេ អាមន្តេសិ – “អយំ, មារិសា, ភគវា មគធេសុ វិហរតិ, បាចីនតោ រាជគហស្ស អម្ពសណ្ឌា នាម ព្រាហ្មណគាមោ, តស្សុត្តរតោ វេទិយកេ បព្ពតេ ឥន្ទសាលគុហាយំ។ យទិ បន, មារិសា, មយំ តំ ភគវន្តំ ទស្សនាយ ឧបសង្កមេយ្យាម អរហន្តំ សម្មាសម្ពុទ្ធ”ន្តិ? “ឯវំ ភទ្ទន្តវា”តិ ខោ ទេវា តាវតិំសា សក្កស្ស ទេវានមិន្ទស្ស បច្ចស្សោសុំ។

៣៤៥. អថ ខោ សក្កោ ទេវានមិន្ទោ បញ្ចសិខំ គន្ធព្ពទេវបុត្តំ [គន្ធព្ពបុត្តំ (ស្យា.)] អាមន្តេសិ – “អយំ, តាត បញ្ចសិខ, ភគវា មគធេសុ វិហរតិ បាចីនតោ រាជគហស្ស អម្ពសណ្ឌា នាម ព្រាហ្មណគាមោ, តស្សុត្តរតោ វេទិយកេ បព្ពតេ ឥន្ទសាលគុហាយំ។ យទិ បន , តាត បញ្ចសិខ, មយំ តំ ភគវន្តំ ទស្សនាយ ឧបសង្កមេយ្យាម អរហន្តំ សម្មាសម្ពុទ្ធ”ន្តិ? “ឯវំ ភទ្ទន្តវា”តិ ខោ បញ្ចសិខោ គន្ធព្ពទេវបុត្តោ សក្កស្ស ទេវានមិន្ទស្ស បដិស្សុត្វា ពេលុវបណ្ឌុវីណំ អាទាយ សក្កស្ស ទេវានមិន្ទស្ស អនុចរិយំ ឧបាគមិ។

៣៤៦. អថ ខោ សក្កោ ទេវានមិន្ទោ ទេវេហិ តាវតិំសេហិ បរិវុតោ បញ្ចសិខេន គន្ធព្ពទេវបុត្តេន បុរក្ខតោ សេយ្យថាបិ នាម ពលវា បុរិសោ សមិញ្ជិតំ វា ពាហំ បសារេយ្យ បសារិតំ វា ពាហំ សមិញ្ជេយ្យ; ឯវមេវ ទេវេសុ តាវតិំសេសុ អន្តរហិតោ មគធេសុ បាចីនតោ រាជគហស្ស អម្ពសណ្ឌា នាម ព្រាហ្មណគាមោ, តស្សុត្តរតោ វេទិយកេ បព្ពតេ បច្ចុដ្ឋាសិ។ តេន ខោ បន សមយេន វេទិយកោ បព្ពតោ អតិវិយ ឱភាសជាតោ ហោតិ អម្ពសណ្ឌា ច ព្រាហ្មណគាមោ យថា តំ ទេវានំ ទេវានុភាវេន។ អបិស្សុទំ បរិតោ គាមេសុ មនុស្សា ឯវមាហំសុ – “អាទិត្តស្សុ នាមជ្ជ វេទិយកោ បព្ពតោ ឈាយតិស្សុ [ឈាយតស្ស (ស្យា.), បជ្ឈាយិតស្សុ (សី. បី.)] នាមជ្ជ វេទិយកោ បព្ពតោ ជលតិស្សុ [ជលតស្ស (ស្យា.), ជលិតស្សុ (សី. បី.)] នាមជ្ជ វេទិយកោ បព្ពតោ កឹសុ នាមជ្ជ វេទិយកោ បព្ពតោ អតិវិយ ឱភាសជាតោ អម្ពសណ្ឌា ច ព្រាហ្មណគាមោ”តិ សំវិគ្គា លោមហដ្ឋជាតា អហេសុំ។

៣៤៧. អថ ខោ សក្កោ ទេវានមិន្ទោ បញ្ចសិខំ គន្ធព្ពទេវបុត្តំ អាមន្តេសិ – “ទុរុបសង្កមា ខោ, តាត បញ្ចសិខ, តថាគតា មាទិសេន, ឈាយី ឈានរតា, តទន្តរំ [តទនន្តរំ (សី. ស្យា. បី. ក.)] បដិសល្លីនា។ យទិ បន ត្វំ, តាត បញ្ចសិខ, ភគវន្តំ បឋមំ បសាទេយ្យាសិ, តយា, តាត, បឋមំ បសាទិតំ បច្ឆា មយំ តំ ភគវន្តំ ទស្សនាយ ឧបសង្កមេយ្យាម អរហន្តំ សម្មាសម្ពុទ្ធ”ន្តិ។ “ឯវំ ភទ្ទន្តវា”តិ ខោ បញ្ចសិខោ គន្ធព្ពទេវបុត្តោ សក្កស្ស ទេវានមិន្ទស្ស បដិស្សុត្វា ពេលុវបណ្ឌុវីណំ អាទាយ យេន ឥន្ទសាលគុហា តេនុបសង្កមិ; ឧបសង្កមិត្វា “ឯត្តាវតា មេ ភគវា នេវ អតិទូរេ ភវិស្សតិ នាច្ចាសន្នេ, សទ្ទញ្ច មេ សោស្សតី”តិ ឯកមន្តំ អដ្ឋាសិ។

បញ្ចសិខគីតគាថា

៣៤៨. ឯកមន្តំ ឋិតោ ខោ បញ្ចសិខោ គន្ធព្ពទេវបុត្តោ ពេលុវបណ្ឌុវីណំ [វេឡុវបណ្ឌុវីណំ អាទាយ (ស្យា.)] អស្សាវេសិ, ឥមា ច គាថា អភាសិ ពុទ្ធូបសញ្ហិតា ធម្មូបសញ្ហិតា សង្ឃូបសញ្ហិតា អរហន្តូបសញ្ហិតា កាមូបសញ្ហិតា –

> “វន្ទេ តេ បិតរំ ភទ្ទេ, តិម្ពរុំ សូរិយវច្ឆសេ;
> យេន ជាតាសិ កល្យាណី, អានន្ទជននី មម។
>
> “វាតោវ សេទតំ កន្តោ, បានីយំវ បិបាសតោ;
> អង្គីរសិ បិយាមេសិ, ធម្មោ អរហតាមិវ។
>
> “អាតុរស្សេវ ភេសជ្ជំ, ភោជនំវ ជិឃច្ឆតោ;
> បរិនិព្ពាបយ មំ ភទ្ទេ, ជលន្តមិវ វារិនា។

“សីតោទកំ បោក្ខរណិំ, យុត្តំ កិញ្ជក្ខរេណុនា;
នាគោ ឃម្មាភិតត្តោវ, ឱគាហេ តេ ថនូទរំ។

“អច្ចង្កុសោវ នាគោវ, ជិតំ មេ តុត្តតោមរំ;
ការណំ នប្បជានាមិ, សម្មត្តោ លក្ខណូរុយា។

“តយិ គេធិតចិត្តោស្មិ, ចិត្តំ វិបរិណាមិតំ;
បដិគន្តុំ ន សក្កោមិ, វង្កឃស្តោវ អម្ពុជោ។

“វាមូរុ សជ មំ ភទ្ទេ, សជ មំ មន្ទលោចនេ;
បលិស្សជ មំ កល្យាណិ, ឯតំ មេ អភិបត្ថិតំ។

“អប្បកោ វត មេ សន្តោ, កាមោ វេល្លិតកេសិយា;
អនេកភាវោ សមុប្បាទិ, អរហន្តេវ ទក្ខិណា។

“យំ មេ អត្ថិ កតំ បុញ្ញំ, អរហន្តេសុ តាទិសុ;
តំ មេ សព្ពង្គកល្យាណិ, តយា សទ្ធិំ វិបច្ចតំ។

“យំ មេ អត្ថិ កតំ បុញ្ញំ, អស្មិំ បថវិមណ្ឌលេ;
តំ មេ សព្ពង្គកល្យាណិ, តយា សទ្ធិំ វិបច្ចតំ។

“សក្យបុត្តោវ ឈានេន, ឯកោទិ និបកោ សតោ;
អមតំ មុនិ ជិគីសានោ [ជិគីសានោ (សី. ស្យា. បី.)], តមហំ សូរិយវច្ឆសេ។

“យថាបិ មុនិ នន្ទេយ្យ, បត្វា សម្ពោធិមុត្តមំ;
ឯវំ នន្ទេយ្យំ កល្យាណិ, មិស្សីភាវំ គតោ តយា។

“សក្កោ ចេ មេ វរំ ទជ្ជា, តាវតិំសានមិស្សរោ;
តាហំ ភទ្ទេ វរេយ្យាហេ, ឯវំ កាមោ ទឡ្ហោ មម។

“សាលំវ ន ចិរំ ផុល្លំ, បិតរំ តេ សុមេធសេ;
វន្ទមានោ នមស្សាមិ, យស្សា សេតាទិសី បជា”តិ។

៣៤៩. ឯវំ វុត្តេ ភគវា បញ្ចសិខំ គន្ធព្ពទេវបុត្តំ ឯតទវោច – “សំសន្ទតិ ខោ តេ, បញ្ចសិខ, តន្តិស្សរោ គីតស្សរេន, គីតស្សរោ ច តន្តិស្សរេន; ន ច បន [នេវ បន (ស្យា.)] តេ បញ្ចសិខ, តន្តិស្សរោ គីតស្សរំ អតិវត្តតិ, គីតស្សរោ ច តន្តិស្សរំ។ កទា សំយូឡ្ហា បន តេ, បញ្ចសិខ, ឥមា គាថា ពុទ្ធូបសញ្ហិតា ធម្មូបសញ្ហិតា សង្ឃូបសញ្ហិតា អរហន្តូបសញ្ហិតា កាមូបសញ្ហិតា”តិ? “ឯកមិទំ, ភន្តេ, សមយំ ភគវា ឧរុវេលាយំ វិហរតិ នជ្ជា នេរញ្ជរាយ តីរេ អជបាលនិគ្រោធេ បឋមាភិសម្ពុទ្ធោ ។ តេន ខោ បនាហំ, ភន្តេ, សមយេន ភទ្ទា នាម សូរិយវច្ឆសា តិម្ពរុនោ គន្ធព្ពរញ្ញោ ធីតា, តមភិកង្ខាមិ។ សា ខោ បន, ភន្តេ, ភគិនី បរកាមិនី ហោតិ; សិខណ្ឌី នាម មាតលិស្ស សង្គាហកស្ស បុត្តោ, តមភិកង្ខតិ។ យតោ ខោ អហំ, ភន្តេ, តំ ភគិនិំ នាលត្ថំ កេនចិ បរិយាយេន។ អថាហំ ពេលុវបណ្ឌុវីណំ អាទាយ យេន តិម្ពរុនោ គន្ធព្ពរញ្ញោ និវេសនំ តេនុបសង្កមិំ; ឧបសង្កមិត្វា ពេលុវបណ្ឌុវីណំ អស្សាវេសិំ, ឥមា ច គាថា អភាសិំ ពុទ្ធូបសញ្ហិតា ធម្មូបសញ្ហិតា សង្ឃូបសញ្ហិតា អរហន្តូបសញ្ហិតា កាមូបសញ្ហិតា –

“វន្ទេ តេ បិតរំ ភទ្ទេ, តិម្ពរុំ សូរិយវច្ឆសេ;
យេន ជាតាសិ កល្យាណី, អានន្ទជននី មម។ …បេ…

សាលំវ ន ចិរំ ផុល្លំ, បិតរំ តេ សុមេធសេ;
វន្ទមានោ នមស្សាមិ, យស្សា សេតាទិសី បជា”តិ។

“ឯវំ វុត្តេ, ភន្តេ, ភទ្ទា សូរិយវច្ចសា មំ ឯតទវោច – ‘ន ខោ មេ, មារិស, សោ ភគវា សម្មុខា ទិដ្ឋោ អបិ ច សុតោយេវ មេ សោ ភគវា ទេវានំ តាវតឹសានំ សុធម្មាយំ សភាយំ ឧបនច្ចន្តិយា។ យតោ ខោ ត្វំ, មារិស, តំ ភគវន្តំ កិត្តេសិ, ហោតុ នោ អជ្ជ សមាគមោ’តិ។ សោយេវ នោ, ភន្តេ, តស្សា ភគិនិយា សទ្ធឹ សមាគមោ អហោសិ។ ន ច ទានិ តតោ បច្ឆា”តិ។

សក្កូបសង្កម

៣៥០. អថ ខោ សក្កស្ស ទេវានមិន្ទស្ស ឯតទហោសិ – “បដិសម្មោទតិ បញ្ចសិខោ គន្ធព្ពទេវបុត្តោ ភគវតា, ភគវា ច បញ្ចសិខេនា”តិ។ អថ ខោ សក្កោ ទេវានមិន្ទោ បញ្ចសិខំ គន្ធព្ពទេវបុត្តំ អាមន្តេសិ – “អភិវាទេហិ មេ ត្វំ, តាត បញ្ចសិខ, ភគវន្តំ – ‘សក្កោ, ភន្តេ, ទេវានមិន្ទោ សាមច្ចោ សបរិជនោ ភគវតោ បាទេ សិរសា វន្ទតី’តិ”។ “ឯវំ ភទ្ទន្តវា”តិ ខោ បញ្ចសិខោ គន្ធព្ពទេវបុត្តោ សក្កស្ស ទេវានមិន្ទស្ស បដិស្សុត្វា ភគវន្តំ អភិវាទេតិ – “សក្កោ, ភន្តេ, ទេវានមិន្ទោ សាមច្ចោ សបរិជនោ ភគវតោ បាទេ សិរសា វន្ទតី”តិ។ “ឯវំ សុខី ហោតុ, បញ្ចសិខ, សក្កោ ទេវានមិន្ទោ សាមច្ចោ សបរិជនោ; សុខកាមា ហិ ទេវា មនុស្សា អសុរា នាគា គន្ធព្ពា យេ ចញ្ញេ សន្តិ បុថុកាយា”តិ។

៣៥១. ឯវញ្ច បន តថាគតា ឯវរូបេ មហេសក្ខេ យក្ខេ អភិវទន្តិ។ អភិវទិតោ សក្កោ ទេវានមិន្ទោ ភគវតោ ឥន្ទសាលគុហំ បវិសិត្វា ភគវន្តំ អភិវាទេត្វា ឯកមន្តំ អដ្ឋាសិ។ ទេវាបិ តាវតឹសា ឥន្ទសាលគុហំ បវិសិត្វា ភគវន្តំ អភិវាទេត្វា ឯកមន្តំ អដ្ឋំសុ។ បញ្ចសិខោបិ គន្ធព្ពទេវបុត្តោ ឥន្ទសាលគុហំ បវិសិត្វា ភគវន្តំ អភិវាទេត្វា ឯកមន្តំ អដ្ឋាសិ។

តេន ខោ បន សមយេន ឥន្ទសាលគុហា វិសមា សន្តី សមា សមបាទិ, សម្ពាធា សន្តី ឧរុន្ទា [ឧរុទ្ធា (ក.)] សមបាទិ, អន្ធការោ គុហាយំ អន្តរធាយិ, អាលោកោ ឧទបាទិ យថា តំ ទេវានំ ទេវានុភាវេន។

៣៥២. អថ ខោ ភគវា សក្កំ ទេវានមិន្ទំ ឯតទវោច – “អច្ឆរិយមិទំ អាយស្មតោ កោសិយស្ស, អព្ភុតមិទំ អាយស្មតោ កោសិយស្ស តាវ ពហុកិច្ចស្ស ពហុករណីយស្ស យទិទំ ឥធាគមន”ន្តិ។ “ចិរបដិកាហំ, ភន្តេ, ភគវន្តំ ទស្សនាយ ឧបសង្កមិតុកាមោ; អបិ ច ទេវានំ តាវតឹសានំ កេហិចិ កេហិចិ [កេហិចិ (ស្យា.)] កិច្ចករណីយេហិ ព្យាវដោ; ឯវាហំ នាសក្ខឹ ភគវន្តំ ទស្សនាយ ឧបសង្កមិតុំ។ ឯកមិទំ, ភន្តេ, សមយំ ភគវា សាវត្ថិយំ វិហរតិ សលឡាគារកេ។ អថ ខ្វាហំ, ភន្តេ, សាវត្ថឹ អគមាសឹ ភគវន្តំ ទស្សនាយ។ តេន ខោ បន, ភន្តេ, សមយេន ភគវា អញ្ញតរេន សមាធិនា និសិន្នោ ហោតិ, ភូជតិ [ភុញ្ជតី ច (សី. បី.), ភុជតី (ស្យា.)] ច នាម វេស្សវណស្ស មហារាជស្ស បរិចារិកា ភគវន្តំ បច្ចុបដ្ឋិតា ហោតិ, បញ្ជលិកា នមស្សមានា តិដ្ឋតិ។ អថ ខ្វាហំ, ភន្តេ, ភូជតឹ ឯតទវោចំ – ‘អភិវាទេហិ មេ ត្វំ, ភគិនិ, ភគវន្តំ – “សក្កោ, ភន្តេ, ទេវានមិន្ទោ សាមច្ចោ សបរិជនោ ភគវតោ បាទេ សិរសា វន្ទតី”តិ។ ឯវំ វុត្តេ, ភន្តេ, សា ភូជតិ មំ ឯតទវោច – ‘អកាលោ ខោ, មារិស, ភគវន្តំ ទស្សនាយ; បដិសល្លីនោ ភគវា’តិ។ ‘តេន ហិ, ភគិនិ, យទា ភគវា តម្ហា សមាធិម្ហា វុដ្ឋិតោ ហោតិ, អថ មម វចនេន ភគវន្តំ អភិវាទេហិ – “សក្កោ, ភន្តេ, ទេវានមិន្ទោ សាមច្ចោ សបរិជនោ ភគវតោ បាទេ សិរសា វន្ទតី”តិ។ កច្ចិ មេ សា, ភន្តេ, ភគិនី ភគវន្តំ អភិវាទេសិ? សរតិ ភគវា តស្សា ភគិនិយា វចន”ន្តិ? “អភិវាទេសិ មំ សា, ទេវានមិន្ទ, ភគិនី, សរាមហំ តស្សា ភគិនិយា វចនំ។ អបិ ចាហំ អាយស្មតោ នេមិសទ្ទេន [ចក្កនេមិសទ្ទេន (ស្យា.)] តម្ហា សមាធិម្ហា វុដ្ឋិតោ”តិ។ “យេ តេ, ភន្តេ, ទេវា អម្ហេហិ បឋមតរំ តាវតឹសកាយំ ឧបបន្នា, តេសំ មេ សម្មុខា សុតំ សម្មុខា បដិគ្គហិតំ – ‘យទា តថាគតា លោកេ ឧប្បជ្ជន្តិ អរហន្តោ សម្មាសម្ពុទ្ធា, ទិព្ពា កាយា បរិបូរេន្តិ, ហាយន្តិ អសុរកាយា’តិ។ តំ មេ ឥទំ, ភន្តេ, សក្ខិទិដ្ឋំ យតោ តថាគតោ លោកេ ឧប្បន្នោ អរហំ សម្មាសម្ពុទ្ធោ, ទិព្ពា កាយា បរិបូរេន្តិ, ហាយន្តិ អសុរកាយាតិ។

គោបកវត្ថុ

៣៥៣. “ឥធេវ, ភន្តេ, កបិលវត្ថុស្មឹ គោបិកា នាម សក្យធីតា អហោសិ ពុទ្ធេ បសន្នា ធម្មេ បសន្នា សង្ឃេ បសន្នា សីលេសុ បរិបូរការិនី។ សា ឥត្ថិត្តំ [ឥត្ថិចិត្តំ (ស្យា.)] វិរាជេត្វា បុរិសត្តំ [បុរិសចិត្តំ (ស្យា.)] ភាវេត្វា កាយស្ស ភេទា បរំ មរណា សុគតឹ សគ្គំ លោកំ ឧបបន្នា។ ទេវានំ តាវតឹសានំ សហព្យតំ អម្ហាកំ បុត្តត្តំ អជ្ឈុបគតា។ តត្របិ នំ ឯវំ ជានន្តិ – ‘គោបកោ ទេវបុត្តោ, គោបកោ ទេវបុត្តោ’តិ។ អញ្ញេបិ, ភន្តេ, តយោ ភិក្ខូ ភគវតិ ព្រហ្មចរិយំ ចរិត្វា ហីនំ គន្ធព្ពកាយំ ឧបបន្នា។ តេ បញ្ចហិ កាមគុណេហិ សមប្បិតា សមង្គីភូតា បរិចារយមានា អម្ហាកំ ឧបដ្ឋានំ អាគច្ឆន្តិ អម្ហាកំ បារិចរិយំ។ តេ អម្ហាកំ ឧបដ្ឋានំ អាគតេ អម្ហាកំ បារិចរិយំ គោបកោ ទេវបុត្តោ បដិចោទេសិ – ‘កុតោមុខា នាម តុម្ហេ , មារិសា, តស្ស ភគវតោ ធម្មំ អស្សុត្ថ

[អាយុហិត្ថ (ស្យា.)] – អហញ្ហិ នាម ឥត្ថិកា សមានា ពុទ្ធេ បសន្នា ធម្មេ បសន្នា សង្ឃេ បសន្នា សីលេសុ បរិបូរការិនី ឥត្ថិត្តំ វិរាជេត្វា បុរិសត្តំ ភាវេត្វា កាយស្ស ភេទា បរំ មរណា សុគតិំ សគ្គំ លោកំ ឧបបន្នា, ទេវានំ តាវតឹសានំ សហព្យតំ សក្កស្ស ទេវានមិន្ទស្ស បុត្តត្តំ អជ្ឈុបគតា។ ឥធាបិ មំ ឯវំ ជានន្តិ ‘‘គោបកោ ទេវបុត្តោ គោបកោ ទេវបុត្តោ’តិ។ តុម្ហេ បន, មារិសា, ភគវតិ ព្រហ្មចរិយំ ចរិត្វា ហីនំ គន្ធព្ពកាយំ ឧបបន្នា។ ទុទ្ទិដ្ឋរូបំ វត, ភោ, អទ្ទសាម, យេ មយំ អទ្ទសាម សហធម្មិកេ ហីនំ គន្ធព្ពកាយំ ឧបបន្នេ’តិ។ តេសំ, ភន្តេ, គោបកេន ទេវបុត្តេន បដិចោទិតានំ ទ្វេ ទេវា ទិដ្ឋេវ ធម្មេ សតឹ បដិលភិំសុ កាយំ ព្រហ្មបុរោហិតំ, ឯកោ បន ទេវោ កាមេ អជ្ឈាវសិ។

៣៥៤.‘‘‘ឧបាសិកា ចក្ខុមតោ អហោសិំ,

នាមម្បិ មយ្ហំ អហុ ‘គោបិកា’តិ;
ពុទ្ធេ ច ធម្មេ ច អភិប្បសន្នា,
សង្ឃញ្ចុបដ្ឋាសិំ បសន្នចិត្តា។

‘‘‘តស្សេវ ពុទ្ធស្ស សុធម្មតាយ,
សក្កស្ស បុត្តោម្ហិ មហានុភាវោ;
មហាជុតីកោ តិទិវូបបន្នោ,
ជានន្តិ មំ ឥធាបិ ‘គោបកោ’តិ។

‘‘‘អថទ្ទសំ ភិក្ខវោ ទិដ្ឋបុព្ពេ,
គន្ធព្ពកាយូបគតេ វសីនេ;
ឥមេហិ តេ គោតមសាវកាសេ,
យេ ច មយំ បុព្ពេ មនុស្សភូតា។

‘‘‘អន្នេន បានេន ឧបដ្ឋហិម្ហា,
បាទូបសង្គយ្ហ សកេ និវេសនេ;
កុតោមុខា នាម ឥមេ ភវន្តោ,
ពុទ្ធស្ស ធម្មានិ បដិគ្គហេសុំ [ពុទ្ធស្ស ធម្មំ ន បដិគ្គហេសុំ (ស្យា.)]។

‘‘‘បច្ចត្តំ វេទិតព្ពោ ហិ ធម្មោ,
សុទេសិតោ ចក្ខុមតានុពុទ្ធោ;
អហញ្ហិ តុម្ហេវ ឧបាសមានោ,
សុត្វាន អរិយាន សុភាសិតានិ។

‘‘‘សក្កស្ស បុត្តោម្ហិ មហានុភាវោ,
មហាជុតីកោ តិទិវូបបន្នោ;
តុម្ហេ បន សេដ្ឋមុបាសមានា,
អនុត្តរំ ព្រហ្មចរិយំ ចរិត្វា។

‘‘‘ហីនំ កាយំ ឧបបន្នា ភវន្តោ,
អនានុលោមា ភវតូបបត្តិ;
ទុទ្ទិដ្ឋរូបំ វត អទ្ទសាម,
សហធម្មិកេ ហីនកាយូបបន្នេ។

‘‘‘គន្ធព្ពកាយូបគតា ភវន្តោ,
ទេវានមាគច្ឆថ បារិចរិយំ;
អគារេ វសតោ មយ្ហំ,
ឥមំ បស្ស វិសេសតំ។

‘‘‘ឥត្ថី ហុត្វា ស្វជ្ជ បុមោម្ហិ ទេវោ,

ទិព្ពេហិ កាមេហិ សមង្គិភូតោ’;
តេ ចោទិតា គោតមសាវកេន,
សំវេគមាបាទុ សមេច្ច គោបកំ។

‘‘ហន្ទ វិយាយាម [វិគាយាម (ស្យា.), វិតាយាម (បី.)] ព្យាយាម [វិយាយមាម (សី. បី.)],
មា នោ មយំ បរបេស្យា អហុម្ហា’;
តេសំ ទុវេ វីរិយមារភីសុ,
អនុស្សរំ គោតមសាសនានិ។

‘‘ឥធេវ ចិត្តានិ វិរាជយិត្វា,
កាមេសុ អាទីនវមទ្ទសំសុ;
តេ កាមសំយោជនពន្ធនានិ,
បាបិមយោគានិ ទុរច្ចយានិ។

‘‘នាគោវ សន្នានិ គុណានិ [សន្ទានគុណានិ (សី. បី.), សន្តានិ គុណានិ (ស្យា.)] ឆេត្វា,
ទេវេ តាវតឹសេ អតិក្កមឹសុ;
សឥន្ទា ទេវា សបជាបតិកា,
សព្ពេ សុធម្មាយ សភាយុបវិដ្ឋា។

‘‘តេសំ និសិន្នានំ អភិក្កមឹសុ,
វីរា វិរាគា វិរជំ ករោន្តា;
តេ ទិស្វា សំវេគមកាសិ វាសវោ,
ទេវាភិភូ ទេវគណស្ស មជ្ឈេ។

‘‘‘ឥមេហិ តេ ហីនកាយូបបន្នា,
ទេវេ តាវតឹសេ អភិក្កមន្តិ’;
សំវេគជាតស្ស វចោ និសម្ម,
សោ គោបកោ វាសវមជ្ឈភាសិ។

‘‘‘ពុទ្ធោ ជនិន្ទត្ថិ មនុស្សលោកេ,
កាមាភិភូ សក្យមុនីតិ ញាយតិ;
តស្សេវ តេ បុត្តា សតិយា វិហីនា,
ចោទិតា មយា តេ សតិមជ្ឈលត្ថុំ។

‘‘‘តិណ្ណំ តេសំ អាវសិនេត្ថ [អវសីនេត្ថ (បី.)] ឯកោ,
គន្ធព្ពកាយូបគតោ វសីនោ;
ទ្វេ ច សម្ពោធិបថានុសារិនោ,
ទេវេបិ ហីឡេន្តិ សមាហិតត្តា។

‘‘‘ឯតាទិសី ធម្មប្បកាសនេត្ថ,
ន តត្ថ កិំកង្ខតិ កោចិ សាវកោ;
និតិណ្ណឱឃំ វិចិកិច្ឆឆិន្នំ,
ពុទ្ធំ នមស្សាម ជិនំ ជនិន្ទំ’។

‘‘យំ តេ ធម្មំ ឥធញ្ញាយ,
វិសេសំ អជ្ឈគំសុ [អជ្ឈគមំសុ (ស្យា.)] តេ;
កាយំ ព្រហ្មបុរោហិតំ,
ទុវេ តេសំ វិសេសគូ។

‘‘តស្ស ធម្មស្ស បត្តិយា,

អាគតម្ហាសិ មារិស;
កតាវកាសា ភគវតា,
បញ្ហំ បុច្ឆេមុ មារិសា”តិ។

៣៥៥. អថ ខោ ភគវតោ ឯតទហោសិ – “ទីឃរត្តំ វិសុទ្ធោ ខោ អយំ យក្ខោ [សក្កោ (សី. ស្យា. បី.)], យំ កិញ្ចិ មំ បញ្ហំ បុច្ឆិស្សតិ, សព្ពំ តំ អត្ថសញ្ហិតំយេវ បុច្ឆិស្សតិ, នោ អនត្ថសញ្ហិតំ។ យញ្ចស្សាហំ បុដ្ឋោ ព្យាករិស្សាមិ, តំ ខិប្បមេវ អាជានិស្សតី”តិ។

៣៥៦. អថ ខោ ភគវា សក្កំ ទេវានមិន្ទំ គាថាយ អជ្ឈភាសិ –

“បុច្ឆ វាសវ មំ បញ្ហំ, យំ កិញ្ចិ មនសិច្ឆសិ;
តស្ស តស្សេវ បញ្ហស្ស, អហំ អន្តំ ករោមិ តេ”តិ។

បឋមភាណវារោ និដ្ឋិតោ។

៣៥៧. កតាវកាសោ សក្កោ ទេវានមិន្ទោ ភគវតា ឥមំ ភគវន្តំ [ទេវានមិន្ទោ ភគវន្តំ ឥមំ (សី. បី.)] បឋមំ បញ្ហំ អបុច្ឆិ –

“កឹ សំយោជនា នុ ខោ, មារិស, ទេវា មនុស្សា អសុរា នាគា គន្ធព្ពា យេ ចញ្ញេ សន្តិ បុថុកាយា, តេ – ‘អវេរា អទណ្ឌា អសបត្តា អព្យាបជ្ជា វិហរេមុ អវេរិនោ’តិ ឥតិ ច នេសំ ហោតិ, អថ ច បន សវេរា សទណ្ឌា សសបត្តា សព្យាបជ្ជា វិហរន្តិ សវេរិនោ”តិ? ឥត្ថំ សក្កោ ទេវានមិន្ទោ ភគវន្តំ បញ្ហំ [ឥមំ បឋមំ បញ្ហំ (សី. បី.)] អបុច្ឆិ។ តស្ស ភគវា បញ្ហំ បុដ្ឋោ ព្យាកាសិ –

“ឥស្សាមច្ឆរិយសំយោជនា ខោ, ទេវានមិន្ទ, ទេវា មនុស្សា អសុរា នាគា គន្ធព្ពា យេ ចញ្ញេ សន្តិ បុថុកាយា, តេ – ‘អវេរា អទណ្ឌា អសបត្តា អព្យាបជ្ជា វិហរេមុ អវេរិនោ’តិ ឥតិ ច នេសំ ហោតិ, អថ ច បន សវេរា សទណ្ឌា សសបត្តា សព្យាបជ្ជា វិហរន្តិ សវេរិនោ”តិ។ ឥត្ថំ ភគវា សក្កស្ស ទេវានមិន្ទស្ស បញ្ហំ បុដ្ឋោ ព្យាកាសិ។ អត្តមនោ សក្កោ ទេវានមិន្ទោ ភគវតោ ភាសិតំ អភិនន្ទិ អនុមោទិ – “ឯវមេតំ, ភគវា, ឯវមេតំ, សុគត។ តិណ្ណា មេត្ថ កង្ខា វិគតា កថំកថា ភគវតោ បញ្ហវេយ្យាករណំ សុត្វា”តិ។

៣៥៨. ឥតិហ សក្កោ ទេវានមិន្ទោ ភគវតោ ភាសិតំ អភិនន្ទិត្វា អនុមោទិត្វា ភគវន្តំ ឧត្តរិ [ឧត្តរឹ (សី. ស្យា. បី.)] បញ្ហំ អបុច្ឆិ –

“ឥស្សាមច្ឆរិយំ បន, មារិស, កឹនិទានំ កឹសមុទយំ កឹជាតិកំ កឹបភវំ; កិស្មិំ សតិ ឥស្សាមច្ឆរិយំ ហោតិ; កិស្មិំ អសតិ ឥស្សាមច្ឆរិយំ ន ហោតី”តិ? “ឥស្សាមច្ឆរិយំ ខោ, ទេវានមិន្ទ, បិយាប្បិយនិទានំ បិយាប្បិយសមុទយំ បិយាប្បិយជាតិកំ បិយាប្បិយបភវំ; បិយាប្បិយេ សតិ ឥស្សាមច្ឆរិយំ ហោតិ, បិយាប្បិយេ អសតិ ឥស្សាមច្ឆរិយំ ន ហោតី”តិ។

“បិយាប្បិយំ ខោ បន, មារិស, កឹនិទានំ កឹសមុទយំ កឹជាតិកំ កឹបភវំ; កិស្មិំ សតិ បិយាប្បិយំ ហោតិ; កិស្មិំ អសតិ បិយាប្បិយំ ន ហោតី”តិ? “បិយាប្បិយំ ខោ, ទេវានមិន្ទ, ឆន្ទនិទានំ ឆន្ទសមុទយំ ឆន្ទជាតិកំ ឆន្ទបភវំ; ឆន្ទេ សតិ បិយាប្បិយំ ហោតិ; ឆន្ទេ អសតិ បិយាប្បិយំ ន ហោតី”តិ។

“ឆន្ទោ ខោ បន, មារិស, កឹនិទានោ កឹសមុទយោ កឹជាតិកោ កឹបភវោ; កិស្មិំ សតិ ឆន្ទោ ហោតិ; កិស្មិំ អសតិ ឆន្ទោ ន ហោតី”តិ? “ឆន្ទោ ខោ, ទេវានមិន្ទ, វិតក្កនិទានោ វិតក្កសមុទយោ វិតក្កជាតិកោ វិតក្កបភវោ; វិតក្កេ សតិ ឆន្ទោ ហោតិ; វិតក្កេ អសតិ ឆន្ទោ ន ហោតី”តិ។

“វិតក្កោ ខោ បន, មារិស, កឹនិទានោ កឹសមុទយោ កឹជាតិកោ កឹបភវោ; កិស្មិំ សតិ វិតក្កោ ហោតិ; កិស្មិំ អសតិ វិតក្កោ ន ហោតី”តិ? “វិតក្កោ ខោ, ទេវានមិន្ទ, បបញ្ចសញ្ញាសង្ខានិទានោ បបញ្ចសញ្ញាសង្ខាសមុទយោ បបញ្ចសញ្ញាសង្ខាជាតិកោ បបញ្ចសញ្ញាសង្ខាបភវោ; បបញ្ចសញ្ញាសង្ខាយ សតិ វិតក្កោ ហោតិ; បបញ្ចសញ្ញាសង្ខាយ អសតិ វិតក្កោ ន ហោតី”តិ។

“កថំ បដិបន្នោ បន, មារិស, ភិក្ខុ បបញ្ចសញ្ញាសង្ខានិរោធសារុប្បគាមិនី បដិបទំ បដិបន្នោ ហោតី”តិ?

វេទនាកម្មដ្ឋានំ

៣៥៩. “សោមនស្សំបាហំ [បហំ (សី. បី.), ចាហំ (ស្យា. កំ.)], ទេវានមិន្ទ, ទុវិធេន វទាមិ – សេវិតព្ពម្បិ, អសេវិតព្ពម្បិ។ ទោមនស្សំបាហំ, ទេវានមិន្ទ, ទុវិធេន វទាមិ – សេវិតព្ពម្បិ, អសេវិតព្ពម្បិ។ ឧបេក្ខំបាហំ, ទេវានមិន្ទ, ទុវិធេន វទាមិ – សេវិតព្ពម្បិ, អសេវិតព្ពម្បិ។

៣៦០. “សោមនស្សំបាហំ, ទេវានមិន្ទ, ទុវិធេន វទាមិ សេវិតព្ពម្បិ, អសេវិតព្ពម្បីតិ ឥតិ ខោ បនេតំ វុត្តំ, កិញ្ចេតំ បដិច្ច វុត្តំ? តត្ថ យំ ជញ្ញា សោមនស្សំ ‘ឥមំ ខោ មេ សោមនស្សំ សេវតោ អកុសលា ធម្មា អភិវឌ្ឍន្តិ, កុសលា ធម្មា បរិហាយន្តី’តិ, ឯវរូបំ សោមនស្សំ ន សេវិតព្ពំ។ តត្ថ យំ ជញ្ញា សោមនស្សំ ‘ឥមំ ខោ មេ សោមនស្សំ សេវតោ អកុសលា ធម្មា បរិហាយន្តិ, កុសលា ធម្មា អភិវឌ្ឍន្តី’តិ, ឯវរូបំ សោមនស្សំ សេវិតព្ពំ។ តត្ថ យំ ចេ សវិតក្កំ សវិចារំ, យំ ចេ អវិតក្កំ អវិចារំ, យេ អវិតក្កេ អវិចារេ, តេ [សេ (សី. បី.)] បណីតតរេ។ សោមនស្សំបាហំ, ទេវានមិន្ទ, ទុវិធេន វទាមិ សេវិតព្ពម្បិ, អសេវិតព្ពម្បីតិ។ ឥតិ យំ តំ វុត្តំ, ឥទមេតំ បដិច្ច វុត្តំ។

៣៦១. “ទោមនស្សំបាហំ, ទេវានមិន្ទ, ទុវិធេន វទាមិ សេវិតព្ពម្បិ , អសេវិតព្ពម្បីតិ។ ឥតិ ខោ បនេតំ វុត្តំ, កិញ្ចេតំ បដិច្ច វុត្តំ? តត្ថ យំ ជញ្ញា ទោមនស្សំ ‘ឥមំ ខោ មេ ទោមនស្សំ សេវតោ អកុសលា ធម្មា អភិវឌ្ឍន្តិ, កុសលា ធម្មា បរិហាយន្តី’តិ, ឯវរូបំ ទោមនស្សំ ន សេវិតព្ពំ។ តត្ថ យំ ជញ្ញា ទោមនស្សំ ‘ឥមំ ខោ មេ ទោមនស្សំ សេវតោ អកុសលា ធម្មា បរិហាយន្តិ, កុសលា ធម្មា អភិវឌ្ឍន្តី’តិ, ឯវរូបំ ទោមនស្សំ សេវិតព្ពំ។ តត្ថ យំ ចេ សវិតក្កំ សវិចារំ, យំ ចេ អវិតក្កំ អវិចារំ, យេ អវិតក្កេ អវិចារេ, តេ បណីតតរេ។ ទោមនស្សំបាហំ, ទេវានមិន្ទ, ទុវិធេន វទាមិ សេវិតព្ពម្បិ, អសេវិតព្ពម្បី’តិ ឥតិ យំ តំ វុត្តំ, ឥទមេតំ បដិច្ច វុត្តំ។

៣៦២. “ឧបេក្ខំបាហំ, ទេវានមិន្ទ, ទុវិធេន វទាមិ សេវិតព្ពម្បិ, អសេវិតព្ពម្បីតិ ឥតិ ខោ បនេតំ វុត្តំ, កិញ្ចេតំ បដិច្ច វុត្តំ? តត្ថ យំ ជញ្ញា ឧបេក្ខំ ‘ឥមំ ខោ មេ ឧបេក្ខំ សេវតោ អកុសលា ធម្មា អភិវឌ្ឍន្តិ, កុសលា ធម្មា បរិហាយន្តី’តិ, ឯវរូបា ឧបេក្ខា ន សេវិតព្ពា។ តត្ថ យំ ជញ្ញា ឧបេក្ខំ ‘ឥមំ ខោ មេ ឧបេក្ខំ សេវតោ អកុសលា ធម្មា បរិហាយន្តិ, កុសលា ធម្មា អភិវឌ្ឍន្តី’តិ, ឯវរូបា ឧបេក្ខា សេវិតព្ពា។ តត្ថ យំ ចេ សវិតក្កំ សវិចារំ, យំ ចេ អវិតក្កំ អវិចារំ, យេ អវិតក្កេ អវិចារេ, តេ បណីតតរេ។ ឧបេក្ខំបាហំ, ទេវានមិន្ទ, ទុវិធេន វទាមិ សេវិតព្ពម្បិ, អសេវិតព្ពម្បីតិ ឥតិ យំ តំ វុត្តំ, ឥទមេតំ បដិច្ច វុត្តំ។

៣៦៣. “ឯវំ បដិបន្នោ ខោ, ទេវានមិន្ទ, ភិក្ខុ បបញ្ចសញ្ញាសង្ខានិរោធសារុប្បគាមិនី បដិបទំ បដិបន្នោ ហោតី”តិ។ ឥត្ថំ ភគវា សក្កស្ស ទេវានមិន្ទស្ស បញ្ហំ បុដ្ឋោ ព្យាកាសិ។ អត្តមនោ សក្កោ ទេវានមិន្ទោ ភគវតោ ភាសិតំ អភិនន្ទិ អនុមោទិ – “ឯវមេតំ, ភគវា, ឯវមេតំ, សុគត, តិណ្ណា មេត្ថ កង្ខា វិគតា កថំកថា ភគវតោ បញ្ហវេយ្យាករណំ សុត្វា”តិ។

បាតិមោក្ខសំវរោ

៣៦៤. ឥតិហ សក្កោ ទេវានមិន្ទោ ភគវតោ ភាសិតំ អភិនន្ទិត្វា អនុមោទិត្វា ភគវន្តំ ឧត្តរិ បញ្ហំ អបុច្ឆិ –

“កថំ បដិបន្នោ បន, មារិស, ភិក្ខុ បាតិមោក្ខសំវរាយ បដិបន្នោ ហោតី”តិ? “កាយសមាចារំបាហំ, ទេវានមិន្ទ, ទុវិធេន វទាមិ – សេវិតព្ពម្បិ, អសេវិតព្ពម្បិ។ វចីសមាចារំបាហំ, ទេវានមិន្ទ, ទុវិធេន វទាមិ – សេវិតព្ពម្បិ, អសេវិតព្ពម្បិ។ បរិយេសនំបាហំ, ទេវានមិន្ទ, ទុវិធេន វទាមិ – សេវិតព្ពម្បិ, អសេវិតព្ព”ម្បិ។

“កាយសមាចារំបាហំ , ទេវានមិន្ទ, ទុវិធេន វទាមិ សេវិតព្ពម្បិ អសេវិតព្ពម្បីតិ ឥតិ ខោ បនេតំ វុត្តំ, កិញ្ចេតំ បដិច្ច វុត្តំ? តត្ថ យំ ជញ្ញា កាយសមាចារំ ‘ឥមំ ខោ មេ កាយសមាចារំ សេវតោ អកុសលា ធម្មា អភិវឌ្ឍន្តិ, កុសលា ធម្មា បរិហាយន្តី’តិ, ឯវរូបោ កាយសមាចារោ ន សេវិតព្ពោ។ តត្ថ យំ ជញ្ញា កាយសមាចារំ ‘ឥមំ ខោ មេ កាយសមាចារំ សេវតោ អកុសលា ធម្មា បរិហាយន្តិ, កុសលា ធម្មា អភិវឌ្ឍន្តី’តិ, ឯវរូបោ កាយសមាចារោ សេវិតព្ពោ។ កាយសមាចារំបាហំ, ទេវានមិន្ទ, ទុវិធេន វទាមិ – សេវិតព្ពម្បិ, អសេវិតព្ពម្បីតិ ឥតិ យំ តំ វុត្តំ, ឥទមេតំ បដិច្ច វុត្តំ។

“វចីសមាចារំបាហំ , ទេវានមិន្ទ, ទុវិធេន វទាមិ – សេវិតព្ពម្បិ, អសេវិតព្ពម្បី’តិ។ ឥតិ ខោ បនេតំ វុត្តំ, កិញ្ចេតំ បដិច្ច វុត្តំ? តត្ថ យំ ជញ្ញា វចីសមាចារំ ‘ឥមំ ខោ មេ វចីសមាចារំ សេវតោ អកុសលា ធម្មា អភិវឌ្ឍន្តិ, កុសលា ធម្មា បរិហាយន្តី’តិ, ឯវរូបោ វចីសមាចារោ ន សេវិតព្ពោ។ តត្ថ យំ ជញ្ញា វចីសមាចារំ ‘ឥមំ ខោ មេ វចីសមាចារំ សេវតោ អកុសលា ធម្មា បរិហាយន្តិ, កុសលា ធម្មា អភិវឌ្ឍន្តី’តិ, ឯវរូបោ វចីសមាចារោ សេវិតព្ពោ។ វចីសមាចារំបាហំ, ទេវានមិន្ទ, ទុវិធេន វទាមិ – សេវិតព្ពម្បិ, អសេវិតព្ពម្បីតិ ឥតិ យំ តំ វុត្តំ, ឥទមេតំ បដិច្ច វុត្តំ។

“បរិយេសនំបាហំ , ទេវានមិន្ទ, ទុវិធេន វទាមិ – សេវិតព្ពម្បិ, អសេវិតព្ពម្បីតិ ឥតិ ខោ បនេតំ វុត្តំ, កិញ្ចេតំ បដិច្ច វុត្តំ? តត្ថ យំ ជញ្ញា បរិយេសនំ ‘ឥមំ ខោ មេ បរិយេសនំ សេវតោ អកុសលា ធម្មា អភិវឌ្ឍន្តិ, កុសលា ធម្មា បរិហាយន្តី’តិ, ឯវរូបា បរិយេសនា ន សេវិតព្ពា។ តត្ថ យំ ជញ្ញា បរិយេសនំ ‘ឥមំ ខោ មេ បរិយេសនំ សេវតោ អកុសលា ធម្មា បរិហាយន្តិ, កុសលា ធម្មា អភិវឌ្ឍន្តី’តិ, ឯវរូបា បរិយេសនា សេវិតព្ពា។ បរិយេសនំបាហំ, ទេវានមិន្ទ, ទុវិធេន វទាមិ – សេវិតព្ពម្បិ, អសេវិតព្ពម្បីតិ ឥតិ យំ តំ វុត្តំ, ឥទមេតំ បដិច្ច វុត្តំ។

“ឯវំ បដិបន្នោ ខោ, ទេវានមិន្ទ, ភិក្ខុ បាតិមោក្ខសំវរាយ បដិបន្នោ ហោតី”តិ។ ឥត្ថំ ភគវា សក្កស្ស ទេវានមិន្ទស្ស បញ្ហំ បុដ្ឋោ ព្យាកាសិ។ អត្តមនោ សក្កោ ទេវានមិន្ទោ ភគវតោ ភាសិតំ អភិនន្ទិ អនុមោទិ – “ឯវមេតំ, ភគវា, ឯវមេតំ, សុគត។ តិណ្ណា មេត្ថ កង្ខា វិគតា កថំកថា ភគវតោ បញ្ហវេយ្យាករណំ សុត្វា”តិ។

ឥន្ទ្រិយសំវរោ

៣៦៥. ឥតិហ សក្កោ ទេវានមិន្ទោ ភគវតោ ភាសិតំ អភិនន្ទិត្វា អនុមោទិត្វា ភគវន្តំ ឧត្តរិ បញ្ហំ អបុច្ឆិ –

“កថំ បដិបន្នោ បន, មារិស, ភិក្ខុ ឥន្ទ្រិយសំវរាយ បដិបន្នោ ហោតី”តិ? “ចក្ខុវិញ្ញេយ្យំ រូបំបាហំ, ទេវានមិន្ទ, ទុវិធេន វទាមិ – សេវិតព្ពម្បិ, អសេវិតព្ពម្បិ។ សោតវិញ្ញេយ្យំ សទ្ទំបាហំ, ទេវានមិន្ទ, ទុវិធេន វទាមិ – សេវិតព្ពម្បិ, អសេវិតព្ពម្បិ។ ឃានវិញ្ញេយ្យំ គន្ធំបាហំ, ទេវានមិន្ទ, ទុវិធេន វទាមិ – សេវិតព្ពម្បិ, អសេវិតព្ពម្បិ។ ជិវ្ហាវិញ្ញេយ្យំ រសំបាហំ, ទេវានមិន្ទ, ទុវិធេន វទាមិ – សេវិតព្ពម្បិ, អសេវិតព្ពម្បិ។ កាយវិញ្ញេយ្យំ ផោដ្ឋព្ពំបាហំ, ទេវានមិន្ទ, ទុវិធេន វទាមិ – សេវិតព្ពម្បិ, អសេវិតព្ពម្បិ។ មនោវិញ្ញេយ្យំ ធម្មំបាហំ, ទេវានមិន្ទ, ទុវិធេន វទាមិ – សេវិតព្ពម្បិ, អសេវិតព្ពម្បី”តិ។

ឯវំ វុត្តេ, សក្កោ ទេវានមិន្ទោ ភគវន្តំ ឯតទវោច –

“ឥមស្ស ខោ អហំ, ភន្តេ, ភគវតា សង្ខិត្តេន ភាសិតស្ស ឯវំ វិត្ថារេន អត្ថំ អាជានាមិ។ យថារូបំ, ភន្តេ, ចក្ខុវិញ្ញេយ្យំ រូបំ សេវតោ អកុសលា ធម្មា អភិវឌ្ឍន្តិ, កុសលា ធម្មា បរិហាយន្តិ, ឯវរូបំ ចក្ខុវិញ្ញេយ្យំ រូបំ ន សេវិតព្ពំ ។ យថារូបញ្ច ខោ, ភន្តេ, ចក្ខុវិញ្ញេយ្យំ រូបំ សេវតោ អកុសលា ធម្មា បរិហាយន្តិ, កុសលា ធម្មា អភិវឌ្ឍន្តិ, ឯវរូបំ ចក្ខុវិញ្ញេយ្យំ រូបំ សេវិតព្ពំ។ យថារូបញ្ច ខោ, ភន្តេ, សោតវិញ្ញេយ្យំ សទ្ទំ សេវតោ…បេ…. ឃានវិញ្ញេយ្យំ គន្ធំ សេវតោ… ជិវ្ហាវិញ្ញេយ្យំ រសំ សេវតោ… កាយវិញ្ញេយ្យំ ផោដ្ឋព្ពំ សេវតោ… មនោវិញ្ញេយ្យំ ធម្មំ សេវតោ អកុសលា ធម្មា អភិវឌ្ឍន្តិ, កុសលា ធម្មា បរិហាយន្តិ, ឯវរូបោ មនោវិញ្ញេយ្យោ ធម្មោ ន សេវិតព្ពោ។ យថារូបញ្ច ខោ, ភន្តេ, មនោវិញ្ញេយ្យំ ធម្មំ សេវតោ អកុសលា ធម្មា បរិហាយន្តិ, កុសលា ធម្មា អភិវឌ្ឍន្តិ, ឯវរូបោ មនោវិញ្ញេយ្យោ ធម្មោ សេវិតព្ពោ។

“ឥមស្ស ខោ មេ, ភន្តេ, ភគវតា សង្ខិត្តេន ភាសិតស្ស ឯវំ វិត្ថារេន អត្ថំ អាជានតោ តិណ្ណា មេត្ថ កង្ខា វិគតា កថំកថា ភគវតោ បញ្ហវេយ្យាករណំ សុត្វា”តិ។

៣៦៦. ឥតិហ សក្កោ ទេវានមិន្ទោ ភគវតោ ភាសិតំ អភិនន្ទិត្វា អនុមោទិត្វា ភគវន្តំ ឧត្តរិ បញ្ហំ អបុច្ឆិ –

“សព្ពេវ នុ ខោ, មារិស, សមណព្រាហ្មណា ឯកន្តវាទា ឯកន្តសីលា ឯកន្តឆន្ទា ឯកន្តអជ្ឈោសានា”តិ? “ន ខោ, ទេវានមិន្ទ, សព្ពេ សមណព្រាហ្មណា ឯកន្តវាទា ឯកន្តសីលា ឯកន្តឆន្ទា ឯកន្តអជ្ឈោសានា”តិ។

“កស្មា បន, មារិស, ន សព្ពេ សមណព្រាហ្មណា ឯកន្តវាទា ឯកន្តសីលា ឯកន្តឆន្ទា ឯកន្តអជ្ឈោសានា”តិ? “អនេកធាតុ នានាធាតុ ខោ, ទេវានមិន្ទ, លោកោ។ តស្មិំ អនេកធាតុនានាធាតុស្មិំ លោកេ យំ យទេវ សត្តា ធាតុំ អភិនិវិសន្តិ, តំ តទេវ ថាមសា បរាមាសា អភិនិវិស្ស វោហរន្តិ – ‘ឥទមេវ សច្ចំ មោឃមញ្ញ’ន្តិ។ តស្មា ន សព្ពេ សមណព្រាហ្មណា ឯកន្តវាទា ឯកន្តសីលា ឯកន្តឆន្ទា ឯកន្តអជ្ឈោសានា”តិ។

“សព្ពេវ នុ ខោ, មារិស, សមណព្រាហ្មណា អច្ចន្តនិដ្ឋា អច្ចន្តយោគក្ខេមី អច្ចន្តព្រហ្មចារី អច្ចន្តបរិយោសានា”តិ? “ន ខោ, ទេវានមិន្ទ, សព្ពេ សមណព្រាហ្មណា អច្ចន្តនិដ្ឋា អច្ចន្តយោគក្ខេមី អច្ចន្តព្រហ្មចារី អច្ចន្តបរិយោសានា”តិ។

“កស្មា បន, មារិស, ន សព្ពេ សមណព្រាហ្មណា អច្ចន្តនិដ្ឋា អច្ចន្តយោគក្ខេមី អច្ចន្តព្រហ្មចារី អច្ចន្តបរិយោសានា”តិ? “យេ ខោ, ទេវានមិន្ទ, ភិក្ខូ តណ្ហាសង្ខយវិមុត្តា តេ អច្ចន្តនិដ្ឋា អច្ចន្តយោគក្ខេមី អច្ចន្តព្រហ្មចារី អច្ចន្តបរិយោសានា។ តស្មា ន សព្ពេ សមណព្រាហ្មណា អច្ចន្តនិដ្ឋា អច្ចន្តយោគក្ខេមី អច្ចន្តព្រហ្មចារី អច្ចន្តបរិយោសានា”តិ។

ឥត្ថំ ភគវា សក្កស្ស ទេវានមិន្ទស្ស បញ្ហំ បុដ្ឋោ ព្យាកាសិ។ អត្តមនោ សក្កោ ទេវានមិន្ទោ ភគវតោ ភាសិតំ អភិនន្ទិ អនុមោទិ – “ឯវមេតំ, ភគវា, ឯវមេតំ, សុគត។ តិណ្ណា មេត្ថ កង្ខា វិគតា កថំកថា ភគវតោ បញ្ហវេយ្យាករណំ សុត្វា”តិ។

៣៦៧. ឥតិហ សក្កោ ទេវានមិន្ទោ ភគវតោ ភាសិតំ អភិនន្ទិត្វា អនុមោទិត្វា ភគវន្តំ ឯតទវោច –

“ឯជា, ភន្តេ, រោគោ, ឯជា គណ្ឌោ, ឯជា សល្លំ, ឯជា ឥមំ បុរិសំ បរិកឌ្ឍតិ តស្ស តស្សេវ ភវស្ស អភិនិព្ពត្តិយា។ តស្មា អយំ បុរិសោ ឧច្ចាវចមាបជ្ជតិ ។ យេសាហំ, ភន្តេ, បញ្ហានំ ឥតោ ពហិទ្ធា អញ្ញេសុ សមណព្រាហ្មណេសុ ឱកាសកម្មម្បិ នាលត្ថំ, តេ មេ ភគវតា ព្យាកតា។ ទីឃរត្តានុសយិតញ្ច បន [ទីឃរត្តានុបស្សតា, យញ្ច បន (ស្យា.), ទីឃរត្តានុសយិនោ, យញ្ច បន (សី. បី.)] មេ វិចិកិច្ឆាកថំកថាសល្លំ, តញ្ច ភគវតា អព្ពុឡ្ហ”ន្តិ។

“អភិជានាសិ នោ ត្វំ, ទេវានមិន្ទ, ឥមេ បញ្ហេ អញ្ញេ សមណព្រាហ្មណេ បុច្ឆិតា”តិ? “អភិជានាមហំ, ភន្តេ, ឥមេ បញ្ហេ អញ្ញេ សមណព្រាហ្មណេ បុច្ឆិតា”តិ។ “យថា កថំ បន តេ, ទេវានមិន្ទ, ព្យាកំសុ? សចេ តេ អគរុ ភាសស្សូ”តិ។ “ន ខោ មេ, ភន្តេ, គរុ យត្ថស្ស ភគវា និសិន្នោ ភគវន្តរូបោ វា”តិ។ “តេន ហិ, ទេវានមិន្ទ, ភាសស្សូ”តិ។ “យេស្វាហំ [យេសាហំ (សី. ស្យា. បី.)], ភន្តេ , មញ្ញាមិ សមណព្រាហ្មណា អារញ្ញិកា បន្តសេនាសនាតិ, ត្យាហំ ឧបសង្កមិត្វា ឥមេ បញ្ហេ បុច្ឆាមិ, តេ មយា បុដ្ឋា ន សម្បាយន្តិ, អសម្បាយន្តា មមំយេវ បដិបុច្ឆន្តិ – ‘កោ នាមោ អាយស្មា’តិ? តេសាហំ បុដ្ឋោ ព្យាករោមិ – ‘អហំ ខោ, មារិស, សក្កោ ទេវានមិន្ទោ’តិ។ តេ មមំយេវ ឧត្តរិ បដិបុច្ឆន្តិ – ‘កិំ បនាយស្មា, ទេវានមិន្ទ [ទេវានមិន្ទោ (សី. បី.)], កម្មំ កត្វា ឥមំ ឋានំ បត្តោ’តិ? តេសាហំ យថាសុតំ យថាបរិយត្តំ ធម្មំ ទេសេមិ។ តេ តាវតកេនេវ អត្តមនា ហោន្តិ – ‘សក្កោ ច នោ ទេវានមិន្ទោ ទិដ្ឋោ, យញ្ច នោ អបុច្ឆិម្ហា, តញ្ច នោ ព្យាកាសី’តិ។ តេ អញ្ញទត្ថុ មមំយេវ សាវកា សម្បជ្ជន្តិ, ន ចាហំ តេសំ។ អហំ ខោ បន, ភន្តេ, ភគវតោ សាវកោ សោតាបន្នោ អវិនិបាតធម្មោ និយតោ សម្ពោធិបរាយណោ”តិ ។

សោមនស្សបដិលាភកថា

៣៦៨. “អភិជានាសិ នោ ត្វំ, ទេវានមិន្ទ, ឥតោ បុព្ពេ ឯវរូបំ វេទបដិលាភំ សោមនស្សបដិលាភ”ន្តិ? “អភិជានាមហំ , ភន្តេ, ឥតោ បុព្ពេ ឯវរូបំ វេទបដិលាភំ សោមនស្សបដិលាភ”ន្តិ។ “យថា កថំ បន ត្វំ, ទេវានមិន្ទ, អភិជានាសិ ឥតោ បុព្ពេ ឯវរូបំ វេទបដិលាភំ សោមនស្សបដិលាភ”ន្តិ?

“ភូតបុព្ពំ, ភន្តេ, ទេវាសុរសង្គាមោ សមុបព្យូឡ្ហោ [សម្ុបព្ពូឡ្ហោ (សី. បី.)] អហោសិ។ តស្មិំ ខោ បន, ភន្តេ, សង្គាមេ ទេវា ជិនឹសុ, អសុរា បរាជយិំសុ [បរាជិំសុ (សី. បី.)]។ តស្ស មយ្ហំ, ភន្តេ, តំ សង្គាមំ អភិវិជិនិត្វា វិជិតសង្គាមស្ស ឯតទហោសិ – ‘យា ចេវ ទានិ ទិព្ពា ឱជា យា ច អសុរា ឱជា, ឧភយមេតំ [ឧភយមេត្ថ (ស្យា.)] ទេវា បរិភុញ្ជិស្សន្តី’តិ។ សោ ខោ បន មេ, ភន្តេ, វេទបដិលាភោ សោមនស្សបដិលាភោ សទណ្ឌាវចរោ សសត្ថាវចរោ ន និព្ពិទាយ ន វិរាគាយ ន និរោធាយ ន ឧបសមាយ ន អភិញ្ញាយ ន សម្ពោធាយ ន និព្ពានាយ សំវត្តតិ។ យោ

ខោ បន មេ អយំ, ភន្តេ, ភគវតោ ធម្មំ សុត្វា វេទបដិលាភោ សោមនស្សបដិលាភោ, សោ អទណ្ឌាវចរោ អសត្ថាវចរោ ឯកន្តនិព្ពិទាយ វិរាគាយ និរោធាយ ឧបសមាយ អភិញ្ញាយ សម្ពោធាយ និព្ពានាយ សំវត្តតី”តិ។

៣៦៩. “កី បន ត្វំ, ទេវានមិន្ទ, អត្ថវសំ សម្បស្សមានោ ឯវរូបំ វេទបដិលាភំ សោមនស្សបដិលាភំ បវេទេសី”តិ? “ឆ ខោ អហំ, ភន្តេ, អត្ថវសេ សម្បស្សមានោ ឯវរូបំ វេទបដិលាភំ សោមនស្សបដិលាភំ បវេទេមិ។

“ឥធេវ តិដ្ឋមានស្ស, ទេវភូតស្ស មេ សតោ;
បុនរាយុ ច មេ លទ្ធោ, ឯវំ ជានាហិ មារិស។

“ឥមំ ខោ អហំ, ភន្តេ, បឋមំ អត្ថវសំ សម្បស្សមានោ ឯវរូបំ វេទបដិលាភំ សោមនស្សបដិលាភំ បវេទេមិ។

“ចុតាហំ ទិវិយា កាយា, អាយុំ ហិត្វា អមានុសំ;
អមូឡ្ហោ គព្ភមេស្សាមិ, យត្ថ មេ រមតី មនោ។

“ឥមំ ខោ អហំ, ភន្តេ, ទុតិយំ អត្ថវសំ សម្បស្សមានោ ឯវរូបំ វេទបដិលាភំ សោមនស្សបដិលាភំ បវេទេមិ។

“ស្វាហំ អមូឡ្ហបញ្ញស្ស [អមូឡ្ហបញ្ហស្ស (?)], វិហរំ សាសនេ រតោ;
ញាយេន វិហរិស្សាមិ, សម្បជានោ បដិស្សតោ។

“ឥមំ ខោ អហំ, ភន្តេ, តតិយំ អត្ថវសំ សម្បស្សមានោ ឯវរូបំ វេទបដិលាភំ សោមនស្សបដិលាភំ បវេទេមិ។

“ញាយេន មេ ចរតោ ច, សម្ពោធិ ចេ ភវិស្សតិ;
អញ្ញាតា វិហរិស្សាមិ, ស្វេវ អន្តោ ភវិស្សតិ។

“ឥមំ ខោ អហំ, ភន្តេ, ចតុត្ថំ អត្ថវសំ សម្បស្សមានោ ឯវរូបំ វេទបដិលាភំ សោមនស្សបដិលាភំ បវេទេមិ។

“ចុតាហំ មានុសា កាយា, អាយុំ ហិត្វាន មានុសំ;
បុន ទេវោ ភវិស្សាមិ, ទេវលោកម្ហិ ឧត្តមោ។

“ឥមំ ខោ អហំ, ភន្តេ, បញ្ចមំ អត្ថវសំ សម្បស្សមានោ ឯវរូបំ វេទបដិលាភំ សោមនស្សបដិលាភំ បវេទេមិ។

“តេ [យេ (?)] បណីតតរា ទេវា, អកនិដ្ឋា យសស្សិនោ;
អន្តិមេ វត្តមានម្ហិ, សោ និវាសោ ភវិស្សតិ។

“ឥមំ ខោ អហំ, ភន្តេ, ឆដ្ឋំ អត្ថវសំ សម្បស្សមានោ ឯវរូបំ វេទបដិលាភំ សោមនស្សបដិលាភំ បវេទេមិ។

“ឥមេ ខោ អហំ, ភន្តេ, ឆ អត្ថវសេ សម្បស្សមានោ ឯវរូបំ វេទបដិលាភំ សោមនស្សបដិលាភំ បវេទេមិ។

៣៧០.“អបរិយោសិតសង្កប្បោ , វិចិកិច្ឆោ កថំកថី។

វិចរឹ ទីឃមទ្ធានំ, អន្វេសន្តោ តថាគតំ។

“យស្សុ មញ្ញាមិ សមណេ, បវិវិត្តវិហារិនោ;
សម្ពុទ្ធា ឥតិ មញ្ញានោ, គច្ឆាមិ តេ ឧបាសិតុំ។

“‘កថំ អារាធនា ហោតិ, កថំ ហោតិ វិរាធនា’;
ឥតិ បុដ្ឋា ន សម្បាយន្តិ [សម្ភោន្តិ (ស្យា.)], មគ្គេ បដិបទាសុ ច។

“ត្យស្សុ យទា មំ ជានន្តិ, សក្កោ ទេវានមាគតោ;

ត្យស្សុ មមេវ បុច្ឆន្តិ, ‘កី កត្វា បាបុណិ ឥទំ’។

“តេសំ យថាសុតំ ធម្មំ, ទេសយាមិ ជនេ សុតំ [ជនេសុត (ក. សី.)];
តេន អត្តមនា ហោន្តិ, ‘ទិដ្ឋោ នោ វាសវោតិ ច’។

“យទា ច ពុទ្ធមទ្ទក្ខឹ, វិចិកិច្ឆាវិតារណំ;
សោម្ហិ វីតភយោ អជ្ជ, សម្ពុទ្ធំ បយិរុបាសិយ [បយិរុបាសយី (ស្យា. ក.)]។

“តណ្ហាសល្លស្ស ហន្តារំ, ពុទ្ធំ អប្បដិបុគ្គលំ;
អហំ វន្ទេ មហាវីរំ, ពុទ្ធមាទិច្ចពន្ធុនំ។

“យំ ករោមសិ ព្រហ្មុនោ, សមំ ទេវេហិ មារិស;
តទជ្ជ តុយ្ហំ កស្សាម [ទស្សាម (ស្យា. ក.)], ហន្ទ សាមំ ករោម តេ។

“ត្វមេវ អសិ [តុវមេវសិ (បី.)] សម្ពុទ្ធោ, តុវំ សត្ថា អនុត្តរោ;
សទេវកស្មិំ លោកស្មិំ, នត្ថិ តេ បដិបុគ្គលោ”តិ។

៣៧១. អថ ខោ សក្កោ ទេវានមិន្ទោ បញ្ចសិខំ គន្ធព្ពបុត្តំ អាមន្តេសិ – “ពហូបការោ ខោ មេសិ ត្វំ, តាត បញ្ចសិខ, យំ ត្វំ ភគវន្តំ បឋមំ បសាទេសិ។ តយា, តាត, បឋមំ បសាទិតំ បច្ឆា មយំ តំ ភគវន្តំ ទស្សនាយ ឧបសង្កមិម្ហា អរហន្តំ សម្មាសម្ពុទ្ធំ។ បេត្តិកេ វា ឋានេ ឋបយិស្សាមិ , គន្ធព្ពរាជា ភវិស្សសិ, ភទ្ទញ្ច តេ សូរិយវច្ឆសំ ទម្មិ, សា ហិ តេ អភិបត្ថិតា”តិ។

អថ ខោ សក្កោ ទេវានមិន្ទោ បាណិនា បថវឹ បរាមសិត្វា តិក្ខត្តុំ ឧទានំ ឧទានេសិ – “នមោ តស្ស ភគវតោ អរហតោ សម្មាសម្ពុទ្ធស្សា”តិ។

ឥមស្មិញ្ច បន វេយ្យាករណស្មិំ ភញ្ញមានេ សក្កស្ស ទេវានមិន្ទស្ស វិរជំ វីតមលំ ធម្មចក្ខុំ ឧទបាទិ – “យំ កិញ្ចិ សមុទយធម្មំ, សព្ពំ តំ និរោធធម្ម”ន្តិ។ អញ្ញេសញ្ច អសីតិយា ទេវតាសហស្សានំ , ឥតិ យេ សក្កេន ទេវានមិន្ទេន អជ្ឈិដ្ឋបញ្ហា បុដ្ឋា , តេ ភគវតា ព្យាកតា។ តស្មា ឥមស្ស វេយ្យាករណស្ស សក្កបញ្ហាត្វេវ អធិវចនន្តិ។

សក្កបញ្ហសុត្តំ និដ្ឋិតំ អដ្ឋមំ។

៩. មហាសតិបដ្ឋានសុត្តំ

៣៧២. ឯវំ មេ សុតំ – ឯកំ សមយំ ភគវា កុរូសុ វិហរតិ កម្មាសធម្មំ នាម កុរូនំ និគមោ។ តត្រ ខោ ភគវា ភិក្ខូ អាមន្តេសិ – “ភិក្ខវោ”តិ។ “ភទ្ទន្តេ”តិ [ភទន្តេតិ (សី. ស្យា. បី.)] តេ ភិក្ខូ ភគវតោ បច្ចស្សោសុំ។ ភគវា ឯតទវោច –

ឧទ្ទេសោ

៣៧៣. “ឯកាយនោ អយំ, ភិក្ខវេ, មគ្គោ សត្តានំ វិសុទ្ធិយា, សោកបរិទេវានំ សមតិក្កមាយ ទុក្ខទោមនស្សានំ អត្ថង្គមាយ ញាយស្ស អធិគមាយ និព្ពានស្ស សច្ឆិកិរិយាយ, យទិទំ ចត្តារោ សតិបដ្ឋានា។

“កតមេ ចត្តារោ? ឥធ, ភិក្ខវេ, ភិក្ខុ កាយេ កាយានុបស្សី វិហរតិ អាតាបី សម្បជានោ សតិមា វិនេយ្យ លោកេ អភិជ្ឈាទោមនស្សំ, វេទនាសុ វេទនានុបស្សី វិហរតិ អាតាបី សម្បជានោ សតិមា, វិនេយ្យ លោកេ អភិជ្ឈាទោមនស្សំ, ចិត្តេ ចិត្តានុបស្សី វិហរតិ អាតាបី សម្បជានោ សតិមា វិនេយ្យ លោកេ អភិជ្ឈាទោមនស្សំ, ធម្មេសុ ធម្មានុបស្សី វិហរតិ អាតាបី សម្បជានោ សតិមា វិនេយ្យ លោកេ អភិជ្ឈាទោមនស្សំ។

ឧទ្ទេសោ និដ្ឋិតោ។

កាយានុបស្សនា អានាបានបព្ពំ

៣៧៤. “កថញ្ច បន, ភិក្ខវេ, ភិក្ខុ កាយេ កាយានុបស្សី វិហរតិ? ឥធ, ភិក្ខវេ, ភិក្ខុ អរញ្ញគតោ វា រុក្ខមូលគតោ វា សុញ្ញាគារគតោ វា និសីទតិ បល្លង្កំ អាភុជិត្វា ឧជុំ កាយំ បណិធាយ បរិមុខំ សតិំ ឧបដ្ឋបេត្វា។ សោ សតោវ អស្សសតិ, សតោវ បស្សសតិ។ ទីឃំ វា អស្សសន្តោ ‘ទីឃំ អស្សសាមី’តិ បជានាតិ, ទីឃំ វា បស្សសន្តោ ‘ទីឃំ បស្សសាមី’តិ បជានាតិ។ រស្សំ វា អស្សសន្តោ ‘រស្សំ អស្សសាមី’តិ បជានាតិ, រស្សំ វា បស្សសន្តោ ‘រស្សំ បស្សសាមី’តិ បជានាតិ។ ‘សព្ពកាយបដិសំវេទី អស្សសិស្សាមី’តិ សិក្ខតិ , ‘សព្ពកាយបដិសំវេទី បស្សសិស្សាមី’តិ សិក្ខតិ។ ‘បស្សម្ភយំ កាយសង្ខារំ អស្សសិស្សាមី’តិ សិក្ខតិ, ‘បស្សម្ភយំ កាយសង្ខារំ បស្សសិស្សាមី’តិ សិក្ខតិ។

“សេយ្យថាបិ, ភិក្ខវេ, ទក្ខោ ភមការោ វា ភមការន្តេវាសី វា ទីឃំ វា អញ្ឆន្តោ ‘ទីឃំ អញ្ឆាមី’តិ បជានាតិ, រស្សំ វា អញ្ឆន្តោ ‘រស្សំ អញ្ឆាមី’តិ បជានាតិ ឯវមេវ ខោ, ភិក្ខវេ, ភិក្ខុ ទីឃំ វា អស្សសន្តោ ‘ទីឃំ អស្សសាមី’តិ បជានាតិ, ទីឃំ វា បស្សសន្តោ ‘ទីឃំ បស្សសាមី’តិ បជានាតិ, រស្សំ វា អស្សសន្តោ ‘រស្សំ អស្សសាមី’តិ បជានាតិ, រស្សំ វា បស្សសន្តោ ‘រស្សំ បស្សសាមី’តិ បជានាតិ។ ‘សព្ពកាយបដិសំវេទី អស្សសិស្សាមី’តិ សិក្ខតិ, ‘សព្ពកាយបដិសំវេទី បស្សសិស្សាមី’តិ សិក្ខតិ, ‘បស្សម្ភយំ កាយសង្ខារំ អស្សសិស្សាមី’តិ សិក្ខតិ, ‘បស្សម្ភយំ កាយសង្ខារំ បស្សសិស្សាមី’តិ សិក្ខតិ។ ឥតិ អជ្ឈត្តំ វា កាយេ កាយានុបស្សី វិហរតិ, ពហិទ្ធា វា កាយេ កាយានុបស្សី វិហរតិ, អជ្ឈត្តពហិទ្ធា វា កាយេ កាយានុបស្សី វិហរតិ។ សមុទយធម្មានុបស្សី វា កាយស្មិំ វិហរតិ, វយធម្មានុបស្សី វា កាយស្មិំ វិហរតិ, សមុទយវយធម្មានុបស្សី វា កាយស្មិំ វិហរតិ។ ‘អត្ថិ កាយោ’តិ វា បនស្ស សតិ បច្ចុបដ្ឋិតា ហោតិ យាវទេវ ញាណមត្តាយ បដិស្សតិមត្តាយ អនិស្សិតោ ច វិហរតិ, ន ច កិញ្ចិ លោកេ ឧបាទិយតិ។ ឯវម្បិ ខោ [ឯវម្បិ (សី. ស្យា. បី.)], ភិក្ខវេ, ភិក្ខុ កាយេ កាយានុបស្សី វិហរតិ។

អានាបានបព្ពំ និដ្ឋិតំ។

កាយានុបស្សនា ឥរិយាបថបព្ពំ

៣៧៥. “បុន ចបរំ, ភិក្ខវេ, ភិក្ខុ គច្ឆន្តោ វា ‘គច្ឆាមី’តិ បជានាតិ, ឋិតោ វា ‘ឋិតោម្ហី’តិ បជានាតិ, និសិន្នោ វា ‘និសិន្នោម្ហី’តិ បជានាតិ, សយានោ វា ‘សយានោម្ហី’តិ បជានាតិ, យថា យថា វា បនស្ស កាយោ បណិហិតោ ហោតិ, តថា តថា នំ បជានាតិ។ ឥតិ អជ្ឈត្តំ វា កាយេ កាយានុបស្សី វិហរតិ, ពហិទ្ធា វា កាយេ កាយានុបស្សី វិហរតិ, អជ្ឈត្តពហិទ្ធា វា កាយេ កាយានុបស្សី វិហរតិ។ សមុទយធម្មានុបស្សី វា កាយស្មិំ វិហរតិ, វយធម្មានុបស្សី វា កាយស្មិំ វិហរតិ, សមុទយវយធម្មានុបស្សី វា កាយស្មិំ វិហរតិ។ ‘អត្ថិ កាយោ’តិ វា បនស្ស សតិ បច្ចុបដ្ឋិតា ហោតិ យាវទេវ ញាណមត្តាយ បដិស្សតិមត្តាយ អនិស្សិតោ ច វិហរតិ, ន ច កិញ្ចិ លោកេ ឧបាទិយតិ។ ឯវម្បិ ខោ, ភិក្ខវេ, ភិក្ខុ កាយេ កាយានុបស្សី វិហរតិ។

ឥរិយាបថបព្ពំ និដ្ឋិតំ។

កាយានុបស្សនា សម្បជានបព្ពំ

៣៧៦. “បុន ចបរំ, ភិក្ខវេ, ភិក្ខុ អភិក្កន្តេ បដិក្កន្តេ សម្បជានការី ហោតិ, អាលោកិតេ វិលោកិតេ សម្បជានការី ហោតិ, សមិញ្ជិតេ បសារិតេ សម្បជានការី ហោតិ, សង្ឃាដិបត្តចីវរធារណេ សម្បជានការី ហោតិ, អសិតេ បីតេ ខាយិតេ សាយិតេ សម្បជានការី ហោតិ, ឧច្ចារបស្សាវកម្មេ សម្បជានការី ហោតិ, គតេ ឋិតេ និសិន្នេ សុត្តេ ជាគរិតេ ភាសិតេ តុណ្ហីភាវេ សម្បជានការី ហោតិ។ ឥតិ អជ្ឈត្តំ វា...បេ.... ឯវម្បិ ខោ, ភិក្ខវេ, ភិក្ខុ កាយេ កាយានុបស្សី វិហរតិ។

សម្បជានបព្ពំ និដ្ឋិតំ។

កាយានុបស្សនា បដិកូលមនសិការបព្ពំ

៣៧៧. “បុន ចបរំ, ភិក្ខវេ, ភិក្ខុ ឥមមេវ កាយំ ឧទ្ធំ បាទតលា អធោ កេសមត្ថកា តចបរិយន្តំ បូរំ នានប្បការស្ស អសុចិនោ បច្ចវេក្ខតិ – ‘អត្ថិ ឥមស្មិំ កាយេ កេសា លោមា នខា ទន្តា តចោ, មំសំ ន្ហារុ អដ្ឋិ អដ្ឋិមិញ្ជំ វក្កំ, ហទយំ យកនំ កិលោមកំ បិហកំ បប្ផាសំ, អន្តំ អន្តគុណំ ឧទរិយំ ករីសំ [ករីសំ មត្ថលុង្គំ (ក.)], បិត្តំ សេម្ហំ បុព្វោ លោហិតំ សេទោ មេទោ, អស្សុ វសា ខេឡោ សិង្ឃាណិកា លសិកា មុត្ត’ន្តិ។

“សេយ្យថាបិ, ភិក្ខវេ, ឧភតោមុខា បុតោឡិ [មូតោឡី (ស្យា.), មុតោលិ (បី.)] បូរា នានាវិហិតស្ស ធញ្ញស្ស, សេយ្យថិទំ សាលីនំ វីហីនំ មុគ្គានំ មាសានំ តិលានំ តណ្ឌុលានំ។ តមេនំ ចក្ខុមា បុរិសោ មុញ្ចិត្វា បច្ចវេក្ខេយ្យ – ‘ឥមេ សាលី, ឥមេ វីហី ឥមេ មុគ្គា ឥមេ មាសា ឥមេ តិលា ឥមេ តណ្ឌុលា’តិ។ ឯវមេវ ខោ, ភិក្ខវេ, ភិក្ខុ ឥមមេវ កាយំ ឧទ្ធំ បាទតលា អធោ កេសមត្ថកា តចបរិយន្តំ បូរំ នានប្បការស្ស អសុចិនោ បច្ចវេក្ខតិ – ‘អត្ថិ ឥមស្មិំ កាយេ កេសា លោមា...បេ.... មុត្ត’ន្តិ។

ឥតិ អជ្ឈត្តំ វា...បេ.... ឯវម្បិ ខោ, ភិក្ខវេ, ភិក្ខុ កាយេ កាយានុបស្សី វិហរតិ។

បដិកូលមនសិការបព្ពំ និដ្ឋិតំ។

កាយានុបស្សនា ធាតុមនសិការបព្ពំ

៣៧៨. “បុន ចបរំ, ភិក្ខវេ, ភិក្ខុ ឥមមេវ កាយំ យថាឋិតំ យថាបណិហិតំ ធាតុសោ បច្ចវេក្ខតិ – ‘អត្ថិ ឥមស្មិំ កាយេ បថវីធាតុ អាបោធាតុ តេជោធាតុ វាយោធាតូ’តិ។

“សេយ្យថាបិ , ភិក្ខវេ, ទក្ខោ គោឃាតកោ វា គោឃាតកន្តេវាសី វា គាវិំ វធិត្វា ចតុមហាបថេ ពិលសោ វិភជិត្វា និសិន្នោ អស្ស, ឯវមេវ ខោ, ភិក្ខវេ, ភិក្ខុ ឥមមេវ កាយំ យថាឋិតំ យថាបណិហិតំ ធាតុសោ បច្ចវេក្ខតិ – ‘អត្ថិ ឥមស្មិំ កាយេ បថវីធាតុ អាបោធាតុ តេជោធាតុ វាយោធាតូ’តិ។

“ឥតិ អជ្ឈត្តំ វា កាយេ កាយានុបស្សី វិហរតិ...បេ.... ឯវម្បិ ខោ, ភិក្ខវេ, ភិក្ខុ កាយេ កាយានុបស្សី វិហរតិ។

ធាតុមនសិការបព្ពំ និដ្ឋិតំ។

កាយានុបស្សនា នវសិវថិកបព្ពំ

៣៧៩. “បុន ចបរំ, ភិក្ខវេ, ភិក្ខុ សេយ្យថាបិ បស្សេយ្យ សរីរំ សិវថិកាយ ឆឌ្ឌិតំ ឯកាហមតំ វា ទ្វីហមតំ វា តីហមតំ វា ឧទ្ធុមាតកំ វិនីលកំ វិបុព្ពកជាតំ។ សោ ឥមមេវ កាយំ ឧបសំហរតិ – ‘អយម្បិ ខោ កាយោ ឯវំធម្មោ ឯវំភាវី ឯវំអនតីតោ’តិ។

“ឥតិ អជ្ឈត្តំ វា ...បេ.... ឯវម្បិ ខោ, ភិក្ខវេ, ភិក្ខុ កាយេ កាយានុបស្សី វិហរតិ។

“បុន ចបរំ, ភិក្ខវេ, ភិក្ខុ សេយ្យថាបិ បស្សេយ្យ សរីរំ សិវថិកាយ ឆឌ្ឌិតំ កាកេហិ វា ខជ្ជមានំ កុលលេហិ វា ខជ្ជមានំ គិជ្ឈេហិ វា ខជ្ជមានំ កង្កេហិ វា ខជ្ជមានំ សុនខេហិ វា ខជ្ជមានំ ព្យគ្ឃេហិ វា ខជ្ជមានំ ទីបីហិ វា ខជ្ជមានំ សិង្គាលេហិ វា [គិជ្ឈេហិ វា ខជ្ជមានំ, សុវានេហិ វា ខជ្ជមានំ, សិគាលេហិ វា ខជ្ជមានំ, (ស្យា. បី.)] ខជ្ជមានំ វិវិធេហិ វា បាណកជាតេហិ ខជ្ជមានំ។ សោ ឥមមេវ កាយំ ឧបសំហរតិ – ‘អយម្បិ ខោ កាយោ ឯវំធម្មោ ឯវំភាវី ឯវំអនតីតោ’តិ។

“ឥតិ អជ្ឈត្តំ វា...បេ.... ឯវម្បិ ខោ, ភិក្ខវេ, ភិក្ខុ កាយេ កាយានុបស្សី វិហរតិ។

“បុន ចបរំ, ភិក្ខវេ, ភិក្ខុ សេយ្យថាបិ បស្សេយ្យ សរីរំ សិវថិកាយ ឆឌ្ឌិតំ អដ្ឋិកសង្ខលិកំ សមំសលោហិតំ ន្ហារុសម្ពន្ធំ...បេ.... អដ្ឋិកសង្ខលិកំ និមំសលោហិតមក្ខិតំ ន្ហារុសម្ពន្ធំ...បេ.... អដ្ឋិកសង្ខលិកំ អបគតមំសលោហិតំ ន្ហារុសម្ពន្ធំ...បេ.... អដ្ឋិកានិ អបគតសម្ពន្ធានិ [អបគតន្ហារុសម្ពន្ធានិ (ស្យា.)] ទិសា វិទិសា វិក្ខិត្តានិ, អញ្ញេន ហត្ថដ្ឋិកំ អញ្ញេន បាទដ្ឋិកំ អញ្ញេន គោប្ផកដ្ឋិកំ [“អញ្ញេន គោប្ផកដ្ឋិក”ន្តិ ឥទំ សី. ស្យា. បី. បោត្ថកេសុ នត្ថិ] អញ្ញេន ជង្ឃដ្ឋិកំ អញ្ញេន ឩរុដ្ឋិកំ អញ្ញេន កដិដ្ឋិកំ [អញ្ញេន កដដ្ឋិកំ អញ្ញេន បិដ្ឋដ្ឋិកំ អញ្ញេន កណ្ដកដ្ឋិកំ អញ្ញេន ផាសុកដ្ឋិកំ អញ្ញេន ឧរដ្ឋិកំ អញ្ញេន អំសដ្ឋិកំ អញ្ញេន ពាហុដ្ឋិកំ (ស្យា.)] អញ្ញេន ផាសុកដ្ឋិកំ អញ្ញេន បិដ្ឋិដ្ឋិកំ អញ្ញេន ខន្ធដ្ឋិកំ [អញ្ញេន កដដ្ឋិកំ អញ្ញេន បិដ្ឋដ្ឋិកំ អញ្ញេន កណ្ដកដ្ឋិកំ អញ្ញេន ផាសុកដ្ឋិកំ អញ្ញេន ឧរដ្ឋិកំ អញ្ញេន អំសដ្ឋិកំ អញ្ញេន ពាហុដ្ឋិកំ (ស្យា.)] អញ្ញេន គីវដ្ឋិកំ អញ្ញេន ហនុកដ្ឋិកំ អញ្ញេន ទន្តដ្ឋិកំ អញ្ញេន សីសកដាហំ។ សោ ឥមមេវ កាយំ ឧបសំហរតិ – ‘អយម្បិ ខោ កាយោ ឯវំធម្មោ ឯវំភាវី ឯវំអនតីតោ’តិ។

“ឥតិ អជ្ឈត្តំ វា ...បេ.... វិហរតិ។

“បុន ចបរំ, ភិក្ខវេ, ភិក្ខុ សេយ្យថាបិ បស្សេយ្យ សរីរំ សិវថិកាយ ឆឌ្ឌិតំ អដ្ឋិកានិ សេតានិ សង្ខវណ្ណបដិភាគានិ...បេ.... អដ្ឋិកានិ បុញ្ជកិតានិ តេរោវស្សិកានិ ...បេ.... អដ្ឋិកានិ បូតីនិ ចុណ្ណកជាតានិ។ សោ ឥមមេវ កាយំ ឧបសំហរតិ – ‘អយម្បិ ខោ កាយោ ឯវំធម្មោ ឯវំភាវី ឯវំអនតីតោ’តិ។ ឥតិ អជ្ឈត្តំ វា កាយេ កាយានុបស្សី វិហរតិ, ពហិទ្ធា វា កាយេ កាយានុបស្សី វិហរតិ, អជ្ឈត្តពហិទ្ធា វា កាយេ កាយានុបស្សី វិហរតិ។ សមុទយធម្មានុបស្សី វា កាយស្មិំ វិហរតិ, វយធម្មានុបស្សី វា កាយស្មិំ វិហរតិ, សមុទយវយធម្មានុបស្សី វា កាយស្មិំ វិហរតិ។ ‘អត្ថិ កាយោ’តិ វា បនស្ស សតិ បច្ចុបដ្ឋិតា ហោតិ យាវទេវ ញាណមត្តាយ បដិស្សតិមត្តាយ អនិស្សិតោ ច វិហរតិ, ន ច កិញ្ចិ លោកេ ឧបាទិយតិ។ ឯវម្បិ ខោ, ភិក្ខវេ, ភិក្ខុ កាយេ កាយានុបស្សី វិហរតិ។

នវសិវថិកបព្ពំ និដ្ឋិតំ។

ចុទ្ទស កាយានុបស្សនា និដ្ឋិតា។

វេទនានុបស្សនា

៣៨០. “កថញ្ច បន, ភិក្ខវេ, ភិក្ខុ វេទនាសុ វេទនានុបស្សី វិហរតិ? ឥធ, ភិក្ខវេ, ភិក្ខុ សុខំ វា វេទនំ វេទយមានោ ‘សុខំ វេទនំ វេទយាមី’តិ បជានាតិ ។ ទុក្ខំ វា វេទនំ វេទយមានោ ‘ទុក្ខំ វេទនំ វេទយាមី’តិ បជានាតិ។ អទុក្ខមសុខំ វា វេទនំ វេទយមានោ ‘អទុក្ខមសុខំ វេទនំ វេទយាមី’តិ បជានាតិ។ សាមិសំ វា សុខំ វេទនំ វេទយមានោ ‘សាមិសំ សុខំ វេទនំ វេទយាមី’តិ បជានាតិ, និរាមិសំ វា សុខំ វេទនំ វេទយមានោ ‘និរាមិសំ សុខំ វេទនំ វេទយាមី’តិ បជានាតិ។ សាមិសំ វា ទុក្ខំ វេទនំ វេទយមានោ ‘សាមិសំ ទុក្ខំ វេទនំ វេទយាមី’តិ បជានាតិ, និរាមិសំ វា ទុក្ខំ វេទនំ វេទយមានោ ‘និរាមិសំ ទុក្ខំ វេទនំ វេទយាមី’តិ បជានាតិ។ សាមិសំ វា អទុក្ខមសុខំ វេទនំ វេទយមានោ ‘សាមិសំ អទុក្ខមសុខំ វេទនំ វេទយាមី’តិ បជានាតិ, និរាមិសំ វា អទុក្ខមសុខំ វេទនំ វេទយមានោ ‘និរាមិសំ អទុក្ខមសុខំ វេទនំ វេទយាមី’តិ បជានាតិ។ ឥតិ អជ្ឈត្តំ វា វេទនាសុ វេទនានុបស្សី វិហរតិ, ពហិទ្ធា វា វេទនាសុ វេទនានុបស្សី វិហរតិ, អជ្ឈត្តពហិទ្ធា វា វេទនាសុ វេទនានុបស្សី វិហរតិ។ សមុទយធម្មានុបស្សី វា វេទនាសុ វិហរតិ, វយធម្មានុបស្សី វា វេទនាសុ វិហរតិ, សមុទយវយធម្មានុបស្សី វា វេទនាសុ វិហរតិ។ ‘អត្ថិ វេទនា’តិ វា បនស្ស សតិ បច្ចុបដ្ឋិតា ហោតិ យាវទេវ ញាណមត្តាយ បដិស្សតិមត្តាយ អនិស្សិតោ ច វិហរតិ, ន ច កិញ្ចិ លោកេ ឧបាទិយតិ។ ឯវម្បិ ខោ, ភិក្ខវេ, ភិក្ខុ វេទនាសុ វេទនានុបស្សី វិហរតិ។

វេទនានុបស្សនា និដ្ឋិតា។

ចិត្តានុបស្សនា

៣៨១. “កថញ្ច បន, ភិក្ខវេ, ភិក្ខុ ចិត្តេ ចិត្តានុបស្សី វិហរតិ? ឥធ, ភិក្ខវេ, ភិក្ខុ សរាគំ វា ចិត្តំ ‘សរាគំ ចិត្ត’ន្តិ បជានាតិ, វីតរាគំ វា ចិត្តំ ‘វីតរាគំ ចិត្ត’ន្តិ បជានាតិ។ សទោសំ វា ចិត្តំ ‘សទោសំ ចិត្ត’ន្តិ បជានាតិ, វីតទោសំ វា ចិត្តំ ‘វីតទោសំ ចិត្ត’ន្តិ បជានាតិ។ សមោហំ វា ចិត្តំ ‘សមោហំ ចិត្ត’ន្តិ បជានាតិ, វីតមោហំ វា ចិត្តំ ‘វីតមោហំ ចិត្ត’ន្តិ បជានាតិ។ សង្ខិត្តំ វា ចិត្តំ ‘សង្ខិត្តំ ចិត្ត’ន្តិ បជានាតិ, វិក្ខិត្តំ វា ចិត្តំ ‘វិក្ខិត្តំ ចិត្ត’ន្តិ បជានាតិ។ មហគ្គតំ វា ចិត្តំ ‘មហគ្គតំ ចិត្ត’ន្តិ បជានាតិ, អមហគ្គតំ វា ចិត្តំ ‘អមហគ្គតំ ចិត្ត’ន្តិ បជានាតិ។ សឧត្តរំ វា ចិត្តំ ‘សឧត្តរំ ចិត្ត’ន្តិ បជានាតិ, អនុត្តរំ វា ចិត្តំ ‘អនុត្តរំ ចិត្ត’ន្តិ បជានាតិ។ សមាហិតំ វា ចិត្តំ ‘សមាហិតំ ចិត្ត’ន្តិ បជានាតិ, អសមាហិតំ វា ចិត្តំ ‘អសមាហិតំ ចិត្ត’ន្តិ បជានាតិ។ វិមុត្តំ វា ចិត្តំ ‘វិមុត្តំ ចិត្ត’ន្តិ បជានាតិ។ អវិមុត្តំ វា ចិត្តំ ‘អវិមុត្តំ ចិត្ត’ន្តិ បជានាតិ។ ឥតិ អជ្ឈត្តំ វា ចិត្តេ ចិត្តានុបស្សី វិហរតិ, ពហិទ្ធា វា ចិត្តេ ចិត្តានុបស្សី វិហរតិ, អជ្ឈត្តពហិទ្ធា វា ចិត្តេ ចិត្តានុបស្សី វិហរតិ។ សមុទយធម្មានុបស្សី វា ចិត្តស្មិំ វិហរតិ, វយធម្មានុបស្សី វា ចិត្តស្មិំ វិហរតិ, សមុទយវយធម្មានុបស្សី វា ចិត្តស្មិំ វិហរតិ, ‘អត្ថិ ចិត្ត’ន្តិ វា បនស្ស សតិ បច្ចុបដ្ឋិតា ហោតិ យាវទេវ ញាណមត្តាយ បដិស្សតិមត្តាយ អនិស្សិតោ ច វិហរតិ, ន ច កិញ្ចិ លោកេ ឧបាទិយតិ ។ ឯវម្បិ ខោ, ភិក្ខវេ, ភិក្ខុ ចិត្តេ ចិត្តានុបស្សី វិហរតិ។

ចិត្តានុបស្សនា និដ្ឋិតា។

ធម្មានុបស្សនា នីវរណបព្ពំ

៣៨២. “កថញ្ច បន, ភិក្ខវេ, ភិក្ខុ ធម្មេសុ ធម្មានុបស្សី វិហរតិ? ឥធ, ភិក្ខវេ, ភិក្ខុ ធម្មេសុ ធម្មានុបស្សី វិហរតិ បញ្ចសុ នីវរណេសុ។ កថញ្ច បន, ភិក្ខវេ, ភិក្ខុ ធម្មេសុ ធម្មានុបស្សី វិហរតិ បញ្ចសុ នីវរណេសុ?

“ឥធ, ភិក្ខវេ, ភិក្ខុ សន្តំ វា អជ្ឈត្តំ កាមច្ឆន្ទំ ‘អត្ថិ មេ អជ្ឈត្តំ កាមច្ឆន្ទោ’តិ បជានាតិ, អសន្តំ វា អជ្ឈត្តំ កាមច្ឆន្ទំ ‘នត្ថិ មេ អជ្ឈត្តំ កាមច្ឆន្ទោ’តិ បជានាតិ, យថា ច អនុប្បន្នស្ស កាមច្ឆន្ទស្ស ឧប្បាទោ ហោតិ តញ្ច បជានាតិ, យថា ច ឧប្បន្នស្ស កាមច្ឆន្ទស្ស បហានំ ហោតិ តញ្ច បជានាតិ, យថា ច បហីនស្ស កាមច្ឆន្ទស្ស អាយតិំ អនុប្បាទោ ហោតិ តញ្ច បជានាតិ។

“សន្តំ វា អជ្ឈត្តំ ព្យាបាទំ ‘អត្ថិ មេ អជ្ឈត្តំ ព្យាបាទោ’តិ បជានាតិ, អសន្តំ វា អជ្ឈត្តំ ព្យាបាទំ ‘នត្ថិ មេ អជ្ឈត្តំ ព្យាបាទោ’តិ បជានាតិ, យថា ច អនុប្បន្នស្ស ព្យាបាទស្ស ឧប្បាទោ ហោតិ តញ្ច បជានាតិ, យថា ច ឧប្បន្នស្ស ព្យាបាទស្ស បហានំ ហោតិ តញ្ច បជានាតិ, យថា ច បហីនស្ស ព្យាបាទស្ស អាយតិំ អនុប្បាទោ ហោតិ តញ្ច បជានាតិ។

“សន្តំ វា អជ្ឈត្តំ ថិនមិទ្ធំ ‘អត្ថិ មេ អជ្ឈត្តំ ថិនមិទ្ធ’ន្តិ បជានាតិ, អសន្តំ វា អជ្ឈត្តំ ថិនមិទ្ធំ ‘នត្ថិ មេ អជ្ឈត្តំ ថិនមិទ្ធ’ន្តិ បជានាតិ, យថា ច អនុប្បន្នស្ស ថិនមិទ្ធស្ស ឧប្បាទោ ហោតិ តញ្ច បជានាតិ, យថា ច ឧប្បន្នស្ស ថិនមិទ្ធស្ស បហានំ ហោតិ តញ្ច បជានាតិ, យថា ច បហីនស្ស ថិនមិទ្ធស្ស អាយតិំ អនុប្បាទោ ហោតិ តញ្ច បជានាតិ។

“សន្តំ វា អជ្ឈត្តំ ឧទ្ធច្ចកុក្កុច្ចំ ‘អត្ថិ មេ អជ្ឈត្តំ ឧទ្ធច្ចកុក្កុច្ច’ន្តិ បជានាតិ, អសន្តំ វា អជ្ឈត្តំ ឧទ្ធច្ចកុក្កុច្ចំ ‘នត្ថិ មេ អជ្ឈត្តំ ឧទ្ធច្ចកុក្កុច្ច’ន្តិ បជានាតិ, យថា ច អនុប្បន្នស្ស ឧទ្ធច្ចកុក្កុច្ចស្ស ឧប្បាទោ ហោតិ តញ្ច បជានាតិ, យថា ច ឧប្បន្នស្ស ឧទ្ធច្ចកុក្កុច្ចស្ស បហានំ ហោតិ តញ្ច បជានាតិ, យថា ច បហីនស្ស ឧទ្ធច្ចកុក្កុច្ចស្ស អាយតិំ អនុប្បាទោ ហោតិ តញ្ច បជានាតិ។

“សន្តំ វា អជ្ឈត្តំ វិចិកិច្ឆំ ‘អត្ថិ មេ អជ្ឈត្តំ វិចិកិច្ឆា’តិ បជានាតិ, អសន្តំ វា អជ្ឈត្តំ វិចិកិច្ឆំ ‘នត្ថិ មេ អជ្ឈត្តំ វិចិកិច្ឆា’តិ បជានាតិ, យថា ច អនុប្បន្នាយ វិចិកិច្ឆាយ ឧប្បាទោ ហោតិ តញ្ច បជានាតិ, យថា ច ឧប្បន្នាយ វិចិកិច្ឆាយ បហានំ ហោតិ តញ្ច បជានាតិ, យថា ច បហីនាយ វិចិកិច្ឆាយ អាយតិំ អនុប្បាទោ ហោតិ តញ្ច បជានាតិ។

“ឥតិ អជ្ឈត្តំ វា ធម្មេសុ ធម្មានុបស្សី វិហរតិ, ពហិទ្ធា វា ធម្មេសុ ធម្មានុបស្សី វិហរតិ, អជ្ឈត្តពហិទ្ធា វា ធម្មេសុ ធម្មានុបស្សី វិហរតិ សមុទយធម្មានុបស្សី វា ធម្មេសុ វិហរតិ, វយធម្មានុបស្សី វា ធម្មេសុ វិហរតិ, សមុទយវយធម្មានុបស្សី វា ធម្មេសុ វិហរតិ ‘អត្ថិ ធម្មា’តិ វា បនស្ស សតិ បច្ចុបដ្ឋិតា ហោតិ យាវទេវ

ញាណមត្តាយ បដិស្សតិមត្តាយ អនិស្សិតោ ច វិហរតិ, ន ច កិញ្ចិ លោកេ ឧបាទិយតិ។ ឯវម្បិ ខោ, ភិក្ខវេ, ភិក្ខុ ធម្មេសុ ធម្មានុបស្សី វិហរតិ បញ្ចសុ នីវរណេសុ។

នីវរណបព្ពំ និដ្ឋិតំ។

ធម្មានុបស្សនា ខន្ធបព្ពំ

៣៨៣. “បុន ចបរំ, ភិក្ខវេ, ភិក្ខុ ធម្មេសុ ធម្មានុបស្សី វិហរតិ បញ្ចសុ ឧបាទានក្ខន្ធេសុ។ កថញ្ច បន, ភិក្ខវេ, ភិក្ខុ ធម្មេសុ ធម្មានុបស្សី វិហរតិ បញ្ចសុ ឧបាទានក្ខន្ធេសុ? ឥធ, ភិក្ខវេ, ភិក្ខុ – ‘ឥតិ រូបំ, ឥតិ រូបស្ស សមុទយោ, ឥតិ រូបស្ស អត្ថង្គមោ; ឥតិ វេទនា, ឥតិ វេទនាយ សមុទយោ, ឥតិ វេទនាយ អត្ថង្គមោ; ឥតិ សញ្ញា, ឥតិ សញ្ញាយ សមុទយោ, ឥតិ សញ្ញាយ អត្ថង្គមោ; ឥតិ សង្ខារា, ឥតិ សង្ខារានំ សមុទយោ, ឥតិ សង្ខារានំ អត្ថង្គមោ, ឥតិ វិញ្ញាណំ, ឥតិ វិញ្ញាណស្ស សមុទយោ, ឥតិ វិញ្ញាណស្ស អត្ថង្គមោ’តិ, ឥតិ អជ្ឈត្តំ វា ធម្មេសុ ធម្មានុបស្សី វិហរតិ, ពហិទ្ធា វា ធម្មេសុ ធម្មានុបស្សី វិហរតិ, អជ្ឈត្តពហិទ្ធា វា ធម្មេសុ ធម្មានុបស្សី វិហរតិ។ សមុទយធម្មានុបស្សី វា ធម្មេសុ វិហរតិ, វយធម្មានុបស្សី វា ធម្មេសុ វិហរតិ, សមុទយវយធម្មានុបស្សី វា ធម្មេសុ វិហរតិ។ ‘អត្ថិ ធម្មា’តិ វា បនស្ស សតិ បច្ចុបដ្ឋិតា ហោតិ យាវទេវ ញាណមត្តាយ បដិស្សតិមត្តាយ, អនិស្សិតោ ច វិហរតិ, ន ច កិញ្ចិ លោកេ ឧបាទិយតិ ។ ឯវម្បិ ខោ, ភិក្ខវេ, ភិក្ខុ ធម្មេសុ ធម្មានុបស្សី វិហរតិ បញ្ចសុ ឧបាទានក្ខន្ធេសុ។

ខន្ធបព្ពំ និដ្ឋិតំ។

ធម្មានុបស្សនា អាយតនបព្ពំ

៣៨៤. “បុន ចបរំ, ភិក្ខវេ, ភិក្ខុ ធម្មេសុ ធម្មានុបស្សី វិហរតិ ឆសុ អជ្ឈត្តិកពាហិរេសុ អាយតនេសុ។ កថញ្ច បន, ភិក្ខវេ, ភិក្ខុ ធម្មេសុ ធម្មានុបស្សី វិហរតិ ឆសុ អជ្ឈត្តិកពាហិរេសុ អាយតនេសុ?

“ឥធ, ភិក្ខវេ, ភិក្ខុ ចក្ខុញ្ច បជានាតិ, រូបេ ច បជានាតិ, យញ្ច តទុភយំ បដិច្ច ឧប្បជ្ជតិ សំយោជនំ តញ្ច បជានាតិ, យថា ច អនុប្បន្នស្ស សំយោជនស្ស ឧប្បាទោ ហោតិ តញ្ច បជានាតិ, យថា ច ឧប្បន្នស្ស សំយោជនស្ស បហានំ ហោតិ តញ្ច បជានាតិ, យថា ច បហីនស្ស សំយោជនស្ស អាយតិំ អនុប្បាទោ ហោតិ តញ្ច បជានាតិ។

“សោតញ្ច បជានាតិ, សទ្ទេ ច បជានាតិ, យញ្ច តទុភយំ បដិច្ច ឧប្បជ្ជតិ សំយោជនំ តញ្ច បជានាតិ, យថា ច អនុប្បន្នស្ស សំយោជនស្ស ឧប្បាទោ ហោតិ តញ្ច បជានាតិ, យថា ច ឧប្បន្នស្ស សំយោជនស្ស បហានំ ហោតិ តញ្ច បជានាតិ, យថា ច បហីនស្ស សំយោជនស្ស អាយតិំ អនុប្បាទោ ហោតិ តញ្ច បជានាតិ។

“ឃានញ្ច បជានាតិ, គន្ធេ ច បជានាតិ, យញ្ច តទុភយំ បដិច្ច ឧប្បជ្ជតិ សំយោជនំ តញ្ច បជានាតិ, យថា ច អនុប្បន្នស្ស សំយោជនស្ស ឧប្បាទោ ហោតិ តញ្ច បជានាតិ, យថា ច ឧប្បន្នស្ស សំយោជនស្ស បហានំ ហោតិ តញ្ច បជានាតិ, យថា ច បហីនស្ស សំយោជនស្ស អាយតិំ អនុប្បាទោ ហោតិ តញ្ច បជានាតិ។

“ជិវ្ហញ្ច បជានាតិ, រសេ ច បជានាតិ, យញ្ច តទុភយំ បដិច្ច ឧប្បជ្ជតិ សំយោជនំ តញ្ច បជានាតិ, យថា ច អនុប្បន្នស្ស សំយោជនស្ស ឧប្បាទោ ហោតិ តញ្ច បជានាតិ , យថា ច ឧប្បន្នស្ស សំយោជនស្ស បហានំ ហោតិ តញ្ច បជានាតិ, យថា ច បហីនស្ស សំយោជនស្ស អាយតិំ អនុប្បាទោ ហោតិ តញ្ច បជានាតិ។

“កាយញ្ច បជានាតិ, ផោដ្ឋព្ពេ ច បជានាតិ, យញ្ច តទុភយំ បដិច្ច ឧប្បជ្ជតិ សំយោជនំ តញ្ច បជានាតិ, យថា ច អនុប្បន្នស្ស សំយោជនស្ស ឧប្បាទោ ហោតិ តញ្ច បជានាតិ, យថា ច ឧប្បន្នស្ស សំយោជនស្ស បហានំ ហោតិ តញ្ច បជានាតិ, យថា ច បហីនស្ស សំយោជនស្ស អាយតិំ អនុប្បាទោ ហោតិ តញ្ច បជានាតិ។

“មនញ្ច បជានាតិ, ធម្មេ ច បជានាតិ, យញ្ច តទុភយំ បដិច្ច ឧប្បជ្ជតិ សំយោជនំ តញ្ច បជានាតិ, យថា ច អនុប្បន្នស្ស សំយោជនស្ស ឧប្បាទោ ហោតិ តញ្ច បជានាតិ, យថា ច ឧប្បន្នស្ស សំយោជនស្ស បហានំ ហោតិ តញ្ច បជានាតិ, យថា ច បហីនស្ស សំយោជនស្ស អាយតិំ អនុប្បាទោ ហោតិ តញ្ច បជានាតិ។

“ឥតិ អជ្ឈត្តំ វា ធម្មេសុ ធម្មានុបស្សី វិហរតិ, ពហិទ្ធា វា ធម្មេសុ ធម្មានុបស្សី វិហរតិ, អជ្ឈត្តពហិទ្ធា វា ធម្មេសុ ធម្មានុបស្សី វិហរតិ។ សមុទយធម្មានុបស្សី វា ធម្មេសុ វិហរតិ, វយធម្មានុបស្សី វា ធម្មេសុ វិហរតិ, សមុទយវយធម្មានុបស្សី វា ធម្មេសុ វិហរតិ។ ‘អត្ថិ ធម្មា’តិ វា បនស្ស សតិ បច្ចុបដ្ឋិតា ហោតិ យាវទេវ ញាណមត្តាយ បដិស្សតិមត្តាយ, អនិស្សិតោ ច វិហរតិ, ន ច កិញ្ចិ លោកេ ឧបាទិយតិ។ ឯវម្បិ ខោ, ភិក្ខវេ, ភិក្ខុ ធម្មេសុ ធម្មានុបស្សី វិហរតិ ឆសុ អជ្ឈត្តិកពាហិរេសុ អាយតនេសុ។

អាយតនបព្ពំ និដ្ឋិតំ។

ធម្មានុបស្សនា ពោជ្ឈង្គបព្ពំ

៣៨៥. “បុន ចបរំ, ភិក្ខវេ, ភិក្ខុ ធម្មេសុ ធម្មានុបស្សី វិហរតិ សត្តសុ ពោជ្ឈង្គេសុ។ កថញ្ច បន, ភិក្ខវេ, ភិក្ខុ ធម្មេសុ ធម្មានុបស្សី វិហរតិ សត្តសុ ពោជ្ឈង្គេសុ? ឥធ, ភិក្ខវេ, ភិក្ខុ សន្តំ វា អជ្ឈត្តំ សតិសម្ពោជ្ឈង្គំ ‘អត្ថិ មេ អជ្ឈត្តំ សតិសម្ពោជ្ឈង្គោ’តិ បជានាតិ, អសន្តំ វា អជ្ឈត្តំ សតិសម្ពោជ្ឈង្គំ ‘នត្ថិ មេ អជ្ឈត្តំ សតិសម្ពោជ្ឈង្គោ’តិ បជានាតិ, យថា ច អនុប្បន្នស្ស សតិសម្ពោជ្ឈង្គស្ស ឧប្បាទោ ហោតិ តញ្ច បជានាតិ, យថា ច ឧប្បន្នស្ស សតិសម្ពោជ្ឈង្គស្ស ភាវនាយ បារិបូរី ហោតិ តញ្ច បជានាតិ។

“សន្តំ វា អជ្ឈត្តំ ធម្មវិចយសម្ពោជ្ឈង្គំ ‘អត្ថិ មេ អជ្ឈត្តំ ធម្មវិចយសម្ពោជ្ឈង្គោ’តិ បជានាតិ, អសន្តំ វា អជ្ឈត្តំ ធម្មវិចយសម្ពោជ្ឈង្គំ ‘នត្ថិ មេ អជ្ឈត្តំ ធម្មវិចយសម្ពោជ្ឈង្គោ’តិ បជានាតិ, យថា ច អនុប្បន្នស្ស ធម្មវិចយសម្ពោជ្ឈង្គស្ស ឧប្បាទោ ហោតិ តញ្ច បជានាតិ, យថា ច ឧប្បន្នស្ស ធម្មវិចយសម្ពោជ្ឈង្គស្ស ភាវនាយ បារិបូរី ហោតិ តញ្ច បជានាតិ។

“សន្តំ វា អជ្ឈត្តំ វីរិយសម្ពោជ្ឈង្គំ ‘អត្ថិ មេ អជ្ឈត្តំ វីរិយសម្ពោជ្ឈង្គោ’តិ បជានាតិ, អសន្តំ វា អជ្ឈត្តំ វីរិយសម្ពោជ្ឈង្គំ ‘នត្ថិ មេ អជ្ឈត្តំ វីរិយសម្ពោជ្ឈង្គោ’តិ បជានាតិ, យថា ច អនុប្បន្នស្ស វីរិយសម្ពោជ្ឈង្គស្ស ឧប្បាទោ ហោតិ តញ្ច បជានាតិ, យថា ច ឧប្បន្នស្ស វីរិយសម្ពោជ្ឈង្គស្ស ភាវនាយ បារិបូរី ហោតិ តញ្ច បជានាតិ។

“សន្តំ វា អជ្ឈត្តំ បីតិសម្ពោជ្ឈង្គំ ‘អត្ថិ មេ អជ្ឈត្តំ បីតិសម្ពោជ្ឈង្គោ’តិ បជានាតិ, អសន្តំ វា អជ្ឈត្តំ បីតិសម្ពោជ្ឈង្គំ ‘នត្ថិ មេ អជ្ឈត្តំ បីតិសម្ពោជ្ឈង្គោ’តិ បជានាតិ, យថា ច អនុប្បន្នស្ស បីតិសម្ពោជ្ឈង្គស្ស ឧប្បាទោ ហោតិ តញ្ច បជានាតិ, យថា ច ឧប្បន្នស្ស បីតិសម្ពោជ្ឈង្គស្ស ភាវនាយ បារិបូរី ហោតិ តញ្ច បជានាតិ។

“សន្តំ វា អជ្ឈត្តំ បស្សទ្ធិសម្ពោជ្ឈង្គំ ‘អត្ថិ មេ អជ្ឈត្តំ បស្សទ្ធិសម្ពោជ្ឈង្គោ’តិ បជានាតិ, អសន្តំ វា អជ្ឈត្តំ បស្សទ្ធិសម្ពោជ្ឈង្គំ ‘នត្ថិ មេ អជ្ឈត្តំ បស្សទ្ធិសម្ពោជ្ឈង្គោ’តិ បជានាតិ, យថា ច អនុប្បន្នស្ស បស្សទ្ធិសម្ពោជ្ឈង្គស្ស ឧប្បាទោ ហោតិ តញ្ច បជានាតិ, យថា ច ឧប្បន្នស្ស បស្សទ្ធិសម្ពោជ្ឈង្គស្ស ភាវនាយ បារិបូរី ហោតិ តញ្ច បជានាតិ។

“សន្តំ វា អជ្ឈត្តំ សមាធិសម្ពោជ្ឈង្គំ ‘អត្ថិ មេ អជ្ឈត្តំ សមាធិសម្ពោជ្ឈង្គោ’តិ បជានាតិ, អសន្តំ វា អជ្ឈត្តំ សមាធិសម្ពោជ្ឈង្គំ ‘នត្ថិ មេ អជ្ឈត្តំ សមាធិសម្ពោជ្ឈង្គោ’តិ បជានាតិ, យថា ច អនុប្បន្នស្ស សមាធិសម្ពោជ្ឈង្គស្ស ឧប្បាទោ ហោតិ តញ្ច បជានាតិ, យថា ច ឧប្បន្នស្ស សមាធិសម្ពោជ្ឈង្គស្ស ភាវនាយ បារិបូរី ហោតិ តញ្ច បជានាតិ។

“សន្តំ វា អជ្ឈត្តំ ឧបេក្ខាសម្ពោជ្ឈង្គំ ‘អត្ថិ មេ អជ្ឈត្តំ ឧបេក្ខាសម្ពោជ្ឈង្គោ’តិ បជានាតិ , អសន្តំ វា អជ្ឈត្តំ ឧបេក្ខាសម្ពោជ្ឈង្គំ ‘នត្ថិ មេ អជ្ឈត្តំ ឧបេក្ខាសម្ពោជ្ឈង្គោ’តិ បជានាតិ, យថា ច អនុប្បន្នស្ស ឧបេក្ខាសម្ពោជ្ឈង្គស្ស ឧប្បាទោ ហោតិ តញ្ច បជានាតិ, យថា ច ឧប្បន្នស្ស ឧបេក្ខាសម្ពោជ្ឈង្គស្ស ភាវនាយ បារិបូរី ហោតិ តញ្ច បជានាតិ។

“ឥតិ អជ្ឈត្តំ វា ធម្មេសុ ធម្មានុបស្សី វិហរតិ, ពហិទ្ធា វា ធម្មេសុ ធម្មានុបស្សី វិហរតិ, អជ្ឈត្តពហិទ្ធា វា ធម្មេសុ ធម្មានុបស្សី វិហរតិ។ សមុទយធម្មានុបស្សី វា ធម្មេសុ វិហរតិ, វយធម្មានុបស្សី វា ធម្មេសុ វិហរតិ, សមុទយវយធម្មានុបស្សី វា ធម្មេសុ វិហរតិ ‘អត្ថិ ធម្មា’តិ វា បនស្ស សតិ បច្ចុបដ្ឋិតា ហោតិ យាវទេវ ញាណមត្តាយ បដិស្សតិមត្តាយ អនិស្សិតោ ច វិហរតិ, ន ច កិញ្ចិ លោកេ ឧបាទិយតិ។ ឯវម្បិ ខោ, ភិក្ខវេ, ភិក្ខុ ធម្មេសុ ធម្មានុបស្សី វិហរតិ សត្តសុ ពោជ្ឈង្គេសុ។

ពោជ្ឈង្គបព្ពំ និដ្ឋិតំ។ [ពោជ្ឈង្គបព្ពំ និដ្ឋិតំ, បឋមភាណវារំ (ស្យា.)]

ធម្មានុបស្សនា សច្ចបព្ពំ

៣៨៦. "បុន ចបរំ, ភិក្ខវេ, ភិក្ខុ ធម្មេសុ ធម្មានុបស្សី វិហរតិ ចតូសុ អរិយសច្ចេសុ។ កថញ្ច បន, ភិក្ខវេ, ភិក្ខុ ធម្មេសុ ធម្មានុបស្សី វិហរតិ ចតូសុ អរិយសច្ចេសុ? ឥធ, ភិក្ខវេ, ភិក្ខុ 'ឥទំ ទុក្ខ'ន្តិ យថាភូតំ បជានាតិ, 'អយំ ទុក្ខសមុទយោ'តិ យថាភូតំ បជានាតិ, 'អយំ ទុក្ខនិរោធោ'តិ យថាភូតំ បជានាតិ, 'អយំ ទុក្ខនិរោធគាមិនី បដិបទា'តិ យថាភូតំ បជានាតិ។

បឋមភាណវារោ និដ្ឋិតោ។

ទុក្ខសច្ចនិទ្ទេសោ

៣៨៧. "កតមញ្ច, ភិក្ខវេ, ទុក្ខំ អរិយសច្ចំ? ជាតិបិ ទុក្ខា, ជរាបិ ទុក្ខា, មរណម្បិ ទុក្ខំ, សោកបរិទេវទុក្ខទោមនស្សុបាយាសាបិ ទុក្ខា, អប្បិយេហិ សម្បយោគោបិ ទុក្ខោ, បិយេហិ វិប្បយោគោបិ ទុក្ខោ [អប្បិយេហិ... បេ.... វិប្បយោគោ ទុក្ខោតិបាឋោ ចេវ តំនិទ្ទេសោ ច កត្ថចិ ន ទិស្សតិ, អដ្ឋកថាយំបិ តំសំវណ្ណនា នត្ថិ], យម្បិច្ឆំ ន លភតិ តម្បិ ទុក្ខំ, **សង្ខិត្តេន បញ្ចុបាទានក្ខន្ធា** [បញ្ចុបាទានក្ខន្ធាបិ (ក.)] **ទុក្ខា**។

៣៨៨. "កតមា ច, ភិក្ខវេ, ជាតិ? យា តេសំ តេសំ សត្តានំ តម្ហិ តម្ហិ សត្តនិកាយេ ជាតិ សញ្ជាតិ ឱក្កន្តិ អភិនិព្ពត្តិ ខន្ធានំ បាតុភាវោ អាយតនានំ បដិលាភោ, អយំ វុច្ចតិ, ភិក្ខវេ, ជាតិ។

៣៨៩. "កតមា ច, ភិក្ខវេ, ជរា? យា តេសំ តេសំ សត្តានំ តម្ហិ តម្ហិ សត្តនិកាយេ ជរា ជីរណតា ខណ្ឌិច្ចំ បាលិច្ចំ វលិត្តចតា អាយុនោ សំហានិ ឥន្ទ្រិយានំ បរិបាកោ, អយំ វុច្ចតិ, ភិក្ខវេ, ជរា។

៣៩០. "កតមញ្ច, ភិក្ខវេ, មរណំ? យំ [អដ្ឋកថា ឱលោកេតព្ពា] តេសំ តេសំ សត្តានំ តម្ហា តម្ហា សត្តនិកាយា ចុតិ ចវនតា ភេទោ អន្តរធានំ មច្ចុ មរណំ កាលកិរិយា ខន្ធានំ ភេទោ កឡេវរស្ស និក្ខេបោ ជីវិតិន្ទ្រិយស្សុបច្ឆេទោ, ឥទំ វុច្ចតិ, ភិក្ខវេ, មរណំ។

៣៩១. "កតមោ ច, ភិក្ខវេ, សោកោ? យោ ខោ, ភិក្ខវេ, អញ្ញតរញ្ញតរេន ព្យសនេន សមន្នាគតស្ស អញ្ញតរញ្ញតរេន ទុក្ខធម្មេន ផុដ្ឋស្ស សោកោ សោចនា សោចិតត្តំ អន្តោសោកោ អន្តោបរិសោកោ, អយំ វុច្ចតិ, ភិក្ខវេ, សោកោ។

៣៩២. "កតមោ ច, ភិក្ខវេ, បរិទេវោ? យោ ខោ, ភិក្ខវេ, អញ្ញតរញ្ញតរេន ព្យសនេន សមន្នាគតស្ស អញ្ញតរញ្ញតរេន ទុក្ខធម្មេន ផុដ្ឋស្ស អាទេវោ បរិទេវោ អាទេវនា បរិទេវនា អាទេវិតត្តំ បរិទេវិតត្តំ, អយំ វុច្ចតិ, ភិក្ខវេ បរិទេវោ។

៣៩៣. "កតមញ្ច, ភិក្ខវេ, ទុក្ខំ? យំ ខោ, ភិក្ខវេ, កាយិកំ ទុក្ខំ កាយិកំ អសាតំ កាយសម្ផស្សជំ ទុក្ខំ អសាតំ វេទយិតំ, ឥទំ វុច្ចតិ, ភិក្ខវេ, ទុក្ខំ។

៣៩៤. "កតមញ្ច, ភិក្ខវេ, ទោមនស្សំ? យំ ខោ, ភិក្ខវេ, ចេតសិកំ ទុក្ខំ ចេតសិកំ អសាតំ មនោសម្ផស្សជំ ទុក្ខំ អសាតំ វេទយិតំ, ឥទំ វុច្ចតិ, ភិក្ខវេ, ទោមនស្សំ។

៣៩៥. "កតមោ ច, ភិក្ខវេ, ឧបាយាសោ? យោ ខោ, ភិក្ខវេ, អញ្ញតរញ្ញតរេន ព្យសនេន សមន្នាគតស្ស អញ្ញតរញ្ញតរេន ទុក្ខធម្មេន ផុដ្ឋស្ស អាយាសោ ឧបាយាសោ អាយាសិតត្តំ ឧបាយាសិតត្តំ, អយំ វុច្ចតិ, ភិក្ខវេ, ឧបាយាសោ។

៣៩៦. "កតមោ ច, ភិក្ខវេ, អប្បិយេហិ សម្បយោគោ ទុក្ខោ? ឥធ យស្ស តេ ហោន្តិ អនិដ្ឋា អកន្តា អមនាបា រូបា សទ្ទា គន្ធា រសា ផោដ្ឋព្ពា ធម្មា, យេ វា បនស្ស តេ ហោន្តិ អនត្ថកាមា អហិតកាមា អផាសុកកាមា អយោគក្ខេមកាមា, យា តេហិ សទ្ធិំ សង្គតិ សមាគមោ សមោធានំ មិស្សីភាវោ, អយំ វុច្ចតិ, ភិក្ខវេ, អប្បិយេហិ សម្បយោគោ ទុក្ខោ។

៣៩៧. “កតមោ ច, ភិក្ខវេ, បិយេហិ វិប្បយោគោ ទុក្ខោ? ឥធ យស្ស តេ ហោន្តិ ឥដ្ឋា កន្តា មនាបា រូបា សទ្ទា គន្ធា រសា ផោដ្ឋព្ពា ធម្មា, យេ វា បនស្ស តេ ហោន្តិ អត្ថកាមា ហិតកាមា ផាសុកកាមា យោគក្ខេមកាមា មាតា វា បិតា វា ភាតា វា ភគិនី វា មិត្តា វា អមច្ចា វា ញាតិសាលោហិតា វា, យា តេហិ សទ្ធិំ អសង្គតិ អសមាគមោ អសមោធានំ អមិស្សីភាវោ, អយំ វុច្ចតិ, ភិក្ខវេ, បិយេហិ វិប្បយោគោ ទុក្ខោ។

៣៩៨. “កតមញ្ច , ភិក្ខវេ, យម្បិច្ឆំ ន លភតិ តម្បិ ទុក្ខំ? ជាតិធម្មានំ, ភិក្ខវេ, សត្តានំ ឯវំ ឥច្ឆា ឧប្បជ្ជតិ – ‘អហោ វត មយំ ន ជាតិធម្មា អស្សាម, ន ច វត នោ ជាតិ អាគច្ឆេយ្យា’តិ។ ន ខោ បនេតំ ឥច្ឆាយ បត្តព្ពំ, ឥទម្បិ យម្បិច្ឆំ ន លភតិ តម្បិ ទុក្ខំ។ ជរាធម្មានំ, ភិក្ខវេ, សត្តានំ ឯវំ ឥច្ឆា ឧប្បជ្ជតិ – ‘អហោ វត មយំ ន ជរាធម្មា អស្សាម, ន ច វត នោ ជរា អាគច្ឆេយ្យា’តិ។ ន ខោ បនេតំ ឥច្ឆាយ បត្តព្ពំ, ឥទម្បិ យម្បិច្ឆំ ន លភតិ តម្បិ ទុក្ខំ។ ព្យាធិធម្មានំ, ភិក្ខវេ, សត្តានំ ឯវំ ឥច្ឆា ឧប្បជ្ជតិ ‘អហោ វត មយំ ន ព្យាធិធម្មា អស្សាម, ន ច វត នោ ព្យាធិ អាគច្ឆេយ្យា’តិ។ ន ខោ បនេតំ ឥច្ឆាយ បត្តព្ពំ, ឥទម្បិ យម្បិច្ឆំ ន លភតិ តម្បិ ទុក្ខំ។ មរណធម្មានំ, ភិក្ខវេ, សត្តានំ ឯវំ ឥច្ឆា ឧប្បជ្ជតិ ‘អហោ វត មយំ ន មរណធម្មា អស្សាម, ន ច វត នោ មរណំ អាគច្ឆេយ្យា’តិ។ ន ខោ បនេតំ ឥច្ឆាយ បត្តព្ពំ, ឥទម្បិ យម្បិច្ឆំ ន លភតិ តម្បិ ទុក្ខំ។ សោកបរិទេវទុក្ខទោមនស្សុបាយាសធម្មានំ, ភិក្ខវេ, សត្តានំ ឯវំ ឥច្ឆា ឧប្បជ្ជតិ ‘អហោ វត មយំ ន សោកបរិទេវទុក្ខទោមនស្សុបាយាសធម្មា អស្សាម, ន ច វត នោ សោកបរិទេវទុក្ខទោមនស្សុបាយាសធម្មា អាគច្ឆេយ្យុ’ន្តិ។ ន ខោ បនេតំ ឥច្ឆាយ បត្តព្ពំ, ឥទម្បិ យម្បិច្ឆំ ន លភតិ តម្បិ ទុក្ខំ។

៣៩៩. “កតមេ ច, ភិក្ខវេ, សង្ខិត្តេន បញ្ចុបាទានក្ខន្ធា ទុក្ខា? សេយ្យថិទំ – រូបុបាទានក្ខន្ធោ, វេទនុបាទានក្ខន្ធោ, សញ្ញុបាទានក្ខន្ធោ, សង្ខារុបាទានក្ខន្ធោ, វិញ្ញាណុបាទានក្ខន្ធោ។ ឥមេ វុច្ចន្តិ, ភិក្ខវេ, សង្ខិត្តេន បញ្ចុបាទានក្ខន្ធា ទុក្ខា។ ឥទំ វុច្ចតិ, ភិក្ខវេ, ទុក្ខំ អរិយសច្ចំ។

សមុទយសច្ចនិទ្ទេសោ

៤០០. “កតមញ្ច , ភិក្ខវេ, ទុក្ខសមុទយំ [ទុក្ខសមុទយោ (ស្យា.)] អរិយសច្ចំ? យាយំ តណ្ហា បោនោព្ភវិកា [បោនោភវិកា (សី. បី.)] នន្ទីរាគសហគតា [នន្ទិរាគសហគតា (សី. ស្យា. បី.)] តត្រតត្រាភិនន្ទិនី, សេយ្យថិទំ – កាមតណ្ហា ភវតណ្ហា វិភវតណ្ហា។

“សា ខោ បនេសា, ភិក្ខវេ, តណ្ហា កត្ថ ឧប្បជ្ជមានា ឧប្បជ្ជតិ, កត្ថ និវិសមានា និវិសតិ? យំ លោកេ បិយរូបំ សាតរូបំ, ឯត្ថេសា តណ្ហា ឧប្បជ្ជមានា ឧប្បជ្ជតិ, ឯត្ថ និវិសមានា និវិសតិ។

“កិញ្ច លោកេ បិយរូបំ សាតរូបំ? ចក្ខុ លោកេ បិយរូបំ សាតរូបំ, ឯត្ថេសា តណ្ហា ឧប្បជ្ជមានា ឧប្បជ្ជតិ, ឯត្ថ និវិសមានា និវិសតិ។ សោតំ លោកេ...បេ.... ឃានំ លោកេ... ជិវ្ហា លោកេ... កាយោ លោកេ... មនោ លោកេ បិយរូបំ សាតរូបំ, ឯត្ថេសា តណ្ហា ឧប្បជ្ជមានា ឧប្បជ្ជតិ, ឯត្ថ និវិសមានា និវិសតិ។

“រូបា លោកេ... សទ្ទា លោកេ... គន្ធា លោកេ... រសា លោកេ... ផោដ្ឋព្ពា លោកេ... ធម្មា លោកេ បិយរូបំ សាតរូបំ, ឯត្ថេសា តណ្ហា ឧប្បជ្ជមានា ឧប្បជ្ជតិ, ឯត្ថ និវិសមានា និវិសតិ។

“ចក្ខុវិញ្ញាណំ លោកេ... សោតវិញ្ញាណំ លោកេ... ឃានវិញ្ញាណំ លោកេ... ជិវ្ហាវិញ្ញាណំ លោកេ... កាយវិញ្ញាណំ លោកេ... មនោវិញ្ញាណំ លោកេ បិយរូបំ សាតរូបំ, ឯត្ថេសា តណ្ហា ឧប្បជ្ជមានា ឧប្បជ្ជតិ, ឯត្ថ និវិសមានា និវិសតិ។

“ចក្ខុសម្ផស្សោ លោកេ... សោតសម្ផស្សោ លោកេ... ឃានសម្ផស្សោ លោកេ... ជិវ្ហាសម្ផស្សោ លោកេ... កាយសម្ផស្សោ លោកេ... មនោសម្ផស្សោ លោកេ បិយរូបំ សាតរូបំ, ឯត្ថេសា តណ្ហា ឧប្បជ្ជមានា ឧប្បជ្ជតិ, ឯត្ថ និវិសមានា និវិសតិ។

“ចក្ខុសម្ផស្សជា វេទនា លោកេ... សោតសម្ផស្សជា វេទនា លោកេ... ឃានសម្ផស្សជា វេទនា លោកេ... ជិវ្ហាសម្ផស្សជា វេទនា លោកេ... កាយសម្ផស្សជា វេទនា លោកេ... មនោសម្ផស្សជា វេទនា លោកេ បិយរូបំ សាតរូបំ, ឯត្ថេសា តណ្ហា ឧប្បជ្ជមានា ឧប្បជ្ជតិ, ឯត្ថ និវិសមានា និវិសតិ។

“រូបសញ្ញា លោកេ… សទ្ទសញ្ញា លោកេ… គន្ធសញ្ញា លោកេ… រសសញ្ញា លោកេ… ផោដ្ឋព្ពសញ្ញា លោកេ… ធម្មសញ្ញា លោកេ បិយរូបំ សាតរូបំ, ឯត្ថេសា តណ្ហា ឧប្បជ្ជមានា ឧប្បជ្ជតិ, ឯត្ថ និវិសមានា និវិសតិ។

“រូបសញ្ចេតនា លោកេ… សទ្ទសញ្ចេតនា លោកេ… គន្ធសញ្ចេតនា លោកេ… រសសញ្ចេតនា លោកេ… ផោដ្ឋព្ពសញ្ចេតនា លោកេ… ធម្មសញ្ចេតនា លោកេ បិយរូបំ សាតរូបំ, ឯត្ថេសា តណ្ហា ឧប្បជ្ជមានា ឧប្បជ្ជតិ, ឯត្ថ និវិសមានា និវិសតិ។

“រូបតណ្ហា លោកេ… សទ្ទតណ្ហា លោកេ… គន្ធតណ្ហា លោកេ… រសតណ្ហា លោកេ… ផោដ្ឋព្ពតណ្ហា លោកេ… ធម្មតណ្ហា លោកេ បិយរូបំ សាតរូបំ, ឯត្ថេសា តណ្ហា ឧប្បជ្ជមានា ឧប្បជ្ជតិ, ឯត្ថ និវិសមានា និវិសតិ។

“រូបវិតក្កោ លោកេ… សទ្ទវិតក្កោ លោកេ… គន្ធវិតក្កោ លោកេ… រសវិតក្កោ លោកេ… ផោដ្ឋព្ពវិតក្កោ លោកេ… ធម្មវិតក្កោ លោកេ បិយរូបំ សាតរូបំ, ឯត្ថេសា តណ្ហា ឧប្បជ្ជមានា ឧប្បជ្ជតិ, ឯត្ថ និវិសមានា និវិសតិ។

“រូបវិចារោ លោកេ… សទ្ទវិចារោ លោកេ… គន្ធវិចារោ លោកេ… រសវិចារោ លោកេ… ផោដ្ឋព្ពវិចារោ លោកេ… ធម្មវិចារោ លោកេ បិយរូបំ សាតរូបំ, ឯត្ថេសា តណ្ហា ឧប្បជ្ជមានា ឧប្បជ្ជតិ, ឯត្ថ និវិសមានា និវិសតិ។ ឥទំ វុច្ចតិ, ភិក្ខវេ, ទុក្ខសមុទយំ អរិយសច្ចំ។

និរោធសច្ចនិទ្ទេសោ

៤០១. “កតមញ្ច , ភិក្ខវេ, ទុក្ខនិរោធំ [ទុក្ខនិរោធោ (ស្យា.)] អរិយសច្ចំ? យោ តស្សាយេវ តណ្ហាយ អសេសវិរាគនិរោធោ ចាគោ បដិនិស្សគ្គោ មុត្តិ អនាលយោ។

“សា ខោ បនេសា, ភិក្ខវេ, តណ្ហា កត្ថ បហីយមានា បហីយតិ, កត្ថ និរុជ្ឈមានា និរុជ្ឈតិ? យំ លោកេ បិយរូបំ សាតរូបំ, ឯត្ថេសា តណ្ហា បហីយមានា បហីយតិ, ឯត្ថ និរុជ្ឈមានា និរុជ្ឈតិ។

“កិញ្ច លោកេ បិយរូបំ សាតរូបំ? ចក្ខុ លោកេ បិយរូបំ សាតរូបំ, ឯត្ថេសា តណ្ហា បហីយមានា បហីយតិ, ឯត្ថ និរុជ្ឈមានា និរុជ្ឈតិ។ សោតំ លោកេ…បេ… ឃានំ លោកេ… ជិវ្ហា លោកេ… កាយោ លោកេ… មនោ លោកេ បិយរូបំ សាតរូបំ, ឯត្ថេសា តណ្ហា បហីយមានា បហីយតិ, ឯត្ថ និរុជ្ឈមានា និរុជ្ឈតិ។

“រូបា លោកេ… សទ្ទា លោកេ… គន្ធា លោកេ… រសា លោកេ… ផោដ្ឋព្ពា លោកេ… ធម្មា លោកេ បិយរូបំ សាតរូបំ, ឯត្ថេសា តណ្ហា បហីយមានា បហីយតិ, ឯត្ថ និរុជ្ឈមានា និរុជ្ឈតិ។

“ចក្ខុវិញ្ញាណំ លោកេ… សោតវិញ្ញាណំ លោកេ… ឃានវិញ្ញាណំ លោកេ… ជិវ្ហាវិញ្ញាណំ លោកេ… កាយវិញ្ញាណំ លោកេ… មនោវិញ្ញាណំ លោកេ បិយរូបំ សាតរូបំ, ឯត្ថេសា តណ្ហា បហីយមានា បហីយតិ, ឯត្ថ និរុជ្ឈមានា និរុជ្ឈតិ។

“ចក្ខុសម្ផស្សោ លោកេ… សោតសម្ផស្សោ លោកេ… ឃានសម្ផស្សោ លោកេ… ជិវ្ហាសម្ផស្សោ លោកេ… កាយសម្ផស្សោ លោកេ… មនោសម្ផស្សោ លោកេ បិយរូបំ សាតរូបំ, ឯត្ថេសា តណ្ហា បហីយមានា បហីយតិ, ឯត្ថ និរុជ្ឈមានា និរុជ្ឈតិ។

“ចក្ខុសម្ផស្សជា វេទនា លោកេ… សោតសម្ផស្សជា វេទនា លោកេ … ឃានសម្ផស្សជា វេទនា លោកេ… ជិវ្ហាសម្ផស្សជា វេទនា លោកេ… កាយសម្ផស្សជា វេទនា លោកេ… មនោសម្ផស្សជា វេទនា លោកេ បិយរូបំ សាតរូបំ, ឯត្ថេសា តណ្ហា បហីយមានា បហីយតិ, ឯត្ថ និរុជ្ឈមានា និរុជ្ឈតិ។

“រូបសញ្ញា លោកេ… សទ្ទសញ្ញា លោកេ… គន្ធសញ្ញា លោកេ… រសសញ្ញា លោកេ… ផោដ្ឋព្ពសញ្ញា លោកេ… ធម្មសញ្ញា លោកេ បិយរូបំ សាតរូបំ, ឯត្ថេសា តណ្ហា បហីយមានា បហីយតិ, ឯត្ថ និរុជ្ឈមានា និរុជ្ឈតិ។

“រូបសញ្ចេតនា លោកេ… សទ្ទសញ្ចេតនា លោកេ… គន្ធសញ្ចេតនា លោកេ… រសសញ្ចេតនា លោកេ… ផោដ្ឋព្ពសញ្ចេតនា លោកេ… ធម្មសញ្ចេតនា លោកេ បិយរូបំ សាតរូបំ, ឯត្ថេសា តណ្ហា បហីយមានា បហីយតិ,

ឯត្ថ និរុជ្ឈមានា និរុជ្ឈតិ។

“រូបតណ្ហា លោកេ... សទ្ទតណ្ហា លោកេ... គន្ធតណ្ហា លោកេ... រសតណ្ហា លោកេ... ផោដ្ឋព្ពតណ្ហា លោកេ... ធម្មតណ្ហា លោកេ បិយរូបំ សាតរូបំ, ឯត្ថេសា តណ្ហា បហីយមានា បហីយតិ, ឯត្ថ និរុជ្ឈមានា និរុជ្ឈតិ។

“រូបវិតក្កោ លោកេ... សទ្ទវិតក្កោ លោកេ... គន្ធវិតក្កោ លោកេ... រសវិតក្កោ លោកេ... ផោដ្ឋព្ពវិតក្កោ លោកេ... ធម្មវិតក្កោ លោកេ បិយរូបំ សាតរូបំ, ឯត្ថេសា តណ្ហា បហីយមានា បហីយតិ, ឯត្ថ និរុជ្ឈមានា និរុជ្ឈតិ។

“រូបវិចារោ លោកេ... សទ្ទវិចារោ លោកេ... គន្ធវិចារោ លោកេ... រសវិចារោ លោកេ... ផោដ្ឋព្ពវិចារោ លោកេ... ធម្មវិចារោ លោកេ បិយរូបំ សាតរូបំ , ឯត្ថេសា តណ្ហា បហីយមានា បហីយតិ, ឯត្ថ និរុជ្ឈមានា និរុជ្ឈតិ។ ឥទំ វុច្ចតិ, ភិក្ខវេ, ទុក្ខនិរោធំ អរិយសច្ចំ។

មគ្គសច្ចនិទ្ទេសោ

៤០២. “កតមញ្ច, ភិក្ខវេ, ទុក្ខនិរោធគាមិនី បដិបទា អរិយសច្ចំ? អយមេវ អរិយោ អដ្ឋង្គិកោ មគ្គោ សេយ្យថិទំ – សម្មាទិដ្ឋិ សម្មាសង្កប្បោ សម្មាវាចា សម្មាកម្មន្តោ សម្មាអាជីវោ សម្មាវាយាមោ សម្មាសតិ សម្មាសមាធិ។

“កតមា ច, ភិក្ខវេ, សម្មាទិដ្ឋិ? យំ ខោ, ភិក្ខវេ, ទុក្ខេ ញាណំ, ទុក្ខសមុទយេ ញាណំ, ទុក្ខនិរោធេ ញាណំ, ទុក្ខនិរោធគាមិនិយា បដិបទាយ ញាណំ, អយំ វុច្ចតិ, ភិក្ខវេ, សម្មាទិដ្ឋិ។

“កតមោ ច, ភិក្ខវេ, សម្មាសង្កប្បោ? នេក្ខម្មសង្កប្បោ អព្យាបាទសង្កប្បោ អវិហឹសាសង្កប្បោ, អយំ វុច្ចតិ ភិក្ខវេ, សម្មាសង្កប្បោ។

“កតមា ច, ភិក្ខវេ, សម្មាវាចា? មុសាវាទា វេរមណី [វេរមណិ (ក.)] បិសុណាយ វាចាយ វេរមណី ផរុសាយ វាចាយ វេរមណី សម្ផប្បលាបា វេរមណី, អយំ វុច្ចតិ, ភិក្ខវេ, សម្មាវាចា។

“កតមោ ច, ភិក្ខវេ, សម្មាកម្មន្តោ? បាណាតិបាតា វេរមណី អទិន្នាទានា វេរមណី កាមេសុមិច្ឆាចារា វេរមណី, អយំ វុច្ចតិ, ភិក្ខវេ, សម្មាកម្មន្តោ។

“កតមោ ច, ភិក្ខវេ, សម្មាអាជីវោ? ឥធ, ភិក្ខវេ, អរិយសាវកោ មិច្ឆាអាជីវំ បហាយ សម្មាអាជីវេន ជីវិតំ កប្បេតិ, អយំ វុច្ចតិ, ភិក្ខវេ, សម្មាអាជីវោ។

“កតមោ ច, ភិក្ខវេ, សម្មាវាយាមោ? ឥធ, ភិក្ខវេ, ភិក្ខុ អនុប្បន្នានំ បាបកានំ អកុសលានំ ធម្មានំ អនុប្បាទាយ ឆន្ទំ ជនេតិ វាយមតិ វីរិយំ អារភតិ ចិត្តំ បគ្គណ្ហាតិ បទហតិ; ឧប្បន្នានំ បាបកានំ អកុសលានំ ធម្មានំ បហានាយ ឆន្ទំ ជនេតិ វាយមតិ វីរិយំ អារភតិ ចិត្តំ បគ្គណ្ហាតិ បទហតិ; អនុប្បន្នានំ កុសលានំ ធម្មានំ ឧប្បាទាយ ឆន្ទំ ជនេតិ វាយមតិ វីរិយំ អារភតិ ចិត្តំ បគ្គណ្ហាតិ បទហតិ; ឧប្បន្នានំ កុសលានំ ធម្មានំ ឋិតិយា អសម្មោសាយ ភិយ្យោភាវាយ វេបុល្លាយ ភាវនាយ បារិបូរិយា ឆន្ទំ ជនេតិ វាយមតិ វីរិយំ អារភតិ ចិត្តំ បគ្គណ្ហាតិ បទហតិ។ អយំ វុច្ចតិ, ភិក្ខវេ, សម្មាវាយាមោ។

“កតមា ច, ភិក្ខវេ, សម្មាសតិ? ឥធ, ភិក្ខវេ, ភិក្ខុ កាយេ កាយានុបស្សី វិហរតិ អាតាបី សម្បជានោ សតិមា វិនេយ្យ លោកេ អភិជ្ឈាទោមនស្សំ; វេទនាសុ វេទនានុបស្សី វិហរតិ អាតាបី សម្បជានោ សតិមា វិនេយ្យ លោកេ អភិជ្ឈាទោមនស្សំ; ចិត្តេ ចិត្តានុបស្សី វិហរតិ អាតាបី សម្បជានោ សតិមា វិនេយ្យ លោកេ អភិជ្ឈាទោមនស្សំ; ធម្មេសុ ធម្មានុបស្សី វិហរតិ អាតាបី សម្បជានោ សតិមា វិនេយ្យ លោកេ អភិជ្ឈាទោមនស្សំ។ អយំ វុច្ចតិ, ភិក្ខវេ, សម្មាសតិ។

“កតមោ ច, ភិក្ខវេ, សម្មាសមាធិ? ឥធ, ភិក្ខវេ, ភិក្ខុ វិវិច្ចេវ កាមេហិ វិវិច្ច អកុសលេហិ ធម្មេហិ សវិតក្កំ សវិចារំ វិវេកជំ បីតិសុខំ បឋមំ ឈានំ ឧបសម្បជ្ជ វិហរតិ។ វិតក្កវិចារានំ វូបសមា អជ្ឈត្តំ សម្បសាទនំ ចេតសោ ឯកោទិភាវំ អវិតក្កំ អវិចារំ សមាធិជំ បីតិសុខំ ទុតិយំ ឈានំ ឧបសម្បជ្ជ វិហរតិ។ បីតិយា ច វិរាគា ឧបេក្ខកោ

ច វិហរតិ, សតោ ច សម្បជានោ, សុខញ្ច កាយេន បដិសំវេទេតិ, យំ តំ អរិយា អាចិក្ខន្តិ ‘ឧបេក្ខកោ សតិមា សុខវិហារី’តិ តតិយំ ឈានំ ឧបសម្បជ្ជ វិហរតិ។ សុខស្ស ច បហានា ទុក្ខស្ស ច បហានា បុព្ពេវ សោមនស្ស ទោមនស្សានំ អត្ថង្គមា **អទុក្ខមសុខំ ឧបេក្ខាសតិបារិសុទ្ធិំ** ចតុត្ថំ ឈានំ ឧបសម្បជ្ជ វិហរតិ។ អយំ វុច្ចតិ, ភិក្ខវេ , សម្មាសមាធិ។ ឥទំ វុច្ចតិ, ភិក្ខវេ, ទុក្ខនិរោធគាមិនី បដិបទា អរិយសច្ចំ។

៤០៣. “ឥតិ អជ្ឈត្តំ វា ធម្មេសុ ធម្មានុបស្សី វិហរតិ, ពហិទ្ធា វា ធម្មេសុ ធម្មានុបស្សី វិហរតិ, អជ្ឈត្តពហិទ្ធា វា ធម្មេសុ ធម្មានុបស្សី វិហរតិ។ សមុទយធម្មានុបស្សី វា ធម្មេសុ វិហរតិ, វយធម្មានុបស្សី វា ធម្មេសុ វិហរតិ, សមុទយវយធម្មានុបស្សី វា ធម្មេសុ វិហរតិ។ ‘អត្ថិ ធម្មា’តិ វា បនស្ស សតិ បច្ចុបដ្ឋិតា ហោតិ យាវទេវ ញាណមត្តាយ បដិស្សតិមត្តាយ អនិស្សិតោ ច វិហរតិ, ន ច កិញ្ចិ លោកេ ឧបាទិយតិ។ ឯវម្បិ ខោ, ភិក្ខវេ, ភិក្ខុ ធម្មេសុ ធម្មានុបស្សី វិហរតិ ចតូសុ អរិយសច្ចេសុ។

សច្ចបព្ពំ និដ្ឋិតំ។

ធម្មានុបស្សនា និដ្ឋិតា។

៤០៤. “យោ ហិ កោចិ, ភិក្ខវេ, ឥមេ ចត្តារោ សតិបដ្ឋានេ ឯវំ ភាវេយ្យ សត្តវស្សានិ, តស្ស ទ្វិន្នំ ផលានំ អញ្ញតរំ ផលំ បាដិកង្ខំ ទិដ្ឋេវ ធម្មេ អញ្ញា; សតិ វា ឧបាទិសេសេ អនាគាមិតា។

“តិដ្ឋន្តុ, ភិក្ខវេ, សត្តវស្សានិ។ យោ ហិ កោចិ, ភិក្ខវេ, ឥមេ ចត្តារោ សតិបដ្ឋានេ ឯវំ ភាវេយ្យ ឆ វស្សានិ... បេ.... បញ្ច វស្សានិ... ចត្តារិ វស្សានិ... តីណិ វស្សានិ... ទ្វេ វស្សានិ... ឯកំ វស្សំ... តិដ្ឋតុ, ភិក្ខវេ, ឯកំ វស្សំ។ យោ ហិ កោចិ, ភិក្ខវេ, ឥមេ ចត្តារោ សតិបដ្ឋានេ ឯវំ ភាវេយ្យ សត្តមាសានិ, តស្ស ទ្វិន្នំ ផលានំ អញ្ញតរំ ផលំ បាដិកង្ខំ ទិដ្ឋេវ ធម្មេ អញ្ញា; សតិ វា ឧបាទិសេសេ អនាគាមិតា។

“តិដ្ឋន្តុ , ភិក្ខវេ, សត្ត មាសានិ។ យោ ហិ កោចិ, ភិក្ខវេ, ឥមេ ចត្តារោ សតិបដ្ឋានេ ឯវំ ភាវេយ្យ ឆ មាសានិ...បេ.... បញ្ច មាសានិ... ចត្តារិ មាសានិ... តីណិ មាសានិ ... ទ្វេ មាសានិ... ឯកំ មាសំ... អឌ្ឍមាសំ... តិដ្ឋតុ, ភិក្ខវេ, អឌ្ឍមាសោ។ យោ ហិ កោចិ, ភិក្ខវេ, ឥមេ ចត្តារោ សតិបដ្ឋានេ ឯវំ ភាវេយ្យ សត្តាហំ, តស្ស ទ្វិន្នំ ផលានំ អញ្ញតរំ ផលំ បាដិកង្ខំ ទិដ្ឋេវ ធម្មេ អញ្ញា; សតិ វា ឧបាទិសេសេ អនាគាមិតាតិ។

៤០៥. “ឯកាយនោ អយំ, ភិក្ខវេ, មគ្គោ សត្តានំ វិសុទ្ធិយា សោកបរិទេវានំ សមតិក្កមាយ ទុក្ខទោមនស្សានំ អត្ថង្គមាយ ញាយស្ស អធិគមាយ និព្ពានស្ស សច្ឆិកិរិយាយ យទិទំ ចត្តារោ សតិបដ្ឋានា’តិ។ ឥតិ យំ តំ វុត្តំ, ឥទមេតំ បដិច្ច វុត្ត”ន្តិ។ ឥទមវោច ភគវា។ អត្តមនា តេ ភិក្ខូ ភគវតោ ភាសិតំ អភិនន្ទុន្តិ។

មហាសតិបដ្ឋានសុត្តំ និដ្ឋិតំ នវមំ។

១០. បាយាសិសុត្តំ

៤០៦. ឯវំ មេ សុតំ – ឯកំ សមយំ អាយស្មា កុមារកស្សបោ កោសលេសុ ចារិកំ ចរមានោ មហតា ភិក្ខុសង្ឃេន សទ្ធឹ បញ្ចមត្តេហិ ភិក្ខុសតេហិ យេន សេតព្យា នាម កោសលានំ នគរំ តទវសរិ។ តត្រ សុទំ អាយស្មា កុមារកស្សបោ សេតព្យាយំ វិហរតិ ឧត្តរេន សេតព្យំ សីសបាវនេ [សីសបាវនេ (ស្យា.)]។ តេន ខោ បន សមយេន បាយាសិ រាជញ្ញោ សេតព្យំ អជ្ឈាវសតិ សត្តុស្សទំ សតិណកដ្ឋោទកំ សធញ្ញំ រាជភោគ្គំ រញ្ញា បសេនទិនា កោសលេន ទិន្នំ រាជទាយំ ព្រហ្មទេយ្យំ។

បាយាសិរាជញ្ញវត្ថុ

៤០៧. តេន ខោ បន សមយេន បាយាសិស្ស រាជញ្ញស្ស ឯវរូបំ បាបកំ ទិដ្ឋិគតំ ឧប្បន្នំ ហោតិ – ‘‘ឥតិបិ នត្ថិ បរោ លោកោ, នត្ថិ សត្តា ឱបបាតិកា, នត្ថិ សុកតទុក្កដានំ [សុកដទុក្កដានំ (សី. បី.)] កម្មានំ ផលំ វិបាកោ’’តិ។ អស្សោសុំ ខោ សេតព្យកា ព្រាហ្មណគហបតិកា – ‘‘សមណោ ខលុ ភោ កុមារកស្សបោ សមណស្ស គោតមស្ស សាវកោ កោសលេសុ ចារិកំ ចរមានោ មហតា ភិក្ខុសង្ឃេន សទ្ធឹ បញ្ចមត្តេហិ ភិក្ខុសតេហិ សេតព្យំ អនុប្បត្តោ សេតព្យាយំ វិហរតិ ឧត្តរេន សេតព្យំ សីសបាវនេ។ តំ ខោ បន ភវន្តំ កុមារកស្សបំ ឯវំ កល្យាណោ កិត្តិសទ្ទោ អព្ភុគ្គតោ – ‘បណ្ឌិតោ ព្យត្តោ មេធាវី ពហុស្សុតោ ចិត្តកថី កល្យាណបដិភានោ វុទ្ធោ [ពុទ្ធោ (ស្យា. ក.)] ចេវ អរហា ច។ សាធុ ខោ បន តថារូបានំ អរហតំ ទស្សនំ ហោតី’’’តិ។ អថ ខោ សេតព្យកា ព្រាហ្មណគហបតិកា សេតព្យាយ និក្ខមិត្វា សង្ឃសង្ឃី គណីភូតា ឧត្តរេនមុខា គច្ឆន្តិ យេន សីសបាវនំ [យេន សីសបាវនំ, តេនុបសង្កមន្តិ (សី. បី.)]។

៤០៨. តេន ខោ បន សមយេន បាយាសិ រាជញ្ញោ ឧបរិបាសាទេ ទិវាសេយ្យំ ឧបគតោ ហោតិ។ អទ្ទសា ខោ បាយាសិ រាជញ្ញោ សេតព្យកេ ព្រាហ្មណគហបតិកេ សេតព្យាយ និក្ខមិត្វា សង្ឃសង្ឃី គណីភូតេ ឧត្តរេនមុខេ គច្ឆន្តេ យេន សីសបាវនំ [យេន សីសបាវនំ, តេនុបសង្កមន្តេ (សី. បី.)], ទិស្វា ខត្តំ អាមន្តេសិ – ‘‘កឹ នុ ខោ, ភោ ខត្តេ, សេតព្យកា ព្រាហ្មណគហបតិកា សេតព្យាយ និក្ខមិត្វា សង្ឃសង្ឃី គណីភូតា ឧត្តរេនមុខា គច្ឆន្តិ យេន សីសបាវន’’ន្តិ [ឯត្ថ បន សព្ពត្ថបិ ឯវមេវ ទិស្សតិ, នត្ថិ បាឋន្តរំ]?

‘‘អត្ថិ ខោ, ភោ, សមណោ កុមារកស្សបោ, សមណស្ស គោតមស្ស សាវកោ កោសលេសុ ចារិកំ ចរមានោ មហតា ភិក្ខុសង្ឃេន សទ្ធឹ បញ្ចមត្តេហិ ភិក្ខុសតេហិ សេតព្យំ អនុប្បត្តោ សេតព្យាយំ វិហរតិ ឧត្តរេន សេតព្យំ សីសបាវនេ។ តំ ខោ បន ភវន្តំ កុមារកស្សបំ ឯវំ កល្យាណោ កិត្តិសទ្ទោ អព្ភុគ្គតោ – ‘បណ្ឌិតោ ព្យត្តោ មេធាវី ពហុស្សុតោ ចិត្តកថី កល្យាណបដិភានោ វុទ្ធោ ចេវ អរហា ចា’តិ [អរហា ច (ស្យា. ក.)]។ តមេតេ [តមេនំ តេ (សី. ក.), តមេនំ (បី.)] ភវន្តំ កុមារកស្សបំ ទស្សនាយ ឧបសង្កមន្តី’’តិ។ ‘‘តេន ហិ, ភោ ខត្តេ, យេន សេតព្យកា ព្រាហ្មណគហបតិកា តេនុបសង្កម; ឧបសង្កមិត្វា សេតព្យកេ ព្រាហ្មណគហបតិកេ ឯវំ វទេហិ – ‘បាយាសិ, ភោ, រាជញ្ញោ ឯវមាហ – អាគមេន្តុ កិរ ភវន្តោ, បាយាសិបិ រាជញ្ញោ សមណំ កុមារកស្សបំ ទស្សនាយ ឧបសង្កមិស្សតី’តិ។ បុរា សមណោ កុមារកស្សបោ សេតព្យកេ ព្រាហ្មណគហបតិកេ ពាលេ អព្យត្តេ សញ្ញាបេតិ – ‘ឥតិបិ អត្ថិ បរោ លោកោ, អត្ថិ សត្តា ឱបបាតិកា, អត្ថិ សុកតទុក្កដានំ កម្មានំ ផលំ វិបាកោ’តិ។ នត្ថិ ហិ, ភោ ខត្តេ, បរោ លោកោ, នត្ថិ សត្តា ឱបបាតិកា, នត្ថិ សុកតទុក្កដានំ កម្មានំ ផលំ វិបាកោ’’តិ។ ‘‘ឯវំ ភោ’’តិ ខោ សោ ខត្តា បាយាសិស្ស រាជញ្ញស្ស បដិស្សុត្វា យេន សេតព្យកា ព្រាហ្មណគហបតិកា តេនុបសង្កមិ; ឧបសង្កមិត្វា សេតព្យកេ ព្រាហ្មណគហបតិកេ ឯតទវោច – ‘‘បាយាសិ, ភោ, រាជញ្ញោ ឯវមាហ, អាគមេន្តុ កិរ ភវន្តោ, បាយាសិបិ រាជញ្ញោ សមណំ កុមារកស្សបំ ទស្សនាយ ឧបសង្កមិស្សតី’’តិ។

៤០៩. អថ ខោ បាយាសិ រាជញ្ញោ សេតព្យកេហិ ព្រាហ្មណគហបតិកេហិ បរិវុតោ យេន សីសបាវនំ យេនាយស្មា កុមារកស្សបោ តេនុបសង្កមិ; ឧបសង្កមិត្វា អាយស្មតា កុមារកស្សបេន សទ្ធឹ សម្មោទិ, សម្មោទនីយំ កថំ សារណីយំ វីតិសារេត្វា ឯកមន្តំ និសីទិ។ សេតព្យកាបិ ខោ ព្រាហ្មណគហបតិកា អប្បេកច្ចេ អាយស្មន្តំ កុមារកស្សបំ អភិវាទេត្វា ឯកមន្តំ និសីទឹសុ; អប្បេកច្ចេ អាយស្មតា កុមារកស្សបេន សទ្ធឹ សម្មោទឹសុ; សម្មោទនីយំ កថំ សារណីយំ វីតិសារេត្វា ឯកមន្តំ និសីទឹសុ។ អប្បេកច្ចេ យេនាយស្មា កុមារកស្សបោ តេនញ្ជលឹ បណាមេត្វា ឯកមន្តំ និសីទឹសុ។ អប្បេកច្ចេ នាមគោត្តំ សាវេត្វា ឯកមន្តំ និសីទឹសុ។ អប្បេកច្ចេ តុណ្ហីភូតា ឯកមន្តំ និសីទឹសុ។

នត្ថិកវាទោ

៤១០. ឯកមន្តំ និសិន្នោ ខោ បាយាសិ រាជញ្ញោ អាយស្មន្តំ កុមារកស្សបំ ឯតទវោច – “អហញ្ហិ, ភោ កស្សប, ឯវំវាទី ឯវំទិដ្ឋី – ‘ឥតិបិ នត្ថិ បរោ លោកោ, នត្ថិ សត្តា ឱបបាតិកា, នត្ថិ សុកតទុក្កដានំ កម្មានំ ផលំ វិបាកោ’”តិ។ “នាហំ, រាជញ្ញ, ឯវំវាទី ឯវំទិដ្ឋី អទ្ទសំ វា អស្សោសឹ វា។ កថញ្ហិ នាម ឯវំ វទេយ្យ – ‘ឥតិបិ នត្ថិ បរោ លោកោ, នត្ថិ សត្តា ឱបបាតិកា, នត្ថិ សុកតទុក្កដានំ កម្មានំ ផលំ វិបាកោ’តិ?

ចន្ទិមសូរិយឧបមា

៤១១. “តេន ហិ, រាជញ្ញ, តញ្ញេវេត្ថ បដិបុច្ឆិស្សាមិ, យថា តេ ខមេយ្យ, តថា នំ ព្យាករេយ្យាសិ។ តំ កឹ មញ្ញសិ, រាជញ្ញ, ឥមេ ចន្ទិមសូរិយា ឥមស្មឹ វា លោកេ បរស្មឹ វា, ទេវា វា តេ មនុស្សា វា”តិ? “ឥមេ, ភោ កស្សប, ចន្ទិមសូរិយា បរស្មឹ លោកេ, ន ឥមស្មឹ; ទេវា តេ ន មនុស្សា”តិ។ “ឥមិនាបិ ខោ តេ, រាជញ្ញ, បរិយាយេន ឯវំ ហោតុ – ឥតិបិ អត្ថិ បរោ លោកោ, អត្ថិ សត្តា ឱបបាតិកា, អត្ថិ សុកតទុក្កដានំ កម្មានំ ផលំ វិបាកោ”តិ។

៤១២. “កិញ្ចាបិ ភវំ កស្សបោ ឯវមាហ, អថ ខោ ឯវំ មេ ឯត្ថ ហោតិ – ‘ឥតិបិ នត្ថិ បរោ លោកោ, នត្ថិ សត្តា ឱបបាតិកា, នត្ថិ សុកតទុក្កដានំ កម្មានំ ផលំ វិបាកោ’”តិ។ “អត្ថិ បន, រាជញ្ញ, បរិយាយោ, យេន តេ បរិយាយេន ឯវំ ហោតិ – ‘ឥតិបិ នត្ថិ បរោ លោកោ, នត្ថិ សត្តា ឱបបាតិកា, នត្ថិ សុកតទុក្កដានំ កម្មានំ ផលំ វិបាកោ’”តិ? “អត្ថិ , ភោ កស្សប, បរិយាយោ, យេន មេ បរិយាយេន ឯវំ ហោតិ – ‘ឥតិបិ នត្ថិ បរោ លោកោ, នត្ថិ សត្តា ឱបបាតិកា, នត្ថិ សុកតទុក្កដានំ កម្មានំ ផលំ វិបាកោ’”តិ។ “យថា កថំ វិយ, រាជញ្ញា”តិ? “ឥធ មេ, ភោ កស្សប, មិត្តាមច្ចា ញាតិសាលោហិតា បាណាតិបាតី អទិន្នាទាយី កាមេសុមិច្ឆាចារី មុសាវាទី បិសុណវាចា ផរុសវាចា សម្ផប្បលាបី អភិជ្ឈាលូ ព្យាបន្នចិត្តា មិច្ឆាទិដ្ឋី។ តេ អបរេន សមយេន អាពាធិកា ហោន្តិ ទុក្ខិតា ពាឡ្ហគិលានា។ យទាហំ ជានាមិ – ‘ន ទានិមេ ឥមម្ហា អាពាធា វុដ្ឋហិស្សន្តី’តិ ត្យាហំ ឧបសង្កមិត្វា ឯវំ វទាមិ – ‘សន្តិ ខោ, ភោ, ឯកេ សមណព្រាហ្មណា ឯវំវាទិនោ ឯវំទិដ្ឋិនោ – យេ តេ បាណាតិបាតី អទិន្នាទាយី កាមេសុមិច្ឆាចារី មុសាវាទី បិសុណវាចា ផរុសវាចា សម្ផប្បលាបី អភិជ្ឈាលូ ព្យាបន្នចិត្តា មិច្ឆាទិដ្ឋី, តេ កាយស្ស ភេទា បរំ មរណា អបាយំ ទុគ្គតឹ វិនិបាតំ និរយំ ឧបបជ្ជន្តី’តិ។ ភវន្តោ ខោ បាណាតិបាតី អទិន្នាទាយី កាមេសុមិច្ឆាចារី មុសាវាទី បិសុណវាចា ផរុសវាចា សម្ផប្បលាបី អភិជ្ឈាលូ ព្យាបន្នចិត្តា មិច្ឆាទិដ្ឋី។ សចេ តេសំ ភវតំ សមណព្រាហ្មណានំ សច្ចំ វចនំ, ភវន្តោ កាយស្ស ភេទា បរំ មរណា អបាយំ ទុគ្គតឹ វិនិបាតំ និរយំ ឧបបជ្ជិស្សន្តិ។ សចេ, ភោ, កាយស្ស ភេទា បរំ មរណា អបាយំ ទុគ្គតឹ វិនិបាតំ និរយំ ឧបបជ្ជេយ្យាថ, យេន មេ អាគន្ត្វា អារោចេយ្យាថ – ‘ឥតិបិ អត្ថិ បរោ លោកោ, អត្ថិ សត្តា ឱបបាតិកា, អត្ថិ សុកតទុក្កដានំ កម្មានំ ផលំ វិបាកោ’តិ ។ ភវន្តោ ខោ បន មេ សទ្ធាយិកា បច្ចយិកា, យំ ភវន្តេហិ ទិដ្ឋំ, យថា សាមំ ទិដ្ឋំ ឯវមេតំ ភវិស្សតី’តិ។ តេ មេ ‘សាធូ’តិ បដិស្សុត្វា នេវ អាគន្ត្វា អារោចេន្តិ, ន បន ទូតំ បហិណន្តិ។ អយម្បិ ខោ, ភោ កស្សប, បរិយាយោ, យេន មេ បរិយាយេន ឯវំ ហោតិ – ‘ឥតិបិ នត្ថិ បរោ លោកោ, នត្ថិ សត្តា ឱបបាតិកា, នត្ថិ សុកតទុក្កដានំ កម្មានំ ផលំ វិបាកោ’”តិ។

ចោរឧបមា

៤១៣. “តេន ហិ, រាជញ្ញ, តញ្ញេវេត្ថ បដិបុច្ឆិស្សាមិ។ យថា តេ ខមេយ្យ តថា នំ ព្យាករេយ្យាសិ។ តំ កឹ មញ្ញសិ, រាជញ្ញ, ឥធ តេ បុរិសា ចោរំ អាគុចារឹ គហេត្វា ទស្សេយ្យុំ – ‘អយំ តេ, ភន្តេ, ចោរោ អាគុចារី; ឥមស្ស យំ ឥច្ឆសិ, តំ ទណ្ឌំ បណេហី’តិ។ តេ ត្វំ ឯវំ វទេយ្យាសិ – ‘តេន ហិ, ភោ, ឥមំ បុរិសំ ទឡ្ហាយ រជ្ជុយា បច្ឆាពាហំ គាឡ្ហពន្ធនំ ពន្ធិត្វា ខុរមុណ្ឌំ ករិត្វា [ការេត្វា (ស្យា. ក.)] ខរស្សរេន បណវេន រថិកាយ រថិកំ [រថិយាយ រថិយំ (ពហូសុ)] សិង្ឃាដកេន សិង្ឃាដកំ បរិនេត្វា ទក្ខិណេន ទ្វារេន និក្ខមិត្វា ទក្ខិណតោ នគរស្ស អាឃាតនេ សីសំ ឆិន្ទថា’តិ។ តេ ‘សាធូ’តិ បដិស្សុត្វា តំ បុរិសំ ទឡ្ហាយ រជ្ជុយា បច្ឆាពាហំ គាឡ្ហពន្ធនំ ពន្ធិត្វា ខុរមុណ្ឌំ ករិត្វា ខរស្សរេន បណវេន រថិកាយ រថិកំ សិង្ឃាដកេន សិង្ឃាដកំ បរិនេត្វា ទក្ខិណេន ទ្វារេន និក្ខមិត្វា ទក្ខិណតោ នគរស្ស អាឃាតនេ និសីទាបេយ្យុំ។ លភេយ្យ នុ ខោ សោ ចោរោ ចោរឃាតេសុ – ‘អាគមេន្តុ តាវ ភវន្តោ ចោរឃាតា, អមុកស្មឹ មេ គាមេ វា និគមេ វា មិត្តាមច្ចា ញាតិសាលោហិតា, យាវាហំ តេសំ ឧទ្ទិសិត្វា អាគច្ឆាមី’តិ , ឧទាហុ វិប្បលបន្តស្សេវ ចោរឃាតា សីសំ ឆិន្ទេយ្យុ”ន្តិ? “ន ហិ សោ, ភោ កស្សប, ចោរោ លភេយ្យ ចោរឃាតេសុ – ‘អាគមេន្តុ តាវ ភវន្តោ ចោរឃាតា អមុកស្មឹ មេ គាមេ វា និគមេ វា មិត្តាមច្ចា ញាតិសាលោហិតា, យាវាហំ តេសំ ឧទ្ទិសិត្វា អាគច្ឆាមី’តិ។ អថ ខោ នំ វិប្បលបន្តស្សេវ ចោរឃាតា សីសំ ឆិន្ទេយ្យុ”ន្តិ។ “សោ ហិ នាម, រាជញ្ញ, ចោរោ មនុស្សោ មនុស្សភូតេសុ ចោរឃាតេសុ ន លភិស្សតិ – ‘អាគមេន្តុ តាវ ភវន្តោ ចោរឃាតា, អមុកស្មឹ មេ គាមេ វា និគមេ វា មិត្តាមច្ចា ញាតិសាលោហិតា, យាវាហំ តេសំ ឧទ្ទិសិត្វា អាគច្ឆាមី’តិ។ កឹ បន តេ មិត្តាមច្ចា ញាតិសាលោហិតា បាណាតិបាតី អទិន្នាទាយី កាមេសុមិច្ឆាចារី មុសាវាទី បិសុណវាចា ផរុសវាចា សម្ផប្បលាបី អភិជ្ឈាលូ ព្យាបន្នចិត្តា មិច្ឆាទិដ្ឋី, តេ កាយស្ស ភេទា បរំ មរណា អបាយំ

ទុគ្គតឹ វិនិបាតំ និរយំ ឧបបន្នា លភិស្សន្តិ និរយបាលេសុ – ‘អាគមេន្តុ តាវ ភវន្តោ និរយបាលា, យាវ មយំ បាយាសិស្ស រាជញ្ញស្ស គន្ត្វា អារោចេម – “ឥតិបិ អត្ថិ បរោ លោកោ, អត្ថិ សត្តា ឱបបាតិកា, អត្ថិ សុកតទុក្កដានំ កម្មានំ ផលំ វិបាកោ”’តិ? ឥមិនាបិ ខោ តេ, រាជញ្ញ, បរិយាយេន ឯវំ ហោតុ – ‘ឥតិបិ អត្ថិ បរោ លោកោ, អត្ថិ សត្តា ឱបបាតិកា, អត្ថិ សុកតទុក្កដានំ កម្មានំ ផលំ វិបាកោ’”តិ។

៤១៤. “កិញ្ចាបិ ភវំ កស្សបោ ឯវមាហ, អថ ខោ ឯវំ មេ ឯត្ថ ហោតិ – ‘ឥតិបិ នត្ថិ បរោ លោកោ, នត្ថិ សត្តា ឱបបាតិកា, នត្ថិ សុកតទុក្កដានំ កម្មានំ ផលំ វិបាកោ’”តិ។ “អត្ថិ បន, រាជញ្ញ, បរិយាយោ យេន តេ បរិយាយេន ឯវំ ហោតិ – ‘ឥតិបិ នត្ថិ បរោ លោកោ, នត្ថិ សត្តា ឱបបាតិកា, នត្ថិ សុកតទុក្កដានំ កម្មានំ ផលំ វិបាកោ’”តិ? “អត្ថិ, ភោ កស្សប, បរិយាយោ, យេន មេ បរិយាយេន ឯវំ ហោតិ – ‘ឥតិបិ នត្ថិ បរោ លោកោ, នត្ថិ សត្តា ឱបបាតិកា, នត្ថិ សុកតទុក្កដានំ កម្មានំ ផលំ វិបាកោ’”តិ។ “យថា កថំ វិយ, រាជញ្ញា”តិ? “ឥធ មេ, ភោ កស្សប, មិត្តាមច្ចា ញាតិសាលោហិតា បាណាតិបាតា បដិវិរតា អទិន្នាទានា បដិវិរតា កាមេសុមិច្ឆាចារា បដិវិរតា មុសាវាទា បដិវិរតា បិសុណាយ វាចាយ បដិវិរតា ផរុសាយ វាចាយ បដិវិរតា សម្ផប្បលាបា បដិវិរតា អនភិជ្ឈាលូ អព្យាបន្នចិត្តា សម្មាទិដ្ឋី។ តេ អបរេន សមយេន អាពាធិកា ហោន្តិ ទុក្ខិតា ពាឡ្ហគិលានា។ យទាហំ ជានាមិ – ‘ន ទានិមេ ឥមម្ហា អាពាធា វុដ្ឋហិស្សន្តី’តិ ត្យាហំ ឧបសង្កមិត្វា ឯវំ វទាមិ – ‘សន្តិ ខោ, ភោ, ឯកេ សមណព្រាហ្មណា ឯវំវាទិនោ ឯវំទិដ្ឋិនោ – យេ តេ បាណាតិបាតា បដិវិរតា អទិន្នាទានា បដិវិរតា កាមេសុមិច្ឆាចារា បដិវិរតា មុសាវាទា បដិវិរតា បិសុណាយ វាចាយ បដិវិរតា ផរុសាយ វាចាយ បដិវិរតា សម្ផប្បលាបា បដិវិរតា អនភិជ្ឈាលូ អព្យាបន្នចិត្តា សម្មាទិដ្ឋី តេ កាយស្ស ភេទា បរំ មរណា សុគតឹ សគ្គំ លោកំ ឧបបជ្ជន្តីតិ ។ ភវន្តោ ខោ បាណាតិបាតា បដិវិរតា អទិន្នាទានា បដិវិរតា កាមេសុមិច្ឆាចារា បដិវិរតា មុសាវាទា បដិវិរតា បិសុណាយ វាចាយ បដិវិរតា ផរុសាយ វាចាយ បដិវិរតា សម្ផប្បលាបា បដិវិរតា អនភិជ្ឈាលូ អព្យាបន្នចិត្តា សម្មាទិដ្ឋី។ សចេ តេសំ ភវតំ សមណព្រាហ្មណានំ សច្ចំ វចនំ, ភវន្តោ កាយស្ស ភេទា បរំ មរណា សុគតឹ សគ្គំ លោកំ ឧបបជ្ជិស្សន្តិ។ សចេ, ភោ, កាយស្ស ភេទា បរំ មរណា សុគតឹ សគ្គំ លោកំ ឧបបជ្ជេយ្យាថ, យេន មេ អាគន្ត្វា អារោចេយ្យាថ – ‘ឥតិបិ អត្ថិ បរោ លោកោ, អត្ថិ សត្តា ឱបបាតិកា, អត្ថិ សុកតទុក្កដានំ កម្មានំ ផលំ វិបាកោ’តិ។ ភវន្តោ ខោ បន មេ សទ្ធាយិកា បច្ចយិកា, យំ ភវន្តេហិ ទិដ្ឋំ, យថា សាមំ ទិដ្ឋំ ឯវមេតំ ភវិស្សតី’តិ។ តេ មេ ‘សាធូ’តិ បដិស្សុត្វា នេវ អាគន្ត្វា អារោចេន្តិ, ន បន ទូតំ បហិណន្តិ។ អយម្បិ ខោ, ភោ កស្សប, បរិយាយោ, យេន មេ បរិយាយេន ឯវំ ហោតិ – ‘ឥតិបិ នត្ថិ បរោ លោកោ, នត្ថិ សត្តា ឱបបាតិកា, នត្ថិ សុកតទុក្កដានំ កម្មានំ ផលំ វិបាកោ’”តិ។

គូថកូបបុរិសឧបមា

៤១៥. “តេន ហិ, រាជញ្ញ, ឧបមំ តេ ករិស្សាមិ។ ឧបមាយ មិធេកច្ចេ [ឧបមាយបិធេកច្ចេ (សី. ស្យា.), ឧបមាយបិឥធេកច្ចេ (បី.)] វិញ្ញូ បុរិសា ភាសិតស្ស អត្ថំ អាជានន្តិ។ សេយ្យថាបិ, រាជញ្ញ, បុរិសោ គូថកូបេ សសីសកំ [សសីសកោ (ស្យា.)] និមុគ្គោ អស្ស។ អថ ត្វំ បុរិសេ អាណាបេយ្យាសិ – ‘តេន ហិ, ភោ, តំ បុរិសំ តម្ហា គូថកូបា ឧទ្ធរថា’តិ។ តេ ‘សាធូ’តិ បដិស្សុត្វា តំ បុរិសំ តម្ហា គូថកូបា ឧទ្ធរេយ្យុំ។ តេ ត្វំ ឯវំ វទេយ្យាសិ – ‘តេន ហិ, ភោ, តស្ស បុរិសស្ស កាយា វេឡុបេសិកាហិ គូថំ សុនិម្មជ្ជិតំ និម្មជ្ជថា’តិ។ តេ ‘សាធូ’តិ បដិស្សុត្វា តស្ស បុរិសស្ស កាយា វេឡុបេសិកាហិ គូថំ សុនិម្មជ្ជិតំ និម្មជ្ជេយ្យុំ។ តេ ត្វំ ឯវំ វទេយ្យាសិ – ‘តេន ហិ, ភោ, តស្ស បុរិសស្ស កាយំ បណ្ឌុមត្តិកាយ តិក្ខត្តុំ សុព្ពដ្ដិតំ ឧព្ពដ្ដេថា’តិ [សុប្បដ្ដិតំ ឧប្បដ្ដេថាតិ (ក.)]។ តេ តស្ស បុរិសស្ស កាយំ បណ្ឌុមត្តិកាយ តិក្ខត្តុំ សុព្ពដ្ដិតំ ឧព្ពដ្ដេយ្យុំ។ តេ ត្វំ ឯវំ វទេយ្យាសិ – ‘តេន ហិ, ភោ, តំ បុរិសំ តេលេន អព្ភញ្ជិត្វា សុខុមេន ចុណ្ណេន តិក្ខត្តុំ សុប្បធោតំ ករោថា’តិ។ តេ តំ បុរិសំ តេលេន អព្ភញ្ជិត្វា សុខុមេន ចុណ្ណេន តិក្ខត្តុំ សុប្បធោតំ ករេយ្យុំ។ តេ ត្វំ ឯវំ វទេយ្យាសិ – ‘តេន ហិ, ភោ, តស្ស បុរិសស្ស កេសមស្សុំ កប្បេថា’តិ។ តេ តស្ស បុរិសស្ស កេសមស្សុំ កប្បេយ្យុំ។ តេ ត្វំ ឯវំ វទេយ្យាសិ – ‘តេន ហិ, ភោ, តស្ស បុរិសស្ស មហគ្ឃញ្ច មាលំ មហគ្ឃញ្ច វិលេបនំ មហគ្ឃានិ ច វត្ថានិ ឧបហរថា’តិ។ តេ តស្ស បុរិសស្ស មហគ្ឃញ្ច មាលំ មហគ្ឃញ្ច វិលេបនំ មហគ្ឃានិ ច វត្ថានិ ឧបហរេយ្យុំ។ តេ ត្វំ ឯវំ វទេយ្យាសិ – ‘តេន ហិ, ភោ, តំ បុរិសំ បាសាទំ អារោបេត្វា បញ្ចកាមគុណានិ ឧបដ្ឋាបេថា’តិ។ តេ តំ បុរិសំ បាសាទំ អារោបេត្វា បញ្ចកាមគុណានិ ឧបដ្ឋាបេយ្យុំ។

“តំ កឹ មញ្ញសិ, រាជញ្ញ, អបិ នុ តស្ស បុរិសស្ស សុន្ហាតស្ស សុវិលិត្តស្ស សុកប្បិតកេសមស្សុស្ស អាមុក្កមាលាភរណស្ស ឱទាតវត្ថវសនស្ស ឧបរិបាសាទវរគតស្ស បញ្ចហិ កាមគុណេហិ សមប្បិតស្ស សមង្គីភូតស្ស បរិចារយមានស្ស បុនទេវ តស្មឹ គូថកូបេ និមុជ្ជិតុកាមតា [និមុជ្ជិតុកាម្យតា (ស្យា. ក.)] អស្សា”តិ? “នោ ហិទំ, ភោ កស្សប”។ “តំ កិស្ស ហេតុ”? “អសុចិ, ភោ កស្សប, គូថកូបោ អសុចិ ចេវ អសុចិសង្ខាតោ ច ទុគ្គន្ធោ ច ទុគ្គន្ធសង្ខាតោ ច ជេគុច្ឆោ ច ជេគុច្ឆសង្ខាតោ ច បដិកូលោ ច បដិកូលសង្ខាតោ ចា”តិ។ “ឯវមេវ ខោ, រាជញ្ញ, មនុស្សា ទេវានំ អសុចី ចេវ អសុចិសង្ខាតា ច, ទុគ្គន្ធា ច ទុគ្គន្ធសង្ខាតា ច, ជេគុច្ឆា ច ជេគុច្ឆសង្ខាតា

ច, បដិកូលា ច បដិកូលសង្ខាតា ច។ យោជនសតំ ខោ, រាជញ្ញ, មនុស្សគន្ធោ ទេវេ ឧព្ពាធតិ។ កឹ បន តេ មិត្តាមច្ចា ញាតិសាលោហិតា បាណាតិបាតា បដិវិរតា អទិន្នាទានា បដិវិរតា កាមេសុមិច្ឆាចារា បដិវិរតា មុសាវាទា បដិវិរតា បិសុណាយ វាចាយ បដិវិរតា ផរុសាយ វាចាយ បដិវិរតា សម្ផប្បលាបា បដិវិរតា អនភិជ្ឈាលូ អព្យាបន្នចិត្តា សម្មាទិដ្ឋី, កាយស្ស ភេទា បរំ មរណា សុគតឹ សគ្គំ លោកំ ឧបបន្នា តេ អាគន្ត្វា អារោចេស្សន្តិ – ‘ឥតិបិ អត្ថិ បរោ លោកោ, អត្ថិ សត្តា ឱបបាតិកា, អត្ថិ សុកតទុក្កដានំ កម្មានំ ផលំ វិបាកោ’តិ? ឥមិនាបិ ខោ តេ, រាជញ្ញ, បរិយាយេន ឯវំ ហោតុ – ‘ឥតិបិ អត្ថិ បរោ លោកោ, អត្ថិ សត្តា ឱបបាតិកា, អត្ថិ សុកតទុក្កដានំ កម្មានំ ផលំ វិបាកោ’”តិ។

៤១៦. “កិញ្ចាបិ ភវំ កស្សបោ ឯវមាហ, អថ ខោ ឯវំ មេ ឯត្ថ ហោតិ – ‘ឥតិបិ នត្ថិ បរោ លោកោ, នត្ថិ សត្តា ឱបបាតិកា, នត្ថិ សុកតទុក្កដានំ កម្មានំ ផលំ វិបាកោ’”តិ។ “អត្ថិ បន, រាជញ្ញ, បរិយាយោ ...បេ.... “អត្ថិ, ភោ កស្សប, បរិយាយោ...បេ.... ``យថា កថំ វិយ, រាជញ្ញាតិ? “ឥធ មេ, ភោ កស្សប, មិត្តាមច្ចា ញាតិសាលោហិតា បាណាតិបាតា បដិវិរតា អទិន្នាទានា បដិវិរតា កាមេសុមិច្ឆាចារា បដិវិរតា មុសាវាទា បដិវិរតា សុរាមេរយមជ្ជបមាទដ្ឋានា បដិវិរតា, តេ អបរេន សមយេន អាពាធិកា ហោន្តិ ទុក្ខិតា ពាឡ្ហគិលានា។ យទាហំ ជានាមិ – ‘ន ទានិមេ ឥមម្ហា អាពាធា វុដ្ឋហិស្សន្តី’តិ ត្យាហំ ឧបសង្កមិត្វា ឯវំ វទាមិ – ‘សន្តិ ខោ, ភោ, ឯកេ សមណព្រាហ្មណា ឯវំវាទិនោ ឯវំទិដ្ឋិនោ – យេ តេ បាណាតិបាតា បដិវិរតា អទិន្នាទានា បដិវិរតា កាមេសុមិច្ឆាចារា បដិវិរតា មុសាវាទា បដិវិរតា សុរាមេរយមជ្ជបមាទដ្ឋានា បដិវិរតា, តេ កាយស្ស ភេទា បរំ មរណា សុគតឹ សគ្គំ លោកំ ឧបបជ្ជន្តិ ទេវានំ តាវតឹសានំ សហព្យតន្តិ។ ភវន្តោ ខោ បាណាតិបាតា បដិវិរតា អទិន្នាទានា បដិវិរតា កាមេសុមិច្ឆាចារា បដិវិរតា មុសាវាទា បដិវិរតា សុរាមេរយមជ្ជបមាទដ្ឋានា បដិវិរតា។ សចេ តេសំ ភវតំ សមណព្រាហ្មណានំ សច្ចំ វចនំ, ភវន្តោ កាយស្ស ភេទា បរំ មរណា សុគតឹ សគ្គំ លោកំ ឧបបជ្ជិស្សន្តិ, ទេវានំ តាវតឹសានំ សហព្យតំ។ សចេ, ភោ, កាយស្ស ភេទា បរំ មរណា សុគតឹ សគ្គំ លោកំ ឧបបជ្ជេយ្យាថ ទេវានំ តាវតឹសានំ សហព្យតំ, យេន មេ អាគន្ត្វា អារោចេយ្យាថ – `ឥតិបិ អត្ថិ បរោ លោកោ, អត្ថិ សត្តា ឱបបាតិកា, អត្ថិ សុកតទុក្កដានំ កម្មានំ ផលំ វិបាកោតិ។ ភវន្តោ ខោ បន មេ សទ្ធាយិកា បច្ចយិកា, យំ ភវន្តេហិ ទិដ្ឋំ, យថា សាមំ ទិដ្ឋំ ឯវមេតំ ភវិស្សតីតិ។ តេ មេ ‘សាធូ’តិ បដិស្សុត្វា នេវ អាគន្ត្វា អារោចេន្តិ, ន បន ទូតំ បហិណន្តិ។ អយម្បិ ខោ, ភោ កស្សប, បរិយាយោ, យេន មេ បរិយាយេន ឯវំ ហោតិ – ‘ឥតិបិ នត្ថិ បរោ លោកោ, នត្ថិ សត្តា ឱបបាតិកា, នត្ថិ សុកតទុក្កដានំ កម្មានំ ផលំ វិបាកោ’”តិ។

តាវតឹសទេវឧបមា

៤១៧. “តេន ហិ, រាជញ្ញ, តញ្ញេវេត្ថ បដិបុច្ឆិស្សាមិ; យថា តេ ខមេយ្យ, តថា នំ ព្យាករេយ្យាសិ។ យំ ខោ បន, រាជញ្ញ, មានុស្សកំ វស្សសតំ, ទេវានំ តាវតឹសានំ ឯសោ ឯកោ រត្តិន្ទិវោ [រត្តិទិវោ (ក.)], តាយ រត្តិយា តឹស រត្តិយោ មាសោ, តេន មាសេន ទ្វាទសមាសិយោ សំវច្ឆរោ, តេន សំវច្ឆរេន ទិព្ពំ វស្សសហស្សំ ទេវានំ តាវតឹសានំ អាយុប្បមាណំ។ យេ តេ មិត្តាមច្ចា ញាតិសាលោហិតា បាណាតិបាតា បដិវិរតា អទិន្នាទានា បដិវិរតា កាមេសុមិច្ឆាចារា បដិវិរតា មុសាវាទា បដិវិរតា សុរាមេរយមជ្ជបមាទដ្ឋានា បដិវិរតា, តេ កាយស្ស ភេទា បរំ មរណា សុគតឹ សគ្គំ លោកំ ឧបបន្នា ទេវានំ តាវតឹសានំ សហព្យតំ។ សចេ បន តេសំ ឯវំ ភវិស្សតិ – ‘យាវ មយំ ទ្វេ វា តីណិ វា រត្តិន្ទិវា ទិព្ពេហិ បញ្ចហិ កាមគុណេហិ សមប្បិតា សមង្គីភូតា បរិចារេម, អថ មយំ បាយាសិស្ស រាជញ្ញស្ស គន្ត្វា អារោចេយ្យាម – “ឥតិបិ អត្ថិ បរោ លោកោ, អត្ថិ សត្តា ឱបបាតិកា, អត្ថិ សុកតទុក្កដានំ កម្មានំ ផលំ វិបាកោ”តិ។ អបិ នុ តេ អាគន្ត្វា អារោចេយ្យុំ – ‘ឥតិបិ អត្ថិ បរោ លោកោ, អត្ថិ សត្តា ឱបបាតិកា, អត្ថិ សុកតទុក្កដានំ កម្មានំ ផលំ វិបាកោ’”តិ? “នោ ហិទំ, ភោ កស្សប។ អបិ ហិ មយំ, ភោ កស្សប, ចិរំ កាលង្កតាបិ ភវេយ្យាម។ កោ បនេតំ ភោតោ កស្សបស្ស អារោចេតិ – ‘អត្ថិ ទេវា តាវតឹសា’តិ វា ‘ឯវំទីឃាយុកា ទេវា តាវតឹសា’តិ វា។ ន មយំ ភោតោ កស្សបស្ស សទ្ទហាម – ‘អត្ថិ ទេវា តាវតឹសា’តិ វា ‘ឯវំទីឃាយុកា ទេវា តាវតឹសា’តិ វា”តិ។

ជច្ចន្ធឧបមា

៤១៨. “សេយ្យថាបិ, រាជញ្ញ, ជច្ចន្ធោ បុរិសោ ន បស្សេយ្យ កណ្ហ – សុក្កានិ រូបានិ , ន បស្សេយ្យ នីលកានិ រូបានិ, ន បស្សេយ្យ បីតកានិ [មញ្ជេដ្ឋកានិ (ស្យា.)] រូបានិ, ន បស្សេយ្យ លោហិតកានិ រូបានិ, ន បស្សេយ្យ មញ្ជិដ្ឋកានិ រូបានិ, ន បស្សេយ្យ សមវិសមំ, ន បស្សេយ្យ តារកានិ រូបានិ, ន បស្សេយ្យ ចន្ទិមសូរិយេ។ សោ ឯវំ វទេយ្យ – ‘នត្ថិ កណ្ហសុក្កានិ រូបានិ, នត្ថិ កណ្ហសុក្កានំ រូបានំ ទស្សាវី។ នត្ថិ នីលកានិ រូបានិ, នត្ថិ នីលកានំ រូបានំ ទស្សាវី។ នត្ថិ បីតកានិ រូបានិ, នត្ថិ បីតកានំ រូបានំ ទស្សាវី។ នត្ថិ លោហិតកានិ រូបានិ, នត្ថិ លោហិតកានំ រូបានំ ទស្សាវី។ នត្ថិ មញ្ជិដ្ឋកានិ រូបានិ, នត្ថិ មញ្ជិដ្ឋកានំ រូបានំ ទស្សាវី។ នត្ថិ សមវិសមំ, នត្ថិ

សមវិសមស្ស ទស្សាវី។ នត្ថិ តារកានិ រូបានិ, នត្ថិ តារកានំ រូបានំ ទស្សាវី។ នត្ថិ ចន្ទិមសូរិយា, នត្ថិ ចន្ទិមសូរិយានំ ទស្សាវី។ អហមេតំ ន ជានាមិ, អហមេតំ ន បស្សាមិ, តស្មា តំ នត្ថី'តិ។ សម្មា នុ ខោ សោ, រាជញ្ញ, វទមានោ វទេយ្យា"តិ? "នោ ហិទំ, ភោ កស្សប។ អត្ថិ កណ្ហសុក្កានិ រូបានិ, អត្ថិ កណ្ហសុក្កានំ រូបានំ ទស្សាវី។ អត្ថិ នីលកានិ រូបានិ, អត្ថិ នីលកានំ រូបានំ ទស្សាវី...បេ.... អត្ថិ សមវិសមំ, អត្ថិ សមវិសមស្ស ទស្សាវី។ អត្ថិ តារកានិ រូបានិ, អត្ថិ តារកានំ រូបានំ ទស្សាវី។ អត្ថិ ចន្ទិមសូរិយា, អត្ថិ ចន្ទិមសូរិយានំ ទស្សាវី។ 'អហមេតំ ន ជានាមិ, អហមេតំ ន បស្សាមិ, តស្មា តំ នត្ថី'តិ។ ន ហិ សោ, ភោ កស្សប, សម្មា វទមានោ វទេយ្យា"តិ។ "ឯវមេវ ខោ ត្វំ, រាជញ្ញ, ជច្ចន្ធូបមោ មញ្ញេ បដិភាសិ យំ មំ ត្វំ ឯវំ វទេសិ"។

"កោ បនេតំ ភោតោ កស្សបស្ស អារោចេតិ – 'អត្ថិ ទេវា តាវតឹសា"តិ វា, 'ឯវំទីឃាយុកា ទេវា តាវតឹសា'តិ វា? ន មយំ ភោតោ កស្សបស្ស សទ្ទហាម – 'អត្ថិ ទេវា តាវតឹសា'តិ វា 'ឯវំទីឃាយុកា ទេវា តាវតឹសា'តិ វា"តិ។ "ន ខោ, រាជញ្ញ, ឯវំ បរោ លោកោ ទដ្ឋព្ពោ, យថា ត្វំ មញ្ញសិ ឥមិនា មំសចក្ខុនា។ យេ ខោ តេ រាជញ្ញ សមណព្រាហ្មណា អរញ្ញវនបត្ថានិ បន្តានិ សេនាសនានិ បដិសេវន្តិ , តេ តត្ថ អប្បមត្តា អាតាបិនោ បហិតត្តា វិហរន្តា ទិព្ពចក្ខុំ វិសោធេន្តិ។ តេ ទិព្ពេន ចក្ខុនា វិសុទ្ធេន អតិក្កន្តមានុសកេន ឥមំ ចេវ លោកំ បស្សន្តិ បរញ្ច សត្តេ ច ឱបបាតិកេ។ ឯវញ្ច ខោ, រាជញ្ញ, បរោ លោកោ ទដ្ឋព្ពោ; នត្វេវ យថា ត្វំ មញ្ញសិ ឥមិនា មំសចក្ខុនា។ ឥមិនាបិ ខោ តេ, រាជញ្ញ, បរិយាយេន ឯវំ ហោតុ – 'ឥតិបិ អត្ថិ បរោ លោកោ, អត្ថិ សត្តា ឱបបាតិកា, អត្ថិ សុកតទុក្កដានំ កម្មានំ ផលំ វិបាកោ'"តិ។

៤១៩. "កិញ្ចាបិ ភវំ កស្សបោ ឯវមាហ, អថ ខោ ឯវំ មេ ឯត្ថ ហោតិ – 'ឥតិបិ នត្ថិ បរោ លោកោ, នត្ថិ សត្តា ឱបបាតិកា, នត្ថិ សុកតទុក្កដានំ កម្មានំ ផលំ វិបាកោ"តិ ។ "អត្ថិ បន, រាជញ្ញ, បរិយាយោ...បេ.... អត្ថិ, ភោ កស្សប, បរិយាយោ...បេ.... យថា កថំ វិយ, រាជញ្ញា"តិ? "ឥធាហំ, ភោ កស្សប, បស្សាមិ សមណព្រាហ្មណេ សីលវន្តេ កល្យាណធម្មេ ជីវិតុកាមេ អមរិតុកាមេ សុខកាមេ ទុក្ខបដិកូលេ។ តស្ស មយ្ហំ, ភោ កស្សប, ឯវំ ហោតិ – សចេ ខោ ឥមេ ភោន្តោ សមណព្រាហ្មណា សីលវន្តោ កល្យាណធម្មា ឯវំ ជានេយ្យុំ – 'ឥតោ នោ មតានំ សេយ្យោ ភវិស្សតី'តិ។ ឥទានិមេ ភោន្តោ សមណព្រាហ្មណា សីលវន្តោ កល្យាណធម្មា វិសំ វា ខាទេយ្យុំ, សត្ថំ វា អាហរេយ្យុំ, ឧព្ពន្ធិត្វា វា កាលង្ករេយ្យុំ, បបាតេ វា បបតេយ្យុំ។ យស្មា ច ខោ ឥមេ ភោន្តោ សមណព្រាហ្មណា សីលវន្តោ កល្យាណធម្មា ន ឯវំ ជានន្តិ – 'ឥតោ នោ មតានំ សេយ្យោ ភវិស្សតី'តិ, តស្មា ឥមេ ភោន្តោ សមណព្រាហ្មណា សីលវន្តោ កល្យាណធម្មា ជីវិតុកាមា អមរិតុកាមា សុខកាមា ទុក្ខបដិកូលា អត្តានំ ន មារេន្តិ [( ) នត្ថិ (ស្យា. បី.)]។ អយម្បិ ខោ, ភោ កស្សប, បរិយាយោ, យេន មេ បរិយាយេន ឯវំ ហោតិ – 'ឥតិបិ នត្ថិ បរោ លោកោ, នត្ថិ សត្តា ឱបបាតិកា, នត្ថិ សុកតទុក្កដានំ កម្មានំ ផលំ វិបាកោ'"តិ។

គព្ភិនីឧបមា

៤២០. "តេន ហិ, រាជញ្ញ, ឧបមំ តេ ករិស្សាមិ។ ឧបមាយ មិធេកច្ចេ វិញ្ញូ បុរិសា ភាសិតស្ស អត្ថំ អាជានន្តិ។ ភូតបុព្វំ, រាជញ្ញ, អញ្ញតរស្ស ព្រាហ្មណស្ស ទ្វេ បជាបតិយោ អហេសុំ។ ឯកិស្សា បុត្តោ អហោសិ ទសវស្សុទ្ទេសិកោ វា ទ្វាទសវស្សុទ្ទេសិកោ វា, ឯកា គព្ភិនី ឧបវិជញ្ញា។ អថ ខោ សោ ព្រាហ្មណោ កាលមកាសិ។ អថ ខោ សោ មាណវកោ មាតុសបត្តិំ [មាតុសបតឹ (ស្យា.)] ឯតទវោច – 'យមិទំ, ភោតិ, ធនំ វា ធញ្ញំ វា រជតំ វា ជាតរូបំ វា, សព្ពំ តំ មយ្ហំ ; នត្ថិ តុយ្ហេត្ថ កិញ្ចិ។ បិតុ មេ [បិតុ មេ សន្តកោ (ស្យា.)] ភោតិ, ទាយជ្ជំ និយ្យាទេហី'តិ [នីយ្យាតេហីតិ (សី. បី.)]។ ឯវំ វុត្តេ សា ព្រាហ្មណី តំ មាណវកំ ឯតទវោច – 'អាគមេហិ តាវ, តាត, យាវ វិជាយាមិ។ សចេ កុមារកោ ភវិស្សតិ, តស្សបិ ឯកទេសោ ភវិស្សតិ; សចេ កុមារិកា ភវិស្សតិ, សាបិ តេ ឱបភោគ្គា [ឧបភោគ្គា (ស្យា.)] ភវិស្សតី'តិ។ ទុតិយម្បិ ខោ សោ មាណវកោ មាតុសបត្តិំ ឯតទវោច – 'យមិទំ, ភោតិ, ធនំ វា ធញ្ញំ វា រជតំ វា ជាតរូបំ វា, សព្ពំ តំ មយ្ហំ; នត្ថិ តុយ្ហេត្ថ កិញ្ចិ។ បិតុ មេ, ភោតិ, ទាយជ្ជំ និយ្យាទេហី'តិ។ ទុតិយម្បិ ខោ សា ព្រាហ្មណី តំ មាណវកំ ឯតទវោច – 'អាគមេហិ តាវ, តាត, យាវ វិជាយាមិ។ សចេ កុមារកោ ភវិស្សតិ, តស្សបិ ឯកទេសោ ភវិស្សតិ; សចេ កុមារិកា ភវិស្សតិ សាបិ តេ ឱបភោគ្គា [ឧបភោគ្គា (ស្យា.)] ភវិស្សតី'តិ។ តតិយម្បិ ខោ សោ មាណវកោ មាតុសបត្តិំ ឯតទវោច – 'យមិទំ, ភោតិ, ធនំ វា ធញ្ញំ វា រជតំ វា ជាតរូបំ វា , សព្ពំ តំ មយ្ហំ; នត្ថិ តុយ្ហេត្ថ កិញ្ចិ។ បិតុ មេ, ភោតិ, ទាយជ្ជំ និយ្យាទេហី'តិ។

"អថ ខោ សា ព្រាហ្មណី សត្ថំ គហេត្វា ឱវរកំ បវិសិត្វា ឧទរំ ឱបាទេសិ [ឧប្បាតេសិ (ស្យា.)] – 'យាវ វិជាយាមិ យទិ វា កុមារកោ យទិ វា កុមារិកា'តិ។ សា អត្តានំ ចេវ ជីវិតញ្ច គព្ភញ្ច សាបតេយ្យញ្ច វិនាសេសិ។ យថា តំ ពាលា អព្យត្តា អនយព្យសនំ អាបន្នា អយោនិសោ ទាយជ្ជំ គវេសន្តី, ឯវមេវ ខោ ត្វំ, រាជញ្ញ, ពាលោ អព្យត្តោ អនយព្យសនំ អាបជ្ជិស្សសិ អយោនិសោ បរលោកំ គវេសន្តោ ; សេយ្យថាបិ សា ព្រាហ្មណី ពាលា អព្យត្តា អនយព្យសនំ អាបន្នា អយោនិសោ ទាយជ្ជំ គវេសន្តី។ ន ខោ, រាជញ្ញ, សមណព្រាហ្មណា សីលវន្តោ

កល្យាណធម្មា អបក្កំ បរិបាចេន្តិ; អបិ ច បរិបាកំ អាគមេន្តិ។ បណ្ឌិតានំ អត្ថោ ហិ, រាជញ្ញ, សមណព្រាហ្មណានំ សីលវន្តានំ កល្យាណធម្មានំ ជីវិតេន។ យថា យថា ខោ, រាជញ្ញ, សមណព្រាហ្មណា សីលវន្តោ កល្យាណធម្មា ចិរំ ទីឃមទ្ធានំ តិដ្ឋន្តិ, តថា តថា ពហុំ បុញ្ញំ បសវន្តិ, ពហុជនហិតាយ ច បដិបជ្ជន្តិ ពហុជនសុខាយ លោកានុកម្បាយ អត្ថាយ ហិតាយ សុខាយ ទេវមនុស្សានំ។ ឥមិនាបិ ខោ តេ, រាជញ្ញ, បរិយាយេន ឯវំ ហោតុ – 'ឥតិបិ អត្ថិ បរោ លោកោ, អត្ថិ សត្តា ឱបបាតិកា, អត្ថិ សុកតទុក្កដានំ កម្មានំ ផលំ វិបាកោ'"តិ។

៤២១. "កិញ្ចាបិ ភវំ កស្សបោ ឯវមាហ, អថ ខោ ឯវំ មេ ឯត្ថ ហោតិ – 'ឥតិបិ នត្ថិ បរោ លោកោ, នត្ថិ សត្តា ឱបបាតិកា, នត្ថិ សុកតទុក្កដានំ កម្មានំ ផលំ វិបាកោ'"តិ។ "អត្ថិ បន, រាជញ្ញ, បរិយាយោ...បេ.... អត្ថិ, ភោ កស្សប, បរិយាយោ...បេ.... យថា កថំ វិយ, រាជញ្ញា"តិ? "ឥធ មេ, ភោ កស្សប, បុរិសា ចោរំ អាគុចារឹ គហេត្វា ទស្សេន្តិ – 'អយំ តេ, ភន្តេ, ចោរោ អាគុចារី; ឥមស្ស យំ ឥច្ឆសិ, តំ ទណ្ឌំ បណេហី'តិ។ ត្យាហំ ឯវំ វទាមិ – 'តេន ហិ, ភោ, ឥមំ បុរិសំ ជីវន្តំយេវ កុម្ភិយា បក្ខិបិត្វា មុខំ បិទហិត្វា អល្លេន ចម្មេន ឱនន្ធិត្វា អល្លាយ មត្តិកាយ ពហលាវលេបនំ [ពហលវិលេបនំ (ស្យា. ក.)] ករិត្វា ឧទ្ធនំ អារោបេត្វា អគ្គឹ ទេថា'តិ។ តេ មេ 'សាធូ'តិ បដិស្សុត្វា តំ បុរិសំ ជីវន្តំយេវ កុម្ភិយា បក្ខិបិត្វា មុខំ បិទហិត្វា អល្លេន ចម្មេន ឱនន្ធិត្វា អល្លាយ មត្តិកាយ ពហលាវលេបនំ ករិត្វា ឧទ្ធនំ អារោបេត្វា អគ្គឹ ទេន្តិ។ យទា មយំ ជានាម 'កាលង្កតោ សោ បុរិសោ'តិ, អថ នំ កុម្ភឹ ឱរោបេត្វា ឧព្ភិន្ទិត្វា មុខំ វិវរិត្វា សណិកំ និល្លោកេម [វិលោកេម (ស្យា.)] – 'អប្បេវ នាមស្ស ជីវំ និក្ខមន្តំ បស្សេយ្យាមា'តិ។ នេវស្ស មយំ ជីវំ និក្ខមន្តំ បស្សាម។ អយម្បិ ខោ, ភោ កស្សប, បរិយាយោ, យេន មេ បរិយាយេន ឯវំ ហោតិ – 'ឥតិបិ នត្ថិ បរោ លោកោ, នត្ថិ សត្តា ឱបបាតិកា, នត្ថិ សុកតទុក្កដានំ កម្មានំ ផលំ វិបាកោ'"តិ។

សុបិនកឧបមា

៤២២. "តេន ហិ, រាជញ្ញ, តញ្ញេវេត្ថ បដិបុច្ឆិស្សាមិ, យថា តេ ខមេយ្យ, តថា នំ ព្យាករេយ្យាសិ។ អភិជានាសិ នោ ត្វំ, រាជញ្ញ, ទិវា សេយ្យំ ឧបគតោ សុបិនកំ បស្សិតា អារាមរាមណេយ្យកំ វនរាមណេយ្យកំ ភូមិរាមណេយ្យកំ បោក្ខរណីរាមណេយ្យក"ន្តិ? "អភិជានាមហំ, ភោ កស្សប, ទិវាសេយ្យំ ឧបគតោ សុបិនកំ បស្សិតា អារាមរាមណេយ្យកំ វនរាមណេយ្យកំ ភូមិរាមណេយ្យកំ បោក្ខរណីរាមណេយ្យក"ន្តិ។ "រក្ខន្តិ តំ តម្ហិ សមយេ ខុជ្ជាបិ វាមនកាបិ វេលាសិកាបិ [ចេលាវិកាបិ (ស្យា.), កេឡាយិកាបិ (សី.)] កោមារិកាបី"តិ? "ឯវំ, ភោ កស្សប, រក្ខន្តិ មំ តម្ហិ សមយេ ខុជ្ជាបិ វាមនកាបិ វេលាសិកាបិ [ចេលាវិកាបិ (ស្យា.), កេឡាយិកាបិ (សី.)] កោមារិកាបី"តិ។ "អបិ នុ តា តុយ្ហំ ជីវំ បស្សន្តិ បវិសន្តំ វា និក្ខមន្តំ វា"តិ? "នោ ហិទំ, ភោ កស្សប"។ "តា ហិ នាម, រាជញ្ញ, តុយ្ហំ ជីវន្តស្ស ជីវន្តិយោ ជីវំ ន បស្សិស្សន្តិ បវិសន្តំ វា និក្ខមន្តំ វា។ កឹ បន ត្វំ កាលង្កតស្ស ជីវំ បស្សិស្សសិ បវិសន្តំ វា និក្ខមន្តំ វា។ ឥមិនាបិ ខោ តេ, រាជញ្ញ, បរិយាយេន ឯវំ ហោតុ – "ឥតិបិ អត្ថិ បរោ លោកោ, អត្ថិ សត្តា ឱបបាតិកា, អត្ថិ សុកតទុក្កដានំ កម្មានំ ផលំ វិបាកោ'"តិ។

៤២៣. "កិញ្ចាបិ ភវំ កស្សបោ ឯវមាហ, អថ ខោ ឯវំ មេ ឯត្ថ ហោតិ – 'ឥតិបិ នត្ថិ បរោ លោកោ, នត្ថិ សត្តា ឱបបាតិកា, នត្ថិ សុកតទុក្កដានំ កម្មានំ ផលំ វិបាកោ'"តិ។ "អត្ថិ បន, រាជញ្ញ, បរិយាយោ...បេ.... "អត្ថិ, ភោ កស្សប, បរិយាយោ...បេ.... យថា កថំ វិយ រាជញ្ញា"តិ? "ឥធ មេ, ភោ កស្សប, បុរិសា ចោរំ អាគុចារឹ គហេត្វា ទស្សេន្តិ – 'អយំ តេ, ភន្តេ, ចោរោ អាគុចារី; ឥមស្ស យំ ឥច្ឆសិ, តំ ទណ្ឌំ បណេហី'តិ។ ត្យាហំ ឯវំ វទាមិ – 'តេន ហិ, ភោ, ឥមំ បុរិសំ ជីវន្តំយេវ តុលាយ តុលេត្វា ជិយាយ អនស្សាសកំ មារេត្វា បុនទេវ តុលាយ តុលេថា'តិ។ តេ មេ 'សាធូ'តិ បដិស្សុត្វា តំ បុរិសំ ជីវន្តំយេវ តុលាយ តុលេត្វា ជិយាយ អនស្សាសកំ មារេត្វា បុនទេវ តុលាយ តុលេន្តិ។ យទា សោ ជីវតិ, តទា លហុតរោ ច ហោតិ មុទុតរោ ច កម្មញ្ញតរោ ច។ យទា បន សោ កាលង្កតោ ហោតិ តទា គរុតរោ ច ហោតិ បត្ថិន្នតរោ ច អកម្មញ្ញតរោ ច។ អយម្បិ ខោ, ភោ កស្សប, បរិយាយោ, យេន មេ បរិយាយេន ឯវំ ហោតិ – 'ឥតិបិ នត្ថិ បរោ លោកោ, នត្ថិ សត្តា ឱបបាតិកា, នត្ថិ សុកតទុក្កដានំ កម្មានំ ផលំ វិបាកោ'"តិ។

សន្តត្តអយោគុឡឧបមា

៤២៤. "តេន ហិ, រាជញ្ញ, ឧបមំ តេ ករិស្សាមិ។ ឧបមាយ មិធេកច្ចេ វិញ្ញូ បុរិសា ភាសិតស្ស អត្ថំ អាជានន្តិ។ សេយ្យថាបិ, រាជញ្ញ, បុរិសោ ទិវសំ សន្តត្តំ អយោគុឡំ អាទិត្តំ សម្បជ្ជលិតំ សជោតិភូតំ តុលាយ តុលេយ្យ។ តមេនំ អបរេន សមយេន សីតំ និព្ពុតំ តុលាយ តុលេយ្យ។ កទា នុ ខោ សោ អយោគុឡោ លហុតរោ វា ហោតិ មុទុតរោ វា កម្មញ្ញតរោ វា, យទា វា អាទិត្តោ សម្បជ្ជលិតោ សជោតិភូតោ, យទា វា សីតោ និព្ពុតោ"តិ? "យទា សោ, ភោ កស្សប, អយោគុឡោ តេជោសហគតោ ច ហោតិ វាយោសហគតោ ច អាទិត្តោ

សម្បជ្ជលិតោ សជោតិភូតោ, តទា លហុតរោ ច ហោតិ មុទុតរោ ច កម្មញ្ញតរោ ច។ យទា បន សោ អយោគុឡោ នេវ តេជោសហគតោ ហោតិ ន វាយោសហគតោ សីតោ និព្ពុតោ, តទា គរុតរោ ច ហោតិ បត្ថិន្នតរោ ច អកម្មញ្ញតរោ ចា”តិ។ “ឯវមេវ ខោ, រាជញ្ញ, យទាយំ កាយោ អាយុសហគតោ ច ហោតិ ឧស្មាសហគតោ ច វិញ្ញាណសហគតោ ច, តទា លហុតរោ ច ហោតិ មុទុតរោ ច កម្មញ្ញតរោ ច។ យទា បនាយំ កាយោ នេវ អាយុសហគតោ ហោតិ ន ឧស្មាសហគតោ ន វិញ្ញាណសហគតោ តទា គរុតរោ ច ហោតិ បត្ថិន្នតរោ ច អកម្មញ្ញតរោ ច។ ឥមិនាបិ ខោ តេ, រាជញ្ញ, បរិយាយេន ឯវំ ហោតុ – ‘ឥតិបិ អត្ថិ បរោ លោកោ, អត្ថិ សត្តា ឱបបាតិកា, អត្ថិ សុកតទុក្កដានំ កម្មានំ ផលំ វិបាកោ’”តិ។

៤២៥. “កិញ្ចាបិ ភវំ កស្សបោ ឯវមាហ, អថ ខោ ឯវំ មេ ឯត្ថ ហោតិ – ‘ឥតិបិ នត្ថិ បរោ លោកោ, នត្ថិ សត្តា ឱបបាតិកា, នត្ថិ សុកតទុក្កដានំ កម្មានំ ផលំ វិបាកោ’”តិ។ “អត្ថិ បន, រាជញ្ញ, បរិយាយោ…បេ.… អត្ថិ, ភោ កស្សប, បរិយាយោ…បេ.… យថា កថំ វិយ រាជញ្ញា”តិ? “ឥធ មេ, ភោ កស្សប, បុរិសា ចោរំ អាគុចារិំ គហេត្វា ទស្សេន្តិ – ‘អយំ តេ, ភន្តេ, ចោរោ អាគុចារី; ឥមស្ស យំ ឥច្ឆសិ , តំ ទណ្ឌំ បណេហី’តិ។ ត្យាហំ ឯវំ វទាមិ – ‘តេន ហិ, ភោ, ឥមំ បុរិសំ អនុបហច្ច ឆវិញ្ច ចម្មញ្ច មំសញ្ច ន្ហារុញ្ច អដ្ឋិញ្ច អដ្ឋិមិញ្ជញ្ច ជីវិតា វោរោបេថ, អប្បេវ នាមស្ស ជីវំ និក្ខមន្តំ បស្សេយ្យាមា’តិ។ តេ មេ ‘សាធូ’តិ បដិស្សុត្វា តំ បុរិសំ អនុបហច្ច ឆវិញ្ច…បេ.… ជីវិតា វោរោបេន្តិ។ យទា សោ អាមតោ ហោតិ, ត្យាហំ ឯវំ វទាមិ – ‘តេន ហិ, ភោ, ឥមំ បុរិសំ ឧត្តានំ និបាតេថ, អប្បេវ នាមស្ស ជីវំ និក្ខមន្តំ បស្សេយ្យាមា’តិ។ តេ តំ បុរិសំ ឧត្តានំ និបាតេន្តិ។ នេវស្ស មយំ ជីវំ និក្ខមន្តំ បស្សាម។ ត្យាហំ ឯវំ វទាមិ – ‘តេន ហិ, ភោ, ឥមំ បុរិសំ អវកុជ្ជំ និបាតេថ… បស្សេន និបាតេថ… ទុតិយេន បស្សេន និបាតេថ… ឧទ្ធំ ឋបេថ… ឱមុទ្ធកំ ឋបេថ… បាណិនា អាកោដេថ… លេឌ្ឌុនា អាកោដេថ… ទណ្ឌេន អាកោដេថ… សត្ថេន អាកោដេថ… ឱធុនាថ សន្ធុនាថ និទ្ធុនាថ, អប្បេវ នាមស្ស ជីវំ និក្ខមន្តំ បស្សេយ្យាមា’តិ។ តេ តំ បុរិសំ ឱធុនន្តិ សន្ធុនន្តិ និទ្ធុនន្តិ។ នេវស្ស មយំ ជីវំ និក្ខមន្តំ បស្សាម។ តស្ស តទេវ ចក្ខុ ហោតិ តេ រូបា, តញ្ចាយតនំ នប្បដិសំវេទេតិ។ តទេវ សោតំ ហោតិ តេ សទ្ទា, តញ្ចាយតនំ នប្បដិសំវេទេតិ។ តទេវ ឃានំ ហោតិ តេ គន្ធា, តញ្ចាយតនំ នប្បដិសំវេទេតិ ។ សាវ ជិវ្ហា ហោតិ តេ រសា, តញ្ចាយតនំ នប្បដិសំវេទេតិ។ ស្វេវ កាយោ ហោតិ តេ ផោដ្ឋព្ពា, តញ្ចាយតនំ នប្បដិសំវេទេតិ។ អយម្បិ ខោ, ភោ កស្សប, បរិយាយោ, យេន មេ បរិយាយេន ឯវំ ហោតិ – ‘ឥតិបិ នត្ថិ បរោ លោកោ, នត្ថិ សត្តា ឱបបាតិកា, នត្ថិ សុកតទុក្កដានំ កម្មានំ ផលំ វិបាកោ’”តិ។

សង្ខធមឧបមា

៤២៦. “តេន ហិ, រាជញ្ញ, ឧបមំ តេ ករិស្សាមិ។ ឧបមាយ មិធេកច្ចេ វិញ្ញូ បុរិសា ភាសិតស្ស អត្ថំ អាជានន្តិ។ ភូតបុព្ពំ, រាជញ្ញ, អញ្ញតរោ សង្ខធមោ សង្ខំ អាទាយ បច្ចន្តិមំ ជនបទំ អគមាសិ។ សោ យេន អញ្ញតរោ គាមោ តេនុបសង្កមិ; ឧបសង្កមិត្វា មជ្ឈេ គាមស្ស ឋិតោ តិក្ខត្តុំ សង្ខំ ឧបលាបេត្វា សង្ខំ ភូមិយំ និក្ខិបិត្វា ឯកមន្តំ និសីទិ។ អថ ខោ, រាជញ្ញ, តេសំ បច្ចន្តជនបទានំ [បច្ចន្តជានំ (សី.)] មនុស្សានំ ឯតទហោសិ – ‘អម្ភោ កស្ស នុ ខោ [ឯតទហោសិ “កិស្ស ទុខោ (បី.)] ឯសោ សទ្ទោ ឯវំរជនីយោ ឯវំកមនីយោ ឯវំមទនីយោ ឯវំពន្ធនីយោ ឯវំមុច្ឆនីយោ’តិ។ សន្និបតិត្វា តំ សង្ខធមំ ឯតទវោចុំ – ‘អម្ភោ, កស្ស នុ ខោ ឯសោ សទ្ទោ ឯវំរជនីយោ ឯវំកមនីយោ ឯវំមទនីយោ ឯវំពន្ធនីយោ ឯវំមុច្ឆនីយោ’តិ។ ‘ឯសោ ខោ, ភោ, សង្ខោ នាម យស្សេសោ សទ្ទោ ឯវំរជនីយោ ឯវំកមនីយោ ឯវំមទនីយោ ឯវំពន្ធនីយោ ឯវំមុច្ឆនីយោ’តិ។ តេ តំ សង្ខំ ឧត្តានំ និបាតេសុំ – ‘វទេហិ, ភោ សង្ខ, វទេហិ, ភោ សង្ខា’តិ។ នេវ សោ សង្ខោ សទ្ទមកាសិ។ តេ តំ សង្ខំ អវកុជ្ជំ និបាតេសុំ, បស្សេន និបាតេសុំ, ទុតិយេន បស្សេន និបាតេសុំ, ឧទ្ធំ ឋបេសុំ, ឱមុទ្ធកំ ឋបេសុំ, បាណិនា អាកោដេសុំ, លេឌ្ឌុនា អាកោដេសុំ, ទណ្ឌេន អាកោដេសុំ, សត្ថេន អាកោដេសុំ, ឱធុនឹសុ សន្ធុនឹសុ និទ្ធុនឹសុ – ‘វទេហិ, ភោ សង្ខ, វទេហិ, ភោ សង្ខា’តិ។ នេវ សោ សង្ខោ សទ្ទមកាសិ។

“អថ ខោ, រាជញ្ញ, តស្ស សង្ខធមស្ស ឯតទហោសិ – ‘យាវ ពាលា ឥមេ បច្ចន្តជនបទាមនុស្សា, កថញ្ហិ នាម អយោនិសោ សង្ខសទ្ទំ គវេសិស្សន្តី’តិ។ តេសំ បេក្ខមានានំ សង្ខំ គហេត្វា តិក្ខត្តុំ សង្ខំ ឧបលាបេត្វា សង្ខំ អាទាយ បក្កាមិ។ អថ ខោ, រាជញ្ញ, តេសំ បច្ចន្តជនបទានំ មនុស្សានំ ឯតទហោសិ – ‘យទា កិរ, ភោ, អយំ សង្ខោ នាម បុរិសសហគតោ ច ហោតិ វាយាមសហគតោ [វាយោសហគតោ (ស្យា.)] ច វាយុសហគតោ ច, តទាយំ សង្ខោ សទ្ទំ ករោតិ, យទា បនាយំ សង្ខោ នេវ បុរិសសហគតោ ហោតិ ន វាយាមសហគតោ ន វាយុសហគតោ, នាយំ សង្ខោ សទ្ទំ ករោតី’តិ ។ ឯវមេវ ខោ, រាជញ្ញ, យទាយំ កាយោ អាយុសហគតោ ច ហោតិ ឧស្មាសហគតោ ច វិញ្ញាណសហគតោ ច, តទា អភិក្កមតិបិ បដិក្កមតិបិ តិដ្ឋតិបិ និសីទតិបិ សេយ្យម្បិ កប្បេតិ, ចក្ខុនាបិ រូបំ បស្សតិ, សោតេនបិ សទ្ទំ សុណាតិ, ឃានេនបិ គន្ធំ ឃាយតិ, ជិវ្ហាយបិ រសំ សាយតិ, កាយេនបិ ផោដ្ឋព្ពំ ផុសតិ, មនសាបិ ធម្មំ វិជានាតិ។ យទា បនាយំ កាយោ នេវ អាយុសហគតោ ហោតិ, ន ឧស្មា

សហគតោ, ន វិញ្ញាណសហគតោ, តទា នេវ អភិក្កមតិ ន បដិក្កមតិ ន តិដ្ឋតិ ន និសីទតិ ន សេយ្យំ កប្បេតិ, ចក្ខុនាបិ រូបំ ន បស្សតិ, សោតេនបិ សទ្ទំ ន សុណាតិ, ឃានេនបិ គន្ធំ ន ឃាយតិ, ជិវ្ហាយបិ រសំ ន សាយតិ, កាយេនបិ ផោដ្ឋព្ពំ ន ផុសតិ, មនសាបិ ធម្មំ ន វិជានាតិ។ ឥមិនាបិ ខោ តេ, រាជញ្ញ, បរិយាយេន ឯវំ ហោតុ – ‘ឥតិបិ អត្ថិ បរោ លោកោ, អត្ថិ សត្តា ឱបបាតិកា, អត្ថិ សុកតទុក្កដានំ កម្មានំ ផលំ វិបាកោ’តិ [វិបាកោតិ, បឋមភាណវារំ (ស្យា.)]។

៤២៧. “កិញ្ចាបិ ភវំ កស្សបោ ឯវមាហ, អថ ខោ ឯវំ មេ ឯត្ថ ហោតិ – ‘ឥតិបិ នត្ថិ បរោ លោកោ, នត្ថិ សត្តា ឱបបាតិកា, នត្ថិ សុកតទុក្កដានំ កម្មានំ ផលំ វិបាកោ’”តិ។ “អត្ថិ បន, រាជញ្ញ, បរិយាយោ…បេ.… អត្ថិ, ភោ កស្សប, បរិយាយោ…បេ.… យថា កថំ វិយ រាជញ្ញា”តិ? “ឥធ មេ, ភោ កស្សប, បុរិសា ចោរំ អាគុចារិំ គហេត្វា ទស្សេន្តិ – ‘អយំ តេ, ភន្តេ, ចោរោ អាគុចារី, ឥមស្ស យំ ឥច្ឆសិ, តំ ទណ្ឌំ បណេហី’តិ។ ត្យាហំ ឯវំ វទាមិ – ‘តេន ហិ, ភោ, ឥមស្ស បុរិសស្ស ឆវិំ ឆិន្ទថ , អប្បេវ នាមស្ស ជីវំ បស្សេយ្យាមា’តិ។ តេ តស្ស បុរិសស្ស ឆវិំ ឆិន្ទន្តិ។ នេវស្សុ មយំ ជីវំ បស្សាម។ ត្យាហំ ឯវំ វទាមិ – ‘តេន ហិ, ភោ, ឥមស្ស បុរិសស្ស ចម្មំ ឆិន្ទថ, មំសំ ឆិន្ទថ, ន្ហារុំ ឆិន្ទថ, អដ្ឋឹ ឆិន្ទថ, អដ្ឋិមិញ្ជំ ឆិន្ទថ, អប្បេវ នាមស្ស ជីវំ បស្សេយ្យាមា’តិ។ តេ តស្ស បុរិសស្ស អដ្ឋិមិញ្ជំ ឆិន្ទន្តិ, នេវស្សុ មយំ ជីវំ បស្សេយ្យាម។ អយម្បិ ខោ, ភោ កស្សប, បរិយាយោ, យេន មេ បរិយាយេន ឯវំ ហោតិ – ‘ឥតិបិ នត្ថិ បរោ លោកោ, នត្ថិ សត្តា ឱបបាតិកា, នត្ថិ សុកតទុក្កដានំ កម្មានំ ផលំ វិបាកោ’”តិ។

អគ្គិកជដិលឧបមា

៤២៨. “តេន ហិ, រាជញ្ញ, ឧបមំ តេ ករិស្សាមិ។ ឧបមាយ មិធេកច្ចេ វិញ្ញូ បុរិសា ភាសិតស្ស អត្ថំ អាជានន្តិ។ ភូតបុព្ពំ, រាជញ្ញ, អញ្ញតរោ អគ្គិកោ ជដិលោ អរញ្ញាយតនេ បណ្ណកុដិយា សម្មតិ [វសតិ (សី. បី.)]។ អថ ខោ, រាជញ្ញ, អញ្ញតរោ ជនបទេ សត្ថោ [សត្ថោ ជនបទបទេសា (សី.), ជនបទោ សត្ថវាសោ (ស្យា.), ជនបទបទេសោ (បី.)] វុដ្ឋាសិ។ អថ ខោ សោ សត្ថោ [សត្ថវាសោ (ស្យា.)] តស្ស អគ្គិកស្ស ជដិលស្ស អស្សមស្ស សាមន្តា ឯករត្តិំ វសិត្វា បក្កាមិ។ អថ ខោ, រាជញ្ញ, តស្ស អគ្គិកស្ស ជដិលស្ស ឯតទហោសិ – ‘យំនូនាហំ យេន សោ សត្ថវាសោ តេនុបសង្កមេយ្យំ, អប្បេវ នាមេត្ថ កិញ្ចិ ឧបករណំ អធិគច្ឆេយ្យ’ន្តិ។ អថ ខោ សោ អគ្គិកោ ជដិលោ កាលស្សេវ វុដ្ឋាយ យេន សោ សត្ថវាសោ តេនុបសង្កមិ; ឧបសង្កមិត្វា អទ្ទស តស្មិំ សត្ថវាសេ ទហរំ កុមារំ មន្ទំ ឧត្តានសេយ្យកំ ឆឌ្ឌិតំ។ ទិស្វានស្ស ឯតទហោសិ – ‘ន ខោ មេ តំ បតិរូបំ យំ មេ បេក្ខមានស្ស មនុស្សភូតោ កាលង្ករេយ្យ; យំនូនាហំ ឥមំ ទារកំ អស្សមំ នេត្វា អាបាទេយ្យំ បោសេយ្យំ វឌ្ឍេយ្យ’ន្តិ។ អថ ខោ សោ អគ្គិកោ ជដិលោ តំ ទារកំ អស្សមំ នេត្វា អាបាទេសិ បោសេសិ វឌ្ឍេសិ។ យទា សោ ទារកោ ទសវស្សុទ្ទេសិកោ វា ហោតិ [អហោសិ (?)] ទ្វាទសវស្សុទ្ទេសិកោ វា, អថ ខោ តស្ស អគ្គិកស្ស ជដិលស្ស ជនបទេ កញ្ចិទេវ ករណីយំ ឧប្បជ្ជិ។ អថ ខោ សោ អគ្គិកោ ជដិលោ តំ ទារកំ ឯតទវោច – ‘ឥច្ឆាមហំ, តាត, ជនបទំ [នគរំ (ក.)] គន្តុំ; អគ្គិំ, តាត, បរិចរេយ្យាសិ។ មា ច តេ អគ្គិ និព្ពាយិ។ សចេ ច តេ អគ្គិ និព្ពាយេយ្យ, អយំ វាសី ឥមានិ កដ្ឋានិ ឥទំ អរណិសហិតំ, អគ្គិំ និព្ពត្តេត្វា អគ្គិំ បរិចរេយ្យាសី’តិ។ អថ ខោ សោ អគ្គិកោ ជដិលោ តំ ទារកំ ឯវំ អនុសាសិត្វា ជនបទំ អគមាសិ។ តស្ស ខិឌ្ឌាបសុតស្ស អគ្គិ និព្ពាយិ។

“អថ ខោ តស្ស ទារកស្ស ឯតទហោសិ – ‘បិតា ខោ មំ ឯវំ អវច – “អគ្គិំ, តាត, បរិចរេយ្យាសិ។ មា ច តេ អគ្គិ និព្ពាយិ។ សចេ ច តេ អគ្គិ និព្ពាយេយ្យ, អយំ វាសី ឥមានិ កដ្ឋានិ ឥទំ អរណិសហិតំ, អគ្គិំ និព្ពត្តេត្វា អគ្គិំ បរិចរេយ្យាសី”តិ។ យំនូនាហំ អគ្គិំ និព្ពត្តេត្វា អគ្គិំ បរិចរេយ្យ’ន្តិ។ អថ ខោ សោ ទារកោ អរណិសហិតំ វាសិយា តច្ឆិ – ‘អប្បេវ នាម អគ្គិំ អធិគច្ឆេយ្យ’ន្តិ។ នេវ សោ អគ្គិំ អធិគច្ឆិ។ អរណិសហិតំ ទ្វិធា ផាលេសិ, តិធា ផាលេសិ, ចតុធា ផាលេសិ, បញ្ចធា ផាលេសិ, ទសធា ផាលេសិ, សតធា [វីសតិធា (ស្យា.)] ផាលេសិ, សកលិកំ សកលិកំ អកាសិ, សកលិកំ សកលិកំ ករិត្វា ឧទុក្ខលេ កោដ្ដេសិ, ឧទុក្ខលេ កោដ្ដេត្វា មហាវាតេ ឱបុនិ [ឱផុនិ (ស្យា. ក.)] – ‘អប្បេវ នាម អគ្គិំ អធិគច្ឆេយ្យ’ន្តិ។ នេវ សោ អគ្គិំ អធិគច្ឆិ។

“អថ ខោ សោ អគ្គិកោ ជដិលោ ជនបទេ តំ ករណីយំ តីរេត្វា យេន សកោ អស្សមោ តេនុបសង្កមិ; ឧបសង្កមិត្វា តំ ទារកំ ឯតទវោច – ‘កច្ចិ តេ, តាត, អគ្គិ ន និព្ពុតោ’តិ? ‘ឥធ មេ, តាត, ខិឌ្ឌាបសុតស្ស អគ្គិ និព្ពាយិ។ តស្ស មេ ឯតទហោសិ – “បិតា ខោ មំ ឯវំ អវច អគ្គិំ, តាត, បរិចរេយ្យាសិ។ មា ច តេ, តាត, អគ្គិ និព្ពាយិ។ សចេ ច តេ អគ្គិ និព្ពាយេយ្យ, អយំ វាសី ឥមានិ កដ្ឋានិ ឥទំ អរណិសហិតំ, អគ្គិំ និព្ពត្តេត្វា អគ្គិំ បរិចរេយ្យាសីតិ។ យំនូនាហំ អគ្គិំ និព្ពត្តេត្វា អគ្គិំ បរិចរេយ្យ”ន្តិ។ អថ ខ្វាហំ, តាត, អរណិសហិតំ វាសិយា តច្ឆឹ – “អប្បេវ នាម អគ្គិំ អធិគច្ឆេយ្យ”ន្តិ។ នេវាហំ អគ្គិំ អធិគច្ឆឹ។ អរណិសហិតំ ទ្វិធា ផាលេសឹ, តិធា ផាលេសឹ, ចតុធា ផាលេសឹ, បញ្ចធា ផាលេសឹ, ទសធា ផាលេសឹ , សតធា ផាលេសឹ, សកលិកំ សកលិកំ អកាសឹ, សកលិកំ

សកលិកំ ករិត្វា ឧទុក្ខលេ កោដ្ដេសិ, ឧទុក្ខលេ កោដ្ដេត្វា មហាវាតេ ឱបុនិ – “អប្បេវ នាម អគ្គិំ អធិគច្ឆេយ្យ”ន្តិ។ នេវាហំ អគ្គិំ អធិគច្ឆិ’”ន្តិ។ អថ ខោ តស្ស អគ្គិកស្ស ជដិលស្ស ឯតទហោសិ – ‘យាវ ពាលោ អយំ ទារកោ អព្យត្តោ, កថញ្ហិ នាម អយោនិសោ អគ្គិំ គវេសិស្សតី’តិ។ តស្ស បេក្ខមានស្ស អរណិសហិតំ គហេត្វា អគ្គិំ និព្ពត្តេត្វា តំ ទារកំ ឯតទវោច – ‘ឯវំ ខោ, តាត, អគ្គិ និព្ពត្តេតព្ពោ។ ន ត្វេវ យថា ត្វំ ពាលោ អព្យត្តោ អយោនិសោ អគ្គិំ គវេសី’តិ។ ឯវមេវ ខោ ត្វំ, រាជញ្ញ, ពាលោ អព្យត្តោ អយោនិសោ បរលោកំ គវេសិស្សសិ។ បដិនិស្សជ្ជេតំ, រាជញ្ញ, បាបកំ ទិដ្ឋិគតំ, បដិនិស្សជ្ជេតំ, រាជញ្ញ, បាបកំ ទិដ្ឋិគតំ, មា តេ អហោសិ ទីឃរត្តំ អហិតាយ ទុក្ខាយា”តិ។

៤២៩. “កិញ្ចាបិ ភវំ កស្សបោ ឯវមាហ, អថ ខោ នេវាហំ សក្កោមិ ឥទំ បាបកំ ទិដ្ឋិគតំ បដិនិស្សជ្ជិតុំ។ រាជាបិ មំ បសេនទិ កោសលោ ជានាតិ តិរោរាជានោបិ – ‘បាយាសិ រាជញ្ញោ ឯវំវាទី ឯវំទិដ្ឋី – “ឥតិបិ នត្ថិ បរោ លោកោ, នត្ថិ សត្តា ឱបបាតិកា, នត្ថិ សុកតទុក្កដានំ កម្មានំ ផលំ វិបាកោ”តិ។ សចាហំ, ភោ កស្សប, ឥទំ បាបកំ ទិដ្ឋិគតំ បដិនិស្សជ្ជិស្សាមិ, ភវិស្សន្តិ មេ វត្តារោ – ‘យាវ ពាលោ បាយាសិ រាជញ្ញោ អព្យត្តោ ទុគ្គហិតគាហី’តិ។ កោបេនបិ នំ ហរិស្សាមិ, មក្ខេនបិ នំ ហរិស្សាមិ, បលាសេនបិ នំ ហរិស្សាមី”តិ។

ទ្វេ សត្ថវាហឧបមា

៤៣០. “តេន ហិ, រាជញ្ញ, ឧបមំ តេ ករិស្សាមិ។ ឧបមាយ មិធេកច្ចេ វិញ្ញូ បុរិសា ភាសិតស្ស អត្ថំ អាជានន្តិ។ ភូតបុព្ពំ, រាជញ្ញ, មហាសកដសត្ថោ សកដសហស្សំ បុរត្ថិមា ជនបទា បច្ឆិមំ ជនបទំ អគមាសិ។ សោ យេន យេន គច្ឆតិ, ខិប្បំយេវ បរិយាទិយតិ តិណកដ្ឋោទកំ ហរិតកបណ្ណំ។ តស្មិំ ខោ បន សត្ថេ ទ្វេ សត្ថវាហា អហេសុំ ឯកោ បញ្ចន្នំ សកដសតានំ, ឯកោ បញ្ចន្នំ សកដសតានំ។ អថ ខោ តេសំ សត្ថវាហានំ ឯតទហោសិ – ‘អយំ ខោ មហាសកដសត្ថោ សកដសហស្សំ; តេ មយំ យេន យេន គច្ឆាម, ខិប្បមេវ បរិយាទិយតិ តិណកដ្ឋោទកំ ហរិតកបណ្ណំ។ យំនូន មយំ ឥមំ សត្ថំ ទ្វិធា វិភជេយ្យាម – ឯកតោ បញ្ច សកដសតានិ ឯកតោ បញ្ច សកដសតានី’តិ។ តេ តំ សត្ថំ ទ្វិធា វិភជឹសុ [វិភជេសុំ (ក.)] ឯកតោ បញ្ច សកដសតានិ, ឯកតោ បញ្ច សកដសតានិ។ ឯកោ សត្ថវាហោ ពហុំ តិណញ្ច កដ្ឋញ្ច ឧទកញ្ច អារោបេត្វា សត្ថំ បយាបេសិ [បាយាបេសិ (សី. បី.)]។ ទ្វីហតីហបយាតោ ខោ បន សោ សត្ថោ អទ្ទស បុរិសំ កាឡំ លោហិតក្ខំ [លោហិតក្ខី (ស្យា.)] សន្នទ្ធកលាបំ [អាសន្នទ្ធកលាបំ (ស្យា.)] កុមុទមាលឹ អល្លវត្ថំ អល្លកេសំ កទ្ទមមក្ខិតេហិ ចក្កេហិ ភទ្រេន រថេន បដិបថំ អាគច្ឆន្តំ’, ទិស្វា ឯតទវោច – ‘កុតោ, ភោ, អាគច្ឆសី’តិ? ‘អមុកម្ហា ជនបទា’តិ។ ‘កុហឹ គមិស្សសី’តិ? ‘អមុកំ នាម ជនបទ’ន្តិ។ ‘កច្ចិ, ភោ, បុរតោ កន្តារេ មហាមេឃោ អភិប្បវុដ្ឋោ’តិ? ‘ឯវំ, ភោ, បុរតោ កន្តារេ មហាមេឃោ អភិប្បវុដ្ឋោ, អាសិត្តោទកានិ វដុមានិ, ពហុ តិណញ្ច កដ្ឋញ្ច ឧទកញ្ច។ ឆឌ្ឌេថ, ភោ, បុរាណានិ តិណានិ កដ្ឋានិ ឧទកានិ, លហុភារេហិ សកដេហិ សីឃំ សីឃំ គច្ឆថ, មា យោគ្គានិ កិលមិត្ថា’តិ។

“អថ ខោ សោ សត្ថវាហោ សត្ថិកេ អាមន្តេសិ – ‘អយំ, ភោ, បុរិសោ ឯវមាហ – “បុរតោ កន្តារេ មហាមេឃោ អភិប្បវុដ្ឋោ, អាសិត្តោទកានិ វដុមានិ, ពហុ តិណញ្ច កដ្ឋញ្ច ឧទកញ្ច។ ឆឌ្ឌេថ, ភោ, បុរាណានិ តិណានិ កដ្ឋានិ ឧទកានិ, លហុភារេហិ សកដេហិ សីឃំ សីឃំ គច្ឆថ, មា យោគ្គានិ កិលមិត្ថា”តិ។ ឆឌ្ឌេថ, ភោ, បុរាណានិ តិណានិ កដ្ឋានិ ឧទកានិ, លហុភារេហិ សកដេហិ សត្ថំ បយាបេថា’តិ។ ‘ឯវំ, ភោ’តិ ខោ តេ សត្ថិកា តស្ស សត្ថវាហស្ស បដិស្សុត្វា ឆឌ្ឌេត្វា បុរាណានិ តិណានិ កដ្ឋានិ ឧទកានិ លហុភារេហិ សកដេហិ សត្ថំ បយាបេសុំ។ តេ បឋមេបិ សត្ថវាសេ ន អទ្ទសំសុ តិណំ វា កដ្ឋំ វា ឧទកំ វា។ ទុតិយេបិ សត្ថវាសេ... តតិយេបិ សត្ថវាសេ... ចតុត្ថេបិ សត្ថវាសេ... បញ្ចមេបិ សត្ថវាសេ... ឆដ្ឋេបិ សត្ថវាសេ... សត្តមេបិ សត្ថវាសេ ន អទ្ទសំសុ តិណំ វា កដ្ឋំ វា ឧទកំ វា។ សព្ពេវ អនយព្យសនំ អាបជ្ជឹសុ។ យេ ច តស្មិំ សត្ថេ អហេសុំ មនុស្សា វា បសូ វា, សព្ពេ សោ យក្ខោ អមនុស្សោ ភក្ខេសិ។ អដ្ឋិកានេវ សេសានិ។

“យទា អញ្ញាសិ ទុតិយោ សត្ថវាហោ – ‘ពហុនិក្ខន្តោ ខោ, ភោ, ទានិ សោ សត្ថោ’តិ ពហុំ តិណញ្ច កដ្ឋញ្ច ឧទកញ្ច អារោបេត្វា សត្ថំ បយាបេសិ។ ទ្វីហតីហបយាតោ ខោ បន សោ សត្ថោ អទ្ទស បុរិសំ កាឡំ លោហិតក្ខំ សន្នទ្ធកលាបំ កុមុទមាលឹ អល្លវត្ថំ អល្លកេសំ កទ្ទមមក្ខិតេហិ ចក្កេហិ ភទ្រេន រថេន បដិបថំ អាគច្ឆន្តំ, ទិស្វា ឯតទវោច – ‘កុតោ, ភោ, អាគច្ឆសី’តិ? ‘អមុកម្ហា ជនបទា’តិ។ ‘កុហឹ គមិស្សសី’តិ? ‘អមុកំ នាម ជនបទ’ន្តិ។ ‘កច្ចិ, ភោ, បុរតោ កន្តារេ មហាមេឃោ អភិប្បវុដ្ឋោ’តិ? ‘ឯវំ, ភោ, បុរតោ កន្តារេ មហាមេឃោ អភិប្បវុដ្ឋោ។ អាសិត្តោទកានិ វដុមានិ, ពហុ តិណញ្ច កដ្ឋញ្ច ឧទកញ្ច។ ឆឌ្ឌេថ , ភោ, បុរាណានិ តិណានិ កដ្ឋានិ ឧទកានិ, លហុភារេហិ សកដេហិ សីឃំ សីឃំ គច្ឆថ, មា យោគ្គានិ កិលមិត្ថា’តិ។

“អថ ខោ សោ សត្ថវាហោ សត្ថិកេ អាមន្តេសិ – ‘អយំ, ភោ, “បុរិសោ ឯវមាហ – បុរតោ កន្តារេ មហាមេឃោ អភិប្បវុដ្ឋោ, អាសិត្តោទកានិ វដុមានិ, ពហុ តិណញ្ច កដ្ឋញ្ច ឧទកញ្ច។ ឆឌ្ឌេថ, ភោ, បុរាណានិ តិណានិ កដ្ឋានិ ឧទកានិ, លហុភារេហិ សកដេហិ សីឃំ សីឃំ គច្ឆថ; មា យោគ្គានិ កិលមិត្ថា”តិ។ អយំ ភោ បុរិសោ នេវ អម្ហាកំ មិត្តោ, ន ញាតិសាលោហិតោ, កថំ មយំ ឥមស្ស សទ្ធាយ គមិស្សាម។ ន វោ ឆឌ្ឌេតព្ពានិ បុរាណានិ តិណានិ កដ្ឋានិ ឧទកានិ, យថាភតេន ភណ្ឌេន សត្ថំ បយាបេថ។ ន នោ បុរាណំ ឆឌ្ឌេស្សាមា’តិ។ ‘ឯវំ, ភោ’តិ ខោ តេ សត្ថិកា តស្ស សត្ថវាហស្ស បដិស្សុត្វា យថាភតេន ភណ្ឌេន សត្ថំ បយាបេសុំ។ តេ បឋមេបិ សត្ថវាសេ ន អទ្ទសំសុ តិណំ វា កដ្ឋំ វា ឧទកំ វា។ ទុតិយេបិ សត្ថវាសេ… តតិយេបិ សត្ថវាសេ… ចតុត្ថេបិ សត្ថវាសេ… បញ្ចមេបិ សត្ថវាសេ… ឆដ្ឋេបិ សត្ថវាសេ… សត្តមេបិ សត្ថវាសេ ន អទ្ទសំសុ តិណំ វា កដ្ឋំ វា ឧទកំ វា។ តញ្ច សត្ថំ អទ្ទសំសុ អនយព្យសនំ អាបន្នំ។ យេ ច តស្មិំ សត្ថេ អហេសុំ មនុស្សា វា បសូ វា, តេសព្ពេ អដ្ឋិកានេវ អទ្ទសំសុ តេន យក្ខេន អមនុស្សេន ភក្ខិតានំ។

“អថ ខោ សោ សត្ថវាហោ សត្ថិកេ អាមន្តេសិ – ‘អយំ ខោ, ភោ, សត្ថោ អនយព្យសនំ អាបន្នោ, យថា តំ តេន ពាលេន សត្ថវាហេន បរិណាយកេន។ តេន ហិ, ភោ, យានម្ហាកំ សត្ថេ អប្បសារានិ បណិយានិ, តានិ ឆឌ្ឌេត្វា, យានិ ឥមស្មិំ សត្ថេ មហាសារានិ បណិយានិ, តានិ អាទិយថា’តិ។ ‘ឯវំ, ភោ’តិ ខោ តេ សត្ថិកា តស្ស សត្ថវាហស្ស បដិស្សុត្វា យានិ សកស្មិំ សត្ថេ អប្បសារានិ បណិយានិ, តានិ ឆឌ្ឌេត្វា យានិ តស្មិំ សត្ថេ មហាសារានិ បណិយានិ, តានិ អាទិយិត្វា សោត្ថិនា តំ កន្តារំ និត្ថរិំសុ, យថា តំ បណ្ឌិតេន សត្ថវាហេន បរិណាយកេន។ ឯវមេវ ខោ ត្វំ, រាជញ្ញ, ពាលោ អព្យត្តោ អនយព្យសនំ អាបជ្ជិស្សសិ អយោនិសោ បរលោកំ គវេសន្តោ សេយ្យថាបិ សោ បុរិមោ សត្ថវាហោ។ យេបិ តវ [តេ (ក.)] សោតព្ពំ សទ្ធាតព្ពំ [សទ្ទហាតព្ពំ (បី. ក.)] មញ្ញិស្សន្តិ, តេបិ អនយព្យសនំ អាបជ្ជិស្សន្តិ, សេយ្យថាបិ តេ សត្ថិកា។ បដិនិស្សជ្ជេតំ, រាជញ្ញ , បាបកំ ទិដ្ឋិគតំ; បដិនិស្សជ្ជេតំ, រាជញ្ញ, បាបកំ ទិដ្ឋិគតំ។ មា តេ អហោសិ ទីឃរត្តំ អហិតាយ ទុក្ខាយា”តិ។

៤៣១. “កិញ្ចាបិ ភវំ កស្សបោ ឯវមាហ, អថ ខោ នេវាហំ សក្កោមិ ឥទំ បាបកំ ទិដ្ឋិគតំ បដិនិស្សជ្ជិតុំ។ រាជាបិ មំ បសេនទិ កោសលោ ជានាតិ តិរោរាជានោបិ – ‘បាយាសិ រាជញ្ញោ ឯវំវាទី ឯវំទិដ្ឋី – “ឥតិបិ នត្ថិ បរោ លោកោ…បេ…. វិបាកោ”’តិ។ សចាហំ, ភោ កស្សប, ឥទំ បាបកំ ទិដ្ឋិគតំ បដិនិស្សជ្ជិស្សាមិ, ភវិស្សន្តិ មេ វត្តារោ – ‘យាវ ពាលោ បាយាសិ រាជញ្ញោ, អព្យត្តោ ទុគ្គហិតគាហី’តិ។ កោបេនបិ នំ ហរិស្សាមិ, មក្ខេនបិ នំ ហរិស្សាមិ, បលាសេនបិ នំ ហរិស្សាមី”តិ។

គូថភារិកឧបមា

៤៣២. “តេន ហិ, រាជញ្ញ, ឧបមំ តេ ករិស្សាមិ។ ឧបមាយ មិធេកច្ចេ វិញ្ញូ បុរិសា ភាសិតស្ស អត្ថំ អាជានន្តិ។ ភូតបុព្ពំ, រាជញ្ញ, អញ្ញតរោ សូករបោសកោ បុរិសោ សកម្ហា គាមា អញ្ញំ គាមំ អគមាសិ។ តត្ថ អទ្ទស បហូតំ សុក្ខគូថំ ឆឌ្ឌិតំ។ ទិស្វានស្ស ឯតទហោសិ – ‘អយំ ខោ បហុតោ សុក្ខគូថោ ឆឌ្ឌិតោ, មម ច សូករភត្តំ [សូករានំ ភក្ខោ (ស្យា.)]; យំនូនាហំ ឥតោ សុក្ខគូថំ ហរេយ្យ’ន្តិ។ សោ ឧត្តរាសង្គំ បត្ថរិត្វា បហូតំ សុក្ខគូថំ អាកិរិត្វា ភណ្ឌិកំ ពន្ធិត្វា សីសេ ឧព្ពាហេត្វា [ឧច្ចារោបេត្វា (ក. សី. ក.)] អគមាសិ។ តស្ស អន្តរាមគ្គេ មហាអកាលមេឃោ បាវស្សិ។ សោ ឧគ្ឃរន្តំ បគ្ឃរន្តំ យាវ អគ្គនខា គូថេន មក្ខិតោ គូថភារំ អាទាយ អគមាសិ។ តមេនំ មនុស្សា ទិស្វា ឯវមាហំសុ – ‘កច្ចិ នោ ត្វំ, ភណេ, ឧម្មត្តោ, កច្ចិ វិចេតោ, កថញ្ហិ នាម ឧគ្ឃរន្តំ បគ្ឃរន្តំ យាវ អគ្គនខា គូថេន មក្ខិតោ គូថភារំ ហរិស្សសី’តិ។ ‘តុម្ហេ ខ្វេត្ថ, ភណេ, ឧម្មត្តា, តុម្ហេ វិចេតា, តថា ហិ បន មេ សូករភត្ត’ន្តិ។ ឯវមេវ ខោ ត្វំ, រាជញ្ញ, គូថភារិកូបមោ [គូថហារិកូបមោ (សី. បី.)] មញ្ញេ បដិភាសិ។ បដិនិស្សជ្ជេតំ, រាជញ្ញ, បាបកំ ទិដ្ឋិគតំ។ បដិនិស្សជ្ជេតំ, រាជញ្ញ, បាបកំ ទិដ្ឋិគតំ។ មា តេ អហោសិ ទីឃរត្តំ អហិតាយ ទុក្ខាយា”តិ។

៤៣៣. “កិញ្ចាបិ ភវំ កស្សបោ ឯវមាហ, អថ ខោ នេវាហំ សក្កោមិ ឥទំ បាបកំ ទិដ្ឋិគតំ បដិនិស្សជ្ជិតុំ។ រាជាបិ មំ បសេនទិ កោសលោ ជានាតិ តិរោរាជានោបិ – ‘បាយាសិ រាជញ្ញោ ឯវំវាទី ឯវំទិដ្ឋី – “ឥតិបិ នត្ថិ បរោ លោកោ…បេ…. វិបាកោ”’តិ។ សចាហំ, ភោ កស្សប, ឥទំ បាបកំ ទិដ្ឋិគតំ បដិនិស្សជ្ជិស្សាមិ, ភវិស្សន្តិ មេ វត្តារោ – ‘យាវ ពាលោ បាយាសិ រាជញ្ញោ អព្យត្តោ ទុគ្គហិតគាហី’តិ។ កោបេនបិ នំ ហរិស្សាមិ, មក្ខេនបិ នំ ហរិស្សាមិ, បលាសេនបិ នំ ហរិស្សាមី”តិ។

អក្ខធុត្តកឧបមា

៤៣៤. “តេន ហិ, រាជញ្ញ, ឧបមំ តេ ករិស្សាមិ, ឧបមាយ មិធេកច្ចេ វិញ្ញូ បុរិសា ភាសិតស្ស អត្ថំ អាជានន្តិ។ ភូតបុព្ពំ, រាជញ្ញ, ទ្វេ អក្ខធុត្តា អក្ខេហិ ទិព្ពឹសុ។ ឯកោ អក្ខធុត្តោ អាគតាគតំ កលឹ គិលតិ។ អទ្ទសា ខោ ទុតិយោ អក្ខធុត្តោ តំ អក្ខធុត្តំ អាគតាគតំ កលឹ គិលន្តំ, ទិស្វា តំ អក្ខធុត្តំ ឯតទវោច – ‘ត្វំ ខោ, សម្ម, ឯកន្តិកេន ជិនាសិ, ទេហិ មេ, សម្ម, អក្ខេ បជោហិស្សាមី’តិ។ ‘ឯវំ សម្មា’តិ ខោ សោ អក្ខធុត្តោ តស្ស អក្ខធុត្តស្ស អក្ខេ បាទាសិ។ អថ ខោ សោ អក្ខធុត្តោ អក្ខេ វិសេន បរិភាវេត្វា តំ អក្ខធុត្តំ ឯតទវោច – ‘ឯហិ ខោ, សម្ម, អក្ខេហិ ទិព្ពិស្សាមា’តិ។ ‘ឯវំ សម្មា’តិ ខោ សោ អក្ខធុត្តោ តស្ស អក្ខធុត្តស្ស បច្ចស្សោសិ។ ទុតិយម្បិ ខោ តេ អក្ខធុត្តា អក្ខេហិ ទិព្ពឹសុ។ ទុតិយម្បិ ខោ សោ អក្ខធុត្តោ អាគតាគតំ កលឹ គិលតិ។ អទ្ទសា ខោ ទុតិយោ អក្ខធុត្តោ តំ អក្ខធុត្តំ ទុតិយម្បិ អាគតាគតំ កលឹ គិលន្តំ, ទិស្វា តំ អក្ខធុត្តំ ឯតទវោច –

“លិត្តំ បរមេន តេជសា, គិលមក្ខំ បុរិសោ ន ពុជ្ឈតិ;
គិល រេ គិល បាបធុត្តក [គិលិ រេ បាបធុត្តក (ក.)], បច្ឆា តេ កដុកំ ភវិស្សតីតិ។

“ឯវមេវ ខោ ត្វំ, រាជញ្ញ, អក្ខធុត្តកូបមោ មញ្ញេ បដិភាសិ។ បដិនិស្សជ្ជេតំ, រាជញ្ញ, បាបកំ ទិដ្ឋិគតំ; បដិនិស្សជ្ជេតំ, រាជញ្ញ, បាបកំ ទិដ្ឋិគតំ។ មា តេ អហោសិ ទីឃរត្តំ អហិតាយ ទុក្ខាយា”តិ។

៤៣៥. “កិញ្ចាបិ ភវំ កស្សបោ ឯវមាហ, អថ ខោ នេវាហំ សក្កោមិ ឥទំ បាបកំ ទិដ្ឋិគតំ បដិនិស្សជ្ជិតុំ។ រាជាបិ មំ បសេនទិ កោសលោ ជានាតិ តិរោរាជានោបិ – ‘បាយាសិ រាជញ្ញោ ឯវំវាទី ឯវំទិដ្ឋី – “ឥតិបិ នត្ថិ បរោ លោកោ…បេ.… វិបាកោ”តិ។ សចាហំ, ភោ កស្សប, ឥទំ បាបកំ ទិដ្ឋិគតំ បដិនិស្សជ្ជិស្សាមិ, ភវិស្សន្តិ មេ វត្តារោ – ‘យាវ ពាលោ បាយាសិ រាជញ្ញោ អព្យត្តោ ទុគ្គហិតគាហី’តិ។ កោបេនបិ នំ ហរិស្សាមិ, មក្ខេនបិ នំ ហរិស្សាមិ, បលាសេនបិ នំ ហរិស្សាមី”តិ។

សាណភារិកឧបមា

៤៣៦. “តេន ហិ, រាជញ្ញ, ឧបមំ តេ ករិស្សាមិ, ឧបមាយ មិធេកច្ចេ វិញ្ញូ បុរិសា ភាសិតស្ស អត្ថំ អាជានន្តិ។ ភូតបុព្ពំ, រាជញ្ញ, អញ្ញតរោ ជនបទោ វុដ្ឋាសិ។ អថ ខោ សហាយកោ សហាយកំ អាមន្តេសិ – ‘អាយាម, សម្ម, យេន សោ ជនបទោ តេនុបសង្កមិស្សាម, អប្បេវ នាមេត្ថ កិញ្ចិ ធនំ អធិគច្ឆេយ្យាមា’តិ។ ‘ឯវំ សម្មា’តិ ខោ សហាយកោ សហាយកស្ស បច្ចស្សោសិ។ តេ យេន សោ ជនបទោ, យេន អញ្ញតរំ គាមបដ្ដំ [គាមបដ្ឋំ (ស្យា.), គាមបត្តំ (សី.)] តេនុបសង្កមឹសុ , តត្ថ អទ្ទសំសុ បហូតំ សាណំ ឆឌ្ឌិតំ, ទិស្វា សហាយកោ សហាយកំ អាមន្តេសិ – ‘ឥទំ ខោ, សម្ម, បហូតំ សាណំ ឆឌ្ឌិតំ, តេន ហិ, សម្ម, ត្វញ្ច សាណភារំ ពន្ធ, អហញ្ច សាណភារំ ពន្ធិស្សាមិ, ឧភោ សាណភារំ អាទាយ គមិស្សាមា’តិ។ ‘ឯវំ សម្មា’តិ ខោ សហាយកោ សហាយកស្ស បដិស្សុត្វា សាណភារំ ពន្ធិត្វា តេ ឧភោ សាណភារំ អាទាយ យេន អញ្ញតរំ គាមបដ្ដំ តេនុបសង្កមឹសុ។ តត្ថ អទ្ទសំសុ បហូតំ សាណសុត្តំ ឆឌ្ឌិតំ, ទិស្វា សហាយកោ សហាយកំ អាមន្តេសិ – ‘យស្ស ខោ, សម្ម, អត្ថាយ ឥច្ឆេយ្យាម សាណំ, ឥទំ បហូតំ សាណសុត្តំ ឆឌ្ឌិតំ។ តេន ហិ, សម្ម, ត្វញ្ច សាណភារំ ឆឌ្ឌេហិ, អហញ្ច សាណភារំ ឆឌ្ឌេស្សាមិ, ឧភោ សាណសុត្តភារំ អាទាយ គមិស្សាមា’តិ។ ‘អយំ ខោ មេ, សម្ម, សាណភារោ ទូរាភតោ ច សុសន្នទ្ធោ ច, អលំ មេ ត្វំ បជានាហី’តិ។ អថ ខោ សោ សហាយកោ សាណភារំ ឆឌ្ឌេត្វា សាណសុត្តភារំ អាទិយិ។

“តេ យេន អញ្ញតរំ គាមបដ្ដំ តេនុបសង្កមឹសុ។ តត្ថ អទ្ទសំសុ បហូតា សាណិយោ ឆឌ្ឌិតា, ទិស្វា សហាយកោ សហាយកំ អាមន្តេសិ – ‘យស្ស ខោ , សម្ម, អត្ថាយ ឥច្ឆេយ្យាម សាណំ វា សាណសុត្តំ វា, ឥមា បហូតា សាណិយោ ឆឌ្ឌិតា។ តេន ហិ, សម្ម, ត្វញ្ច សាណភារំ ឆឌ្ឌេហិ, អហញ្ច សាណសុត្តភារំ ឆឌ្ឌេស្សាមិ, ឧភោ សាណិភារំ អាទាយ គមិស្សាមា’តិ ។ ‘អយំ ខោ មេ, សម្ម, សាណភារោ ទូរាភតោ ច សុសន្នទ្ធោ ច, អលំ មេ, ត្វំ បជានាហី’តិ។ អថ ខោ សោ សហាយកោ សាណសុត្តភារំ ឆឌ្ឌេត្វា សាណិភារំ អាទិយិ។

“តេ យេន អញ្ញតរំ គាមបដ្ដំ តេនុបសង្កមឹសុ។ តត្ថ អទ្ទសំសុ បហូតំ ខោមំ ឆឌ្ឌិតំ, ទិស្វា…បេ.… បហូតំ ខោមសុត្តំ ឆឌ្ឌិតំ, ទិស្វា… បហូតំ ខោមទុស្សំ ឆឌ្ឌិតំ, ទិស្វា… បហូតំ កប្បាសំ ឆឌ្ឌិតំ, ទិស្វា… បហូតំ កប្បាសិកសុត្តំ ឆឌ្ឌិតំ, ទិស្វា… បហូតំ កប្បាសិកទុស្សំ ឆឌ្ឌិតំ, ទិស្វា… បហូតំ អយំ [អយសំ (ស្យា.)] ឆឌ្ឌិតំ, ទិស្វា… បហូតំ លោហំ ឆឌ្ឌិតំ, ទិស្វា… បហូតំ តិបុំ ឆឌ្ឌិតំ, ទិស្វា… បហូតំ សីសំ ឆឌ្ឌិតំ, ទិស្វា… បហូតំ សជ្ឈុំ [សជ្ឈំ (សី. ស្យា. បី.)] ឆឌ្ឌិតំ, ទិស្វា… បហូតំ សុវណ្ណំ ឆឌ្ឌិតំ, ទិស្វា សហាយកោ សហាយកំ អាមន្តេសិ – ‘យស្ស ខោ, សម្ម, អត្ថាយ ឥច្ឆេយ្យាម សាណំ វា សាណសុត្តំ វា សាណិយោ វា ខោមំ វា ខោមសុត្តំ វា ខោមទុស្សំ វា កប្បាសំ វា កប្បាសិកសុត្តំ វា កប្បាសិកទុស្សំ វា អយំ វា លោហំ វា តិបុំ វា សីសំ វា សជ្ឈុំ វា, ឥទំ បហូតំ សុវណ្ណំ ឆឌ្ឌិតំ។ តេន ហិ, សម្ម, ត្វញ្ច សាណភារំ ឆឌ្ឌេហិ, អហញ្ច សជ្ឈុភារំ [សជ្ឈភារំ (សី. ស្យា. បី.)] ឆឌ្ឌេស្សាមិ, ឧភោ

សុវណ្ណភារំ អាទាយ គមិស្សាមា’តិ។ ‘អយំ ខោ មេ, សម្ម, សាណភារោ ទូរាភតោ ច សុសន្នទ្ធោ ច, អលំ មេ ត្វំ បជានាហី’តិ។ អថ ខោ សោ សហាយកោ សណ្ឌភារំ ឆឌ្ឌេត្វា សុវណ្ណភារំ អាទិយិ។

“តេ យេន សកោ គាមោ តេនុបសង្កមឹសុ។ តត្ថ យោ សោ សហាយកោ សាណភារំ អាទាយ អគមាសិ, តស្ស នេវ មាតាបិតរោ អភិនន្ទឹសុ, ន បុត្តទារា អភិនន្ទឹសុ, ន មិត្តាមច្ចា អភិនន្ទឹសុ, ន ច តតោនិទានំ សុខំ សោមនស្សំ អធិគច្ឆិ។ យោ បន សោ សហាយកោ សុវណ្ណភារំ អាទាយ អគមាសិ, តស្ស មាតាបិតរោបិ អភិនន្ទឹសុ, បុត្តទារាបិ អភិនន្ទឹសុ, មិត្តាមច្ចាបិ អភិនន្ទឹសុ, តតោនិទានញ្ច សុខំ សោមនស្សំ អធិគច្ឆិ។ “ឯវមេវ ខោ ត្វំ, រាជញ្ញ, សាណភារិកូបមោ មញ្ញេ បដិភាសិ។ បដិនិស្សជ្ជេតំ, រាជញ្ញ, បាបកំ ទិដ្ឋិគតំ; បដិនិស្សជ្ជេតំ, រាជញ្ញ, បាបកំ ទិដ្ឋិគតំ។ មា តេ អហោសិ ទីឃរត្តំ អហិតាយ ទុក្ខាយា”តិ។

សរណគមនំ

៤៣៧. “បុរិមេនេវ អហំ ឱបម្មេន ភោតោ កស្សបស្ស អត្តមនោ អភិរទ្ធោ។ អបិ ចាហំ ឥមានិ វិចិត្រានិ បញ្ហាបដិភានានិ សោតុកាមោ ឯវាហំ ភវន្តំ កស្សបំ បច្ចនីកំ កាតព្ពំ អមញ្ញិស្សំ។ អភិក្កន្តំ, ភោ កស្សប, អភិក្កន្តំ, ភោ កស្សប។ សេយ្យថាបិ, ភោ កស្សប, និក្កុជ្ជិតំ វា ឧក្កុជ្ជេយ្យ, បដិច្ឆន្នំ វា វិវរេយ្យ, មូឡ្ហស្ស វា មគ្គំ អាចិក្ខេយ្យ, អន្ធការេ វា តេលបជ្ជោតំ ធារេយ្យ ‘ចក្ខុមន្តោ រូបានិ ទក្ខន្តី’តិ ឯវមេវំ ភោតា កស្សបេន អនេកបរិយាយេន ធម្មោ បកាសិតោ។ ឯសាហំ, ភោ កស្សប, តំ ភវន្តំ គោតមំ សរណំ គច្ឆាមិ, ធម្មញ្ច, ភិក្ខុសង្ឃញ្ច។ ឧបាសកំ មំ ភវំ កស្សបោ ធារេតុ អជ្ជតគ្គេ បាណុបេតំ សរណំ គតំ។

“ឥច្ឆាមិ ចាហំ, ភោ កស្សប, មហាយញ្ញំ យជិតុំ, អនុសាសតុ មំ ភវំ កស្សបោ, យំ មមស្ស ទីឃរត្តំ ហិតាយ សុខាយា”តិ។

យញ្ញកថា

៤៣៨. “យថារូបេ ខោ, រាជញ្ញ, យញ្ញេ គាវោ វា ហញ្ញន្តិ អជេឡកា វា ហញ្ញន្តិ, កុក្កុដសូករា វា ហញ្ញន្តិ, វិវិធា វា បាណា សំឃាតំ អាបជ្ជន្តិ, បដិគ្គាហកា ច ហោន្តិ មិច្ឆាទិដ្ឋី មិច្ឆាសង្កប្បា មិច្ឆាវាចា មិច្ឆាកម្មន្តា មិច្ឆាអាជីវា មិច្ឆាវាយាមា មិច្ឆាសតី មិច្ឆាសមាធី, ឯវរូបោ ខោ, រាជញ្ញ, យញ្ញោ ន មហប្ផលោ ហោតិ ន មហានិសំសោ ន មហាជុតិកោ ន មហាវិប្ផារោ។ សេយ្យថាបិ, រាជញ្ញ, កស្សកោ ពីជនង្គលំ អាទាយ វនំ បវិសេយ្យ។ សោ តត្ថ ទុក្ខេត្តេ ទុព្ភូមេ អវិហតខាណុកណ្ដកេ ពីជានិ បតិដ្ឋាបេយ្យ ខណ្ឌានិ បូតីនិ វាតាតបហតានិ អសារទានិ អសុខសយិតានិ។ ទេវោ ច ន កាលេន កាលំ សម្មាធារំ អនុប្បវេច្ឆេយ្យ។ អបិ នុ តានិ ពីជានិ វុទ្ធឹ វិរូឡ្ហឹ [វិរូឡ្ហឹ (មោគ្គលានេ)] វេបុល្លំ អាបជ្ជេយ្យុំ, កស្សកោ វា វិបុលំ ផលំ អធិគច្ឆេយ្យា”តិ? “នោ ហិទំ [ន ឯវំ (ស្យា. ក.)] ភោ កស្សប”។ “ឯវមេវ ខោ, រាជញ្ញ, យថារូបេ យញ្ញេ គាវោ វា ហញ្ញន្តិ, អជេឡកា វា ហញ្ញន្តិ, កុក្កុដសូករា វា ហញ្ញន្តិ, វិវិធា វា បាណា សំឃាតំ អាបជ្ជន្តិ, បដិគ្គាហកា ច ហោន្តិ មិច្ឆាទិដ្ឋី មិច្ឆាសង្កប្បា មិច្ឆាវាចា មិច្ឆាកម្មន្តា មិច្ឆាអាជីវា មិច្ឆាវាយាមា មិច្ឆាសតី មិច្ឆាសមាធី, ឯវរូបោ ខោ , រាជញ្ញ, យញ្ញោ ន មហប្ផលោ ហោតិ ន មហានិសំសោ ន មហាជុតិកោ ន មហាវិប្ផារោ។

“យថារូបេ ច ខោ, រាជញ្ញ, យញ្ញេ នេវ គាវោ ហញ្ញន្តិ, ន អជេឡកា ហញ្ញន្តិ, ន កុក្កុដសូករា ហញ្ញន្តិ, ន វិវិធា វា បាណា សំឃាតំ អាបជ្ជន្តិ, បដិគ្គាហកា ច ហោន្តិ សម្មាទិដ្ឋី សម្មាសង្កប្បា សម្មាវាចា សម្មាកម្មន្តា សម្មាអាជីវា សម្មាវាយាមា សម្មាសតី សម្មាសមាធី, ឯវរូបោ ខោ, រាជញ្ញ, យញ្ញោ មហប្ផលោ ហោតិ មហានិសំសោ មហាជុតិកោ មហាវិប្ផារោ។ សេយ្យថាបិ, រាជញ្ញ, កស្សកោ ពីជនង្គលំ អាទាយ វនំ បវិសេយ្យ។ សោ តត្ថ សុខេត្តេ សុភូមេ សុវិហតខាណុកណ្ដកេ ពីជានិ បតិដ្ឋបេយ្យ អខណ្ឌានិ អបូតីនិ អវាតាតបហតានិ សារទានិ សុខសយិតានិ។ ទេវោ ច កាលេន កាលំ សម្មាធារំ អនុប្បវេច្ឆេយ្យ។ អបិ នុ តានិ ពីជានិ វុទ្ធឹ វិរូឡ្ហឹ វេបុល្លំ អាបជ្ជេយ្យុំ, កស្សកោ វា វិបុលំ ផលំ អធិគច្ឆេយ្យា”តិ? “ឯវំ, ភោ កស្សប”។ “ឯវមេវ ខោ, រាជញ្ញ, យថារូបេ យញ្ញេ នេវ គាវោ ហញ្ញន្តិ, ន អជេឡកា ហញ្ញន្តិ, ន កុក្កុដសូករា ហញ្ញន្តិ, ន វិវិធា វា បាណា សំឃាតំ អាបជ្ជន្តិ, បដិគ្គាហកា ច ហោន្តិ សម្មាទិដ្ឋី សម្មាសង្កប្បា សម្មាវាចា សម្មាកម្មន្តា សម្មាអាជីវា សម្មាវាយាមា សម្មាសតី សម្មាសមាធី, ឯវរូបោ ខោ, រាជញ្ញ, យញ្ញោ មហប្ផលោ ហោតិ មហានិសំសោ មហាជុតិកោ មហាវិប្ផារោ”តិ។

ឧត្តរមាណវវត្ថុ

៤៣៩. អថ ខោ បាយាសិ រាជញ្ញោ ទានំ បដ្ឋបេសិ សមណព្រាហ្មណកបណទ្ធិកវណិព្ពកយាចកានំ ។ តស្មិំ ខោ បន ទានេ ឯវរូបំ ភោជនំ ទីយតិ កណាជកំ ពិលង្គទុតិយំ, ធោរកានិ [ថោរកានិ (សី. បី.), ចោរកានិ (ស្យា.)] ច វត្ថានិ គុឡវាលកានិ [គុឡគាឡកានិ (ក.)]។ តស្មិំ ខោ បន ទានេ ឧត្តរោ នាម មាណវោ វាវដោ [ព្យាវដោ (សី. បី.)] អហោសិ។ សោ ទានំ ទត្វា ឯវំ អនុទ្ទិសតិ – “ឥមិនាហំ ទានេន បាយាសិំ រាជញ្ញមេវ ឥមស្មិំ លោកេ សមាគច្ឆិំ, មា បរស្មិ”ន្តិ។ អស្សោសិ ខោ បាយាសិ រាជញ្ញោ – “ឧត្តរោ កិរ មាណវោ ទានំ ទត្វា ឯវំ អនុទ្ទិសតិ – ‘ឥមិនាហំ ទានេន បាយាសិំ រាជញ្ញមេវ ឥមស្មិំ លោកេ សមាគច្ឆិំ, មា បរស្មិ’”ន្តិ។ អថ ខោ បាយាសិ រាជញ្ញោ ឧត្តរំ មាណវំ អាមន្តាបេត្វា ឯតទវោច – “សច្ចំ កិរ ត្វំ, តាត ឧត្តរ, ទានំ ទត្វា ឯវំ អនុទ្ទិសសិ – ‘ឥមិនាហំ ទានេន បាយាសិំ រាជញ្ញមេវ ឥមស្មិំ លោកេ សមាគច្ឆិំ, មា បរស្មិ’”ន្តិ? “ឯវំ, ភោ”។ “កិស្ស បន ត្វំ, តាត ឧត្តរ, ទានំ ទត្វា ឯវំ អនុទ្ទិសសិ – ‘ឥមិនាហំ ទានេន បាយាសិំ រាជញ្ញមេវ ឥមស្មិំ លោកេ សមាគច្ឆិំ, មា បរស្មិ’ន្តិ? ននុ មយំ, តាត ឧត្តរ, បុញ្ញត្ថិកា ទានស្សេវ ផលំ បាដិកង្ខិនោ”តិ? “ភោតោ ខោ ទានេ ឯវរូបំ ភោជនំ ទីយតិ កណាជកំ ពិលង្គទុតិយំ, យំ ភវំ បាទាបិ [បាទាសិ (ក.)] ន ឥច្ឆេយ្យ សម្ផុសិតុំ [ឆុបិតុំ (បី. ក.)], កុតោ ភុញ្ជិតុំ, ធោរកានិ ច វត្ថានិ គុឡវាលកានិ, យានិ ភវំ បាទាបិ [អចិត្តីកតំ (ក.)] ន ឥច្ឆេយ្យ សម្ផុសិតុំ, កុតោ បរិទហិតុំ។ ភវំ ខោ បនម្ហាកំ បិយោ មនាបោ, កថំ មយំ មនាបំ អមនាបេន សំយោជេមា”តិ? “តេន ហិ ត្វំ, តាត ឧត្តរ, យាទិសាហំ ភោជនំ ភុញ្ជាមិ, តាទិសំ ភោជនំ បដ្ឋបេហិ។ យាទិសានិ ចាហំ វត្ថានិ បរិទហាមិ, តាទិសានិ ច វត្ថានិ បដ្ឋបេហី”តិ។ “ឯវំ, ភោ”តិ ខោ ឧត្តរោ មាណវោ បាយាសិស្ស រាជញ្ញស្ស បដិស្សុត្វា យាទិសំ ភោជនំ បាយាសិ រាជញ្ញោ ភុញ្ជតិ, តាទិសំ ភោជនំ បដ្ឋបេសិ។ យាទិសានិ ច វត្ថានិ បាយាសិ រាជញ្ញោ បរិទហតិ, តាទិសានិ ច វត្ថានិ បដ្ឋបេសិ។

៤៤០. អថ ខោ បាយាសិ រាជញ្ញោ អសក្កច្ចំ ទានំ ទត្វា អសហត្ថា ទានំ ទត្វា អចិត្តីកតំ ទានំ ទត្វា អបវិទ្ធំ ទានំ ទត្វា កាយស្ស ភេទា បរំ មរណា ចាតុមហារាជិកានំ ទេវានំ សហព្យតំ ឧបបជ្ជិ សុញ្ញំ សេរីសកំ វិមានំ។ យោ បន តស្ស ទានេ វាវដោ អហោសិ ឧត្តរោ នាម មាណវោ។ សោ សក្កច្ចំ ទានំ ទត្វា សហត្ថា ទានំ ទត្វា ចិត្តីកតំ ទានំ ទត្វា អនបវិទ្ធំ ទានំ ទត្វា កាយស្ស ភេទា បរំ មរណា សុគតិំ សគ្គំ លោកំ ឧបបជ្ជិ ទេវានំ តាវតិំសានំ សហព្យតំ។

បាយាសិទេវបុត្តោ

៤៤១. តេន ខោ បន សមយេន អាយស្មា គវម្បតិ អភិក្ខណំ សុញ្ញំ សេរីសកំ វិមានំ ទិវាវិហារំ គច្ឆតិ។ អថ ខោ បាយាសិ ទេវបុត្តោ យេនាយស្មា គវម្បតិ តេនុបសង្កមិ; ឧបសង្កមិត្វា អាយស្មន្តំ គវម្បតិំ អភិវាទេត្វា ឯកមន្តំ អដ្ឋាសិ។ ឯកមន្តំ ឋិតំ ខោ បាយាសិំ ទេវបុត្តំ អាយស្មា គវម្បតិ ឯតទវោច – “កោសិ ត្វំ, អាវុសោ”តិ? “អហំ, ភន្តេ, បាយាសិ រាជញ្ញោ”តិ។ “ននុ ត្វំ, អាវុសោ, ឯវំទិដ្ឋិកោ អហោសិ – ‘ឥតិបិ នត្ថិ បរោ លោកោ, នត្ថិ សត្តា ឱបបាតិកា, នត្ថិ សុកតទុក្កដានំ កម្មានំ ផលំ វិបាកោ’”តិ? “សច្ចាហំ, ភន្តេ, ឯវំទិដ្ឋិកោ អហោសិំ – ‘ឥតិបិ នត្ថិ បរោ លោកោ, នត្ថិ សត្តា ឱបបាតិកា, នត្ថិ សុកតទុក្កដានំ កម្មានំ ផលំ វិបាកោ’តិ។ អបិ ចាហំ អយ្យេន កុមារកស្សបេន ឯតស្មា បាបកា ទិដ្ឋិគតា វិវេចិតោ”តិ។ “យោ បន តេ, អាវុសោ, ទានេ វាវដោ អហោសិ ឧត្តរោ នាម មាណវោ, សោ កុហិំ ឧបបន្នោ”តិ? “យោ មេ, ភន្តេ, ទានេ វាវដោ អហោសិ ឧត្តរោ នាម មាណវោ, សោ សក្កច្ចំ ទានំ ទត្វា សហត្ថា ទានំ ទត្វា ចិត្តីកតំ ទានំ ទត្វា អនបវិទ្ធំ ទានំ ទត្វា កាយស្ស ភេទា បរំ មរណា សុគតិំ សគ្គំ លោកំ ឧបបន្នោ ទេវានំ តាវតិំសានំ សហព្យតំ។ អហំ បន, ភន្តេ, អសក្កច្ចំ ទានំ ទត្វា អសហត្ថា ទានំ ទត្វា អចិត្តីកតំ ទានំ ទត្វា អបវិទ្ធំ ទានំ ទត្វា កាយស្ស ភេទា បរំ មរណា ចាតុមហារាជិកានំ ទេវានំ សហព្យតំ ឧបបន្នោ សុញ្ញំ សេរីសកំ វិមានំ។ តេន ហិ, ភន្តេ គវម្បតិ, មនុស្សលោកំ គន្ត្វា ឯវមារោចេហិ – ‘សក្កច្ចំ ទានំ ទេថ, សហត្ថា ទានំ ទេថ, ចិត្តីកតំ ទានំ ទេថ, អនបវិទ្ធំ ទានំ ទេថ។ បាយាសិ រាជញ្ញោ អសក្កច្ចំ ទានំ ទត្វា អសហត្ថា ទានំ ទត្វា អចិត្តីកតំ ទានំ ទត្វា អបវិទ្ធំ ទានំ ទត្វា កាយស្ស ភេទា បរំ មរណា ចាតុមហារាជិកានំ ទេវានំ សហព្យតំ ឧបបន្នោ សុញ្ញំ សេរីសកំ វិមានំ។ យោ បន តស្ស ទានេ វាវដោ អហោសិ ឧត្តរោ នាម មាណវោ, សោ សក្កច្ចំ ទានំ ទត្វា សហត្ថា ទានំ ទត្វា ចិត្តីកតំ ទានំ ទត្វា អនបវិទ្ធំ ទានំ ទត្វា កាយស្ស ភេទា បរំ មរណា សុគតិំ សគ្គំ លោកំ ឧបបន្នោ ទេវានំ តាវតិំសានំ សហព្យត’”ន្តិ។

អថ ខោ អាយស្មា គវម្បតិ មនុស្សលោកំ អាគន្ត្វា ឯវមារោចេសិ – “សក្កច្ចំ ទានំ ទេថ, សហត្ថា ទានំ ទេថ, ចិត្តីកតំ ទានំ ទេថ, អនបវិទ្ធំ ទានំ ទេថ។ បាយាសិ រាជញ្ញោ អសក្កច្ចំ ទានំ ទត្វា អសហត្ថា ទានំ ទត្វា អចិត្តីកតំ ទានំ ទត្វា អបវិទ្ធំ ទានំ ទត្វា កាយស្ស ភេទា បរំ មរណា ចាតុមហារាជិកានំ ទេវានំ សហព្យតំ ឧបបន្នោ សុញ្ញំ សេរីសកំ វិមានំ។ យោ បន តស្ស ទានេ វាវដោ អហោសិ ឧត្តរោ នាម មាណវោ, សោ សក្កច្ចំ ទានំ ទត្វា សហត្ថា ទានំ ទត្វា ចិត្តីកតំ ទានំ ទត្វា អនបវិទ្ធំ ទានំ ទត្វា កាយស្ស ភេទា បរំ មរណា សុគតិំ សគ្គំ លោកំ ឧបបន្នោ ទេវានំ តាវតិំសានំ សហព្យត”ន្តិ។

បាយាសិសុត្តំ និដ្ឋិតំ ទសមំ។

មហាវគ្គោ និដ្ឋិតោ។

តស្សុទ្ទានំ –

មហាបទាន និទានំ, និព្ពានញ្ច សុទស្សនំ;
ជនវសភ គោវិន្ទំ, សមយំ សក្កបញ្ហកំ;
មហាសតិបដ្ឋានញ្ច, បាយាសិ ទសមំ ភវេ [សតិបដ្ឋានបាយាសិ, មហាវគ្គស្ស សង្គហោ (សី. បី.) សតិបដ្ឋានបាយាសិ, មហាវគ្គោតិ វុច្ចតីតិ (ស្យា.)]។

មហាវគ្គបាឡិ និដ្ឋិតា។